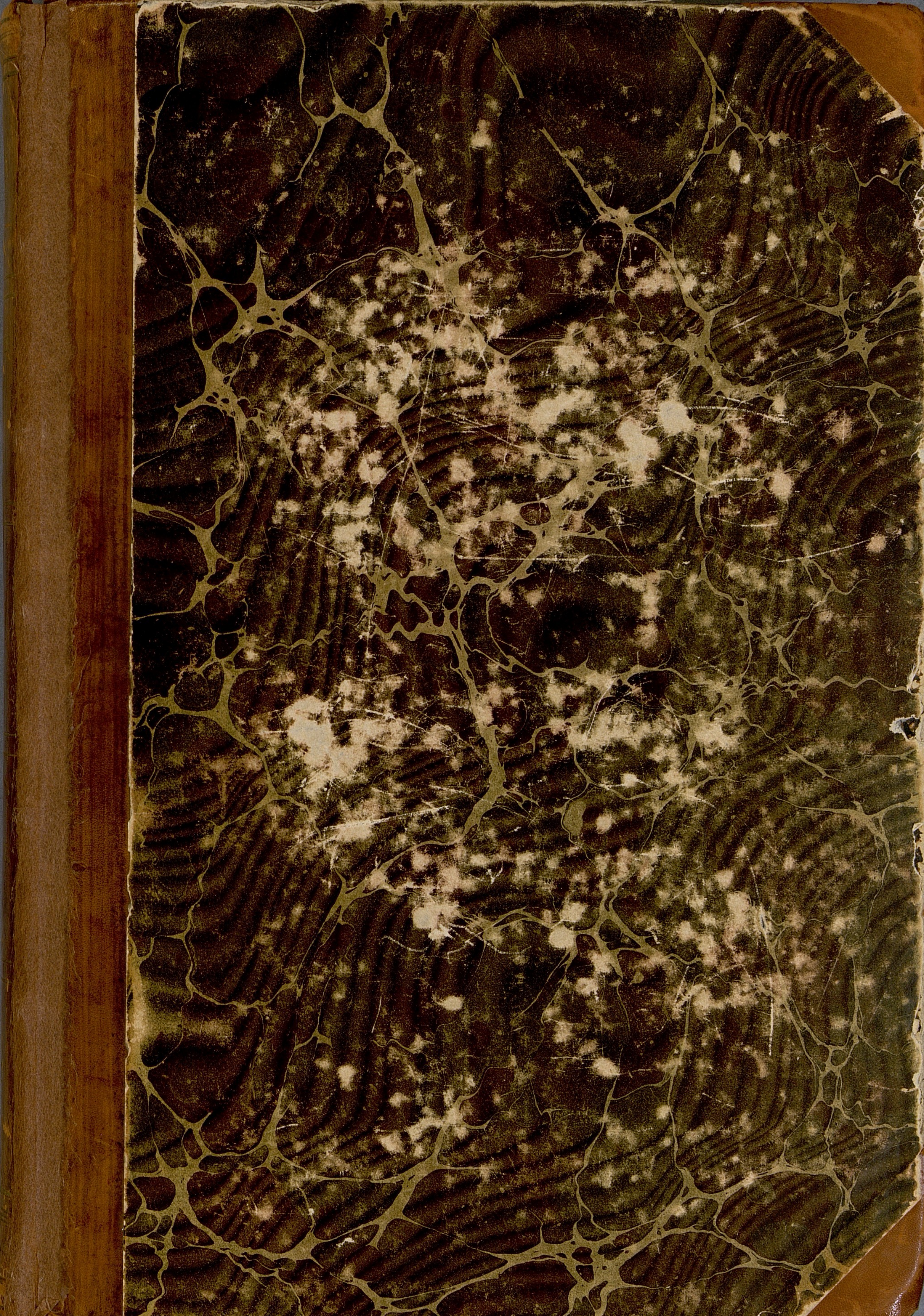

Kungl. biblioteket
0 0000 000037805

TÖRNROSENS BOK

ELLER

FRIA FANTASIER, BERÄTTADE PÅ JAGTSLOTTET
HOS HERR HUGO LÖWENSTJERNA.

III.

TÖRNROSENS BOK

Imperial Octav Upplaga.

TREDJE DELEN.

EUROPEISKA MISSNÖJETS GRUNDER.
HVARFÖR RESER DU?
DET GÅR AN.
MURNIS.
SILKESHAREN PÅ HAGALUND.
PURPURGREFVEN.

På SIMON MAGNUS' förlag.

STOCKHOLM.

THIMGREN OCH HULTMAN,

1850.

XXXV.

Europeiska missnöjets grunder.

FÖRSTA BOKEN.

De Tretton.

Första Kapitlet.

Sommartankar.

Finnes någon ädlare och finare vällukt än syrenens? Jag tror det knappt; ehuru jag dermed hvarken vill nedsätta liljekonvaljens intagande ånga, eller kaprifoliirankans. Och syrenens färg!

Jag har afbrutit både en hvit syrenqvist, och en violett. Begge slagen förtjusa mitt öga; och jag kan icke afgöra hvilketdera jag föredrar.

Hvilka sommartankar hafva icke vaknat hos mig? Jag går med syrenerna i hatten: nåväl, tror man kanske, att det blott är i mitt hattband de sitta? Nej. I själen andas jag en dylik vällukt, som deras; i hjertats håg intages jag af väsenden med så ädla färger.

Utan att yttra något vidare än dessa ord, fortsatte herr Hugo Löwenstjerna sin vandring, tills han i sällskap med sina vänner och anhörige återkom från parken, uppsteg för Jagtslottets trappor och inträdde i salongen.

Sedan han här satt sig ned i den gula sammets-emman, med innerlig förnöjsamhet dragit anden, och ett ögonblick skådat omkring sig, öppnade han ånyo sin mun.

Jag är glad öfver mitt anlända fremmande, inföll han. Men hör hvad jag tänkt på: jag vill icke undanhålla er en nyhet.

Frans, Aurora och Julianus blickade upp med frågande och lifliga ögonkast.

Jo, mina barn och vänner, vidtog herr Hugo; det är i dag så vida kommet med mig, att jag gör en ny stiftelse.

En ny stiftelse! en inrättning?

Alldeles. Man kan kalla allting en inrättning. Det är frågan om ett tolfmannaråd. Jag stiftar en konselj af tolf.

Menar min goda far ett statsråd? ett slags regering, sammansatt af tolf inbördes rådgifvare, för att styra och ställa allt väl på Jagtslottet?

Ånej. Icke Jagtslottet behöfver regeras; men väl . . .

Fäderneslandet?

Nej.

Behöfver Sverige icke styras?

Jo; men det har sitt statsråd.

Det är således icke det min far menar, utbrast Frans Löwenstjerna med ett icke återhållet uttryck af förtjusning. Jag ville verkligen icke, att vi skulle blanda oss i det svenska statsrådet, hvilket redan oss förutan har sitt skick.

Rätt och sant, Frans. Det är icke med detta rike vi hafva att skaffa. Likväl bör jag ej neka för dig, lika litet som hålla hemligt för eder öfrige, att jag i dag har i sinnet att stifta ett rike.

Ett rike! o min Gud, utropade Aurora; och Eleonora, ehuru hon ej sade något, förskräcktes märkbart.

Och när jag grundar ett rike, fortfor herr Hugo med orubbadt lugn, bör det väl icke förundra er att jag tillika insätter ett statsråd deri.

Visst icke, min farbror; men . . . Julianus yttrade detta halfhögt, och såg dervid, såsom han ofta plägade, litet hemskt på Jagtslottets beherrskare, hvilken stundom förekom honom litet betänklig.

Goda Julianus, afbröt herr Hugo hastigt, hvarken du, eller någon annan här, behöfver rädas. Det rike, hvarom jag talar, är till uti någonting, som Frans af Upsalavänskap skulle kalla "intelligensens verld." Det statsråd jag stiftar och insätter, blir en intelligenskonselj. Skulle man kunna hafva något deremot? Omöjligt.

Det är fördenskull allenast frågan om ett statsråd i andens herradöme, i intelligensens rike?

Just så, Julianus.

Men jag förstår icke ännu hvad min bror menar med detta rike? sade den goda och älskvärda fröken Eleonora, som intet ögonblick upphört att under samtalet virka på sin antimacassar.

Jag skall förklara mig, svarade herr Hugo. Och för att kunna det, måste ni tillåta mig, att med några ord gå något litet tillbaka i våra jagtslottsideer.

Alla satte sig i en lyssnande ring omkring den åldrige.

Han började.

Andra Kapitlet.

Herr Hugos statsråd.

Älskade vänner! då jag för tio år sedan grundade min akademi, trodde jag mig göra nog; men

jag gjorde min sak blott till hälften. Ack, jag behöfver ett helt rike! ett framtidsrike, om ni behagar; och ett statsråd deruti.

Mina barn: jag trodde mig en tid sjelf vara så hemma i vetenskaper, språk och annat, att det skulle göra tillfyllest på Jagtslottet. Jag trodde mig sjelf kunna förestå intelligensens rike här. Men det är icke så.

Richard Furumo — han har i dag icke infunnit sig, och jag kan derföre så mycket ledigare tala om honom — Richard är min skald nu som alltid. Han är vitterlekaren ibland oss. Hvem bestrider honom platsen, när han sätter sig i de glades sammetsstol och öfverraskar oss med poemer? Han kan låta oss skåda huru Odin, Thor och Freja i sjelfva verket buro sig åt här i norden. Och mycket annat kan Furumo. Men till statsråd duger han icke.

Det intelligensens framtidsrike, hvarom jag talar, behöfver tillika vetenskaplig konstitution och styrsel. Det gör icke här tillfyllest att blott hafva skönhetsgrunden.

Konsten är lifvet. Men när så händer, att i detta lif något behöfver konstrueras, då tarfvas härtill vetenskap, och icke blott skönhet.

Richard Furumo passar icke för vetenskaperna, det hafva vi länge känt och erfarit. Han kan således väl vara vår skald, men icke ett statsråd i andens herradöme.

Hvilka personer skall jag då få till denna konselj?

Mina vänner, hören hvad som omsider händt. J veten, att tolf studenter från Upsala och Lund i sommar besökt oss, till följe af ryktet om vår gästfrihet och menniskovänskap. De äro qvar ännu, fast de för närvarande tillbringa sin tid i våra körsbärslundar. Jag ser gerna, att de äta bären derute, hvarigenom stenarne omedelbart kastas i den jords sköte, hvarur nya telningar till trän ofördröjligen kunna uppskjuta. Men medan vårt fremmande på detta förträffliga sätt fyller sin plats, sitta vi härinne och rådslå med desto större oväld om dem.

Nogaf. Jag stiftar en intelligenskonselj af dessa tolf studerande. De skola icke hafva till pligt, att vara statsråder för oss eller ibland oss så, som statsråder eljest äro i verlden. Men de skola gifva oss råd och betänkanden i alla vetenskapliga ämnen, som vi behöfva tillräckligen upplysta och utredda för ordnande och styrande af det intelligensens rike, hvarom jag yttrar mig.

I alla tidehvarf hafva nemligen intelligensriken, det vill säga, några arter af bildningsformation och andlig ståndpunkt, funnits bland menniskor. Men nu talar jag om det särskilda slag deraf, den horizont, den krets af känsla, förnuft och deraf följande verksamhet (alltså andemyndighet till hela sitt omfång och innehåll), som i vår tid är problemet att omfatta, utveckla och göra gällande såsom den intelligenta makten (eller riket), ett steg längre fram, en grad högre upp, än det förut varande.

Du, min Eleonora, Frans, Julianus, Aurora och j öfrige frågen mig troligen, huru dessa gode studenter skola förmå uppfylla en sådan bestämmelse? Hafven j då betraktat dem?

Tredje Kapitlet.

De anlända ynglingarne.

Hafven j grundligt betraktat dem? upprepade herr Hugo, med en ännu djupare tonvigt på frågan.

Tron j icke, att Stjernhammar, Geronius, Elgram, Fyrisvald, Plantlund, Movelin, Grogren och de andre . . . hvilkas bild jag lifligt ser, utan att bestämdt och genast erinra mig deras namn . . . tron j icke, att de skola kunna allt detta? Jag försäkrar eder.

Hafven j lagt märke till de blickar, som desse ynglingar kasta omkring sig? Hafven j något litet forskat i deras pannor? Tron mig, dessa studenter skola aldrig blifva magistrar.

De skulle icke hafva rest till Jagtslottet och påhelsat oss, om de icke så innerligt älskat oss, att törnroslifvet för dem är någonting. Sådane hafva icke lätt att taga graden.

Jag sjelf har icke tagit den, och vet icke rätt hvad det är. Men så mycket känner jag, att personer funnits i verlden, för mycket snälle, för djupt hemma, för oändlige, att kunna eller vilja eröfra magisterkransen. Och jag är icke sådan, att jag anser någon okunnig och dum blott derföre, att han vet mera än andra menniskor.

Om dessa tolf vilja blifva mine: jag menar, vilja bilda stammen för mitt statsråd, så behöfva de ej vidare tänka på någon grad. Jag eger tjugufyra till trettio rätt hyggligt bebyggda torp, i nejden af vårt slott. Jag kan upplåta tvenne af dessa torp till boställe åt hvardera af de tolf statsråderne. Månne de icke skola antaga tillbudet?

Jag ämnar aldrig anse dem som torpare, och ingen skall kalla dem så. Men dessa boställen äro sannerligen så sköna och indrägtiga, att ingen skolmästare i Svea rike har ett bättre hem. Och hvad skulle väl dessa studenter, äfven sedan de promoverats, annat ändock blifva, än på sin höjd skolmästare? Kunna de icke då så gerna låta göra sig till statsråder hos mig?

Men då jag tillkännagifver, att mine statsråder skulle hafva två torp hvardera, så innebär detta, att statsrådet sjelf skulle bo på det ena, och på det andra en sannskyldig torpare vistas, hvilken egde att plöja, så och bearbeta begge torpen till bästa för sig sjelf och för statsrådet. Jag skulle kunna yttra mig på det sättet: att torparen vore den, som skötte all expedition på torpen, och vore chefen för alla ärendens uträttande derstädes.

Men jag vill icke yttra mig så, på det ingen måtte tro mig skämta eller säga hvad jag säger i något slags afsigt. Jag har det fullkomligaste allvar med hvad jag talar, såsom man nog skall finna innan det blir slut.

Jag återkommer till mina konseljledamöter, och förklarar, att jag utom torpen äfven gifver mina statsråder penningaflöning, jemte tillåtelse att vistas uppe på Jagtslottet så ofta och så mycket de åstunda. Hvad säger jag: tillåtelse? Nej; sådant är min uttryckliga önskan och begäran. Statsrådsledamoten skulle endast draga sig tillbaka på sitt torp vid de fall, då han känner sig behöfva något litet taga sig tillsammans, studera ytterligare, eller hemta sig.

Nu har jag tillkännagifvit min mening; och jag önskar höra mina vänners tanke härom?

Fjerde Kapitlet.

Deipnosofisterne.

Då min far befaller oss att yttra oss, utbrast Frans, får jag för min del svara, att jag till den grad gillar förslaget, att jag ej säger minsta ord vidare. Den nya intelligensens herradöme — framtidens rike — och en konselj för den! Store Gud, hvad det fägnar mig.

Men, min farbror, inföll Julianus, hvartill skola tolf hela män användas för detta?

För detta ändamål, gode brorson? Tror du då, att ordnandet, konstruerandet, inrättandet af ett sådant rike — framtidens intelligensvälde — är ingenting? Vi behöfde väl ett hundrade män. Men då denna gång icke flere än tolf kommit att påhelsa oss, få vi nöja oss med dem. Nästa sommar torde tjugu eller trettio nya Deipnosofister anlända, och jag torde nog äfven kunna vinna dem åt mig.

Deipnosofister? sade tant Eleonora.

Ja, min syster. Deipnosofister vill säga måltidsvise.

Måltidsvise? utropade Aurora.

Ja, min goda dotter. Jag har alltid varit förtjust i Athenæus, nemligen på mitt vis; och jag skulle hafva lust att kalla mig sjelf min tids Athenæus, om det anstode.

Athenæus? hviskade Henrik, och såg sig om.

Du behöfver icke förundras, min son Henrik. Athenæus — jag borde benämna honom Athenaios — har efterlemnat ett utomordentligt verk, "Deipnosofisterne", ett haf af lärdom i sin tids kunskaper. Jag sätter det så högt, att jag dermed knappt vill jemföra något annat än den konstantinopolitanske patriarken Fotios' gigantiska verk, Myriobiblon.

Frans Löwenstjerna, som alltid hade de mest glimmande ögonen i salongen, kunde ej tillbakahålla sig från att säga: men min bästa far, hvad är det då? Hvem var Athenæus? Vi äro nyfiknare än det anstår en akademi; och i dag sitta vi ju ändå i akademi? Var Athenæus statsråd?

Nej, icke sjelf. Men han beskrifver ett antal män, som med skäl skulle kunna sägas hafva utgjort konseljen i den tidens intelligensrike.

Det var besynnerligt!

Athenæus, mina barn, omtalar ett sällskap lärde, hederlige, vältalige greker, hvilke, under det de suto till bords, samspråkade om allting i verlden. De talade äfven sedan de ätit.

Huru gammal är då icke den seden, att föda både själ och kropp! utbrast Eleonora med en fromt intagande blick på sin bror, den älskvärde hofmarskalken.

Så är det, min syster, svarade han. Och detta utgör en af de gamla, ja uråldriga inrättningar, som aldrig skola upphäfvas. Athenæi vänner och samtalare voro Masurios, Ulpianos, Timokrates, Zoilos, Pontianos, Kynulkos, och väl flere, dem jag icke genast påminner mig. Samlingen af hvad de sade hvarann, fyller en lång rad volumer. Athenæus kallar sitt arbete: "de Måltidsvise", och gör rätt deri.

Masurios, Ulpianos, Zoilos, Pontianos, Kynulkos! . . . min Gud, ingen känner, ingen vet af desse män nu? Och de voro Athenæi statsråder? De voro konseljledamöter på den tiden: i den intelligensens krets eller rike: kanske ordnande någonting, hvarutaf då blef en framtid, ehuru den nu för oss längesedan utgjort och utgör en forntid?

Ganska rätt, Frans. Jag ser, att du börjar begripa mig.

Jag trodde eljest, att snarare Plato och Aristoteles vore att kalla statsråder . . .

Aristoteles var konseljpresident, min vän. Men han var chefen för statsrådet i ett annat intelligensrike. Hans råder kallas Peripateter, det är, kringgångare. Nu är mera frågan om sittande ledamöter. Och sådane voro äfven Athenæi; ty de åto och drucko medan de rådslogo och yttrade sig. Just på det sättet vill också jag hafva det. O mina vänner, jag kan knappt gifva er ett begrepp om ämnenas rikedom i Athenæi "Deipnosofister." Jag vill blott påminna mig det stället i tredje boken, der Pontianos talar om alla slags bröd i Grekland: Zymites, Azymon, Semidolites, Chondrites, Synkomiston; hvarpå flere andre i sällskapet ur otalige lärde författare uppräkna ännu andra brödsorter, jemte förklaringar om baksätt och bagare i allmänhet. Nå, än ett annat ställe, der en af Deipnosofisterna utlägger det besynnerliga förhållandet emellan Vinträdet och Hvitkålen, hvilka han säger vara hvarandres afgjorda fiender? Jag har aldrig vetat detta förrän i Athenæus. Att vinets alcohol fördrifver kålens verkningar, det erkännes allmänt; men att också kålen har makt emot vinets verk-

ningar — ruset — hvem viste det, eller har ens tänkt på det?

Godt. I alla fall utgjorde det en mindre sak, sade Frans.

Mindre, utan tvifvel. Men det hindrar icke, att andra ärenden äro större. I öfrigt vill jag blott tillägga, att, utom hos grekerne, funnits dylika intelligenskonseljer nästan hos alla folk, allt efter hvarje tids andliga ståndpunkt; och genom hvilkas arbeten framtider oupphörligen af högre och ädlare andlighet blifvit beredda och småningom i sin ordning framstått i verlden.

Hvilka konseljer menar min far då?

Hvilka? Många skulle kunna nämnas. Jag förbigår araber, perser, hinduer, hos hvilka träffas många slag af rådgifvande män. Jag går till Europa, och må endast påminna er om kung Arthur och hans rådmän. Hvad tron j väl, att de fyrationio "Riddarne af runda bordet" annat utgjorde än Arthurs konselj? De voro män, genom hvilka han fick och gaf skäl; ja, med hvilka han utförde sina ärenden i den tidens intelligensrike, hvilket bestod i Chevaleriet. Än Odin och hans gudahof? Hvad voro väl hans tolf diar annat än män, som gåfvo råd hos honom? De benämnas visserligen gudar; men Sturleson sjelf antyder, att de icke voro gudar, utan endast uppkallade sig efter gudarne för att njuta desto större heder och hafva mera myndighet i folket. Efter alltså Odins tolf diar icke voro gudar, så voro de ju tydligen rådmän?

Och de suto äfven vid Odins bord?

Säkert.

Det är nog troligt. Diarne voro således deipnosofister.

Och hvad nu mig beträffar, fortfor herr Hugo, ehuru jag gerna må vara en för obetydlig man, att förtjena nämnas vid sidan af Athenæus, så hindrar detta mig icke att älska måltidsvisdom i allt, och att stifta ett andligt rike med sin konselj.

Skola dina tolf studenter alltid äta vid vårt bord? frågade fröken Eleonora.

Det skall glädja mig, min syster, om de göra det dagligen. Du vet att Richard kommer sällan, och blott om aftnarne, hvilket är poemernas tid. Men till middagarne ser jag intet hinder för vetenskapsmän att samlas.

Du ämnar således hafva theoretiskt klara dagar, men fantasifulla qvällar?

Och nätter med rentaf drömmar! O min syster, kan man hafva det bättre ställdt?

Denna tanke börjar ljusna för mig på ett obeskrifligt sätt, utbrast Frans Löwenstjerna. Men, min far, skola dessa tolf torpare — hm — dessa konseljledamöter sköta samma ärenden alla?

Nej, nej. Ärendena måste uppdelas dem emellan.

Femte Kapitlet.

De olika Statsrådsbefattningarne.

Jag skall säga dig, Frans, fortfor herr Hugo, hvad jag nogast räknadt behöfver. Jag måste hafva en man, som kan svenska språket.

Svenska? Det var besynnerligt.

Jo, min son. Svenska behöfves; och det är nödigt, att jag har någon, som förstår det ibland oss. Men afbryt mig icke. Vidare behöfver jag en, som kan Chinesiska, Samskret och andra Asiatiska idiomer.

Minsann! smålog Julianus. Jag blir nyfiken att få se torparen i Chinesiskan.

Torparen? Ja, må ske, min brorson. Om du rätt viste hvad en "torpare" vill säga här i verlden, så skulle du finna benämningen bättre än du sjelf anar. En torpare är en odlare. Ty han arbetar icke endast med gärdens redan varande åkerfält, utan upptar nya tegar vid torpet, helst man icke gerna anslår annat än nymark till dylika lägenheter. Nåväl: de män, hvarom jag talar, skola vara odlare i vetenskaperna, för att i intelligensens rike gifva råd, det är, gifva riktning, konstruktion och form åt ämnena, sådana de för den närmaste framtiden skola vara, i den krets af andlighet och lif, hvartill vi hunnit och höra. Detta är detsamma som att vara ledamot af intelligensens konselj, såsom jag roat mig att kalla dem; hvilket jag i sjelfva verket menar ganska allvarsamt, om det också för en och annan kanske låter som skämt. Man skulle också kunna kalla desse män professorer så gerna som statsråder; och säga, att de egentligen insättas att hålla föreläsningar, hvarje i sitt ämne, här på Jagtslottet. Nåväl: säg, att de hafva hvardera sin portfölj: eller säg, att de hafva hvardera sitt lärda och djupsinniga ämne att föreläsa öfver — det qvittar mig lika. Eller säg, att de skola plöja upp nya tegar, och gå på som dugtige, herrlige, ideale torpare: det är också godt. Men dessa små variationer i benämningen höra för öfrigt nu icke hit. Min tredje man skall vara statsråd i Mathematiken.

Det blir nyttigt, och kanske icke så ledsamt.

Ledsamt? Aldrig, Eleonora. Ytterligare vill jag hafva en torpare i Estetiken; på en gång konsthistoriker, så att han gör oss reda för hvad alla verldens artister åstadkommit för verk, i måleri, poesi, arkitektur, musik; och tillika konstfilosof, så att han vet säga oss reglorna . . .

Dervid bör Richard Furumo kallas till infinnelse.

Richard? åja, det må han; ehuru jag tror ingenting tar på honom. Det bryr jag mig också föga om. Ty det är alltid roligt att höra på konstreglorna, om de också aldrig exseqveras. För resten är det ett stort misstag, att tro dem af skalden icke följas. Men detta sker till största delen omedvetet; och han skulle eljest icke vara en sann skald.

Vi åter, som icke äro skalder, utan allenast åhörare af skaldsakerna, kunna gerna lyssna på reglorna, hvilka icke skola skada oss. Godt. Huru många har jag nu? Fyra. Vidare måste jag ega en god och älskvärd Kemiker, det gör fem; en Botanist, sex; en Astronom, sju.

Men samhällsläran, min far? Politiken?

Jag skall hafva ett statsråd för Politiken, utan tvifvel. Han skall vara man för det närvarande Europeiska missnöjet; han skall förestå det. Han skall uppgifva detta missnöjes grunder, och dess afhjelpande. Sådan blir hans portfölj. Det gör åtta.

Store gud — hela det Europeiska missnöjet? dess grunder och afhjelpande? utbrast Frans.

Nåja.

Jag vill icke vidare afbryta; fortfar, min far.

För det nionde en person för allmänna Verldshistorien och Geografien; en högst intressant post. Dugde jag sjelf öfverhufvud till statsråd, så skulle jag vilja hafva denna portfölj. Men jag, för min del, kan allenast vara konseljpresident. Vidare: jag skall hafva en Bibliosof, det gör tio; en Musikolog, elfva.

En Bibliosof, min far, hvad är det för en?

Det är en man enskildt för bokligheten. Jag vill hafva en person, som skall hålla föreläsningar öfver gamla, föga kända eller snarast sagdt alldeles okända skrifter och böcker, hvilka finnas till och äro af stor betydelse, ehuru nästan ingen anar det. Till exempel: fjerde delen af Rudbecks Atlantica; det stora epos, som Nonnos skrifvit om Deriadeus; Apuleji Asinus, i synnerhet der det handlas om Photis och om Isis prester; flere stycken af den Milesiska romanlitteraturen; åtskilliga Baliskrifter; Khondemirs krönika; och mycket, mycket annat...

Och Musikologen?

Skall vara en kontrapunktsfilosof. Kan du beräkna nyttan af en sådan på Jagtslottet?

Jo, jag kan. Nu återstår blott den tolfte, min far. Hvad ämne skall han bestrida?

Den tolfte? låt se, Frans. Den tolfte skall vara statsråd för oförutsedda ärenden.

Oförutsedda?

Ja, för nu oförutseeliga behof och händelser. Kan icke ett ärende uppstå i intelligensens rike, som bör skötas, afhandlas, expedieras; men som jag icke ännu så noga inser hvad klass det må tillhöra? Jag nämner således den mannen tills vidare blott såsom konsultativ.

Men det erfordras en utomordentlig man för att kunna fylla alla sådana möjligen påkommande behof!

Du har rätt. Jag har också sett en af de der ynglingarne, som nu arbeta i körsbärslunden, hafva skick och uppsyn att kunna öfvertaga och förestå alla ämnen, som ingen annan eljest.

Men, min far, en sådan bör minst erhålla tre torp.

Det ser jag icke. Dock, det må vara: gör den konsultative sin sak väl, så kan han få tre.

Ack — jag skulle vilja blifva denne utomordentlige torpare! ropade Frans Löwenstjerna och slog ihop händerna. Eller — jag ville blifva en sådan jemte honom!

Du?

Ja.

Du sjelf, Frans?

Hvarföre icke?

Du tror dig således om att mäkta med hvad ingen annan kan?

Min far — alla dessa unge män äro utan tvifvel af det skrot och korn, att de förmå allting i verlden; och ingenting blifver då öfrigt för mig, den trettonde, den extrakonsultative.

Det var första gången jag hörde Frans tala som en skalk, sade herr Hugo med en mild förebråelse. Men lika godt. Du skall få blifva den trettonde: du skall få benämnas extrakonsultativ: du torde en dag komma att behöfvas.

Med dessa ord slöts konklaven. Det nya statsrådet, bestående af elfva ledamöter med ärenden, och två utan, var stiftadt. Kammartjenaren sändes ned att samla de unga männen, som anmodades att inträda och höra vilkoren sig föreläggas.

De stego upp till slottet; herr Hugo talade med dem, och de bugade sig.

Sjette Kapitlet.

Föredragningens början.

Inrättandet af ett nytt rike, jemte insättandet af en konselj deri, var icke en så vanlig eller obetydlig händelse, att den icke borde firas med en fest. Det skedde också; och herr Hugo var derunder högst fryntlig emot alla menniskor.

De tretton utgjorde hufvudpersonerna vid festen; och det syntes på dem sjelfve, huru intagne de kände sig vid tanken på den framtid som väntade. Några dagar tillbringades med att visa statsråderna torpen, och installera dem. En stund var det stark fråga om att personerna skulle få sina namn ändrade, emedan någon försäkrade, att ett statsråd till exempel ej kunde heta Movelin. Men herr Hugo förkastade denna anmärkning. Blott en enda, Claes Larsson, som blifvit statsråd för bokligheten, antog sjelfmant namn af Claudius Laurentinus.

När en viss thorsdag högtidligheterna nådde sitt slut, och konseljens egentliga arbeten skulle begynna, föll det sig så, att den studenten, som blifvit utsedd till man för politiken, steg upp från sin stol, såg sig omkring icke allenast på de öfrige tolf, utan på herr Hugo sjelf och Jagtslottets hela samling. Äfven Richard var denna gång tillstädes.

Den uppstigne begärde ordet, fick det, och yttrade:

Enär jag, en så ringa och ung man jag än är, blifvit utsedd att hos eder på Jagtslottet — hvilket fäster alla menniskors blickar och hela samtidens uppmärksamhet — förestå politiken, och deruti synnerligen det Europeiska Missnöjet, hvars grunder jag skall tillkännagifva och uppgöra förslag till botande af; så bör jag öppet och med få ord för de öfrige rådgifvarne framställa huru jag härvid tänker gå till väga.

Ämnet har alltifrån mina tankars början stått lefvande för min själ. Likväl kan jag tillstå, att det i synnerhet från år 1838 arbetat hos mig djupare och verksammare än förut. Orsaken ligger deri, att en brefsamling vid denna tid föll i mina händer, hvilken mer än allt annat väckte mig åt detta håll. Det tillkommer mig icke att nämna — ej heller behöfves det sägas — hvarifrån och till hvem brefven äro. De hafva tillkommit vid den tid jag nyss omtalat, och få utom mig känna till dem.

Jag och några af mina närmaste vänner, som äfven läst dessa bref, plägade kalla hela samlingen deraf "*gröna manuskriptet*," emedan de blifvit skrifne på ett postpapper af denna färg. I sjelfva verket är samlingen (i två konvoluter eller delar) fullständig så till vida, att intet bref fattas; men slutet är afbrutet, och jag känner icke, om flera bref från denna hand öfver samma ämne blifvit skrifne. Brefsamlingen utgör således ett fragment hvad slutet vidkommer, men är eljest komplett, och innefattar allt som behöfves för grundtankarne. Vidare utvecklingar af dem, deremot, kunna och böra ske i oändlighet.

Dessa bref skall jag föredraga i konseljen. Sedan de slutat, skall jag, om och när de andre rådgifvarne eller herr Hugo sjelf anser sådant lämpligt och angeläget, för min del kanske i ytterligare betänkanden vidare utveckla de tankar öfver Europeiska Missnöjets grunder, som brefven framställa, och om planerna för dess afhjelpande eller förminskning genom menskligheteus sättande i ett bättre stånd. I hvad punkter mina betänkanden må gillas, eller huru det öfverhufvud må anses, lemnar jag till allas billiga ompröfning.

Detta förslag antogs af de öfriga tolf med bifall; och då herr Hugo hörde talas om ett grönt manuskript, blef han så innerligt stämd för saken, att han räknade denna thorsdag bland sina lyckligaste.

En bestämd dag i veckan derpå utsattes till början af den stora rådplägningen i intelligensens rike. Under tiden hade den unga och älskvärda studenten efterskrifvit och per posto riktigt bekommit det gröna manuskriptet.

Då hela denna brefsamling anländt till Jagtslottet, uppvisades den för herr Hugo. Han gjorde en gillande nick; hvarpå egaren föredrog brefven i sittande statsråd, utan något annat tillägg än blott åsättande af en liten rubrik ofvanpå hvarje bref, till desto lättare igenfinnande af innehållet.

ANDRA BOKEN.

Gröna Manuskriptets

Första Del.

Första Brefwet.

Inledning.

Hvad är det stora allmänna *europeiska missnöjets grund?* Så heter frågan.

Det är någonting outsägligt, som fattas i hela vår bildning. En förfärlig nöd bor i alla själars botten. Hvar och en af djupare sinne känner, att i hela vårt sätt är något innerligen otillfredsställande. Hvad som lofvar tröst och frid, gifver det icke. Felet torde vara vårt eget. I ett chaos af gruflig förvirring är det svårt att afgöra hvad som egentligen våller. Ännu svårare, att se hvad som skulle hjelpa.

När menniskan uppträder färdig för vår bildning, eller framstår såsom europeiskt uppfostrad, ler mycket emot henne, och hon anar ej alla de klippor, mot hvilka hon skall störtas: hon ser icke på länge sina afgrunder. Då hon småningom finner sig vara kommen i en ödemark, tror hon ännu, att det icke är bildningens och inrättningarnes fel, utan blott hennes egen odugligbet, elakhet eller oskicklighet, som hindra henne att rätt uppfatta det helsosamma deri.

Det kan visst antagas, att menniskans egen dålighet är en af orsakerna, hvarför vår bildning slår så tröstlöst ut. Men kan den vara ensam? Om ett läkemedel användes på millioner sjuke, och det botar ingen eller endast få — visserligen kan man då säga, att de sjukes konstitutioner voro så elakt beskaffade, att de icke rätt åtnjöto eller med sig införlifvade det gifna botemedlet; men man kan också anmärka, att mycken fråga är huruvida den medicin, som för sjukdomen användes, är den rätta, då hos ingen eller så få helsa uppkommer. Medlet kan ju i sig sjelf vara godt, utan att vara det rätta som för den innevarande sjukdomen behöfves, eller sådant att det verkar på desse sjuke. Men det är nödvändigt att göra afseende på desses beskaffenhet, om man på allvar vill bota dem. Frågan är, hvartill det tjenar att idkeligen hålla strafftal emot de sjuke och beklaga sig öfver dem, för det att de icke behålla medicinen eller friskna deraf, under det att läkemedlet sjelf upphöjes såsom förträffligt, och måhända för sig taget (i apotheket) äfven torde vara så? Att de sjuke äro dålige, behöfver icke upprepas: det medgifves öfver allt och är naturligt. Men om till deras sjukdom just hör, att icke kunna behålla och till sin förbättring smälta de hittills nyttjade botemedlen, så måste andra påtänkas om något skall blifva af.

Eller kanske man *vill*, att sjukdomen sjelf skall fortfara? Denna vigtiga fråga kan omöjligt besvaras

med ja, när man talar om menniskorna i helt: blott några få kunde hafva intresse i sådant. *Men emot dessa få reser sig hela slägtet nu, och de måste vika.*

Mest nedslående är den djupa förtviflan, hvari man finner sjelfva sakernas ledare, så fort man kommer dem så nära, att man verkligen får se dem i ögat. Med sakernas ledare förstår jag icke blott de menniskor, som i olika afseenden äro anförare — politiska och religiösa chefer för större eller mindre menigheter — utan likaså de inre ledarne, författarne, hvilka, sedan de ej längre lefva, ej mer hos oss äro personligt närvarande, dock tala till oss med sina arbeten, föra oss i vårt lifs angelägenheter. Hvad säga de alla, lefvande och döda? De omtala, kortast, att de icke veta huru eller hvart de skola vända sig. För nykomlingen på lefnadens stig finnas bibliotheker, fulla af visdom och behag: men för den, som hunnit till branterna, der hjertat brister och ett stort oskrymtadt kraf gör sig gällande, finnes knappt en rad.

Ibland så otaliga framställningar om orsakerna till vårt slägtes inbillade eller sanna nöd och om medlen till hjelp, är det sorgligt att se huru det verkliga behofvet blifvit misskändt eller glömdt. Man ser ej ett *faktum*, oafvisligt och ständigt återkommande. Men man förlorar sig i begrundningar, som se djupsinniga ut, emedan de omfarit den verkliga menniskan, och derföre af henne föga begripas, än mindre efterfrågas, och alls intet hjelpa.

Du vet, att jag i flera år rest för att lära känna menniskor. Ofta utan att de märkte det, studerade jag dem. De der böckerna, af hvilkas läsning vi begge tillsammans njutit, ligga som oftast för mina tankar. Min hemliga afsigt med mina resor är att erfara, om menniskorna i sjelfva verket befinna sig så och kunna hjelpas så, som vi många gånger öfverlagt om. Jag ville ej taga saken blott theoretiskt, derföre ser jag mig omkring. I huru många år har jag icke varit genomträngd af dessa föreställningar! Du skall få höra utgången. Ursäkta om mitt bref blifvit långt. Europa har inga vigtigare ämnen än dessa; jag är ett ringa grand ibland millionerna, men intet hjerta klappar i vår verldsdel nu för annat än detta, intet hufvud tänker på annat. Hvar och en skall förstå mig, ty äfven den, som af yttre orsaker säger deremot med munnen, erkänner dock i själ och sinne att så är. Europas framtid står hos oss alla i förstugan, och vill in. Den, som ej läser upp sin dörr för den klappande, får dörren inslagen — lycka till sluts, om ej spillrorna flyga honom sjelf i ansigtet.

Andra Brefwet.

Menniskornas ställning.

Tack för ditt svar; men ursäkta mig om jag säger dig rent ut, att du har orätt, då du påstår klandret blott vara enskildt, komma af tadelsjuka hos några visse, eller af obemul oro. Oron är ganska allmän, säger du på ett annat ställe. Nåväl, hvarföre är den allmän? hvarföre är den europeisk? Af ett öfverhand tagande begär till oordning säger du. Tillåt mig härpå lemna dig ett annat svar.

Man bör göra sig bättre reda för hvad det är frågan om, i den närvarande tidens sanna djup.

Man skyller tiden för ett *sträfvande till laglöshet* och *osedlighet*. Man bedrar sig fullkomligt; men man måste efterse huru med denna beskyllning förhåller sig.

I den christna menskligghetens ande går en oafvislig, en oundertryckelig, en ännu blott anad, men snart mer och mer i dagen jettelikt framträdande fordran på det menskliga lefnadssättets bringande till närmare öfverensstämmelse med menniskans verkliga beskaffenhet, med dess af Gud skapade innersta natur. Det är frågan om sakvidriga sätts bortläggande, min vän. Denna stora och höga ande vill just *ordning* i sannare och djupare stil: denna ande vill *sedlighet* i ren, ädel, himmelsk och oskrymtad mening. Om lefnadsgrundsattser, samhällsinrättningar eller lagar nu finnas, som antingen ingen inre nytta göra, eller äro stridande emot menskliglietens rena fordran: vill man dessas afskaffande eller förbättring, så betyder det icke att man vill laglöshet. Man kan under den ganska invecklade kamp, som om det rättare i alla dessa ämnen uppstår, hysa olika meningar; men man måste en gång för alla aflägga den grofva orimligheten, att för sträfvande till samhällsupplösning och laglöst skick beskylla en tid, hvars hufvudsyfte är förbättring af lagarna och samhället. Och man må icke inbilla sig, att det endast är frågan om jordisk förkofran, materiell njutning, såsom man kallar det, eller blott om det yttre tillståndets förbättring: det är oändligt mer, det rör sjelfva det själiska. Vidare. Om hela massor af ohygglig, nedrig, grof osedlighet just befinna sig hyllade i flera af nuvarande lefnadsgrundsattser, samhällsinrättningar och lagar: vill man dessas afskaffande eller ändring till renare och bättre skick, så innehåller sådant icke ett sträfvande till sedlighetens upplösning, efter det gör alldeles tvertom. Det är just under nuvarande sociala maximers långvariga inflytelse, som sedligheten i de vigtigaste fall sjunkit så djupt, att den står på vägen att försvinna ifrån jorden. Begäret till ändring häraf är således högst sedligt; det är ett af vilkoren för det högre och ädlare lifvets räddning ifrån fullkomlig undergång.

Till en stor del erkänner man också den öfverklagade osedligheten; men så, att man skyller olyckorna och förderfvet på de enskilde blott, icke på samhällsgrundsattserna. De sednare äro goda, säger man, men de förra bryta oupphörligen emot dem. Äfven häri ligger en stor förvillelse, mot hvilken menskligghetens ande nu reser sig. Personerna, de enskilde här och der, hafva visserligen

fel: de må icke fritagas. Men deras brister äro såsom en droppe i hafvet, emot de massor af förderf, ömklighet och elände, som en enda menniskovidrig samhällsmaxim eller stadgad paragraf utbreder åt alla håll; och det af det enkla skäl, att maximen ofta lefver genom sekler, men individen dör innan kort. Det onda och besatta, som en lagstadga medför, går fram i samhället *som regel*, men den enskildes afvikelser erkännas för blott *undantag*. En sak, som hålles för regel, bör man ju följa? undantagen deremot gillas icke. Hvilken större verkan har då icke det förra! *Statens brott* äro således ojemförligt vigtigare att utspana, efterhålla och rätta, än den *Enskildes*. Inga nedrigheter kunna hafva förmåga att gå djupare, än Lagarnes egna.

För öfrigt böra vi, för att vara rättvise, betrakta denna så allmänt öfverklagade individ, denna helot, på hvilken predikanten och moralisten aldrig kunna lasta nog bördor eller nog anklagelser, likasom i materiellt hänseende finansministern aldrig får nog skatter på hans axlar. Hurudan är då, en gång, denna individs sanna ställning? Menniskan föds till verlden med . . . *mensklig* beskaffenhet. Se der upplösningen på gåtan af niotiondedelar s. k. brott och förvillelser! Den beskaffenhet, som menniskan ännu har qvar af Gud, vill göra sig gällande med en makt, lika stark som i inre mening oskyldig, emedan det är Guds röst i själen. Men menniskan växer upp i ett samhällsskick, som i tusentals fall vill hafva henne annorlunda. Hon är född med ett sinnelag att anse 2 gånger 2 för 4; men om hon under sin lefnad framåt icke vill göra 2 gånger 2 till 5, så blir hon ofta utkastad, fördömd, straffad. Menniskan försättes i en vild strid emellan de yttre stadgade samhällsgrundsattsernas fordringar på henne, å ena sidan, och hennes sanna inre humanitet på den andra. Hvilketdera skall hon lyda? Detta är lifvets förbannelse på jorden.

Hon kan lämpa sig efter de yttre paragraferna och söka söndervrida sin inre sans: hon kan blifva denna figur utan all ädelhet och betydelse i uppsynen, utan all frihet i hållningen, på hvilken man märker, att sedan allt det sant ljufva, det sant menskliga, det rätta, och i hög mening lyckliga, blifvit gjordt till en omöjlighet för dess varelse, har deremot grof last, tom och ödslig verldsägt, rofgirighet, feghet, ömklighet blifvit dess *tillåtna* lefnadssätt, så fort det blott vetat bilda sina former efter samhällsparagrafernas föreskrifter. Detta slags menniska heter då ingenstädes i registren *brottslig;* men jag säger, att hon är åtminstone förlorad, eller, om hon icke fattar sin egen ställning, *nedrig*. Och det är det ena alternativet. Det andra låter så här: hon lämpar sig icke efter de stadgar, som äro menniskovidriga, mera lydande en inre röst. Men ack — hon behöfver ett stöd! Gud talar inom henne starkt — men ändock på ett afstånd. Deremot hör hon ständigt utomkring sig, när och fjerran, det millionfaldiga skrålet af fordringar än hit, än dit; än litet uppåt, än litet nedåt; än i grunden billigt och godt, än besatt; än si, än så. Hvar får hon väl då den omätliga kraft, som behöfves, för att icke nu förvillas? Hon råkar i samma tillstånd som en, den man kittlar till döds. Det är ett sprittande: än angenämt, än förskräckligt: slängningar åt alla håll: än skratt och än gråt. Om ibland tusen personer en skulle hafva ett utomordentligt fint gehör nog, för att midt igenom så mycket oväsende höra den enkla, rätta Guds röst, och gå efter den, så är likväl fallet med de flesta, att de förvirras. De sammanblanda det sanna krafvet, som ligger i deras af Gud gifna beskaffenhet såsom menniskor, med en myckenhet af dessa yttre kraf, som äro halfsanna eller halffalska — och hvad uppkommer häraf? Jo, häraf uppstår ett underbart skoj, ett haltande lefnadssätt, öfver hvilket endast den fäller en mild tår, som ser dess hemliga grund; men hvilket vanligen väcker stor förargelse, emedan det stöter sönder både sig och andra. Häraf blifva nu fel, eller brott, eller endast svagheter, allt efter de olika rubrikerna, mot hvilka stötningarne ske. Och sådant är individens andra alternativ. *Nedrighet och olycka*, i första fallet, eller *Namn af brottslighet*, i det andra, äro således de två, som den enskilde har att välja emellan, allt som han lyssnar mer till det yttre krafvet, eller mer till det inre. Men hvarföre tvenne så förskräckliga alternativ för menniskan? Derföre, att de gällande "maximerna" i så många fall strida emot den sanna menskligheten. *Har då samhället lof* att sätta menniskan i sådana alternativ? *Nej!* Och häremot är det som tidens jette rest sig; och han skall icke nedtystas.

Har du med uppmärksamhet läst det föregående, så skall du ej missförstå mitt påstående så, som skulle den enskilde fritagas ifrån felaktighet. Jag skref $\frac{9}{10}$. Att menniskan lyder och följer den sanna innersta beskaffenheten är godt, oskyldigt och rätt. Men om och när hon förirrar sig *härifrån, då* är det fall inne, att hon bör tillrättavisas. Menniskan lefver med Guds inverkan på själen, men också med andemörker — det veta vi. Ett urskiljande måste således nödvändigt göras emellan den rena fordran vi hafva på grund af högre mensklighet, och sådan fordran, som är af förirring och synd. Den sednare skall motstås, men åt den förra gifvas fri luft. Således äro samhällsinrättningar goda, när de 1:o icke hindra menniskan att lefva på ett rätt menniskosätt, utan 2:o just härtill föranleda henne och öppna vägarne åt denna stråt, samt 3:o tillrättavisa menniskan, då hon förirrar sig ifrån sann humanitet. Endast den institution är förkastlig, som vill tvinga menniskan ur hennes ställning som menniska, och fordrar af henne ett menniskostridigt sätt att vara. Och att sådana institutioner finnas i stor mängd — ja, att alla deraf bära mer eller mindre färg — är hvad af somlige

nekas med munnen och i skrift; men befinner sig i verlden icke desto mindre så. Hvarje samhällsinrättning deremot, som stärker och håller menniskan uppe i hennes stråt, rättande allenast afstegen ifrån *den*, är en Guds nåd på jorden och en himmelsk lycka. Sådana institutioner behöfvas — mindre likväl under form af lagar, än såsom uppfostran till ädelhet. Hitåt är det tidens ande vill, och folkslagen sucka derefter.

Uppfostran skall gå att småningom intaga de egentliga Brottmålslagarnes *) rum. Ty endast uppfostran förbättrar det inre och afhjelper det onda, hvarom frågan är; de der lagarne deremot, som måste tillämpas af yttre auktoriteter, kunna ej undvika att ständigt misstaga sig om det inre och verkliga. De lägga en grof och kall hand på fina, hemlighetsfulla förhållanden, som de icke fatta: de såra, förvirra: de *öka* ofta sjelfva det onda. Kan detta vara väl? Nej. Ty menniskorna födas icke för lagfarenhetens räkning, eller för att skaffa rättens betjente föremål att utöfva sina juridiska operationer och exsekutioner på. Grunden till den verldsrevolution, som förestår med kriminal-lagarnes förminskande, afskaffande och slutliga förvandling till uppfostran, är den: att en menniska väl *kan råda* och *uppfostra* en annan, men *kan icke döma* en annan. (Omdöme och Råd är annat än Dom).

Hvar och en, som påstår, att folken i grunden vilja omstörta samhället i och för sig sjelf, ljuger enfaldigt. Men den, som beklagar sig öfver, att menskligheten vill nalkas sin grund, vill blifva hvad den skall, vill åter finna det eviga belätet inom sig, vill söka komma till ett verldssätt i närmare enlighet med sin skapelses mening, således vill afskaka hindren deremot, vill gå till Gud utan fraser och *lefva icke blott till titeln* — — klagar någon häröfver, så blottar han allenast sin egen hjessa, för att få den krossad under tidehvarfvets vrede, eller af ett åtlöje, svårare ännu.

Härom kan också ingen egentlig strid vara. Så som saken blifvit uppslagen här, är den medsamma afgjord. Men hvarom fäktas? Jo, i synnerhet om följande fråga. När största skulden i förderfvet och olyckorna här hvälfts på en mängd af de gängse och gällande samhällsgrundsattserna med åtföljande menniskovidriga institutioner och lagar, huru hafva då dessa blifvit sådana? hvems verk äro de? Det är väl klart, att det goda, som nu kan finnas i samhället, icke inbegripes under den uttalade fördömelsen; men nog mycket, ja omätligt återstår, förkastligt eller onyttigt. Hvarifrån fick man det?

Vid betraktandet af allt, hvaremot tidens åskor nu rikta sig, fordras ånyo samma storartade rättvisa, som i fråga om de enskilde, hvilka fordom utgjorde det oupphörliga och nästan enda målet för tadlet. Genom rättvisan skola likväl de skadliga samhällsmaximerna för ingen del frisägas ifrån den skada de göra, eller ifrån nödvändigheten att antingen upphöra eller reformeras. Men vi skola finna deras ställning, tacka dem för allt besvär de haft, och inrymma åt dem en fredad plats i minnenas museum. — Utan långvarig forskning finna vi, att de christnade folkens samhällen i allmänhet stå vida öfver jordens öfriga nationer, samt att deras skick förbättrats mer och mer. Men just här stanna nu en mängd sakförare, och utropa: "efter så är, hvi klagen j då? efter det blifvit bättre nu, än det varit förr, hafven j icke då skäl att glädjas och vara nöjde? hvad viljen j?" — Vi svara, att det är just densamma utveckling till större förbättring, som alltid genom tiderna försiggått, vi nu önska *fortsatt, och på det sätt vår tid fordrar och behöfver:* att vi visst åtnöjas med allt det *tillräckligt* goda vi nu hafva, men att vi i afseende på det öfriga vilja framåt, och *skola framåt*. Kan någonting höras, som är enklare, rimligare och billigare? Och likväl är det häröfver och häremot, som allt raseri utöfvar sig. Hundratusenden skola kanske förblöda i narraktiga krig, innan något så simpelt erkännes. Huru många stämmor, hvilkas ljud förut varit vackra och älskvärda, då de hördes i harmoni med menskligheten, hafva icke af en obegriplig förfäran hänförts till att ropa sig hesa och skråliga, för att bevisa oriktigheten af att menskligheten i stort vill nu, hvad den alltid velat, nemligen förbättras? Hvarföre förhesa sig dessa stämmor? Troligen skola de härpå ingenting svara, men fortfara tills de förstummas; kanske skola deras egare dö i tanken att få njuta martyrdom. Och om de göra det af öfvertygelse, må det vara aktningsvärdt, ehuru det gränsar till det ofattliga, huru snillen kunna vara så dumma. Någon af de sjelfgjorda martyrerna se vi också omvända sig, sedan han länge skrikit, men till sin grämelse funnit tiden gå sin bana honom förutan. Han förargas, han *springer efter*, för att, om ej annat, åtminstone få åka bakpå tidens vagn. Vi se honom der, föga olik en full lakej, skryta öfver egna bragder, och till och med utfara emot dem, som alltid färdats i den bana, han nu sjelf söker blifva med om. Hvarföre — skulle vi kunna fråga denne omvände — hvarföre vara vresig emot dem, som aldrig tillhört annat än det framåtgående, när du omsider sjelf är en *efterlöpare*, som, kosta hvad det vill, önskar en plats, om det ock blott vore på vagnens fotsteg? Om du med smärta ser dig hafva förlorat ungdomens förtroende genom afvighet emot det ungas kraf och tidens sanna vilja, icke återfår du det genom efterspring, och allraminst genom enfaldiga orättvisor emot andra.

Man invänder, *att tiden framgår icke historiskt*, och på denna glosa lyssnar en och en annan,

*) De Civila och Ekonomiska lagarne behöfva ock en omskapning efter tidens och folkens fordran: till en del aflysas, der onödiga finnas; till en del nya stiftas. Men i allo afskaffas kunna ej *dessa* slags lagar.

som läst historien half. Vi fråga med skäl, hvad kan vara mera historiskt, än samhällenas utveckling till förbättring nu, liksom förr? NB. förbättring *nu* i de fall, som behöfvas *nu*, likasom det skedde *förr* i de fall, som behöfdes *förr?* Det ohistoriska, som visar sig för de halflärde (jag förstår härmed de s. k. lärde), består blott deri, att det är annat, som nu skall bättras, och *det* kunde icke omtalas i förra tiders reformhistoria, efter det var frågan om annat då. Tidens ande och folkens kraf stå i fullkomligaste öfverensstämmelse med historien, och vi skulle utan tvifvel kunna kalla vårt gående framåt just ett företrädesvis *äkta historiskt sträfvande*, i fall det öfverhufvud behöfde någon titel.

Hvad är således då, omsider, händelsen med de åtalade olyckliga Samhällsinstitutionerna? Ingen annan än den, att de skola låta sig afskaffas eller reformeras; och när det skett, komma de att åtnjuta all tacksamhet för det förflutna. Ty oaktadt allt det svåra hos dem, voro de likväl på sin tid och i sin ordning merendels förbättringar af något föregående. Hos dem är alltså ingenting att tadla, så fort de vilja hafva den godheten att afgå. Derpå hänger allt med dem. Tidens fördömelse drabbar dem alls icke, utan såvida de envisas att fortfara, eller fortfara oförbättrade. Häruti ligger en stor aktning, en ren rättvisa emot menskligheten, och ett historiskt sinne, som betyder någonting. Detta tyckes väl ej vara konstigt att begripa, men tusenden, och framför allt de, som *kallas* lärde, skola icke fatta det. Ty de se merendels allt, utom det närvarande och sin egen ställning: de göra rättvisa åt allt, utom åt det, som hvarje gång är i fråga.

Men dessa *lärde*, dessa omdömesgifvare, huru är det möjligt att de kunna vara så? Huru har den europeiska fäktningen ens kunnat komma å bane emellan väl underrättade personer och tiden sjelf? Frågorna äro ju ganska klara? — Se här.

Påminn dig till en början, att jag i frågan om folkens allmänna sträfvande sagt, att tidens ande vill Ordning, vill Sedlighet. Jag nämnde också, att den upprest sig emot hela massor af osedlighet, som nu hyllas och qvarstå otadlade under våra gängse, ännu gillade samhällsförhållanden. Denna uppresning likväl, låt oss betrakta hvad *utseende* den kan hafva. Tidens ande arbetar sig fram, gör sig gällande, utfäktar sin strid, men *genom enskilda personer*. Det förtjenar ses i hvad ställning desse stå, och hurudana de äro.

Tidens ande . . hvad är det för en varelse? Det är som när man händelsevis ror öfver en hafsvik om natten, och ser en grå dimma uppstiga derute på det fjerran stora hafvet, kommande inåt landet. Roddaren drar sig häpen in i sin vik, hem till sin strand, eller, om han är en modigare man, hvilar han kanske en stund på årorna och ser betrakelsefull ut på den stora, ljusgrå, annalkande gestalten. Emellertid stiger röken ur hafsvattnet närmare, roddaren ser sig oförmodadt omsvept deraf; han märker ej mer sitt lilla, angenäma, trefliga land. Store Gud! hvart skall han nu taga vägen? huru skall han ro? Han är lycklig om han ännu märker någon vänlig stjerna, tindrande genom dimman till hans vägledning. En och annan öfvad sjöman har hvad man kallar kompassen i hjertat; han kan hitta till land äfven i stockmörkret. Men sådane äro sällsyntare. *Att* hafsdimman står der, och *hvar* den står, det är rätt tydligt, det är det stora gifna; men för öfrigt befinner sig allt, eller dock mycket, ganska insvept i töcken.

Se der den ställning, hvari många tidens *män* befinna sig. De personer, hvarigenom den stora tidens ande utfäktar sina strider, hafva knappt någon annan anvisning, än en ånga på mer eller mindre afstånd: de gå då efter lukten. Tidens sträfvande är till en stor del blott negativt ännu: det består i ett oafvisligt, ett afgjordt *ogillande* af vissa menniskovidriga förhållanden. Tidens män märka ganska väl ångan af den starka protesten emot en gängse sedlighet, som ingen sedlighet är. Men de märka vanligen blott det negativa. Det vill säga, de upphäfva sig med stor talent, och åtföljde af hundratusen klappande hjertan, *emot* det förvridna i namnsedligheten och namnordningen. De beklaga den någongång i satser, men ännu mer i poemer, romaner, konstverk. Icke nog härmed. Desse män, som ingå i tidens kamp endast negativt, medföra dessutom ett stort positivt innehåll för enskild räkning; och hurudant är stundom *det?* Ej alltid af ett slag, som tidens ande sjelf skulle erkänna för sitt. De der männen *nedrifva* — i tidens ande; och detta deras negativa göromål är ett arbete *för seklets räkning*. Men derjemte *uppbygga* de något annat, som tillhör *dem sjelfva*. Huru ser nu taflan ut? Se t. ex. das junge Deutschland och en del af den nyare Franska skolan. De svage omdömesgifvarne öfver vår tid — de fleste boklärde — kunna sällan skilja tidens eget sträfvande ifrån en mängd kämpars vidriga utseende, hvilke blott fäkta i tidens led såsom nedrifvare, men icke såsom uppbyggare: som tvertom ganska ofta, hvad deras positiva vidkommer, marodera på egen hand ibland både vänner och fiender. Likna ej desse så många friskaror under Ziska och i trettioåriga kriget, hvilka deltogo i en helig och ren kamp för religion, frihet och ädel idealitet, men icke desto mindre voro stora kanaljer? (Tänk om man skulle bedöma christendomens egen halt efter charakteren hos så många bofvar, som i alla länder medverkat för dess sak, oftast dem sjelfve ovetande?) Men härmed är ännu på långt när icke nog. De, som fälla ogillande omdömen öfver tiden, äro icke blott utsatte för vådan att sammanblanda kämparne med tiden sjelf; utan befinnas ock för egen del mången gång ur stånd att ens fatta meningen af tidens stora *nej*. Det händer dessa omdömesgifvare, ehuru beläste,

att de ega ganska liten erfarenhet om hvad här i verlden egentligen svider. Och när det icke svider hos dem eller deras närmaste grannar, så kunna de icke begripa, att det svider någonstädes. Få de höra en klagan omtalas, så utropa de sådant för en nyck allenast, och afvisa mensklighetens suck med den visa anmärkningen, "att det der är något, som icke *bör* svida." Det är som att säga åt en, som står husvill i hällregnet och beklagar sig öfver att han blir våt: "min vän, du *bör* icke blifva våt!" Härtill inskränker sig hufvudsumman af alla deras kloka råd. De offer, som årligen samhällsordentligen marteras, göras oädle, eller slutligen rent deshumaniseras under den mest kränkande råhet, legitim och utstyrd med vackra namn: de förblifva våra lärde obekanta, eller missförstås af dem. Och skulle de vid tillfälle falla på en så utomordentlig djerfhet, som att vilja tillåta bot för ett verkligen nedrigt, så bifalla de visserligen ändock icke, att man må hjelpa det onda i roten, utan endast förminska känslan deraf genom döfvande medel, så att derom icke vidare må talas eller de ledsamma besvären höras. Qväfning af den lidandes klagorop synes dem nog; att göra något vidare till det ondas afhjelpande, benämnes subversivt; och insättning i fängelse är all den "ordning," som de lärde här tycka nödig. Tidens mening uppfattas således aldrig af dem, så länge de icke begripa mensklighetens behof (Renhet och Lycka tillsammans), och ännu mindre se huru det skulle kunna tillfyllestgöras.

Jag har hittills endast talat om det negativa i tidens sträfvande, och huru naturligt det händer, att en mängd lärde, efter deras insigt kanske rättvillige, men om mensklighetens sanna lidande ganska okunnige och liknöjde män skola fälla förklenande omdömen deröfver. Huru mycket mer måste då ej deras omdömen en gång blifva kränkande, när tiden icke blott framtränger med sitt *Nej* emot närvarande namnsedlighet, utan till och med kommer att göra sin positiva sak gällande; går att införa ett högre sinne i alla ämnen, och hvarigenom en sedlighet uppstår på högre och renare grund? Hvilka nedriga uttryck och benämningar skola icke då uppfinnas? hvilka varningsgrader påhittas? hvilka volumer skrifvas, fulla af missförstånd? Denna period kommer en gång: måhända är den icke alltför aflägsen. Men de, som nu rikta oss med påminnelser emot tiden, äro troligen då afgångne, och hafva väl till efterträdare fått andre, som likna dem i nit, men som emellertid hunnit rycka litet närmare saken, följaktligen kanske döma litet mindre afgörande om det de icke känna.

Folken gå alltid *förut*, ty de gå på sak; men deras lärde (hvarmed icke förstås de enskilde, mången gång okände lärare, som folken egentligen hafva; utan flertalet af deras tillförordnade, af reglementen styrde lärare) komma nästan alltid *efter*. Detta bevisar sig genom det enkla faktum, som sällan slår felt, att, så fort ett decennium hunnit gå förbi, bevisa de lärde utförligt och demonstrativt ända till evidens, huru rätt och riktigt *det* var, som skedde för tio år tillbaka (och som de eller deras kolleger *då* fördömde). Jag säger tio år, såsom tillräckligt i mindre ämnen. För stora frågor behöfvas femtio till hundrade år, innan de lärde finna sig. I verldsfrågor, såsom t. ex. i christendomens, gå folken fem, sex sekler före sina lärde. Se christendomens upphof. Och att christendomen sedermera fjättrats — att den ännu hunnit så oändligen litet uträtta till bortsopande af det hedniska hos menniskorna — hvilke äro härtill orsaken, om icke de, som kallas lärde, men endast äro det till ytan, emedan de i alla ämnen endast förstå den ena, yttre sidan, nemligen den hedniska: försvara den, fasthålla den, ja gå så långt, att de utropa just denna del af ämnet för christen. Folken äro af Gud anslagne till christendom — de *vilja* hafva den — men känna sig öfversvämmade af urhedniska åsigter, bruk, tvång, hvilka alla, för att få stå qvar, kalla sig christna. Är sådant icke uppresande? Var viss: det är just för att få christendom, som folken upphäfva sig emot det, som blott heter så.

Jag talar ännu så länge blott i allmänhet, men innan jag slutar skall du få se mina tankar i enskildheterna.

Tredje Brefwet.

Revolutionens grund.

Sedan du läst mitt sista bref, sätter du i fråga, säger du, om jag icke rent ut sagdt är en jakobin? en omstörtningens, en revolutionens man?

Jag är en förbättringens vän, och i och med detsamma en af framtidens vänner.

Men hvad *omstörtning* beträffar, och på hvars skuldror en sådan hvilar, der den inträffat och måhända ännu inträffar, derom skall jag nu säga dig mina tankar, efter du slagit an denna stora fråga.

Knappt gifves för oss något lärorikare att betrakta, än perioden af christendomens första uppträdande, genom den stora likhet och jemförbarhet vår tid har dermed.

Hvad? utropar du.

Du kan icke läsa en rad i evangelium, utan att — såvida du läser den med din själ — återfinna detta stora erkännande af alla menniskors, äfven de ringastes, värdighet och rättighet att få vara menniskor, sådana Gud skapat dem, och att ur den synpunkten behandlas, uppfostras, lefva och lycksaliggöras. Öfverallt möter dig i den Hel. Skrift en ande, som talar om det oförskyldt Lägas upprättande och det oförskyldt Högas nedsättande. Öfverallt finner du vår gemensamma egenskap, att inför Gud, Lagen och Nåden vara jemlikar. Öfverallt vår skyldighet att bära hvarandra med råd, dåd och medel. Detta, och mera, som christendo-

men vill, finnes likväl omkring och ibland oss icke mycket till. Men folken sträfva till ernåendet deraf; och denna sträfvan föryngrar tiderna. Det är en stor osanning, att folken vilja uppresning och omstörtning. Menniskorna fordra friheten att få lefva så som Gud inrättat dem, och denna fordran måste vara oskyldig. Sätter någon hinder häremot, så är det *han* sjelf, som förr eller sednare går sitt förderf till mötes. Revolutioner och stora olyckor kunna visst uppkomma; men det sker derigenom, att man söker hindra framgången af den rätta friheten. Folken, i stort taget, äro alltså lika oskyldiga häruti, som örterna om våren, då de taga sig före att växa och skjuta skott. Den mesta förvirringen uppkommer derutaf, att, när ett inre, stort och rättmätigt kraf fordrar förbättrade lagar, ropa åtskilliga, att man vill inga lagar: när man begär afskaffandet af tunga, oviga och kostsamma onyttigheter i samhällets sammansättning, ropas det, att man vill afskaffa allt nyttigt: när man önskar hafva en god ordning i stället för en dålig eller sämre, så skrikes, att man vill hafva ingen ordning: och när man icke nöjer sig med att betala samhällets tjenare, utan äfven påstår, det de skola skipa sann ordning och rättvisa, så ropas, att man är onödigtvis missnöjd och misstrogen emot embetsmän. Då folket känner sig behöfva religion, och yttrar sin obelåtenhet eller köld för saker, som hvarken förädla deras hjertan, upplysa deras tankar, eller förbättra sederna, så ropas på anfall emot presterskapet, och på förakt för religionen sjelf. Det vill då endast säga rent tvertom. Ty var öfvertygad, att den, som föraktar religionen, han ifrar icke heller emot odugliga prest-institutioner, emedan sådana verkligen qvitta honom alldeles lika: och den, som föraktar samhällsordningen, oroar sig icke med att fordra förbättrade lagar. Men mången, som föga älskar menniskorna och alls intet efterfrågar samhället, ifrar just för att allt skall qvarstå i sitt skick, det onda med det goda: ty hans samvete hindrar honom ej, att finna utvägar till fritagning för egen del ifrån sådant, som han sjelf icke skulle vilja vara bunden af; men fördelen, att dermed binda andra till ondt, vill han gerna begagna och hafva qvar. Blott den samvetsgranne fordrar lagarnes förbättring till närmare öfverensstämmelse med menniskans högre natur, äfven på det att sjelfva dessa lagar må kunna efterlefvas, och göra det till allmänt väl. Det är således för laglydnadens bestånd han ifrar, då han talar för orätta lagars aflysande.

Ett helt folk kan förtryckas af enskilde, hvilkas intressen härtill förleda dem. Dessa enskilde utsätta sig sjelfve derigenom för vådan att krossas af nationen, hvilket kallas revolution; och *den är förtryckarnes verk*, fallande öfver deras egna hufvuden. Förvirringen, som uppkommer af hinders ställande emot förbättringen af menniskornas vilkor — emot allt det, som jag, för att hafva ett gemensamt namn för tusende ämnen, vill kalla det *christna i nationerna* — denna förvirring, hufvudsakligen föranledd af dem, som sedan taga den sjelf till anklagelsepunkt emot folken, underblåses också, sedan den en gång finnes, af andre enskilde, och stundom af deras egennytta. Dessa andre enskilde kallar man uppviglare; och vissa lättrörda delar af ett folk kunna genom uppviglarne ledas till utbrott och uppror. Men ingenting skulle kunna uppviglas, om icke förvirringen förut funnes, åstadkommen genom dammars sättande emot civilisationen, emot den sanna friheten, sådan jag nyss definierat den. Finge denna framgå enligt sakens egen fordran och utaff att på sned dragas, förderfvas, återhållas eller söka qväfvas genom personers biätgärder, så skulle menniskotillståndets förbättring utveckla sig och fortgå utan revolution. Men hindren emot de oskyldigaste önskningar sätta sinnena i gäsning: förnekandet af sundt förnuft revolterar. *Hindermännen* (ofvantill i samhället) och *Uppviglarne* (nedifrån) utgöra två partier, som alltid tala emot hvarann, ja, utskälla hvarann. Likväl är det dessa två, som tillsammans utgöra omstörtningens män och sanna orsak, så fort revolution någonstädes sker: hindermännen nemligen först och främst, och uppviglarne derefter, gående i deras fotspår. Folket sjelf, i det hela, har en dunkel, stor känsla af att det vill, får och skall lefva enligt sin skapelses mening: ju mera ljus man tillsläpper åt denna stora känsla, ju bättre går det; ju mindre ljus deremot, ju vildare och mera stormigt aflöper det. Men framåt går det, i stort taget, alltid; ty Gud lefver och älskar sina verk. Att det går, behöfver således ingen tvifla på; men hvilka som dervid skola krossas, beror på dem sjelfva.

Det enda du torde stöta dig på, såsom nytt, är att jag kallat folkens stora och allmänna sträfvande *christet*. Också höra vi talas om mångfaldiga ekonomiska förbättringar, som icke kunna citeras ur Nya Testamentet. Men vi skola ej låta oss förvillas af namnen. Frågorna t. ex. om fritt eller inskränkt införselsystem, om sinekurer, om privilegier m. m. kunna väl icke regleras efter den heliga Skrift; men sådant är icke annat än en liten af de tusen yttringarne för samhällsutbildningen, som alla hafva sin grund och rot i menniskans genom christendomen skedda emancipation: hennes upprättande till lif med Gud i Christus, som innebär "lif närmare skapelsens mening," eller renare frihet. Att denna å ena sidan icke är laglöshet eller styrelselöshet, vet hvar och en af christendomen; och intet folk skulle kunna älska någonting så förstöriskt för det sjelf, som att vara utan styrsel. Men det är likväl, å andra sidan, fritagande från den yttre formens makt, såsom *rätt i första rummet*. Deri består *emancipationen*.

Fjerde Brefwet.

Skillnaden emellan Folk och Pöbel.

Du förebrår mig, att jag i mitt förra bref skrifvit så mycket om folket — och folket — och ständigt folket, fritagande det ifrån omstörtningens skuld, hvilken i stället hvälfves på dem jag kallat civilisationens Hindermän. Du frågar: huru kan man då få reda på det der "folket?" Alle, som bo i landet, utgöra icke de tillsammans folket? och, om så är, måste väl folket sjelf icke vara särdeles att berömma, emedan alla dåliga medlemmar, och bland annat äfven just de der omtalade Hindermännen, ingå deri såsom beståndsdelar?

Nej, min vän; alle, som bo i ett land, utgöra icke hvad jag menar med *folket*.

Alle, som bo i ett land, utgöra dess befolkning; men när man ifrån hela befolkningen afdrager *pöbeln*, då återstår det, som är *folket*.

Du fordrar således utan tvifvel att jag skall skildra pöbeln, på det man må ega en noggrann kunskap om hvad som skall afdragas ifrån ett lands invånarepersonal, för att finna återstoden: folket.

Nåväl. Vi hafva två slags pöbel, en förklädd och en uppriktig.

Rundt omkring oss gå först och främst skaror af *förklädd pöbel*. Dit höra de, som anse sig *förnäme*, kalla sig *lärde*, tro sig *bildade*, helsa sig *frisinnige*, utan att vara det. Sådane hafva ej ädelmod i själens grund; derföre äro de icke rätt förnäme, ej adlige i andlig mening. De känna ej lifvets verkliga kraf, menniskoslägtets oskyldiga önskan, Guds vilja; derföre äro de icke rätt lärde. De bära icke kulturens blommor i hjertat; derföre äro de verkligen råe, ohyfsade och alls icke bildade, huru många sköna ord de än kunna utsäga. De söka endast befrämja sina egna fördelar, under det att de tala högt om allas frihet och hjelp; derföre, långt ifrån att vara rätt frisinnige, äro de öfversittare, så mycket farligare och nedrigare, som deras våld ej ligger öppet och deras ondska ej bekänner sig. Men hela denna fyrfaldiga pöbel har en anstrykning, en färg öfver sig, som lockar och bedrager. En fin hållning i det yttre gestaltiska tar utseendet af värdighet och *förnämhet:* förmågan af ordasätt gifver skenet af *lärdom:* en viss hemmastaddhet i alla ämnens olika sidor låter som *bildning:* öppet tadel af allt, utan att sjelf frambringa något bättre, har tonen af *frisinnighet*, genom sin afvighet emot allt beståndande. Fernissornas tidehvarf är dock slut. Den förklädda pöbeln går att blifva känd; den skall mer och mer afklädas in på bara kroppen.

Den öfriga, eller oförklädda pöbeln, är uppriktig. Hvar och en igenkänner den, barn kunna peka derpå, och den erkänner sig sjelf. Denna pöbel är ohygglig, ryslig; men den är mindre föraktlig än den förklädda.

När man nu frånräknar allt det der afskrapet, så det förklädda, som uppriktiga, återstår *folket*. Det utgör tillsammans det älskvärda i landet, de egentliga menniskorna. Folket bär i hufvud och hjerta en liflig längtan efter framgång i det goda, efter förädling och sann upphöjelse af Gud. Det älskar ordningen såsom sig sjelf; just derföre harmas det öfver alla dessa hundratusen oordningar, som möta öfver allt med det sjelftagna namnet "ordningar." Det älskar samhället såsom vilkoret för sig att vara till på jorden, och det älskar samhällsstyrelsen såsom sin egen lifskraft, samlad i en punkt, för att derur handla med makt. Folket vill gå framåt, vill af sin styrelse föras uppåt, och erkänner den också icke under annat vilkor för *sin*. Med andra ord: *folket vill ett lefvande samhälle. Pöbeln deremot vill ett dödt samhälle.* Ty der samhället lefver, rörer sig och går, der sjunker all pöbel föraktad till jorden eller faller af som oting, likt kartarne ifrån trädet, då dess grenar gunga för en frisk vind. Pöbeln ställer sig alltid (af insedd plan eller nödvändig instinkt) så mycket den förmår emellan styrelsen och folket, för att släcka kärleken emellan de två, som innerst tillhöra hvarann, slita bandet och hämma samhällets fortgång. Ty pöbeln kan blott höja sig till anseende och makt i det förruttnade, stagnerade och blinda, då personer och saker bedömas efter fernissan; men den faller och förgås i det friska och uppklarnade tillståndet, då personer och saker börja tagas för hvad de äro. Således, för att döda eller åtminstone hämma framåtsträfvandet i samhället, sällar sig en del af pöbeln kring styrelsen, ropande: "folket är till sin natur fallet för oro och uppror! det vill uppåt! det är föraktligt! trampa det!" (denna del af pöbeln utgör de förnäme Hindermän, upptill i samhället, hvarom mitt förra bref handlade). En annan del sällar sig kring folket och ropar: "folk! din styrelse vill förtrycka dig — rif ned den! trampa den!" (desse äro Uppviglarne). Skulle nu den händelse ega rum, att styrelsens egen personal består af Hindermän, då är den sjelf hel och hållen intet annat än pöbel, tillhör icke folket, är opopulär: och ropet om dess nedrifvande var *då* rättvist (var utgånget ej från uppviglare, utan från rättsinniga menniskor). Detta är på en gång den föraktligaste och svagaste styrelse; ja, den är egentligen icke styrelse alls, utan usurpation: är våld, inkräktning och onatur; räckande så länge tills folket hemtat krafter att kasta ut den (och skulle folket aldrig få krafter dertill, så vill det säga, att det folket förgås). Begreppet om impopularitet hos en styrelse bestämmes således af den omständigheten att vara hindersam emot sitt folks frihet och civilisation (se mitt förra bref), och ej af annat. Så snart styrelsens medlemmar bestå af folk, så arbetar den på sin nations rena lycka och framgång på lifvets stråt: det öfriga folket uppbär den då såsom sin ädlaste tillhörighet. *Endast detta är en styrelse*,

och den har jemt upp samma mått af styrka, som dess folk sjelf eger.

Tider hafva inträffat och kunna inträffa, då genom den förnäma pöbelns bearbetning äfven en rätt styrelse och dess folk blifva fremmande för hvarann, missförstå hvarann, upphöra att träda hvarann ömsesidigt till mötes. Går detta så långt, att styrelsen sjelf förvandlas till pöbel, då är missämjan med folket naturlig. Men äfven i annat fall kan den förnäma pöbeln likväl genom allmänhetens förfalskade bildning stiga högt och till en del alstra vrång stämning. Och det pöbelaktiga, illvilliga, egoistiska, som under sådana tidskiften lyckas att segrande tränga sig emellan styrelsen och det öfriga folket, kan äfven göra sin verkan gällande de enskilde emellan. Hela samhällslifvet och umgänget försättes då i ett kallt, otrefligt, misstänksamt, upplöst, kadaveröst tillstånd. Kärlekens genius har dragit sig upp bland molnen: pöbeln triumferar.

Men folkets känsla vaknar ånyo och rörer sig. Då ve öfver denna förhatliga, charlataniska, i alla förhållanden innästlade pöbel af så kallade ädlingar, lärde, bildade och frimän, som bara äro tvertom! Dess timme slår. Menniskorna, länge kringvankande i köld och osämja, samlas och fråga hvarann: hvad är detta? hvartill tjenar ett så förbannadt elände? hvarföre älska vi ej hvarandra? Dumma, usla hat!

Då börja menniskorna se på hvarann med varma, unga blickar igen; och de glåmiga, misstänksamma ögonkasten draga sig in med blygsel.

Själens ålder — d. v. s. den egentliga menniskans ålder — beror icke af den jordiska tillvarelsens år. Hvarje hatfullt, kallt, dumt och förstockadt sinne är gammalt, skrumpet och förfallet, om det också bor i en kropp, som döptes för blott ett par decennier sedan. Men hvarje rent älskande hjerta, förenadt med sundt, godt förstånd, är ungt. Ty detta är menniskan i sitt färdiga och rätta skick, såsom sådan. Menniskan i sin idé — d. v. s. såsom salig hos Gud — lefver ju i evig ungdom? Detta är icke ett symboliskt talesätt, utan sanning. Du bör således icke stöta dig på mitt uttryck.

All pöbel deremot är af naturen åldrig, svag, ömklig; men besitter dock det slags styrka, som äfven svagheten ofta har, nemligen list i handlingssätt och den stora ytliga talaregåfvan, hvilken icke är själens språk, men en tagen fason. Folket sjelf (alla de egentliga menniskorna) är deremot ungt, och är det af den varma, drifvande grunden, alla nationers underlag, Guds kraft. Sinsemellan jemförda kunna nationerna stå i en olika ålder inför hvarann, så att den ena är äldre, en annan deremot mera ungdomlig; men inom en nation, för sig och ensam tagen, utgör folket allt det unga, allt det rent menskliga, som deri lefver, så pass mycket som detta är. Skulle historien någon gång omtala ett föråldradt, vissnadt, förtynadt, utgånget folk (NB. icke utgånget eller förödt genom inkräktares våld och förtryck, utan utdödt af sig sjelf); så ville det säga, att der hade småningom allt folk upphört, och alltihop blifvit pöbel. Så långt kunna hat och verkliga oseder gå.

Men en invånarepersonal, deri folk ännu finnes, förnyar sig vanligen periodvis; och det är just *tidepunkterne af dessa förnyelser*, som utgöra pöbelns högsta förskräckelser. Ty hvarje sådan förnyelse blir epoken för pöbelns sänkning. Det behöfves blott, att alla de, som egentligen äro menniskor i landet, räcka hvarann handen, älska och förstå hvarann. Vid det första nya andedrag häraf, som går genom ett folk — vid det första leende Gud kastar öfver landet — skakas den förklädda pöbelns välde i sina grundvalar. Afklädningen begynner, maskerna afdragas. Men detta sker icke utan skri, allarm, skällsord. Framför allt ropas: det är revolution! det är omstörtning! Ganska sant: det elaka och befängda störtar öfver ända.

Femte Brefwet.

Utveckling om Pöbeln.

Jag har några dagar gjort en ganska angenäm resa, och hunnit hit i det bästa lynne. Här bekom jag ditt sista bref och tackar dig; jag ser med nöje, att du har förstått mig; men du ålägger mig, att närmare utreda hvad jag menar med "pöbel." Ty då till ett rätt uppskattande af folket så mycken vigt ligger på urskiljandet af hvad som är pöbel i landet, så fordras den noggrannaste bestämning af den, och du begär af mig intet mindre än en ren definition, tror jag. Du tycker, att jag för mycket måttar åt de högre stånden; de bildade, de lärde, adeln. Min vän, jag måtter med min urskillnad hvarken åt stånd eller klass, eller hvad yttre namn du behagar; utan jag talar om en beskaffenhet, en verklighet, en sak. Det hör just till de oriktigheter jag bestrider, att vid sådana kännetecken på ytan, som gifvas genom födsel, stånd, bättre eller sämre talekonst, m. m., häfta åtskillnaden mellan pöbel och rätt folk. Här skall du få se de definitioner du önskar.

Med *folk* förstår jag alla personer, som äro så stämda, att de ibland alla sina egenskaper sätta i främsta rummet den, *att vara menniska*, och blott i mindre mån värdera allt hvad de annars i verlden kunna vara. Denna stämning ger ett alldeles eget och afgörande lynne åt personens hela sätt att känna, tänka och handla. De, som äro af det slaget, hafva alla det stora sambandet sinsemellan, att bekänna sig vara hvarandras likar såsom menniskor, ehuru de för öfrigt kunna hafva alla möjliga personliga olikheter efter yrken, förmögenheter och förmögenhet; men hvilken olikhet aldrig kommer i betraktande annars än som ett mindre. Man *kan*

således äfven vara folk äfven i de s. k. högsta samhällsklasserna, ehuru det genom en narraktig uppfostran (hvartill en narraktig litteratur ej gjort sitt minsta) blifvit vida svårare, att der nöjas med den ädla, fast som man tycker obetydliga bekännelsen i själ och hjerta, att man egentligen och framför allt är intet annat än *menniska*, den ringastes like så till vida. Renast och talrikast finner man derföre folk i de s. k. lägre klasserna, emedan uppfostran och lefnadssätt der icke särdeles hindra det stora erkännandet.

Hvad är nu *pöbel?* Personer af den motsatta stämningen. Alle, som i yppersta rummet sätta sina enskilda olikheter och utmärkelser, hvarmed de sticka af ifrån andra; men deremot med en mindre uppskattning värdera sin egenskap att vara menniskor. I och med detta sinnelag äro de egoister, fina eller grofva, efter omständigheterna.

Definitionerna, kortast uttryckta, skulle då vara: 1. *Folk* är den, som af allt hos oss sätter det (af Gud) menskliga högst; och 2. *Pöbel* den, som sätter den yttre individuella stämpeln högst.

Den allmänna likheten med andra, det menskliga, träder för pöbelpersonen i bakgrunden: han finner det icke särdeles minnesvärdt. Största antalet af personer, som till hjerta och tänkesätt äro pöbel, finner man således af naturliga grunder i de fördomsfullare, på kastskillnad begärligare klasserna, som med en ganska egen ironi öfver sig sjelfve *kalla sig högre*. Att menniskan för dem går bort åt bakgrunden, men deremot grosshandlaren, öfversten, possessionaten, biskopen, diversehandlaren, statsrådet, kronobefallningsmannen, excellensen, traktören, fursten, löjtnanten, presidenten, länsmannen, krigsrådet, eller hvad det allt må vara som hvar och en enskildt är, stiger fram såsom hufvudsak, det är en följd af ömkliga känslor och usla begrepp, insupna ifrån barndomen i pöbelaktiga, om ock till formen bildade föräldrahus, stärkta sedan genom falsk uppfostran, hvilken åter i sin ordning underhålles af den s. k. lärdomen, hvilken nästan alltid finner någonting djupsinnigt i det dumma. Pöbelsinnet har likväl, genom smitta ifrån herrskap till tjenstfolk, och ifrån det till deras slägtingar i nationens stora massa, utkommit till en mängd menniskor och i klasser, der det annars af naturliga grunder icke vore till. Framför allt i städerna har det gripit mycket omkring sig. Finnes t. ex. något inhumanare, än dessa småstadskrämare, som ockra på den omkringboende fattiga allmogen? Men äfven på landet och bland rikare bönder är det pöbelaktiga icke sällsynt; man ser dryga hemmansegare stundom vara sina mindre väl lottade kamraters grymma plågare och utsugare, föga olikt frälsemän; man hör dem sqvadronera och prata i alla ämnen, nästan som beläst folk, endast med en vämjeligare ton och på ett omaskeradt sätt: man hör dem hela religionen och yttra sig öfver trosämnen, ungefär som prelaterne sjelfve, när desse äro för sig. Skillnaden består blott deri, att den *deriverade* pöbeln kommer fram oklädt och otäckt, men uppriktigt, med hvad den *primitiva*, egentliga pöbeln (den förnäma) snyggt omhöljer.

Jag tror du skall finna de begge definitionerna tjenliga till en fullkomlig och bestämd åtskillnad emellan de tvenne. Först och främst tjena de hvarje enskild till bedömande af sig sjelf: han kan nemligen ransaka sitt sinnelag och finna, om han är folk eller pöbel: derefter kan han omvända sig, om han ser sig tillhöra den sednare. Vid bedömandet af andre, åter, kunna visst misstag ske; men säkert är, att i få ämnen röjer sig menniskan lättare; och hvar och en, som vill, märker snart på hela sättet (yttrade sympathier, fällda utlåtanden, gerningar, deras ändamål o. s. v.), om personen är sådan, att det menskliga gäller hos honom framför allt, eller om det lilla enskilda står högst.

Hela bedömandet af andra kan i allt fall ej annat blifva, än opinion. Men då opinionen, om hvem som är pöbel eller icke, annars brukar rätta sig efter tillfälliga och yttre kännemärken, såsom att det är en fattig stackare, en person utan kunskaper, utan verld, utan propreté i drägt och uppförande, en af mobben o. s. v.; så har genom de definitioner, jag nu uppställt, ett sannt rättesnöre för urskiljandet af pöbel blifvit gifvet, i stället för ett falskt och bedrägligt.

Du anmärker kanske, att mina definitioner angå helt annat, än hvad man efter språkbruket benämner pöbel, och att jag således ej annat gjort, än tagit ett bekant namn, men satt det på en sak, hvarför det icke förr blifvit brukadt.

Låtom oss se, om så är. Det x man i föreställningen alltid pekar åt, då man talar om pöbel, månne det icke är det skadliga och fruktansvärda element i staten, hvarför man rädes såsom subversivt (öfverändakastande samhället), i fall det får öfvertaget? och som äfven annars utgör ett afskrap, en smitta, ett följe att gå undan för, eller som man allrahelst borde, om möjligt, utrota? Nåväl, min vän; se nu efter huru allt det finnes beskaffadt, som jag beskrifvit under namn af den förklädda pöbeln, så skall du inse, att den just företrädesvis är det subversiva i sjelfva grunden af samhället, och att den alldeles riktigt utgör ett afskrap, en smitta, ett följe att akta sig för, och hvars bortgång ifrån jorden vore en ren Guds nåd. Den oförklädda pöbeln likaså, ehuru den är vida mindre farlig och mindre att tala om. Slår icke således hvad jag definierat in på det x, som man i föreställningen alltid gör sig om pöbel, och som man förut orätt begripit, då man endast sett på yttre tecken, såsom trasor, grofva åthäfvor, gatspråk, nöd o. s. v., hvilka tecken väl stundom följa pöbeln, men visserligen icke alltid; följaktligen icke duga till kännemärken? Och det så mycket mindre, som hela den stora massan af förklädd pöbel

— den skadligaste, och just den, som tiden nu förnämligast måttar åt ögat på — genom dylika tecken icke upptäckes.

Sjette Brefwet.

Kärnpunkten.

Jag hör således, att du nu fått mina sista bref, och att du förstår mig. Älskade vän! Flera än du skola förstå mig. Mig? hvilket lappri! Men de skola förstå tidens ord.

Ganska riktig är din uppmaning till mig, att återkomma till hvad jag i mitt första bref — såsom du tycker, nästan för hastigt — vidrört och sedan icke mera nämnt: det *faktum*, det oafvisliga, som af Europas sakledare ständigt omfares eller föga besinnas, men som aldrig upphör att sjelfmant inställa sig igen. Med ett ord, du vill, att jag skall beskrifva min positiva mening om tidens fordran och folkens hjelp; ej blott klaga, men också föreslå botemedlen.

Att jag icke vill stanna vid att vara blott negativ, skall du snart erfara. När man beklagar sig öfver tillståndet i ett helt tidehvarf och, ännu mer, i en bildnings-cykel, som gått genom många tidehvarf, så bör man koncentrera sin fordran: man bör sammandraga all klagans tusenfaldiga strålar till en stor kärnpunkt, till en hufvudsak, hvarom frågan i grunden måste vara. Ty först genom betraktandet af den kan man inse både hvad tiden egentligen vill, och huru det kan vinnas. Endast då löper man ej fara, att förvillas af de många enskilda ropen, som begära än ett, än ett annat, och ofta tyckas motsäga hvarandra. Denna kärnpunkt är också det oafvisliga faktum, som ständigt visar sig uppe på linien, huru ofta det än af sakförarne omgås.

Menniskan har en viss oafytterlig rättighet, den, att få lefva efter skapelsens mening. Detta betyder, att *hvar och en skall få framgå i sin sanna karakters verkliga bana.*

Jag nämnde *oafytterlig rättighet.* Du vet, att den europeiska bildningen åtminstone hunnit så vida, att den (nästan öfverallt — d. v. s. Ryssland undantaget: Turkiet hör icke till hela denna bildnings-cykel) erkänner en sådan rättighets tillvaro. Ingen får, till exempel, under hvad vilkor som helst, vara eller blifva slaf: menniskans eget begifvande härtill gör icke en gång nog (man får icke sälja sig till slaf, ej bortskänka sig till slaf); med ett ord, det får rakt icke ske. Den personliga friheten, såsom sådan, är hvad derföre kallas oafytterlig; och det stora i denna tanke består i skyddet, som personen har *äfven emot möjligen inträffande eget ingrepp.*

Då en menniska, dels af okunnighet om en ifrågavarande saks rätta beskaffenhet, dels af lock, trug eller hot, dels af fattigdom, ofta kan förmås att gå in på mångahanda, bland annat sådant, som länder till undergräfvande af Guds i menniskan sjelf nedlagda syfte, så har man, beträffande den yttre personliga friheten (den enda, som man i samhället ännu benämner personlig frihet), kommit derhän, att finna densamma icke en gång till följe af eget bifall kunna afyttras, lemnas eller bortgifvas. Jemt så långt, som *hit*, har christendomens arbete hunnit.

Nu är saken, att det får icke stanna vid blott den *yttre personliga friheten.* Europa kräfver, att flera rättigheter, än denna, skola erkännas för *oafytterliga.* Det gifves ämnen, till förfäng för hvilka ingen befallning får åtlydas, och ej en gång öfverenskommelser uppgöras; eller, om de blifvit uppgjorda, icke alls få anses bindande. En konvention kan på mångahanda sätt hafva tillkommit: af tvång, eller fritt: blindt, eller med någon kännedom om ämnet. Tillkomstsätten kunna vara högst olika; men i det äro alla öfverenskommelser, konventioner, kontrakter lika, *att de under intet vilkor och för ingen orsak få förvrida Guds eget verk.*

Med andra ord: Konventionen är icke det högsta i verlden, lika litet som Befallningen från någon yttre myndighet. Det med tillvarelsens mening i hvarje sak öfverensstämmande är det högsta.

Till exempel: ingen öfverenskommelse, gjord af hvem som helst och tillkommen under hvad form som ens kan upptänkas, får tvinga en menniska att söka göra 2 gånger 2 till 5 *). Och det är icke hädanefter millioner menniskor, som skola torteras, söndervridas och gå förlorade på ett så nedrigt försök som detta, utan det är i stället Konventions- (likasom Auktoritets-) begreppet, som måste brista sönder, icke i de mindre frågorna, men så fort dess uppfyllande skulle medföra hinder för det, som utgör den sanna meningen med hvarje Guds verk i skapelsen.

Just häri ligger den europeiska revolutionens kärnpunkt. Det är icke blott emot det Imperativa (Auktoritets-idéen), utan äfven emot det Konventionella *såsom grund, första rättesnöre och utgångspunkt för bestämmandet af våra handlingar*, som tänkesättet har rest sig. Och emedan den europeiska anden går i spetsen för alla folks på jorden, så är detta hela menskligheteus kärnfråga, så pass långt som sakerna hittills på jorden hunnit. Det är ett urgammalt hedniskt grundbegrepp, utsträckande sig i oräkneliga grenar genom bildningens former, och ännu till en stor del qvarbehållet hos dem, som heta christna; men hvilket måste bort. Deremot är den rätta personliga frihetens väckande och skyddande

*) Du ler åt exemplet; men jag skall framdeles visa dig fall i de gängse samhällsinstitutionerna, som gå ut på, att de under dem liggande menniskorna skola söka åvägabringa något i sitt slag lika befängdt, som att göra 2 gånger 2 till 5.

en af christendomens grundtankar. För någon afskild ("ifrån verlden," såsom det heter på det asketiska språket), här och der, har det väl ock alltid utförts negativt och asketiskt, sålunda, att denna person dragit sig undan, eller genom resignation bibehållit sitt verkliga inre, likasom inläst i ett skrin, under det han i yttre måtto burit hvilken masque som helst nöden och tvånget påsatt honom. Men detta christna begrepps utförande i sjelfva *samhällena* äfven till det yttre, och deras rättande omsider efter den menskliga inre frihetens kraf, är ett arbete för det gående seklet och för många kommande. *Konventions-idéen* (såsom primitiv utgångspunkt för lydnad) *skall utplånas*, lika väl som *Auktoritets-idéen.*

Du frågar mig undrande: Konventions-idéen? hvad verldsomfattande ligger i detta lilla ord?

Jag nyttjade ett ord, som kanske lät obetydligt. Jag har dermed talat om en hel, en omätlig serie af samhörande ämnen: begreppet af öfverenskommelse, aflockade förpligtelser, löften, eder, dokumenter . . . det gifna ordet . . namnet . . det ingångna, det beseglade, det ceremonihelgade, det privilegierade, det utfästade: det, som bör ske, icke till följe af en saks sanna beskaffenhet, utan till följe af något aftaladt. Detta allt, som för mindre fall eller till afgörande emellan likgiltiga ämnen skall bibehålla sin kraft, får icke vara det afgörande rättesnöret i grunden, på djupet eller i första hand; emedan öfverallt, der en öfverenskommelse, en konvention, antingen aftvingad, eller fri, men ingången af okunnighet, skulle förpligta till någonting stridande emot meningen i Guds skapelse, denna då skulle lida och hämmas, derest Konventions-idéen förblifver det i främsta rummet styrande. Derföre förbjuder också Christus *Eden;* (ehuru man i den hittills varande christenheten fästat föga eller ingen uppmärksamhet vid hans lära i denna del); och i Augsburgiska Bekännelsen läser man: Votum non tollit &c.

Så skyddas den *inre* personliga friheten till och med emot *eget ingrepp;* d. ä. äfven emot hvad personen sjelf kan hafva blifvit förmådd att lofva, ehuru stridande emot skapelsen. Det är något, som ingen ens sjelf får afhända sig; och, om en afhändningsakt gifvits eller sker, får en sådan akt icke gälla. Här är, med ett ord, frågan om en *oafytterlig rättighet*, och menniskans största. Det är hufvudvilkoret för Guds saks framgång på jorden, att Konventions-idéen icke i grunden får gälla; emedan det just utgjort det urgamla hedniska konstgreppet, att locka menniskor (individer eller hela menigheter) till vissa löften, hvilkas obrottsliga uppfyllande inpräglats såsom *heliga pligter i första rummet*, utan att det förut var afgjordt, att det, som sålunda lofvades, öfverensstämde med skapelsens fordran, Guds högre vilja.

Börjar du nu inse hela vidden af hvad jag sagt, så torde du förskräckt utropa: "Hvad? så utan allt slags band, skola menniskorna falla i ett chaos af oregelbundenheter! — ingen trohet mera! — det allraförfärligaste virrvarr går att uppkomma!"

Du bedrar dig: menniskorna skola icke blifva utan band, fast utan Konventionens band; likasom utan Auktoritetsbojor. Man måste en gång lära sig skilja emellan *orätt* och *rätt* trohet. Den förra, som intet annat är, än ett segt fasthållande vid hvad ondt och förvändt som helst, så fort det en gång endast kommit å bane, detta slags trohet, d. v. s. denna egentliga "otrohet emot det himmelskt rätta," *den* skall gå under; men den sednare, den rätta troheten, just härigenom få luft, tillväxa och blifva desto fastare beståndande.

Lifvet har sin egen regel, som skall göra sig gällande till de säkraste, bästa och i sanning starkaste band, så fort den allenast får. Det är just genom den sekelgamla myndighet, först och främst Auktoritets- och sedan Konventions-begreppet i alla skepnader utöfvat, som lifvets sjelfregel hos menniskan, i så många och de vigtigaste ämnen, ligger nere, vanmäktig, slapp, förtvinad. Låt den hos hvar och en väckas och stadgas genom ren uppfostran; låt den sedan gälla utan konventionella hinder; och den skall.

Begriper du mig, så skall du intet ögonblick kunna föreställa dig, att jag härmed vill lemna fritt spel åt några oriktiga infall, nycker, påfund, förflugenheter och "låga passioner," som kunna påkomma en menniska. Sådant tillhör icke charakterens verkliga bana hos någon: utgör ej personens egentliga lif. Att fordra något i den vägen, är icke ett rent kraf, utan ett förmätet eller falskt anspråk.

Man kan visserligen säga, att det alltid måste utgöra ett svårt afgörande, huruvida personen i förekommande händelser följer en nyck och ett ytligt infalls falska anspråk, eller en sitt sanna lifs rena fordran: med andra ord, om personen bär sig rättmätigt åt eller icke. Och då de största saker öfverlemnas åt lifvets sjelfregel, att ordna och utföra, men dragas undan ifrån yttre kontroller (åt hvilkas förfogande dåmera endast yttre omständigheter återstode), så fruktar du, att de vigtigaste och högsta angelägenheter kastas i slumpens hand. Allt blefve endast subjektivt, menar du? Låt se.

Alla inre omständigheters ordnande och utförande sättes på ett kort: personens eget *finnande* af hvad som verkligen utgör dess lifs regel; och icke nog härmed, utan sedan också: denna regels *gällande*, så att personen verkligen följer den. Sådant är ju fruktansvärdt?

Om också hvarje persons finnande af sitt lifs rätthet vore det svåraste af alla problemer i verlden; så måste man dock erkänna, att intet ämne på jorden gifves förnämligare. Det förtjenar således att tid och möda derpå användes. Har någon enda upptäckt skett utan arbete? stort arbete? Huru mycket kostade icke hvartenda framsteg i fysik,

kemi, astronomi? Man vet hvilka otroliga ansträngningar ett af Europas största snillen, Keppler, använde till uträknande af banan för planeten Mars. Nog erkänner man huru förträffligt detta var, och hvilka dyrbara följder Kepplers arbete med vår planetgranne medfört åt stjernkunskapen. Men jag hoppas likväl på så mycket sundt förnuft, som att få erkändt det för menniskan vara ännu vigtigare, att finna *sitt lifs sanna bana.* Låt då vara, att detta finnande skulle vara så gigantiskt svårt, som man säger. Det är ändock menniskans enda hufvudämne. Svårt eller lätt: *hon måste finna denna bana!* Men svårigheten är endast till skenet. Lifvet talar tillräckligt högt om sig, blott dess röst får höras. Hvaraf kommer då, att detta finnande *anses* så svårt? Af intet annat, än Auktoritets- och Konventions-idéernas långvariga inflytelse. Ty på det man måtte bringa menniskan derhän, att det *befallda* eller *öfverenskomna* i alla sina grenar af henne måtte iakttagas, så inplantas hos henne tidigt och djupt, att alla *sådana* fordringar äro *pligter.* Så fort nu dessa ej på annat syfta, än hvad lifvet sjelf hos menniskan kräfver, så uppkommer väl till följden *då* ingen förvridning af skapelsens mening. I alla de oräkneliga händelser, åter, der de förra fordra annat, än lifvet rättmätigt behöfver, och de förras vidmakthållare i samhället icke dessmindre inlära de der fordringarne såsom pligter och goda seder, hvarigenom uppkomma hela massor af namnpligter, namnseder och namnordningar, som i sig sjelfva inga äro och likväl, emedan de hafva all verldslig makt, all litteratur och all disciplin i sin hand, djupt rota sig hos menniskorna, sättande en stor del af deras egna krafter i uppror emot lifvet — men detta å sin sida icke heller gifver vika — så måste af allt detta den största förvirring uppkomma, och själarne förtvifla om utgången ur en så dædalisk labyrint. Man tänker: "det är ogörligt att följa lifvets kraf; ty icke får jag låta blifva det och det . . ej lemna det och det . . jag måste göra så och så . . det och det måste ock nödvändigt ske . . (åtskilliga *så kallade* pligter uppräknas), allt, ehuru den innersta rösten säger annorlunda. Att reda en sådan härfva är alldeles fåfängt! Hela lefnaden utgör lika mycket en gåta, som en plåga!"

Filosofen, hvars sak det väl skulle vara, att reda härfvan, intrasslar den äfven som oftast än vidare, emedan, i stället för att taga lifvets egna utsagor oberoende och rent så, som de erbjuda sig sjelfva vid en uppriktig forskning öfver själens beskaffenhet, medför han i sin undersökning en mängd andra, för menniskan fremmande intressen (till största delen ursprungna från den uråldriga Auktoritets- och Konventions-idéen), och dem han i sitt system intrugar, efter han icke *vågar* åsidosätta dem. Härigenom förvirrar han frågorna ännu mera, och gifver dem utseende af den högsta svårighet. Denna svårighet är emellertid icke ursprunglig: den upplöser sig småningom i en dimma, och förflyr, allt som de konstruktioner i systemet nedstörta, som endast blifvit uppresta till skydd och stöd för Auktoritets- och Konventions-begreppet, såsom det djupaste.

Man vet ju, att medicinen är en ganska invecklad vetenskap, och många af dess problemer anses, om icke olösbara, dock svårlösta? Men för den vanliga menniskan utgör det visst icke något svårt problem att lefva frisk och sund till sin kropp, så fort hon helt enkelt följer de rena drifter och ej vedersakar de vinkar, som tillräckligt uttala sig, derest hon åt dem lemnar sin uppmärksamhet, och lefver derefter. Huru många millioner hafva icke ifrån födelsen till döden tillbragt ett sundt fysiskt lif, utan att veta det ringaste om den medicinska vetenskapens bekymmer? Detta är icke sagdt till nedsättande af denna eller någon annan vetenskaps värde, vigt och nödvändighet för enskilda olycksfall, behof eller till och med nöjen; men jag önskade, att du måtte taga i betraktande huru det ojemförligt största antalet af menniskor tar sig godt ut, alla de scientifika svårigheterna förutan. Det är väl också temligen begripligt, att Gud i sina skapade verk måste hafva nedlagt en upprätthållelse- och återställelse-kraft till helsa, som gör sig gällande, och på sitt egna sätt gifver utsagor, begripliga så snart man lyssnar på dem. Men hvarföre skulle då icke, likasom i menniskans fysiska, äfven i hennes psychiska varelse en upprätthållelse- och återställelse-kraft finnas af Gud ingifven? ett ord i själen, som hviskar trofast om hvad till dess helsa är bäst? ett pålitligt samvete, i stället för det af tillgjorda pligter vilseförda?

Haf en gång förtroende till Gud innerst i ditt väsende, så skall du med förvåning märka, att det icke är så konstigt att finna hvad du behöfver, af honom. Älska honom, så skall han lysa dina fjät: han skall lossa dina jordiska band, men i stället gifva dig andra till sammanhållning, hvilka band icke äro annat än ditt eget väsendes högre former, och som derföre skola hålla dig uppe och rät, utan att krossa, trycka eller pina din själs gestalt, emedan ingen har ondt af att vara *begränsad genom sin egen varelses rätta beskaffenhet.*

Jag slutar nu det allmänna, som du, om du behagar, kan anse för en inledning; och går att inlåta mig i det enskilda, för att finna huru lifvets regel låter för hvarje hufvudämne.

Massan af alla menskliga förhållanden kunna indelas i tre stora hufvudslag:

1. Lifvet i *familjen* — förhållandet emellan man och qvinna. Detta bildar en mensklig enhet af minsta slag till vidden; men utgörande den reela grunden och det verkliga hemmet för allt det öfriga.

2. Lifvet i *församlingen* — förhållandet emellan Gud och menniskan, hvilket bildar en enhet af största vidd, utgörande den ideala grunden och möjligheten för allt det öfriga att vara.

3. Lifvet i *staten* — förhållandet emellan folk och styrelse, hvilket bildar en enhet af mellanstorhet; utgörande det nödvändiga medlet för allt det öfriga.

Med uttrycket *samhälle* förstår jag alla de tre enheterna tillsammans i ett helt.

TREDJE BOKEN.

Gröna Mannskriptets

Andra Del.

Sjunde Brefwet.

Återkomst.

Jag skall således fortsätta, att skrifva dig till. Vore du icke en person, till hvilken jag med så stort förtroende kunde yttra mig, så skulle jag — fast, jag skulle ej neka att säga dig mina tankar ändå. Det gäller hvarken dig eller mig, eller huru du anser mig. Må hvem, som vill, misskänna mig; blott, missförstå icke saken! Klart är, att dessa bref kunna icke vara en lärobok, allraminst en systematisk uppställning af en hel filosofi öfver lifvet. Huru skulle de kunna hysa ett sådant anspråk? Men utvexlingar ifrån en själ till en annan, som vill förstå, som älskar att begripa den andra, skola ändock bära sin frukt. Du skall sjelf med egna tankar fylla de luckor, jag lemnat: jag vet, att du kan det. Nit och kärlek för menskligheten's sak, gör att du vill det. Du måste vilja det: du förmår icke låta bli! du är menniska.

Jag skref sist om de tre slags enheter, de tre arter af stora förhållanden, som gifvas i verlden. Jag skall nu meddela dig min mening om den *första* af dem: det rättare och bättre sättet emellan man och qvinna. Vi hafva många gånger förr talat härom. I intet ämne, knappt i politiken, är gäsningen i alla menniskors tänkesätt större. Knappt öfver något har Konventions- och Auktoritets-begreppen spridt en för Guds helsa i menniskan farligare dimma.

Men innan jag fortgår i den särskilda kedjan härom, önskar jag inhemta dina tankar, såsom du lofvade mig, öfver mitt muntliga yttrande om *Vigseln*, och hvaröfver vårt samtal afbröts genom min bortresa.

Åttonde Brefwet.

Förhållandet mellan man och qvinna.

Tack så hjertligen för brefvet och för ditt meddelande, rörande den vigtiga frågan: Vigseln. Jag ser, att du har ogillat min tanke. Men jag tackar dig för din uppriktighet lika mycket ändock. Ditt ogillande kommer säkert deraf, att jag ej yttrat mig nog tydligt.

Till en början ber jag dig vara så god och väl anmärka, det min mening alldeles icke är eller nånsin varit, att icke vigsel kan ega rum, i de fall och på de sätt, lagen säger, så länge lagen sjelf ej är lagligen ändrad. Att väcka talet, öfverläggningen, diskussionen, om en för nödig ansedd formförbättring, har dock alltid ansetts tillåtligt och godt; och är helt annat än att uppmana till en befintlig lags öfverträdande. Diskussionen kan väckas genom en Afhandling i ämnet; den kan ock öppnas genom en Berättelse, en Roman, hvars tafla då naturligtvis, för att kunna skildra ämnet, skall visa den ifrågasatta saken *så* som vore den redan till. I begge fallen — antingen såsom afhandling eller berättelse — tillhör likväl framställningen ingenting annat än diskussionens tillåtna område, äfven om berättelsens personer skulle framställas handlande i den nya, föreslagna ändringens sens (hvilken ej på annat sätt kan låta sig skildras); så mycket mer, om de handla enligt någon i den innevarande lagen redan af ålder medgifven*) ordning, om denna ock är till bruket mindre vanlig, i följd af ett visst egoistiskt intresses långvariga bearbetning och inverkan på tänkesättet.

Men hvad som gör, att Europas ande kommit att så oafvisligt vända sin uppmärksamhet på frågan om grundlig ändring i formen för tänkesättet om vigseln, om dess oumbärlighet, eller icke, om dess betydelse, dess bruk m. m., är alldeles icke, såsom man vill tro, lättsinne, sedelöshet och materialism; utan motsatsen.

Att vigseln i sig sjelf kan utgöra en helig, vacker och vördnadsbjudande akt, nekar ingen menniska. Men allmänna erfarenheten visar, att den *kan göras*, högligen ofta *verkligen göres*, och — hvad värst är — icke kan *hindras ifrån att när som helst göras* till medel i materialismens, bedrägeriets, rofferiets, våldets hand; och dervid tillfoga personer ett förderf för hela lifvet, kanske för evigheten, långt utöfver många andra slags skador, menniskor kunna göra hvarann, och som statsinrättningarne eljest äro rätt angelägna om att, äfven för de minsta fall, förebygga. Ibland alla par, som

*) Föredraganden tillade härvid muntligen: Albert och Sara, t. ex., i berättelsen "Det går an," utföra ingenting annat än hvad som efter Svensk lag är tillåtet. Jfr professor *Schlyters* Juridiska Afhandlingar, och deribland den, som rör frågan *om Vigsel, såsom vilkor för lagligt äktenskap.*

vigas, måste man utan öfverdrift tillstå, att med det större antalet tillgår så, att sedan den maskulina parten med vänliga fasoner förmått den andra till Ja och vunnit målsmäns bifall, får han offret genom vigseln fastsmiddt, och tar nu dess egendom, likasom dess person, gör dermed hvad han behagar (blott med iakttagande af vissa yttre beskedlighetsformer), hvarpå han kan låta bli att unna den så kallade makan hvarken kärlek, godhet eller någonting mera än han sjelf tycker; ja, om han så vill, låta den borttyna ända till grafven, utan en gnista sol för dess ande, tröst för hjertat, hugnad för kroppen; allt, nemligen, *så vida icke* den feminina parten tar sig före, att genom en motsvarande eller ännu högre stegrad elakhet, hårdhet eller list vinna öfvertaget och nedtrampa sin vederlike. Hvad sann sedlighet eller lycka skall finnas i detta, inser man: antingen A nedtrycker och förgör B, eller B borttrasslar och förstör A, så är deruti ej godt. Om *lugn* eger rum, utgöres detta omsider, i vanligaste fall, blott af det *tomma intet* dem emellan, till själ och kropp *). Och *sådana* kallas "makar!" Skall man aldrig kunna lära sig inse och erkänna det ytterst befängda och skadliga i allt detta?

Detta är sakens faktum, så snart man med öppna ögon ser sig omkring, och icke låter blända sig af fagert tal, hvarpå vid sina tillfällen ingen brist är, äfven emellan omaka makar, helst i andras närvaro.

Men månne väl detta våld — detta bedrägeri att fånga och sedan behålla — skulle vara möjligt att utöfva eller ens försöka, derest icke en statsinrättning vore, som — oaktadt all sin vackra *afsigt* (huru det historiskt förhåller sig med det verkliga i denna afsigt, skola vi framdeles tala om) — dock onekligen ganska ofta ej kan hindra sig ifrån att låna sin hand åt en stor ondskas utförande. Det är då institutionen, som genom sitt lås gör den bättre och oskyldigare parten till slafvinna eller slaf åt den sämre, den hårdare, den listigare, den brottsligare, åt hvars *godtycke* den andra hjelplöst öfverlemnas. Kan en inrättning kallas god, som står på det ondas sida och med sin mäktiga arm biträder det att förtrycka den svaga? Visserligen säges, att häremot skall finnas någon hjelp, nemligen i litet löst tal, under namn af förmaningar och varningar, som inrättningens organer kunna utdela. Men, utom att förderfvet och olyckan redan måste hafva stigit till en ohygglig grad, innan denna hjelp (hvilken alltid betraktas som en ytterlighet, en skandal) ens anlitas; så verka ock förmaningarne merendels blott på den bättre och oskyldigare parten, som härigenom blir ännu blödigare, svagare, uslare, lättare att förtrycka; men på den sämre, på *den*, som egentligen behöfde rättas, göra de merendels (och af ganska begripliga skäl) föga. Följden blir, att då hjelpen emot förtrycket är så godt som ingen, är deremot förtrycket sjelf (hvaråt inrättningen genom sitt lås gifver både möjlighet, anledning och sedan det starkaste underhåll) allmänt och stort. Skall man vara blind nog att påstå, det en, oaktadt alla sina vackra *ord*, sålunda missbrukbar *) akt arbetar för religion, sedlighet och lycka, då den tvertom tvingar till fortfarandet af en sammanvaro, deruti — sedan allt godt och ädelt hos ett par försvunnit, om det någonsin der funnits — ingenting mer är qvar, till någon lindring och förströelse från tomheten, än den råaste, vämjeligaste köttslighet? Detta är här en *verklig* last, emedan sinnet icke adlas af någon högre ande. Och till denna last hänvisas man nu, såsom till en dygd, till en pligt?

Tusen andra saker vore härom att säga ytterligare, men hvilka ej kunna få rum i detta bref. Du sjelf, broder! är en man af hjerta och själ. Du skall kunna begripa, att när en person, som jag, uppstigit att yttra mig öfver någonting, så är det just för religionens och helgdens skull. Jag har haft ett öga för menniskorna och deras tillstånd. För en institutions försvar är det icke nog att

*) Föredraganden tillade: Enstaka undantag gifvas visserligen, då sann, andlig kärlek och hjertlig öfverensstämmelse finnes emellan makar, och då till följe deraf inre sedlighet och lycka för dem eger rum. Men i *sådana* fall stå de just på det s. k. Detgåran-systemets grund, och äro till följe af *denna* grund (som här händelsevis medkommit), men i grunden af ingenting annat, i ett godt förhållande. Detta är i det gängse systemet blott en lyckträff, ett rent accidens. Statsinstitutionen, sådan den nu är, utesluter väl icke möjligheten af en sådan händelse; men den utgår icke ifrån nödvändigheten af någon sympathisk kärlek i andlig måtto, makarne emellan, såsom *oumbärligt och oeftergifligt vilkor* för äktenskapet; derföre gifves ock, enligt denna institution, ingen säkerhet, ingen borgen för sedlighet och lycka. Följa andlig öfverensstämmelse och hjertligt tycke med, så är det rätt väl: men finnes deraf ingenting hos ett kopuleradt par, så vidhåller statsinstitutionen i alla fall, att det *är* äktenskap emellan personerna, *blott* de en gång blifvit sammanvigde. Just genom att på sådant sätt statuera ett likafullt (*utan* kärlek) till rättigheter och skyldigheter för lifvet fortvarande conjugium, visar inrättningen sig ingen vigt lägga på de ord om "att älska hvarann," som den låtit inflyta i vigselritualen. Den ådagalägger tydligt, att detta icke utgör någon conditio sine qua non i dess system; äfvensom dess lagform gör ingenting för att upprätthålla meningen med dessa ord: tvertom verkar den ofta starkt deremot, enär den tvingar sådana vara tillsammans, som hvarken till sedlighet eller lycka duga för hvarann, och med samma hindrar andra ifrån att vara det, som skulle kunna i rätt mening uppbygga hvarann till hvad godt, ädelt och himmelskt är.

*) Att inrättningen sjelf föranleder, ja ofta just framkallar missbruket, ses klart af den möjlighet den gifver, att verkställa ett bedrägeri, hvartill således mången måste lockas just genom denna gifna möjlighet.

kunna säga, det den menar väl; den måste också genom sina verkningar bevisa sin duglighet. Du kan vara viss på, att den allmänna osedlighet, som herrskar i könsförhållandet, har sin största orsak deruti, *att sjelfva principen* för hvad som i detta förhållande är sedligt och rent, *blifvit dragen på sned*, blifvit ryckt från sitt mål och slutligen alldeles förlorat sig, försvunnit ur allmänna tänkesättet. Hvarigenom är det då, som moralprincipen härför ligger så förlorad? Genom bruket af vigsel. Ty derigenom är den opinion hos menniskorna inkommen, att, så fort blott denna akt för sig gått för en man och qvinna, så är saken dem emellan ren, tillåtlig och kysk, om ock ingen andlig förening genom öfverensstämmelse och själarnes lifliga, men fromma ingång i hvarann, finnes till hos personerna. Sålunda har det blifvit möjligt, att det blott och bart köttsliga, det ensamt materiella kunnat komma att få hållas för sedligt, till och med för religiöst godt. Dermed är grundsattsen för det rätta slut; meningen, känslan för det i sjelfva verket rena i könsförhållandet är ibland menniskor störtad. Och *sedan denna grundsatts väl är förbi*, så är ock fältet öppnadt för lasten: den gör sitt intåg ohejdadt: den härjar i hjertan och själar utan hinder, man må viga och söka fastläsa, huru mycket man behagar.

Sedligheten kan här omöjligen blifva till, förrän grundsattsen sjelf derför erkännes, upplifvas och får obehindrad verka; d. ä. innan det blir en allmänt afgjord sak, rotfästad genom uppfostran och tänkesättet i alla kretsar, att förhållandet emellan man och qvinna är okyskt, orent och fördömligt, derest icke sinnet adlas genom den andlighet i kärleken, hvarom vi talat. Härmed uppkommer en helt annan måttstock, än den nu gängse, för hvad som är rent i denna väg, nemligen den enda sedligt religiösa.

Skulle det nu vara en möjlighet för institutionen, att aldrig meddela vigsel annars än för sådana par, hos hvilka den omtalade kärleken inbördes finnes, och blott förbindande i de fall, då personerna icke bedragit sig på hvarann eller på sig sjelfva i anseende till hvarann; så vore mindre att säga emot bruket af denna akt, ehuru mycket i alla fall återstode att anmärka. Ty den i sig sjelf vackra och upplyftande handlingen nyttjades då åtminstone ej till medel i ondskans, förderfvets, bedrägeriets och den verkliga okyskhetens hand, fast den dock inskränkte det goda till ett vida mindre än det kunde vara, och afskar tillgången till mera, vackra och bättre. Men detta är också utan tvifvel en omöjlighet. Institutionen skall icke nånsin kunna skydda sig emot att missbrukas. Så länge den finnes sådan den är, skola alltid spekulanter deraf lockas: personer, som se sin uträkning uti att förmå någon kontrahent till ett Ja, hvarefter den skaffar sig institutionens lås på sin affär, och behåller sedan prisen för lifstiden. Denna förvandling af en hög och moralisk sak till en blott affär, inträffar så mycket lättare, som institutionen, just genom att statuera skillnaden emellan vigda och ovigda, i allmänna tänkesättet gjort qvinnan nästan ärelös om hon uppfyller skapelsens mening utan att vara signad, likasom betagit henne all ekonomisk sjelfständighet derest hon icke äktas; hvarföre hon — för att undgå tvenne *sådana*, helt och hållet blott af våldet och institutionen tillskapade, men i saken sjelf alls icke grundade kalamiteter, som ofta kunna vara tillräckliga nog att störta henne i ohjelplig undergång — hellre kastar sig i armarne på hvilken karl, som anmäler sig, utan att sedan kunna räddas ifrån honom, huru han än bär sig åt (blott han aktar sig för vissa yttre former); och hon sjelf mången gång, just genom dessa hopade naturvidrigheter, uppmanas till att öfverbjuda allt i elakhet och låghet, för att söka rädda sig, eller för att hämnas — eller dermed roa sig(!); ty så usel är hon nu.

Skulle, deremot, institutionens lås icke gifvas och ej få begagnas, så vore hvarje menniska tvungen att *vara* (i sjelfva verket vara) god, älskvärd, hederlig och kärleksfull emot den, som han (eller hon) önskade hafva till maka, emedan under annat vilkor han (eller hon) icke egde något medel att kunna behålla den. Allt vore ställdt på verklighet och sanning, i stället för på namn, som ganska ofta bevisa sig vara tomma, och på försäkringar utan mening, då han (eller hon) icke på förhand kunna veta hvad de försäkra, icke känna om hvad de lofva tillhör det möjliga, eller ens det tillbörliga.

Man förutsäger, att menniskorna med denna frihet ej skulle göra annat än löpa ifrån hvarandra och ständigt ändra sig. Men ingen spådom har så liten grund. Att ändringar skola kunna ske, är sannolikt, och någon gång ock ganska angeläget. Men öfverhufvud icke: ingenting är kärare för menniskan än menniskan, och ingen springer ifrån det bästa han eger: gör man det ock stundom af misstag, så kommer man snart åter. För öfrigt måste den befarade ombytligheten jemföras med hvad som är förhanden; och man bör efterse, om det är någon rätt sed eller stor lycka man vedervågar att förlora, äfven i värsta fall. Det är just nu menniskorna i hjertan och själar löpa ifrån hvarann, skiljas, och snart sagdt ingenstädes rätt sammansitta (oaktadt vigslar i alla hus). Hvarföre? Emedan föga andlig kärlek dem emellan gifves, *då sjelfva principen derför icke är till*, och omöjligen under denna institution kan få luft till verksamhet och inflytande. Finge denna princip obehindradt gälla, så skulle de sälla sig tillhopa, som efter lifvets och sanningens ordning hörde hvarandra till; och inga andra lemna hvarann, än de, som hatade och förderfvade hvarann, eller åtminstone icke gjorde hvarann bättre och lyckligare. Men för att detta skulle aflöpa väl, är nödvändigt, både att ett ädelt och klokt tänkesätt öfver ämnet grundlades i allmänna uppfostran, så att hos men-

niskan tidigt upplifvades känsla om hvad i denna sak verkligen är rätt eller icke; samt att det ekonomiska förhållandet i samhället reglerades så, att ingen person behöfde för fysiskt underhåll kasta sig i armarne på hvem som helst, eller, hvad lika angeläget är, icke kunde komma att lida vid möjligen inträffande ändringar.

Såsom saken anses ny, ehuru den i sig sjelf är ursprunglig, liggande menniskan närmast och innerst af allt på jorden, så fordrade det chaos, hvari allmänna ställningen kommit och tänkesätten genom intrugade missbruk blifvit bragta, att ämnet upptages och beskådas ifrån alla håll. Man måste ingå i talrika enskildheter. Saker kunna vara sjelfklara, och ändock behöfva omtalas med utförlighet, då man vant sig vid en mängd sammanblandningar, i stort behof af utredning innan ämnet lägger sig tydligt för hvar mans ögon. Afhandlingar skola utan tvifvel en gång visa sig, som grundligt och klart

a) betrakta sjelfva principerna för det rättare och bättre förhållandet emellan man och qvinna.

b) gifva en utförlig framställning af *hela det skick*, hvaruti samhället, familjen och menniskorna skulle befinna sig, om vi tänka oss nyssnämnda grundsattser införda och gällande.

c) upprätta en till enskildheter gående *jemförelse* emellan det förhållande, som nu i följd af gällande äktenskapsgrundsattser är förhanden, och det i *b* skildrade; för att bedöma fördelarne och vådorna på ömse sidor, ur Renhetens och Lyckans synpunkter, samt sålunda rättvist afgöra företrädet.

d) upptaga den frågan, huruvida, om det i *b* skildrade anses böra omfattas, detta då i samhället kunde införas till sin helhet *omedelbart och genast;* eller om *förberedelser och öfvergångar* äro nödvändiga.

e) gifva en *historisk* belysning öfver hela ämnet, utvisande såväl hvad ställning det i *b* skildrade intager i menniskobildningens allmänna kedja, som huru de nu gällande äktenskapsgrundsattserna uppkommit, ej mindre än i hvad sammanhang de stå till den religiösa och politiska institutionen för öfrigt.

Under tiden och medan dessa afhandlingar (eller kanske rättare volumer) dröja, skall jag med några ord säga dig mina tankar i ett och annat häraf.

Nionde Brefwet.

Ämnets utveckling.

Utan tvifvel måste det betraktas såsom en af tidens märkvärdigheter, att en berättelse af så litet omfång, som Det går an, skildringen af en händelse, som upptager föga mer än en resa från Stockholm till Lidköping, och emellan två så ringa personer, som en sergeant och en glasmästardotter, kunnat på allmänheten göra sådant intryck *). I tidningsuppsattser, travesteringar, brochyrer och afhandlingar af flere slag, har man till och med på sina ställen läst orden *Detgåran-litteratur*, *Detgåran-system*, *Detgåran-theori* o. d. såsom technisk term. Den spända uppmärksamheten från allmänhetens sida, antingen gillande eller ogillande för "Det går an", anser jag i båda fallen böra betraktas som ett godt tidens tecken; och det af två skäl. Först och främst tillkännagifver det, att menniskornas själar och sinnen hafva en instinkt om den frågas omätliga vigt för civilisationen, som kommit å bane (och hvarom det lilla stycket "Det går an" händelsevis kommit att gifva en ringa vink); för det andra visar det en allmän ömtålighet för hvad man anser sedligt i denna väg; en ömtålighet, som onekligen häntyder på moralitet i *känslan*, sjelfva nuvarande *sedebegreppet* må för öfrigt vara hurudant som helst.

Jag vill således inleda saken med att uppfatta och utveckla grunddragen i den så kallade Detgåran-theorien; men med uttrycklig reservation, att icke förorda dess tillämpning i verkligheten *isoleradt*, d. v. s. *utan sammanhang med andra samhällsförbättringar i afseende på Qvinnans bildning och borgerliga rättigheter*, eller med förbiseende af statens nödvändiga fordringar i och för familjelifvet.

Grundtanken i det ursprungliga "Det går an" kan kortast uttryckas på följande sätt. *För att sedlighet och lycka (så väl inre, som yttre) skall kunna ega rum i förhållandet emellan man och qvinna, fordras oumgängligen, att hos dem inbördes måste finnas andlig kärlek till hvarann*: en enighetskänsla, åtminstone så stor, att, om den icke är alldeles fullständig (hvilket emellan tvenne själar torde vara omöjligt att begära), den dock *öfverväger stridigheterna* i lynnena, och *en verklig själsöfverensstämmelse* således, till större eller mindre, men dock alltid till någon betydlig grad, blir möjlig. Endast härigenom adlas det fysiska förhållandet mellan könen, emedan detta då icke framträder *ensamt*, eller ens *öfvervägande* materielt, utan det kroppsliga, ehuru icke bortovarande, dock nedhålles till att allenast utgöra ett underlag, en fot, en jordisk bas för makarnes väsenden; men det ideala, religiöst rena, sköna och verkligt kärleksfulla bildar det öfre och herrskande. Endast härigenom kan mannens och qvinnans sammanlefnad blifva god i sann och oskrymtad mening, såsom grundad på

*) Föredraganden yttrade muntligen: härvid synes, att författaren till dessa bref skrifvit detta långt efter de föregående, emedan historiska data och tidningsartiklar vidröras, som tillhöra sednare år, än 1838, då jag redan såg början af denna korrespondens. Såsom brefvens datum icke i afskrifterna blifvit utsatt, kan det ej närmare upplysas. Emellertid har jag i serien infört detta här, der det tillhör ämnets ordning.

en himmelsk princip och icke på en blott jordisk. Endast härigenom bevaras också slägtet sjelf och dess fortsättning i möjligaste ädelhet; emedan barnen nästan alltid genom lynne och helsa bära vittnesbörd om måttet och beskaffenheten af sina föräldrars kärlek till hvarandra. Detta sednare är ytterst vigtigt för staten att behjerta, emedan naturen af dess befolkning och skaplynnet hos uppkommande generationer bestämma samhällets framtid.

Låtom oss se på motsattsen till denna grundtanke. När förhållandet emellan man och qvinna är *blott och bart kroppsligt*, kan det omöjligt vara konjugialt *sedligt*, emedan det då icke har något andligt uti sig af *det* slaget, som hit hör; det kan då lika litet vara konjugialt *religiöst*, emedan sådant förutsätter andlighet i personens sinnesstämning åt det håll, som här är i fråga. Men likasom utan en inre och sann kärlek, makarne emellan, ingen *sedlighet* hos dem är till, hvad könsförhållandet beträffar; så kan, utan den, icke heller någon *lycka* gifvas, hvarken betraktad såsom trefnad för deras hjertan, eller såsom välgång i deras hushåll, ekonomiskt taget, enär det vanligen går ganska illa, då den ena i sakernas skötsel och utförande vill till höger, den andra till venster. Med få ord: emellan man och qvinna är *icke ett sant äktenskap*, så fort hos dem icke finnes andlig kärlek inbördes, bestående i en verklig själsöfverensstämmelse, som åtminstone till någon betydligare grad förbinder dem och förädlar deras lif: *det är icke till* då, hvad tecken, egenskaper och omständigheter i öfrigt än må vara förhanden i saken.

Grundtanken i Detgåran-theorien står således i strid med den *närvarande* inrättningen, så till vida, som denna går ut på helt annat, och i många fall på motsattsen. Hvad hos den gängse institutionen kan anses felaktigt, eller åtminstone sämre, innefattas hufvudsakligen i följande:

a) Den sätter sin stämpel på föreningar, om hvilka den *alldeles icke vet* eller vid de flesta tillfällen *ens kan veta*, huruvida dessa föreningar i andlig måtto äro *som sig bör*. Den meddelar således ett privilegium på hvad som bör *anses* kyskt, oaktadt det i många fall kan råka vara fullkomligen obefogadt. Den tillvägabringar i samhället och i umgänget ett slags *åtskillnad emellan rätt och orätt* i könsväg, som ofta står på alldeles ljugande grund. Den meddelar härigenom rättigheter och skyldigheter på ställen, der sådana icke borde vara; och betager dem på andra, der de egentligen och bättre skulle ega rum.

b) Den gör kontrahenternes *bedrägeri* möjligt, der den ena (eller begge) vill begå ett sådant. Institutionen förutsätter väl, för att dömma efter vigselformuläret, kärlek emellan dem, som sammanvigas; men dess utförare vet icke, och kan icke veta, *om* eller *när* parterna, begge två eller endera, ljuga i hvad de försäkra: således medvetet bedraga. Den skada, som genom inrättningens egen makt härmed skapas, är ögonskenlig. Vore icke institutionen sådan den är i afseende på vigselns juridiska egenskap att binda för lifstiden (hvarom mera längre fram), så kunde icke en karl med låtsad kärlek locka en qvinna till ett *ja*, hvarmed han sedan, afkastande slöjan och visande sig mot henne så kärlekslös han i sjelfva verket är, likväl fäster henne för alltid vid sin sida; och — utan återgång, utan hjelp, utan att hon får klaga (med mindre det väcker skandal) — kan förderfva henne, såväl till själens hela ädelhet, skönhet, renhet och lycka, som ekonomiskt. Mången gång är det också qvinnan, som genom lögn vid vigselakten förleder mannen att taga sig. Men på ingendera sidan kunde denna så allmänt gängse feloni med framgång utöfvas, om ej institutionen räckte sin hand dertill. Den förtjenade då icke ens att försökas; ty så fort bedragaren vore upptäckt (hvilket skedde så fort dess uppförande ändrade sig), så vore man honom (eller henne, i fall det varit en qvinna, som narrat en karl) med detsamma qvitt, derest bedrägeriet pröfvades verkligt. Jag skref redan härom i ett föregående bref; och saken behöfver noga behjertas. Den omständighet, man brukar åberopa, att en qvinna, som blifvit narrad på kärlek af en karl, dock genom institutionen försäkras om sin utkomst såsom hans "hustru" — hvad innebär väl den? När sammanvaron blott *fortfar*, tycker man allt är bra. Förvändt! Först och främst är denna fördel en ganska usel ersättning, då qvinnan för sin kropps underhåll sålunda skall försaka en annan man, den hon kunde älska och af honom älskas tillbaka. För det andra står den på en lastbar grund, enär qvinnan, för kroppsuppehällets skull, med en person skall hafva köttsligt umgänge utan andlig kärlek. Den är, för det tredje, ganska vansklig, enär den i många fall plägar blifva ingen eller högst knapp, då mannen i sådan händelse icke stort efterfrågar den med honom vigda qvinnan, men hon ändock af institutionen tvingas att hålla sig till honom, som hvarken gifver henne kärlek eller synnerlig hjelp, samt förhindras att i stället bekomma beggedera ifrån annat håll. Men slutligen, för det fjerde, är en sådan fördel enligt Detgåran-theorien onödig att alls afse, emedan denna theori påstår, att qvinnan i samhället bör befinna sig i den ställning, att hon i alla händelser kan hafva ekonomiskt bestånd och bör få draga försorg om sig och sitt, utan att nödgas för den välsignade utkomsten kasta sig i armarne på eller till fötterna för en man utan kärlek, och bero af hans behag; hvarigenom hon oundvikligen föranledes att beträda banan af (vigd eller ovigd) last, d. ä. köttsligt umgänge utan andligt, ädelt tycke för personen.

c) Den gör kontrahenternes *ofärd* möjlig, äfven der *intet uppsåt* att vid vigseln *bedraga* befunnits hos någondera; men begge (eller en af dem) enligt ritualen afgifvit försäkringar, som sedermera

äro *ur stånd att hållas* (om t. ex. den ena personen framdeles till beskaffenheten visar sig sådan, att det för den andra är omöjligt att konjugialt älska densamma), eller som icke engång *böra hållas*, om de ock kunde (då t. ex. den ena är eller blir en nedrig, usel, ond menniska, och den andra således borde älska och införlifva sig med det onda, hvilket efter religionen icke bör ske). Att oupphörligen nödgas bo tillsammans och utöfva samtal och umgänge med en nedrig, låg, usel menniska, skulle det icke till själen smitta sambyggaren till en likartad låghet? Visserligen kan det någon gång hända, att den bättre parten lyfter och förädlar den sämre; men merendels sker det i det så kallade äktenskapet just tvertom; eller ock, såsom vanligast, uppkommer ett förhållande af *intet* sådana "makar" emellan, så att, ehuru de vistas i samma hus och heta efter hvarann, den dåliga går på sina vägar, utan att efterfråga den bättres inverkan; denna, åter, blir i sin öcken för sig, och, i lyckligaste fall, bibehåller sig ren från den andres nedrighet, men då likväl, till följe af den omgifvande själstomheten och tröstlösheten, försjunker, tvinar och förvissnar till själ och kropp. Religionen kan här komma till hjelp: utan tvifvel. Men onekligen vore det ännu bättre, om den här icke behöfde komma till hjelp. Om man mister ögonen eller benen, står ju också religionen välgörande vid sidan med tröst och kraft till tålamod i lidandet; men följer väl häraf, att det icke varit ännu bättre om man icke förlorat ögonen eller benen? Kan eller vill någon neka detta? Är det då icke möjligt att vänja sig ifrån det gängse charlataneriet, att hvarje gång något uselt, förnedrande, skadligt och befängdt visas i institutionerna, komma och bjuda religionen till tröst härför, i stället att efterse om icke sjelfva det onda i saken kan botas och borttagas? Religionen och allt hennes biträde behöfves nog ändå vid andra tillfällen, der för individen hjelp alls icke gifves till, eller så länge den icke hunnit verka. För öfrigt är det någonting högst besynnerligt, att tala om nyttan (eller åtminstone icke-skadan) af att sådana personer nödgas vara som makar tillsammans, af hvilka den ena är god och ädel, den andra låg och gemen — på grund af förutsättningen att den sednare härigenom skall förbättras. Hvarföre tar man icke lika mycket i beräkning den förres försämring, hvilken är minst lika mycket att förutsätta? Huru kommer det till, att man icke genom något institutionellt påhitt tvingar hederliga och goda menniskor att bo och vistas tillsammans med tjufvarne, skälmarne och kanaljerna i statens allmänna fängelser? Kunde man icke också säga, att dessa varelser härigenom skulle förbättras? Men för en dylik tanke ryser man, emedan man icke i afseende på den saken förlorat sitt sunda omdöme. Ack! — ropar man — det är en helt annan sak; ty ingen har frivilligt gifvit sitt löfte till ett sådant samboende, och om staten dessförutan skulle tvinga goda menniskor in i fängelserna för att blifva skälmarnes kamrater, så vore det ett uppenbart våld. Nåväl! men antag, att någon — lockad af någonting — kommit att göra ett slikt löfte, skulle det då vara välbetänkt af staten att tvinga till detta löftes uppfyllande? Ännu mer: skulle det vara välbetänkt att hafva en hel, stor institution till lockmedel för sådana löftens ingående, hvarmed skulle följa att tusentals goda menniskor offrades att förgås och förtvina i fängelserna för skälmarnes skull eller för deras möjliga förbättring? Kan icke denna förbättring (i fall man allvarsamt tänker på en sådan) ske långt säkrare på annat sätt, och genom bättre medel, än oräkneliga menniskors större eller mindre förstöring till själ och kropp? — Återkomma vi nu till det slags äktenskap, som här (under *c*) omtalas, så ses, att det stora elände, som i dem uppstår, är institutionen hufvudsakligen skuld till, derföre, att en sådan bedröflighet utom densamma väl någon gång kunde *begynna*, men sällan eller aldrig skulle *fortsättas*. Detta kommer deraf, att institutionen icke har något allvar med de ord om ömsesidig kärlek, som den i ritualen inlagt för dem, som sammanvigas; allvar, nemligen, så till förstående, att hvad dessa ord innehålla, skall vara ett af *hufvud-vilkoren* för saken. Vore det så, så skulle inrättningen förklara hvarje äktenskap ogiltigt, der det upptäckes, att kärlek icke finnes. Men, långt härifrån. Den har för grundsatts, att personer fortfarande böra vara tillsammans och, om möjligt, öfva köttsligt umgänge, oaktadt intet andligt lif dem emellan är till. Den försvårar på allt möjligt sätt för den — den kastar till och med en stark dager af skam och brottslighet öfver den, eller öfver den af dem, som ville göra hvad i detta fall just är det sedligt rätta, nemligen skiljas. Sådant bevisar till fullo institutionens grundmening, om ock bruket i sednare tider något förminskat dess djupt förstörande verkan.

d) Den åstadkommer *missbruk* af en ceremoni, böner och goda ord. Hvar och en måste erkänna, att de vackraste, de mest himmelska böner icke förmå uträtta, att hvitt är svart, eller svart hvitt. Man nedsätter genom denna anmärkning en högtidlig handling icke det ringaste; man erkänner till fullo och af uppriktigaste hjerta dess egen helighet och skönhet; man säger blott, att den icke gör hvad den icke gör. Om, till exempel, en tjuf bryter sig in och stjäl, men skulle företaga sig att sammanknäppa händerna öfver tjufgodset och läsa en bön derpå, så upphör denna bön visst icke att vara god och vacker i sig sjelf; men anmärka får man, att den omöjligen förvandlar tjufgodset till rättfånget. Likaså, om en röfvare — såsom det på sina ställen brukas i Italien — sju gånger upprepar Ave Maria, eller nio gånger beder igenom sitt radband, innan han rusar fram och anfaller det offer han utsett till plundring, så hålla vi dock icke detta rån för att vara väl gjordt, lofligt eller religiöst, oak-

tadt den föregående, fullbragta ceremonien af ett slags kyrklig ritual. Ja, säger man, tjufvens och mördarens ritualer här voro individuella påhitt af dem, icke sanktionerade af staten, följaktligen kunde de icke göra den efterföljande stölden eller rånet lofliga. Nåväl! tänk då, om staten sjelf för en dylik illgerning infört en sådan eller en dermed analog helgedomsakt, skulle vi väl derföre erkänna, att illgerningen vore god, skulle vi icke tvertom beklaga, att staten med hela sin ritual här på det högsta misstagit sig och borde *förändra* denna sin inrättning, på samma sätt som tusen andra atrociteter, större eller mindre befängdheter och stundom ordentliga uselheter under seklernas lopp blifvit borttagna ur samhällenas civila, kyrkliga och juridiska sammansättningar, emedan dessa, hvilka blifvit gjorda af menniskor, kunna vara felaktiga lika väl som de enskilda, följaktligen äro i behof af bättring lika mycket som de; och ingen således har skyldighet att finna en elak sak god, *blott derföre*, att påfundet är statens och icke någon enskilds ritual (se ofvanföre, om tjufven och röfvaren). Vi vilja icke påstå, att dessa exempel äro fullt tillämpliga för det närvarande ämnet; men de upplysa i alla fall fullkomligen hvad här är fråga om, nemligen, att då andlig kärlek och själsöfverensstämmelse icke finnes emellan kontrahenterne, och således just *det* saknas, som, *jemte annat*, behöfves för ett sant äktenskap, så kan det icke heller genom någonting annat ersättas; och lika litet som en ceremoni, äfven den allraförträffligaste, kan göra tjufgodset till rättfånget eller rånet lofligt, lika litet kan den göra qvinnan för mannen rättfången, eller honom af henne med rätta tagen. *Staten* vill detta sednare (och detta gifver exemplet sin skiljaktighet ifrån tjufvens och röfvarens påhitt, hvilka blott voro *individuella*); men dermed följer ingenting annat, än att vi skola respektera det misstagna statspåhittet, *så länge* det ännu icke hunnit hjelpas eller aflysas, men alldeles icke, att vi skola erkänna det för godt eller låta blifva att på lämpligaste sätt söka bortarbeta det. En religiös akt kan visst vara uppbygglig och *såsom uppbyggelse* nyttig. Vi tillstå derföre öppet och fritt, att mannens och qvinnans förhållande till hvarandra, icke blott en gång i lifvet, utan ganska ofta, behöfver och bör helgas, renas, upplyftas genom religiösa handlingar. Jag upprepar ännu en gång och ber dig noga besinna, att vi här tala om *uppbyggelse*; och mången sådan, långt ifrån att bestridas, påkallas tvertom af det system, hvars talan jag här för. Men man måste inse, att vigselns politiska afsigt är något helt annat; dess mening är, att *förbinda till fortfarande sammanlefnad för lifvet, kontrahenternes inre ömsesidiga beskaffenhet och andliga kärlek till hvarandra må vara hurudan som helst.* Man får icke blunda för denna dess åtskillnad ifrån hvarje annan kyrklig akt. Vore vigseln allenast ämnad till en handling för uppbyggelse och helgelse af mannens och qvinnans sammanlefnad, då kunde den aldrig nog lofordas; men då finnes också intet skäl, hvarföre den ej som oftast borde förnyas och städse omgöras, likt hvarje annat edifiant företag. Redan, att den icke afser att upprepas, bevisar dess egenskap af helt annat än blott uppbyggelse. Dess karakter är onekligen att vara ett *band.* Men så ofta nu detta band råkar användas för att binda hvad som alldeles icke bör vara tillsammans (se hvad jag fördt yttrat i mina bref); så kan man icke neka, att ett nesligt missbruk sker.

e) Den utöfvar den mest förfärliga verkan till immoralitet och olycka för *hela den massa af personer, som icke inkomma inom kretsen af det vigda;* och gör det genom den, icke i sakens egen inre och högre natur grundade, utan blott till följe af den yttre lagen uppställda råskillnad emellan rätt och orätt i denna väg, mellan kyskt och okyskt, som endast består i att vara vigdt eller ovigdt. Åt hela denna stora afdelning af ämnet har man i allmänhet lemnat allt för liten uppmärksamhet; den fordrade, för att riktigt utföras, sitt eget kapitel. Nu vidrör jag det allenast i förbigående, och påminner dig till exempel om det historiska urgamla faktum, att bordellerna leda sin upprinnelse från de religiösa institutionerna, ofta blifvit ordentligen inrättade för dessas skull, i närheten af kyrkor och såsom sjelf en art kyrkliga hus (detta bör icke förundra dig, då du vet hvad "socia" i en viss romersk kurialstil under medeltiden betydde); samt att i allmänhet allt hvad man i theologisk, kyrklig och juridisk mening kallar adulterium (äfvensom fornicatio o. s. v.) leder så hela sitt upphof ifrån conjugium, att det utan detta icke skulle vara till; hvaremot det *i sig sjelf* orena icke kommer i någon beräkning, i anseende till *denna* egenskap, för det adulteriska mera än för det conjugiala; hvarföre ock ett adulterium, att afsky på rätt grund, icke hittills blifvit statueradt. Jag vet, att utsigterna åt dessa håll genom sin nyhet skola förekomma djerfva; de behöfva också historien till sin ledning, på det att icke osanna beskyllningar måtte begås på någondera sidan. Hvad som emellertid genast kan inses, är den orättvisa och grymhet, som institutionen härmed utbreder öfver en så betydlig del af qvinnokönet. Ty, om det rörande karlarne kan sägas, att det beror på hvar och en af dem att fria och blifva gift, och dymedelst undfly det antingen (cœlibatoriskt) olyckliga eller (adulteriskt, fornicatoriskt) ärelösa, hvarmed institutionen belägger det ovigda lifvet i verlden, så är detta deremot icke att framkasta emot qvinnorna. För mången af dem står det icke fritt att blifva gift eller icke (äfven till och med om hon begifver sig till den skändligheten, att kasta sig i armarne på hvem som helst, för att inkomma på äktenskapets linie; se härom i det föregående). Det kan således då icke sägas vara hennes fel, om hon förblifver ovigd. Men i detta alldeles oförskylda och af hennes till-

görande icke beroende tillstånd måste hon beqväma sig, *antingen till olyckan* (cœlibatoriskt) att tillbringa ett helt lif, sjukligt till själ och kropp, med eller utan hemliga (s. k. stumma) laster, dock alltid stridande emot Guds mening i skapelsen, utan uppfyllelse af ett ibland tillvarelsens hufvudändamål (generationen), och med saknad af den på en gång frommaste, ljufvaste och oskyldigaste glädje (att se sig fortsatt i ett barn: hafva dess kärlek till tröst och stöd); *eller, å andra sidan, till vanäran* (adulteriskt, meretriciskt), i fall hon vågar vara något åt det håll, hon — i bättre mening förståddt — skulle och just borde. Hvad gör således institutionen med hela denna talrika klass af värnlösa menniskor? Hon kastar tusentals qvinnor handlöst i en afgrund af *vanära* eller *olycka*, emellan hvilka begge alternativer, endast, hon gifver dem att välja: en olycka, nemligen, tillgjord och i sig sjelf onödig, såsom icke grundad i sakens egen natur, utan allenast till i och med institutionen; och en vanära, som visserligen äfven ofta har den egenskapen att ej vara grundad i sakens eget skick, utan blott bestå i ett af institutionen åsatt skymfande märke (hvilket dock redan är tillräckligt för skapande af nog elände åt personen); men hvilken omständighet dessutom har den ännu värre följden med sig, att så ofta draga personen ned till *verklig* (ej blott konventionel) last, då qvinnan, utan grundsatts om hvad som utgör det egentligen sedliga i förhållandet till mannen (handlöst förbiseddt vid uppfostran), men genom skapelsens inneburna drift föranledd att bryta emot institutionen, nu också begår detta, ej med den högre öfvertygelsen att göra något i sig sjelf rätt inför Gud, fast illa inför menniskor, utan såsom något, det hon i sin egen tanke medgifver vara ondt, men hvilket hon ändock utöfvar, emedan hon icke längre frågar härefter. På sådant sätt blir hon då verkligen lastbar; blir det steg för steg allt mera; men fördes ursprungligen härtill genom institutionen, som icke lemnade henne annat val än denna stråt, såvida hon ville undfly det djupa cœlibatoriska eländet, förvissnelsen, barnlösheten, ändamålslösheten i ett af lifvets vigtigaste fall, fasan att veta sig dö utan ättfortsättning, hvilket skaparen belagt med en särdeles "horror" för själ och hjerta. Kan denna grymt orättvisa behandling af qvinnan sägas vara en direkt och omedelbar verkan af inrättningens inflytelse; så har man äfven skäl att anmärka en dylik, om ock blott indirekt och medelbar, på en stor del af männen. Det är väl sant, att det står i deras skön att fria och gifta sig, om de vilja (jag förbigår, som du ser, det högst sällsynta fall, då en karl skulle vara helt och hållet ur stånd att finna någon qvinna, som ville "ha sig," huru han än stämde ned sina anspråk); och att det följaktligen kan betraktas såsom personligt fel hos den, hvilken icke begifver sig in på det vigdas område. Men ganska mången begår dock detta "fel," just afskräckt af de tusentals erfarenheter om vild onatur, olyckor, vidrighet och oseder, som han märker på det institutionsmessigas fält, hvarföre han dröjer att beträda det. Så *föranledes* äfven han — ehuru man icke kan säga, att han (likt qvinnan) *tvingas* — att öfverlemna sig till någotdera af de begge nyss skildrade alternativen, som det ogifta ståndet har att bjuda på (cœlibatets hemska uselhet, eller adulteriets osedlighet, för både personerna och affödan). Så föranledes han ytterligare, likt den qvinna, hvarom jag ofvanföre talade, att ofta träda in på banan af verklig last; och han går den sedan steg för steg allt djupare. *Hvad* var första upphofvet härtill? Månne hans hjerta slog *så* vid sjutton år? Skall du kunna nämna mig något monstrum bland män, mer än bland qvinnor, som icke i sina unga, sina första år allrahelst skulle hafva velat sluta sig i en ädel och ren famn? Hvarföre stärktes och leddes icke denna känsla genom en uppfostran, som meddelade grundsattser om hvad som verkligen *är* kyskt? Hvarföre gjordes icke vinnandet af ett lif, *af högre värde* åt detta håll, alltid genom inrättningen till en möjlighet för mannen, så att han endast behöfde *vilja* vara god och ädel, för att också kunna få vara det? Och om också ej kan påstås, att denna möjlighet lika ofta är stängd för honom, som för qvinnan, hvarföre skall han föranledas likväl, genom de afskräckande spår institutionens offer så ofta ställa för hans ögon, att beträda en bana, som icke sällan förer honom till afgrunden, eller åtminstone till något vida *sämre* än hvad som kunde vara? Hvem känner ej de egna slags laster, hvartill mannen indirekt och qvinnan direkt inbjudas *utom* äktenskapet. De stå till tycket i nära sammanhang med de likaledes verkliga brott och laster, hvartill omaka makar (d. v. s. personer, såväl män som qvinnor, hvilka väl befinna sig vigda, men utan själsöfverensstämmelse och andlig hjertlighet förenade) hänföras att begå *bredvid* äktenskapet. Dessa äro då icke längre *de* köttsligheter, som de vigda omakarne utöfva med hvarandra och hvilka institutionen ingenting har emot; utan sådana, som de begå i andras armar, hvaruti de — af vidrighet, afsky och förakt för hvad de hafva hemma, och sedan all princip för rätthet i denna väg hos dem blifvit dödad — kasta sig, icke uppsökande ett verkligt (om ock af institutionen förbjudet) rent, utan de nöjen, som en om allt högre och bättre förtviflande menniska slutligen uppsöker.

f) Den närvarande institutionens *styrka*, eller *det*, som gör den till en sann välgerning, då den jemföres med *ännu sämre inrättningar* för mannens och qvinnans samlif, i vissa äldre tider och i ochristna länder, är likväl allt ett sådant godt, som följer med i detta högre och bättre system, hvari de anmärkta felen äro borta. Du finner således, att man på samma gång kan hysa all aktning för det när-

varande, och framför allt vara angelägen om att bevara det från återfall i ännu värre förhållanden (såsom t. ex. qvinnans fullkomliga slafveri); och likväl erkänna nödvändigheten här af en stor förbättring. Ingenting kan då vara grundlösare, än anklagelsen, att man vill nedrifva hvad som är, för att sätta intet i stället, och derpå låta allt gå som det kan. Tvertom är det ett steg till, ett steg framåt, högre och bättre, som man åsyftar. Så länge detta icke kan ske, antingen helt och hållet på en gång, eller med småningom införda öfvergångar, så är det närvarandes helgd ganska vigtig att fasthålla. I äktenskapet, sådant det är, upptages qvinnan nu åtminstone till något yttre skydd emot en mängd oseder och eländen, hvarför institutionens inflytelse utsätter henne, om hon förblifver oäktad. Har hon således icke genom egna medel eller särdeles arbetsskicklighet möjligheten till ekonomiskt oberoende för sig; har hon icke, framför allt, genom en hög och fast karaktershållning en borgen för att hålla sig uppe i det egentligen rätta; har hon icke en gång någon aning härom, antingen på grund af egen karakter eller meddelad bildning; så är det tills vidare bäst, att hon inträder i äktenskap, derest ett sådant erbjudes henne med någorlunda goda utsigter. Händelsen kan göra, att det aflöper väl; går det illa, så är lifvet på jorden dermed skördadt: men, såsom det är tillstäldt, finnas för qvinnan ännu andra förskräckligare faror, än den, att tvina bort och vissna för ingenting: en glömd vrå kan för mången ock vara en nåd att få. Det nuvarande äktenskapet är således en räddningsplanka, som institutionen sticker ut åt qvinnan i vågorna på det upprörda haf, der hon kastas omkring, för att förgås. Hvarföre detta haf skall vara så oerhördt upprördt, hvarföre vågorna *för ingenting* skola gå och slå med ett sådant ursinne, hör till det institutionella vanvettet, här förorsakadt af mankönets egoism, som ej vill unna qvinnan att hafva egen och rätt ställning i samhället. Visserligen kan man i ett och annat hänseende hafva rätt i den tanken, att den menskliga kulturen ej hittills hunnit längre, och att de gäsande elementer, vi se omkring oss i lifvet och samhället, följaktligen utgöra ett ganska naturligt och ursäktligt chaos. Stora anledningar gifvas likväl, att ställningen, just i de förnämsta fall (såsom t. ex. mannens och qvinnans samlif), fordom — men långt fordom — varit bättre, varit nogare öfverensstämmande med skapelsens och lifvets mening; samt att den förvirring och onatur, hvari saken nu ligger, det våld, hvarför qvinnan under så många sekler under skiftande former varit utsatt, icke är en ursprunglig nöd, en råhet, hvarur slägtet haft att småningom arbeta sig upp, utan består i ett fall, en genom inbrytande skadliga elementer i samhället och lefnadssättet verkad försämring. Huru än härmed må förhålla sig: antingen det för handen varande onda och olyckliga består i en inkommen (*derivativ*) förvirring, eller utgör ett lägre tillstånd, hvarur menskligheten ej ännu hunnit lyfta sig, men som i sig sjelf aldrig varit synnerligen godt, utan förvirringen således kan kallas ursprunglig (*primitiv*): så synes i begge fallen dock, att vi hafva omkring oss ett *ondt faktum*, som måste afhjelpas. Alla krafter böra dertill uppbjudas. Klokhet och mycken omsigt behöfvas; men också frihet från fruktan. Med onödig rädsla stannar slägtet evigt i uselhet. Djerfhet, parad med förnuft, var alltid den dygd, som bar menniskorna fram.

Jag har, som du ser, i detta bref endast vidrört grundsattserna; jag skall i ett kommande omtala utförandet. På öfvergången dertill, ville jag med några ord fästa mig vid orsakerna till det stora *missförstånd*, man i åtskilliga kretsar fattat om saken; och hvarmed det häfves.

Tionde Brefwet.

De två systemerna.

Det har kommit derhän, att för bedömandet af hvad som är rätt eller orätt emellan man och qvinna nu gifvas två fullkomligt (till hufvudpunkterna) skilda systemer. Det *ena* stödjer sig på den grundtanken, att hjertlig kärlek och andlig öfverensstämmelse (om icke fullständigt, dock till en vidd, som betydligen öfverväger stridigheterne) måste finnas emellan makarne; hvaraf följer, att umgänget, hvad det kroppsliga beträffar, är orent, äfvensom sammanlefnaden olycklig, derest sådant saknas. Detta är utgångspunkten för den theori, som man kallat Detgåran-systemet. Enligt den kunna följaktligen män och qvinnor visserligen befinna sig i det rätta, rena och lyckliga förhållandet, inom kretsen af gifta; men detta är då icke för vigselns skull, utan för det, att tillräcklig andlig kärlek och öfverensstämmelse dem emellan lefver (hvarvid icke nekas, att vigseln i sin mån, likt hvarje annan helgedomsakt, kan hafva *medverkat* till det goda förhållandets upplifvande, *i det fall*, nemligen, der ett sådant verkligen förefinnes; hvilken medverkan, såsom ett "secundarium et accessorium," omöjligen kan vara "principium et fons"). Det *andra* systemet fotar sig på den principen, att så fort tvenne blifvit sammanvigda, så är, på grund endast *häraf*, samt utan afseende på själsöfverensstämmelse och andlig kärlek dem emellan, deras kroppsumgänge med hvarandra rent och obrottsligt, äfvensom deras sammanlefnad, efter regeln, *aldrig* bör upphöra för hvad orsak som helst. Detta är institutionens så kallade äktenskap. Inrättningen är i närvarande stund till sin idé sådan ännu, ehuru under tidernas lopp dess orimlighet, dess materiella riktning och dess förderfliga verkan i talrika både psychiska, fysiska och ekonomiska hänseenden tvungit till inkonseqvenser eller *lof till skillnad.*

Dessa medgifna lof äro dock för det mesta blott grundade på tillfälligheter och småsaker, jemfördt med det stora i saken; det, hvarföre skillnad egentligen just borde få ega rum (brist på tillräcklig själsöfverensstämmelse och andlig hjertlighet emellan makarne), betyder inför institutionen så litet, att deråt knappt lemnas gehör. De tillåtna äktenskapsskillnadsfallen äro dock lika många bevis på, att institutionen *i sin grund* längesedan blifvit bruten och erkänner sin princips omöjlighet. Klart är också, att om man vill utsträcka lofvet för äktenskapsskillnader *så långt*, som till fullo behöfdes, eller, nogare sagdt, inrätta saken så, att makar *alltid* finge och borde skiljas, då tillräcklig öfverensstämmelse och sann andlig kärlek dem emellan icke gifves (huru den borgerliga lagen härvid skulle stadga rörande förmögenheten, barnens värd o. s. v., skall jag i det följande omtala); så förvandlas institutionen till Detgåran-theorien. Den ceremoni, som *då* qvarstår, har helt och hållet förlorat sin närvarande mening att förbinda kontrahenterne in futurum, deras beskaffenhet må vara hurudan som helst; och har i stället blifvit gjord till en vanlig uppbyggelseakt. Emot en religiös handling i *den* meningen kan Detgåran-läran ej hafva något att invända; *med vilkor*, att den ändock icke derjemte qvarbehåller den förra karakteren, sub rosa; och det är endast under förutsättning, att detta vilkor omöjligen skulle kunna göra sig rätt gällande, som jag i mitt föregående bref yttrade mig om vigselns borttagande. — I det nya eller andra systemet behöfs icke hela frågan.

Nu måste man taga i nogsamt betraktande, att, jemte de nyss omtalade *två* systemerna för hvad som är rätt emellan man och qvinna, gifves *ett tredje*, ej just att kalla ett system, men dock ett tillstånd *utom dem begge*, brottsligt inför dem begge, och ganska ofta förekommande. Det är, då man och qvinna sammangå både utan andligen förenande kärlek (således emot Detgåran-systemet) och utan att vara vigda (alltså emot nu gällande system). Detta är fördömligt och orent, enligt dem begge. Enligt Detgåran-läran finnes det okyska och osedliga i könsförhållandet *så väl* inom kretsen af *detta tredje*, som inom hvad institutionen kallar äktenskap, *så fort* andlig kärlek icke förenar makarne. Enligt den gängse institutionen finnes det okyska och osedliga *så väl* inom *detta* tredje, som inom Detgåran-förhållandet, *så fort* de begge kontrahenterne icke blifvit vigda. Det är högligen vigtigt, att hafva dessa åtskillnader för ögonen, för att rätt kunna bedöma hela denna civilisationens grundfråga.

Missförstånden i detta fall härflyta i allmänhet ur två orsaker.

Den ena är, att man emot Detgåran-theorien begått en orättvisa genom att sammanblanda den med det nyss omtalade tredje. Man har nemligen i vissa kretsar utan skäl antagit, det meningen i "Det går an" vore den, att blott personerna icke vigas, så är allt i sin ordning, samt att *ingenting vidare* fordrades.

Den andra orsaken är, att åtskillige finnas, som blindvis anse hvad institutionen kallar äktenskap stå på principen af andlig kärlek parterne emellan, oaktadt den likväl tydligen endast grundar sig på vigsel, och håller saken för äktenskap, med alla åtföljande rättigheter och skyldigheter, huru som helst det må förhålla sig med hjertats stämning och själsöfverensstämmelsen. Af ett så djupt misstag om den gängse inrättningens sanna beskaffenhet härrör, att goda och sedliga menniskor gifvas, som tro sig böra försvara dess *närvarande skick*, och som tyda angreppen emot dess missbruk såsom angrepp emot den andliga kärleken sjelf eller sedlighetens och lyckans princip. Fast står likväl, att det just är till samma kärleks försvar och räddning ifrån slutlig undergång på jorden, som sådana läror, som bland andre den uti "Det går an," framstått, för att skrida till skärskådande af en skenfager, i sin närvarande gestalt till så många missförhållanden ledande inrättning. Man brukar väl anföra, att felet ligger hos kontrahenterne sjelfva, som, vid vigseln tillfrågade, svara, att de för hvarann hysa ett tycke, som de antingen icke hysa (följaktligen ljuga), eller verkligen då hysa, men utan att veta, om icke endera kontrahentens framdeles uppdagade eller till ondo förändrade karakter gör det rena tycket omöjligt att hos den andra kunna fortfara. Huru stort man nu än må uppskatta de begge *kontrahenternes* felaktighet vid löftets afgifvande i vigseln; så kan det emellertid icke nekas, att *institutionens fel* är lika stort, då den, utan att pröfva och *ens kunna pröfva* ända till någon säker kännedom, fäster sin stämpel på en okänd sak, och derigenom — för att begagna en merkantil bild — sätter en falsk vara i omlopp; samt, till och med sedan dess ogiltighet blifvit uppdagad, likafullt håller den för giltig och såsom sådan, odugligheten och skadligheten oaktadt, upprätthåller den fortsatt. Men institutionens fel är derjemte så till vida *större*, än kontrahenternes, som desses (det uppsåtligt eller omedvetna bedrägeriet, af hvarandra, eller af sig sjelfve) blefve omöjligt, utan att institutionen dertill räckte sin hand, och lockade (snart sagdt: tvang) dem fram till ett *svar*, hvarvid de i ganska många fall alldeles icke kunna svara rätt (hvarken med ja, eller nej), och till ett *löfte*, som i oräkneliga händelser förbinder till brottslighet, osedlighet och olycka. Likasom med klubbslag fäster institutionen derpå för alltid det sålunda tillvägabragta svaret och löftet, deraf skapande ett band för lefnaden, en snara för illusionen, ett vapen i den elakare partens hand; förevigande ett misstag, som eljest, likt hvarje annat, lätt skulle kunna stäfjas, rättas och afhjelpas. Enfaldigt utropar man: "institutionen kan ju icke göra mera, än genom sin organ

tillfråga kontrahenterne: om de vilja hafva hvarandra?" Jo, staten kan otvifvelaktigt göra mera; den kan nemligen: *a*) låta bli att göra alls hvad den icke, med någon utsigt af säkerhet, kan göra väl; den kan *b*) låta bli att draga menniskor fram till ett löfte och till ett svar, som de icke, med någon utsigt af säkerhet, kunna afgifva rätt; den kan *c*) låta bli att ställa så till, att lifvet utanför det af institutionen vigda tillståndet är belagt med vanära (adulteriets) eller olycka (cœlibatets), hvarigenom hvar och en, som icke vill utsätta sig för så svåra alternativer, tvingas att inställa sig till afgifvande af det i *b* nämnda svaromål och löfte; hvarefter institutionen sjelf måste göra hvad hon ej med säkerhet kan göra väl (*a*). Så kedjar sig allt till tvång, oaktadt skenet af att ske fritt.

Men om det, såsom vi lätt finna, är och blir omöjligt för institutionens utförare, vare sig en enskild prest eller ett kollegium, att såsom tredje man och ett yttre väsende nånsin kunna rätt urskilja hvad som i de begge kontrahenternes själar föregår, så att de kunna deröfver *döma*; så följer deraf ingalunda, att religionslärarnes kall i afseende på makars sammanlefnad och förhållande blefve *öfverflödigt*; men deras ändamål skulle ej vara att *viga*, eller *skilja*. De både böra och kunna *råda*, *lära*, *förmana*, *uppbygga*, *förädla* — och medgifvas måste väl, att detta är någonting ganska stort! Det är just kyrkans rätta bestämmelse.

Man kan anmärka, att kyrkans närvarande förhållande till äktenskapet, väl ej formligt, men till saken, är detsamma, som den katholska inqvisitionens en gång var till menniskornas samveten i dogmatisk väg. Ingen bland oss tviflar på inqvisitionens orättmätighet, grymhet, förfärlighet och framför allt orimlighet i grunden, *emedan en auktoritet om en menniskas troslif aldrig* kan döma. Vi protestanter hafva derföre afkastat detta andliga tyranni. Men är väl derföre meningen, att vara utan religion? utan kyrka? För ingen del. Och likaså litet är det meningen, att i förhållandet mellan man och qvinna vara utan religion, utan sann kyrka, för det, att man önskar bort en makt, som i grunden är lika orimlig, skadlig och omöjlig att *rättvist* tillämpa, som inqvisitionen var öfver dogmer. Religionens och kyrkans heliga pligt är att *undervisa* menniskorna om hvad himmelskt och andligt godt, rätt och rent må vara i könsförhållandet, som i annat: men icke att *binda* hvad som icke bör bindas.

Emot de nya lärorna om ett renare förhållande emellan man och qvinna skola egentligen blott två partier höja sin röst; men denna har dock ännu en ganska stark stämma. Det första utgöres af hela den mängd karlar, hvilka betrakta äktenskapet blott under synpunkten af ett medel att göra affärer. Desse män se alla qvinnor i landet, af någon större eller mindre förmögenhet, såsom priser, bland hvilka de välja och taga den de kunna, att dermed göra "sin sort." Min mening är ej, att kasta någon oförtjent skugga på desse män: de kunna vara moraliske och hederliga personer i öfrigt: de äro sådane till följe af den gängse (af institutionen gifna) opinionen: deras afsigt är väl att bemäktiga sig en qvinnas egendom, som de kunna komma åt; men, enär qvinnan i alla fall ej sjelf får råda för sitt (förrän hon hunnit så långt att hon blifvit enka), så skall ju en man hafva det; och det är dessutom icke entreprenörens afsigt att göra henne personligen olycklig: han vill blott sätta sig i besittning af hennes person och penningar, och *om derjemte* äktenskapet kan falla sig så, att hans hustru blir lycklig med honom, så ser han det med verkligt nöje, ty han är godhjertad och hederlig! Huruvida han sjelf blir lycklig med henne, är han till och med så oegennyttig, att han mången gång icke stort frågar efter: han vet hvar hjelpen fins, i fall det blir för tråkigt hemma. Detta är ju snyggt? Då emellertid, ur synpunkten af detta slags filosofi, äktenskapstillfällena i landet stå för desse mäns ögon såsom lika många ekonomiska utkomstvägar, men hela denna affär upphör, om institutionen förändras ifrån sitt närvarande skick, så måste de fäkta deremot med lif och blod. Denna klass af personer är ganska manstark; och den kan icke minskas, förr än en högre och bättre åsigt hos dem hunnit göra sig gällande, om hvad som i högre stil är det moraliska, ädla, aktningsvärda i mannens förhållande till qvinnan, jemte en lefvande öfvertygelse om, att hans egen lycka, i sann, hjertlig och andlig mening, icke kan vinnas, utan att han tager qvinnan på det sätt, som de "nya lärorna" innebära. Så ofta i verlden någon skymt af rent och godt varit emellan man och qvinna, så har det icke varit annorlunda än på detta sätt; det är således gammalt, ehuru det icke blifvit så helt och hållet uttaladt. — Det andra starka motpartiet skall bestå af hela den del prester, som betrakta sitt eget stånds kallelse och värde ur synpunkten af politisk inflytelse till makt för dem sjelfve, mera än till menniskornas egen båtnad och andliga bästa. Uppfinningen af vigseln hvilar hufvudsakligen härpå, såsom historien intygar (denna märkvärdiga specialitet af det historiska visar tillika den omständigheten, att vigseln visserligen äfven blef ett medel till partiell upphjelpning af qvinnans tillstånd ur ett ännu sämre läge af fullt slafveri; ehuru detta slags upphjelpande likväl medförde ett ännu djupare fall för de andra qvinnorna — hvilka derigenom sattes utom linien — äfvensom hjelpen sjelf både kunnat ske och var på väg att ske vida bättre, fullkomligare och renare medelst högre och andligare grundsattsers ingjutande hos mannen, hvarigenom han förmåtts till ädlare behandling af qvinnan; en uppfostran, som varit lika lätt att bibringa som annat religiöst meddelande). Flertalet af de prester, hvarom jag här ordar, måste nödvändigt betrakta denna akt såsom ett af de största palladierna för sin myndighet bland menniskorna.

Man vet också ganska väl ur häfderna, att icke annat än detta menas, när det från dessa håll talas om det religiösa i äktenskapet. Kontrahenternes ömsesidiga stämning är godt och väl; befinner den sig andlig och för dem inbördes lycklig, så är det skönt; men det egentligen vigtiga är, att de icke bryta emot ett band, som kyrkan knutit, och *derföre* att kyrkan knutit det. Huruvida detta band är lagdt på det ställe, der det bör, derom är icke frågan: huruvida detta band, der det blifvit lagdt, arbetar i religionens djupare mening, till andlig rening, sedlighet, sann frid, förbättring för personerna; derom är icke frågan: frågan är, att kyrkan genom sina organer gjort en sak, och *denna sak* är saken. Hela åsigten hvilar, som du ser, på missförståndet om hvad *kyrka* egentligen skall vara. Man tänker icke på helga manna samfund då: ej på den kyrka, som är andens rätta förening med Gud: ej på den församling, som är själarnes rena, heliga union med hvarandra. Man menar ett yttre; hvilket otvifvelaktigt ock är godt, *med vilkor*, att icke *förstöra den inre*, *sanna kyrkan*, eller *göra henne omöjlig*. Sådant kommer å bane, likväl, när man går ut på ett blott yttre, utan rim och reson. Den aktningsvärda afdelning inom presterskapet, som håller så mycket på den s. k. synliga kyrkans makt, skall förr eller sednare taga allt detta till behjertande. Religionen förkofras icke i verlden genom medel, som hindra den högre sedliga renheten, friden, oskulden och den härur flytande lyckan i menniskornas själar. Ordning skall vara i församlingen; men *allt slags* ordnande utgör icke den rätta ordning, församlingen behöfver och vill. Att i kyrkoboken hafva vissa personer inregistrerade som makar, är nödigt för den nu statuerade titulaturen och dermed följande rättigheter till arf och annat; men *denna* ordning är likväl icke den hufhufvudsakligaste; den kan ganska väl ersättas genom en annan form. Att makarne stå inskrifna i hvarandras hjertan, är mera; och, om de icke göra det, om de *icke kunna* göra det, men ändock, för att ej störa ordningen i annotationsboken, måste fortfara att hålla hvarann och anses af andre för hvad de icke äro, kanske aldrig varit, så uppkommer dem emellan ett inbördes krig, ett chaos i andar och hjertan, som innebär en *oordning*, oändligt mycket förderfligare för religionen, församlingen och den sanna kyrkan, än som kan ersättas genom vinsten af "ordningen" i kyrkoboken. Huru än man ser denna sak, skall det dock säkerligen dröja länge, innan hela denna del af presterskapet, som vi må kalla dess *ytliga* sida (icke i mening, att ej personerna kunna vara ganska djupsinnige i annat; men vi tala här om religionen), skall begifva sig till bortlemnande af en *makt*, som gör den oumbärlig vid så många tillfällen i lifvet. Hälften af dess verksamhet behöfves för att, om möjligt, reda och bilägga hvad den andra hälften deraf intrasslat och bragt i gäsning. Presterskapet sjelf rår föga för detta; det måste utföra en institution sådan den är, intills den undergår sin förändring. Men hvarje varmare och upplystare medlem af läroembetet skall arbeta på det godas förkofran, och ett annalkande till målet. Prestens inflytelse skall här vara oändligen mycket större och betydelsefullare som lärare, rådare, varnare; än såsom tecknare och antecknare blott.

De tvenne slag af motståndare, jag nu omtalat, kunna, om du behagar, kallas officielle. Men ett tredje, ganska talrikt parti finnes, som i själ och hjerta är och måste vara emot Detgåran-systemet. Alle, såväl män, som qvinnor, hvilka till sina tycken, känslor och tänkesätt egentligen äro köttsligt sinnade: de, som i sjelfva verket icke vilja hafva någon andlig princip gällande i könsförhållandet, men önska, att en viss *antagen* ordning måtte ega rum, som gifver saken sken och namn af dygd och seder: alla de finna sig förträffligt vid den nu gällande institutionen, enär den på intet sätt utestänger "köttets" öfvervälde. Inom de nu så kallade äktenskapen *kan* det blott och bart materiella i könsdriften, icke allenast öfvervägande, utan uteslutande ensamt herrska; och till på köpet njuta hedern af att heta lagligt, godt, moraliskt. Likasom intet hinder lägges emot köttets välde, sättes åter emot andens alla de hinder, som af en institution möjligen kunna uppställas. Efter Detgåran-systemet blefve förhållandet motsatt. Här fordras oeftergifligen, att emellan man och qvinna det andliga skall innehafva första rummet, och den fysiska föreningen ej annat vara, än ett underlag för den rena, himmelska välviljan, som i och med hjertlig öfverensstämmelse emellan personerna lefver: utan sådant — heter det *här* — är saken icke dygdig, icke sedlig, icke som sig bör; och ingen anteckning, ingen benämning hjelper! Just detta är hvad som i grunden gör hela den blott-köttsligt sinnade delen af allmänheten gramse på Detgåran-läran: man märker ganska väl, att, enligt den, måste det blifva en kamp på lif och död emot onda lustar. Och *detta* är hvad man minst af allt tycker om. Man vill hafva hela sin okyskhet i ostörd besittning: 1:o inom äktenskapet, der den till och med skall hedras med ett skönt namn; 2:o utom äktenskapet. Till följe af institutionens indirekta inflytelse, är (se i det föregåeude) en stor myckenhet menniskor inkastade på det vida området *utanför* det vigda, der de måste falla såsom lätt uppjagade offer för okyskhetens alla större och mindre heroer. Men denna hjeltejagt skulle göras till intet genom den upphöjdare, den ädla och skyddade ställning, hvari qvinnan komme i och med Detgåran-systemet: helst, enligt det, intet område utanför hvad som nu kallas äktenskap, alls funnes till: jagtparken vore inhägnad, och ingen vildmark qvar. Våre jägare, hvar skulle de då träffa villebråd? De skulle ingenstädes finna en värnlös qvinna: en förnedrad, som nödgades köpa lifvets fortsättning genom än ytterligare förnedring:

en olycklig, för hvilken all sol så slocknat, att hon frågade efter ingenting vidare, och gerna ginge in på att åtminstone få ett kroppsligen gladt ögonblick, då hjertats himmel en gång för alla blifvit henne ohjelpligen förseglad. Att sådana varelser till tusental skola gifvas, är dock skönt, tycker mången: och det bästa af allt är, att, huru som helst man behandlar dem, så fortfar man ändock att gå och gälla som fullkomligt *hederlig karl*. En så ypperlig ställning i samhället vill man för ingen del se omstörtad. Och detta tänkesätt är icke blott gällande hos en mängd karlar, både i och utom äktenskapet: många qvinnor tycka på samma sätt, emedan de kommit så långt på den fula banan, att, om de ock gilla grundsattsen här såsom välgörande och räddande för qvinnokönet, de dock känna föga lust för egen räkning att vända om till ett bättre lif, deri anden vore rådande och hjertats fromma glädje den förnämsta blomman. Så se vi de förderfvade ofta vara emot läkemedlen både för sig och andre. Men tiden höstar in sina barn, det ena efter det andra; och förderfvets makt är icke den största af all, huru stor den än må synas.

Elfte Brefwet.

Det nya systemets förnämsta Organisationsformer.

En framställning af hela det skick, hvaruti samhället, familjen och menniskorna skulle befinna sig, i händelse den omtalade nya grundsattsen vore införd och gällande, vill jag mycket gerna gifva dig, till hufvuddragen. Det kan blifva mera utfördt en annan gång. Men jag förutskickar en anmärkning, på hvilken jag önskar dig lägga mycken vigt.

För sakens klara insigt anser jag det vara nödigt och rätt, att uppställa en skildring af förhållandet, så att säga, i sin *slutbeskaffenhet*. Man kan icke eljest fullkomligt fatta det; mest, för att det är så enkelt och derigenom afsticker så starkt ifrån det nuvarande tusenfaldiga trasslet, att det kan hafva samma verkan på mången, som frisk luft på lungorna hos en långvarigt innestängd. Men jag reserverar mig högtidligt emot den tanken, som skulle denna slutbeskaffenhet vara antingen att genast införa, utan nödvändiga *öfvergångsformationer*, eller utan de *förändringar med samhällets författning i andra delar*, hvilka nödvändigt måste ega rum i sammanhang dermed. Förrän man vill det ena, må man icke företaga det andra.

Lagen hade att ingå i bestämmande af *trenne* hufvudpunkter:

1) För *uppfostran*. Hos all ungdom utan undantag, så hög som låg, skall meddelas och grundligen inskärpas lärosattsen om hvad som är det rätta och hvad som är det orätta i förhållandet mellan man och qvinna. Se mina förra bref.

2) För *ekonomien*. Qvinnans och barnets bärgning skall sättas utom beroendet af mannen.

3) För den *personliga friheten*. Hvarje qvinna skall vid viss ålder vara myndig, och hafva fullständiga politiska rättigheter, lika väl som hvarje man, af hvad folk- eller yrkes-klass som helst hon eller han är. — Ingen skall hafva rättighet att till sig taga och hos sig qvarhålla någon myndig (man eller qvinna) emot dennes vilja. Ej heller skall någon myndig hafva rätt, att hos en annan (man eller qvinna), emot dennes vilja, sätta sig ned att bo och der förblifva. Men barn, före myndighetstiden, eger både rätt och pligt att vistas hos sin moder; äfvensom hon eger rätt och pligt, att hafva barnet hos sig till den tiden. (Enskilda stadganden tillhöra en mängd specialfall, såsom, då t. ex. en moder dör före barnets myndighetstid, m. m.).

Hela denna under 3:o upptagna lagbestämning innefattar, såsom du ser, en Habeas-corpus-akt, men utsträckt till qvinnan, och till alla afseenden.

Utom dessa tre hufvudämnen bör lagen i samhället ingenting stadga i hela denna sak. De tre punkterna innebära likväl i sig många särskilda bestämningar eller underafdelningar.

Icke mer än detta! skall man säkert utropa. Och lagen skulle ej hafva något vidare att göra? Nej. Icke mera. Just i och med det, att samhällsstadgarne *blott* skulle förfoga öfver *detta*, men göra det med stor kraft och noggranhet, skulle lifvets andliga verksamhet emellan menniskor uppfylla och utföra det öfriga. Intet, som behöfves till sedlig ordning, välgång och bestånd, skulle fattas.

Hvad! genom *tredje* punkten är ju en lag tydligen gifven, som, i stället att sammanhålla personerna, låter dem drifva i sär, så mycket de behaga? Huru går det då med alla samband? Jag svarar: just på detta sätt skola alla samband knytas, som böra och behöfva knytas, och som bära något godt med sig. Just på detta sätt skola menniskorna blifva tillsammans och hålla hvarann kära; nemligen alla, som inför hvarann äro så beskaffade att de kunna och böra det. Just så skola de söka hvarann, och blifva hvarann nära i allt som behöfves.

Men — hvart tager "ordningen" vägen, då, i fall *andra* punkten blir i stånd att utföras, ingen nöd mera funnes i verlden, som drefve qvinnan med sitt barn till mannen? Det fullständiga personliga oberoende af hvarann, som *tredje* punkten de jure gifver mannen och qvinnan inbördes, och som genom den *andra* skulle de facto blifva möjligt, hvad följder hade väl det? Det skulle hafva den följd, att *första* punkten sattes i stånd att bära frukter. Ty just *då* skulle mannen och qvinnan älska hvarann rätt andligt, rent och ädelt (1 p.), när de icke vidare skulle kunna *tvinga* hvarandras personer genom yttre våld (3 p.), ej heller *behöfva* hvarann af yttre nöd (2 p.).

Men hvad blifver af det heliga i saken och af kyrkans välsignelse? Svaras, att intet heligt (blott namnheligt) kan vara i mannens och qvinnans förhållande, nemligen i könsafseendet, utan att det är

rent och rätt andligt dem emellan; hvilket endast i här föreslagna organisationsformer är möjligt. Då är också Guds sanna välsignelse när dem. Och kyrkans måste rätta sig härefter. Man måste väl begripa att i de förhållanden af ett nytt slags ordning, hvari man och qvinna genom allt detta komma till hvarann, kunna religionen och dess välsignelse likaväl utöfvas och medfölja, som i den förutvarande ordningens former. Och då är det heliga äfven med.

Men jag skall nu ingå i särskilda anmärkningar och vidare utvecklingar vid hvardera af de tre punkterna, hvarigenom en närmare redogörelse för det hela blir möjlig.

Första punkten: för Uppfostran. Hvad lagen i detta fall hade att anbefalla, innefattar förnämligast:

a) Grundsatsens inplantande. Att det är orätt inför Gud och menniskor, att hafva kroppsligt umgänge med någon person af det andra könet, utan varm, andlig kärlek för densamma, hjertlig öfverensstämmelse och innerligt tycke. Det skall icke blott inskärpas i tänkesättet, att sådant är orätt; utan ingifvas i känslan och sinnesstämningen, att det är afskyvärdt, lågt, föraktligt.

b) Trohetens inplantande. Att det är orätt inför Gud och menniskor, att i själ och hjerta glömma eller lemna någon, med hvilken man till ande och kropp förenat sig. Troheten kan icke röra det omöjliga: således, om man bedragit sig på hvarann, eller på sig sjelf i anseende till hvarann, så att en andlig öfverensstämmelse af full likhet, eller ens öfvervägande likhet, icke finnes med den man tänkt sig sådant, så fordrar troheten icke då en medkänsla (sympathi), som ej *kan* vara; men den kräfver ändock, att man aldrig skall glömma eller lemna hvarann, i själens och hjertats tycke, såsom menniskor, utan älska hvarann till den grad, som är möjlig, efter hvarderas beskaffenhet. Troheten behöfver icke här angå det ekonomiska (så att man icke öfvergifver och lemnar någon åt nöd), efter detta i alla fall är förebygdt genom andra punktens stadgar. Troheten behöfver icke heller så förstås, att någon skulle böra underkasta sig det personliga våld, som tredje punkten aflyser. Den kräfver blott, såsom vid början yttrades, "att man i själ och hjerta icke skall glömma eller lemna den, med hvilken man till ande och kropp förenat sig;" och detta innebär rätt mycket. Hvad som mest af allt utöder denna så rent menskliga och alltid möjliga känsla, är den fördomen, att man, äfven då man förstör och plågar hvarann i en mängd yttre, för det högre lifvet ovigtiga förhållanden, likväl bör bo tillsammans; samt att, om detta sammanbygge upphör (enligt 3 p.), den här ifrågavarande känslan (*den* trohet, som alltid är möjlig, och således alltid är att anbefalla) dermed skulle upphöra: hvilket just förhåller sig tvertom. Med iakttagande af 2:dra och 3:dje punkterna, är den heliga och rätta troheten *alltid* i stånd att vara till hos en menniska, och kan derföre också då stadgas som en *pligt*. Till troheten hör således äfven, att om man i själ och hjerta skulle finna ännu andra personer älskvärda, man icke derföre upphör att hylla och älska den förra, till all den grad och på det sätt, som är möjligt (se nyss förut). Om hela denna sak skall jag tala mycket med dig: ty få ämnen hafva i verlden blifvit så grundligt missförstådda, som den sanna trohetens djupa tanke. Fattar man den rätt, så är en af vårt slägtes farligaste, men, såsom sakerna hittills tagits, mest oafvisliga fantomer, Svartsjukan, i och med detsamma öfvervunnen: ur hjertat rent förjagad.

c) Uppriktighetens inplantande. Att det är orätt inför Gud och menniskor, att dölja eller vanställa någon sanning inför den person, med hvilken man står i kärleksförhållande: detta, såväl i anseende till 1) hela det tycke man hyser för denna person, som 2) till andra; och 3) framför allt rörande sin afkomma. Äfven här se vi oss framför ett af de mest invecklade och besynnerliga ämnen: så enkelt och fridsamt i sig sjelf; men i den närvarande institutionen intrassladt ända till outredbarhet. Aldrig äro uppriktighet och sanning nödvändigare, än för dem, som vilja uppbygga hjertats heliga himmel med hvarann. Men aldrig har denna oundgängliga dygd gjorts svårare, nästan omöjligare, än i saken, sådan den nu är inrättad. Man ljuger känslor för hvarann, som man icke hyser, och som man antingen icke alls, eller ej på det sättet, kan hysa: man ljuger *så*, emedan man en gång föranledts att lofva hvarann hvad man på förhand icke viste och ej kunde veta: man ljuger, emedan man är satt i ställning att skola blygas för det sanna i väsendet, och emedan det gjorts till pligt att vara den man icke är. Om ändock, med all denna lögn, de känslor verkligen infunne sig, som man låtsar tvinga sig till, så vore likväl något vunnet; men detta sker ej — blott osanningen sker. Hvad är vinsten? Det elände vi se öfverallt. Men efter den uppriktighet, som måste vara ett af hufvudvilkoren för ett varmt och djupt förhållande emellan hjertan, är en ren pligt; så skall ock det första vilkoret i sjelfva inrättningen vara, att ständigt göra denna pligt möjlig. Den är så här. Sanningen kan alltid och oafbrutet uppslå sitt tält öfver man och qvinna, när de nalkas hvarann efter det sätt, hvarom vi tala. De skola sällan ljuga för hvarann, när intet skäl finnes att förställa sig: och skulle det någongång inträffa, så är det snart upptäckt, utan att sedan något farligare följer. Och kommer ett missförstånd emellan älskande hjertan, hvilket lätt händer, så finnes här ingen makt, ingen falsk blygsel, som afhölle den förfördelade, att säga till derom, just emedan han (eller hon) kan gå sin väg ifrån den andra, så fort det behöfves. Men då skall ock i ögonblicket missförståndet upptäckas, i

fall det blott var ett smolk, som kommit emellan: obehaget skall dö i sin födelses stund, om det rörde ett ingenting, d. v. s. om det var ett missförstånd. Så skall den halfslutna famnen genast öppna sig igen, hjertat skall klappa nya, än högre slag; och man skall icke då skiljas, just emedan man alltid har i sin makt att kunna skiljas, utan skam, utan svårighet, när det i sanning gäller. Derföre, att det aldrig är mannens eller qvinnans pligt, att visa sig hafva en annan själ, ett annat hjerta, än det verkliga: derföre, att ingendera behöfver vara hvad den icke är; så skola de när som helst vara färdiga att säga hvarann öppet, fridfullt och utan harm, huru pass de tycka om hvarann i den eller den saken; och, i fall de hålla af andra, skola de kunna yppa det likaså, till den vidd det är, emedan detta icke skadar deras egen inbördes kärlek, derest de icke onödigtvis vilja utöda den, som aldrig är skäl. Det andliga tycket kan visserligen vara uteslutande till blott en; men, i fall det sträcker sig till flere, så behöfver det alldeles icke derföre minskas för den första. Ty det andliga aftager icke genom meddelande, likt ett visst qvantum, som, sedan man gifvit bort en del deraf åt en, endast har en återstod qvar åt en annan. Här blir aldrig någon blott "återstod," huru mycket man än gifver: tvertom, kan det andliga ökas genom sjelfva meddelandet och gifningen. Detta skall nekas af mången. Man skall säga, att det strider emot menniskohjertats väsende. Det vissa är, att det icke strider emot hjertat och själarne i sig sjelfva, men väl emot hvad dessa ofta blifvit genom de sakvidriga intrasslingar, som nu äro. Men sanningen är alltid det angenämaste och uppriktigheten den ljufvaste dygd, så fort lögnen icke gjorts till pligt, och en falsk skam tvingar till förebäranden. Det är allt lycka, att icke bedragas. Skulle derföre hända, att den kärlek blir mindre, som man tänkt och hoppats af en; så är det bästa, som kan ske, att få veta derom. Ty hvad man dermed lär känna, är blott, att man icke har — hvad man i alla fall icke har. Hvad är fördelen af att tro sig ega detta, eller genom fördöljningar och bedrägliga förespeglingar föanledas att tro det? Men vinsten att få veta sanningen, är stor. Ty antingen var blott ett missförstånd, en dumhet, ett tokeri orsaken till den minskade kärleken, och då kan det hjelpas, så fort saken ej döljes; eller ock har minskningen sin grund i själarnes inre afstånd från hvarandras beskaffenheter, och hycklande hjelper ej då; men säkert finnes något annat väsende, som står närmare till samband. Hvarken Gud, religion, dygd, samhälle, andra menniskor eller sjelfva de enskilda personer, hvarom frågan är, hafva godt af att det sämre föredrages framför det bättre. Men det förra förhållandet behöfver derföre icke upphöra annars än blott till den grad, som icke är möjlig: det skall fortfara till hela den vidd, som det kan vara; sådant kräfver troheten (se förut, under *b*); sådant är det rätta: och det fullkomligt, heligt rätta är alltid tillika det lätta. Samma uppriktighet och sanning skall vara emellan man och qvinna, rörande barnet. En qvinna vet alltid med hvems barn hon går. Ljufvare himmel fins icke för henne på jorden, än detta tillstånd, så fort icke skam och nöd omsluta henne dervid: hela detta helvete, som ondskan och ursinnet institutionellt skapat i sitt högsta uppror mot Gud. Det skall nog framdeles talas om den underbara historien, huru detta ursinne uppkommit och af hvad grunder det skett. Nu är det nog, att jag blott påmint dig derom, och jag skall för närvarande endast fortfara der jag är. Ädlare, högre, renare fröjd känner ej qvinnan, än när hon ser på sitt knä den nya länk i mensklig-heten, som hon gifvit lifvet: aldrig känner hon sig mera rätt och fullkomligt till i Guds verld, än när hon ser sig vara moder. Då hon kysser sitt barn, så var viss, att hon vet hvem som är dess fader: hon tänker på honom: och det skall vara hennes själs renaste, största glädje, att säga öppet till, hvilken han är, blott — hon får och törs! Alltid skall hon vilja det: hon skall vilja vara sann och uppriktig i detta, som i allt, allenast icke nöd och skam ombvärfva henne härför: allenast det icke göres henne till pligt att ljuga och säga en annan vara fader, än den hon vet. Borttag nöden (se *andra* punkten), och gif sanningen sin heder igen, så skall lögnen fara bort med skammen, och en himmel blir just der, som Gud framför allt ville, att en himmel skulle vara för oss. Ingen skall vilja heta fader till det barn, hvars fader han icke är; och att en annan är det, deröfver skall han icke vredgas, så fort han härtill hvarken har rätt eller skäl. Visserligen skola häruti många män vara ursinnige, så länge, tills de lära sig hvad rätt och skäl är. Men den rena menniskokänslan och förnuftet komma en dag, och då skola sådane män häpna öfver sitt vanvett. Hvarföre fordrar mannen af qvinnan hvad han sällan fordrar af sig sjelf? Men begär han icke mera och ej annat af henne, än hvad rätt och skäl är, enligt lifvets sanning, så skall han få det af henne, frivilligt, i rågadt mått, himmelskt. Hon skall älska honom för att han icke är svartsjuk öfver hvad som icke angår honom; och han skall till sin förundran finna, att, der han trodde kärleken vara slut för sig, skall han bekomma den i rikt mått, just emedan han — icke pockade på en rätt, som ej var hans. Hvar och en som begriper detta i grunden, skall finna huru svartsjukans demon faller till jorden för hans ögon; men anden lefver i menskligheten, ren, hvit, from.

d) Inplantande af *kärleken till sina barn.* Att det är orätt inför Gud och menniskor, att icke af innersta hjerta hylla, vårda, till godhet och sanning uppfostra sina barn, samt vägleda och understödja dem, ända tills de blifva i stånd att hjelpa sig sjelfva. Denna känsla är så inskrifven i men-

niskoanden, i synnerhet hos modren, att endast den hemskaste nöd, den största råhet i bildningen och det vildaste trassel i samfundsinrättningarne förmå qväfva dess verksamhet. Så mycket kraftigare skall då denna drift visa sig, om den väckes, ledes och stärkes genom uppfostran. Hos mannen är väl af naturen och utan uppfostran kärleken till afkomman något mindre, än hos qvinnan; men lifvad genom gudsfruktan, gjord till pligt och uppfattad af förnuftet, skall äfven hos honom känslan för barnen blifva ganska stark. Emellertid är det samhällets skyldighet, att förebygga barnens undergång i hvilket fall som helst; hvarföre, hvad det ekonomiska eller utkomsten beträffar, detta skall behandlas i föreskrifterna för *andra* punkten. Hvar och en väl uppfostrad man, som följer gudsfruktans bud, hyllar otvifvelaktigt qvinnan och sina barn med henne, genom att gifva dem allt det understöd de behöfva, och han kan lemna. Men qvinnan och barnen böra icke stå i beroende häraf; emedan mannen kan tänkas förgäta sin pligt, och de då bringas till undergång. För öfrigt och i främsta rummet bör detta *ekonomiska beroende* aflysas derföre, att det icke kan vara till utan en ganska ofta inträffande förstöring af sjelfva det andliga i förhållandet mellan man och qvinna. Qvinnan och barnen skulle nemligen icke kunna fortfara att till sin bärgning stödjas på honom, utan med upphäfvande af det slags Habeas-corpus-akt, som stadgas i *tredje* punkten (se förut); d. v. s. han och hon skulle nödgas fortfarande bo ihop eller hafva med hvarann att skaffa som makar, äfven utan andlig kärlek och hjertlig öfverensstämmelse, således utan högre sedlighet och rätt lycka. Då emellertid återvinnandet af den andliga och rena principen emellan man och qvinna just är hufvudsyftet i hela systemet, så bör följaktligen ej heller hennes och barnens utkomst ställas i beroende af mannen, medförande en fara för det andligas undergång, som visserligen icke alltid behöfver inträffa, men dock aldrig på det sättet med säkerhet kan förebyggas. Häraf inses nödvändigheten, att genom samhällslag stadga *andra* punkten; hvarigenom på en gång qvinnans jemte barnens bärgning är tryggad, och tillika intet intrång sker på den andliga kärleken.

e) Inplantande af kärlek till *arbete*, *flit* och *ordning*. Detta hör väl egentligen till hela den öfriga uppfostran. Men jag har likväl anfört det här, för den stora vigt och betydelse det i sjelfva verket intager i ett så beskaffadt system för det husliga lefnadssättet, som det, hvarom vi tala. Lust till arbete, fröjd af sysselsättningar, nöjet af deras kloka ordnande, de nyttiga frukternas upphemtande och deras åtnjutande ej blott för egen räkning, men äfven meddelande åt andra — detta allt är något, som under vissa vilkor så nära öfverensstämmer med menniskans lynne, att det ingår såsom en hufvudbeståndsdel i hennes lifs sanna tillvaro, och endast förekommer henne motbjudande i fyra serskilda fall. Dessa äro följande: menniskan känner ingen lust till arbete *a*) om hon sjelf nödgas framsläpa sig på en lefnadsbana, stridig mot den af Gud henne medskapade natur; d. v. s. då hon till sin person är i grunden *olycklig*. *b*) om hon blott är lycklig på ett kroppsligt, jordiskt, materielt sätt; så att anden i hennes sätt att vara, känna och tänka, ligger under, försoffad eller kufvad; d. v. s. då menniskan till sin person är *brottslig*. *c*) om hon, för sin del, hvarken är olycklig eller brottslig (således intetdera af de begge nyssnämnda fallen inträffar), men sjelfva det slag af *arbete*, som för henne framställes till utförande, icke motsvarar hennes öfvervägande fallenheter, och hon ej desto mindre tvingas göra det; d. v. s. då arbetet till sin beskaffenhet för den personen icke är det *rätta*. *d*) om sjelfva arbetets slag väl öfverensstämmer med en ifrågavarande menniskas karakter, men hon icke tillåtes fritt utföra det, efter sitt bästa vett eller efter de goda råd hon derom inhemtar af andra, samt slutligen ej heller fritt får begagna sitt arbetes *frukter*; d. v. s. då arbetet beröfvas sin rättighet att vara arbetarens personliga *egendom*. De två första fallen inträffa i synnerhet när missförhållande eger rum emellan man och qvinna. Då personer utan andlig öfverensstämmelse och hjertlig kärlek nödgas lefva tillsammans, hushålla och bråka med hvarann, känna de sig så förlorade och brutne, att lifvet för deras ögon står utan ändamål, liksom utan färg och innehåll; källan till en högre, innerligare håg är härmed utödd, personerna släpa sig fram från den ena dagen till den andra och göra med olust och leda hvad som oundgängligen tarfvas, men icke mera. Arbetet utöfvas då hvarken väl eller med drift; frukterna blifva inga eller få; och de, som uppkomma, tagas ej till vara. Detta är ena fallet: Olyckans. Om, genom samma missförhållande och bristen på andligt lif, mannen eller qvinnan, såsom det oftast händer, slagit om, d. v. s. icke stannat vid olyckan, icke nöjt sig med att blott och bart förtäras och tvina bort; utan, för att dock hafva något, låtit den kroppsliga principen få öfverhand, blifvit köttslige, råe och deraf lastbare antingen inom deras s. k. äktenskap eller äfven utom detsamma; så förloras lusten till arbete af lättja, dåsighet, trilska, tanklöshet. Sådant är det andra fallet: Lastens. Begge dessa händelser, som i det nuvarande lefnadssättet ofta nog förekomma, äro till grunden undanröjde genom det system för lifvet i verlden, hvarom vi tala. Den andliga principen är här inlagd såsom grundsatts emellan man och qvinna, likasom i allt: hvarken olyckans eller lastens fall kunna då här vara till, föranledde af sakens egen natur, blott möjligen inträffande hos enskilde, men på långt när icke till den oändliga talrikhet, som i äldre (nu gängse) systemet. De tvenne sednare fallen, åter, tillhöra egentligen det missförhållande i samhället, som består i *slafveri*, under en eller annan form. Det vid-

röra alla afhandlingar om hvad man brukar kalla *Arbetets rätt.* Nu gör den anmärkningen tillfyllest, att om först och främst under uppfostrans tid åt menniskor ingifves en helig aktning för arbetet, en stark lust dertill, och alla kunskaper, som behöfvas för dess utförande; samt sedermera ute i lifvet de fyra stora hindren (lasten, den äktenskapliga olyckan, tvånget att ej få välja yrke och slag af göromål efter egen fallenhet, samt beröfvandet af göromålets frukter) äro undanröjde genom en annan ställning i samhällets inrättning, så skall arbetets rena himmel uppgå öfver menniskorna på jorden. Men likasom högsint, ädel kärlek emellan könen, dygd, och eget val af göromål, jemte fritt åtnjutande af hvad det afkastar, utgjorde vilkoren för arbetet att rätt kunna uppblomstra; så återverkar också det sedan sjelf, kraftigast af allt på jorden, till stöd för den rätta kärleken, dygden och sjelfva friheten. Dessa alstra hågen för att göra gagn; men verksamheten, satt i gång, skall derefter föda och stärka dem. Arbetet i en sak, som man med kärlek omfattar, håller själens rörlighet tillsammans: stadgar anden i sin riktning. Det upprätthåller dygden, genom att ingifva menniskan förakt för alla lumpna, dåraktiga nöjen. Och mest af allt bygger det grundvalen för mannens och qvinnans personliga frihet. Genom fliten och dess frukter hafva de bestånd, utan att behöfva bero af någon. Tag bort den instituerade osedligheten och olyckan emellan man och qvinna; tag bort lasten; aflys slafveriet; — och fattigdomen skall fly ifrån jorden. Rikedom (i den mening, som en sådan nu finnes, d. ä. hopad på vissa händer), kan visserligen då äfven till någon del fly; men en sådan skall icke vara af nöden. Till företag af stor omfattning och till hvilkas utförande anseuliga summor erfordras, skola dessa samla sig likafullt och till långt större grad, än nu någon enskild, äfven den rikaste, kunde åstadkomma. Detta sker då genom *menniskors fria föreningar* till utförande af gemensamt nyttiga eller för alla kära företag. *Bolags*-idéen framställer sig, som du ser. Den kan användas på alla föremål. Den skall icke blott ersätta, men öfverträffa allt hvad den separata rikedomen (hos någon magnat eller herrskare) nu mäktar uträtta. Skillnaden är blott, att dess mål måste blifva helsosammare, högre, bättre, såsom ej så ofta valda af nyck, högmod, dårskap. Framför allt bör genom uppfostran åt arbetet gifvas en hög mening, såsom grundadt på Guds vilja och godhet. Ett af de största mysterier afslöja sig för själen genom insigten om arbetets förening med glädjen. Guds nåd är arbetet då; men icke en förbannelse. Somlige hafva missförstått den Hel. Skrifts berättelse om syndafallet, så, som skulle verksamheten hafva blifvit menniskornas lott först efter flykten ur paradiset. Likväl står det icke så. Gud säger till menniskan, efter synden och så länge den herrskar, att hon skall arbeta i sin anletes svett. Det är då icke *arbetet* sjelf, som efter synden kommit i verlden; men det är *arbetets svårighet*, plåga, elände. Härpå syftar uttrycket: "anletets svett." I det tillstånd, som man tänker sig under benämningen "paradiset," skulle visserligen äfven göromål finnas: lättja och sysslolöshet utgjorde eljest ett himmelrike; hvilket ej kan vara. Men arbetet under det paradisiska lefnadssättet är det med rent nöje förenade: ett arbete, hvartill menniskan går med lust och frid; enär det till göromålets slag öfverensstämmer med hvarje persons sanna anlag, och dess goda frukter ej blifva till intet eller upphemtas af obefogade. Märk likväl, min vän, att all den undervisning, du härom ville lemna menniskan i hennes späda år, blir utan gagn och följd, derest icke ställningen ute i sjelfva samhället svarar emot de lärdomar, gossen och flickan bekomma. Arbetet har icke nu sin heder: det njuter icke nog sin rätt: framför allt undertryckes lusten derför genom *det slags husliga lif*, som nu gifves. Allt sådant måste ändras, och uppfostran för verksamhet gå samtidigt härmed. Både flickan och gossen böra inhemta, ej blott i känslan, hvad välfärd och fröjd rask sysselsättning medför, men derjemte kunskaper till alla passande arbetens bedrifvande, och framför allt lärdom om sättet att sköta sin egen ekonomi, der fall inträffa, att sådant behöfver ske på egen hand. Ånyo påminner jag dig, att det oberoende, som härigenom uppstår, icke skall skilja menniskorna åt, men föra dem närmare tillhopa, och i synnerhet sammanknyta dem fastare; emedan öfverallt, der förening blir af, den då sker lefvande rätt. Just den säkerhet, att *kunna* vara på egen hand, som både man och qvinna här ernä, gör, att de också utan fruktan och fara kunna begifva sig tillsammans; och då skola de det äfven, med få undantag.

Tolfte Brefwet.

Fortsättning, om Organisationsformerna.

Andra punkten: för Ekonomien. I och för denna punkt bör den yttre samhällslagen hafva följande bestämningar, hvarigenom qvinnans och barnets bärgning sättes utom beroende af mannen.

a) Hvarje person, såväl qvinna som man, skall, ifrån inträdet i myndighetsåldern, hafva *full egande- och nyttjande-rätt* af allt hvad den besitter eller förvärfvar; *samt aldrig under eller genom något förhållande till en annan person förlora denna rätt.* Myndighetsåldern kan till året bestämmas olika efter länders och klimaters skilda förhållanden. Meningen med *myndighet* är, att personen då anses *mogen såsom menniska* i jordiskt afseende: fullvuxen, färdig. Någon annan rättsgrund finnes ej; hvarföre barnet uteslutes från egenskapen att vara myndigt (få sjelf bestämma om sin person och egendom). Andlig mogenhet eller visst kunskapsmått kunna icke tagas till vilkor för det slags myndig-

het, lagen menar, då den öfverlåter åt en person, att, oberoende af andre, förfoga om sig och sitt. Rätt mogen till anden blir menniskan i visst fall aldrig, såsom religionen lärer oss: vi befinna oss till själen i ett ständigt sträfvande: vi äro i det hänseendet samtligen omyndige och hafva således deruti ingen annan förmyndare än Gud. Denna måttstock skulle således hafva alla menniskors (ej blott det ena könets) omyndighet till följd, om man derefter skulle rätta sig inför det yttre samhällets lag. Lika litet kan det vissa kunskapsmåttet tagas till vilkor för den legala sjelfbestämningen. Efter vår och hela Europas redan gällande stadgar, utgör intet sådant ett vilkor för mannens myndighet, hvilken t. ex. i Sverige inträffar vid 21 år, han må då vara andeligt mogen och hafva kunskaper, eller icke. Otvifvelaktigt kan något af hvardera förutsättas hos honom vid denna ålder, i länder, såsom här, der uppfostran gifves ungdomen. Men alla dessa skäl tala lika för den legala myndighetens gifvande åt qvinnan, *då* hon uppnått "mognad såsom menniska på jorden;" och den uppfostran, hvarom jag i föregående punkt talat, gör rättigheten till sjelfbestämmelse om sin person och egendom för henne lika mycket i sin ordning, som för mannen. Enär hon tidigare mognar, än han, skulle också hennes myndighetsålder förr inträffa, t. ex. vid 18 år.

b) Vid en *Qvinnas död ärfves* all hennes qvarlåtenskap *af hennes barn*, lika emellan båda könen. Har hon inga barn, så går egendomen till den allmänna barnförsäkringskassan (se vid *d*).

c) Vid en *Mans död* går en tredjedel af all hans qvarlåtenskap till nyssnämnda barnkassa. Har han om det öfriga gjort testamentariska dispositioner, så tillfaller det dem han härtill förordnat; i annat fall hörer äfven detta barnkassan till. Under sin lifstid eger han, om han vill, att bortgifva af sin fastighet till och med två tredjedelar: den öfriga tredjedelen bör vid hans frånfälle tillkomma barnkassan, och kan således icke på förhand bortskänkas, men väl lösas, om orsaker göra, att man vill bortgifva fastigheten odelad.

d) Ett *Barnförsäkringsverk* inrättas. Formerna derför kunna vara flerehanda. Man kan tänka sig en fond eller barnkassa, allmän för hela landet; eller en, inrättad blott för mindre delar deraf: för landskapet, häradet, församlingen. Dess styrelse och kontroll kan äfven på flera sätt ordnas: derom är icke här stället att tala; jag skall nu blott nämna om dess ändamål.

Då grundsatserna af andlig öfverensstämmelse, hjertlig kärlek, sanning och uppriktighet herrska i förhållandet mellan män och qvinnor, kan det visst i allmänhet förutsättas, såsom den naturliga och vanliga följden, att män både hafva kännedom om sina barn (se 1:sta p.; anm. *c*), och af innerlig kärlek så väl till dem (se l. *d*), som till qvinnan (se l. *a*, *b*), för deras underhåll gifver af sin egendom allt hvad han kan medan han lefver, och vid sin död tilldelar dem (se 2, *c*) i testamente hvad i hans makt står. Men fadren kan vara fattig och oförmögen: han kan äfven tänkas glömsk af de sina, illvillig och kärlekslös. Barnets underhåll, kostnaden för dess vård och uppfostran, kan icke heller läggas som en börda blott på modren. Hon kan ofta hafva göra nog, att godt, skickligt och väl försörja sig sjelf. Samhällets framtid — generationen, barnen — tillhör samhällets egen hufvudsakliga omsorg. Då bolagsidéen utvecklat sig derhän, att man har allmänna försäkringsverk emot faror af eld och vatten, hvarför hus, skepp och varor af alla slag kunna utsättas: då man icke blott har brand- och sjö-, utan äfven lif-assurans-kompanier; så ligger det icke något förunderligt uti, att man också upprättar barn-assuranser; d. v. s. försäkringsverk emot de faror af fattigdom, nöd och vanvård, hvarför den dyrbaraste skatt man i verlden eger — barnet — kan utsättas.

Den tanken gör sig alltmera gällande, att, likasom å ena sidan omåttligt hopade rikedomar på vissa händer icke innefatta någon rätt lycka, hvarken för enskilde eller samhället (märk väl, att jag blott talar om den mer eller mindre lyckan häraf; ty egande*rätten* nekas icke); likaså måste ett *minimum af egendom* tänkas, hvarunder ingen menniska bör nedsättas. Jag kan icke på detta ställe mer än i förbigående vidröra ett ämne, hvarom jag har mycket att säga dig, när vi i våra öfverläggningar hinna så långt som till betraktelsen öfver förhållandet emellan Gud och menniskan — den största af de tre enheterna — då vi skola samtala om skapelsens mening, och hvad som inför Guds tanke är "oafytterlig menniskorätt" i allmänhet, d. v. s. *individualismens* idé. Det skall då visa sig, att likasom det alldeles icke är den enskildes skuld, såsom sådan, att han blifvit född — med andra ord: "han icke har bedt om att få komma till verlden" — så är han också icke sedan skyldig att förgås af tillvarelsens eländen. Efter han kommit till, så har han *rättighet* att lefva. Men lika litet, som han anhållit om att blifva skapad alls, lika litet har han gifvit sig de former, af förmågor, eller af svagheter, af behof, som åtfölja hans existens. Han har icke bedt om mage och tarmar: sig oåtspord, har han bekommit egenskapen att behöfva mat, likasom kläder. Således: efter han blifvit kallad till verlden med dessa, af honom sjelf oberoende, vilkor och former för lifvet; och man vill, att han der skall fortfara; så har han ock rättighet att få hvad till lifvets vilkor tarfvas. Fattigdomen (*så vida* den går ända till nöd, till ett armod, som sätter lifvet i overksamhet eller hotar det med undergång) är följaktligen ett brott emot skapelsens tanke. Med andra ord: om man icke säger det vara individens oafytterliga rätt, att alltid hafva åtminstone minimum af vilkoren för sin existens uppfyllda, så förklarar man i sjelfva verket skapelsen för nonsens.

Att lemna någon i armod är ett brott, som samhället destomera gör sig skyldigt till, då det genom konventionella stadgar för eganderättens öfverflyttning (t. ex. i frågan om *arf*) låter stora massor af egendom hopas på vissa händer; hvaraf synes, att det samhällsbrott emot den fattige, hvarom här talas, icke har någon ursäkt i brist på tillgångar, utan eger sin enda grund i orätt fördelning, d. ä. i *oförnuftig tillämpning* af eganderätten. Men vilja vi nu också icke gå så långt eller så strängt till väga, som att i alla dessa frågor tala om rättigheter och skyldigheter, brott, pligter o. s. v. (hvilka talesätt man likväl har full anledning att begagna mot och om Samhället, då det eller dess organer alltid äro så färdige att nyttja dessa uttrycksformer emot den Enskilde); så finner likväl hvar och en ostridigt, huru fördelaktigt det måste vara, om armodet, såsom nöd, kan undanrödjas ur hela vårt lefnadssätt. Men — är detta vigtigt, rörande alla gamle, orkeslöse, svage eller afsigkomne, hos hvilka en redan befintlig nöd bör *borttagas;* så är det lika angeläget, och ännu mera, rörande barnen, för hvilka armod och vanvård böra *förekommas*. Tidehvarfvets tankar hafva, som man ser, i många riktningar vändt sig på utfinnandet af hjelpanstalter. Ett slag af dem, som förtjenar stor uppmärksamhet, är Renteförsäkrings-verken. Dessa hafva hitintills uteslutande varit egnade till understöd för menniskor i långt framliden ålder: de utgöra en art Pensions-bolag. I sjelfva verket skulle man äfven kunna uträkna planen för en Renteförsäkrings-anstalt så, att derigenom ett visst underhåll förvissades åt barn, lika väl som åt gammalt folk: insattsernas vilkor skulle blott derigenom förändras. Men den stora frågan blefve alltid här: hvem skall göra insattserna? Då en äldre person på sina gamla dagar börjar uppbära den årliga inkomsten från Renteförsäkrings-anstalten, så har han sjelf beredt sig denna fördel genom större eller mindre tillskott (insattser), dem han förut gjort, och hvarigenom han personligen skaffat sig inträde i bolaget. Men barnet kan icke göra insattser för sig; ännu värre: det behöfver inkomst för sitt underhåll straxt ifrån födelsen, således på förhand, *innan* det kunde hafva lemnat tillskott till Renteförsäkrings-fonden, äfven om det egde något att tillskjuta. Det är således föräldrarne, som måste göra sådant för sina barns räkning. Att Renteförsäkrings-anstalter i denna mening både kunna tänkas och förmodligen komma att uppstå, är väl otvifvelaktigt. Men de tjena ej till fullkomligt allmän och tillräcklig hjelp. Många barn äro utan föräldrar; andra hafva sådana, som icke kunna, eller icke vilja göra de behöfliga insattserna för dem; eller som försumma det. Med andra ord: *den* person (barnet), som behöfver inkomsten, är icke densamma, som den, hvilken måste göra insattserna: hjelpen står således icke i den behöfvandes eget skön att skaffa sig. Här är följaktligen ingen säkerhet för ett understöd att alltid påräkna. Renteförsäkrings-systemet kan komma att gifva mycket partiellt biträde åt det uppkommande slägtet, likasom det redan hjelper det afgående (de gamle); men det förmår ej omfatta saken i sin helhet. Framför allt kan det ej gifva undsättning på de värst angripna punkterna (ty der armodet hos barn eller föräldrar är störst, blifva också insattser naturligtvis minst möjliga att åvägabringa).

Det slags Barn-assurans, hvarom jag talar, eger en vidsträcktare mening, och står dessutom i fullständig harmoni med det öfriga systemet för lefnadssättet. Saken fordrar, genom sin nyhet, några utförligare ord.

Det är i sig sjelf klart, att inför det yttre samhället och i dess anteckningsböcker endast kan vara gifvet (och uppskrifvet) *hvilken, som är ett barns moder*. Hvem, som är dess fader, utgör en helig hemlighet emellan modren och honom: i sjelfva verket angår det ingen annan; och, strängt taladt, är det en ren omöjlighet för någon yttre auktoritet, vare sig som domstol eller anteckningsanstalt (i församlingens kyrkoböcker), att häröfver komma till någon annan eller större säkerhet, än den modren och fadren behaga meddela, eller som — rättare sagdt — auktoriteten förutsätter och tager för godt, så ofta ej tvist yppas. Det vigtigaste af saken är emellertid, att, så som lifvet här är uppfattadt, *behöfver* det yttre samhället icke förskaffa sig kunskap, än mindre visshet om fadren: det har ej af nöden att känna honom. Saken får stanna vid det heliga, hemlighetsfulla, rätta i hög och ädel mening. En kall, en i sig sjelf ohjelplig hand nödgas icke lägga sig uti ett ämne, som den med sin beröring blott kan skämma. Gud känner fadren: modren känner honom också: fadren vet af sig sjelf, derest det fullkomliga och rena tillstånd af uppriktighet och sanning får råda i förhållandet mellan man och qvinna, hvarom jag förut talat (se l. c). Och denna uppriktighet, denna sanningskärlek skall i de flesta fall herrska, så fort intet skäl till skam, ingen föranledning att behöfva ljuga uppstår. Men mest af allt förekommes detta dermed, att det yttre samhället icke får blanda sig in i kärlekens mysterier. Hvarföre, åter, samhället icke i detta system har nödigt att inqvirera om fadren, är, att *arf efter honom* ej eger rum, omedelbart och genom samhällets handräckning öfvergående till hans egna barn. Det är just det närvarande arftagningssättet, som för sin verkställighet fordrar uppgift på fadren; hvilket, åter, dels medför allt det för föräldrarne skadliga och ofta omöjliga, hvarom nyss talades, dels helt och hållet förutsätter det slags nödtvungna sammanbygge mellan man och qvinna, äfven utan kärlek och ande, som nu är institueradt under namnet äktenskap, och hvarmed alla de faror för andens nedtryckande under köttets välde, jemte öfrig osedlighet, orimlighet och olycka följa

Ett sådant slags arfskap är följaktligen att aflysa. Det skall blifva alldeles öfverflödigt, enär barnen finna sin bärgning fullkomligt ändock, och aldrig kunna komma under minimum af nödigt underhåll, genom den Barnförsäkringsinrättning vi omtala. Ingen fader skall dock af allt detta vara hindrad ifrån att gifva de barn, han vet sig hafva, af sitt goda, medan han lefver (se II, *c*); och vid sin död, ända till två tredjedelar, om han behagar, af hvad han efterlemnar. Den sista tredjedelen tager samhället för Barn-assuransens räkning. Vi komma att se, i hvad händer medlen öfverlemnas.

Ehuru, *efter regeln*, det yttre samhället, i sina anteckningsböcker öfver folket i en församling, blott för hvarje barn känner modren, och icke behöfver veta mer; hindrar detta dock ej, att, i alla händelser då fadren och modren äro öfverens om att göra det kunnigt, äfven den förre (fadren) *kan* kännas. Säkert skall detta inträffa i många fall, så snart saken får gå ädelt och fritt, utan skam, skandal och historier. Det kan i många hänseenden vara både roligt, intressant och nyttigt, att hafva fadrens namn uppskrifvet någonstädes på papper, likasom det gerna är det i själ och hjerta. Men det onödiga skall dock icke betraktas som nödigt, äfven när det onekligen kan vara angenämt.

Vidare: likasom, efter regeln, endast modren är känd i de yttre samhällsböckerna, så är det på samma sätt, efter regeln, också blott hos henne barnet har sitt egentliga hus och hem, tills det sjelf når myndighetsåldern. (Detta skall såsom *rättighet* för barnet stadgas af sjelfva lagen — se härom mera under 3:dje punkten — för att kunna med yttre makt sättas i verket, derest sådant skulle behöfvas). Sådant hindrar emellertid icke, att, när modren bor hos fadren eller fadren hos henne, barnet då medsamma är hemma hos sin far. Sådant skall i många händelser (till följd af l. *a*, *b* och *d*) säkert inträffa. Men det kan ej statueras såsom nödvändighet; och behöfver det alldeles icke. Barnets hem beror alltid af modren att bestämma (se under 3), emedan hon är den, som för det yttre samhället har att ansvara för barnet, tills det blir myndigt.

Då således häraf synes, att det, efter regeln, är på modren som barnet till sin existens hvilar; så är det också *här* samhället har att af pligt komma till biträde. Hvarje mor skall för hvarje sitt barn ifrån Barnförsäkringsverket (i församlingen, i häradet, i landskapet eller för hela riket: huru man finner lämpligast att stadga) hafva att årligen uppbära en inkomst, som svarar mot *minimum* af barnets underhålls- och uppfostringskostnad, ända till myndighetsåldern. Den myndigblefne (ynglingen eller flickan) har då att af verket bekomma ett *förlag* (i löst eller fast) till den *egna lefnadens begynnelse*. Detta allt skall alldeles icke gifvas såsom fattighjelp, med all den skam och förtret, som nödens barn måste uthärda; utan såsom en ordnad samhällssak, gällande för *alla* barn, ifrån det de födas. Blott den mor, som till följe af egen förmögenhet eller genom sin ställning till barnens fäder, samt desses vilkor, lynne och beskaffenhet, icke anser sig behöfva emottaga inkomsten från försäkringsverket, må hafva rättighet att afsäga sig den; likasom den myndigblefne att afsäga sig förlaget (och detta skall då i verkets räkenskap uppföras som en *gåfva* till verket); men, efter regeln, tillhör denna inkomst *hvarje* moder och *hvarje* barn.

Att ett sådant försäkringsverk måste hafva stora fonder, är häraf klart. Men å andra sidan är det lika tydligt, att då alla män, alla fäder, icke inför det yttre samhället, utan blott inför Gud, qvinnan och sig sjelfve äro ansvarige för sina barn, så behöfva de ock sin förmögenhet allenast till underhåll för sina personer och medan de lefva; men samhället, hvilket nu i legal mening åtager sig alla barns underhålls- och uppfostringskostnad (till dess minimum), är då i stället den rätte att taga arf efter männen. Detta slags arf kan institueras på flera sätt och efter många slags proportioner. Jag har (såsom du sett, i 2, *c*) föreslagit proportionen af $\frac{1}{3}$ härför; hvilket dock, efter olika länder och tider, måhända kan göras lämpligare på annat sätt (t. ex. till hälften eller $\frac{2}{3}$).

I och för sådana Assuransverk kan man hysa samma slags farhågor, som man ej utan skäl yppat rörande Renteförsäkrings-anstalterna, nemligen, att de slutligen skulle uppsluka eller, rättare, under sitt bolag och dess styrelse koncentrera nästan all förmögenhet i landet. Man har gjort samma slags anmärkning emot Provins-bankerne (nemligen då de till kontroller ej äro väl ordnade); och man kan det, till en viss grad, mot all Bank, der lån, diskontering eller försträckningar af hvad slag som helst lemnas åt personer, men hvilket ej kan ske utan så vidsträckta fonder och mångartade hjelpkällor, att ett slikt verk måste, för att vara till, sluka betydligt af hvad som i landet finnes att tillgå. Frågan är blott, om det farliga i denna "fara" här.

Först och främst kan det Barnförsäkringsverk, hvarom vi tala, ej inom sig nånsin samka all förmögenhet, enär individuellt *arfskap efter qvinnan* qvarstår (se 2, *b*). Då allt hvad hon eger och förvärfvar icke genom och under hennes förhållande till någon man öfvergår i hans hand, hvarken med egande- eller ens med nyttjande-rätt (derest hon icke låter honom befatta sig dermed för att hjelpa henne, eller emedan hon ser hans ekonomiska skicklighet vara större än hennes egen; men alltid så, att hon, när helst hon finner för godt, kan återtaga sitt igen (jfr 2, *a*); så måste härigenom hända, att tid efter annan hos qvinnor icke obetydliga massor af egendom hopa sig, hvilka aldrig komma till försäkringsverken, utan gå i omedelbart individuellt arf till deras barn (se 2, *b*): verkställbart, enär samhället känner dem.

För det andra skall Barnförsäkringsverket årligen ej blott minska sina tillgångar genom stora utbetalningar för alla, dess område tillhörande barns minimi-underhåll, utan äfven stycka sina fastighetsfonder, der sådant lämpligen kan ske, genom egendomslotters lemnande i förlag åt sådana myndige, som hellre önska dylikt, än förlag i löst (t. ex. myndigblefne ynglingar, som älska landtbruk, del i bergsbruk o. s. v.).

För det tredje skall faran med Barnförsäkringsverken afböjas medelst deras sättande under folkets allmänna uppsigt, så väl genom sjelfva valet af verkens styrelsemän, som genom noggrann revision öfver förvaltningen. Det kan icke nekas, att samhällenas ekonomiska tendens i sednare tider allt mera lutar åt bolagsformationen. I sig sjelf innebär detta ett stort godt, om det väl och klokt skötes. Ju mera ett lands förmögenhet och tillgångar kunna göras till commune bonum, på ett lagligt och billigt sätt samt utan eganderättens kränkande; ju bättre är det för menniskorna, och ju närmare svarar det mot de första christnes sätt, hos hvilke egendomens gemensamhet utgjorde en religionsgrundsatts. Men — märk väl, min vän! — hvad jag talat om, inskränker på intet sätt *eganderätten*; det blott förändrar *arfs-sättet*. Och framför allt: det gör ej ringaste ingrepp i hvarje individs rätt att under sin lifstid sköta och begagna sin egendom (det ingår således icke i den s. k. Phalanstère-idéen, eller i det slags Kommunism, som genom individualismens upphäfvande i ekonomisk väg skulle medföra ett det värsta slafveri). Till eganderätten hör, att hvar och en under sin lifstid skall kunna styra och ställa med sitt efter behag; men hvarken följer härmed en rätt till egendomen äfven efter döden, då man för sin person ej längre *kan* besitta den, följaktligen de facto ej vidare har eganderätt deröfver; ej heller förknippar sig härmed, att egendomen nödvändigt *skall* öfvergå till en viss annan person (t. ex. ens egna barn eller slägtingar). Ty detta måste då blifva en *ny* eganderätt i dens hand, hvartill egendomen flyttas. *Arfsrätt står följaktligen icke i oåtskiljeligt samband med eganderätten.* Detta är en af mina hufvudsatser. Den förra kan ur samhället borttagas eller förändras (såsom här efter död man föreslås), men den sednare, som likväl qvarstå; enär hvarje person under all sin lifstid okränkt besitter hvad han en gång fått eller ytterligare förvärfvar: och något mera behöfver ej innefattas i eganderätten. Vidare tarfvas icke heller, för att hvarje sak (egendom, yrke m. m.) skall med håg och drift skötas.

Jag tror mig för närvarande hafva yttrat nog i detta ämne, ehuru jag blott gjort det i få drag. De ekonomiska bestämningarne kunna till sina underafdelningar göras på många sätt: i skilda tider, för olika länder och folk, måste de tillämpas efter egna förhållanden. Men grundtanken qvarstår alltid, och måste utöfva sin verksamhet. Det vigtigaste för närvarande är att akta sig för den falska kommunismen (individualitetens upphäfvande), och för Arfsrättens förblandande med Eganderätten.

Trettonde Brefwet.

Fortsättning, om Organisationsformerna.

Tredje punkten: för den Personliga friheten.

Det är klart, att hela denna punkt icke angår någon sådan den enes myndighet att hos sig för ett visst göra qvarbehålla en annan, som följer af t. ex. åtagen tjenst för en tid, och då man genom öfverenskommelse förbundit sig till ett arbetes utförande *). Detta har att göra med tjenstehjonsstadgan (som bör mycket ändras), och rör icke frågan här.

*) I förbigående må här om denna sak endast nämnas angelägenheten att: *a*) denna öfverenskommelse icke göres till absolut vilkor, då sådant uppföraude hos ena eller andra parten kan visa sig, att tjensten får och bör upphöra innan den öfverenskomna tiden; samt *b*) den s. k. Husagan upphör, hvilken, utom sin grofva orimlighet, tillika medför de största faror för de högre klasserna, medan denna falska s. k. Husbonderätt underhåller agget, om ej rentaf fiendskapen, hos de tjenande mot de betjenade. Det är alldeles tydligt att, om den ena menniskan har penningar, men behöfver eller vill hafva visst arbete (tjenst o. s. v.) derföre gjordt; den andra, åter, har arbetskraft eller tjenstförmåga, och vill hafva penningar (lön, kost, mat, boning o. s. v.) härför; så stå dessa begge slags folk i alldeles samma paritetsförhållande till hvarann, som alla andra slags kontrahenter. Det är då fullkomligen absurdt, att den ena af dessa parter skall tillerkännas en rätt att till viss (bland oss ganska långt utsträckt) grad kunna onäpst få utöfva våld mot den andra; då deremot den sednare, om samma våld tillbaka göres på motparten, utsättes för hårdt straff. Denna drakoniska, dumma lag har samma ursprung, som en mängd andra, hvilka, långt ifrån att fota sig på rena rättsgrunder, endast utgöra uttryck af det öfvertag Herreklasserna tillvällat sig i lagstiftningen, och som — i fall det icke i godo och snart aflyses — troligen har det slags omkast till följd, att Tjenarklasserna gripa till tyranni mot herrskaperna. Frågas: vore det icke långt visare och bättre, att fiendskapen alldeles upphörde mellan dessa begge parter, hvilka i sjelfva verket behöfva hvarann begge, och kunna, lika mycket som böra, vara hvarandres sanna vänner? Men det blifva de allenast genom klokare laginstitutioner. Sådana, åter, komma icke af sig sjelfva, utan genom menniskor. Men menniskor skola icke göra dessa förbättringar, lika litet som andra härmed analoga och lika nödvändiga, så länge en klass personer, med en annans uteslutande, ensamt bestyr om lagstiftningen och samhällets organisation. *Alla* måste således, för det gemensamma bästa, och såvida detta skall vinnas, deltaga — i sin mån och på lämpligt sätt — i *rättsorganismens utveckling.* Alla måste då, såvida gemensamt och allmänt väl åsyftas, hafva *politiska rättigheter.* Att härifrån utestänga den s. k. tjenande klassen är fullständigt

Den enda person, hvilken har rätt och pligt att qvarvara hos en annan, är det omyndiga barnet.

När man ser på följderna af denna punkt i sammanhang med dem af den föregående, så skall man finna, att utan tvifvel ganska många män och qvinnor, som älska hvarann och hafva inbördes afkomma, både skola bo ihop och äfven sköta sin egendom tillsammans, allt efter som de pröfva sådant godt. Men de äro alldeles icke härtill förbundne. Utan att det alls angår tredje man eller en sådan behöfver tillsägas, mycket mindre tillfrågas, kunna de derföre bo i sär; och detta icke såsom en följd af ruptur, skandal, ohyggliga uppträden och all den härmed nu förbundna infernalism, utan helt enkelt derföre, att de pröfva sådant bättre. Bedraga de sig häruti, så angår sådant ingen annan. De kunna ånyo flytta tillsammans. Hela denna sak skall ställas på samma fot af rimlighet och tillåtelsen att oklandradt begagna eget omdöme, som alla andra ting redan stå, utan att deraf något värre uppkommer, än att man stundom tar miste, och då, utan vidare, får söka göra sin sak bättre igen. Det inbördes välförhållandet behöfver ej härpå lida det ringaste: det är blott en akt af klokhet, enär man finner att hvardera kan hushålla bättre för sig, än i sällskap med den eller de andre. Och den ömsesidiga kärleken behöfver icke lida härpå. Den skall tvertom i de flesta fall vinna. Men om sjelfva denna kärlek emellan personerna är eller blifvit ringa, så är skälet att qvarstanna hos hvarann desto mindre. I intet fall skall den inbördes värmen blifva större derigenom, att man ömsesidigt bortkrånglar eller intrasslar hvarandras ekonomi. Man brukar omtala den kärlek, som fortlefver och tilltager blott genom sjelfva *vanan* att vara oupphörligen tillsammans. Jag tror ej, att man bör göra sig alltför stora illusioner rörande andligheten och den äkta halten af detta slags kärlek: merendels består den blott i den ena partens (eller någon gång begges) nöje af vissheten att hafva en lekamlig bärgning genom och medelst vistelsen hos den andra — en visshet, som efter härvarande system ej behöfves, enär den eger rum lika väl, utan samboendet (till följe af 2:dra punkten); men i alla fall har den föga att skaffa med en kärlek till personen, hos hvilken man bor. Slutligen har jag intet att säga emot denna vanans kärlek och makt; med vilkor allenast, att den verkligen *är*: och när detta är tillfället, då flyttar man väl sällan ifrån hvarann. Ty man är dertill naturligtvis aldrig tvungen. Man har endast full frihet och rättighet att flytta, då man finner sådant bättre. Dessutom måste man begripa, att, just efter detta system, har frånflyttningen ganska litet att betyda. Den gör nemligen allt hvad som behöfves för att borttaga de onda verkningarne af ett skadligt samboende; men hindrar icke fortfarandet af allt det goda, som finnes i personernas förhållande till hvarann. När de frånflyttat hvarann, ej tillfölje af gräsliga uppträden, historier och skandaler, utan endast emedan den ena (eller begge) funnit, att de ej hushålla väl tillhopa, så hindrar detta för ingen del, att de derefter kunna besöka hvarann och träffas, utan samboende, huru mycket de behaga. Hela denna sak, som i sig sjelf är så enkel, slår sinnet nu med häpnad endast derföre, att man genom det förunderligaste institutionella bråk och till följe af konstgjorda systemer, bildade utan annan grund än blott för att gifva stöd åt det förra, inkommit i ett sätt att se och känna, som alstrat töcken och de underbaraste fördomar. Mannen har vant sig att anse qvinnan, i mer eller mindre mån, såsom en vara, en möbel, och såsom sin egendom. Bildningen och den från mensklighetens djup allt mer ut i formerna frambrytande känslan af sanning och rätthet hafva väl i åtskilligt mildrat detta åskådningssätt. Likväl framlyser det tillräckligt i den äldre lagstiftningen; och grundtanken är ännu alltid densamma. Ännu i vår gamla landslag heter det ganska naivt, att qvinnan är mannens bästa bohag (så långt hade hon ändock kommit då, att hon bland hans bohag var det bästa): uti Gamla Testamentet i tionde budet ser man "nästans hustru" satt i analogi med "hans oxe, åsna och annat hvad honom tillhörer." Man märker, att sjelfva religionen der egentligen icke är till för qvinnan, annars än medelbart genom mannen. Hon inbegripes i det religiösa skyddet såsom en hans egendom, *men till henne sjelf riktas icke en gång budorden;* hon är icke "nästan:" nästan är mannen: han är det som skall dyrka Gud och offra. De olika facer, qvinnans religiösa ställning hos olika folk och i olika tider antagit, hör till den historiska framställningen. Här gör den anmärkningen tillfyllest, att så länge man ej hunnit till begreppet af qvinnan såsom men-

orimligt, och tillika i längden ytterst farligt. Man märke väl: alla skäl, som på sin tid talade för Borgarens inträde på den politiska rättens område vid sidan af Hierarken och Aristokraten, alldeles samma eller analoga och lika goda skäl tala nu för Tjenarklassens inrymmande derpå. Att härigenom blifver en hvälfning, är ganska sant. Det skedde också en stark rörelse, när "tredje ståndet" uppkom till sjelfmyndighet i staten. Det var subversivt! Men för hvad, och af hvad? Af ett sämre tillstånd, som genom den "hvälfningen" måste gifva vika för ett bättre. Samma sak nu. *Tjenarklassen måste hafva* och *skall bekomma politisk rätt* (del i representationen, rätt att sända ombud till deltagande i lagstiftningen, skattbidragens bestämmande m. m.), och det lika väl som *Qvinnan.* Det är det gröfsta misstag, att tro kärlek, förtroende och varmt förhållande mellan menniskor endast kunna ega rum när den ena parten är politiskt rättlös. Tvertom! Just då begge klasserna om hvarann veta, att ingendera kan institutionellt göra den andra skada och förfång — d. v. s. att ingendera är utan statsmakt, lefvande blott på den andras nåd i detta fall; men att begge stå al pari med hvarann som menniskor i samhället — *just då* blifva de fallne att ömsesidigt egna hvarann den varmaste, den mest oskrymtade, ointresserade, rena, starka kärlek.

niska, lika väl och lika mycket som mannen, vill man också aldrig antaga henne för sui juris, eller erkänna hennes ställning rättmätig annorlunda än *först då*, när hon är fästad i en mans hus. Efter regeln skall hon således följa "hans stånd och vilkor," antaga hans namn och bo hos honom. Det är på detta sätt det materiella begreppet af *Familj*, såsom ungefär liktydigt med *Hus*, bildat sig. Man ser hvad ondt (eller, om godt, dock af detta sämre slag, än som här i systemet göres möjligt) denna materialism medfört; och att det gifves ett annat, ett *andligt begrepp af Familj* *), hvilket endast tillfyllestgörande motsvarar hvad man i sjelfva verket menar och vill med detta ord: åtminstone bör vilja, såvida man skall kunna vindicera något godt och berömligt deråt. I förbigående anmärker jag dock, att bildningen likväl hunnit så långt som till en viss reciprocitet emellan man och qvinna, i afseende på samboendet. Likasom "hustru" i det gamla systemet är förpligtad att bo hos sin "man," och han med lagens arm, när han vill, kan tvinga henne att återvända, om hon afvikit, derest icke lagen gifvit utslag till skillnad i säng och säte; så kan också hon, derest han "förlöper henne," med lagens arm återfordra honom eller "resa efter honom," och mot hans vilja, nedsätta sig och förblifva hos honom. Begge delarne innefatta väl ett ursinne i lagstiftningen; men det har dock så mycket för sig, som att det förderfliga blifvit i nära nog lika mått utdeladt på begge sidorna. För att komma hela detta, för civilisationen så ytterst vigtiga ämne närmare på spåren, behöfver man endast eftersinna *hvad* man med Familj bör tänka sig, för att dermed hafva hvad menskligheten i det afseendet nödvändigt behöfver; då ock med detsamma frågan om *befallande rätten* öfver barnen och *lydnadens pligt* hos dem, samt meningen med *deras qvarvaro* och *utflyttning* löser sig; hvarpå omsider framträder insigten om huru på hela detta sätt den fasta, sant lefvande *union uppstår emellan män, qvinnor och barn*, att deraf det organiska stats-sambandet (bildandet till ett "*Folk*") uppkommer.

Denna union är nemligen starkast, sannast och således för staten ypperligast, i samma mån som *hvarje* familj — hvarje enskild union emellan man, qvinna och deras barn — är andligen starkast och sannast, äfvensom derjemte fysiskt bäst. Hvad är "hvarje familj?" Det är en enhet, bestående af *den* man och *den* qvinna, som älska hvarann och alstrat afkomma tillsammans: familjens tre elementer må tillfälligtvis vistas när eller fjär från hvarann. Kalla ett antal män a, b, c, d, e . . .; ett antal qvinnor m, n, p, q, r . . .; ett antal barn t, u, v, x, y, z, o. s. v. En viss familj utgöres nu af t. ex. a, m, t; en annan af t. ex. a, p, z; en tredje af t. ex. b, m, y; en fjerde af c, n, v; en femte af b, n, u; en sjette af d, q, x, o. s. v. Man ser i dessa exempel männen a, b och qvinnorna m, n förekomma på flera ställen; men andra blott på ett. Om unionens vilkor — så andliga (af kärlek), som fysiska (ekonomiens välgång), och barnens goda upprätthållande — härvid äro fullt uppfyllda, så är derom ingenting att säga. Hvarje af dessa unioner utgör en lefvande, stark, sann Familj för sig; men på mångfaldigt sätt sammanflätande sig med och lefvande uti andra familjer inom Folket, hvilket sjelf sålunda bildas till ett helt af den (genom kärlek och ande) mest organiskt sammangjutna totalitet; hvaremot folket under nuvarande äktenskapsbegrepp på många ställen knappt hänger mer än blott mechaniskt tillhopa, genom det slags familjer som nu finnas, och som föga annat äro än allenast "hus," hvilka mången gång ej vilja hvarann någonting, och till och med ofta befinna sig i ganska svåra, ehuru till grunden de allra enfaldigaste och befängdaste tvister (stundom ärfda tvister, slägtstrider, blodshämndkrig, bördsgräl och inbördes öfversitteri till följe af "födseln," m. m.: alltsammans en gallimathias, så narraktig, att framtida historieskrifvare skola få svårt att ens kunna utreda och för sina läsare göra begripligt, huru dylika vidunderligheter varit möjliga inom menskligheten).

*) Det andliga begreppet af "*familj*" är "sammanfattningen af fader, moder och barn" i andlig, hjertlig, himmelsk förening af ömsesidig och inbördes kärlek till hvarann, bistånd i allt hvad behöfves o. s. v.: de må bo tillsammans eller ej. Att de äfven fysiskt alltid skola vara tillsammans (vistas i samma boning) o. s. v., erfordras icke för familjbegreppet, eller för familjlifvet, som sådant. Om själarnes förening behåller sig renare, starkare, innerligare, varmare, utan att personerna lefva i samma hus, så är det rätta familjbandet och familjlifvet på detta sätt vida sannare, högre och i djupare mening *en förening*, än om det inträffar, att under och genom det tvungna samboendet en mängd alldeles onödiga yttre förhållanden ega rum, som *aflägsna* själarna från hvarann och *afkyla* deras inre kärlek. I det materiella familjlifvet, eller "huset," *ser det ut* som familjband och förening skulle vara till; emedan personerna gå, sitta, röra sig o. s. v. vid hvarandras sida, ehuru der ganska ofta icke finnes någon inre enighet, något själssamband. I det andliga familjförhållandet *är* det sann, djup verklig *förening af menniskorna* till deras själar: således någonting att sätta värde på, och som någonting betyder. Ännu en gång sagdt: män och qvinnor kunna ganska väl i och med andligt familjförhållande äfven vistas i samhus; men behöfva det icke för familjväsendets tillvaro; och i mångfaldiga händelser göra de bättre när de bo i sär. — Det är icke härmed min mening att ej lägga vederbörlig vigt äfven på yttre och blott materiella förhållanden (såsom samvaro); men intet sådant bör försvaras, så fort så är, att med dess bibehållande följer ett *sämre andligt tillstånd* mellan personer, eller ingen andlig förbindelse alls; i synnerhet om *äfven den jordiska välgången* (här: den ekonomiska bärgningen, och således tillika det materiella välbefinnandet) är bättre *utan* nyssnämnde bibehållande.

Jag skall nu, utan att vidare utbreda mig häröfver, återhemta sjelfva den primitiva lagbestämmelsen för personliga friheten (3:dje punkten). Efter stadgandet om den politiska rätten (delaktigheten i representationen, lagstiftningen och beskattningens bestämmande — hvilken rätts utöfning genom ombud lika väl måste tillkomma qvinnan som mannen), består denna punkt vidare af tre momenter:

a) *Ingen har rättighet, att till sig* taga eller hos sig *qvarhålla någon myndig*, *emot dennes vilja*. Således kan, enligt detta moment, ingen man taga till sig en qvinna utan hennes vilja, eller behålla henne hos sig längre än hon vill; likasom ingen qvinna kan taga eller qvarbehålla någon man emot hans vilja. Det förra är väl egentligen blott det, som behöfver sättas i fråga; men beggedera är dock att i reglementeringen upptaga. Hela den här utstakade mannens och qvinnans rätt att vara oantastade och ej kunna qvarbehållas, är *oafytterlig;* d. v. s. den kan icke genom något (om än vid uppgörelsen aldrig så frivilligt) kontrakt, eller hvilken öfverenskommelse som helst dem emellan, på minsta sätt betagas någondera af dem. Sker gerning häremot, så eger den, som finner sin person på detta sätt för nära trädas, att anlita samhällsmaktens arm till hjelp. — Det står "någon myndig;" emedan, såsom af mom. vid *c* synes, qvinna har rätt att hos sig qvarhålla sitt omyndiga barn, äfven emot dess tycke (såvida ej annat stadgas genom bestämning för särskildt tillfälle, då t. ex. moder är svag eller pröfvas oskicklig, eller sjelfmant till annan, på lagligt sätt öfverlåter vården af sitt barn).

b) *Ej heller har någon myndig rätt*, *att hos en annan*, *emot dennes vilja*, *sätta sig ned att bo och der förblifva*. Således kan, enligt detta moment, ingen man gå hem till en qvinna och, emot hennes vilja, sätta sig att bo eller förblifva hos henne; likasom ej heller en qvinna kan komma till en man och, emot hans vilja, sätta sig att bo och förblifva hos honom. — Samma bestämmelse, som i föregående moment om denna skyddsrätts *oafytterlighet* och således omöjlighet att genom kontrakt, eller hvilken öfverensstämmelse som helst, på minsta sätt kunna omintetgöras. — Sker gerning häremot, så eger den, hvars person på detta sätt blifver för nära trädd, att anlita samhällsmaktens arm till sitt fredande. Men det står äfven här "någon myndig;" emedan, såsom af momentet vid *c* synes, omyndigt barn har rätt att bo och förblifva hos sin moder, äfven om hon skulle vara ovillig härtill (undantagen se vid slutet af mom. *a*).

c) *Barn*, *före myndighetstiden*, *har rätt och pligt att vistas* hos sin moder och der *njuta underhåll*, vare sig med eller mot hennes tycke; *och moder har rätt*, *likasom pligt*, *att hafva hos sig sitt barn intill myndighetstiden*, vare sig med eller mot barnets tycke. Enligt detta moment, kan omyndigt barn ej förlöpa sin moder, utan att hon med lagens arm eger att återhemta det; och moder kan ej hafva ifrån sig sitt omyndiga barn, utan att ortens myndigheter ega att med lagens arm återinsätta det hos henne (undantag, se vid slutet af mom. *a*). *Barnets lydnadspligt*, såsom sådan, räcker, efter regeln och den yttre här omtalade lagen, blott under omyndighetstiden, och sträcker sig endast till modren. Pligten att, efter sin högsta och bästa öfvertygelse nemligen — ej emot den — hörsamma, vörda och lyda alla menniskor, som gifva goda råd, förmaningar, uppmuntringar o. s. v., hör icke hit att tala om. Den gäller lika väl efter uppnådd myndighet, som förut; och angår fadren, när han är känd (hvilket oftast är fallet), lika mycket som andra personer; och ännu *mer*, i mån som han är kärleksfullare och en trognare rådgifvare, än någon annan.

Fjortonde Brefwet.

Slutbetraktelse.

Jag har nu genomgått systemets förnämsta organisationsformer. Uppfattar man dem grundligt, genomtänker dem i helhet, och ser deras inbördes verkan på hvarandra, så finner man i och med detsamma beskaffenheten af alla mindre detaljbestämmelser, utgående från och beroende af hufvudpunkterna. Då saken både är ny och genomgripande, faller det af sig sjelf, att för en begrundare deraf hundratals anmärkningar i början resa sig upp, med anspråk att blifva besvarade. Jag skulle kunna upptaga dem, stycke för stycke, och belysa dem alla. Men härtill fordrades volumer. Sådana komma nog ock en gång att skrifvas öfver detta ämne. Ty saken är oafvislig. Tusentals menniskor skola först ropa högt häremot. Bland andre skola många, just af dem som under den närvarande institutionen för förhållandet mellan man och qvinna blifvit som mest förlorade och usle, skria högt, häpna och bäfva; ty det hör ofta till sjelfva sjukdomen att fasa för läkemedlet. Otalige andre, som verkligen erkänna existerande institutions dåliga beskaffenhet och gerna ville se den förbättrad, skola dock önska hjelpen bibringad medelst lappsalfning, hellre än genom det enda grundliga medlet. Men sedan fanatismens stormbyar gått öfver, skall frågan med sin lösning framstå klarare för allas ögon. Den skall slutligen erkännas; och denna seger är så viss, att, derest icke planeten går under och menniskoslägtet upphör, komma mannen och qvinnan fram till detta mål. Den europeiska humaniteten är i stark progression häråt. Skall bildningen i vår verldsdel, efter hvad mången befarar, nu öfverväldigas af asiatiskt barbari, periodiskt sänkas, qväfvas och nedhållas; så dröjer i Europa utvecklingen af denna samhällsförbättring, likt de flesta andra, och det kan möjligen då ånyo gå derhän, att qvinnans tillstånd här blir fullt slafveri

igen. Men ett sådant reaktionärt tidskifte, om det verkligen inträffar, har likväl sitt saknödvändiga slut; och humanitetens gång tar sedan en ännu högre, raskare fart, framåt och uppåt. Ty sjelfva utvecklingen är menniskoslägtets inneboende lif af Gud, och kan omöjligen förintas. Den måste ske, och skall.

Hellre derföre, än att i mina bref inlåta mig i upptagandet och besvarandet af en myckenhet småanmärkningar mot systemet, hvilka upplösa sig sjelfva och falla som fjäll från ögonen, så fort man blifvit så genomträngd af grundtankarne, att man begriper dem (och framförallt, då man upphör med det enfaldiga barbariet att, till följe af fördom och missnöje, sätta sig i sinnet att ej vilja begripa dem); beger jag mig nu till de begge andra stora enheterna *): "*lifvet i Församlingen*" (förhållandet mellan Gud och menniskan; det *religiösa*), samt "*lifvet i Staten*" (förhållandet mellan folk och styrelse; det *politiska*).

Jag kan i dessa begge ämnen tala vida kortare. Icke derföre, att de ej äro högst maktpåliggande; men derföre, att revolutionen för deras upprättande längesedan är inledd och redan gjort flere framsteg, ehuru någonting i grunden afgörande ännu saknas. Banan är åtminstone så mycket som öppnad för den religiösa och politiska hvälfningen; man har der allenast att fortgå. Men för det erotiska elementets höjande i samhället — förbättrandet af ställningen mellan man och qvinna — har hitintills ej ett afgörande uppslag skett. Ty som sådant förtjenar visst icke nämnas den högst ömkliga expedient, hvartill man på sina ställen tagit sin tillflygt under namn af "civila äktenskaper," der, blott med borttagande eller minskande af den kyrkliga unctionen, en förbindelseakt, en notarial-anteckning, ett slags inför myndighet beseglad kontrakt ändock qvarstår, hvilket alltsammans medför i det närmaste samma följder, som det med öflig vigsel afslutade äktenskapet, nemligen att tvinga personer till fortfarande samvaro oaktadt det för deras lif är sämre, samt hindra deras samvaro med andra, ehuru denna vore bättre **). Härmed är således alldeles ingenting vunnet; och man kan med skäl säga det s. k. *civil-äktenskapet* till och med vara så till vida sämre, som ännu mindre af religion deruti ingår. Orsaken, hvarföre man har så svårt att begifva sig till det egentliga botemedlet, är i grunden blott den omständigheten, att man å ena sidan vill rädda qvinnans existens från ekonomisk undergång, men å den andra likväl ställa räddningen så, att mannen håller denna existens i sina händer (är qvinnans "målsman," besitter hennes egendom); hvilket dubbla syfte ej kan vinnas utan genom hennes fastknytande (på ett eller annat sätt: genom öflig vigsel, eller civiläktenskap, inför auktoritet kontrakterad förbindelse e. dyl.) vid en man. *Utom* i detta fastknutna tillstånd är hon, och *skall* hon — så är institutionens mening — vara ingenting: vara på ett eller annat sätt en förlorad varelse. De förderfliga följderna häraf, icke blott för qvinnan i allmänhet, men äfvenså mycket (ehuru i varierad form) för mannen, ligga i öppen dag för hvar och en, som icke med flit gör sig blind. Mankönets egoism, att icke vilja släppa qvinnan fram till fullständig politisk rätt och ekonomiskt oberoende, är motivet; denna egoism har under de hittills varande christna seklerna blott så till vida blifvit modererad, att mankönet dock numera icke vill hålla qvinnan som komplett slafvinna, utan tillerkänner henne vissa rättigheter och en temligen fredad existens, men dock endast med vilkor att vara förknippad vid en mans sida (hon är eljest "lös kona," såsom våra lagar så uttrycksfullt säga). Man skall visserligen länge sträfva, sträta emot, och söka bibehålla sig bakom den ena förskansningen efter den andra, innan man erkänner detta enkla faktum. Hjelpen ligger uti att, jemte god uppfostran och qvinnans sättande i ekonomisk säkerhet (se mina förra bref), tillika aflysa ej blott all vigsel, utan allt som dermed har analogi, d. v. s. *allt slags* så beskaffadt kontrakt, att tredje man (en auktoritet af hvad namn som helst) eger att upprätthålla dess kraft. Tredje person har alldeles ingenting att göra med reglerandet af en mans och en qvinnas ställning till hvarandra; han bör ingenting hafva att dermed skaffa, i auktoritetsväg nemligen (rådgifvare, åsämjare, medlare med goda ord, hjelpare o. s. v. må han naturligtvis gerna vara); och han bör det icke, emedan han icke *kan* vara det *väl*. Mannen och qvinnan måste reglera sina saker sjelfva på förträffligaste sätt och efter bästa rätt; och, för att kunna det, måste de hafva frihet att få göra det, icke allenast vid sjelfva förhållandets *början* (hvilket redan nu tillerkännes dem, efter ingen ändock numera direkt tvingas till äktenskap med den eller den), utan äfven under hela det *derefter följande* lifvet, hvilket är af lika stor vigt. Det är visserligen sant, att under detta ömsesidiga sjelfreglerande, mycket här och der kan blifva illa nog ändå; men alldeles icke till den vidd och grad som nu. Jag förklarar också, att jag för min del ej är fanatiker, ej med flit vill se endast svart i det gamla systemet, ej tillerkänner det mera dålighet än deruti finnes. Frågan är alls icke om ett absolut godt på ena sidan, och ett absolut ondt på den andra. Men den rör valet emellan ett oändligen bättre och ett, i komparation dermed, vida sämre. Det är fördenskull en *jemförelse* man har att anställa; ej annat. Jag vet ganska väl, att under de gamla äktenskaperna är det endast här och der ett fullständigt helvete; i de talrikaste känner man för hvarann ingenting (d. v. s. man ser på hvarann med samma ögon som på stolar, bord och sina öfriga möbler); i en stor mängd

*) Se Brefvet VI, vid slutet.

**) Jemför Brefvet IX.

andra lefver man i dagligt trassel, uppståndelser och historier, enär parterna icke förstå hvarann, den ena idligen bortskämmer hvad den andra gör väl, den ena vill till venster när den andra vill till höger (hvilket, när det utgår från djup antipathi och karakterernes vedervilja för hvarann, ej kan upphöra utan med den enas annihilerande); i en myckenhet andra lefver man drägligt och hyggligt nog, i synnerhet sedan man resignerat ifrån allt högre och lifligare (såsom tomma inbillningsfoster!), lemnat ifrån sig hoppet om djup, innerligt varm och storartad glädje, samt kommit sig före att nöjas med det obetydliga, eller med förintande *); i några få, slutligen, eger en verklig himmel rum. När man nu sätter allt detta på ena sidan, och på den andra tar i betraktande hvad som i det nya, här föreslagna förhållandet erbjuder sig; så finner man — utan öfverdrift, och utan att tala om ett absolut godt, deri inga brister eller svårigheter vidare alls skulle gifvas — likväl någonting så beskaffadt, att allt det i religiöst, sedligt och lyckligt hänseende fördelaktiga, som existerar för menniskorna uti det gamla (d. v. s. under nuvarande äktenskapligshets tillvaro), allt detsamma (eller ock något varieradt, något annat dermed analogt, och i de tre hänseendena lika så godt), men till vida högre grad och i långt vidsträcktare mån står för dem att erhålla i det nya; hvartill kommer, att allt det i nämnde tre hänseenden ofördelaktiga, sämre och uslare, det rent af tomma, det onda, förstörande och infernaliska, hvilket i det gamla tillståndet är förhanden, i det nya antingen icke alls skulle gifvas till (såsom utbytt mot i dess ställe varande ädla och goda förhållanden), eller dock vara der i vida mindre mån. Det är denna jemförelse, gjord med klarsynthet och rättvisa, som bestämmer utslaget mellan det gamla och nya, till det sednares högst öfverväggande fördel.

Några, med hvilke jag samtalat om grundidéerna i detta system, hafva utropat: ja detta allt skulle vara förträffligt, om menniskorna vore änglar! men sådana de nu äro, kan detta system icke slå väl ut, utan det närvarande sättet måste bibehållas. Denna anmärkning är af ganska inskränkt slag, och då man icke ens vet hvad som här förstås med änglar, förtjenar derpå ingenting svaras. Men frågan kan afgöras ändock. Det är nemligen faktiskt säkert, att, när *det* **), som i här föreslagna system göres till hufvudvilkor, inflyter på menniskorna, och de försättas på fältet af de förhållanden som dermed för dem utstakas, så blir hela deras andliga och kroppsliga tillstånd med full visshet *bättre* än under det gamla systemet. Och vidare skäl behöfves icke för antagandet, man må härvid tala som änglar, eller ej. Det är klart, att en högre stämd, renare och kärleksfullare ande emellan man och qvinna först genom sjelfva det nya systemet och under dess inflytelse kan allt mer och mer uppkomma i verlden; men att denna i det gamla systemet just hindras, eller åtminstone i oräkneliga fall föranledes att icke blifva stort utaf. Det ligger då en djup kontradiktion i att säga, det denna högre ande måste *förut* bildas, eller först vara till, *innan* det nya får vågas. På sådant sätt och enligt en dylik slutkonst är det som aldrig någon reform skulle kunna företagas. Ty om hvad man vill förutsätta icke finnes tillräckligt i det gamla, utan egentligen först kan uppkomma i det nya, men detta sjelf ej finge ske förrän den ifrågavarande högre anden gåfves till, så följde klart, att reformen och

*) En slik resignation är alltid god och lofvärd så snart saken icke *kan* vara annorlunda. En, som förlorat synen, eller benen, eller händerna, kan med mildt och fromt sinne ändock tacka Gud och tillbringa en dräglig, till och med glad lefnad. Resande, som besökt slafstater, vitsorda, att vid flere egendomar föra slafvarne ett ganska tolerabelt lif, ej vetande af något bättre; dansa på sina fristunder, sofva godt, sakna bekymmer och hysa inga önskningar. Men den stora frågan är just den, *hvarföre* sjelfva det högre, friskare, lifligare och bättre skall för menniskan göras till s. k. "tomma inbillningar," då allt sådant icke är illusioner till följe af sakens beskaffenhet i grunden, utan endast af institutionella hinder, väld och påhitt? Resignation — ännu en gång sagdt — är god i alla *de fall*, der förhållandet ej är i stånd att vara bättre, och för hvarje enskild som icke ser sig i tillfälle till hjelp. Men ingen nekar, att, så bra det här och der än må vara ställdt för slafvarne (helst på platser der de personligen ej alltid hysa önskningar efter frihet, såsom icke bekanta med ett högre tillstånd), så bör ändock slafveriet bort ur verlden. Likaså lärer ingen bestrida, att, så förträffligt det tvifvelsutan är, om den blinde eller halte resignerar från önskningarne att se eller gå, samt finner sig och är nöjd i sin ställning, det ändock hade varit vida bättre om han icke förlorat ögonen eller benen; samt att, derest dessa kunna återställas, sådant då bör ske: ännu mera — *om* en institution skulle finnas, som beröfvade tusentals personer synen, eller benen, den ovägerligen bör ur samhället borttagas, oaktadt det anmärkes, att man upptäcker sålunda estropierade, hvilka föra ett drägligt lif nog, till följe af resignation och ett undertryckt, qväfdt hjerta. Så kallade religionsmän äro ej sällan färdige att tala om det förträffliga i just en sådan hjertats undertryckning och sinnets qväfning. Dervid sker åter den vanliga förblandningen af ondt med tillåtligt och godt. Att qväfva önskningar efter det onda är rätt; men alldeles icke så när frågan rör det som angår lifvets vilkor och högre tillstånd: sådant, som endast genom en institutionell form är personer förmenadt, men uti en förbättrad inrättning är godt, ypperligt, sant upphöjande. Att vilja komma till detta är icke egoism; utan en önskan efter loflig förbättring, ett arbete för himmelen, en sträfvan till högre civilisation — samma reformverk, som genomgått mensklighetens hela lif i årtusenden, som utvecklat sin kraft än för det ena ämnet, än för det andra, och *nu* för mannens och qvinnans ställning till hvarann.

**) Se de tre punkterna i Brefvet XI.

det nya *aldrig* skulle tillåtas komma i verket. Hela detta resonnement är nonsens; men det har sin märkvärdighet deruti, att det ganska ofta användes från den konservativa sidan mot alla slags samhällsförbättringar. Det är visst onekligt, att ju mer och mer en högre och kärleksfullare ande i menskligheten uppkommer mellan man och qvinna, allt bättre och bättre skall det nya systemet gå för sig. Här inträffar således en gifven *vexelverkan*. Det nya tillstånd, hvari menniskorna genom sjelfva systemet försättas, ej blott öppnar möjligheten för en bättre, varmare och förnuftigare andes uppkomst dem emellan, utan föranleder äfven starkt dertill; och denna ande, åter å sin sida, stärker och höjer förhållandet. Men för att denna goda vexelverkan skall kunna inträda i lefnaden, måste saken tillåtas att någongång begynnas till företagande. Och att ett sådant företagande är tillbörligt, rätt och nyttigt — dertill fordras icke mera än den *jemförelse* med det gamla (d. v. s. det ännu existerande) tillståndet, som nyss gjordes, och hvaraf synes, att, under inflytelsen af det nya systemets hufvudvilkor, förhållandet mellan man och qvinna blir *komparativt* bättre. I sjelfva verket blir det oändligen bättre; samt allt bättre och bättre (genom nyss omtalade vexelverkan). Men mera behöfves icke för reformens antagande, än allenast detta enkla "bättre."

Man bör, i allmänhet taladt, icke göra sig stora illusioner om det närvarande tillståndets förträfflighet, eller ens tolerabilitet. Det är verkligen — inför en högre, sannare och uppriktigare åskådning af saken — så uselt, att man "risquerar" ingenting genom öfvergåendet till ett annat, som, äfven *om* det icke genast från början är i stånd att slå så fullkomligen väl ut, eller straxt bära alla sina frukter (hvilka till en del först blifva följder af ofvannämnde vexelverkan), dock på det hela icke kan blifva sämre än det närvarande är i grunden; hvaraf följer, att man, också under detta för det nya ofördelaktigaste antagande, ingenting förlorar på utbytet straxt från början, hvarefter sedermera inträder ett allt högre stigande till bättre och bättre, hvilket öfvernog ersätter det föregåendes mindre goda händelser, äfven om sådana på sina ställen skulle inträffa.

Noter.

Sedan den föredragande slutat fjortonde brefvet, lade han det åsido, vände sig till de öfrige i statsrådet och sade:

Med konseljens tillåtelse gör jag här ett litet uppehåll. De bref, som återstå i Gröna Manuskriptet, angå de tvenne andra stora enheterna, Kyrkan och Staten, eller de religiösa och politiska elementerna i samhället. Brefven taga saken der likaså från grunden, utgå från ett till sin beskaffenhet lika genomgripande uppslag, och föra ämnena fram till en så totalt reformativ utsigt, att man kan säga den kommande tidens ideer till sina hufvudpunkter ligga involverade i hithörande tankar.

Jag skulle hellre vilja säga dem inrymde, än involverade, inföll herr Hugo. Dock, lika mycket. Hvar äro dessa nya bref, som utan tvifvel måste innehålla äfvenså prægnanta idéer, som dem vi hittills hört.

Jag har icke tagit dem med mig i dag, svarade föredraganden. Jag bör också nämna — hvad dessa brefs författare redan sjelf anmärkt — att hans framställning, som i afseende på förhållandet mellan man och qvinna varit så genomgående och fullständig, att hvar och en, som med noggrann uppmärksamhet läser honom der, icke skall finna någonting af vigt i systemet förbigånget, och allt, som icke synes i orden, dock befintligt i grundtankarne, likväl icke i det följande, eller rörande de öfriga tvenne enheterna, ses lika utförlig. Orsaken är den uppgifna, nemligen att om Religionens och Statens reform så mycket redan finnes uttänkt och skrifvet förut.

Men jag förmodade, att denna författare äfven för religionen och staten skulle hafva nya ideer till utgångspunkter? sade herr Hugo.

Han har så. Men han har kunnat omtala dem kortare, emedan han i dessa ämnen behöft föga mer än uppgifva sjelfva de första anslagen, hvarefter de af dem resulterande organisationsformerna gifva sig näranog sjelfva, eller dock löpa in på mera bekanta områden.

Och hvilka äro då dessa nya uppslag för religion och stat?

Jag skall anföra dem i nästa konselj, eller när helst statsrådet önskar och befaller.

Men — anmärkte Jagtslottets herre — jag för min del får säga, att jag skulle gerna vilja höra icke blott början, utgångspunkter, prima stamina, utan tillika deras utförande. Ett system blir ofta klarast genom en sådan utveckling. Nåväl! detta må vara ett prof för vår föredragande. Har brefsamlingens författare sjelf endast gjort ett utkast till religionens och statens restauration — jag menar: ombildning på en högre grund än förut — så må vår föredragande taga hans små linier, och sjelf deraf göra de utvecklingar, som behöfvas. Vi hafva förut talat om "föreläsningar." Mina statsråder skola ju hålla sådana? Må då mitt statsråd för Politiken bereda sig på grundliga och genomgående Föreläsningar öfver Religionens och Statens nya skick i verlden.

Skall jag . . utbrast den unga mannen.

Ja visst. Tag sig tillsammans, min herre.

Men ett sådant arbete . .

Fordrar tid. Jag förstår det. Det begripa vi alla. Dröj således dermed. Vi hafva under tiden nog annat att afhöra. Vi hafva ock af det nyligen inhemtade rörande äktenskapsfrågan erhållit så myc-

ket att tänka på, att vi väl kunna bida ett tidskifte innan för våra ögon upprullas hela den utomordentliga taflan af kyrkans och statens reorganisation.

Får jag uppskof, så är jag tillfreds, svarade statsrådet. Jag skall ställa mina föreläsningar i ordning, och anmäla när de kunna underkastas Jagtslottskonseljens pröfning.

Förträffligt! Min herre är alldeles i min smak. Herrliga dag, då jag kom att tänka på instiftelsen af ett intelligensrike? Hvad säga Frans och Julianus? Hvad säger Richard Furumo?

Den sednare framsteg vördsamt till konseljbordet, bugade sig och sade: min herre! jag önskar resa bort.

Hvad? hvad hör jag? Skall Richard ånyo ut och resa? Du gör egentligen aldrig annat. Du har ju icke längesen kommit hem?

Det är sant. Jag finner mig så väl häraf.

Vill du kanske aflägsna dig af fruktan, att det nu efter vanligheten måste blifva du igen, som skall underhålla oss med berättelser, sedan herr föredraganden slutat och statsrådets förhandlingar något skola hvila?

Härför fruktar jag ej, genmälte Richard. Herr hofmarskalken och hans goda anhörige hafva ofta förut hört mig med öfverseende.

Nåväl min vän? Har du blifvit gjord häpen genom den framställning mitt statsråd nyss haft om förhållandet mellan man och qvinna?

Visst icke. Jag kan säga, att jag känt allt detta redan.

Hvad? Har du känt Gröna Manuskriptet förut? Innan det här föredragits?

Ja, min herre.

Förvånande! Herr Hugo blickade på statsrådet; derefter fortfor han: nä säg då, min kära Richard, hvad tänker du härom?

Jag tänker icke annat än godt derom.

Men Richard — inföll herr Hugo häftigt — du har ganska ofta gifvit oss berättelser, romaner, poemer hvari personerna gift sig?

Hm; det var en ganska besynnerlig fråga. Jag har berättat händelser; och när personerna gift sig, så har jag omtalat det.

Men det har icke alltid gått illa för de gifta? Skulle det då nödvändigt det?

Jag föreställde mig den nya läran så.

Hvilken lära?

Gröna Manuskriptets.

Jag har icke hört, att det måste gå så bestämdt illa för alla i verlden. För en stor myckenhet gifta går det illa nog, eller rättare lumpet. För andra temligen; för andra väl. Men egentligen måtte icke härom vara frågan i Gröna Manuskriptet, utan derom, att för det högst öfvervägande flertalet skulle det gå ännu vida bättre om saken vore ställd på ett helt annat sätt, nemligen så som vi nyss hört afhandlas i framtidskonseljen.

Du har rätt. Dessutom minnes jag, att du aldrig målar något bara ramsvart, eller bara snöhvitt.

Det kommer troligen deraf, att jag nyttjar färger; och hvarken svart eller hvitt äro färger.

Du tänker således också hädanefter gifva oss berättelser deri gifta förekomma?

Allt som det faller sig, herr Hugo. Än gifta, än ogifta. Ty menniskorna hittills äro så.

Du tänker då för egen del alldeles ingenting?

Tänker jag ingenting? Jo, jag tänker som Gröna Manuskriptet. Jag kan således en gång för alla säga, att när jag skildrar personer i andra förhållanden, med andra tänkesätt, och som gå till väga på annat sätt än det står i Gröna Manuskriptet — olikheten må vara i större eller mindre mån — så är det alltsammans för deras räkning, men icke för min. De äro så, och göra så; icke jag.

Jag känner igen dig, Richard. Också får jag säga någonting om dig, som för öfrigt alla menniskor yttra om dig, nemligen att, så ganska versatil du är, så aldrig dig sjelf lik du är i någonting som du målar, så är du dig dock alltid fullkomligen lik.

Furumo slog blicken åt sidan med ett klart och godmodigt leende. Derefter såg han upp på Jagtslottets patriark och utbrast:

Får jag resa, min herre?

Hofmarskalken sade det som följer.

XXXVI.

Hvarför reser du?

Hvarför reser du? Jag menar, fortfor herr Hugo, hvarför reser du på det sättet kring land och rike helt ensam, utan sällskap? än åkande och än till fots? Jag vet likväl, att du just icke har *vetenskapliga* afsigter dermed. Ja, jag behöfver icke upprepa allt; men nogaf, din egenhet är verldskunnig —

Jag skall gerna säga herr Hugo hvarför jag reser, och på det omtalade sättet, svarade Richard. Man kan hafva flere ändamål för sin resa. Vill

man blott och bart *komma fram* till ort och ställe, der man har en affär, då är skyndsammaste och beqvämaste methoden äfven den bästa: man sätter sig i en kalesch, lagar att man har en god vän vid sidan att språka med när tiden blir lång, och som icke misstycker att man insomnar, i fall tiden blir alltför lång. Reser man, åter, för att se och lära känna landet; än mer, för att se och lära känna menniskorna: då duger det resesättet föga. Ty hur går det? Man låter föra sig fram i sin goda vagn och har vid sidan sin goda vän. Med honom eller henne samspråkar man — alltväl — derigenom lär man känna honom eller henne; men behöfdes resan för det? och merendels var den vännen bekant förut, dess känslosätt, dess tankegångar, dess mimik, alltsammans; ty annars var det förmodligen ingen intim vän. Hvad vinner man då af sin resa? Vid utsigterna höger eller venster om vagnen utropar man: hur vackert! eller: hur fult! och vännen utropar ungefär detsamma. Men i blott de allmänna insigterna *vackert* och *fult* ligger föga, som är bevändt med. Om också allt i verlden skulle kunna indelas i "göttlich" och "höllisch" — i "ack!" och "fy!" — i "charmant" och "exsecrabelt" — så besitter man ändock härigenom ganska liten verklig kännedom om föremålen, som de äro. Man går kanske så långt i sina anmärkningar under åkningen, att man finner somliga trakter vara slättländer, andra bergiga, åter andra skogiga, och ibland dessa somliga mer bevuxna med barr-, somliga mer med löfträd. Detta är redan en icke vanlig iakttagelsekraft hos våra resande herrskaper, i synnerhet om ett minne bibehåller sig af det anmärkta längre än vid sjelfva förbifarten blott. Men hvad menniskobekantskap har man då gjort? Landets barn framställer sig härvid ej under annan skepnad än en skjutsbonde, bakpå sittande, eller på kusksätet: föga aktad, oftast retad eller i sin tur retsam, alltid obehaglig, och aldrig så intim med herrskapet, som skulle fordras för att göra en menniskas bekantskap. "Nå, min Gud! intim med sin skjutsbonde? Och under ett vägstycke, framrulladt på en timme eller par, hvad närmare bekantskap eller menniskostudium kunde väl så hastigt eröfras? Dessutom finnas väl andra menniskor i landet, hvarigenom vi åka: vi åka in hos vår goda vän * * på herrgården * *; och derefter hos vår goda vän * * på herrgården * *; och sedermera —, och derpå —, och slutligen —: och det blir en hel kedja af angenäma visiter, riket igenom."

Häremot kan ingenting invändas, då hvar och en söker sitt nöje endast. Men obemärkt bör icke lemnas, att allt detta ger ganska liten annan vinst för resan, än blott visitnöjet. Odlade personer i alla städer och landskaper äro intressanta att råka, det lider ingen tvifvel. Men ett hafva de emot sig, nemligen att man kan dem nästan alla utantill. Vår bildning står öfverallt på en gemensam grund af litet latin, litet franska, hos somliga litet tyska, kanske litet engelska; och dertill en viss kurs fortepiano. Har man en gång denna nyckel, så träffar man hos alla provinsers herrskaper icke mera något egentligen nytt. Icke så att förstå, som skulle all individuell prägel hos personerna vara afslipad — nej — de framställa mången gång ganska egna, märkliga fysionomier, hafva och hafva haft sina lefnadsöden hit och dit, allt hvad man kan begära. Och deras odling är på sitt vis ganska aktningsvärd — långt ifrån annat. Men ändock är det ett urverk: det drar sig beständigt inom en och samma boite. Samma språk och uttryckssätt, samma manér, samma tycken, samma slags fördomar, samma kunnighet i visst, jemte djup okunnighet, nästan stockblindhet i visst annat. Åtskilliga egenheter återstå väl ändå för betraktaren att äfven hos dem lära känna, se, beundra och älska: några få nemligen. Men större delen af dessa menniskors skiftningar äro ganska matta: de gå som grått i grått. Gäller nu detta om deras inre karakteristik, så har det ännu mer betydelse i och för deras yttre: lefnadssättet i huset. Ty hvad olikheter, hvad att se och höra erfar man vid herrskapernas fason att kläda sig, äta och bo, om man reser in hos hvartenda ett, alla Sveriges provinser igenom? det tillgår öfver allt på samma sätt. Jojo, det är sant, visst märker man några små olikheter. Men de hafva financiel grund, och bestå icke i landt- eller folkåtskillnader. Man njuter hos somliga sockerrötter, sparris, bakelse, viner, likörer — hos andra intet dylikt. Men de sednares höflighet är likväl så stor, att man rörd finner, det de bjöde gerna sådant ock, om . . om . . om bara. Således belöper det sig till en kassaskillnad; men en inre karakteristisk skillnad märker man icke. Icke utan, att ej i alla fall äfven dessa yttre financiella iakttagelser äro af vigt; man antecknar åt sig det herrskapligas statistiska tillstånd. Men huru går det med nöjet? Jo, svaras härpå, man åker icke in till andra än dem, som "stå sig godt," och då blir besöket nöjsamt. Smakligt, utan tvifvel, ganska smakligt. Till och med smakfullt: jag tviflar ej härpå. Men jag talar egentligen om ett annat nöje och om en högre vinst af resan. Ty mat- och thevattensvisiter blott kan man ju göra hemma i sin stad, eller i sin ort, utan sådana omvägar?

Hos det egentligare folket, deremot, finnas i hvarje landskap, hvart härad, ja nästan i hvar socken vigtiga och anmärkningsvärda olikheter.

Herr Hugo misstar sig mycket om min mening, i fall min herre tror, att jag icke alls vill påhelsa och uppvakta herrskaper: men jag vill icke *endast* hålla mig till dem. Jag skiljer mig således från andra icke deruti, att jag *utesluter* en menniskoklass, nemligen den herrskapliga; men deruti, att jag *ej utesluter* en annan klass, det stora folkets. Begge tillhöra landt- och menniskokunskapen, och de blifva begge roligast, just då man, genom bekantskap med begge, får hålla dem bredvid hvar-

ann, se deras ömsesidiga betydelse, och njuta skiftevis af motstyckena. Det är min sak. Vanligen vill man endast veta af den ena sidan, den obetydligare, herrskapssidan. Deri skiljas vi.

Slutet blir således, att hvar och en söker sitt slags goda af resan, som af annat. Och jag skall alldeles låta bli att hafva något emot andras smak häruti, som i annat, emedan jag behöfver ursäkt för min egen.

Hemligheten, hvarför jag reser, är i grunden ändock icke nu att se divergenserna emellan herre- och bondfolk, ty dem känner jag förut. Men orsaken är följande. Funne jag för mig i skaldernes arbeten och i böcker skildringar af verkliga och intagande menniskor, så reste jag kanske icke. Men dessa teckningar visa mig nästan aldrig *personer*. Personer stå väl der med sinsemellan olika namn, men de gå för öfrigt så in i hvarann med själ, språk, tycken, allt, att det hela smakar ögat som läskpapper. Nu gifves, jag medger det, några stora undantag af skalder, som förstått att måla personligheter så, att man tycker sig se och höra sannskyldiga menniskor. Dessa tecknare äro så utmärkta, att man redan förvånar sig öfver dem. Men likväl — när de nu en gång insett nödvändigheten af skild personteckning, och äfven utfört den så, att figurerna gå upp ur det stora blöta chaos och antaga figur; så falla författarne merendels likväl in i den karikaturen, att låta hvarje person ständigt och oupphörligt framkomma med *sin* beskärda lott, sin utmärkthet, sitt afstickande. En högre betraktelse öfver menniskorna borde dock visa tecknaren, att individen icke blott står olik alla andra, utan äfven skiftar inom sig sjelf, stund för stund och ställe för ställe. Personlighetens hemlighet visar sig sådan, att då varelsen evigt är igenkännelig, ständigt i något densamma; så varierar den dock evigt tillika. Det är således en ofullständig teckning, om den blott förmår göra sina figurer skiljbara ifrån hvarann, men ännu icke hvarje figur i olika stunder och förhållanden skiljbar ifrån sig sjelf. En qvick är, för att vara menniska, icke alltid qvick; en dum icke oupphörligen dum. En ständigt enahanda karakter blir ingenting annat än en poetisk maxim, blir icke en lefvande, rörlig menniska. Det är en i någon viss ställning uppsatt mannekin, som, om den också har förtjensten af att åskådliggöra den der vissa ställningen, likväl ingenting vidare är än en typ, en bulvan. Jag kommer nu till det tredje och värsta. När jag ock någongång funnit teckningar, så förträffliga, att menniskorna i dem både skilja sig ifrån *hvarandra*, och ifrån *sig sjelfva* — högst sällsynta teckningar! — så händer emellertid, att de framställda menniskorna, ehuru lifslefvande de stå der, dock icke intaga mig, ej äro intressanta. De hafva nu kommit så långt, att de blifvit verkliga — gudskelof! — men ledsamma, min Gud! Huru kan då dermed hänga tillsammans? har jag ofta frågat mig. Kanske är det till sluts jag sjelf, som befinner mig obillig emot skilderiet, och felet blir mitt eget? Jag begriper icke huru det kommer sig och hvad det är, men bekänner emellertid sanningen. En målning kan framställa sann verklighet (i visst fall), utan att det ändå blifvit en intressant verklighet. *Men är då hvarenda lefvande individ så beskaffad, att den kan hafva en intressant verklighet?* Detta är sjelfva den stora frågan; ty besvaras den med *nej*, då är det icke skilderiets fel om ointressanta figurer stundom stå der, utan felet ligger hos menskligheten, som råkar vara ledsam emellanåt. Men besvaras frågan med *ja*, då blir det skilderiets fel, som mäktat framställa, väl på sitt vis verkliga, men likväl icke intressanta figurer.

Huru är det nu med denna grundfråga, den största, som en artist kan göra sig, herr Hugo? Skola vi besvara henne med ja, eller med nej? Derpå hänga oändligheter. Jag har länge, länge grundat derpå. Derföre, min herre, har jag rest och sett mig om, och talat med tusentals folk. Och jag bekänner, att jag kommit derhän, herr Hugo, att jag besvarar frågan med *ja*. Det vill säga: hvarje lefvande figur, som finnes verkligen till i verlden, är *intressant*. Af detta mitt svar följer också, att om i en skildring ointressantheter visa sig, så måste det ej annat vara än skilderiets fel. Detta är en gruflig följd för artisterne. Tusentals förträffliga verk blifva derigenom grus. Stackars målare! stackars författare! De hafva vunnit två så högst betydliga segrar: de hafva nemligen *först* fått sina ämnen upp ur den allmänna vida gråheten; de hafva *sedermera* fått dem individuelt skilda, icke blott från andra, utan ock från sig sjelfva: med ett ord, deras personer se ut som verkligheter — och likväl stå de der!

Hvad är det då för ett *visst något*, som så ofta fattas i skaldeverkets teckning, men som finnes hos hvarje lefvande, och gör den intressant? Det är sammanhängandet med det gudomliga; och som gifves qvar ännu, till och med hos den elaka, bildande äfven honom till en intressant varelse, ehuru hans onda derföre icke upphör att vara förkastligt. Så får en skildring blott sitt inre höga och oförklarliga sken, om det gudomliga, som på sitt vis finnes i hvarje individ, lyser der på ett sätt som det skall. Vi intagas då. Annars icke, ohjelpligen icke. Detta är en ganska svår uppgift för skildraren; ty den löses icke dermed blott, att förträffliga filosofiska och theologiska anmärkningar fogas bredvid i texten, vackra sattser sägas öfver allting i verlden, intagande utläggningar medfölja additionelt, den ena efter den andra i poemet. Sådant hjelper *författaren*, så att vi under läsningen utropa: hvilken god, hvilken ädel menniska, som skrifver så! — men det hjelper icke hans *verk*. Jag känner icke mer än en enda artist, som lyckas riktigt och alltid i det jag här menar, och hvilket jag nödvändigt behöfver för att ha ett rätt nöje af

skaldeverket. Gud är denna artist, ensam i sitt slag.

Derföre, herr Hugo, är det som jag reser omkring i hans skapelser. Hvart jag kommer, har jag ett dramatiskt nöje. Tusentals poemer af den fulländade och outtömliga skalden omgifva mig hvart jag kommer, i landskaper, i städer, i hus: och jag reser öfverallt som i ett Eden. Hvarje stor eller liten händelse är en scenisk föreställning. Hvar menniska, jag råkar, är en intagande varelse på skådebanan, emedan den aldrig är misstagen. Den kan vara olycklig för egen del, otäck, finna sig misslyckad i *sina* utsigter och planer; men den är aldrig olycklig eller misslyckad såsom aktör eller aktris på den stora scenen. Också måste jag säga, att jag har den besynnerliga fördelen då jag reser (ensam nemligen), att nästan alla menniskor möta mig med ett paradisiskt lynne. Det måste vara någon hemlig aning, som säger dem, att jag hos dem endast söker *dem sjelfva;* ty jag har knappt varit några minuter i deras sällskap, knappt vexlat tjugo ord med dem, förrän de upplåta mig inre verldar af den mest egna vällukt. Jag får öfverallt lefvernesbeskrifningar. Jag får höra talas om Väl och Ve; ömsesidiga beklagelser och berömmelser; skarfvadt utan tvifvel i mycket, det förstås, det vore ej annars menskligt. Men icke är det alla de anekdotiska uppgifterna, som häruti egentligen roa mig. Nej, sådana äro sig ofta lika nog. Men under det personen talar, befinner jag mig passiv och likasom på parterren. Dess sätt att meddela sig, gesterna, ögonkasten — dess verldsåsigt, till vidd eller till inskränkthet — dess bedömning af andra, dess planer för utkomsten, dess åtbörder med händer och fötter, hårliggningen, växten, rörelsen — ingenting är förfeladt. Allting är underbart väl. Jag behöfver sjelf icke mer än insticka ett och annat ord, så fortgår skaldestycket. Nöjet häraf är icke stort att tala om; ty den, som erfarit det som jag, finner det outsägligt: annars är det —

För att rent njuta häraf, behöfs också ett visst icke obetydligt förlagskapital af billighet mot folk; jemte beqvämhet. Med det sednare menar jag den Guds gåfvan att må lika väl i allt slags väder och vind, vid allt slags föda, och i alla slags boningar. Ty kommer otålsamhet och illamående härvid, så faller genast ridån, det är icke längre ett skönt poem, utan rätt och slätt en tråkig resa. Med det förra, eller billigheten, menar jag åter den Guds nåden, att sätta sig i hvarje persons ställning, så att man icke förifrar sig öfver dess egenheter eller inskränktheter, der sådana möta, utan beskådar dem, och hjelper; icke häpnar, icke förargas, icke anfäktar sig — men icke heller far fram som blott och bart en dum kappsäck, utan kommer med höflighet och glädje. Menniskor hafva den likheten med fortepianos, att gerna gifva ifrån sig den ton, man slår an; och de låta icke illa, om ej då de äro ostämda. Menniskor kunna vara ostämda eller förstämda emot en, och på denna grund låta illa hvilken ton som helst man slår an, om de, till följe af förutfattade tankar om ens person, se i spader allt hvad man gör och säger. Men sådana förstämningar inträffa icke på resor, der man ser hvarann för första gången, och der man uppenbarar sig utan bismak. Man tycker icke då det är angeläget att vara kantig, och anser ej för en religionspligt, att i följd af någon sekt-åsigt fördöma sin påhelsande nästa i smått och stort. Ty på en resa hinner man icke så långt. Man ser hvarann icke längre, än som upptages af det goda. Det är först, när man kommer i långvarigare bekantskap, som man får tid att bli elaka mot hvarann, och finner angeläget att hafva nycker eller göra förtret. Äfven då är det onödigt i sig sjelf, men hör till bruket. Huru skulle detta bruk kunna afläggas?

Herr Hugo, det faller mig något in! Om man skulle taga sig före att betrakta hela sitt och sin nästas lif *som en resa blott*, en resa öfver jorden, så tror jag man alltid skulle vara angenäm, god, billig; och dessutom sjelf hafva roligt, som ej vore att förakta då det parar sig med det goda.

Man skulle kunna gifva råd, som toges väl, och följdes, hvilket ej vore litet. Alla boningar skulle betraktas som *resqvarter* —

Går det an?

. . . .

Furumo slutade. Detta gaf hofmarskalken anledning att se upp på honom. Jag tror du slutade, Richard? utbrast han.

Ja för denna gång, min herre.

Jag tackar dig. Hvad du sagt, var ganska bra, såsom förklaring på hvad jag frågat dig. Jag tackar dig således, och jag tillägger: det är möjligt att jag kanske en gång kommer att förstå dig. Emellertid faller det mig nu någonting annat in, som har en särskildt vigt för oss på Jagtslottet, och hvarpå tanken väckts af dina sista ord nyss. Går det an, sade du?

Jag tror väl.

Godt. Vi påminna oss alla, att den satirikern, som kom resande till oss i fjol, och som hade med sig ett stycke rörande oss sjelfve, kalladt "Den sansade Kritiken," på ett ställe anförde en mängd arbeten, som alla skulle tillhöra vår poemcykel. Du lär ha varit på annan ort och berättat ett helt stycke, som kallas *Det går an*. Icke sant, Richard? Nå, jag är ej ond på dig för det; du hör icke oss så uteslutande till, att du ej äfven kan få omtala historier för annat folk. Men här tillkommer en särskild sak, som djupt förargar mig; det får du ursäkta. På den sansade Kritikens lista hörde jag bestämdt nämnas detta "Det går an," ett "Celiorama," ett "Grimstahamns Nybygge" och flere andra pjeser, dem jag minsann sjelf aldrig inhemtat, och som derföre också icke blifvit införda i våra akter — jag vill säga i våra Jagtslottiana, jag menar i Törnrosens Bok. Skall då allmänheten få hafva bekommit

del af någonting, som jag personligen icke känner, fast det af publiken räknas till min bok? Det gör mig ledsen, att redaktionen af vårt verk icke längesen har alla de der sakerna; och jag finner det ännu mera dumt, att jag icke fått höra dem af dig. Detta kan likväl hjelpas; och jag ber dig derom, min vän! ju förr, ju hellre; ty —

Skall jag för herr hofmarskalken föredraga dessa notoriska stycken?

Det skall du, Furumo; och det är märkvärdigt att du ej gjort det genast från början, då du dock i alla fall är min hofskald?

Det förtretar mig, att dessa berättelser undsluppit mig utan min herres vetskap, svarade Richard. Jag skall gerna anföra dem också här. Men huru kunna de insättas i Törnrosens Bok nu, då publiken haft del af dem förut?

Åh det betyder ingenting. Jag har hört af personer, resande från hufvudstaden och andre, att "Det går an" genast efter publicerandet så försvann, att ingen på flere år kunnat köpa ett exemplar deraf. Det må således nu vara mer väl än illa gjordt, att reimprimera detta och ett par andra stycken, derigenom att vår redaktion tar upp dem i vår egen bok.

Om min herre befaller, så står jag straxt till tjenst dermed, allenast jag fått hemta hit mina blad ifrån Råbäcken.

Förträffligt! Hvad säga Julianus, Henrik och Frans?

Jag bekänner, att hvad jag hört om Det går an ur Gröna Manuskriptet, gör, att jag vill höra den pjesen riktigt, utbrast Henrik.

Det går an — ja, minsann! sade Julianus.

Men . . inföll Richard.

Hvad för men, min vän? ropade herr Hugo, mörknande.

Vore det icke bättre att jag berättade *Silkesharen på Hagalund?*

Hvad är det för slag? Silkesharen?

Min herre har icke hört den?

Nej, vid Gud. Hagalund . . låter bra. Om jag mins rätt, är det ett vackert ställe utanför Stockholm, vid Haga park, eller hur? Lefde der en silkeshare, Richard?

Eller om jag hellre skulle tala om *Frun på Horn*, undergörerskan i Kisa?

En undergörerska? Är det en saga från Medeltiden? Min vän, du gör orätt, som aldrig gifver oss några poemer från den tiden, hvilken jag dock älskar så högt.

Har jag icke haft händelser från Medeltiden?

"Hermitaget" var det enda. Knappt något mer, så mycket jag minnes.

Än *Purpurgrefven?*

Purpur . . hvad för en grefve?

Har jag icke omtalat honom?

Nej, aldrig.

Det var besynnerligt, utbrast Richard.

Har någon af er, mina barn, hört om "Purpurgrefven?" frågade herr Hugo.

Sannerligen icke! svarade Frans eldigt. Men det låter herrligt. Är det en svensk händelse?

Det är ett romantiskt epos, genmälde hofskalden; och ifrån svenska Medeltiden, ja. Men . .

Nå? Du får inga men hafva, sade hofmarskalken. Ett epos, min Gud! Jag väntar derpå, och jag antecknar titeln. Dock hör mig, Richard: är det ämnet verkligen från Medeltiden? Du har ofta rätt antika saker; du har pjeser från den urgamla fornverlden. Den älskar du, det har jag märkt. Och jag gör så äfven — aha! ! — kom ihåg, att du är oss skyldig Sviavigamals vidare sagor — äfven älskar du den moderna tiden, derpå har jag många prof. Men Medeltiden, min vän? huru är det med dig i afseende på den?

Purpurgrefven är en folkhistoria från trettonhundratalet.

Mycket väl. Men jag får säga dig, att jag icke är nöjd med att blott ämnet sjelf förskrifver sig från trettonhundratalet. Stilen, utförandet, tonen, formen för alltihop . . . är den ock medeltidisk?

Ja gudbevars.

Då är det väl. Jag känner många så kallade Contes de môyen age, hvari hela berättelsen är modern, fast personerna och ämnet tagits ur gångna sekler. Sådant förekommer mig... jag hade så när sagt förb—dt.

Nej, min herre, nog är Purpurgrefven äfven till utförandet medeltidisk; derpå är jag viss. Lika säker är jag icke om den skall roa mitt herrskap på Jagtslottet, hvars undseende jag emellertid så ofta pröfvat.

Var obekymrad, Richard, inföll hofmarskalken med sin milda solblick. I alla fall får du icke nu straxt föredraga den.

Kanske får jag taga *Spjället i Wäckelsång?* eller *Ysane Wass?*

Ysane i Blekinge?

Ja visst: i Listers härad.

Nej — nej — nej — tig Richard! Nu skall du spatsera hem till Råbäcken — eller jag tror du ridit hit? — så tag din flinka häst, rid i sporrsträck, och skynda tillbaka med Det går an. Ty detta skall jag hafva först och främst. Du är besynnerlig med alla dina undflygter. Hvarföre skall du nämna upp x, y, z, när jag vill hafva a, b, c?

Ursäkta mig, min herre. Jag skall skynda hem och snart vara tillbaka.

Och hafva med dig hvad jag önskar?

Såvida icke någon vän tagit Detgåranbladen ifrån mig.

Ah — har du så liten reda på dina papper i bokskåp och lådor? Din far, som dock var bibliothecarius! .

Jag är det icke. Men jag får se. Jag hoppas jag skall väl finna så pass, att det går an på något vis.

Efter en timme kom han åter, uppsteg för Jagtslottets trappor, inträdde, bugade sig, fördes af den fryntlige värden till kanapeen i cirkeln af talrika vänner, och satte sig. När herr Hugo derpå frågade honom, om han nu kunde göra honom till viljes i hvad han begärt, svarade han:

Jo, min herre —

XXXVII.

Det går an.

Första Kapitlet.

Ett intagande och märkvärdigt mellanting! Landtflicka icke, Bondflicka alls icke — men icke heller riktigt af bättre klass.

En skön thorsdagsmorgon i julii månad strömmade mycket folk förbi Riddarholmskyrkan i Stockholm, och skyndade utför backen emellan Kammarrätten och Statskontoret, för att i rättan tid hinna ned till Mälarstranden, der ångbåtarne lågo. Alla hastade till Yngve Frey, lupo in öfver landgången med snabbhet, ty tiden till afresan var redan slagen, och ångkaptenen kommenderade "fremmande från bord!"

De fremmande togo derföre ett kortvulet afsked af sina bortresande vänner och återgingo på stranden. Landgången drogs in och ångbåten lade ut. Efter några minuter var den långt borta på vattnet.

"Förgäfves! det är för sent, min fru!" muttrade en och annan resande skalkaktigt mellan tänderna, då ett åldrigt fruntimmer sågs komma ned på Riddarholmsstranden, och med näsduksviftningar och häftiga åtbörder gaf tillkänna, att hon var en passagerare, som borde med. Ingen slup fans tillreds vid landet, och ångbåten sjelf var kommen midt för Owens, ja, sköt pilsnabb förbi Garnisonssjukhuset.

Dock väckte det en viss, ehuru hastigt öfvergående rörelse hos de resande, då de hörde ett par halfva utrop: "Moster! Moster!" ifrån en ung passagererska på fördäcket, hvilken tycktes för skam skull icke vilja ropa högt, men som man dock förstod på ett ledsamt sätt hafva blifvit skild från en sin slägting, troligen ett påräknadt och för henne angeläget resesällskap.

Men man är ofta så egoistisk, att man glömmer sin nästa; och folk, som köpt biljetter till salong och akterdäck, fråga ej särdeles efter hvad som händer pöbeln derframme på fördäcket och vid skansen. De "bättre" resande utgjordes denna gång af äldre herrar, nästan allesammans med ledsamma ansigten. De åtföljdes af fruar och barn, icke just af allra yngsta slaget, men i den gängliga åldern, då naiveteten förgått och ännu icke efterträdts af känsla och förnuft. Alla sådana menniskor äro högst egoistiska, och det af begripliga skäl. De der väl uppfostrade barnen äro vanligen så ur stånd att hjelpa sig sjelfve, att de i hvarje ögonblick ropa på hjelp: än har kängbandet lossnat, än en handske fallit i sjön, än äro de hungriga, än törstiga, och hela verlden står för dem i olag. Deras mödrar hafva således mycket besvär, utom all möda de måste göra sig med sina egna kroppar, för att komma upp och ned i de trånga ångbåtstrapporna; och familjefäderne, slutligen, de söka väl uppmuntra sig med snusning och tidningsläsning, men äfven detta tyckes knappt förslå. De kunna ej egna mycken uppmärksamhet åt andra, emedan de hafva nog att syssla med sitt eget upprätthållande, sina fruar, sina barn; och framför allt måste de med stor omtanke öfverlägga, hvad de må våga förtära om bord, för att icke bli alldeles kaput: allt af den naturliga orsaken, att då själens rena glädje, som är det bästa läkemedel emot kroppens opasslighetr och svagheter, saknas, är man ständigt åtkomlig för hvad som helst, och mår gerna illa både af hvad man äter, och af hvad man låter bli att äta. Många herrar här hade ännu lemningar af choleran i minnet. Icke underligt då, att hvar och en blott tänkte på sig sjelf, och med ett allvar i åtbörderna, som skulle hafva anstått en romersk senator, öfverlade, begrundade, rådslog och slutligen, så vidt möjligt var, afgjorde planen för sin mat och öfriga vigtiga omständigheter under resan.

Om ibland salongspassagerarne befunnits någon mansperson af yngre och ogift slag, så hade en sådan förmodligen haft tid att tycka synd om det stackars fruntimret på fördäcket, som blifvit skildt ifrån sin moster; åtminstone hade han utgrundat, huru hon såg ut, och frågat hennes namn.

Denna gång egde ibland det bättre folket på Yngve Frey ingen dylik mansperson rum. Men ibland fördäckspassagerarne befann sig en lång och vacker underofficer — ja, utan förbehåll sagdt, en sergeant — som, antingen af penningförhinder eller andra orsaker, på denna resa icke frågat efter att vara bättre än däckpassabel. Hygglig och städad, samtalade han dock med en och annan af salongsfamiljernas medlemmar. Han afvisades icke af dem; ty hans mustascher voro mörka, upphöjda och nästan sköna; hans tschakot nätt nog för att icke misshaga fruarne; och en viss manlighet i väsendet gjorde, att de eljest förnäme och stele herrar-fäderne tilläto sig gå in i samtal med en person, som tycktes medföra ett tyst löfte om att ej stanna inom underofficersgraden, utan med tiden beträda, om ej en kaptens eller majors, dock en löjtnants bana.

Den unge, hygglige sergeanten hade på fördäcket varseblifvit henne, som skilts ifrån sin moster; och det väckte hans uppmärksamhet, att hon vid afresan stått i en liten nätt fruntimmershatt af hvit kambrick, men efter en stund låtit hatten försvinna af hufvudet, visande sig i stället nu med en silkesschalett öfver hjessan, såsom "jungfrur" bruka. Frågades alltså: var denna passagererska mamsell eller jungfru? och, i hvilketdera fallet, huru kom det sig, att hon bytt om hufvudbonad?

Sergeanten, intresserad för henne genom hennes första missöde, började allt mer och mer hålla sig på fördäcket, dit han också rättvist hörde, och han öfvergaf allt mer och mer samtalet med salongsnoblessen. Mig förefaller, sade han till sig sjelf, att denna vackra flicka är mamsell — från någon landsort troligen — och befinner sig på väg att fara hem, åtföljd och skyddad af en äldre slägting, men som af sin kaffekopp hindrades att i tid nedhinna till ångbåten. Då detta mötte, bortlägger flickan hastigt utseendet af mamsell, genom hattens aftagande, så att hon må undvika det oskickliga i att resa utan beskydd; och med schalettens påsättande gör hon sig i stället till jungfru, i likhet med de öfriga fyra à fem jungfrurna här framme på fördäcket, hvarefter hon som sådan kan resa fram, hela Mälaren åtminstone, utan förtal, fast utan moster.

Grundligt tänkt, eller icke, fästade sig likväl sergeanten vid detta lilla uppträde. Det förekom honom alltid oafgjordt, om flickan vore bättre eller sämre folk i sig sjelf; hon var emellertid ganska nätt och snygg i sin mörkblå kapott. Den stora silkesduk af fint, ljusrödt, chairt, nära hvitt sidentyg, med några smala, gröna ränder här och der, hvilken hon knutit under hakan, och öfver sin kam i nacken smakfullt ordnat till huckle — eller, som det fordom kunde hafva hetat, slöja — behagade sergeanten, och kom honom icke att längta tillbaka efter kambrickshatten. Han gick ned till kaptenen, för att hemta upplysning om hennes namn. Efter en stunds ögnande på passagerarelistan, befans hon heta Sara Videbeck, och vara glasmästardotter ifrån Lidköping. En ovanligt omständlig underrättelse på en ångbåtspassagerarelista! Men den kom sig deraf, att hon hade pass med sig, som annars ångbåtsresande sällan medföra, och att hon egt ordningssinne nog, att åt kaptenen under resan aflemna sitt pass, till all möjlig säkerhets vinnande för sin person.

Sergeanten satt i många tankar nere i matsalongen — märk matsalongen! det är den, dit fördäckspassagerare, åtminstone de af tillräckligt mod och hurtigt utseende, få intränga vid matstunderna. Det var nu ungefär frukosttid, eller kunde lätt blifva det, ifall man reqvirerade en portion. Sergeanten tänkte så här. En glasmästardotter ifrån Lidköping — det är en småstad, långt, långt bort ifrån Stockholm. En mamsell? på sätt och vis, ja. En borgardotter, dock af ringaste borgarklass. Ett intagande och märkvärdigt mellanting! Landtflicka icke, bondflicka alls icke — men icke heller riktigt af bättre klass. Hvad skall en sådan egentligen anses för? hvad kallas? Det är någonting outgrundligt i denna mellansort. Låt se — tag hit en biffstek!

Frukosten utgjorde en skicklig paus i sergeantens irrande och outredda tankegångar. När biffsteken slutats, fortfor han för sig sjelf: Minsann, för tusan fan, det är just som jag. Hvad är par exemple jag för en? Icke soldat. Icke officer. Icke sämre folk, och icke riktigt bättre heller. Låt mig se — djefvulen — tag hit porter!

Efter portern steg sergeanten upp, strök sina mustascher i krokar, spottade djupt in i venstra salongshörnet, och betalade sin frukost. Hm! tänkte han, Sara — Vid— Vid— har ingenting förtärt på morgonen. Jag har lust gå upp på däck och märka till, om hon kan talas vid, eller bjudas? om hon par exemple kan äta? — Sergeantens tankegångar (nu, som förut, litet irrande) slöto sig icke heller denna gång, utan upplöstes i en paus. Stöflarne besågos och funnos blanka, tschakot'en renborstad och galant. Med två elastiska skutt uppför trappstegen var den unga, "slanka" krigaren snart åter på däck, såg sig om, och tog sigte på fartygets förstäf.

Det första hans ögon der föllo på, var en samling dalkullor, stående framför de förut omtalade fyra à fem jungfrurna, bland hvilka ett chairt hufvud också höll sig, samt slutligen ett par beckiga machinister. Sergeanten nalkades. Han hörde dalkullorna utbjuda tagelringar, svarta, hvita, gröna, röda, med namn och minnesord konstigt inlindade. De ville att jungfrurna skulle köpa, men jungfrurna voro barska och prutade. Henne, med chaira hucklet, hörde sergeanten icke just pruta, men han såg henne med mycken noggrannhet välja ibland tagelringarne, och slutligen fästa sig vid en slät, svart och hvit, utan all inskrift. Dalkullan sade

sitt pris, 6 skilling. Det chaira hufvudet nickade bifall, hvarpå en liten böts — en pung, stickad af grönt silke — upptogs ur kapotten, och ett silfvermynt visade sig inne i handen, liggande helt nätt ofvanpå handsken, couleur de lilas. Silfvermyntet var af Sveriges minsta sort, 12 skilling. Kan du gifva mig tillbakars 6 skilling på denna härne? sade en angenäm röst, med en vestgötabrytning af det vackrare slaget, och en liten skorrning på *r*. — Sex skilling i löst? inföll dalkullan, ack, söta jungfru, det har jag visst inte, men köp så gerna två ringar af mig, så går det jemt till 12 skilling. Köp! köp!

Nenej men! hördes ifrån det nätta hufvudet. Sergeanten, som stod bakom och blott såg nacken, hade ej annat märke på att svaret kom ifrån henne, än att hufvudet litet böjdes framåt.

Sergeanten steg nu muntert fram och sade: Tillåt, mamsell Vid— (han hejdade sig) — tillåt, hm, att jag köper de der två tagelringarne af den stackars dalkullan. Han lade en tolfskilling i dalkullans hand och tog utan vidare omständigheter de begge svart-och-hvita ringarne, som kullan höll upp i luften framför jungfrurna, i hopp om handel. Den chaira såg litet förundrad upp på militären. Men han, icke brydd, tog genast den ena ringen, som hon förut hade valt, gaf henne den och sade: Var det icke denna, som mamsell Sar— hm — var det icke just den här, som behagades? var så god, tag och behåll den. Jag sjelf behåller den andra.

Flickan såg på honom med — såsom han tyckte — ganska vackra ögon. Ringen, som han sträckte henne, tog hon väl i häpenheten, men då han förmodade, att hon skulle sätta den på fingret, hvilket hon sjelf ärnat den åt, märkte han, att hon i stället, utan att säga ett ord, drog sig sakta bort till relingen och släppte ringen i sjön.

Prosit sergeant! sade han till sig, då han varseblef denna rörelse. Det vill så mycket säga, som att jag är ordentligt afbiten. Bravo junker! hvarföre skulle jag kalla henne mamsell, då hon anlagt huckle och vill vara okänd? Man kallar en sådan Du, snarare, om så skall vara: och hvarföre bjuda en obekant flicka en ring? och det på däck? Fy skock, Albert!

Han gick till den motsatta relingen och kastade den andra tagelringen, som han redan satt på sitt eget finger, äfven i sjön. Dervid spottade han på salutkanonen, som låg här nära vid. Så spatserade han ett slag öfver däcket fram till aktern, och när han åter nalkades fördäcket, ville det sig, att han kom midt emot den chaira okända, som stod och såg på machineriets rörelse.

— Ser du, sade han och höll fram sina händer, jag har också kastat min ring i sjön. Det var det bästa vi kunde göra.

Först ett skarpt mätande ifrån topp till tå, straxt derefter likväl ett knappt märkbart, men ganska godt leende, en fint sprittande mine, som genast försvann, utgjorde hennes svar. Är ringen i sjön? åh då! tillade hon.

— Jag hoppas en gädda har redan slukat honom, sade sergeanten.

Min tog en stor aborre.

— När nu, återtog sergeanten och böjde hufvudet, gäddan slukar aborren, som jag hoppas snart sker, så komma ändock de begge ringarne att ligga — under samma hjerta! Det sista uthviskades med en öm dragning på orden, men som alldeles misslyckades för sergeanten. Flickan vände sig tvert bort utan att svara, och blandade sig med de öfriga jungfrurna.

— Prosit junker! sade han till sig sjelf. Afbiten på ny stat! och hvarföre tala om hjerta? och på däck! Men ett fägnar mig: hon misstyckte icke, att jag vågade ett *du* till henne. Fördenskull och alltså, aldrig mamsell mera!

Han gick ned i matsalongen och handlade sig en cigarr, den han ock påtände, kom ånyo upp, satte sig med hög och fri uppsyn på sin koffert, drog långa rökmoln ur cigarren, och såg superb ut.

Han märkte den behagliga glasmästardottern flere gånger gå sig liknöjdt förbi, stundom jemkande på den chaira silkesknuten under hakan och fingrande de gentila halsduksspetsarne, som föllo ned öfver bröstet. Hon talade lifligt med de andra jungfrurna och syntes högst ogenerad.

Cigarren, likt mycket annat i verlden, tog slut. Sergeanten kastade den lilla stumpen, hvari ännu eld satt qvar, bort ifrån sig, med afsigt att få honom i sjön. Men stumpen var så lätt, att han blott hann ett stycke fram på däcket, låg der och rykte. Vips kom en fot, med den allra nättaste blanka känga på sig, och trampade ut honom, så att han slocknade tvert. Sergeanten höjde sina ögon ifrån foten upp till personen, och såg den obekanta. Hennes ögonkast mötte hans. Sergeanten skyndade upp ifrån sin koffert, gick fram till henne med en artig bugning och sade: Tack, söta jungfru! min cigarr förtjenade väl icke att röras af jungfruns fot — men —

En kall och afvisande mine var svaret; hon vände honom ryggen och gick.

Så må fan ta henne! — med den tanken hoppade sergeanten rodnande och förstämd ned utför trappan till matsalongen. Här kröp han in i det mörkaste hörn, passande för sömn eller betraktelser. Anfäkta, Albert! tänkte han och strök luggen ur pannan. Jag kallade henne jungfru: det fördrog hon lika litet, som då jag förut skällde henne för mamsell. Rackartyg!

Han var icke ensam i salongen; han talade derföre hvarken högt eller halfhögt. För att dock hastigt visa både sig sjelf och de öfriga sitt mod, ropade han strängt och barskt till mamsellen vid luckan: smörgås med salt kött på! och det genast!

Skänkjungfrun kom fram med det begärda på en bricka. — Drag åt helvete med sina smörgåsar! har jag icke begärt en på franskt bröd?

Lydig och beskedlig gick hon med brickan tillbaks och satte af sina knäckebröds-smörgåsar vid skänken.

— Ett glas haut-brion, mamsell! och låt mig vänta mindre.

Glaset slogs uti och sattes på brickan, jemte en ny smörgås på ett helt franskt bröd *).

— Är jag gjord att gapa öfver ett helt bröd, tror hon? I Stockholm har man det vettet att klyfva franska bröd och breda smör på hvardera halfvan.

Skänkjungfrun gick åter tillbaks, tog en knif och började klyfva smörgåsen.

— Jag ber — satans — var så god och tag ett nytt franskt bröd, klyf det, och bred smör på hvardera insidan; var så god. Der sitter ju smör ren på utsidan? Tag ett nytt bröd! Hvad man får vänta! Anfäkta — kasta bort alltihop, jag är icke hungrig.

Mamsellen vid skänken mumlade litet hvasst om förnäma resande. Detta tyckte sergeanten icke så alldeles illa om, gick fram och betalade smörgåsarne. — Jag har beställt dem, sade han, se här pengar.

Man är orolig i magen — ja ja men! yttrades af en svartklädd passagerare. Sergeanten vände sig om, såg kragar, och igenkände det bleka, men skinande ansigtet med de begge ljusblå, trinda fågelögonen på kyrkoherden i Ulricehamn.

— Aha, ödmjuka tjenare! det är ju herr kyrkoherden Su — — stadd utan tvifvel på nedresa?

Ja ja men.

— Jag far ock till Vestergötland, men det betyder icke hem för mig, utan bort, sade sergeanten och grep mekaniskt sin stora, klandrade, men betalade smörgås på hela brödet, gapande öfver densamma hurtigt.

Så går det, sade kyrkoherden, den ene reser upp, den andre neder. Jag skall till Ulricehamn.

— Ja, och — (sergeanten tömde sitt hautbrionsglas, som stått och väntat på brickan).

Så länge en har helsan, är det helsosamt att så der fara fram och åter, anmärkte kyrkoherden.

— Åh, det går, ja — (sergeanten sväljde nu det sista af sin beställning).

*) Det ovanliga fall, som här inträffade, att en skänkjungfru breder på en knäckebröds-smörgås, och, när hon sedan billigt påminnes om att göra den af franskt bröd, tar till ett helt sådant, utan att klyfva det, utgör ett talande bevis på beskedligheten hos restaurateurer och -tricer, att låta okunniga flickor långt bort ifrån landsorten äfven någon gång få försöka sig. Bildningens första steg är ofta svårt, och man får snäsor. Må då hvar och en bemanna sig och gå till väga med ett ädelt tålamod, såsom här!

Lemnar herr sergeanten Stockholm på lång tid?

— Jag har tre månaders permission. Får jag lof att bjuda ett glas, herr kyrkoherde? hvad befalls? porter? eller portvin?

Jaja men, magen är orolig på Mälaren. Om det så skulle vara, posito portvin! eller porter!

Sergeanten befallde fram beggedera; och kyrkoherden, ur stånd att afgöra företrädet, drack ur begge två; slutande med den varmaste och gästfriaste inbjudning till den unga militären, att påhelsa Ulricehamn och Timmelhed, för att taga sin skada igen.

Sergeanten bugade sig, betalade det reqvirerade, och sprang ånyo upp på däck, med muntrade sinnen.

När han såg sig om på kusterna, förbi hvilka ångbåten strök, märkte han den nu vara nära att anlöpa Strengnäs. Den stora domkyrkan synes för segelfarare redan på långt håll, och dess majestätiska torn beherrskar Södermanlands-nejderna vidt och bredt. Först då man kommer närmare, upptäcker man en skara små röda trädhus, osymmetriskt hopade under kyrkan, och endast det rödrutiga gymnasii- och skolhuset gör genom sin höjd ett afbrott ifrån de öfriga liderformiga rucklen. När man slutligen anländer till den gamla söndriga bron *) och stannar, så säger man till sig sjelf: detta är Strengnäs.

Andra Kapitlet.

Här är icke tecken till förnämt, hvarken af den högadliga riddarhus-sorten, ej heller af det penning-adliga hos ett rikt och stolt borgerskap, ej heller af det ur-förnäma, som finnes hos den sjelfständiga delen af bondeståndet.

Passagerare, som titta upp ifrån landningsbryggan, hafva icke en hamn, en plats framför sig, ej heller en reel gata, utan en backe; och de flesta husen äro oartiga nog att vända gaflarne åt en. Icke destomindre och emedan ångbåten dröjer kanske en half timme, går man i land. Man mötes väl icke här, som i Södertelje, af kringlor; dock, om man klifver försigtigt, då man sätter sin fot på bryggan, ser sig före och icke stiger ned sig i hålen mellan de murkna plankorna, så kan man med lifvet komma upp till staden.

*) Af detta ställe och några andra litet längre fram i manuskriptet, märker man, att händelsen tilldragit sig för flera år tillbaka. Ty nu sker landningen vid Strengnäs midt framför en reel gata, som förer grad till torget, och vid en ståtlig landbrygga. Men för några år sedan är det ganska säkert, att man lade till något längre bort, just vid den trasiga bro, som här beskrifves, ofvanför hvilken genast backarne och Strengnäs-labyrinten möta den anlände.

Detta var hvad som inträffade med sergeanten och med en till. Då han nemligen stod på fördäck och såg landgången utläggas, märkte han ett litet stycke ifrån sig det chaira hufvudet med tindrande ögon se upp emot den lilla staden. Hastigt rann henom sjelf frimodighet in; han beslöt undvika alla de der farliga orden, jungfru, mamsell, och öfver hufvud hvarje titel.

— Ett ord! sade han, vändande sig otvunget till henne: ett ord! vi gå i land, kom! här på ångbåten är nu bråksamt, de skola langa in ved och hafva annat krängel för sig. Nere i matsalongen är ock ruskigt: det är obehagligt att äta der för — hm — jag vet här uppe i Strengnäs ett mycket hyggligt och bra ställe. Frukost tycker jag skulle kunna smaka nu efter en så lång fasta?

Hon lät honom utan omständigheter taga sig under armen, gick öfver landgången, slöt sig nära till honom på den äfventyrliga bron; och — nu stodo de i Strengnäs.

Hvad jag tycker om den här lilla staden, sade hon otvunget och kastade omkring sig glada blickar. Det är helt annat än Stockholm!

— När man kommer närmare in, är det verkligen rätt hyggligt, genmälte sergeanten.

Se — se! fortfor hon. Ack, jag andas — men — åja — ja — jojo — Lidköping är ändå vackrare.

Den unga militären, förtjust öfver att i hast och nästan emot förmodan höra sin bekantskap vara en språksam menniska, började sjelf finna Strengnäs ganska trefligt. I sjelfva verket är det så också. Allt är utan anspråk. Man kommer upp ifrån sjön och beträder idel krokiga, smala gränder eller gator, som slingra sig öfver backar. Den stursta rakheten synes icke till i detta samhälle. De små husen äro gamla, vänliga; och man finner dem snart icke blott hafva gaflar, utan äfven långsidor med täcka fönster på, och till och med portar, der man känner sig hågad att stiga in. Här är icke tecken till förnämt, hvarken af den högadliga riddarhus-sorten, ej heller af det penningadliga hos ett rikt och stolt borgerskap, ej heller af det urförnäma, som finnes hos den sjelfständiga delen af bondeståndet och visar sig i dess sätt att vara: nej, här ses allenast det medborgerliga af anspråkslösaste slag. Man tror alla husen tillhöra skutskeppare, glasmästare, borstbindare, fiskare.

Klart är, att härmed förstås allenast det Strengnäs, som möter den ifrån sjön uppstigande passageraren, och omgifver honom innan han kommer så långt, som till domkyrkans upphöjda, trädbevuxna kulle, i hvars grannskap biskopshuset och några till antyda en högre verld. Men sergeanten, med sin glasmästarflicka under armen, hade ännu icke gått åt höjderna. De hade icke en gång gått till torget. De hade, till följd af hennes utrop om det lilla huset med hvita luckorna, stannat i den märkvärdiga Strengnäs-labyrint af små krokiga gator och hus, som befinner sig emellan sjöstranden och torget. Här förde han sitt sällskap till en hög trappa, som ifrån sjelfva gatan ledde utföre och ned till en gård. Öfver gården trädde de till husets port. Här, hviskade sergeanten, bor den rika färgaren, som tillika håller en artig och propre restauration. Vi skola få se huru snyggt de hafva. — Flickan andades som i sitt eget hem, ehuru hon ofta tillade, att Lidköping var ännu vackrare.

De stego öfver farstuqvisten och kommo inne i huset uppför en trappa ånyo, hvilken ledde till ett stort rum i andra våningen med skänk uti. Det var således ett slags värdshus, begrep Sara Videbeck. Sergeanten gick fram till en snygg och gladlynt person, som innanför disken torkade tallrickar. Låt oss få ett af smårummen här — det der till höger — eller det der till venster — lika godt — och frukost. Hvad fins?

Hallon och grädde.

— Något stadigare?

Stekta morkullor — färsk lax —

— Låt så vara; men låt det gå fort. Och (hviskade sergeanten, i det han förde in sin bekantskap i det venstra smårummet, men i dörren fortfor att tala till menniskan med tallrickarne) — ett par glas körsbärsvin!

När de begge trädt in i det lilla rummet, och för trefligheţens skull — i fall flere skulle inkomma i salstugan — stängt dörren, tog Sara Videbeck af sig silkesschaletten och visade ett hufvud, prydt med mörkbrunt, glänsande hår, väl benadt, utan löslockar vid tinningarne (sergeanten påminde sig, att de försvunnit med detsamma som kambrickshatten); men ett par egna, likväl, och ganska nätta, sittande bakom hvardera örat. Äfven handskarne — couleur de lilas — afdrog hon och blottade tvenne små hvita, fylliga händer, som aldrig tycktes hafva sysselsatt sig med groft arbete, men kunde tåla den anmärkningen att vara litet breda, försedda med fingrar, som, ehuru innerligt behagliga och prydda med små gropar upptill i lederna, dock voro en smula tjocka af sig. Att dessa fingrar aldrig spelat luta, rört tangenter, fört penslar, eller vändt om blad i fina böcker (hvartill fordras smala, smidiga fingerändar), det tog sergeanten för afgjordt; ännu säkrare var, att de aldrig fört spadan, mockat, bultat kok eller dylikt; deremot lemnade han osagdt, huruvida de icke i sina dar knådat kitt, ty kitt gör hvitt och mjukt skinn. Så pass om händerna. Personen i öfrigt var annars alls icke kort eller trind, utan ganska smal och snarare litet långväxt.

Flickan satt icke förlägen på tu man hand med sin sergeant. Hon bröt af en liten lavendelqvist ur en kruka i fönstret, gnuggade den emellan händerna och luktade sedan på sina fingrar med välbehag. Sergeanten, för att ej vara sysslolös, bröt af ett blad geranium och gjorde dermed för sin del på samma sätt.

Ett vackert och just ett nätt rum! utbröt hon. Ja, och se en så galant dragkista? Är det valnöt måtro, eller ek? nej, det är visst poleradt päronträd — kan det vara apel?

Sergeanten, som aldrig varit hemmastadd i snickarverkstäder, kunde häruppå icke gifva besked. Men i stället vände han sig till ett annat föremål och utbrast: Minsann! bred, förgylld ram kring spegeln! Men det är nu aflagdt; bör vara mahognyram.

Mahognyram? Åh då! jag vet hvad som är bättre: att göra sjelfva ramen kring spegeln af glas med: af smalt, klart kronglas, strimlor, som blifvit öfver sedan man skurit rutorna. Sådant sätter man ihop till hela ramar och lägger måladt papper under: det blir vackra ramar. Se nu: då är det så, att man speglar sig i sjelfva spegeln, men på ramen ser man för sitt nöje skull, och man kan lägga hvad slags papper man vill inunder; det kan bli riktigt täckt. Har — har — har — icke sett det?

Hon syntes härvid i litet bryderi hvad hon skulle kalla honom. Men just nu inkom det beställda: en mjellhvit, ehuru icke fin serviette lades på bordet, och derofvanpå sattes nytorkade tallrickar.

Men tänk om de resa ifrån oss med ångbåten?

— Ånej, svarade sergeanten. Dessförinnan skall skjutas signal *); och sedan skottet afbrunnit, hinna vi alltid ned till stranden.

Hon, som inburit anrättningen, var nu åter utgången, och dörren stängd. Sergeanten tog sitt glas körsbärsvin i hand och sade: Skål på resan!

Sara Videbeck tog utan omständigheter det andra lilla glaset, klingade med sin värd, nickade fryntligt och sade: Tack!

— Ett ord, så godt som två, innan vi dricka, inföll sergeanten. Det är hinderligt och förargligt att icke veta hvad man skall kalla hvarann — och sedan så — jag vill aldrig göra någon ledsen, ond eller stött — och — par exemple skulle vi icke kunna kalla hvarann — par exemple *du* — så länge vi äta åtminstone eller —

Du? — ja, det må vara sagdt. Med dessa ord klingade hon ännu en gång, saken var uppgjord, och körsbärsvinet dracks.

Sergeanten blef som en ny menniska, sedan denna sten fallit ifrån hans bröst; han steg omkring i rummet, blef dubbelt otvungen, glad och förekommande. Men den vackra glasmästardottern, deremot, undergick ej ringaste förändring. Hon satt vid bordet, åt och tog för sig, visserligen på ett rätt behagligt sätt, men någon högre grace syntes icke mycket i dessa åtbörder. Hon kallade sin nya bekante Du i hvart åttonde ord, utan allt hinder ifrån blyghet eller förnämhet. Hon syntes oändligen hemmastadd.

Sergeanten, som, åtminstone i afseende på fasonerna, kände sig öfverlägsen, var af denna känsla desto lyckligare, och sade: Bästa Sara, litet mera hallon? den här grädden var ju ganska god?

Präktig! tack! jag mins dernere vid Lunds brunn i fjolsomras —

Han gick ut och beställde mera hallon.

I detta ögonblick smällde signalskottet från ångbåten.

Se så, sade hon, steg upp och satte handskarne på sig. Gif hallonen återbud.

— Bästa Sara, sitt! hallonen komma genast, nog hinna vi dit ner till stranden.

Nenej! precis är bäst att vara. Fråga hvad det kostar? tillade hon, satte schaletten på sig och drog upp en näsduk, hvarur börs-ändan framstack.

— Hvad? inföll sergeanten; det är jag, som —

Fort, fort! Hon gick nu sjelf förbi honom fram till disken i salstugan, och frågade hvad anrättningen kostat.

— En Rd. 24 sk.

Här, kära mamsell! (hon upptog ur sin gröna silkespung) är 36 skilling för min räkning: det gör hälften. Adjö, jungfru! nickade hon derefter åt uppasserskan, som inburit.

Nicken, både åt *mamsellen* och *jungfrun*, var vänlig, men af det öfverlägsna slaget, och tycktes innebära, att hon icke rätt synnerligen efterfrågade någotdera slaget.

Sergeanten, å sin sida, bleknade och ville framstamma, att det var han som hade bjudit, och han skulle promt betala. Men Sara Videbeck var redan i dörren; tiden tvang; han erlade sina 36 sk., bet sig i läpparne af förargelse och gick ut efter.

Då de kommit på farstubron, gått öfver gården och skulle stiga uppföre trappan till gatan, gjorde hon en liten rörelse, hvaraf kunde slutas, att sergeanten borde taga henne under armen. Det han också gjorde.

Tack du, som förde mig till detta hyggliga ställe! yttrade hon halfhögt med den vackraste röst, och rörde hans hand med sin, liksom till en sakta klappning. Bor en rik färgare här, du? hå kors!

— Intet att tacka för, svarade han. Du betalade ju sjelf! tillade han inom sig med grämelse.

Jo, du skall hafva mycken tack: jag var rätt hungrig. Beskedligt och nätt folk är det här hvart man vänder sig: och den här staden heter Strengnäs?

— Ja. Jag skulle så gerna vilja föra dig upp till domkyrkan att bese de större delarne af staden; der har man vackra, skuggrika träd att spatsera under.

Åh lappri. Nej, vi måste ned till ångbåten. De vänta redan.

*) Detta brukas icke nu vid afresan från en stad, blott vid ankomsten.

Under det de nu med muntra steg gingo genom de korsande gränderna, vinkade Sara med välbehag åt alla de små knutarna, hon gick om; och, rätt som var, yttrade hon:

— Huru vet du, att jag heter Sara? Jag skulle också vilja veta hvad du har för något till förnamn?

Albert, svarade sergeanten.

— Alber — låt mig se? — ja, det är riktigt: det har jag läst i almanackan, eller hur? Jo, så döptes också snickarålderman Ahlgrens son, som jag stod fadder åt i fjolsomras. Han är en rar gosse, skall du se, Albe; blank i ögonen som emalj.

Du är ju hemma i Lidköping? och reser förmodligen dit nu? tillät sig sergeanten att fråga.

— Försigtigt! klif försigtigt! sade hon, ty de voro just nu på den bräckliga bron. Men utan fara kommo de in öfver landgången och befunno sig ånyo i ångbåtens verld. Man gick ifrån land, hjulen började hvälfva sig omkring; rökmoln och ett doft dän utgjorde den simmande drakens afsked från Strengnäs.

Tredje Kapitlet.

Den, som vill skära glas, min herre, han måste hafva diamant!

Sergeanten hade bestämdt satt sig i sinnet, att han skulle visa sin bekantskap en artighet. Han gick derföre ned i matsalongen och begärde ett skålpund konfekt. Fans aldrig till salu på ångbåtar, svarades. — Så för fan! fins här då apelsiner? så'nt tycker jag ligger der framme i korgen? — Ja. — Godt, gif mig fyra.

Då han kom med sin frukt i handen, fann han däcket på följande sätt upptaget och ordnadt. Större delen af det bättre folket — herrarne, fruarne och barnen — hade gått ned i salongen. Några par suto väl på akterdäcket, men icke just i lifligt samtal, fast icke heller alldeles sofvande, dock i full ouppmärksamhet på allt hvad dem sjelfve omgaf. Dalkullorna, längst framme vid förstäfven, syntes nedlutade öfver de ringlagde trossarne, och slumrade. De fyra à fem förut omtalade jungfrurna hade samlats med ryggarne emot ett till hälften uppveckladt segel. Kaptenen var förmodligen i sin hytt; han sågs icke på däck. Machinisterne gingo på i ergastulum. Hvar är då min chaira? frågade sig sergeanten.

Han upptäckte henne slutligen sittande på en grönmålad spjälsoffa, som stod vid relingen i nischen bakom ena hjulöfverbyggnaden. Sergeanten fann en så afskild plats ganska angenäm, gick dit med sina apelsiner, satte sig bredvid henne och bjöd.

Hon nickade ett godt bifall och tog upp sin börs.

— Så för millioner hundra sjutton granater! tänkte sergeanten, med blodet uppstigande i ansigtet: hon måtte väl icke nu bums och kontant vilja betala mig för apelsinerna? Det här lägre borgerskapet ger jag . .

Så illa blef det heller icke; hon upptog ur sin virkade penningpung en knif med pläterskaft, och afskalade med den en apelsin, som hon artigt räckte åt Albert. Sedan afskalade hon en åt sig, skar den i sex delar och började läta sig väl smaka.

— Tack, bästa Sara! sade Albert och emottog sin apelsin. Derpå begärde han och fick låna hennes knif till sönderstyckande af sin frukt. Han besåg knifven med en viss undran; den var utmärkt trubbig, ja alldeles rund i spetsen, utan att dock likna en bordsknif. I öfrigt var den ny och temligen hvass på ena sidan. Han brydde sig ej vidare derom, utan sade efter en liten stund: nu, Sara, måste vi bli närmare bekanta, och du skall säga mig huru nära slägt du är med din moster, hon der, som . .

Icke kom med i morse? Det blir ej svårt att säga, kan jag tro, huru pass nära slägt jag är med min moster.

— Ja visst, men . .

Ja, jag är rätt ledsen att hon icke hann med, stackars moster Ulla; hon har nu fått lof att taga sig egen skjuts, eller fara på Göteborgs-diligensen; och man får se hvarest vi kunna sammanträffa på vägen, om det alls sker. Kanske dröjer hon nu qvar i Stockholm, då det gick så der tvärt för henne vid sjelfva utloppet. Jag har en annan moster till, skall du veta, en ogift, heter Gustava; hon bor i Lidköping och ser om min sjuka mor, medan jag är bortrest. Men den här moster Ulla har länge varit Stockholmsbo, och hon skulle nu bara resa åt hemorten med mig för att litet ruska på sig; och det var dumt, att hon skulle försöla sig; men det gör hon ofta, stackars moster Ulla. Jag var också ledsen för min egen räkning; det är alltid godt att hafva en moster, eller så, med sig när man färdas. Men jag var säker, det skulle icke slå mig felt att träffa någon resande ändå på vägen, som — ät sjelf, Albe! icke äter jag ensam upp alla de här.

— Tack, sade han, glad att äfven få yttra ett ord. Färdas du ofta till Stockholm? Det är minsann en lång väg emellan Stockholm och Lidköping?

Jag har aldrig varit till Stockholm förr. Jag behöfde det nu, för att falka på olja och diamanter, och bese det nyaste modet.

Sergeanten såg undrande på flickan och teg. Olja? tänkte han. Jag måste helt och hållet hafva misstagit mig om hennes beskaffenhet. Hm! Det nyaste modet? Han mätte hennes figur från topp till tå: den var minsann också rätt elegant, nemligen i sitt slag. Slutligen yttrade han halfhögt: Diamanter?

— Ja, just diamanter, min herre! Ha . . ha . . du tror kanske, att flinta duger, du? Nenej men. Att slå eld med, likasom i ett gevärslås, det går flinta an till. Men se, den som vill skära glas, min herre, han måste hafva diamant!

Hennes ögon öppnade sig och glimmade vid dessa ord likasom af en medfödd, hög sjelfkänsla. Hon syntes nästan stolt, ehuru stoltbet aldrig annars visade sig i hennes blick, utom vid de tillfällen, då hon vände någon ryggen. Också sjönk hon genast ned till förtrolighet igen, då hon märkte Albert vara på vägen att i häpenheten tappa apelsinen. Hon tillade: vi hafva alltid tagit kritan ifrån Göteborg annars, och kunde hafva gjort så med oljan ock; men min mor fick bref om, att den skulle fås för 12 skilling bättre per kanna i Stockholm, och så roade det mig att fara hit upp och höra efter, då jag hade en moster här förut att bo hos. Men det nya modet, som de talade så vidt om i Lidköping, huru de nu uppe i Stockholm skulle hafva hittat på att färga glas till kyrkfönster, det bryr jag mig icke om. Icke har jag sett sådant i Stockholm; jag besökte med flit alla kyrkorna i den staden, och det var icke lätt arbete, ty de voro odrägeligt många; men der fans icke färgadt glas i en enda. Jag vet icke hvar den osanningen är kommen ifrån, om ej från Upsala, der en assessor lär hålla på att måla fönstren i ett altarchor. Jag ville eljest lära mig det; ty vi hafva många beställningar af kyrkfönster både till — ja — och ända ned emot Skara. Ty i Skara finnes ingen menniska, som kan handtera glas, och jag viste det skulle bli en stor och artig förtjenst, om vi kunde färga glas på verkstaden. Vi skulle då vara de enda, så nära, som hade makt med det nya modet; och de skulle taga af oss, så fort något spräcktes i kyrkorna. Men lik'om det; jag hör att det modet brukas ingenstans, och då är det ock ingenting värdt. Diamanter fick jag rara, så jag är ganska nöjd med resan; och olja se'n . .

Men hvartill i Guds namn brukar du så mycken olja?

— Till kitt, vet jag. Hvartill skulle väl olja här i lifvet annars vara?

Men hvarföre reser icke din far sjelf i så vigtiga och långväga affärer?

— Åh min Gud! han är död för sex år sedan. Det var en annan sak.

— Och min mor, stackare, har stått för verkstaden sedan, med rättigheter som enka, förstås; men hon har på hela tu åren legat till sängs jemt, så jag kan säga, att det är jag, som ensam står före.

Men säg mig, vackra Sara, huru gammal par exemple är du då, i fall jag törs fråga?

— Tjugufyra år och litet till.

Hvad? är det möjligt? jag tog dig för aderton år. Sådana kinder — denna hy . .

— Ja, desamma kinderna gick jag med vid aderton år. Man säger, att fiskalsdöttrar, mamseller och fröknar gifva sig ut för yngre än de äro, såsom jag hörde de brukade vid Lunds brunn; men jag finner föga heder uti, att se gammal ut vid ett ungt åratal. Då håller jag vida bättre, att göra tvertom. Huru pass till åren är . . om jag törs fråga?

Jag? vi äro nästan jemnåriga; jag är tjugufem år.

— Och jag, som tog dig för en person om sina nitton år allenast, hvilken ännu icke passerat graderna. Så frankt bär du dig åt.

Graderna? ja, kära du, för att vara uppriktig, dem har jag icke ännu passerat och kommer kanske aldrig så vida.

— Hvad . . hvad är du då för en?

Blott underofficer.

— Sådane har jag förr sett bland Skaraborgarne, och det var hederliga karlar. Jag mins vid Lunds brunn . . der gingo dagdrifverskor till mamseller och låtsade dricka helsovatten för ett och annat: då var der ock en svärm Vestgötadals- och Skaraborgs-löjtnanter, kaptener, majorare, och dylikt som de kalla officerare, hvilka äfven låtsade må illa och talade med mamsellarna. Men såg jag nånsin vid Lunds brunn några underofficerare, så var det alltid reela karlar med verkligt ondt, och som icke drucko för nöjet.

Men hvad gjorde du då vid Lunds brunn, Sara? du, såsom frisk, hade väl blott rest dit att njuta af den sköna naturen?

— Jag var der allenast en dag, och hade min profit af askar. Jag måste färdas dit för att se efter ett par af våra lärpojkar, som blifvit efterskickade att sätta i en hop rutor i brunns-salongen, som blifvit utslagna under en besynnerlig bollkastning, brunnsgästerna emellan, på den 4 julii. Man är aldrig säker för pojkarne; de slå sönder varan; så förstå de ej heller att skära; illa handtera de diamanten. Som det nu var ett betydligare arbete, for jag sjelf dit och ångrar det icke. Hvad tycker du, Albe? jag satte i 56 smårutor, 22 af sämre, gröut glas; och hör! . . 34 af skönt taffelglas. Dessutom sålde jag tio glasaskar, sådana som endast vi göra på verkstaden, med guldpapper under till lister; och sex stora lanternor, som de skola hafva att lysa sig med, när de gå i källrarne efter selsevatten, och spa, och kreutzervrimmel, och slikt. Som jag säger, jag såg der endast två underofficerare, allvarsamma karlar med gikt, Vestgötadalare begge. Huru kommer det till, att du kan vara underofficer, och är blott en så ung menniska?

I Stockholm bruka de stundom yngre underofficerare . . i synnerhet som . . ja, ser du, jag är egentligen icke långt ifrån officer . . sergeant.

— Schersant? nå bra, som det är. Fråga aldrig efter att bli officer, löjtnant och dylikt skralt sällskap. Hvad göra de dagtjufvarne annat, än tala

strunt med mamsellerna om dagarne, och om qvällarne med jungfrurna. Skräp! krås och kragar, tomma magar.

Paus.

Militären satt småskrämd vid åhörandet af sin öppenhjertiga väns talförmåga och dristiga utflygter. Han viste med sig sjelf, att han alltför gerna ville bli löjtnant, och hoppades vinna denna befordran genom sin hemliga slägtskap med en viss stor familj i hufvudstaden; han viste också, att hans kassa var för närvarande godt nog försedd till det slags inspektionsresa öfver vissa egendomar, hvartill han under sin sommarpermission blifvit utsänd. Han ville derföre icke lämpa på sig de svårmodiga rimmen: krås och kragar etc. etc. Men neka kunde han icke, att det der glammet med mamseller och jungfrur emellanåt fallit honom i smaken. Han blickade derföre bestört på en Sara med så afgörande utlåtelser. Han besåg hennes ansigte; de glada, vänliga ögonen tycktes stå i motsägelse till hennes sista stränga tal; ja, när han betraktade de röda, fylliga, nästan skönt formade läpparne, med de jemna, hvitt glimmande tänderna innanföre, och en stundom framskymtande liten tungspets af högrödt fint slag, så kunde väl den tysta frågan förlåtas en man, som honom: har då ingen i verlden kysst denna mun?

Sara såg också honom i ansigtet, likasom han henne, och slutligen frågade hon med en skär, mild röst: hvad är det du ser så på?

Helt oförtänkt och djerfvemang svarade han: jag sitter och undrar, om ingen mennniska nånsin kysst den der munnen?

Ett hastigt öfvergående leende var hela hennes svar, och hon tittade bort öfver Mälarfjärdarne. I hennes blick syntes härvid ej det minsta koketteri, eller skimmer af elakhet: men å andra sidan icke heller någonting just romantiskt, svärmiskt, himmelskt. Det var ett mellanting af oförklarligt slag. Alldeles icke fult, men också icke djupt vackert. Det liknade det slaget, hvarom man med en glad mine brukar yttra sig: Åh! det går an!

Uppmuntrad deraf, att hon åtminstone icke afvisade honom, vände nacken till eller gick sin väg, fortfor sergeanten: Jag skulle kunna säga dig mycket, bästa Sara, af samma slag, som du sjelf omtalat att man brukar till mamseller och jungfrur: jag bekänner till och med, att jag icke är ovan vid detta tal. Men du har förklarat mig, huru du hatar det: jag vill icke en gång nämna om hjerta, efter jag mins förr i dag . . och dessutom tror jag . . uppriktigt sagdt, ditt hjerta vara af glas; och jag, jag eger ej i mitt våld den diamant, det enda vapen, hvarmed märke skulle kunna ristas i ett sådant.

Skall du stanna i Arboga, dit ångbåten kommer i afton, Albert? Hon frågade detta med ett genomträngande ögonkast.

— Jag? nej visst icke. Jag skall ned till Vadsbo härad, till vissa egendomar, och sedan kanske ännu längre in i Vestergötland.

Då åka vi tillsammans (åter ett genomträngande ögonkast) . . så kunna vi hafva två hästar för parvagn . . och vi repartisera . . och . . ty jag ser, du har icke eget åkdon med dig. Bondkärror äro elaka att åka på, och skjutspojklymlar vid sidan, det är icke mitt folk, de äro sällan rena.

Sergeanten sprang upp och skulle väl hafva slutit henne i sin famn, om de icke varit på däck. Hon har hjerta! tänkte han.

Sätt dig ned, Alber, så skola vi tillsammans roa oss med att räkna ut skjutspengarna. Hjelp mig, om jag tar felt; mitt största nöje är att addera i hufvudet. Får nu se: första hållet, ifrån Arboga räknadt, är ju till Fellingsbro?

Sergeanten satte sig ned vid hennes sida, munter och upprymd, som om han nyss vunnit en fullmakt. Hon var också i detta ögonblick, tyckte han, så strålande, eller rättare, så ljuft vacker, som en flicka . . i hans smak . . nånsin kunde bli. Allt var så förnuftigt och klokt, och ändock tillika så intagande.

— Nå, svarar du mig icke? sade hon och slog honom helt lätt på handen med sin ena couleur de lilas handske, som hon försigtigtvis aftagit redan då hon skalade apelsinen.

Till Fellingsbro går vägen alldeles riktigt, och derifrån till Glanshammar, sade han.

— Så Wretstorp?

Nenej du. Vi måste genom Örebro och Kumla först.

— Och så Wretstorp, det är säkert. Derpå Bodarne och Hofva, och så äro vi hemma.

Hvad, är du hemma i Hofva?

— Jag är hemma i Vestergötland, och så fort jag satt min fot på marken vid Hofva, så är jag straxt hemma. Härvid utsträckte Sara sin ena lilla fot och nedsatte den helt bestämdt och vestgötiskt på däcket.

Albert fick nu nytt tillfälle att beundra den välgjorda vackra kängan. Är det der Lidköpingsarbete? sade han.

Hvad för slag?

— Jag menar, om de hafva så bra skomakare i Lidköping, att . .

Det är en ståtlig, ja en rar stad! har du då aldrig varit i Lidköping? . . skomakare? . . åh då! vi hafva skräddare, finsmeder, grofsmeder, schatullmakare, grofsnickare, vi ha allting. Äfven handlande, och en rik källarmästare på gatan ett stycke till venster från torget; fast det håller jag för illa, ty sådane lefva på andras förderf och onödiga utgifter; men handtverkaren gör det som duger och blir qvar i verlden. Hvart tar källarmästarns varor vägen? Han är kommissionär för Göteborgsdiligensen och håller en stor, stor balsal, der officerare med mamseller och fröknar hålla assemblé. Det

är något för bal-dansar, skall du se! Men jag gillar ändå icke källarrörelsen; vore folk folk, så fick sådant folk snart flytta ur Lidköping och draga dädan. Men nu är det så, att många vilja dricka, spela och dansa, och . . der är en orimmeligt stor danssal, Albert! 8 fönsterlufter i längden, om jag mins; och 24 rutor i hvar luft!

— Är då du, Sara, icke alls road af att dansa?

När jag har sett efter verkstaden och slutat af, och kommer ensam för mig sjelf, då händer det att jag dansar ibland; men det är utan fiol.

— Det var en äkta ordentlig vestgötska! tänkte sergeanten. Men hon såg så oändligen mild, så nästan rörande ut i denna stund, att han teg. Litet derefter tillade han: Att din mor skall vara så sjuk? tänk om hon är död, Sara, när vi komma . . när du kommer dit ned?

Ja, Gud väles det, stackare! Hon har ingen rätt glädje haft i lifvet. Ångest och sorg jemt, och nu till sluts bara idelig sjukdom. Det är icke mycket bra, Albert.

— Du talar alltför bedröfligt. Men om hon lägger sig att dö, huru går det då med din verkstad?

Ja, då är det slut med rättigheterna, och jag kan inga få af magistraten, det vet jag; men jag har nog tänkt ut det ändå.

— Så?

Åh ja, det kan jag nog berätta, fortfor hon, smög sig ännu litet närmare Albert på spjälsoffan, och såg sig om, liksom fruktande att någon obefogad skulle höra hennes hemligheter. Då däcket likväl, såsom förut nämnts, åt detta håll var rent från folk, vände hon sig åter till honom, såg högst förtrolig och klok ut, samt viftade med sin lilla handske i luften, stundom slående hans arm lindrigt med den.

— Jag har utfunderat, huru en flicka utan föräldrar och syskon, som jag, skall kunna lefva . . lefva bra . . sade hon. Jag har tillräckligt och fullt upp redan med linne och gångkläder, för många år, och sliter icke stort: hvilket en icke gör, när en är aktsam. När nu min mor dör, får jag icke längre skära till rutor och kitta i stora hus eller nybyggnader; det skall skråmästaren hafva. Men det är en egen konst, vet du, som ingen kan i Lidköping, mer än jag; ty jag har ensam utgrundat den: att blanda krita med olja så riktigt i sina dimensio . . nej, proportioner . . (dimensioner säger man om sjelfva glasens vidd i längd och bredd, men proportion säger man om rätta tillblandningen och mängden af krita och olja tillsammans: de begge orden brukas blott i vårt embete och du förstår dem icke, Albert) . . nå, nu vill jag bara säga, att jag utgrundat en proportion i denna tillblandning, som ingen mer än jag vet; och deraf blir en kitt, så stark, att ej det bittraste höstregn kan upplösa honom. Den skall jag tillverka och sälja åt alla embetsmästare; ty de måste köpa deraf både i Lidköping, Venersborg och Mariestad med, bara de få lära känna honom. Och de veta af den redan; ty jag har låtit mina pojkar på sina resor utbasuna honom. Jag säljer hemma på min kammare.

Men, såsom ogift, är du ju försvarslös, och . .

— Det skall man se. Med en snpig och svår man, såsom min mor stackare, då vore jag tvertom försvarslös och usel. Nej, minsann, jag skall reda mig just som jag är. Den lilla gården vid Lidan rå vi sjelfva om. Det är ett ganska litet trädhus, såsom ett af dem der uppe i Strengby . . Streng . . hur var det . . ja . .

Strengnäs.

— Och när mamma dör, tillfaller gården mig. Stackars mor! men hon lefver nog ännu ett par år. Likväl, när hon dör, så vet jag af borgmästaren, att jag med hus och tomt ej vidare försvar behöfver, fast ogift. Huset rentar icke mycket af sig; dock kan jag hyra ut ett par rum ofvanpå; och nere på botten bor jag sjelf. Men som jag är van att hafva roligt och vara bland folk, vill jag icke sitta för mig sjelf jemt, utan jag ämnar öppna bod . . en liten bod . . med handel, som qvinfolk får sköta, och som icke ännu blifvit lagd under skrå. Jag ämnar i min bod sälja askar, fina, vackra, af glas med underlagdt kulört papper, som jag gjort i flera år och som landtfolket är rasande efter i hela bygden omkring; och dessutom lyktor, lanternor; ja, jag har lärt mig sätta folium på glas, och deraf skall jag göra små speglar åt socknarne. Kanhända tar jag också in i min bod till kommissionshandel hvarjehanda plockgods, liksom väfnader, läreter, näsdukar, halsdukar, hemgjordt: blott jag aktar mig för siden, som ligger under skrå. Det skall icke bli en så liten handel, när en är hygglig mot folk vid sin disk; och jag sitter i min bod från tio om förmiddagen till fem på qvällen, längre är icke värdt. Före tio om morgonen, innan jag slår upp boddörren, förfärdigar jag alla mina askar och glassaker. Om qvällen blandar jag kitten åt alla embetsmästare. Det skall bli en god handel och ett gladt lif!

Saras ögon, mun och kinder skeno härvid. Men sergeanten frågade: Skall du då sitta så inne hela året om, och aldrig se dig om ute eller andas den herrliga landtluften?

— I soluppgången går jag ut på vägen åt Trufve. Det gör jag hvar morgon om sommaren, när det är klart eljest.

Tru . . hvad är det för slag?

— Det är Trufve, vet jag. Det är Richerts sköna herregård på Mariestadsvägen, då. Om bara vägen emellan staden och ditåt icke vore så hiskeligen sandig. Men jag bryr mig icke derom, jag går honom ej så ofta. Många morgnar sitter jag allrahelst hemma. Jag har salvia och andra rosor i fönsterna; och lavendelkrukor skall jag lägga mig till. Dessutom ser jag Lida-ån utanför fönsterna,

och skönare å fins icke. Vill jag se mera vatten, så har jag stora Venern att skåda, när jag från fönsterna blickar utåt gapet vid Kållandsö: den har jag, bara jag tittar ut som åt stadsbron till.

Och när du blir gammal, vackra Sara?

— Om jag lefver till en femtio år, så tänker jag fara på marknader med varor. Ty så länge jag är ung, är det bättre att sitta hemma i min lilla handelsbod.

Man går gerna in till en disk, der en så täck handelsmaninna sitter och säljer, inföll han.

— Men den tiden är det styggt att resa på marknader, fortfor hon, litet bortvänd: man råkar ut för . . ja. Blir jag åt femtio år, då tänker jag det skall vara öfverståndet; då tör deremot handeln bli klenare hemma i boden, och jag vill då försöka på marknader, om jag icke dessförinnan lagt ihop en summa, så jag kan lefva utan bysch; det jag hoppas. Ty en kan lefva mycket nätt och ändå må ganska väl, så snart som . . (här sjönk hennes ansigte och uppsynen mörknade).

Nåväl, min Gud! hvad menar du?

— Åh jo, jag menar, så framt en aktar sig för att hafva en plågare, som äter upp och förskingrar i onödan och i slarf allt hvad en med möda och åhåga samlar. Hvad båtar då att vara ordentlig, när plågaren är desto mer oordentlig och frossar af den idogas arbete? Och huru kan en arbeta med lust och fröjd, när en ingen hjertans lust har, men ångesten sitter i halsgropen . .

Jag förstår dig icke.

— Så? Hm.

För Guds skull berätta hvad du menar!

— Ja, det är allt något att berätta, kanske. Jag var ute en Michaeliqväll med min mor: det var mot hösten och bläste, och hennes hår for kring hufvan. I förtviflan lopp hon upp åt den stora stadsbron, som går öfver Lidan hemma i vår stad; jag var då femton år, och sprang efter. Jag tänkte hon i sin rysliga vånda skulle hoppa ned i vattnet. Men när jag kom efter, hejdade hon sig och tog mig i famn, stannade vid broledstången och såg sig om. Der var ingen gångare ute. För din skull vill jag låta bli det, hviskade hon: jag vill lefva och pinas, tills du blir ännu litet större. Men ve och förbannelse öfver den här! åtminstone *den* skall jag bli qvitt! Härvid såg jag fradga af raseri, tror jag, stå kring min mors läppar; hon ryckte sin guldring af fingret och kastade honom långt bort i Lidaån.

Sergeanten bleknade: han påminte sig något ditåt i dag morse vid ångbåtsrelingen.

Din mor lär hafva varit litet otålig i äktenskapet? undföll honom.

— Fy . . fy . . herre! utropade Sara med blixtrande ögonkast och glömde sitt du. Albert? tillade hon dock straxt efter med mildare röst. Tjugu gånger sparkad häst, som tjuguförsta gången sparkar igen, är icke otålig. Och det är visst och sant inför Gud . . sade hon slutligen med en knappt hörbar, men innerlig och klangfull ton . . en var det, som ideligen påminte om, och sade och förkunnade, att min mor skulle blifva allt bättre . . eller *ädlare* tror jag dem kalla det. . genom denna plågan: men det var osanning. Ty det vet jag, att hon vardt sämre år ifrån år. Ifrån den största ordentlighet och snygghet blef hon till sluts osnygg, otäck och slarfvig, så jag gret dervid. (Sara gret just nu). Ifrån att vara en from och gudlig menniska, ville hon till sluts icke se i psalmboken . . och på sistone . . ack . .

Hemta dig!

— Ännu i dag ligger min mor till sängs, och vet du hvaraf? gunådaste oss! af . . fylleri. Det är icke bra af ett fruntimmer, Albert.

Sergeanten steg upp, kände en kall svett under sin tschakot, tog af den och svalkade sig med näsduken. Kanske korsade sig några af hans bästa planer i denna stund inom hans panna. Men han var ung och egde ej ett förstockadt hjerta. Han tyckte synd om menniskorna; icke heller var han tillräckligt half-lärd, för att komma med den vanliga falska frasen, att illa var bra. Fattad af bestörtning och undran, kom han likväl bort åt ett håll, dit militärer sällan nalkas; han satte sig förtroligt bredvid sin i hast så öppenhjertiga vän och frågade: säg mig uppriktigt och rätt fram, Sara, är du hvad man brukar benämna en Läserska?

Läsare . . åh då: visst ej. Sådane finnas i Vestergötland nog, mig förutan.

— Men du läser ändock stundom i Skriften? I Bibelen? Ja.

— Då känner du också Guds första, stora, allmänna bud . . förlåt, det låter litet . . växer till, föröker eder och uppfyller jorden. Skall detta bud icke uppfyllas?

Efter litet betänkande, dock utan förlägenhet, svarade hon: det der Guds budet innehåller ju . .

— Att man och qvinna skola vara tillsammans . .

Men icke innehåller det budet, att en man skall vara tillsammans med hvilken qvinna som helst i verlden, kan jag tro; eller en qvinna skall tillhopa med hvilken man som helst blifver henne åkommen af hvarjehanda händelser och tillstymmelser. Jag vill minnas det står, att det der skall vara menniskan till en hjelp: det skall väl då icke vara till ens fall? både själens och kroppens fall, men mest själens. Utan, likasom man får undvika och gå ur vägen för en stor fara, olycka och nöd, och framför allt låta bli att umgås i ondt och förderfligt sällskap, så bör man väl ock få undfly . .

I detsamma hördes ett starkt knakande framme i ångbåtens förstäf, och kaptenen jemte en machinist kommo uppspringandes. Det var dock intet värre än en tross, som brustit, och hvarigenom det lilla uppspända seglet kom att fladdra en smula vårdslöst, slängande en stund hit och dit för vinden. Man var nu kommen ut framåt ett af Mä-

larens större vattendrag, Granfjärden, der det vid öfvergången till Blacken nästan alltid drar friskt. Genom den starkare gungningen sattes alla passagerarne i rörelse: däcket uppfylldes af en hop ansigten, som man hela dagen förut ej blifvit varse, men som nu, likt Troglodyter, uppkröpo ur sin undre verld, salongen. Efter några minuters fladdrande ficks seglet in, och det sattes i en ny ställning efter vindens fordran. Allt blef bra och lugnt igen, ehuru blåsten icke var obetydlig. Men dessa fartyg, som gå med kraft af en inre eld, fråga ej stort efter vind och våg, utan löpa sin säkra bana fram, antingen det blåser mot eller med, eller, såsom nu, på sidan. I Granfjärden finnas flere farliga punkter, dolda skär och blindklippor; hvarföre många förlisningar här timat, den tiden man seglade utan eld och ofta måste lovera. Den skickligaste styrman såg sig då, oaktadt sin kännedom om prickar och klippor, ur stånd att alltid undvika dem, emedan han ej till sin disposition, utom styret, egde annat än dessa stora, vidlyftiga, tunga, af vinden kastade segel, hvilka, huru han än vände dem och hur han ock loverade, dock ej sällan störtade af med honom dit han icke ville, ty en stackars styrman på en skuta är ju i alla fall icke mer än menniska? Nu, då man drifver sin seglats med eld, går man rakt på målet, utan lov, och nyttjar ej segel oftare än när vinden står så, att den tjenar till drift. Styrmannen måste visst också nu känna prickar och blindskär, det förstås; men med kunskap om dem kan han lätt undvika dem, om han ej är ett nöt. Den enda stora fara vid ångsegling är att brinna upp; men äfven häremot kan man genom pannans konstruktion taga sådana försigtighetsmått, att det sällan eller aldrig inträffar.

Det gick ganska hurtigt och raskt fram, ehuru den naturliga följden af rörelsen på däck blef, att sergeanten och Sara afbrötos i sitt samtal rörande menskligbetens största problem. Sergeanten, drifven af sin raska natur, hade sprungit åstad och nappat i seglet, ångbåtskaptenen till stort gagn och nöje. Följden blef en brorskål dem emellan, der nere under däck i kaptenens hytt. Historien omfar alldeles huru middagsmåltiden på fartyget tillgick, ty derom har en däckpassagerare föga begrepp. Han märker blott på solens sänkning emot horizonten och på skänkjungfrurs flitiga spring med islagna kaffekoppar, att middagen måste vara passerad. Salongsinvånarne hafva afgjort den affären sinsemellan; och när några troglodytfigurer, litet gladare än vanligt, eller åtminstone mindre fula under ögonen, vid denna tid uppträda ur gömstället, så kan en af folket (fördäckspassagerarne) förstå, att herrskapet plägat sig. Det är sant likväl, som denna berättelse äfven förut anmärkt, att en och annan däckman, af djerfvare natur, kan få åtminstone nedgå i matsalongen och der hastigt och lustigt få sig en bit, och gå upp igen. Men de qvinnor, som tillhöra folket, hafva verkligen svårt. Huru de lefva der framme på däck har mången gång förundrat historieskrifvaren. Det anses icke rätt anständigt, att de föra mat med sig eller föda sig sjelfva. Och af den allmänna stora kosten, som ångbåtsköket tillagar, få de gerna intet, då de sjelfva icke hafva bättre än däcksplats. Kanske händer, att äfven bland dessa qvinnor någon djerfvare finnes, som går ned i troglodytismens adyt och får sig en godbit, hvarmed hon sedan uppträder i friska luften. Men det hålles icke för modest gjordt af henne. En välgörande historia är det nu med kaffet, som icke är mat, men bra godt likväl, kl. 4 à 5. Det kommer sjelf upp ifrån adyten, langadt på däck af jungfrur, som, ifall de icke äro alltför buttra, låta tala vid sig, så att äfven en stackars däckmenniska kan få sig en kopp. Sara passade på och bekom verkligen en: hon såg också så väl och snygg ut, att, hucklet oberäknadt, kaffebärerskorna gerna ville hafva räknat henne för herrskap. Obegripligt förekom sannerligen, att hon, hvars börs med silfvermynt man flere gånger ögnat, icke köpt sig salongsbiljett och gjort sig till troglodyt som en annan. Men det måste hafva kommit af hennes kärlek till öppen luft, och af afsmak för elak lukt eller adyter i allmänhet.

Under det hon drack sitt kaffe och beslöt att begära en kopp till, påminte hon sig med innerlighet, glädje och tacksamhet sergeanten Alberts förslag, att föra henne i land till den lilla trefliga, rödmålade småstugustaden (namnet hade hon åter bortblandat), och der hon kommit i tillfälle att utan hank och trassel få en snygg, god anrättning, hvilken, med sitt namn af frukost, dock för henne betydt middag, och gjort att, sedan nu kaffet öfverkommit, hon kände sig mätt, lycklig och fri. Sergeanten sjelf hade mer slukande anlag; och likasom denna berättelse förut anmärkt, huruledes han redan på förmiddagen ett par gånger varit och anlitat skänken om hjelp i de svårigheter han då utstod, så var han nu åter nere. Hans uppkomna förtrolighet med kaptenen gjorde, att han gick upp och neder utan all bäfvan, allt som han ville, så ofta det påkom; och man behöfde en enkom kännedom af hans biljett, för att veta, det han i sjelfva verket ej tillhörde herrskapet, utan var folk. Hvad, huru, hvar och när han åt, säges icke; det förmodas blott, att han intog middag. Han var ung och af friska behof, sådana som Gud skapat; men han var för ingen del gourmand, drinkare, glupsk, otäck eller annars troglodyt. Också han tycktes ej trifvas i adyterna; han gick så snart han kunde upp ifrån dem, och måste hafva varit en särdeles vän af den luft, som blåste vid förstäfven; ty der höll han sig mest och hade nu ånyo tändt sin cigarr.

Fjerde Kapitlet.

Då lutade han sig sorgsen tillbaka i sin stol och lade hufvudet emot karmen. Du är utan diamant, Albert! blunda och sof, och fäll ihop dina anspråk.

Sara Videbeck såg om sina saker, och dem hade hon i kappsäckar, äfven på fördäcket. En lär hon isynnerhet hafva varit rädd om. Ty vid ett tillfälle, då ingen annan person stod der längst framme, passade hon på, klappade cigarr-rökaren förtroligt på armen och sade: du tycker ju om, Albert, att jag ber dig om en liten tjenst? jag har här en kappsäck, den der med messingsbokstäfverna S. V. på: laga, att ingen sätter sig på honom! jag har ifrån början och hela dagen haft den liggande under seglet; men vid det der sista rumsturet drogo de fram både ett och annat, seglet är uppe, och min kappsäck blott och bar.

Albert tog cigarren ur munnen, såg på henne och sade: är kappsäcken så öm, att icke en gång en så lätt kropp, som din, får sitta på den? annars kunde han lättast vaktas på det sättet.

— Nenej vasserra, hvarken jag eller du, och allraminst någon annan.

Har du fullt med diamanter deri?

— Åh-då!

Nå men hvad? fast förlåt mig, det angår mig icke; var trygg och glad, och gå sjelf hvart du behagar. Jag skall bevaka din kappsäck.

Sara tackade honom med en blick, såsom om kappsäcken varit hennes eget hjerta. Hon gick bortåt att bestyra något med diverse skrin, som hon satt afsides på däck.

— Hvad kan flickan hafva i kappsäcken? tänkte Albert, der han stod, tittade ned på de blanka, gula S. V., och drog en hiskeligt lång rök ur cigarren. Hon är minsann ändå en rik docka, det slår aldrig felt. Fast det bryr jag mig icke om; pengar får jag nog ifrån (här mumlade han ett hemlighetsfullt familjenamn), och af egendomarne i Wadsbo har jag min gifna intendentsprocent. Bokstäfverna äro rätt väl gjorda; de hafva messingsslagare i Lidköping, som duga. Skall jag följa henne så långt som ända dit? jag borde annars vid Mariestad taga af ifrån stora vägen och åka inåt. Ja, få se. Långt dit ännu. Hör hit, jungfru der med brickan! langa mig upp en ny cigarr: jag vill ej gå från stället. Djefvulen, hon hörde mig icke! huru skall detta aflöpa? jag vill då ännu röka litet närmare in på stumpen, men det smakar hett och röken går mig i näsan, fy tusan djeflar. Kappsäcken är just icke stor; lång temligen, men icke bred; hon har säkert glasskrin deruti, efter ingen får sätta sig på honom. Men hvem tusan skulle också vara oförskämd nog att sätta sig på den? det öfriga däckpatrasket här har jag aldrig märkt sätta sig på annat än tågverket, eller på pumpen och på kanonerna; det är ett ganska hyfsadt och beskedligt folk; de äro så litet djerfva mot andras saker, att par exemple dalkullorna satte sig allenast på sig sjelfva, hic est, de lade benen under sig. Hvilken oförskämd persedel kan då Sara hafva fruktat skulle understå sig . . aha . . du skall få se, Albert, att hon menade dig sjelf, och ingen annan, med den vackra bönen, att jag skulle akta kappsäcken . . baj millioner så han smakar! sade han och kastade yttersta stumpen i sjön: det här går öfver tålamodet.

Just i denna svåra kris kom Sara till honom och, hvad tycks? stack en ny cigarr i hans hand. Eld har jag icke med mig, sade hon, och jag ville icke låta jungfrun, som jag beställde cigarren af, tända på honom åt dig dernere, ty . . och dessutom kan hon icke röka. Men huru skall du få eld, Albe?

Jo se här, inföll han, kommer ångkaptenen spatserande med sin ypperliga trabucos i truten. Förlåt, bästa farbror kapten . . var så god och träd ett par steg närmare, så får jag tända; denna vackra flicka har satt mig på en post, hvilken jag såsom god militär ej kan lemna.

Straxt! straxt! svarade kaptenen. Sara stod och såg på, och hon kunde ej afhålla sig ifrån ett högt skratt, då de begge karlarne satte cigarrändarne mot hvarann, med spända allvarsamma ögon observerade spetsarne, och ifrigt arbetade på att det skulle ta eld. Det lyckades; och den hederliga, fryntliga kaptenen gick sin väg. Med ett eget uttryck af sällhet tog sergeanten begge kindbenen pinfulla af ny, frisk rök . . ty man vet, att det är den första röken, som smakar bäst . . och blåste ut den högst långsamt: men blåste den i sin tankspriddhet midt i ansigtet på Sara.

— Åh då! ropade hon och sprang ånyo sin väg till den andra delen af fördäcket, der hon hade sitt förut omtalade skrinbestyr.

Albert stod således åter ensam vid sin kappsäck . . d. v. s. hennes . . och betraktade den sjunkande milda, täcka vestersolen. Man var nu kommen in på Galten, den yttersta Mälarfjärden emot Arboga till. Albert stod och såg på solen, såsom sagdt är, men han såg också emellanåt på kappsäcken. Han rökte långsammare nu; ty han tänkte, om den här cigarren blir slut i ett rapp, så tör det icke falla sig lika behändigt som nyss, att få en till. Ja, helt säkert har hon glas i kappsäcken; och jag tycker mera om det, än om hon, såsom jag en gång trodde, hade glas i bröstet, eller hela hjertat deraf. Det var en dum tanke af mig . . puh! . . men jag skall icke blåsa ut för mycken rök i sender . . puh! . . låt vara, att hennes själ är af glas något litet: kan icke jag hafva en diamant såväl som någon? och skära? men djupt vill jag icke skära, det näns icke fan på så vacker kristall . . puh! . . jag skall bara rita in ett

A på hennes minnes emalj; det må jag väl få? det är väl ej för mycket? . . puh! Vacker är hon när hon är allvarsam, men än vackrare när hon ler, så der; och allravackrast var hon, när hon gret öfver sin mor: det är besynnerligt, att jag kunde tycka om det? Man plär annars bli ful när man grinar . . puh! . . men hennes ögonvrår blefvo icke röda, utan stodo klara som . . nånå, gråten räckte icke heller länge.

Ror i lä! ror i lä! skrek kaptenen till sin styrman. Ser du icke pricken, din attan? Jaja, det börjar skymma, tillade kaptenen godmodigt; det är nu bäst, att jag absolverar honom från styret och går dit sjelf. Inloppet i Arboga å är icke såsom andra lappris-inlopp. Ror i lä! i lä! stopp machin, för sju tunnor tusan! gå ned härifrån; jag ställer mig dit sjelf. Säg till att klyfvarn tas in!

— Stopp machin! stopp! hördes till återsvar. Fartyget saktade farten, och den skicklige kaptenen, som nu sjelf stod vid styret, fick tid att åter rätta kursen, så att pricken lyckligen omfors.

Mälarens innersta vatten, eller dess vestligaste begynnelse utanför Kungsbarkarö och Björkskogs socknar, är fullt af små grund, blindskär och landtliga äfventyr, som man alltid har ondt af till sjös. Dessa små landspetsar, närmast Arboga å, äro en fortsättning af de låga Kungsörs-ängarne, hvilka, likt en grön matta ytterst i vester, tyckas hafva för afsigt att smyga sig in under vattnet; och man kan, helst om qvällarne, icke se gränsen bestämdt emellan sjelfva gräsvallen och Mälarvågen. Seglaren tar då sigte på taket af Kungsörs slott, som ej ligger långt ifrån åmunnen. Det gick denna gång, såsom alltid, lyckligt för Yngve Frey.

Just som man inkommit i ån, hördes en grof, torr röst uppe på ångbåts-aktern tala till sin granne: Huru långt hafva vi nu till staden? Sex fjerdingsväg circa, genmälde till återsvar en annan stämma, med uttryck af högsta beskedlighet, tjenstvillighet och ifver; ljudet var en sopran, likt en kärrings, dock utan att vara det, ty det var en karls. Godt! återtog basen och såg på klockan, hon är sju: vi äro framme åtta, åtminstone nio, och kunna hoppas på ett ordentligt bord och riktiga sängar. Orden vexlades emellan två familjefäder. Om min baron befaller, sade sopranen (äfven baron), så går det lätt an, ganska lätt, om vi passa på här vid Kungsör och skicka en stafett, en kurir, landvägen till staden, som beställer rum åt oss; ty vid denna tid stöta mycket resande ihop.

— Kan det ske, kapten? frågade basen förnämt, men liknöjdt. Det går positivt an, ja visst, visst, inföll sopranen ifrigt, innan ångbåtskaptenen vid styret ännu sjelf hunnit svara.

— Det kan ske, sade denne, ehuru icke utan sitt lilla besvär.

På hvad sätt? frågade basen, trött af så mycket talande.

— Jo, utan svårighet, ganska vigt, helt lätt! hoppade sopranen efter med de snabbaste ord i verlden. Den hederlige kaptenen vid styret såg sig om betänkligt. Jo ännu, sade han, kan en slup gå i land och vid gästgifvargården deruppe tinga en karl, som rider till staden, om det nödvändigt skall vara. Men jag hoppas vi skola vara lika hastigt der som han.

— Åja, åja, åja, sade sopranen, vi hinna väl lika hastigt till bron, med vår flinka kaptens åtgärd; men sedan försinkas, bortsinkas, borttages mycken tid med komningen i land, så att det är alltid godt — vill icke min baron det? — vi skicka en stafett, som beställer, och som tar upp alla rummen?

Må gjordt! sade den sömniga basen och stoppade in sin haka under rocken. Sopranen spratt upp som en glad vindthund, men spratt dock icke längre än fram till kaptenen vid styret, som var helt nära. Beställ, bästa kapten, beställ, beställ!

Kaptenen, så godmodig han var, tycktes besvärad af detta fjäsk, men ville likväl ej göra baronerne emot, utan ropade på en af sitt folk. Gör jullen klar och far i land, och . . han sade mannen ärendet. Du får ro efter oss sedan.

— Ja, baronen betalar besväret, det förstås, det förstås, förstås! muttrade sopranen, vänd till kaptenen och med en half pekning på den i sin rock nedhukade basen.

Något är det värdt, svarade kaptenen tryggt, strök sig om hakan och såg bort åt de begge stränderna, mellan hvilka han styrde. Anblicken på högra sidan var vidsträckt och intagande. Ängarne, i en omätlig vidd norr och nordvest ut, lågo öfversållade med millioner vålmar, likasom de små oafklippta knutarne på afvigan af en stor grön tapisserisömnad.

Och allt det här har Hörstadius slagit under sig? det är minsann en pastor! sade kaptenen med en nick, under det han stod och talade för sig sjelf. Den karlen blir innan sin död bottenrik eller bottenfattig; det är en pastor, som predikar med hö. Han kan säga som det står i skriften: allt hö är kött; ty af dessa ängar, för så godt arrende, har han groft. Kammarkollegiet eller Krigs . . jag vet icke rätt . . har varit beskedligt emot honom. Men jag undrar, att han slår under sig egendomar i alla landsorter: ej blott vid Kungsör, utan ock i Sörmland: ja, i hela riket. Har han icke arrenden ända bort för fan i våld på skarpa Upland, i Sollentuna? det är då en ekonom till karl, den Hörstadius! Så pinar han sin arma kropp med att på bondkärra åka och flacka allt sitt lif mellan sina arrendegårdar, och se efter och se efter. Det måtte vara ett förbannadt efterseende, att sköta hemman i alla landsorter. Och när han skraltar så der omkring, är han dock så tvär emot sin egen lekamen, att han endast njuter vatten. Hörstadius är vestgöte, deri ligger knuten; det är då en egen

nation till folk! Men hvad jag berömmer hos honom, är, att han skall vara så rättskaffens och beskedlig mot alla sina tusen rättare, drängar och spektorer; så att han till sluts lär plåga ingen mer än sig sjelf. Tag in seglet! hissa flagg! Nej, mindre martyr är man som förare af en ångbåt. Kom hit! kom och styr! jag går ned. Nu är ån ända fram till Arboga klar och lätt att handtera sig uti.

Styrmannen kom på befallning, kaptenen lemnade honom rodret, gick sjelf derifrån bort öfver däcket, och kom så trappan utföre till de undre hemvisterna, der toddy som bäst stod och rykte. Äfven punsch egde rum.

Det var afton. Solens fée hade redan vesterut sjunkit ned i famnen på Kungsörs ängar, men ett mörkrödt purpurskimmer hängde ännu qvar på skyn; det var den sista klädebonad, som den sköna kastat af sig, innan hon lade sig att slumra under täcket. Tusentals långa rödblå streck gingo ut ifrån skimret; många af dem randade vattnet, och äfven några lågo stänkta på ångbåtens artiklar.

En mjuk hand rörde Alberts skuldra. Han stirrade upp ifrån de röda strålarne, som han en lång stund stått och betraktat, huru de gungade och flydde ofvanpå den vattenytan. Det var Sara, och hon sade hviskande: gå nu härifrån: jag skall i stället vakta både dina och mina saker ända tills vi komma i land med dem. Gå ned och drick ditt glas punsch; men när vi kommit fram till bron, skynda då upp i staden hastigt och skaffa oss bärare, innan de andra passagerarne taga bort karlarne för oss.

De stodo händelsevis alldeles ensamme der i fören, så att Sara kunde väl icke hafva behöft hviska. Men Albert tyckte det lät så förtroligt och bra, och hennes täcka ansigte var honom härvid så nära, att han, utan att sjelf veta deraf, kysste henne, och gick bort, som hon sagt.

Sara Videbeck . . likasom ingenting händt . . började framme i fören verksamt ordna en mängd större och mindre angelägenheter. Hon lade sina egna kappsäckar, skrin och öfverplagg tillsammans. Hon bar äfven till samma hög sergeantens icke särdeles vingbreda rensel, koffert och reskappa. Huru hon kunde känna dem, kan man fråga; men dagens iakttagelser hade för henne varit tillräckliga, att märka hvilka persedlar sergeanten under sina kringgångar på däck med förkärlek fästat sig vid, stundom lyft på, makat, jemkat o. s. v., hvilket en bra karl aldrig gör med annat än egna tillhörigheter.

Albert gick sannerligen utföre och tog sig ett glas punsch. Mamsell! låt mig beskedligt få två glas till, och ställ dem på den här lilla brickan; jag skall bära dem sjelf, så besväras ingen. Skänkmamsellen, glad öfver en så mild tonart ifrån en förut så sträng resande, gjorde hastigt som befaldt var. Albert tog sin bricka, bar den, sedig som en kypare, uppför trappan, och gick bort till fören att bjuda sin reskamrat. Är det carolina? frågade hon. Jag dricker ej punsch.

Drick nu ett glas punsch för min skull i afton, det blir svalt i qväll. Han är fin och god.

— Bra! sade hon, sedan glaset var tömdt. Albert, det här är bättre än carolina.

Det är just hvad jag alltid påstått, svarade sergeanten och tömde det bredvid stående.

Nu smällde kanonen salut för Arboga stad, och ångbåten lade till vid högra stranden, såsom öfligt var, nedanför Lundborgs gård.

Sergeanten, vig, hurtig och vid ypperligt humör, var den förste, som hoppade i land. Efter en liten omskådning på närmaste gata, träffade han tvenne sysslolösa Arbogamenniskor, med hvilka han snart kom öfverens. De följde honom ned till ångbåten med en bår, som de i grannskapet togo. Nedkommen till fartyget, höll Albert på att icke träffa den han sökte. Med en liten häpenhet såg han sig om i skymningen efter det chaira hufvudet . . det fans ej. Till sluts upptäckte han likväl på däcket . . Sara Videbeck i hatt. Ehuru de begge karlarne med båren väntade på ordres, kunde han likväl ej hindra sig ifrån att några ögonblick stå och betrakta sin förvandlade vän. Väl hade han i dag på morgonen haft en anblick af samma person för sig, några minuter: men han hade då sett henne utan intresse. Nu . . är det hon? tänkte han. Mamsell ville han, förr en gång varnad, icke alls anse henne för. Men den nätta, hvita kambrickshatten satt ganska behagligt på det täcka, fria, fina hufvudet; och några smakfulla mörka lockar hängde också på hvardera sidan vid tinningarne, alldeles som rätt och billigt var. Albert pekade åt karlarne, hvartåt de hade att gå. Sara sade med tonvigt på fjerde ordet: det här är våra saker; var rädd om dem, att de ej skafvas på båren.

Ingen fara, söta fru, sade den ena bäraren.

— Säg sjelf, anmärkte den andra, hvilket frun är ömmast om, så skola vi lägga det på båren öfverst.

Albert smålog för sig sjelf, men såg en ganska syrlig och sträf mine i Saras anlete. De kommo i land. Hvartåt befaller herrskapet att vi gå? frågade främsta bäraren.

— Till gästgifvargården.

Jaså, herrskapet är icke hemma i staden? Då får jag nämna, fortfor karlen, att det blir angeläget för herrn att skynda sig få nattqvarter på gästgifvargården, ty här har kommit mycket resande.

— Jag följer med sakerna, inföll Sara, skynda förut, Albert! Vi hitta nog till gästgifvargården.

Sergeanten gjorde så. Han passerade de långa Arbogagatorna, och kom efter en stund fram till gästgifvargården.

— Fins inga! fins inga! var värdens svar på Alberts begäran om rum.

Men jag kommer ifrån ångbåten och måste hafva rum.

— Ja, om herrn kom ifrån solen, eller ifrån sjelfva blåkulla, så blef här icke flera rum för det. Här äro baron * * och baron * * och baron * *, som för sig och familjer redan upptingat alla rummen. Och i Arboga för öfrigt . . ja, hör sig om, min bästa herre . . jag tviflar storligen; ty marknaden i . . hmhm . . har gjort ett fasligt sammanlopp.

Nå, jag nöjer mig med blott ett enda rum (jag sjelf kan sofva på någon skulle, tänkte han): men snyggt, vackert. Det kan gerna få vara litet. Var så god; lika mycket hvad det kostar.

— Har frun något enstaka rum öfver, Annette? sade värden och såg åt sidan i en sidokammare. Det är några förbannadt vidlyftiga friherrar, som okaperat oss helt och hållet, vi ha annars lokaler nog; men de höra till ortens noblesseri, och derföre ser herrn . .

Nej, svarade Annette, fins icke.

— Men jag måste ta mig sju tusan ha ett rum, sade sergeanten beslutsamt och gick sjelf dit in. Behöfs blott en säng. Det är omöjligt att icke sådant skall finnas i ett så stort, tymligt och vackert hôtel, som här. Jag har varit i Arboga förut och vet, att en lång gång utmed gården leder till tusentals rum härinne.

Nånå, bästa herre, sade en liten kort rulta i mössa, husets värdinna. Gå, Annette, längst bort in i gången, och se om min egen kammare kan skräpas i ordning. I nödens stund får jag väl lemna min egen ro i sticket.

Annette och sergeanten gingo. Han fann ett ganska hyggligt, stort rum, gaf sitt bifall och vände tillbaka. Knappt återkommen i porten, mötte han Sara och bärarne. Han visade dem vägen uppför trappan, som ledde till den långa gången, belagd med bräder, och hvilken, lik ett loft eller arkad, sträckte sig längs efter våningen. Sara hade genom gåendet blifvit munter igen och fått den friskaste färg; men hvilken åter snabbt öfverdrogs af en harmsen sky vid bärarens artiga anmaning:

— Gå förut, söta fru!

Hon tog dock snart åter på sig sin rätta uppsyn, och åtföljd af Albert och Annette inträdde hon i den anvisade kammaren, den hon fann förträfflig. Flinkt och gladt ordnade hon deras saker derinne mot ena väggen. Bärarne betalades och affärdades. Efter en af Annette gifven anvisning på ett nyss för spisning ledigt blifvet smårum der nere, gingo de begge dit och njöto en tarflig aftonmåltid, som i synnerhet Sara Videbeck väl kunde behöfva.

En halftimme förfor. De följdes derefter åt upp ifrån spisrummet, och Annette gick förut att öppna dörren till nattlogiet.

— Gud låte herrskapet bli nöjda! sade Annette. Vi hafva ej bättre, för de många resande skull; jag skall straxt komma upp med ljus. Derpå neg hon, steg ut och lemnade dem tillsammans.

Den breda, skönt uppbäddade sängen gaf tillkänna, hvad den beskedliga Annette höll dem före. Albert, för att genast i ögonblicket afskära all förlägenhet, sade: bästa Sara, jag sitter i ett åkdon der nere, eller tager min natt på en höskulle; det stackars folkets dumma infall med din benämning förargar mig lika mycket som dig; men man rår icke för, att vingbreda baroner så upptagit alla rum, att jag allenast kunnat bekomma ett enda, och det med nöd. Emellertid hoppas jag, att du här skall må bra, förblifva ostörd och sofva godt.

Sara hade under tiden aftagit sin hatt, lagt den på en stol, kom fram till sin reskamrat med en vänlig åtbörd och svarade: gör som du vill, och sitt derute hvar du behagar, Albert. Jag kan väl tänka, att du skall göra väsen af det här ena, hyggliga, vackra rummet, och tycka det är dumt för att det är allenast ett. Hade du, såsom jag, varit både född, uppfödd och sedan tillbragt hela lifvet i blott ett enda rum, som om dagen var arbetsverkstad och om natten sofrum för oss alla samtlige (ty de rum, som i huset hemma voro öfver, måste vi för nöd hyra ut), då skulle du icke tala stort om detta lappri. Men ehuru du väl icke riktigt är som många andra, kan jag ändock förstå, att du blifvit uppfödd med flere narraktiga tankar. Derföre, goda Albert . . ja, gör som du behagar; men jag försäkrar dig, att om du blir härinne, i stället för att sitta i rusket derute öfver natten, så skall jag hålla det för alldeles ingenting; och jag önskade du ville anse det likaså, ty just då betyder det minst.

Om du blir inne, det skall jag hålla för alldeles ingenting! gick som ett echo genom sergeantens själ, och något så krossande för hans sjelfkänsla, något så grymt och nedslående gjorde honom stum.

— Albert! . . fortfor hon, gick honom nära och tog hans hand . . misstag dig icke på mig, och undra ej. Om jag undantar de nätter hemma för länge sedan, då pappa ännu lefde, mest uteblef, men stundom likväl hemkom och med mycket buller, slagsmål gunås och svordomar for fram till klockan fyra på morgonen, så kan jag försäkra dig, att det för öfrigt alltid var så stilla om nätterna i vår verkstad, der vi sofvo, att ej det minsta glas bräcktes. Det är jag van vid. Men gå du gerna ut, bästa Albert; ty du finner kanske mycket i den här småsaken, och jag kan icke ändra dig.

Nu måste han le, det kunde icke hjelpas. Han släppte hennes hand. Lika godt, svarade han, nu går jag åtminstone till en början ut att beställa hästar för morgondagen.

— Det förstås, att du nu skall gå! ja, inföll Sara hastigt, i morgon är det för sent att få allt i ordning: vi måste vara tillreds tidigt. Och du blir hvar du vill i natt, men tag ur kammarnyckeln med dig, när du går ut, att ingen annan i misstag kommer in: och säg åt jungfrun dernere, att hon inga ljus behöfver taga upp, jag ser nog lägga mig.

Albert gick. När han stod i dörren, vände han sig om. Då stod hon midt på golfvet och neg: god natt, Albert, vi se hvarann i morgon!

Han bugade sig, slöt igen dörren och tog ur nyckeln. Obegripliga! lät det emellan hans tänder. God natt! vi se hvarann först i morgon! är det en inbjudning att återkomma i afton? Och likväl tycktes hennes allraförsta omnämningar luta ditåt? Jag går och slår slag på gården.

Han fullgjorde der nere affären med hästbeställningen och tillsade Annette att inga ljus behöfdes, men att kaffe skulle inbäras klockan precist sex på morgonen. Så spånslog han på gården för att träffa vagnar till sofställe. Men inga sågos. Af några uppstående tistelstänger, som han genom springor varseblef i lider, fann han väl tillgång på diverse herrskapsvagnar, men de voro inlästa. Han gick ned åt den sluttande gården. Natten såg ut att bli regnig. Han kom till stallet och knackade på dörren. Derifrån röt en rusig stalldräng: ryk åt helsingland *)!

Det var en hundsvott till gästgifvare så ordentlig, som så tidigt stänger alla sina lider, portar och skullar! Prosit sergeant, här får du roligt, och är afbiten från hela menskligheten. Jag går på en minut upp igen, för att se huru Sara håller god mine och tar emot mig, och sedan går jag åter hit ned att skaffa mig gehör hos en så'n sakramenskad helsinglands stalldräng.

Till detta förslag drefs han af nyfikenheten. Men han gick likväl först många gånger fram och tillbaka på den kantigt och gement stenlagda gården, hvarunder han ofta stötte fötterna och talade för sig sjelf. God natt! sade hon, det är sant; men hennes röst darrade litet dervid, det märkte jag: ljuft, outgrundligt, såsom ifrån innersta hjertat. Det kan förklaras som man behagar, och behöfver icke betyda en fullkomlig likgiltighet eller ett bestämdt godnatt, såsom afsked. Det kan vara tvertom. Jag har lust att sätta henne på prof, pläga henne, och icke gå upp. Vi se hvarann i morgon! alltså icke i qväll? Förut hade det likväl öfverlemnats åt mitt eget val att bestämma hvilketdera jag ville? Jag skall pröfva henne: jag går upp på en minut; en half minut.

Han steg sakta trappan uppföre, gick den långa gången fram, satte nyckeln varsamt i låset, läste upp, steg in. Här var tyst. Han nalkades i halfmörkret. Saras kläder lågo ordentligt på en stol aflagda och hopvikta. Hon sjelf? Han sträckte fram hufvudet att se. Hon sof redan, med ansigtet vändt emot väggen.

Alberts första känsla var en sval hänryckning; ty utan att vara poet, än mindre svärmiskt religiös, men rätt och slätt som underofficer, anslogs han oemotståndligt af en så enkel och stor frihet, en så ren och oskrymtad dygd. Hon . . utan att veta om han icke ändå skulle återkomma, säsom han nu ock i sanning gjorde . . hade laggt sig tryggt och friskt, och genast insomnat, utan inre uppror, utan farhågor, utan fraser, utan historier.

Men Alberts nästa tanke var mindre angenäm. Han fann, att det då mycket säkert varit hennes kalla och fullkomliga allvar, då hon yttrat huru det skulle bekomma henne alldeles ingenting, om han stannade derinne. Hvad betydde han således för henne? detsamma som en stol . . ett bord . . en dörrpost . . ett likamycket.

Förkrossande! förintande! En stol tillåter ju den skönaste flicka utan svårighet vara närvarande vid sin toilette? Alltför smickrande att njuta samma ynnest!

Albert drog af sig stöflarne; gick tyst och sammansjunken ett hvarf öfver golfvet; tog af sig rocken; och, efter han nyss fantaiserat om stolar, uppsökte han sig en sådan, och fann en med sidokarmar och ett ofantligt ryggstöd: en af dessa historiska stolar, som ännu sedan 1600-talet återfinnas i gamla slott eller i småstäder, dit de kommit genom auktionens verlds-kringspridande välde.

Han bar sakta sin stora karmstol fram till ett fönster, satte sig i den, tittade ut genom rutorna, såg på himlahvalfvet och ämnade somna. Men han kunde icke en gång gäspa. Stolen var mjuk, men i hans bröst kändes stickningar, och hela rummet stod i en mörk, kall vidrighet omkring honom. Han såg framåt sängen. Den sken hvit, till följe af värdinnans rena, nymanglade örngodtsvar. För öfrigt tyckte han, att den var död och meningslös.

Så satt han en stund och blundade, för att något göra. Men icke dessmindre såg han. Hvad såg han? En lång arabesk framrullade sig för hans inre syn. Der framkommo alla de små särskilda händelserna under den förflutna dagen, och Saras bild förnyade sig ständigt, men så mild, så glad. Det var, till en början, ögonblicket i Strengnäs, då de blefvo du; så, när hon kom med cigarren; så etc. etc. etc. Kan det vara möjligt, efter så pass, att hon hatar dig? frågade han sig.

— Dumma sergeant! ropade han halfhögt och stirrade upp emot taklisten: hatar mig? Det gör hon visst icke. Hatar man en stol? hatar man ett bord? hatar man en möbel? en likgiltig . . en ingenting . . en mig!

Han lyddes, för att upptäcka om hon dock icke på något vis skulle sofva oroligt. Men det spordes ej. Sara Videbeck är icke af dem som drömma, suckade han och slöt igen sina ögon. Till sluts har hon väl ändå ett glashjerta, hårdt och kallt: glänsande, men stelt. Hon frågar minsann hvarken efter att hata eller älska. Men hvad är hon då sjelf för en? Hon är sjelf en stol, känslolös: likasom hon hållit mig för en stol, och sagt mig det öppenhjertigt. Dygdig? Kan jag kalla en stol dygdig? Hon är ingenting alls åt det hållet,

*) Helsingland, begagnadt till svordom, kan ju få lof att skrifvas med litet h?

som jag menar; hvarken god eller ond. Huru kan jag kalla ett ingenting Dygd? eller ens Last? Men förlåt, sergeant, du har orätt (fortfor han litet derefter): hon är ej, som du säger, ett ingenting åt det hållet; mins du par exemple de der lifliga ögonkasten? den varma munnen? . . då och då . . nej, nog har hon sinne, var viss på det: men om jag är den rätte, se det är en annan fråga. Hvad är hon då för en? Liderlig? hut åt helsingland! det kan icke falla mig in. Men ett mellanting är hon, som jag icke begriper, om jag bråkar sönder tinningen på mig: jag ville bli poet igen, jag är ju blott tjugufem år?

— Ack, fortsatte han, om jag fick somna! I morgon blir det bra. Oaktadt denna önskan, såg han dock nu som allrabäst ut genom fönstret och upp emot himlahvalfvet igen, hvilket blifvit klarare och började visa några stjernor. Han gnuggade med sin hand på rutan, för att få bort all imme. Hvad är sjelfva denna ruta? började han monologisera. Hvad är här i verlden en glasruta? Den är ett mellanting, den också, ett mellanting emellan inne och ute: underbart nog; ty sjelf synes rutan icke, och skiljer likväl så bestämdt emellan den lilla menniskoverlden Inne och det omätliga stora Ute? Jag kan i rutan sjelf se intet, men genom henne ser jag likväl nu himmelens stjernor? Rutan är obetydlig, kanske föraktlig; icke just en låg varelse ändå, tycker jag; men ej heller mycket hög i värde; ja, just som par exemple jag sjelf! Ack, jag ville så gerna rista in mitt namn i rutan: jag har blott en flinta här i vestfickan, jag har lust att försöka, om hon sagt sant, då hon påstod, att dermed kunde glas icke skäras.

Han tog upp och försökte. Men antingen flintan var för trubbig, eller han icke tordes åstadkomma buller genom större ansträngning: med ett ord, han kunde intet märke rista. Då lutade han sig sorgsen tillbaka i sin stol och lade hufvudet mot karmen. Du är utan diamant, Albert! blunda och sof . . och fäll ihop dina anspråk! Allt dimmigare vardt det för hans inre syn; allt trubbigare och gråare gestalterna derinne. Pulsarne slogo utan hetta: helt långsamt och doft klappade hjertat. Universum var ganska ledsamt. Han insomnade.

Femte Kapitlet.

Mycket, mycket blir nog öfrigt ändå, som vi få tacka hvarann hjertligt före, menar jag: och som inga pengar kunna gälda.

Om morgonen knackade det näpet på dörren. Albert for upp i sin stol: äfven en liten rörelse förmärktes der borta på täcket. Den i låset utanföre qvarglömda nyckeln vreds helt vackert om, dörren gick upp och in trädde Annette med en kaffebricka.

— Förlåt, sötaste herrskap, att jag dröjt med kaffet! sade hon, talför och beskäftig, såsom det stundom händer uppasserskor i småstäder att vara. Herrn är redan uppe, ser jag? förlåt! jag vet, att annars resande helst dricka på sängen: men Gud vet huru det kom sig i dag, klockan är redan half sju; de myckna baronerna höllo oss länge i sväng i går afse, innan allt vardt skräpadt till lags som de ville hafva det. Gud läte det nu smaka och vara klart!

Sara höjde hufvudet och satte sig litet mot kudden. Annette gick fram till sängen, neg och bjöd, och vände den sidan af skorpkorgen, der den skönaste skorpan låg och lyste, fram åt s'ta frun att taga.

Albert hade emellertid dragit på sig stöflarne. En knappt märkbar nick ifrån Saras hufvud utgjorde ett tyst god morgon. Detta lilla sken ifrån hennes nyvaknade glada ansigte var för honom en uppfriskande morgonrodnad. Han tyckte sig blifva varse, att hon vinkade honom; han gick fram och satte sig på den breda sängkanten, hvarigenom den under natten obegagnade delen af bädden nedtöjdes. Annette bjöd nu honom sitt kaffe. Han tog och det smakade.

— Befaller herrskapet mer? frågade hon beställsamt i dörren. Hvarför icke, sade Albert. Hon gick ut.

Efter en stunds förlägenhet anmärkte han: bästa Sara, jag inser huru du med rätta förargas öfver de falska titlar, folket ger dig och mig; men under resan besparas oss många ledsamma uttydningar och dumheter, om detta får hafva sig så som det en gång tagit sig före att begynna . . eller . .

Jag har insett detsamma, svarade hon, och förargas icke. Jag skulle för ingen del hafva velat utsprida en osanning, men då den gjort sig sjelf, så . . och . . Albert, jag är mycket glad, att du nyss icke missförstod mig, eller misstyckte, då jag vinkade dig att komma hit och sitta ned den der delen af sängen . . det är en förskräckligt bred och rar säng det här, jag har sofvit som en drottning . . men jag vill icke flickan skulle märka, att den der delen varit obrukad: hon skulle derigenom fått underliga tankar om oss.

Albert tog på sig sin rock, nalkades dörren och sade: jag skall gå ned och se efter, att de spänna före.

Han gjorde så. De beställda hästarne hade ankommit; också en parvagn, hö och halm hela bottnen full, samt två sittser, bestående af vanliga hårda bondstolar. Hon tycker ej om de här bondsakerna, hon, det har jag hört: gästgifvaren måste låna mig en sitts med dyna, sade han för sig sjelf.

Han gick, och efter en stunds parlamenterande fick han en sådan: den hands med nya grimskaft fast öfver framvagnen. Men, tänkte Albert åter, här midt öfver axeln emellan framhjulen skakar det

förbannadt. Det är bättre, att bonden sjelf sitter der och kör, och vi sätta oss i eftersittsen midt emellan axlarne, der. Annars är jag sjelf mest road af att köra och sitta längst fram; men Gud vet om hon blir glad åt att hafva hästsvansarne så nära sig: nästan ända in på fötterna. I synnerhet då det bär utföre och hästarne hålla igen, har man dem ända upp i knäet på sig. Sådant roar mig: men hon, tror jag säkert, muntras icke af så landtliga upptåg: jag skall gå upp och fråga hvar hon vill sitta.

Sergeantens artiga omtänksamhet gick här kanske ända till barnslighet. Emellertid hoppade han elastisk och glad uppför trappan, var vid dörren, läste upp och gick in. Sara stod redan på golfvet, påklädd och färdig från topp till tå. Hatten var likväl ej ännu anlagd, och den sex qvarter långa hårflätan icke hopvirflad i sina ringar, för att ligga ofvanpå nacken till kamfäste.

— Nu riktigt god morgon! sade hon. Vi hafva icke ännu helsat på hvarann? Jag har genom fönstret sett, att vagnen der på gården allt är framme. Men . . tillade hon med en mild, helt sakta och litet sväfvande röst . . du har farit bra illa för min skull i natt?

I hennes gestalt, der hon stod på golfvet, låg härvid ett uttryck af stor tacksamhet, förenad med nöjet af ett obegränsadt förtroende till hans person: och till på köpet låg ändå i det uttrycket en ej så liten blandning af qvinlig skämtsamhet.

Albert svarade intet. Men det var omöjligt för honom, att i detta ögonblick icke göra det han gjorde. Han tog henne i famn och kysste henne helt hastigt.

Sara Videbeck gick straxt derefter bort till deras packning, att öfverse och betänka huru allt skulle läggas i vagnen för att fara väl. Då Albert stod i dörren för att gå efter bonden, hvilken skulle nedbära sakerna, vinkade hon honom tillbaka och sade:

Jag har öfverlagt något. Det är bäst att du ensam skrifver i dagboken under resan och liqviderar skjutsen, ty skjutspojkarne kunna sällan addera, och de förarga mig så när jag skall räkna med dem, att jag mister humöret. Men se här min andel i skjutsen, beräknad, härifrån och till Mariestad, ena hästen för mig, 24 skilling milen, $15\frac{1}{2}$ mil, gör 7 R:dr 36 sk.; vagnpengarne $46\frac{1}{2}$ sk.; ökad skjuts ifrån städerna Arboga och Örebro (flere städer få vi icke), och nattqvarter, alltihop tillsammans 11 R:dr 6 sk. Se här: jag tror icke jag räknat rasande, ty jag är van och kan det. Räkna ändå öfver sjelf.

Förödmjukad och med sänkt hufvud svarade sergeanten intet, men höjde icke heller upp handen att emottaga de ur börsen framrullande silfverpengarne.

— Bästa Albert, inföll hon sorgset, kanske har jag misstagit mig, och du reser icke med så långt som till Mariestad? Jag tyckte i går någongång, att du sade du skulle till Vadsbo härad och så långt ned som till Mariestad? Jag beräknade vår gemensamma skjuts dit: har jag haft orätt, så säg mig . .

Icke derpå grubblade jag, svarade han. Men jag nekar icke till, att det skulle hafva roat mig, att få betala all den förbannade skjutsen ensam af mitt så länge, ty jag är icke precist gäldstufärdig; och när jag till sluts icke längre fick åka i ditt sällskap, så kunde vi ju alltid då hafva liqviderat oss emellan sedan . . och . .

Sara såg på honom med stora ögon. Jaså? sade hon till sluts och slog den halfsorgsna blicken litet åt sidan. Nej, Albert, var icke en sådan der pratmakare. Alla liqvider efteråt bli svåra för folk, som tycka om hvarann. Du skulle bli lika förlägen då, som nu, att taga emot min andel; och jag skulle vara ännu förlägnare, ja, sitta som på nålar, för att till sluts kanske ej få gifva den. Att stå i sådan der tacksamhet är olidligt.

Min Gud, Sara, äro då ömsesidiga tjenster . . är . . ja . . tacksamhet, menniskohjertan emellan, en så olidlig känsla?

— Tacksamhet . . Albert! (hennes ögon höjdes underbart härvid) det fins saker, som man aldrig kan afbörda: ljuf är tacksamheten då, och att stå i evig skuld till någon det är ljuft då. Men skjutspengar, och pengar för mat, och för hyra, och slarf, det må hvem som vill stå i tacksamhet för, men icke jag. Nåja, det begrips, att om jag inga pengar hade, så fick jag hålla till godo och taga emot; skämmas, blygas och tacka: gråta och tacka. Men för att slippa det, ämnar jag låta bli att nånsin lättjas; och så länge möjligt är, tänker jag skaffa mig medel. Tala icke derom, tag pengarne här i handen, Albert! och var en karl . . Ack, mycket, mycket blir nog öfrigt ändå, som vi få tacka hvarann hjertligt före, menar jag, och som inga pengar kunna gälda.

Den tår, som härvid hängde glänsande på det yttersta af hennes långa, mörka ögonhår, föll likväl icke ned; den drog sig småningom åter in i ögat. Således, utan att det vardt gråt utaf, ökades blott blickens sken, och den glimmade öfverjordiskt.

Albert började fatta, att det alls icke var lågt gjordt att emottaga de der pengarne. Han tog dem; ja, han gick till och med så långt, att han helt noggrant, likasom fånga ur krämarhand, räknade dem. Han fann summan riktig, och bjöd till att yttra helt kallt och bastant: du har räknat rätt, Sara.

Hon förstod den seger han vann öfver sig, och belönade honom med en egen slags nick: det viste jag, sade hon, men det skadar icke att två addera; det blir då alltid dess bättre gjordt. Härmed tog hon sin långa fläta, ring-lade den nätt under kammen i nacken, satte hatten på och nalkades dörren.

Sergeanten glömde fråga om sittsernas läge. De kommo ned på gården och tillsade skjutsbonden att gå upp efter sakerna. Han gick och kom ned med det ena efter det andra, hvilket allt Sara ordnade i den långa vagnen, under det att Albert gick in till gästgifvaren, betalade och skref i dagboken.

— Pass skulle väl också ses, yttrade värden, men för herrskapet kan det icke behöfvas.

Ja bevars, se här, om det äskas. Albert vek upp sitt pass för hans ögon.

Han läste. Serg . . Serg . . ja, det är mycket bra. Frun står väl icke nämnd här, men det gör ingenting. Det är alltför bra.

Ja, herr värd, inföll Albert, sanningen att säga, när jag tog ut mitt pass, ämnade jag resa bara ensam. Men det vet herrn, att man ofta kan ändra tankar, och så tog jag henne med efteråt; fast jag icke ville besvära polisen med att skrifva nytt pass.

— Nå, det begrips; hvad gör det också? Ordentligt folk, som reser anständigt och betalar, frågar man aldrig efter pass. Lycklig resa, herr sergeant! jag hoppas herrskapet skall bli nöjdt med hästarna. Det är mina egna.

Jaså, herr gästgifvare. Nå kanske jag då medsamma får erlägga skjutsen till Fellingsbro, så är det gjordt.

— Nej, det behöfs icke; fast det kan också gå an; drängen är supig.

Se här . . fem fjerdingsväg . . och se här litet öfver till . . hvart gick Annette? var så god och tag detta för hennes räkning.

— Tackar ödmjukast. Ett glas, herr sergeant, för min egen räkning, om jag får bjuda! så här på morgonqvisten skadar det icke. Säg, skulle det ej gå an, att jag fick bjuda frun derute ett glas? jag har fin malaga.

Jag räds att Sara icke vill ha, så här tidigt.

— Det måste tillvänjas, herr sergeant. Topp! jag slår vad att frun är ifrån Vestergötland? ett förträffligt val, som herr sergeanten gjort: jag vill nu önska, att bondvagnen är till lags och ej skakar för mycket; men när man ej har eget åkdon, får man nöjas. Jag är sjelf gift ifrån Vestergötland, der fins det bästa folket. Jag är skam till sägandes slägt med en, som är slägt med sjelfva Hörstadius. Jag har förr en gång sett herr sergeanten: lång, vacker, stätlig karl! och jag hoppas att ännú en gång få . . på uppresan . mjuka tjenare . . mjukaste tje . .

Sergeanten kunde icke neka att dricka; men gästgifvarens nästan faderliga huldhet och förtrolighet stötte honom en smula, och påminde honom tydligt om hans egenskap af underofficer.

Utkommen på gården, såg han Sara redan sitta i vagnstolen. Värden kom efter med sitt glas på brickan. Tillåt! tillåt! myste han.

Men Sara vände bort hufvudet och yttrade förtretligt, halfhögt: med sådant upptager jag icke tiden, i synnerhet icke om morgnarne.

Albert kände en viss sveda, sade intet, men tog tömmarne jemte piskan, och satte sig upp. Han körde ut genom gästgifvargårdsporten, och höll i sin tankspriddhet på att köra fast.

— Åh då, se nu, se nu . . det här går icke an! ropade hon.

Sergeanten förargades, emedan han berömde sig af att köra ganska väl. Han ryckte till hästarne med tömmarne, gaf dem en piskslang, och for af ut genom porten och sedan bort öfver Arbogagatorna fram till vestra tullen, så att det rök om gatstenarne. Att vagnen härunder skakade och hoppade, kan man föreställa sig. Kör vackert, herre! erinrade drängen, som satt i stolen bakföre och reste sig till hälften. Hut, lymmel, sitt ner och håll käften! röt sergeanten.

Man var nu kommen på landsvägen, hvilken jemn och ypperlig tillät en ganska hastig fart, utan att någon deraf kunde finna sig stött. Drängen teg också och inslumrade, i synnerhet som det icke var hans egna hästar. Sara hade sutit småhäpen allt sedan porten, och en eller annan fruktande blick, kastad åt höger, utgjorde en spaning efter om Albert månne vore riktigt ond?

När sergeanten körde hästar, var han gerna så upptagen af detta nöje, att han icke såg eller hörde på annat. En halftimme, eller hel, yttrades intet svenskt ord.

Sara sade en gång: det dammar! Denna sanning var ovederläggling och således icke vidare att behandla.

Sara sade efter en stund igen: det dammar förbålt! jag tror jag tar af mig hatten?

Sergeanten hade emellertid temligen återkommit till lynne, så att han väl icke svarade på det som sades, men dock frågade: vill du hellre sitta i efterstolen? jag ser på blacken der, att han ständigt slår dig med sin långa, oklippta svans på kängorna.

— Det har jag intet emot, han dammar af dem.

Nå, det är godt. Då bryr du dig kanske icke heller om att sitta i eftersittsen?

— Bredvid drängen? har du då här i framstolen icke rum att köra, nu som det är?

Åjo; men drängen skulle kunna få sätta sig hit att köra, och vi satte oss begge i efterstolen: der skulle det skaka mindre för dig, Sara.

— Jag kan icke säga, att det skakar just. Värre skakade det på Arboga gator.

Men om du skulle taga af dig hatten för dammet, som du säger, hvartill tjenade det? Icke komme det att damma mindre för det?

— Nej, men en hvit kambrickshatt, som dammas ned, måste genast tvättas: och det är besvär, ty han måste tvättas i sjelfva sjön med borste. Der-

emot en silkes-schalett far dammet straxt af, bara man slår honom ett par slag öfver handen.

Ja, om du vill byta om på hufvudet, så skall jag genast stanna och vi stiga ur.

— Eller om jag skulle taga upp paraplyn och hålla emot dammet?

Dammet bär sig icke åt som regn . . afbröt sergeanten . . hvilket blott faller ofvanpå en paraply. Dammet stiger upp inunder och kommer en dessvärre kring hufvudet; jag tycker ej om paraply i vackert väder.

Sara teg. Man åkte åter en qvart utan samtal. Men vid denna tidepunkt vaknade drängen och böstade så, att det liknade en revolution i bakre delen af vagnen.

— Hvad ämnar han företaga sig med våra saker! skrek Sara och vände om hufvudet. Albert saktade hästarne och såg sig om: det var dock ej farligare, än att drängen vridit sig om på den venstra sidan, för att försöka en lur på den.

Men härigenom kom Albert tillbakas ifrån sin förstämning, skrattade åt den grotteska ställning, Arbogasofvaren intagit under sin inböjda hatt, och sade: vet du, Sara Videbeck, efter vi nu en gång stannat, så håller jag en smula: hästarne kunna fläsa ut, vi hafva kört raskt: och då får du emellertid byta om för dammet allt hvad du behagar.

Han hoppade af, gick omkring åkdonet och gaf sin reskamrat handen för att hjelpa henne ned. Hon ställde sig upp, men letade länge efter fotfäste för sin blanka kängspets. Hjulnafvet föreföll henne tjärigt att stiga på. Sergeanten tyckte hon letade för länge, hvarföre han släppte hennes hand och tog henne i stället hel och hållen, lyfte henne till marken och sade: nu skall du få se, att du genom åkningen blifvit ovan att stå?

Åh, jag mår rätt bra, och nog kan jag stå, tycker jag. Men visst kör du rätt fort, Albert, i synnerhet på . . vet du, magistraten i Lidköping har gjort ett förbud för resande, att fara på fyren genom gatorna.

— Det var en dum magistrat, Sara. Jag tör akta mig för att resa till Lidköping. Men uppriktigt, är du icke törstig i detta hundsvotts-dam? Jag vet en liten källa här uppe i backen. Tycker du icke, att denna nejd är ganska vacker?

Kallas det här en nejd? hafva vi långt till Fellingsbro?

— Men har du då icke kärlek för vackra landskapsstycken?

Landskapsstycken? frågade hon och såg sig liknöjdt omkring. De äro så sällan naturligt målade, Albert. Mamma hade ett par landskapsstycken hängande der hemma, sedan pappas tid, på väggen i verkstaden; men jag har låtit bära dem upp i vinden.

— Jaså. Men finner du då icke, att här är en utsigt? Se ditåt . . dit längst bort vesterut ligger det sköna Frötuna, Dalsons förr, nu grefve Herrmansons egendom.

Utsigter hafva vi åt alla håll, hvart jag vänder mig, tycker jag. Men säg, är det här då icke en socken? I Vestergötland hafva vi alltid socknar, så fort vi komma utom staden. Och hvarje socken håller sin embetsmästare i skomakeri och skrädderi, som får ha pojkar, men icke gesäll. Men det gläder mig, ännu hafva socknarne ej kommit så långt, att de hålla egen glasmästare, mig vetterligt åtminstone icke socknarne vid Lidköping; ty det vet jag, att jag har många gånger skickat ut till Råda, Åsaka, Göslunda, Säfvared, Linderfva, Hofby, Trassberg, ja ända till Skallmeja, och låtit sätta uti åt dem.

Sergeanten hade under tiden ställt sig framme vid hästarne och småtalade med dem, då det syntes honom omöjligt, att bringa den vackra flickan till något förnuftigt samtal öfver landsbygdens behag. Torde likväl till hennes ursäkt böra anföras, att nejden emellan Arboga och Fellingsbro icke är öfverdrifvet skön.

— Hvad väg for du upp till Stockholm, Sara? frågade han efter en stund, sedan hon städat in sin hatt i en vederbörlig ask och i stället satt en ljusgrå, stor, blank och vacker silkesduk öfver hufvudet.

For upp? sade hon.

— Ja, Sara, for du icke samma väg upp till Stockholm, som vi nu resa? Jag tycker du är något liknöjd för vägen och föremålen här?

Jag köpte mig en biljett på Thunberg, svarade hon, satte mig på honom utanför Kållandsö, då han passerade ifrån Venersborg; och sedan seglade han och for med mig härs och tvärs, ända tills han kom till Stockholms Riddarholme.

— Men jag tyckte du i Arboga hade väl reda på gästgifvargårdar och städer, som vi nu på denna väg hafva att färdas förbi och igenom?

Det förstås, att jag skulle hafva reda på dem, då jag ämnade taga den här vägen på återfarten, och det gjorde jag för att jag har uträttningar i i Örebro och Hofva. Jag skall sälja litet spegelgods der åt Selin, det kan betala resan. Och det är ingen konst att veta besked på gästgifvargårdarne: se här skall du få se, Albert, jag har gjort en lista på alla ställena, med miltalen, som jag skref upp i Warodells bod i Stockholm, efter en uppgift jag fick. Och den listan läste jag öfver utantill i går aftons, innan jag somnade.

Albert såg på hennes lista och fann en ganska läslig fruntimmersstil. Och detta låg hon och inpreglade i sitt minne innan hon somnade i går aftons, just då jag . . ! (förkrossande tanke, som genomfor Albert). Du sysselsatte dig sannerligen icke med intressanta ämnen innan du somnade, sade han högt och med en syrlig blick.

Jag läste öfver alltihop, fjerdingstal och namn; det var icke ledsamt. Och så räknade jag i hufvudet

ut min andel i skjutsen, för att veta huru mycket jag borde lemna dig på morgonen före afresan: det var roligt: jag tänkte på dig derunder . . och somnade hastigt och godt.

Jaja, det sista var just ett ämne att genast insomna af, anmärkte Albert. Nu hade hästarne pustat tillräckligt, och sergeanten, ej i bästa lynne, förargad åtminstone öfver menniskors sömnförmåga, gick bort till drängen och väckte honom med en dugtig stöt. Hans, Mickel eller Fähund, hvad du heter, är det att sofva så, när man skall köra resande? upp fort och ned ur sittsen med dig!

Drängen, yrvaken och häpen af den grofva, stränga rösten, skuttade lydig och slafvisk, såsom tjenare i städer ofta äro, ur vagnen. Hva falls? sade han.

Jo, knyt upp grimskaften här och ändra stolarne. Sätt din bondstol der främst, och sätt dig sjelf i den och kör. Vägen fram till Fellingsbro är nu så jemn och god, att det största nöt kan köra honom. Jag är endast road af att köra, då det är svårt och kinkigt. Så, låt det gå fort, säger jag, sömniga rackare! Och bind den här dynstolen bakföre, midt öfver vagnen, så sätta vi oss i den.

Drängen blef småningom galant, och uträttade prompt herr ofserns ordres. Sara Videbeck yttrade under hela detta samtal ingenting, men smålog då och då åt vissa pikar, som hon begrep.

Man satte sig upp på det förändrade sättet. Drängen körde nu och blef genom denna syssla snart alldeles ypperlig. Han ville visa sin hurtighet, smällde och körde, så det bar af som sjelfvaste fan, enligt skaldens uttryck.

I rappet kom man till Fellingsbro. Se, hvilka stora, vackra, rödbruna hus! var Saras första ord efter den långa tystnaden. Hon menade förmodligen de tvenne Fellingsbrobyggningarne, som vända gaflarne åt landsvägen, stå så symmetriskt med den rymliga, fyrkantiga, rena gården emellan sig och trädgården i fonden, samt skyddas för bönder och lass genom sitt staket utmed vägen.

Albert svarade intet på hennes utrop om husen, steg af, uppgjorde hastigt affärerna, och fick hästar till Glanshammar, jemte en lika bra vagn och stolar. Ånyo satt man upp: den nya skjutsaren, en brunskrynklig, men pigg gubbe, fick köra sina hästar sjelf; och derpå förlorade man icke, ty han durkade af på den goda vägen ganska flinkt. Efter en stund vände sig vägen åt venster, söder, och man kom in i skogar. Gubben talade oupphörligt ett dofgroft och muntrande språk till sina hästar, hvilket, utan att vara svenska, dock begreps af dem; här kan det likväl icke återgifvas. Glad att ensam få handskas med dem, hörde och såg gubben ingenting annat än vägen och dem.

Sjette Kapitlet.

Hvad? är hon i stånd att rysa? tänkte Albert, nå Gud ske lof! då är hon likväl . . Hvad ryser du för, Sara? sade han högt.

Hvad jag tycker om den här skogen, Albert! sade resesällskapet, under det de fortforo att åka ifrån Fellingsbro och kommo in på skogen Käglan. Orden yttrades med en nästan smekande röst; hon tyckte förmodligen det var ledsamt att på så länge sakna samqväm. Sergeanten såg åt hennes sida och tänkte: hon har dock ett sinne för det sköna landet? Till hälften blidkad sade han derföre . . nej, han sade ingenting, men han hade dock i faggorna att tala.

Med varmare och ännu mer smekande stämma tillade hon efter ett par minuter: ty här har man då skugga emot solen, och så slipper man dammet!

Så . . intet vidare? tänkte sergeanten och teg durchaus.

Sara Videbeck drog af sig sina handskar, emedan hon kände sig svettig om fingrarne. Hon vecklade ihop dem och stoppade innanför kapotten.

Derpå började hon vifta med de begge hvita, knubbiga, genom sina gropar skalkaktiga händerna upp och ned i luften, för att svala dem.

Efter en stund sade Albert mildt, men underligt, likasom om han uppvaknade ur någonting: säg mig, bästa, goda Sara! händer det dig aldrig om nätterna, att du drömmer?

— Jojo, hvad det händer.

Men det är väl mycket länge sedan? du har kanske aldrig drömt alltsedan du var ett litet barn?

— Jag? jag drömde i Arboga i natt.

Ah! . . nå, det kan jag icke få veta?

Sara höll stilla med sina händer; hon lät dem ligga nere i knäet, och de sågo der ut likasom sammanknäppta. Min dröm kan jag icke tala om, sade hon med låg röst; men det var en ganska vacker dröm.

Albert inföll: jag, för min del, drömde icke sedan jag somnat i natt, men väl förut.

— Åh . . det kan jag aldrig tro? Fast, afbröt hon sig sjelf, hvar och en drömmer på sitt eget vis, och det är väl också det bästa.

Sergeanten tog en af hennes händer. När du drömde i natt, hade du äfven då dina begge händer så här sammanknäppta?

— Jag mins icke hvar jag hade händerna. Fast det mins jag väl ändå, tillade hon tyst och nästan innerligt.

Icke drömde du om, att du var i en skog åtminstone? det vill jag slå vad, och icke att du var på landet heller . .

— Och icke heller att jag var på sjön, Albert! Nej, jag drömde, att jag var i en liten, liten kammare med rosiga tapeter, och att jag malde krita . .

Pah . .

— Och . . lika mycket, Albert! . . jag kan väl tala om det (fortfor hon i samma ton, utan att märka hans näsryckning), jag drömde mycket om dig deruuder.

Och jag malde väl också krita?

Hon såg upp på honom med ett stort, varmt ögonkast, men slog ned det, likasom träffad af en dimma. Hon svaljde omärkbart en begynnande gråt, hemtade sig dock och sade: det är just det jag mycket väl begriper, Albert, ty du är officer: jag hoppades ändå, att du skulle vara mera underofficer, än du verkligen är.

Detta tal var ren arabiska för sergeanten, och den undrande blick, han gaf flickan, sade henne tillräckligt, att hon pratat obegripligheter. Hon drog sin hand tillbaka ur hans.

— Så kan man drömma (sade hon, som det tycktes, mest till sig sjelf), och när man vaknar, är det allt på ett annat sätt. Derföre är det bäst, att hvar och en lefver fri för sig sjelf, på sitt vis, och icke bråkar sönder'et för en annan. Man kan vara goda vänner ändå, och det är bäst så. Det är allraljufvast, när det är bra, och man icke gör sin nästa förtret.

Albert runkade på hufvudet. Hon talar ur sin dröm, tänkte han. Emellertid fortfor hon:

— Och Gud vet väl bäst, huru han vill hafva menniskorna, men icke begriper jag'et. Det är ändå bäst, att man lefver som Gud har skapt'en.

Dessa breda ord föllo sig i sergeantens öron så löjliga, att han var på vägen att gifva till ett gapskratt. Men af vördnad för uttrycket i flickans ansigte, som såg ganska tankfullt ut, höll han sig tillbaka och försökte att inkomma i hennes egna tankegångar.

En upplysning måste Sara Videbeck gifva mig, inföll han. Din mor har fört ett olyckligt lif med din far, det hörde jag af dina berättelser i går; men tro icke derföre, att allt ondt kommer ifrån karlarne . .

— Det må jag väl veta, svarade hon; jag känner ju svarfvarälderman Stenbergs? hans hustru är en så svår ragata, att karlen kan förlora hela lefvernet för hennes skull. Och bättre är det icke hos Sederboms, der frun är småpjollrig, och karlen går fånig af sorg. Än hos Spolanders då? och Zakrissons? Det är likadant öfver allt, bara en kommer dem så när, att en får skåda dem i buren. Och de sluta icke förr än de gjort hvarann till riktiga uslingar på ömse sidor: det kan jag aldrig gilla.

Din far, Sara, hade han allt från början varit så stygg emot din mor?

— Gud vete det. Jag var icke född då och såg dem icke straxt. Men min mor, stackare, har sig väl alltid ät på sitt vis, kan jag förstå, oaktadt hon arbetade med sig; hon var nog från början allt ordentlig, tror jag säkert; men tillika ända slösig, svår; och hennes sätt, det var aldrig för rart eller just rätt trefligt, kan jag tycka. Så att far, hvilken återigen också var på sitt vis, blef småningom sådan der . . och slutligen ond och alldeles befängd . . usch!

Detta blir för ängsligt, kära Sara; låt Lidköping vara som det är, vi hafva icke hunnit dit än. Vet du hvad den här skogen heter?

— Ja, jag tänker Gud förlåter mig, att jag är som han har gjort mig. Nemligen på mitt bästa vis, det förstås. Men att jag skall pina en annan ända innerst i helvete, eller att en annan skall köra mig ditin, det är onödigt. Hvad skogen heter, Albert? det bryr jag mig icke om. Men det vet jag, att Gud har gjort stjernorna och hela himmelens här; och allt hvad täckt och godt står på jorden, det har Gud gjort, och Christus har kommit till vår frälsning. Fast jag icke är en läserska, kan jag väl förstå, att Christus icke har emot det menniskorna hålla af hvarann på vackert sätt och fylla det första Guds budet; men att det tillgår så, att de göra hvarann till djeflar eller fånar, det måste han sjelf icke gilla. Men folk har hittat på mycket dumt tyg till hvarsannars elände; och det allravärsta är, när de fått i hufvudet på sig, att det skall tjena dem till gagns. Hvad dig anbelangar, Albert, så är du yngre som karl, än jag som qvinna; ehuruväl du kan vara ett år, eller par, äldre än jag, såsom menniska beräknad. Derföre är du ock oklokare än jag, och jag vet mera: fast du känner annat, som vackrare och gladare är. Du skall ändå icke tro, att jag är ledsam af mig; jag är lätt och frimodig som en fågel; och det må du vara säker på, att jag tänker alltid behålla mina vingar. Kan också du flyga, så är det väl; men är du bara en pratmakare, så säg så gerna ifrån straxt.

Stor och grandios paus.

— Att du kan bli ond och stött, fortfor glasmästardottern, det har jag sett, och det må gerna vara. Bara du ville bli rasande öfver reela saker. Fast (tillade hon med sänkt röst) det är omöjligt att beräkna i förskott, eller föreskrifva: det har jag nog tillräckligt märkt och erfarit: hvad som allenast rispar nageln på den ena, går in i hjertblomstret på den andra, och bränner upp'en som gift. Gud vet väle bäst, huru han vill hafva menniskorna; men jag begriper'et icke.

Sergeanten tyckte sig i hast tjugu år äldre än för en stund sedan, och han yttrade: Sara skall få höra huru det varit beskaffadt med mig. Icke är jag en embetsmästare, och det lärer du i afseende på husliga förhållanden icke stort värdera, om jag skall döma efter dina utsagor både om din far och om de öfriga åldermännen i Lidköping. Men officer är jag heller icke, som enligt ditt språkbruk vill säga, att jag är hvarken dagdrifvare eller pratmakare, åtminstone ej i stor skala. Jag är således underofficer, jemt och rätt. Hvad som gjorde, att

jag tyckte så mycket om dig i går, kan jag nu icke påminna mig; och jag är rädd, att berättelsen derom för dig skulle låta alltför litet reelt. Du . . hvad ditt hurtiga sätt att tala anbelangar, och ditt myckna undervisande . . så är du så riktigt ifrån Vestgötakanten, som någon flicka kan vara; men jag sjelf är så besynnerlig, att jag håller icke mindre af dig för det. Utan tvifvel borde du då fråga mig, hvad jag är för en, och hvar jag är född? Du har icke frågat det, och jag bekänner, att denna likgiltighet har litet sårat mig. Men om små sår är nu oss emellan längesedan förbi att tala. Jag vill derföre rätt och slätt säga dig, att stora vingar har jag icke att flyga med, men saknar icke dun helt och hållet. Min tjenst för kronans räkning är obetydlig; emellertid eger jag derigenom rättighet till uniform och har under exercisena fått pli på kroppen. Det är hvad en karl mest behöfver, och . . såvida han icke inalles är en dum, ohjelplig hund . . kommer han dermed så långt han vill i verlden. Ty att lära sig kunskaper, det är en lätt sak för den som vill. Men pli och skick är svårare: och jag vill icke gå längre efter exempel härpå, än till dig sjelf, Sara; du lär icke stort fått lära i verlden, om jag undantar att du gått i läran på verkstaden; men icke dessmindre är det ej prat af mig, då jag säger, att vackrare pli på kroppen har ingen flicka än du. Jag har sett många och varit mångenstans, så du kan lita på mitt omdöme. Men jag kommer igen till mina egna utsigter: jag reser nu till Vadsbo härad, och skall sedan ända så långt ned som till Gräfsnäs, Sollebrunn och Koberg. Jag gör årligen ett slags handelsresa . . uppköp och inspektion tillika . . ja, jag kan icke förklara det närmare . . till vissa gods och egendomar, som tillhöra familjen S**, med hvilken jag på afstånd . . mycket afstånd, Sara . . är beslägtad. Jag drager häraf inkomster i viss procent, utom nöjet att se mig om. Jag har aldrig gjort någon menniska orätt, och ämnar i all min dar låta bli det. Längre sträcker sig icke mina vingars flygt. Dock kan det hända, att om jag efter några år lagt ihop en summa, så köper jag mig en liten egen gård i Timmelhed, bort åt Ulricehamn till, der jag har bekanta. Dit vill jag likväl ej locka dig, du, som kanske skyr landet, likasom jag ej särdeles älskar småstäder, annars än som resande, och gerna åker ut ur dem så hastigt jag kan. Du . . för din del . . är glad och välvillig när det bär åt: och det är således åtminstone en punkt, hvari vi sammanträffa: det torde finnas flere, bara vi hitta på dem. Antingen du brukar silkeshuckle eller hatt, tycker jag om dig i begge fallen. Du skrifver, som jag sett, en god, läslig stil. Men slutligen har jag mycken smak för att vår och sommar plantera blommor . .

— I kruka?

Nej, för sju tusan djeflar, på öppen mark, eller på sin höjd i drifbänk, om blommorna äro af den sorten, att de icke tåla kall jord. Dock hvarföre icke i kruka äfven, för att ha i sitt fönster?

— Hvita levkojor?

Alldeles: det passar bra och ger en god lukt i rummen. Men då måste likväl . .

— Ja, man måste då i fönsterna hafva rutor af rent, fullkomligen hvitt glas, Albert! ty gröna aktigt, groft glas, som somliga stackars borgare nödgas nöja sig med, sticker så af emot vackra blommor, att då är det bättre inga hafva i sina lufter. Annars tycker jag mycket om lavendel, som har en gråblå färg och går bättre ihop med rum, der en bor med mindre förmögenhet. Ack, Albert! du skulle se min lilla kammare . . jag har levkojor! Fast, det är sant, du reser bara med till Mariestad, och jag får åka ensam sedan på den kala, sandiga kusten emellan Mariestad och Lidköping . . ack, det är den naknaste, fulaste väg! Jag blir ängslig, när jag tänker på den färd, jag der skall föra.

Hvarföre skulle jag bryta af vid Mariestad? det är icke bestämdt ännu. Och icke heller börjar, som du säger, den fula vägen genast på andra sidan om Mariestad: man har, utom mycket annat, den herrliga Kinnekulle att fara förbi mellan Mariestad och Lidköping.

— Nä, det kan' hända, att man har Kinnekulle någonstans; men flackt är det der i socknarna, så mycket mins jag; ty till Mariestad har jag en gång åkt ifrån Lidköping. Och lappri vore väl det också, antingen der vore flackt eller icke, men jag ryser vid tanken på att . .

Hvad, är hon i stånd att rysa? tänkte Albert, nå Gud ske lof! då är hon likväl . . hvad ryser du för, Sara? sade han högt.

— Ja, det kan jag väl säga, ehuru det låter barnsligt. Jag tycker det är tråkigt, att åka på bondkärra och hafva en drös vid sidan. Derföre har jag också sällan sjelf åkit ut på beställningarne i kringliggande härader, utan mest alltid skickat verkgesällen eller någon af de pålitligare pojkarne: fast derpå har jag lidit stora förluster, men en kan icke stå ut med allt.

Hvad i Guds namn, har du lidit stora förluster?

— Jojo men. Det fins väl ingen i Lidköping, som ovuliga pojkar slagit sönder så mycket för, på vägen, innan det hunnit isättas. Men den förtreten kan smältas, det går ej till hjertat. Nu får jag se huru min stackars mor mår, när jag kommer ned.

Hon dör snart, kanhända, och det är väl, såsom du sagt, för henne det bästa. Då blir du ensam i huset. Men för att återkomma till vår resa, hvad ger du mig om jag följer med, icke blott till Mariestad, utan ända till Lidköping?

— Ah!

Detta lilla utrop af glädje var ovilkorligt; likväl hemtade Sara sig genast, såg på sin reskamrat

och sade: du skall få, först och främst min andel i skjutsen . .

Det förstås.

— Och . . ifall du icke misstycker, skall du få en levkojqvist, inlagd i ett nytt skrin, som jag sjelf skurit glaset till, lagt guldpapper under och limmat ihop sidorna på.

Dermed är jag ändå icke fullt nöjd. Nånå, vi fundera väl ut något på vägen, vi hafva ännu många mil dessförinnan, sade han.

— Och kanske, afbröt hon med en egen, ganska fin accent, blir du allvarsamt ond på mig redan innan vi komma så långt som till Mariestad, så skiljas vi . . redan der.

Paret af de begge nätta, välkrökta, mörka mustascherna höjdes på sergeantens öfverläpp, hvaraf det är högst troligt, att han ämnade höja sjelfva läppen, öppna munnen och tala: kanske nämna närmare om sin ersättning för mödan att resa ända till Lidköping. Men Sara hade knappt slutat de sista orden, då hästarne skyggde till, Gud vet för hvilken ruska vid vägen; den brunskrynkliga skjutsbondgubben, på sitt vis lika flitig i samspråket med fälarne, som de två resande sinsemellan, hade släppt tömmarne allt för slaka, så att han icke i hast kunde hålla in dem, utan springarne togo till galopp och började skena. Nerikes hästar äro af en förträfflig race och födas väl; eld, mod, ifver att löpa utmärker dem. Sjelfva Albert måste således snabbt resa sig upp och stå i sittsen; han ryckte tömmarne ur hand på gubben och drog in tyglarne barskt, så att de begge rödblacka skymlarne måste kröka sina halsar likt höga sprättbågar, fnysa och sätta nosarne i bringorna. Skena blef således icke af; men gick gjorde det, så att hjulbössorna kunde hafva tagit eld, om de haft lust.

Sergeantens lockar flögo kring tschakot-kanten. Han tyckte sig nu åter vara minst sina tjugu år yngre tillbaka igen. Han tittade ned åt sidan: Sara såg icke alls ängslig ut under huj-farten, och detta fröjdade Albert mera och högre, än historieskrifvaren är i stånd att beskrifva. Albert tänkte: här är dock nu ånyo en punkt, hvari hon och jag sammanträffa. Kanske råkar jag någon gång ännu en.

Men verkligen är det icke omöjligt för en historieskrifvare att följa med alla händelser; och icke går det an för honom att tala om allting, smått och stort? både hvad som sades och icke sades? hände och icke hände? huru ofta hatten ombyttes för schaletten och tvertom? Korteligen: de kommo till Glanshammar, kommo till Örebro, kommo till Kumla, och kommo än längre.

Men ehuruväl åkdonet var på vägen att skena på Glanshammarsvägen, gick dock resan sedan på det hela ej så fort, som efter första uträkningen. Ty nog måtte väl det vara bra mycket, att hafva fyra nattläger emellan Arboga och Mariestad? Och att det blef så, måste slutas deraf, att de körde in i Mariestad först tisdagen; de hade dock lemnat Stockholm thorsdagen, såsom i början vid handen gafs: alltså sex dagar inalles, hvaraf en på Mälaren och de öfriga fem till lands.

Till en del kom väl dröjsmålet deraf, att när de vid Bodarne, der en natt öfverhvilades, om morgonen stego upp, var Sara icke fullkomligt väl. Hon hade icke förr varit utsatt för så mycken rörelse, och hennes ögon, ehuru nu nästan klarare än alltid annars, glimmande och fulla af högsta innerlighet då hon såg på Albert, visade likväl spår af att knappt hafva sofvit halfva natten. Flickan, som kom in med kaffet klockan half sju, var således högst välkommen. Förträffliga dryck vid ett sådant tillfälle, som morgonen! Men det är väl åter för enskildt att nämna?

Således är det bäst att genast vara i Mariestad. Det kan ingen hjelpa, att resan dragit ut sina sex dagar.

Mariestad njuter förtjent det ryktet, att vara en af Sveriges skönast belägna småstäder. Hvem påminner sig icke den öppna, vidsträckta utsigten öfver Venern, tagen i synnerhet ifrån kyrkvallen? den stora, högt liggande kyrkan sjelf, som, redan innan man hunnit in i staden, bemäktigar sig ögats uppmärksamhet och drager den bort åt höger ifrån den lummiga alleen, hvari man (ifrån Stockholmssidan räknadt) åker? slutligen, när man inkommit i staden och hunnit ned på andra sidan om torget, den långa flottbron, idylliskt simmande på Tidaåns breda, klara vatten? och nu på andra sidan om bron det täcka Marieholm, landshöfdingens residens, ej just prunkande med synnerlig höjd, men desto mera intagande genom den omgifvande trädrika vegetationen? Landsfaderliga minnen ifrån förträffliga styresmän öfver länet sitta liksom inflätade emellan de mjuka, för aftonvinden svigtande lönn-, björk- och hassel-grenarne, med deras vajande löf.

Hvem minnes icke detta allt? Minnet beror likväl på om man varit i Mariestad; ty att blott höra talas derom, tjenar föga; man måste med egna ögon se Tidans milda, inbjudande utlopp.

Albert och hans följeslagarinna kommo dit en himmelskt vacker juliiafton. Någon omständlighet måste tillåtas historien på sina ställen. Ursäktas skall och bör derföre, att hvad som följer berättas.

Sedan de vid inresan nått torget, körde de icke rakt fram ned åt Marieholmsbron till, utan veko af en liten gata åt höger, som icke slutar förr än i sjelfva Venern. Ungefär midt på denna gata låg huset, som emottog trötta resande.

De stego ur här, besörjde om sakernas inbärande, och allt gick bra. Men sedermera föreslog Albert, att, medan qvällen ännu var så ljus och vacker, göra en lustvandring i staden.

Sara hade på den sista tiden, allt sedan Bodarne, blifvit tystare, icke just högtidlig . . det ordet passar ej . . men mera högstämd, och hon

språkade icke så ofta om skråets affärer. Utom denna förändring märktes hos henne ingen annan, än den, att hennes vanliga skalkaktighet i blicken utbytts emot en viss himmelsk vänlighet och tillgänglighet för nästan allt hvad Albert ville.

Utan att säga ett ord emot, lät hon honom taga sig under armen, och hon följde honom dit han ämnade föra henne. Han hade ingen plan med sin promenad. Således föll det sig naturligast och af sig sjelf, att de gingo bort öfver torget ned till flottbron, stannade midt på den och beságo Tidan.

Stående här och skådande norrut, hade de en gränslös utsigt öfver Venerns aftonklara, vattrade duk. De kunde icke se hvar och huru sjön sammanflöt med firmamentet sjelf: det syntes allt såsom ett. Och det här heter Tidan? anmärkte hon med en liten runkning på hufvudet; alldeles så flyter också Lidan ut genom vår stad, och ifrån dess bro har man äfven en lika stor . . stor . . stor utsigt öfver Venern norrut, och uppåt ända till skyarne, när det är qväll såsom nu! ack Albert! Albert! jag påminner mig just här den stund, då jag och min mor stodo på bron öfver Lidan . . och hon kastade . . kastade ringen bort . . långt . . långt ut . .

Albert ryste hastigt, tog henne åter under armen och gick, ehuru hon knappt ville det, tillbaka bort ifrån Tida-bron. Komna upp i staden igen, vände de sig åt trakten, der kyrkan står. Kyrkogården, omgifven af en låg stenmur och planterad med träd i flera grupper, ligger så nära Venern, att man tycker sig hafva sjön inunder sig. Och den gråa, höga, vördnadsbjudande kyrkan sjelf har man bredvid sig.

Sara bad att få sätta sig på en grafsten. Albert satte sig bredvid. Du är så tyst, älskade, goda Sara, är du trött? Hon syarade ej en gång på dessa hans ord; men han följde hennes ögonkast och märkte, att hon länge och nästan svärmiskt (sådant hade han aldrig sett hos henne förr) betraktade ett par små vackra barn, som lekte ett stycke ifrån dem i gräset: de rasade hurtigt och slogo hvarann i ansigtet med levkojor.

Barnen sågo hvarken fattiga eller rika ut, men ovanligt vackra. Albert vinkade dem till sig för att göra Sara ett nöje. De kommo barhufvade och långlockiga. Sara höll med svårighet tillbaka en glimmande tår, teg, men klappade dem kring hufvud och hals. Albert sade:

— Tänk likväl, Sara, om dessa vackra barn skulle sakna föräldrar?

Far och mor kunna de icke hafva varit utan, efter de äro till.

— Men om deras far och mor . .

Dött? ja, då beskyddas de af Gud ändå, och af goda menniskor, som alltid finnas. Jag vet en i Lidköping, som inga barn haft, men hvars nöje bestått uti att af sina medel uppkläda och hjelpa flere små barn, hvilkas föräldrar . . Albert . .

— Dött?

Nej, väl sämre! slogos och förskingrade hvarann till själ och kropp, och läto barnen gå der.

— Ett sådant slags barn har du sjelf en gång varit, Sara?

Och en barmhertig moster, moster Gustava, som brukade smyga sig hem till mina föräldrar, har jag att tacka för, att jag är så pass folk som jag är. När pappa dog, vardt det väl något lugnare och bättre hemma, fast mamma då redan var så förstörd och förslöad, att hon dugde till intet, och icke mer kunde repa sig, ehuru det då annars kunde hafva varit en möjlighet för henne att bli menniska igen. Sedan har jag växt upp och tagit tömmarne hemma. Men jag är så, det vittnesbörd må jag gifva mig sjelf, att jag vill förtreta och förderfva ingen; minst dig, Albert. Hiskeligt är och blir det alltid, att en menniska skall kunna få en rättighet, hvarigenom hon sättes i ställning att in i döden förgöra en annan. Dermed vinner Guds vackra kärlek visst inga framsteg på jorden. Aldrig vill jag hafva den makten öfver en annan, och åt ingen tänker jag gifva den öfver mig.

Albert teg: han klappade barnen på hjessan.

— Ack, du tycker om små barn! utropade hon.

Utan att svara henne, sade han likväl: om nu dessa barns föräldrar, Sara, vore ogif . .

— Barnen se goda och vackra ut; det tyckes, som Gud och menniskor älska dem.

Men om föräldrarne icke äro gif . . icke se om dem . . Vi kunde ju i stället för dessa barn, Sara, tänka oss utsvultna, trasiga, öfvergifna.

— Äro föräldrarne goda och förnuftiga menniskor, . . inföll hon mildt . . så se de nog om sina barn, så länge de lefva; det vet jag så visst, som att ingen rifver hjertat ur bröstet på sig sjelf.

Men om föräldrarne äro elaka och oförnuftiga?

— Ja, i det fallet äro de elaka och oförnuftiga, antingen gifta eller icke; och de handla derefter, både emot barnen, sig sjelfva och mot annat Guds skapade arma verk. Det har jag tillräckligt sett och skådat, Albert.

Men en skillnad är det . .

— Ja, en stor skillnad. Den skillnaden har jag nemligen sett vara, att om menniskor börja med att vara goda och kloka, så kunna de väl fortfara dermed och äfven tillväxa deri, om de få lefva i sitt lif, som Gud skapat dem; eller ock beskedligt rättas af menniskor, derest de fela, som ofta händer. Men bringas de att vara natt och dag i ondt sällskap, så smittas de till själ och kropp: och om de afsky det sällskapet, men ändock nödgas dermed umgås, så händer det som oftast, att de förbittras, retas och blifva liksom djeflar.

Albert studsade, liksom alltid, vid detta ord; så fort han icke sjelf brukade det i svordom. Han hviskade något vid sig sjelf om läsare.

— Tänk hvad du vill, Albert, men visst icke är jag en läsare, det kan du fråga dem sjelf efter; ty jag lemnar dig i din fulla frihet. När jag på grafstenen här talar om djeflar, så menar jag förderfvade, hiskliga menniskor, som man väl kan få skåda i städerna, och på landet med, tror jag.

På det sättet pröfvas menniskorna, Sara.

— Pröfvas? Jag tänker, att ingen, som vill menniskor rätt väl, tillställer en sådan pröfning, der största delen går under uti och rent i qvaf. Och hvilken är det väl tillständigt och anständigt, att med menniskor anställa en så helvetes pröfning, att den slutas med helvetet sjelf? Det kallar jag icke pröfning, men raseri.

Albert studsade ånyo och sprang upp vid de förfärliga orden. Helvete, raseri och djeflar hade aldrig ingått i det samtalsspråk, hvarmed han umgicks, utom, som sagdt är, då han svor. Och i sällskap med Sara hade han aldrig gjort en enda ed, åtminstone ingen ställd till henne sjelf, hvarken god eller ond.

För att muntra sig, lyfte han upp barnen det ena efter det andra i sin famn, kysste dem varmt och såg litet skygg ned emot henne, som satt på grafstenen. Han fann henne i detta ögonblick se upp på honom sjelf och på barnen, och det tycktes, som hon till hälften ämnade sträcka armarne efter dem. Han fästades underbart af denna tafla. Han var hvarken målare, musikus eller skald; han kunde således hvarken teckna, sjunga eller säga sig hvad som så intog honom i den sittande, uppåt skådande qvinnans bild. Och äfven hon var icke poetisk. Bilden af det rent och himmelskt okonstlade är likafullt någonting.

— Nu . . nu kom in, Sara! aftonen stupar allt mer; du kan bli kall. Jag ville icke för tusen verldar att du skulle förkyla dig. Han gaf barnen åter flere kyssar och små silfverpengar; de sprungo sjungande sin väg, och han tog Sara Videbeck under armen.

Förkyla mig? Det hoppas jag ej skall hända. Jag är ganska varm, Albert, fast det tör vara så, att du aldrig ser mig het, eller finner mina kinder glöda.

Innan de stego ut ifrån kyrkogården, vände hon sig om en gång, såg på det majestätiska, höga, grå kyrktornet bakom dem, och gjorde en omärklig böjning, likasom neg hon till afsked derifrån . . eller kanke till tacksamhet för det nöje, som hon af de små njutit på kyrkogården.

Alberts hjerta blef lätt igen, när han kom på gatan. Hon gick också lätt, frimodigt och nästan elastiskt vid hans sida. De började språka om resan och hvarjehanda förnödenheter. Innan de viste ordet af, voro de komna vid gästhuset, der deras saker redan befunno sig i en rymlig, vacker, glad kammare.

Likväl blef det snart så skumt, att jungfrun kom upp med ljus, rullade ned gardinerna och frågade hvad herrskapet befallde till afton? och om de ville spisa der nere i allmänna rummet, eller uppe för sig sjelfva?

— Till en början gå efter matsedeln, jungfru lilla, så skola vi sedan bestämma det andra.

Flickan gick. Är du road af att vara bland folket der nere? frågade Albert.

— Icke . . och alldeles icke i afton! sade hon. Vi äro nu i Mariestad, och hafva litet att samtala och öfverräkna med hvarann, i fall vi här skiljas och du far söderut, men jag åt vester. Låt oss äta häruppe.

Flickan återkom med matsedeln. Albert bestämde sina rätter, hvilka öfverensstämde med Saras, utom deri, att hon tog salad till köttet, han deremot sin lieblingsrätt gurkor. Och duka häruppe åt oss, sade han. Jungfrun gick och kom åter; allt blef i ordning. Efter den lilla, glada och förtroliga måltidens slut dukades af igen, och de blefvo ensamna.

Sjunde Kapitlet.

Men det säger jag, att om du sedan far omkring något, det har jag intet emot. Och jag vill inrätta mig hemma alldeles ensam. — Glömma? Om du sprang upp nu, och sprang ut, och reste till Sollebrunn i natt, skulle du glömma mig för det?

När de blifvit ensamna, såsom i slutet af förra kapitlet omtalades, gick Sara fram till deras kappsäckar och började afskilja de saker, som tillhörde Albert. Reser du genast i qväll, eller först i morgon bittida? sade hon, likväl med en half röst.

Hvart, menar du?

— Jag vet icke hvart du ämnar dig, Albert. Men du har talat om att ifrån Mariestad vika af söderut till de stora egendomarne?

Vadsbo härad, der jag hade åtskilligt att uträtta, hafva vi nu redan till det mesta kommit igenom och lemnat. Jag får taga igen det på återfarten. Nu skall jag visst till Odensåker, Sköfde, ja ända ned åt Marka och Grolanda, så att vigaste vägen väl vore att här utanföre vid Lexberg vika af åt Kekestad, och ej följa vestra vägen genom Björsäter och så till Lidköping. Men jag har äfven göromål vid Gräfsnäs, åt Sollebrunns-trakten, och vägen dit går ganska beqvämt och rätt genom Lidköping. Hvarföre kunde jag icke då så gerna nu genast få taga den sednare turen?

— Hvarföre säger du? du har ju din frihet att taga hvilkendera du vill?

Ja, Sara, för mina affärer har jag visserligen frihet härtill . .

— Är då något annat hinder? Hvilketdera vill du sjelf?

Du frågar mig, Sara? och du vet lika så väl som jag, att jag vill följa dig till Lidköping. Får jag icke se ditt lilla hus? dina små rum en trappa upp, som kunna hyras ut par exemple åt resande? och det der större rummet nere på botten, der du en gång tänker hålla handelsbod, och det måhända snart nog, i fall din mor . .

— Allt detta vill du verkligen se?

Goda, älskade Sara . . du ler? det är mitt fulla allvar. Jag har många resor att göra här i Vestergötland, fram och åter, om sommaren och kanske hela året, i fall min plan lyckas att få transport på Vestgötadals regimente, och det beror på Dorchimont. Någonstans skall jag under alla dessa färder hafva mitt hem . . för mina sakers skull . . kunde jag icke få hyra af dig de der smårummen en trappa upp?

— I Lidköping? Men du har icke sett de rummen ännu. Spar till dess. Aldrig köpa, aldrig hyra hvad man än ej sett och skådat!

Denna gyldne regel gick på meter, och var det första af det slaget, som sergeanten hörde ifrån Saras mun. Men orden föllo sig så bra och beledsagades af en ljuf, nästan smekande tonvigt. De stodo begge vid ett af fönstren i rummet, hade ånyo upprullat gardinen och släckt ljusen, för att en stund njuta aftonhimmelens intagande anblick innan de lade sig.

— I dina Lidköpings-smårum, Sara, är det visst rosiga tapeter? det slår icke felt, och derinne har du säkert fordom vid sina tillfällen malit krita? . . Han höll henne i sina armar, hon såg frågande upp i hans ansigte, att finna om han gjorde narr af hennes dröm, den hon berättat . . den der drömmen i Arboga. Men hon fann nu ingen ironi, ingen satir på hans läppar.

Fordom? inföll hon. Det kanske många gånger ännu. Jag ärnar ej aflägga mitt yrke.

— Men om jag hyr rummen?

Så sköter jag mina saker på bottnen i nedre våningen hos mig sjelf.

— Du vill då aldrig sköta någonting uppe hos mig?

Blir du der något boendes, Albert, så skall du väl ock hafva mycket att uträtta för egen räkning, och behöfver hafva dig i ordning, så som du kan tarfva. En god matinrättning finnes i grannskapet, och billig städning är lätt att få, äfven tvätt och strykning hos beskedliga menniskor, som deraf hafva en liten skärf för sin bergning, Albert. De skulle kunna förtjena mer, om icke skråna voro. Men det säger jag, att ofta önskar jag ändå få bjuda dig ned på en liten enkel risp, om det faller sig: kanske bjuder du mig ock någon gång upp? Men aldrig, aldrig vill jag taga af det ditt är, eller lägga mig i ditt husväsende . . blott svara dig, ifall du frågar mig till råds, det du sedan kan följa eller ej, huru du vill . . och allraminst skall jag nånsin hindra dig i ditt arbete. Jag förstår mig icke på dina sysselsättningar: det månne väl vara en hop skrifveri och räkenskaper, kanske, efter du har att göra med inspek . . ja, lika mycket . . Hörstadius och Selander och Silfver . . kanske på Koberg . . men aldrig vill jag störa dig deri.

— Det tackar jag dig för, Sara, det är rasande bra. Men fins det ingenting, som kan vara gemensamt, sådana menniskor emellan, som . .

Det är rätt mycket, ja ganska mycket öfver ändå att hafva gemensamt, utom sådant der, Albert. Får jag säga dig rent ut, som jag menar? Ty jag har tänkt på detta . . under dessa dagar . .

— Också jag har tänkt derpå mycket, mycket, må du tro: det måste bli vår högsta angelägenhet.

Likväl få vi akta, att det icke må gå sönder för oss af alltför mycket nit. Det är hälften vunnet, att taga sakerna lätt och klokt, vet du; rätt och slätt, Albert. Och det är just så man kan taga dem, när man riktigt håller af hvarann.

Sergeanten förstod henne icke alldeles, men smekte det vackra hårfästet vid hennes panna. Fortfar, Sara! du skall tala först.

Hon upplyfte sitt hufvud ifrån hans bröst, hvaremot det hvilat litet, betänkte sig en smula, men sade dock: Efter det så är, att du håller af mig och jag dig, så hafva vi ju det gemensamt? Det är mycket det, Albert. Och det är mer än många hafva. Men taga vi oss före, att äfven hafva en hop annat onödigtvis gemensamt, så skall jag berätta dig hvad deraf följer. Skulle du taga mitt lilla hus, min näring, mitt bohag och penningar . . obetydligt, men som jag kan hafva eller få . . ja, jag vill icke neka för dig, att jag kunde börja bli förtretlig. Ty kanske förstår du icke att sköta sådant? Jag gissar du vet icke det sjelf ännu, efter du ej försökt hafva hus och yrke: åtminstone vet jag icke det. Och det är mycket möjligt, att min oro vore orättvis, och att du skötte allt ganska bra; dock skulle den oron, Albert . . ja, jag skall tala om för dig, att så fort du märkte dylikt hos mig, så blef du rasande. Då gick jag för mig sjelf och gnagde på mina hemliga tankar; ena stunden skulle jag tycka, att jag gjorde dig orätt; andra stunden skulle jag finna, att jag väl kunde ha rätt ändå, åtminstone i ett och annat. Af dessa strider och plågor i sinne och själ skulle tiden förnötas, som kunde användas till nytta och förvärf. Och att tiden förstördes, vore ändock det minsta. Men, Albert, jag skulle bli stingslig af mig. Du skulle finna mig retsam, först någon gång, sedan oftare. Deraf skulle du sjelf bli stingslig. Eller om vi begge undertryckte obehagligheterna, ginge för oss sjelfva och sväljde, som de kalla det, så skulle misstycket i stället krypa invärtes in i merg och ben, tära helsan, och vi skulle aftaga till själ och kropp. Då finge vi väl börja på att dricka Lunds brunn, eller kanske förstöra pengar på gyttja, som

jag har hört omtalas vid Porla eller Loka: sådant, som föga uträttar, när man har det illa stäldt. Så en annan sak, Albert, som jag äfven vill att du skall märka väl. Af plågorna skulle min hy snart aftaga, ögonen blekna, och jag bli fulare än jag är. Det skulle du aldrig hafva hjerta att säga mig, men du skulle ofta tycka det. Jag skulle nog vara så klok att finna det sjelf, och gå afsides i mina mörka grubbel öfver hvad du tyckte om mig: och hvad du aldrig sade mig, det skulle jag dock upptänka och gissa för egen räkning. Deraf blefve min sömn nog dålig, och sedan skulle jag häraf bli ännu skrumpnare dag från dag, Albert ja, det har ingen gräns med fulheten, när en börjar på det viset, det har jag sett på folk. Och huru ginge det med dig? Du skulle, om du vore så god som den bästa man kan finna, söka trösta mig med milda ord; men huru än du dermed menade, skulle det låta litet tomt i mina öron, efter jag kunde märka, att du ljög åtskilligt för att ställa mig tillfreds. Det komme att göra saken värre, men icke bättre. Och du skulle nog också ledsna, ty du är i alla fall menniska, Albert, du som jag. Du torde väl ändå mindre ledas vid mig för mitt försämrade utseende till kroppen, än för min inre retsamhet, tråkighet och hela stygghet till själen; kanske blef ock jag af lidande till sluts oförnuftig och dolsk, så vardt jag dig ännu olidligare. Och det man brukar yttra om löften och eder, blir bara tomma ord, då ingen menniska ändå håller det, som ingen menniska kan hålla: jag talar om den inre hjertats kärlek till en person, som är det enda härvid att skatta, men som utan hjelp går bort, om personen till sin andes tycke blir olidlig för en. Jag har nu nämt om huru jag kunde bli odräglig för dig: detsamma skulle väl kunna inträffa, att du kanske vardt outhärdlig för mig äfven. Hvad är det då för tröst i de gifna orden? Man sitter olycklig för sig sjelf och har ett namn. Det är som en titel utan embete. Det är som en skylt utanför en bod, och när man kommer in i boden och frågar på varan, så fins icke varan, som skylten talar om. Hur gör man då? jo, man går ut förargad och spottar åt skylten. Är icke det rätt nöjsamt? Det har jag ofta med grämelse mäst åse hos andra, och jag likar det icke. Jag önskar icke att du eller jag må hafva det så. Älskar du mig till själen . . då är jag glad och har nog hvad det vidkommer, och skall sköta mig för hela resten sjelf, lustig och nöjd och flitig; sofva godt om natten och vara vacker om dagen; det vet jag, och det skall du få se. Men älskar du mig icke . . hvad hjelper då allt annat, och hvad skall jag med det öfriga? Det gagneligaste och bästa för oss är blott, att kärleken må räcka. Och den kan nog taga slut ändå kanske: men åtminstone bör sådant undvikas, som man kan förutse gör förtret, eller kan göra förtret, och stjelpa kärleken, men icke hjelpa honom.

Men, Sara, om vi äro goda och förnuftiga menniskor, som jag tycker vi äro begge två, så böra vi väl straxt från början kunna . . och sedan fortfara . . och jag tycker vi borde icke räkna oss till de olyckliga exempel du anfört?

— Om vi äro goda och förnuftiga menniskor, som jag hoppas vi med Guds hjelp kanske äro . . så, Albert, fordras det ju icke mer? Vi behöfva ju då intet vidare, än utöfva hvad af godhet och förnuftighet följer emot hvarann och mot alla andra, så vidt vi sträcka oss. Hvem kan hindra det? Betänk väl . . om vi nu äro goda och förnuftiga, är icke då det allra angelägnaste, att vi dermed fortfara, och älska hvarandra? Och det måste vara saken. Då måste synnerligen allt sådant undvikas, som kan förderfva, göra en elak, fånig och dum. Det står alltid till Gud huru en menniska fortfar att vara, och mången kan falla. Men åtminstone böra vi icke med hvarann tillställa sådant, som en liklig trolighet är uti, att det kan fylla hjertat med etter och hjernan med en dimmig sky. Det må andra kalla prof; men jag kallar det onda och okloka företag, som folk icke med rätta borde göra hvarann. Ty om Gud sjelf ger någon en pläga, som icke kan undflys, hon är då att täligt utstå och är ett prof. Men menniskor kunna låta bli usla tillställningar: sådana äro undvikliga och böra undvikas, och äro icke att kalla prof, helst som de oftast föra till helvetet, dit väl ingen vänlig inrättning borde vilja draga sina underlydande. Men tänker du icke som jag, Albert, så har du din fulla frihet med dig, och . .

I alla fall, afbröt sergeanten, har du orätt i det, Sara, att förderf och olycka finnas i alla hus.

— I alla? frågade hon. Nej, jag har sett ett eller par hus, der de lefva bra, rätt bra. Men det kommer visst icke deraf, att de blifvit hoplästa, hvilket icke annorstädes hjelpt, utan deraf, att de i själ och hjerta draga öfverens, åtminstone så pass mycket som behöfves, hvilket alltid hjelper der det fins.

Hoplästa? hvad menar du med det?

— Att man läst öfver dem, vet jag. Kära Albert, signerier tjena till intet. Man måste en gång komma derhän, att i denna sak, som i alla andra, söka hvad som verkligen tjenar, och ej bygga på det odugliga. Deraf blir icke blott olycka, utan, hvad värre är, riktiga laster. Ty, så fort man icke älskar hvarann, så är det en riktig ful last att . .

Signerier? Men jag tycker rätt mycket om en vacker bön . . sådan par exemple, som brukas när två . .

Sara såg upp med ett underbart uttryck. Gud är mitt vittne, yttrade hon, knappt hörbart, men med den renaste stämma, Gud känner, att jag älskar böner. Och jag gör dem, Albert, och jag tänker göra dem. Men ack, icke nyttjar jag böner till sådant, som de icke tjena till; ty det är

signeri och tomma ljud, om icke ännu värre, nemligen hädelse. Böner? O min store Gud? Ej den vackraste bön förvandlar hvitt till svart, eller svart till hvitt. Om två stå bredvid hvarann och ljuga redan då ett tycke för hvarandra, som de icke hafva, icke gör bönen lögnen dervid till sanning. Eller om de icke då stå och ljuga, men likväl lofva sådant, som det händer att det sedan alls icke står i deras makt att hålla, icke afböjes det genom någon läsning öfver dem? Och det som oftast inträffar, nemligen, att de sedermera icke hålla hvad som blir dem omöjligt att göra, men likväl med skenet låtsa så, till ökad pläga och lögn, hvad uträttade väl då den arma bönen på förhand? icke hindrade den att så går? Och när de så ändå fortfara med hvarann, blifva de allt mera grofva till själ och kropp . . ja, riktigt liderliga, det måste man tillstå . . och till sluts sådana, att de icke mer alls kunna fatta hvad vackert och rent i verlden är, eller förstå något i grunden klokt om menniskan, ehuru man läst öfver dem. Det ser man ju jemt, och det kallar jag oseder. Albert! icke är det värdt att heta god, ädel eller lycklig, om man icke är det. Och aldrig är det värdt att till vinnande af en sak bruka annat, än det man vinner honom med; så tycker jag. När det fattas mig olja till kitt, icke ställer jag mig då och läser öfver kritan; utan jag går ut och skaffar mig olja, som jag blandar i kritan, och det hjelper. Jag brukar aldrig signerier, Albert; fast flere i Lidköping kasta saltkorn i ugnen, när de hafva tandvärk, och stöpa bly öfver sjukt folk, och sätta stickor i trän: och ibland säga de, att de blifva friska, som väl kan hända, fast det icke sker af stickorna, tänker jag. Så, Albert, träffas ock hopkästa, som äro rätt sediga och lefva väl; men det kommer icke i sjelfva grunden af läsningen.

Nå, men så skadar den åtminstone ej.

— Jojo men. Ty när man en gång har läst öfver tvenne sådana, som icke duga för hvarann till annat än förderf och elände, så vill och påstår man ändå, att de ytterligare skola vara ihop och bråka sönder hvarandra, bara för den läsningen skull, som en gång skedde i onödan. Det menar jag är ganska skadligt. Sålunda är det väl illa gjordt, att bruka böner så, att de icke tjena, men i de flesta fall ganska rysligt skada. Ack min Gud . . och att göra bön, som är så heligt och ljuft, när det kommer på sitt rätta ställe! Det vet jag bäst.

Älskvärda flicka, när gjorde du bön sist?

— I Arboga . . Albert. Hon hviskade detta så tyst, och det lät nästan som ett min gick före namnet Albert; men hela uttrycket var för mycket magiskt att kunna fasthållas, ehuru sekunden deraf var för djupt intagande, att i evighet kunna glömmas. Hon teg. Men hon tillade straxt derefter högt: Jag säger det ännu en gång, Albert; tänker icke du som jag, så har du din fulla frihet med dig och med ditt. Säg då ifrån det, ty jag ville i det fallet, att du fore i qväll så gerna, eller i morgon, och icke komme med till Lidköping: ehuru Gud vet, huru gerna jag hade dig hos mig på den sandiga stygga vägen.

Blott på vägen?

Deras varma ögonkast möttes; men de sågo ej länge in i hvarann, förr än de blickade ut genom rutan och på himmelen, hvilken förekom dem icke hafva mörknat, ehuru de tillbringat en lång stund i skymningen. Albert satte sig på en stol vid fönstret, hade Sara i sitt knä och mindes nu ända bortom Bodarne den skumma qväll i Arboga, då han äfven satt vid en ruta, med fåfängt bemödande att rista sitt namn i den. Huru mycket hade icke sedan dess förändrats? Hvilket nytt tidehvarf? Med hvilka andra ögon såg han på henne? och hon tycktes sjelf hafva kommit i en annan verld. Allt det förut ej sällan påkommande barska, qvicka, slyngelaktiga var borta; hon bar nu anblicken af medborgarinna; samma förnuft i allt, som förr, men ett förnuft, sänkt i doftet af den innerligaste hängifvenhet, den renaste ljufhet. Det underbaraste var, att den fullkomliga frihet, hvarät han oaktadt allt af henne lemnades, att resa bort ifrån henne om han ville och när han ville, långt ifrån att locka honom till öfvergifvande, gjorde henne tusendubbelt älskvärd, lätt och angenäm i hans ögon. Och älskvärdhet är det enda . . det enda . . som drar till äkta kärlek. Denna kan uteblifva ändå kanske; men skall något verka, så är det allenast älskvärdhet, tänkte han.

Hvad ser du på deruppe i himlahvalfvet, Sara?

— Jag undrar, om det kan vara långt dit?

Han tryckte henne till sitt bröst och svarade: vi äro på vägen.

— Blott på vägen?

Nej framme . . om . .

— Albert!

Berätta mig, Sara, oförställdt . . du talade nyss om huru menniskan af inre bekymmer och själens plågor kan blifva ful; och det hade du visst rätt uti. Vi skola låta bli sådant. Men Sara, säg . . du kan ej någonsin bli ful? Det syns mig omöjligt . .

— Till själen, Albert, behöfva du och jag aldrig blifva fula: och det tycker jag gör tillfyllest. Men till kroppen vet du väl, att då man blir gammal, så . . äfven utan att plågorna tära.

Hvad betyda åldrade drag, då en god och sann ande speglar sig rent i ögon och alla lineamenters uttryck. Det är af denna himmel jag drags och hänryckes.

— Så tycker äfven jag. Gudskelof, du är icke en narr, Albert.

Och äfven kroppens drag förfalla sent, först ganska sent, så framt en god, liflig och verksam ande bor i dem. Så tror jag, Sara.

— Det har jag sett på moster Gustava, inföll hon.

Låt oss då hafva det så, Sara, att hvar och en af oss styr för sitt. Jag skall icke låta dig hafva hand öfver mitt, likasom du icke gifva mig makt öfver ditt. Vi skola endast hafva vår kärlek gemensam. Men tänk, om endera af oss kom i behof, så att det egna icke förslog till lif och uppehälle?

— Vill då icke kärleken gifva bistånd? frågade hon och spratt upp. Komme du i nöd, Albert, skulle icke jag skänka dig af mina medel, så länge jag hade, och jag fann att du ej vore en förskingrare, en usel en. Och blef jag mycket fattig, så kan det ju äfven hända, att du . . att du skulle vilja skänka mig något?

Gud, så du frågar, Sara! Men när det är så oss emellan på begge sidor, hafva vi icke redan då våra medel gemensamma?

— Nej, det är en himmelsvid skillnad. Om jag skänker dig en gåfva, i penningar eller annat, så gör du sedan dermed och handterar det allt som du vill. Deraf kan ingen förargelse uppstå; det blir ditt, likasom det du hade förut; och frågar du mig till råds om handteringen dermed, så skall jag svara dig, och du gör sedan ock med rådet efter som det synes dig bäst. På det sättet är du, oaktadt skänken, lika fri, oförryckt och oförstörd. Likaså, om du vill förära mig något, så måste du gifva mig det på samma villkor, som en ren och älskvärd skänk, till glädje och gagn, den jag får vända och nyttja som jag behagar och behöfver. Sådana gåfvor och gengåfvor äro då en hjelp åt menniskan, men icke ett ömsesidigt förderf, sådant som det dagliga trassel, folk annars mycket bruka med hvarann.

Kunna då aldrig menniskor hushålla ihop?

— De kunna ju försöka. Går hushållningen bra, så kan man ju fortfara med den, likasom man fortfar med mycket annat, som går bra. Går han åter rasande, så är det ju välbetänkt att upphöra med den, likasom med annat rasande. Men kärleken emellan två, den bör främst af allt hållas fredad och i ro för sådant; den bör aldrig göras lidande eller beroende af en sammanboning eller hushållning, och huru den kan slå sig ut. Jag tycker det är bäst att de aldrig flytta ihop, det får jag säga; emedan folk, som älska hvarann, mycket snarare reta, förarga och slutligen förderfva hvarann, än andra, som icke räkna på hvarann och derföre se mycket med kallsinnighet. Men vilja de då ändtligen försöka det onödiga nöjet, att låta två hufvuden regera jordiska saker, som skötas allrabäst och blifva redigast, när de icke blandas, utan hafvas af hvardera personen för sig, hvilken styr sitt bäst efter sitt hufvud . . så må de åtminstone vara så kloka, och sluta upp dermed innan deras kärlek förgår, som lätt kan hända; ty intet glas är vackrare än hjertats tycke, men ingen emalj skörare. Det kan jag förstå.

På det sättet vore ju allrabäst, att vi icke allenast läte bli att bo ihop, utan äfven icke såge hvarann alltför ofta?

— Du tänker ju också göra många resor, Albert? yttrade hon med en blick, långt ifrån smärtsam.

Det måste jag. Jag kan ej undvika det.

— Huru glad skall jag tänka på dig medan du är borta? Och så vacker, som jag då har dig i min själ, skulle du hafva svårt att vara, Albert, om du stannade hemma. Men du skall återkomma! och hvarje gång dubbelt välkommen!

Men herre min Gud . .

— På det sättet skall kärleken räcka. Du skall slippa se mig i alla dumma, ledsamma, stygga . . ja, i stunder, då det är alldeles onödigt att se hvarann. Och om äfven du har sådana stunder, ty du är menniska, Albert, så skall jag också slippa se dig då.

Men, lefvande Gud . . Sara, jag begriper icke . . hvart tar detta vägen? man kan hitta på att glömma hvarann?

— De, som med olidlighet nöta sig emot hvarandra stundligen, de glömma hvarann snarast, Albert; eller om de minnas hvarann, så är det med plågans minne, såsom man kommer ihåg fulslag.

Hu då!

— Det är nära kroppar med aflägsna själar. Såsom det står i Skriften: de lofva mig med läpparne, men deras hjerta är långt ifrån mig.

Du är dock en läserska!

— Nära själar med aflägsna kroppar tycker jag då, om så skall vara, mera om.

Men kunna ej beggedera vara nära?

— Stundom, Albert. Nu är det så oss emellan. Men . . Och till Lidköping vill jag du skall följa. Men det säger jag, att om du sedan far omkring något, det har jag intet emot. Och jag vill inrätta mig hemma alldeles ensam. — Glömma? Om du sprang upp nu, och sprang ut, och reste till Sollebrunn i natt, skulle du glömma mig för det?

Sara, du skulle stå framför mig jemt!

— Och jag skulle se dig genom alla mina fönster. Försök! res för ro skull!

Tillåt mig att dröja litet.

— Glömma? När likgiltighet kommer emellan menniskor, då är det som glömskan halkar med i sällskap. Men resor och afstånd, hvad betyda de? Landsvägar äro icke det, som gör afstånd emellan själar. Nä, icke vill jag du skall vara borta öfver halfva året, det tillstår jag.

Du andas så ljuft!

— Glömma? sade hon åter efter en liten stunds tystnad. Kanske, om det händer att kärleken slutar emellan några, att glömska också då kan komma: men åtminstone är det visst, och det vet jag,

att icke uppehålles hjertats glada minne af sådant, som öder ut kärleken sjelf. Derföre . .

Ja, jag skall icke se dig, icke påhelsa dig alltför ofta, Sara. Men om jag får hyra dina smårum och der sitta för mig i mitt eget arbete, så skall intet i verlden, ej du sjelf, kunna hindra mig ifrån att måla din bild framför mig, nemligen icke med pensel, det kan jag icke . . ack om jag kunde! . . Och skulle du blifva sjuk, då vill jag gå ned och sitta vid din säng.

— Det kommer an på sjukdomen, bästa Albert. Jag har helst Maja hos mig, hon förstår det bättre.

Men . . min Gud . . om . . jag tänker blott . . om par exemple jag sjelf blef sjuk?

— Det är en helt annan sak. Då går jag upp i dina rum och sitter hos dig natt och dag, om det behöfs, vid din säng. Jag sluter igen boden och skrifver utanpå: bortrest. Du skall veta, det är den skillnaden, att om en karl är sjuk . . riktigt, så att det icke är prat, utan han ligger till sängs med allvar . . det är icke en obehaglighet, ledsamt eller fult att vara närvarande vid; det kan jag med. Men ett sängliggande, sjukt fruntimmer, med lungsot eller så, det är allrabäst för sig sjelf, Albert. Likväl, om något skulle hända mig, har jag icke emot, att du dröjer i staden . . i huset . . i öfre våningen. Skulle . .

Gud! hvad menar din underfulla uppsyn?

— Skulle jag dervid komma nära döden, då ville jag, Albert, att du gick ned i mitt rum . . näst innan jag dör . . till mig! . . och . . ty denna hand ville jag kyssa sist af allt i verlden . .

. . . .

Åttonde Kapitlet.

Se dig omkring och var glad i uppsynen! Jag ville hafva den hemliga glädjen, att när du åker fram på gatan, hvarannan flicka må stanna och tänka: Kors, en så vacker officer der far!

Historien och geografien, som alltid räcka hvarandra handen, måste äfven här hjelpa hvarann; så att när den förra sist drog sig hastigt undan och viker tillbaka, börjar den sednare tala, och talar på följande sätt: Vägen emellan Mariestad och Lidköping räcker ända ifrån Mariestad till Lidköping. Denna väg började de begge resande straxt befara morgonen derpå, så fort de doppat sina skorpor i ett par vackra äkta koppar.

Vestergötlands geografi må säga allt hvad hon vill och behagar om södra Venerstranden; det vissa är, att om man icke ser på vägen, som stryker fram här, så förekommer den ögat alls icke obehaglig. När de begge resande hunnit till Bresäter, sade Albert: Nu beror det på, om vi framåt Forshem skola taga den gudomliga vägen öfver Kinnekulle, som går genom norra delen af Österplana, så Medelplana och Källby, på hvilken väg vi komma förbi Hönsäter, Hellekis och Råbäck . .

Råbäck? jag har hört omtalas Råbäck! Jag har icke varit der förr, fortfor Sara, men hvarföre skulle jag nu dit, då hon icke mera bor der?

— Hvilken hon?

Der har en engel bott, men som nu flyttat till Vettern.

— Fru . . jag vet . . jag mins icke rätt namnet.

Jag har icke heller sett henne, fortfor Sara; men bodde hon ännu qvar på Råbäck, så skulle jag önska taga den vägen. Goda, förträffliga böcker har hon lånat moster Gustava i Lidköping, och dem hafva vi begge läst tillsammans på mellanstunder.

— Dem vill också jag läsa! utropade sergeanten. Du skall så . . men . .

— Ja, den andra vägen vi kunna välja, fortfor han, går deremot ned åt Enebacken, öster och söder om Kullen, genom Skälfvum, förbi Husby, och så. Hvilkendera skola vi taga?

Huru skall jag kunna afgöra det? det förstår jag mig icke på.

— Men du skall veta, Sara, att Hellekis hör till de utmärktaste ställen i Vestergötland; det förtjenade väl att fara den vägen.

Om du vill. Och är der stora hus och byggnader, så förtjenade det nog att göra sig bekant på stället; det kunde en gång löna sig.

Litet förstämd refvade sergeanten in sitt samtals poetiska segel; han hade icke nu på några dagar hört yrkets angelägenheter omtalas, men märkte genast, att de voro i antågande. Och huru kunde han vara ledsen på henne för det? Likväl ville han ej, att så gudomliga platser, som Hönsäter, Hellekis och Råbäck, skulle uppoffras till mål för blotta glasmästarönskningar: han beslöt således att taga den prosaiska stråten öfver Enebacken, lemnande Kullen till höger.

— Hon har dock varit högre stämd, fortfor sergeanten för sig; ja, ett par dagar! och hennes talämnen, ehuruväl alltid sig lika hvad klokheten beträffar, hafva dock ej ständigt haft smak af en gesäll i fruntimmerskläder. Stackars, goda, oskyldiga flicka! tillade han med en knappt återhållen tår; goda, älskade! huru orätt bedömer jag dig? är det icke rätt väl, att du är så förnuftig? Du skall ärligt och förträffligt kunna sköta dig och de di . .

Han ryckte till hästarne, likasom en hastig skrämsel påkommit, och han fruktade de skulle fara af någonstans; men han hemtade sig och fortfor inom sig: Allt hvad jag kan spara och aflägga, skall jag gifva dem, och det såsom en fullkomlig, en ren gåfva, så der som hon vill hafva det, utan all inblandning ifrån min sida (om icke medelst

fria råd), huru hon dermed må hushålla. Men? gode Gud! mina skall jag kalla dem: det skall, det måste, det vill jag bestämdt!

Det skall du, och det blir min himmelska glädje, att höra dig säga så. — Albert for förskräckt åt sidan vid dessa Saras sakta uttalade ord. Hade han glömt sig i sin svärmiska utsigt ända derhän, att han talat högt och förrådt sina innersta tankar?

— Räds icke, Albert; dina hviskningar, dina allratystaste hviskningar till dig sjelf, hör jag; ty jag är så, att jag hör.

Store Gud! hvem är du då? kan du mera än andra?

— Du kör så bra och galant, Albert; jag älskar dig.

Du älskar mig, men du svarar mig icke?

— På hvad skall jag svara?

Huru kunde du höra nyss, hvad blott min själ darrande tänkte?

— Jag älskar din själ, derföre hör jag din själs ord.

Hvad?

— Det vill säga, jag förstår dig. Jag begriper dina tankar: till och med hvad du grubblade på nyss förut . .

Hvad? om yrket?

— Jaja . . Albert . . ett fönsterglas är icke så föraktligt, som du tror, Albert. Det skyddar dig om vintern emot kölden ute, och gifver dig likväl ljus med detsamma. Det mesta i lifvet är annars så, att om det värmer, sker sådant icke utan med mörker, eller om det lyser, så sker detta sällan utan med köld. Ett fönster allena . . märk väl, min Albert . . ger ljus utan att låta köld inströmma; och det håller värmen inne, med bibehållande likväl af ljus tillika. Så är ett fönster beskaffadt, och det betyder mera, än mången fattar. Derföre skall du icke förakta fönster, och icke förakta Saras yrke, hvarmed hon har födt sig och alla i Lidköping, dem hon kan hafva haft att bistå . . och skall så hädanefter . . och äfven dig, Albert, om du kommer i nöd.

Nej, Sara, det skall du aldrig behöfva. Flit! en stor flit i mitt yrke . . ty också jag har ett yrke! . . älskade, goda flicka, nu känner jag, likt en himmel, hvad det är att vara flitig . . jag skall och vill förtjena! . . detta ord, som förr lät så lumpet i mina öron? Förtjena vill jag! arbeta och dermed hjelpa ej blott mig, men . . alla i Lidköping, dem jag kan hafva att bistå. Yrke och flit . . du, Sara, har lärt mig de rätta orden! Han tog hennes hand.

. . . .

Geografien är en stackare, som ständigt låter öfverrumpla sig af Historien. Hvar var det nu, som den sednare tog sitt nya öfvertag igen? Jo, på vägen åt Enebacken. Så tag då vid der och håll sedan uti dig, geografi!

Enebacken . . och så får man Holmestads, Göteneds, Skälfvums kyrkor, och till och med Vettlösa på litet afstånd åt venster: förlåt, Vättlösa heter det. Sedermera kommer man så, att man ser Husby och till och med Klefva kyrkor uppåt Kullen till. Vidare råkar ögat inom kort Broby kyrka, Källby kyrka, Skeby kyrka . . det var obegripeligen så mycket kyrkor!

Men nu är det slut. Ett stort öppet vatten möter till höger och slår den åkandes blick med en tjusande förfäran: han fruktar få hela Venern öfver sig, åtminstone inpå hjulnafven, och tviflar icke att den sanka, gula sandstrand, han åker på, legat under böljan en gång. Venern är en fée, som dragit sig litet undan: hvem vet, om hon icke hastigt och oförtänkt kommer på en och tar igen sina gamla rättigheter? I synnerhet vid nordanstorm är detta fruktansvärdt.

I dag teg vinden och böljan log. Sara satt i hvarje ögonblick anande att få se sitt Lidköping. Hon kände de ljufvaste inre minnen.

För en sak måste dock Historien tillåtas att redogöra: det är för den besynnerliga lyckan de hela vägen rönt, att få parvagn. Ty eljest pläga kärror hota de flesta resande, som icke komma på egna hjul eller stå på egen botten i vagnarne. Kärror äro stundom stygga att åka på. Det var således en mild skickelse, som förfogat här; och kanske ligger närmaste förklaringen i det, som medici sjelfva . . hvilke annars aldrig befatta sig med ödet . . påstå om naturen, nemligen att hon har en utmärkt och enskild omvårdnad om qvinnan; att hon nästan är skygg att skada henne; är vördnadsfull, undvikande, aktsam. Detta är en mystisk, men en helig tanke. Måtte derföre också menniskan vika lika vördnadsfullt undan: må vi knäböja för en himmel, som okänd . . misskänd . . står omkring oss, så nära, så god, så hemlighetsfull, så glömd, och likväl så ständig.

Lyckan att få parvagn kom för dessa resande ofta deraf, att när Albert såg hästarne vara goda, brydde han sig icke om att fordra skjutsbonde, utan körde ensam; hvilket bönderne, när de se sig få ordentliga åkande, gerna gå in på och tacka för. Så hade nu sergeanten och hon farit ensamma hela tiden.

Lidköping kom. De började åka på stadens första gata, bred, stor, bra; men litet ojemnt stenlagd. Bästa Albert, låt mig stiga af här, detta är mitt barndomshem: jag skulle vilja gå till fots härinne. Du kan köra, jag går ensam.

Nej, jag stiger också af, går bredvid och kör.

— Icke! det ser illa ut. Och så tillika, Albert, en annan sak. Åk du ensam fram till källaren bortom torget. Jag går hem till mitt hus: jag vill komma dit ensam först. Jag vill se huru det är med min stackars mor.

Äfven jag vill se henne.

— Nej, Albert. Om hon ännu lefver, skulle hon känna en fasa vid din anblick. Det vill jag icke.

Min Gud! hvad säger du?

— Ty du skulle omöjligen kunna undvika att förråda dig. Du skulle uppföra dig så emot mig, att hon i dig skulle ana en friare: hon skulle skälfva vid föreställningen att i dig se sin dotters blifvande man. Jag skulle få svårt att öfvertyga henne om, det du aldrig i verlden skall bli . .

Ha!

— Frukta dock intet, goda Albert. Du skall snart komma hem till oss, och du skall få bese de rum, du ämnar hyra. Men vänta tills jag låter kalla dig. Kör nu gatan rätt fram: det är icke svårt att hitta här i Lidköping. Utan afvikningar kommer du rätt så bort till den der bron, som vi talat om, öfver Lidan . . den der, du.

Hah!

— Den åker du öfver; men betrakta utsigterna till höger och venster, ty skönare flod än Lidan rinner ej genom en stad. Litet längre fram, samma väg, kommer du till torget. Ett större torg fins icke i verlden: kör rakt fram öfver det till mynningen af gatan längst bort åt venster. Den gatan går åt en annan tull, hvarifrån vägen löper till Göteborg. När du nu kommer på den gatan, blott till nästa tvärgränd ifrån torget, så ligger källaren der i hörnet. Tag in på den, låt bära upp alla våra saker; tag en kammare för din räkning öfver natten, eller tills jag låter kalla dig. Jag skall hemifrån skicka en af lärpojkarne efter mina saker: du känner väl dem åtskills?

Det står väl icke S. V. på alla: men jag skall försöka.

— Du är tankspridd, goda Albert. När du kommer fram, så ät litet, stärk dig, och tänk icke så mycket på mig. Du känner väl igen dina egna saker åtminstone? Allt hvad som icke är ditt, det är mitt . . och låt pojken hemta det.

Hvad som icke är ditt, det är mitt!

— Men . . var icke förstämd, icke blek! Du är i en hygglig stad, skall du veta. Se på menniskorna, när du far genom gatorna: du skall märka, att nästan hvar flicka här är behaglig . . det är Lidköping utmärkt för . . jag är ibland de allra obetydligaste. Se dig omkring och var glad i uppsynen. Jag ville hafva den hemliga glädjen, att när du åker fram på gatan, hvarannan flicka må stanna och tänka: kors en så vacker officer der far!

Sergeanten nickade ett temligen muntert afsked åt Sara, som stigit af. Han körde framåt, långsamt likväl, och såg sig ofta om på sitt gående resesällskap.

— Du kör för simpelt, sade hon vinkande. Det går icke an för en karl. Han slog då till en frisk klatsch i luften, hästarne foro af. Sara Videbeck gick ensam.

Hon vek ned åt en gata utmed ån: gatan, som förde hem till hennes boning. Det var icke sent på qvällen, dock redan afton; flere skyar i längsträckta, söndertrasade och oförklarliga skepnader drogo här och der fram öfver hvalfvet; till regn liknade det sig likväl icke. Solen skämtade nere ur vestern med de allvarsamma, betänkliga, ljusgrå, tunna skygestalterna.

Fotgängerskan stannade vid en tvärgata, emedan folk kom gåendes, och hon sökte i dem igenkänna bekanta. I småstäder veta nästan alla menniskor till hvarandra. Sara märkte äfven hvilka dessa voro; men, inbegripne i djupt samtal och på temligt afstånd ifrån henne, varseblefvo de henne icke. Hon undrade på deras åtbörder, pekningar och hufvudvändningar. Men då de gingo förbi, steg också hon framåt vidare och närmade sig till nästa hörn. Här stannade hon åter tvert, ty en likprocession kom. Vördnaden för sådant hade alltid hållit henne tillbaka; huru mycket mera nu, då hon med häpnad och bestörtning i denna procession igenkände sin egen verkgesäll, gående svartklädd: några af de äldre lärpojkarne jemte andra bekanta buro en likkista. Det var hennes mors! derpå kunde hon icke tvifla.

Bröstets förfärliga rörelse, andedrägtens uppror bjöd hon till att dämpa; ty ett oskickligt uppträde på gatan måste undvikas! Resklädd och utan allt svart i sin drägt ville hon ej visa sig. Min mor? min mor! får jag aldrig mer se ditt ansigte? utropade hon, vred sina händer och drog sig ännu närmare in i det hörn, der hon stod, för att låta det sorgliga tåget komma förbi. Hon tyckte sig höra klockaren till sin granne i processionen doft mumla orden: förlidne söndagsnatt.

De allvarsamme vandrarne märkte henne icke. Men när kistan hunnit om den tyst gråtande, fördolda dottren, blef det omöjligt för henne att fortsätta sin egen vandring till hemmet. Hon såg, att processionen vände sig fram åt kyrkan till. Om det var begrafning eller blott bisättning, kunde hon icke veta; men hon drogs oemotståndligt att på afstånd följa. Allt var henne ännu oredigt, hemskt, alltför hastigt öfverraskande: att se sin mor, åtminstone röra hennes kista med sin mun, innan hon nedsänktes, det var en nödvändighet.

Förlidne söndagsnatt? stafvade hon tillsammans i sina tankar. Hvar var jag då? I thorsdags reste jag ifrån Stockholm. Hade resan icke fördröjts . . hade icke . . om . . så kunde vi . . så kunde jag redan i söndagsaftons hafva varit hemma. Nu är det onsdag! Hvar voro vi söndagsnatten? Hvar? På Bodarne, svarade hon sig sjelf.

Lidköpings kyrka är till belägenheten olik Mariestads deruti, att då den sednare ligger särdeles högt, beherrskande hela staden och är synlig öfverallt, så står deremot Lidköpings i ett hörn af sin stad, visserligen så, att hon på afstånd märkes . . ty hon är likväl en ansenlig byggnad . . men

icke så, att hon genast och öfver allt tar ögat i anspråk. Hon har icke fått sitt läge utmed sjelfva Venern, såsom Mariestads kyrka, men är omgifven af en mycket lummigare, dunklare, innerligare kyrkogård.

Sara ville desto mindre nalkas tåget, som fruntimmer aldrig gå med i sådana; och de, som höra till sorgen, visa sig i synnerhet icke ute, och minst på kyrkogården, vid det afgörande tillfället. Men Sara måste till kyrkogården! Var ändamålet att nu sänka ned i jorden den älskades stoft, så måste hennes syn, skärpt så mycket som möjligt, söka följa denna färd till dess sista märkbara ögonblick.

Hon fann med rörelse, att stadens ringaste prest blifvit den, som man ombetrott och kallat till utförande af förrättningen. Kistan gick omhvärfd af de menniskor, som varit glasmästarenkans arbetare på verkstaden, och hvilka, sällan vane att gå i svart, nu syntes dåligt utstyrda i till en stor del lånade, åtminstone urvuxna kläder. Men allas ansigten hade, då Sara såg dem träda förbi, burit spår af blekhet, insjunkenhet: hafva de farit så illa under de tre veckor jag varit hemifrån? nej! det måste betyda sorg eller andakt, hoppades hon. Kistan befann sig redan långt inne på kyrkogården, då dottren med vacklande steg äfven försökte att våga sig ditin.

Hon blickade rundt omkring derinne. Ingen menniskohop fans samlad, i hvilken hon kunde blanda sig, för att på detta sätt våga nalkas närmare till den uppkastade jordhög, hvarpå hennes stirrande ögon stodo. Hon drog sig således afsides bort till en hög grafsten, under ett träd. Bakom den skymd sjelf, kunde hon ändå få åse sin mors sista . . enda . . heder. En matt ringning började med kyrkans minsta klocka, presten uppslog handboken, klockaren tog upp sin psalmvers.

Vid dessa ljud sjönk Sara på knä i gräset vid den aflägsna grafstenen; tårar kommo i strida svall, hennes hufvud darrade ända ned emot blomstervallen och hennes händer emottogo den fallande pannan. Min mor! min mor! utropade hon högt, ty hon viste, att ingen dödlig hörde henne här. Ett saligt minne genomströmmade hennes hjerta dock dervid: jag har uppfyllt din önskan, min mor! din oaflåtliga förmaning till mig har jag lydt. O, hvarest du nu är, gif mig din välsignelse!

Om den aflidnas ande nu blickade omkring på hvad här föregick, så skulle den der borta vid sjelfva griften hafva kunnat skåda de svartklädde, som med omsorg och aktning (dock ej med många ord, ty glasmästarenkans lefnad var ju ej att berömma?) sysselsatte sig med det döda stoftet: men här under trädet, till mera glädje för himmelen och lifvet, knäböjde i en skön bild framtid och efterverld: denna bild kunde vara för anden att med mera, att med oändlig sällhet se. Himmelsk dygd, ren sedlighet, sann pligt äro ofta ett okändt, misskändt, icke sedt. Dold stod dottren, tyst i sin bön: menniskor sågo henne icke. En svalkande vind gick öfver blommorna.

Psalmversen var kort, ringningen snart slut, och prestens ord icke flere än handbokens. Allt aflopp således fullkomligen som det skulle: intet fattades, men också intet var tillagdt. Under verkgesällens insjunkna ögon syntes litet blått öfverst på kinderna. Lärpojkarne, af frisk hy, fattade de i beredskap stående skoflarne och började nedstörta mullen.

. . . .

. . . .

Albert hade nått sin bestämmelse i gathörnet; tagit en kammare en trappa upp på stadskällaren, och vandrade i den, än orolig, nyfiken och väntande på bud; än förstämd, uppstämd och nedstämd. Han såg på klockan, hon var sju på qvällen. Att beställa hästar genast för morgondagen och så snart resa åt Sollebrunn, syntes honom nu omöjligt; men klockan åtta fann han det vara just det rätta. Först måste han väl ändå taga afsked af . . och när borde hans återkomst likligen inträffa? Allt detta kunde väl icke vara öfverläggningar af allramest invecklade art; men han hade redan vant sig att med en öfverlägga om så mycket; han ville göra så äfven nu, och han fann sig ensam.

Hans oro samlade sig slutligen i en enda brännpunkt: han satt tyst, stel och stirrande i sin hörnsoffa med undran på att intet bud kom. Han hörde en uppasserska slå i några dörrar till rum utanföre. Han ropade henne med dundrande stämma. Hon anlände i flygande. Gif mig en kopp the! sade han och såg vild ut.

Van vid ovanliga resande, gick hon sin väg beskedligt, tigande och utan undran. Då ropade han henne tillbaka, och hon kom åter. Hörde du hvad jag begärde? röt han. — Ja, herre. — Så låt det gå fort, medan jag sitter här och väntar! — Icke har herrn väntat på mig, så mycket vet jag, sade hon stött och gick ut med en liten fnurr.

Ack, hvad jag väntar på dig! utbrast han suckande inom sig, utan att hafva hört på den utgångna flickan.

Theet kom, hett och starkt. Sjelfva hon, som bar det, såg förargad ut; ty tålamodet kan förgå på hvem som helst; och när sergeanten förde koppen till läppen, brände han sig så fördjefladt, att han ropade: det var fan!

Kunde du då icke hafva väntat litet med det? utbröt han; jag är icke skapt att skollas.

— Icke jag heller, svarade Lidköpingsflickan vigt. Är du rasande?

— Nej, det behöfs icke mer än en sådan.

Jag vill lägga i mera socker och grädde, så svalas det af, anmärkte sergeanten, återkommen till visdom och bättre lynne. Hvad är klockan?

— Det rör mig icke.

Du är dock f—n gifven.

— Skall det vara en kopp till?

Jag ser klockan är snart nio, och intet bud! bädda åt mig i rappet, jag vill lägga mig, så har jag något att göra. Ja, slå i en kopp till!

— Skall den drickas på sängen?

Slå i och låt den stå der, så får jag se. Jag går ut på gatan, att se mig om; men kommer något bud, så ropa genast upp mig. Och bädda emellertid.

En konstig offsér! sade flickan, sedan han gått ut; men han väntar bud, och jag bryr mig icke om honom. Hon bäddade hastigt och raskt: hon var ond: kuddar och lakan foro som kanaljer fram och åter under hennes händer. I rappet . . som han begärt . . vardt sängen färdig.

Verkligen melankolisk, hufvudet sänkt emot bröstet och blek återkom sergeanten. Har intet bud hörts af? frågade han med den allrabeskedligaste stämma den utför trappan nedhoppande uppasserskan.

Nej; men allt är i ordning deruppe. Hon försvann i de undre regionerna. Han gick trappan upp.

Kommen till sig, sade han intet. Han kastade ännu en blick genom fönstret på gatan, för att erfara om icke . . Men ingen syntes.

Han satt länge vid rutan; men ingenting hände, mer än att det blef allt gråare omkring honom. Jag lägger mig! sade han slutligen högt, men långsamt och likasom i lethargi. Emot detta hans påstående hördes ingen invändning. Ingen var närvarande att bestrida honom det allraminsta.

Lethargiskt klädde han af sig, lade sig och somnade, svept i källarmästarens lakan och gråspräckliga sidentäcke, dyrbart i sig sjelf, men utan värde för sergeanten.

Morgonen derpå . . som var en thorsdag igen, för att döma efter aftonen förut, hvilken varit en onsdagsqväll . . morgonen derpå inträffade, att sergeanten vaknade. Ingen helsade på honom, ingen steg upp vid hans sida, ingen nickade; till och med ingen kom in, ty frukost hade han aftonen förut i bedröfvelsen alls icke beställt. Dock var han så pass karl för sig, att han steg upp och ställde sig på golfvet.

Obegripligt! tänkte han.

Han tvättade hufvudet med kallt vatten, klädde sig så elegant, som uniformens snitt medgaf, och steg slutligen fram för en stor väggspegel att ordna det öfriga. De genom sin blekhet finhylta kinderna, de stora, mörka och nu smäktande ögonen, det grant lockade håret: hela den bilden i spegeln såg ut som om han i sanning avancerat till fänrik. Förargelse vaknade härvid, emedan han på en tid fått ett afgjordt och outgrundligt begär att stanna på underofficersgraden. Hut vekling! mumlade han: mörka blixtar uppstodo i ögonvrårna, och han slungade åt sin vederpart innanför glaset vreda, morska blickar, som den der i spegeln af begripliga skäl genast återgaf. Så uppmuntrade dessa begge herrar hvarann, och inom en stund såg sergeanten ut som en svensk Achilles.

Någon kom trippandes, dörren öppnades, och uppasserskan steg in med anmälan, att bud i går aftons afhemtat sakerna, och att de der rummen, som skulle hyras . .

Bud? och jag har icke förr än nu fått höra deraf! Åskor hotade i dessa ord. Flickan vek hastigt mot dörren, men hemtade sig och förklarade, att budet så sent inträffat, att herr majoren då redan längesedan insomnat, och att hon visst icke vågat . .

— Hvarifrån var budet?

Från Videbeckskan.

— Videbe . . (åter en åskblick: dock kunde han icke neka sig, att så just kunde rätta termen låta för det der mellantinget, som han så mycket grubblat öfver. Sjelf nändes han likväl icke tala ut namnet så).

Ja, eller ifrån det huset, rättare sagdt, fortfor flickan; ty Videbeckskan sjelf hon är då ändtligen borta. Men lärpojkarne kände riktigt igen sakerna och buro dem till sin döda matmors hus.

— Döda! hvad säger du? himmel och fasa? död? nej . . och jag fick ej veta något i går?

Flickan svarade häpen: budet sade, att de der rummen, som ville hyras, de kunde nu få hyras, och att klockan åtta på morgonen i dag skulle de beses. Derföre tyckte jag det icke var värdt att störa herr majoren förr än nu på morgonen klockan sju.

— Beses klockan åtta, sade budet? se här! klockan är åtta om en qvart. Men . . evige Gud! Död? Det är omöjligt! omöjligt! omöjligt!

Han störtade ut och frågade i dörren efter vägen till Videbeckska huset. Uppasserskan berättade och tecknade det, så godt hans otålighet och hennes bestörtning tilläto. Han skyndade bort.

Denna morgon var undransvärdt vacker. Sergeanten kom ned till en af gatorna vid Lidan: dagens friska, nya sol, jemte det blåa, det gröna, det hvita, i luft, på trän, på . . ack, nog borde väl sergeanten haft sinne att se och glädjas åt så mycket? nog borde han af berättelserna under föregående dagar nu kunnat finna, att det var Videbeckskan, modren, och alls icke Videbeckskan, dottren, som dött. Men han var så tankfull, att han gick utan all eftertanke.

Slutligen såg han ett litet rödt trädhus med Strengnäs-tycke, dock välbehållet. En lång rad strödt granris på gatan mötte honom: det klack i bröstet: han hade nu dödsspåret att gå efter.

Genom en plankport med klinka kom han in på en rymlig, nysopad gård. Han steg upp på en låg, men bred farstutrappa. Sjelfva farstudörren, temligen stor, var sirad med lönn- och björkruskor. Körfvel och färskt elggräs doftade ifrån far-

stugolfvet. Denna milda vällukt mötte honom således; men hans knän darrade, ty han anade, att den, såsom bruket var, hade för ändamål att dölja ångan af det förskräckliga.

En äldrig qvinna kom honom till mötes: snygg, men ytterst tarfligt klädd, en blandning af bekymmer och godhet i anletet. Åter skar det i hans hjerta. Detta är säkert gamla Maja! tänkte han. Hvad skulle han säga? huru skulle han begynna? Slutligen stammade han:

— Jag har fått höra, att här skulle finnas rum . .

Att hyra? ja, en trappa upp, om jag får lof att visa herrn.

Han gick åt trappan; men han ryste, ty om hon verkligen var död, hvad i herrans namn skulle han då med rummen? Hans fot höll på att snafva öfver första trappsteget, han vände sig om till den gamla tjenarinnan, han ville fråga något, men tungan vägrade att lyda. För att dock något göra, sade han: innan jag går upp, låt mig veta hyran?

Tjugu riksdaler riksgälds på år, men tolf på halfår, min herre. Var så god . .

Kalla, dystra, skärande ord! men jag skäms att icke gå upp, då jag hitkommit, tänkte han. Han flög uppför trappan.

Visarinnan förde honom in i tvenne små rum rum med rosiga tapeter. Var så god och sitt ned och bese dem emellertid, sade hon, gick ut och läste dörren.

Sitta ner? nej minsann. Store Gud, hvad skall jag här och göra? Hvilka rum likväl? trefliga! himmelskt trefliga! Här är nyss skuradt, som om det skett i natt? ordnadt, fejadt, och springfärska gardiner uppsatta. En gäst har väntats, det synes. Och levkojor i fönstren? Se, hvilka speglar med ramar? ramarne också af glas med underlagdt guldpapper. Alldeles så. Och det inre rummet? Äfven der rosiga tapeter? men på annat sätt. Ack, den som här finge bo, och . . om . . det vill säga, om . . gode Gud! . . om dessa små rum var det ganska säkert hon drömde den natten i Arboga, då . .

Dörren öppnades. Hon steg in. Sergeanten for litet åt sidan vid anblicken af en svart flicka: en flicka i ratine med Saras hufvud, mildt leende då hon märkte hans häpnad: en bred, finstärkt lenons-krage öfver bröstet. Kinderna hvita.

Jag har sorg, som du ser, sade hon.

Hvad jag är glad, du lefver? du ler? utropade han.

Den sorg, hvarom hon talade, satt som en fin skymning omkring det öfversta af hennes ögon. Men hvitögats emalj sken blåhvitt, såsom alltid förr, och pupillerna glänste. Albert! sade hon.

Han svarade intet: blott såg.

Hvad tycker du om dessa rum? vill du hyra dem? Men du kan icke känna dem mycket ännu. Får jag icke nu bjuda dig ned i mitt, så skall du få se huru jag har det: frukosten väntar. Och börjar du icke dina resor straxt i dag, så ber jag dig ock hos mig till middagen. Går allt detta an, Albert?

Han sade ändå intet. Men i hela uttrycket af hans ansigte låg detta svar: Det går an.

Noter.

Berättelsen "Det går an" var slutad, och Richard Furumo, som under sista kapitlet hållit hufvudet halfsänkt och med en meditativ, svärmisk blick blott skådat framför sig rätt fram i rummet, höjde nu sin panna helt och hållet, med ögonen mildt fästade på Jagtslottets chef. Han yttrade ingenting.

Var det icke mera? utbrast herr Hugo.

— Nej; icke nu.

Detta är således den lilla märkvärdiga historia, hvaraf jag icke haft del förr; men om hvilken jag hört sägas allt möjligt både ondt och godt? Det är oförsvarligt, att Richard ej längesen låtit mig känna och införa den i Jagtslottets annaler. Hvad innehållet beträffar, påstår man, att det skall hafva satt Sverige i uppror vid sin första apparition; men att saken sedan gått så framåt, att det uppväxande slägtet i allmänhet numera tar den för afgjord. Jag vill till och med påminna mig i in- och utländska tidningar hafva sett anmärkas, att denna obetydliga pjes skall hafva kommit att gå i spetsen för *tendens*-romanerna i Sverige, eller liksom hafva utgjort begynnelsen deraf här i fäderneslandet. Hvad säger du derom?

Furumo teg, såsom alltid då estetiska frågor yppades, dem han sällan eller aldrig förstod.

Frans Löwenstjerna, hvilken eljest ej var sen att tala i estetik, höll sig dock nu tillbaka, måhända af orsak, att han såg sig omgifven af det församlade statsrådet, hvilket närvarit under berättelsen.

Förträffligt för herr Hugo föll det sig då, att det statsråd, som tjenstgjorde i Skön konst, steg upp, vände sig till alltings chef, och bad om ordet.

Hofmarskalken tillstadde honom det med en glad nick.

Jag har, sade nu denne, begärt ordet, endast för att till historiken om "Det går an" lägga en notis. När denna Furumoiska berättelse första gången trycktes, skedde det med så stor enkelhet, att ej en gång kapitelindelning egde rum, och det hela bar endast till öfverskrift "en Vecka." Då den ånyo trycktes, sågs editionen kapitelindelad, alldeles så som herr Richard i afton föredragit den; men utgifvaren hade tillika satt en ingress frammanföre . .

— En ingress? utropade herr Hugo. Hvad vill det säga? Någon sådan har jag icke hört i dag? Den tillhör också icke stycket sjelf, och är ej af herr Furumo, efter hvad jag tror.

— Huru låter denna vidfogade ingress? Har herr statsrådet reda på den? Eller kanske du, min Richard?

Nej, svarade denne. Jag har väl sett den i tryckta exemplar, men icke vidare.

— Jag kan redogöra derför, gentog statsrådet. Under mina estetiska studier har jag icke kunnat undgå att äfven fästa mig något vid "Det går an"; och jag utgör en, som händelsevis eger ett exemplar deraf.

Bra! då kan jag få del af ingressen, såvida den förtjenar höras?

— Det beror på tycket. Då jag förnam, att herr Richard i afton skulle föredraga sitt manuskript, tog jag med mig . . kuriositetsvis . . min lilla sällsynta bok.

Min Gud, låt höra, herr statsråd! huru detta vidfogade har sig?

Den unga studenten framdrog sin bok ur fickan, bläddrade deri med glimmande ögon, slog slutligen om titelbladet och sade: får jag läsa högt?

— Ja visst, min bästa vän!

Så här låter den der ingressen, som i andra editionen varit insatt före sjelfva stycket:

*

"Man säger, att ett fint flor hänger framför Europas framtid och hindrar oss att tydligt se de gestalter, som derinnanföre vinka oss. Jag tror det. Floret är icke alldeles genomskinligt, på flere ställen hänger dess sköna draperi i litet tjockare veck, än på andra: så mycket mindre kan det genomskådas der. Det vore lågt, om vi i så stora ämnen skulle känna nyfikenhet; förmätet, om vi skulle säga oss kunna med visshet uttala hvad som lefver innanför slöjan i en ännu ofödd tid, och som Gud icke förgäfves skymt till hälften; men det är oss nödvändigt, likväl, och menniskan värdigt, att om den stråt, som vi sjelfve och våra barn hafva att gå, ana så mycket, som behöfves för att träda i den rätta riktningen. Det enskilda, som möter i det kommande, kan och får ingen veta; men det allmänna . . sjelfva stråten hvarthän . . utvisas oss tydligen. Ty det hemlighetsfulla floret är blott till hälften en afundsjuk och ogenomtränglig duk: den yppar vägen, men döljer partierna vid vägens sida. Dem få vi dock mer och mer skönja, allt som vi skynda framåt.

Menniskan måste ändock en gång lära känna sig sjelf, det kan icke hjelpas. Ju uppriktigare, ju bättre; jag kan icke tro annat. Hvad har då varit gagnet af tusenåriga osanningar? Att samhället vacklar i sjelfva sina grundvalar. Hvad hafva de enskilde skördat för frukt af det oupphörliga hyckleri, hvartill de tvungits? Tvungits, säger jag. Jo, frukten har blifvit verklig osedlighet med titel af moralitet: och en annan frukt har medföljt, verklig olycka med titel af lycka.

Det är klart, att hvad vi här tala om, måste angå de så allmänt i fråga komna tidens problemer, eller något af dem. Det är dessa ämnen, som man kan uppskjuta, men icke undvika. Det är en klass af saker, som alla menniskor tänka på, och som ingen vågar tala om. Samma klass är det, som, ifall och när den kommer till tals, blir mycket illa anskrifven, illa utlagd, förkättrad, fördömd; ty den innehåller ett af fröen till mensklighetens räddning i sedligt afseende; och historien kan endast uppvisa ganska få exempel på, att icke menniskornas lärare, i massa tagne, i alla tider flytt hvad som länder till hjelp, afskytt räddningsmedlen, benämnt räddningen sjelf undergång, och till bistånd deremot uppkallat allt ondt, som stått till buds, helgande det genom namn af godt. När en tids arbete oupphörligen går ut på att rädda, hjelpa och förbättra själen, ropa de lika oupphörligen, att tiden är jordiskt stämd: de se icke, att deras egna för sedlighet gjorda inrättningar föra till verkliga laster, eller åtminstone ej hindra dem. Vi rå icke för, att detta är ett faktum, afsigterna må vara hvilka som helst. Vi smäda ingen; vi önska välsignelse öfver alla.

Men hvad de ämnen angår, som ligga för tidehvarfvet att komma, så må man gråta om man vill, men hindra dem kan man icke. Mensklighetens och sedernas småningom skeende räddning kan icke undvikas.

Man kan väl säga, att menniskorna nu falla ned öfver de materiella intressena och gå att blifva allt mer kroppsliga; man kan säga det, så länge man icke inser, att det just är själarne, som vår tid i sjelfva verket mest af allt arbetar för. Det är räddningen af det sköna och oskyldiga i grunden af vår ande: det är upplifvandet af det i sanning goda, af det idealiskt förhoppningsfulla, som Gud tillåtit, emedan han skapat det: det är frågan, en gång, om försvaret af det enda på jorden, som för menniskan eger värde, eller bör ega det: om en i årtusenden misskänd himmel. Man kallar intresset härför jordiskt? ligger i detta uttryck någon mening? det är då intresset för, att dock ega någon skymt af himmel på jorden: en skymt, som Gud måste vilja att vi önska oss, efter han sjelf skapat den. Men denna skymt af himmel hafva menniskorna jagat bort ifrån sig, och jaga den ännu så mycket de förmå; ty de anse nödvändigast af allt att göra sig olyckliga i stort. Icke olyckliga i smått: tvertom utgå nästan alla institutioner på, att hjelpa i det lilla, att försäkra oss egandet af det obetydliga, att göra oss lyckliga i småheter, blott de vinna sitt mål att göra oss lyckan i stort och i det verkliga till en ren omöjlighet. Detta besynnerliga sträfvande har till sin första orsak något visst aktningsvärdt; men till sina följder hotar det att upplösa menskligheten och att, jemte

lyckan, äfven fördrifva all moral. Hvad kan det då vara för ett till afsigten aktningsvärdt, som till sina följder blir så förfärligt? Jo, genom misskännande af hvad *sed* och *lycka* i sig sjelfva, det är, enligt menniskans sanna natur äro, har man trott sig endast kunna alstra grundlig religiositet i oupphörligt sällskap med personlighetens förstörande: det vill säga hos en menniska, hvars alla former, *såsom individ*, sönderkrossades och upphäfdes. Man har trott det sedliga ligga i det blott och bart *allmänna*, hvilket man derföre kallat det *rena*. Man har icke sett, att af all personlighets *enskildhet* är allenast *det* förkastligt, som är emot skapelsens sanna mening hos den personen, men att allt annat enskildt hos den, långt ifrån att böra förjagas, är sjelfva det ena vilkoret för personen att vara hvad den bör. Så står man med all sin aktningsvärda välmening vid det resultat, att goda seder icke uppspira på jorden, oaktadt krossandet och förkränkandet af det enskilda. Äfven genom afgrunder af qval nås ingen rätt moralitet. Är då vinnandet af ren sed en för menniskan oupphittelig skatt? Efter vår förmodan, måste Sedlighetens gåta lösas med detsamma som Lyckans gåta. Det är menniskans högsta problem att finna harmonien emellan verklig, ren sed och verklig, ren lycka i stort. Kunna till någon tid eller för något särdeles fall icke begge förenas, utan endera måste *tills vidare* åsidosättas: då må lyckan fara, sed är angelägnare då: för denna tanke dö vi och blifva martyrer. Men att sträfva till vinnande af begges harmoni, måste vara samhällets enda stora mål; allt annat är falskt, eller smått; att lida hvad som icke för det rätta behöfves, är en oriktig martyrdom, feg ibland menniskor och fördömlig inför Gud. Det christna samhället får icke längre häfta i de hedniska ideerna om hämnd och yttre offer, som till intet i grunden tjena, och hvarpå Christus gjort ett slut: allenast vi följde honom!

Hvad vi hittills sagt, borde vidare utföras. Men vi hvarken kunna eller ens önska ännu, att se afhandlingar öfver dessa ämnen. Man bedrar sig, om man tror, att vetenskapliga systemer, som till något skola tjena, kunna på förhand skrifvas i allt. Man måste först lära känna menniskorna sjelfva, se dem i deras vinklar och vrår, lyssna på deras hemligaste suckar, och äfven icke förakta att begripa deras glädjetårar. Det är, med få ord, trogna berättelser, taflor ur lifvet, som vi behöfva: exempel, insamlingar, rön. Vi må öfver rönen göra hvilka betraktelser som helst: vi må fördöma dem, eller vi må anse dem farliga. Men äro rönen dock verkliga, så utgöra de, oaktadt hvilken egenhet som helst, just de nödiga för-grunderna, de oundgängliga vilkoren för en rätt kännedom om ämnet. Ty man har först då någonting att afhandla, man kan först då säga hvad som verkligen blir att ogilla; och hvad, åter, bör gillas. Efter sådana grundvalar, lagda på inre erfarenheter om menniskan, må filosofien komma, för att fullständigt och åt alla sina håll bilda systemet, utveckla, lära och råda. Man torde invända, att filosoferne och lagstiftarne följt denna ordning i alla tider; men det är historiskt osant. Några högst få (och de till största delen i äldsta tider) hafva ur lifvet sjelf, såsom källa, hemtat kännedomen om menniskan, och derefter skrifvit. Men filosofer till tusentals hafva sedan, under kammarstudium och blott genom läsning af hvad andre upptecknat, kommit till slutsattser och bildat systemer, ganska minnesvärda för att begripa filosofernes egna biografi och eremitiska tankegångar, men verkliga plågoris och ett andeligt förderf för menskligheten, när de lyckats göra sig gällande till verkan i samhället. Vi skola djupt vörda, vi skola i stoftet nedfalla för filosofien, när hon en gång blir.

Det manuskript, som jag här går att meddela, innehåller berättelsen om en händelse blott. I denna händelse har naturligtvis icke allt möjligt händt, som kan höra till ämnets sak; den kan således för ingen del ensam tjena till grundval för någon afhandling, hvilken alltid bör fylla anspråket på fullständig uppfattning af sitt föresatta mål. Men det skulle fägna mig, om denna händelse af läsaren icke anses alltför ringa, och icke menniskorna, som rönt den, alltför obetydliga. Hvad de säga hvarandra och hvad de göra, betyder verkligen, åtminstone i första handen, ingenting annat, än att desäga det åt hvarandra, och handla så: deruti just är händelsen ett rön, ett faktum, en tafla ur lifvet. Att fördöma, eller att gilla detta faktum, tillhör afhandlingen. Hurvida, således, hvad de tala och göra eger tillämplighet för någon annan . . det beror på något annat än denna berättelse. Vi träffa här vårt tidehvarfs Noli-tangere. Seklets blomma är en finkänslig Mimosa, hvars lättretliga nerver rysa och hastigt sammandraga sig kring blomkronan för hvarje hand, nog djerf, kall och ohemul, att vilja med sjelfva fingrarne åtkomma så kyska blad. Hon älskar att förstås, men icke att beröras."

*

Härefter följer nu sjelfva berättelsen "*Det går an*."

— Jag tackar, sade herr Hugo, sedan detta var uppläst. Men nu ber jag herr statsrådet, tillade han, öppet säga om "Det går an" verkligen utgör ett "*tendens*stycke", såsom man från flere håll lärer påstå?

Denna fråga måste jag besvara med ett kategoriskt nej, svarade konseljledamoten. Somlige anse det vara ganska berömligt för en komposition att den är tendensmessig; andra hålla det, ur artistisk hänsyn, för ett fel. Men i begge fallen påstår jag, att "Det går an", likasom alla de öfriga Furumoiska romanerna och småberättelserna, icke äro tendenspjeser.

— Hvaraf kommer då, utbrast herr Hugo, att man ansett flere af dem så, och i synnerhet, efter hvad jag hört, "Det går an"?

Det har ingen annan grund än ett misstag, orsakadt framför allt deraf, att man sjelf ej synes hafva gjort sig rätt reda för hvad man menar med "tendens."

— På konstområdet är detta en ganska ingripande fråga. Tendens, om ordet blott och bart förstås som "riktning", måste otvifvelaktigt allting i verlden hafva; men derom talas ej i konstnärlig mening.

Nej, visst icke. När reflexioner, maximer, doktriner i ett stycke förekomma, utan att uttalas af styckets egna handlande personer; eller, om det väl göres af någon bland dem, men reflexionerna äro af den art till innehåll och ton, att de icke kunna tillhöra den persons karakter, som yttrar dem; eller, om de äfven ingå i individens karakter, men icke äro fullt motiverade af situationen och tillfället, då de yttras (det vill säga, att individen icke har någon anledning eller skäl att då yttra dom); i alla dessa fall hafva lärdomarne, så goda de i och för sig må vara, dock blifvit oartistiskt inskjutna i stycket och bilda hvad man i dålig mening kallar *tendensväsende*. De stå der då endast, såsom man uttrycker sig, för författarens eller, kanske rättare sagdt, för lärosatsernas räkning såsom sådana; hvilket ej är på sin plats, emedan dylikt tillhör Vetenskapen, men icke Konsten. De nyssnämda fallen inträffa ej i "Det går an"; ty de deri förekommande maximerna uttalas af en bland styckets handlande personer, Sara; de öfverensstämma fullt med hennes karakter, och hafva helt och hållet sitt motiv i situationen eller händelsen; hon har, nemligen, fullkomlig anledning och skäl att yttra dem då hon gör det. Lärdomarne ligga således icke utanför stycket, äro ej deri inskjutne, utgöra icke parasittillsattser. De visa sig, tvertom, vara styckets konstnärliga tillhörigheter, och stå der icke för berättarens eller lärdomarnes egen räkning, utan såsom ingredienser af skildringen, nemligen här af den i stycket uppträdande och handlande personens själstillstånd eller sätt att tänka. Dermed nekas för ingen del, att ej maximer och tankar i ett stycke tillika kunna infalla med berättarens egna, eller hålla godt stånd äfven på Vetenskapens område (det vore alltför besynnerligt om icke någon gång en eller annan af ett styckes personer också skulle kunna komma att i något tänka lika med berättaren sjelf; eller om de alla skulle vara så narraktige, att intet af hvad de säga kunde slå in med vetenskapens fordringar och med äkta sanning); men saken är allenast den, att lärosatser och reflexioner, som förekomma i ett *artistiskt stycke*, der icke äro till för sjelfva lärdomarnes eller det i dem innehållna Sannas skull, utan för Personskildringen och Händelsemålningen. Deremot i en afhandling, det är: i ett *vetenskapligt stycke*, står allt det reflexiva och läromessiga just för sin egen räkning, ty här utgöra Sattsframställning och Systemskildring saken.

— Jag begriper nog, inföll herr Hugo, att detta måste utgöra en af hufvudskillnaderna mellan Konst och Vetenskap, samt att den förra ej kan hafva tendensväsende uti sig. Tendens i god eller enkel mening (blott såsom "riktning") måste naturligtvis alla, äfven artistiska, stycken ega; till exempel: Iliaden har den tendensen att visa grekernes krig med trojanerne ända till Hektors fall; Aeneiden har till tendens, att omtala huru Aeneas kom till Italien och bosatte sig med sitt folk i Latium; Gerusalemme Liberata har den tendensen, att besjunga Jerusalems intagande; Henriaden . . men hvad nämner jag? Allt sådant menar ingen menniska, som talar om tendensmessighet i ett konstverk, ty det angår rätt och slätt blott den omständigheten att verket har någonting till "ämne", hvilket måste vara både oskyldigt och oundgängligt.

Tendensväsende, så fort detta är något hvarom man talar såsom en särskild egenskap, måste således, fortfor den andre, alltid i ett konststycke innefatta fel, vara en parasitisk utväxt. När man hör folk berömma romaner, dramer eller lyriska pjeser för sådant, kommer det endast af missförstånd eller grumligt begrepp om saken.

— Men herr statsråd! . . inföll hofmarskalken och lutade smått sorgligt på sitt vackra hufvud . . nekas kan dock icke, att poetiska eller, såsom vi här säga, artistiska stycken äfven kunna vara ganska lärorika. Känner man ej en innerlig själens glädje när så inträffar?

Utan tvifvel.

— Kan man ej fägnas åt goda maximer, ur hvilken mun och i hvad form som helst de låta höra sig?

Gudbevars.

— Utöfva icke berättelser och poesi öfverhufvud en stor makt på allmänheten? Romanlitteraturen, der den går i tidehvarfvets bana, i de nya idéernas ande och till framåtskridandets tjenst, förbereder till en stor del känslorna och tänkesätten hos det uppväxande slägtet. Detta befinner sig, genom något som skulle kunna kallas opinionernas strömsättning, innan man vet ordet af på en helt annan plats inom civilisationen, än man väntat och fädren föreställt sig. Det är till och med ej sällan fallet, att läsningen af romaner, i synnerhet de betydelsefullare, verkat undransvärda förändringar hos sjelfva de gamle: månge af dessa känna en mängd af sina fördomar och äldre föreställningssätt ramla öfverända: de hänryckas och blifva unge för andra gången, såsom det har händt mig sjelf.

Onekligen.

— Om hvilken skillnad tala vi då, herr statsråd? Goda lärdomar äro ju alltid goda lärdomar?

De äro så, svarade han. Sattser och maximer kunna alltid vara lärorika, antingen de stå i konststycken eller i vetenskapsstycken; skillnaden ligger blott deruti, att de i förra fallet utgöra en del af

person- och händelse-teckningen, men i det sednare ingå i teckningen af ett tankesystem.

— Hm. Jag begriper.

Deri bestod deras olikhet. Men lika äro de deruti, att i begge fallen kunna verka mäktigt och lärorikt.

— Nå, än tendensromanen?

Den kan visserligen också verka något, det förstås; men likasom den är sämre till sitt slag, emedan den hvarken utgör ren konst eller ren vetenskap, så är den äfven till makten vida mindre. För tillfället kan visserligen en med talent skrifven tendensroman göra intryck; och den lefver stort för stunden. Ett äkta artistiskt stycke har dock egenskapen att aldrig dö.

— I sanning, min herre . .

Men den liflige studenten lät icke hindra sig från sin utveckling, hvari han ej allenast fortgick, utan till och med litet repeterade sig. Vanligen, sade han, tror man att det blott är tendensromanen man har att tacka för det slags inflytelse på samhällets opinioner och den ombildning, hvarom här talas; emedan det man kallar "tendens" ligger i en hop inströdda satser, läror och maximer, hvilka läsaren sålunda bekommer till sin undervisning och handledning. Häri döljer sig likväl ett stort misstag. Romanen betyder vida mer, då den är äkta artistisk, det vill säga, då den är fri från alla utväxter och parasitskott af reflexioner, nemligen sådana, som icke höra till konstverket sjelf, utan der stå insatta såsom författarens särskilda tankar för egen räkning; hvarjemte personerna och handlingarne sjelfva endast förekomma som en art språkrör åt författaren, ett slags mannekiner, uppställda i diverse positurer för att härigenom inprägla den och den vissa sanningen hos läsaren. Dylikt är på konstens område fremmande och förfeladt, oaktadt man billigt må erkänna välmeningen och allt det instruktiva, som härmed afses. Tendensväsendets ofog består uti att vilja med konstens mun predika. Skall man då icke få inhemta några lärdomar af ett arbete, derföre att det är ett konstverk? frågas; och hvarföre får ej äfven ett sådant vara instruktivt? Svaret är, att man utan tvifvel deraf skall lära sig . . och lära sig mycket! Men icke på ett sätt, lånadt från vetenskapen, och endast *der* godt. Lärdomarne blifva förvirrade och ofta falska, då satserna, hvarmed de läta höra sig, obehörigt inblandas i en konstproduktion, i stället för att i sann logikalisk form bibringas, hvilket sker när vetenskapen sjelf, som sådan, i och ur ett system föredrager lärosatserna. Men . . frågas ytterligare . . på hvad sätt kan då konsten, ren och riktig, vara instruktiv? På samma sätt . . svaras . . som händelser och personliga karakterer ute i den verkliga verlden kunna vara ganska lärorika att betrakta, höra och inhemta, utan några dem åsatta papperslappar, med påskrifna slutsatser, omdömen, sensmoraler, maximer, reflexioner. Och . . för att gå ännu ett steg . . månne icke alla dessa personer, af kött och blod, månne icke alla dessa betraktade händelser göra ett så mycket djupare intryck just derföre, att dylika parasitlappar icke sitta fästade på dem? Månne de ej äro innehållsrika och instruktiva? Utan tvifvel! Så, men icke annorlunda, kan och bör äfven ett konstverk vara undervisande, när det är äkta och riktigt. Så snart det är frågan om reflexionens sanning i och för sig, så står saken på vetenskapens område; och skälet, hvarföre det är så angeläget att ej sammanblanda vetenskapens med konstens framställningar, ligger just deri, att satsens sanning, för att utfinnas, måste ses och pröfvas i sitt sammanhang med systemet i öfrigt, hvilket ej kan ske utan inom vetenskapen sjelf. På denna stora och till sina följder både för konst och vetenskap vigtiga åtskillnad synas författarne i allmänhet icke göra tillbörligt afseende. Det ser till och med ut som om de, vid bildande af sina poemer, dramer, romaner o. s. v., icke en gång alltid förstått eller vetat af den; och deraf händer, att deras personer ej sällan sakna kött och blod (ej äro individer, utan blotta *typer* . . locicommunes-menniskor), och att deras händelser icke heller hafva rätt lif; enär beggedera endast framstå som dimbilder, som bleka skuggor af reflexioner, egentligen hemma i ett helt annat land, nemligen vetenskapens. Den after-konst, som man kallar tendens-poesi (vare sig i romanväg, dramatik eller lyrik) har hela sin grund i misstaget, att ej lemna nog uppmärksamhet åt den här omtalade åtskillnaden. Författaren eller författarinnan vill nödvändigt instruera. Förträffligt! Men hvarföre skrifver då icke han eller hon en afhandling i ämnet? Då vore saken på sin rätta plats. Jo, svara de, emedan afhandlingar läsas af ingen, men romaner af många; och då vi gerna vilja tjena allmänheten med undervisningar, så välja vi helst den framställningsform, som mest slår an och bäst går i folk. Detta innebär ett nytt misstag. Goda afhandlingar läser man mycket hellre och mera, än dåliga romaner; och, hvad förnämst är, man har vida mera andligt gagn af dem.

— Godt, sade herr Hugo, såg sig omkring med en fryntlig blick och steg upp. Han tog konseljledamotens hand, tryckte den varmt och förklarade aftonen slutad.

Sedan han kysst sin syster och sina barn, ämnade han aflägsna sig ur salongen och slå några slag i trädgården innan han trädde sill sängs. Men då fick han vid sjelfva dörren ögat på Richard Furumo.

— Hör! utbrast han, jag har ett ord till dig innan vi skiljas i qväll. Du skall hafva tack för hvad du berättat i dag. Men nu ber jag dig, att nästa gång vi råkas till skaldeafton låta oss få del af ännu ett annat förutbekant stycke, hvaraf jag sjelf hittills dock endast känner några fragmenter genom ett och annat namn i våra Songes; och som

jag önskar både höra och ega fullständigt i min Jagtslottsedition. Sedan det blifvit afslutadt, skall du åter hitkomma med allenast nya saker: Purpurgrefvar, Silkesharar och sådant, hvarefter jag . . det bekänner jag . . känner den största längtan.

Hvad önskar min herre då nu för ett stycke förut?

— Jag är icke rätt säker på namnet, svarade herr Hugo, men jag har hört derom i hvad jag tror den der "Sansade kritiken" kallade de Dödas sagor?

Aha, inföll Richard. Det är frågan om *Murnis*böckerna?

— Ganska möjligt att de heta så.

Ämnet der, fortfor den andre, rör till en del de antika Gallerne; men för det mesta ske händelserne i andeverlden.

— I andeverlden? Ja just. Jag har förnummit, redan i Songes, att så skall vara. Hvad tycker du, Eleonora? Frans, Aurora . . i andeverlden, mina barn!

Farväl, farväl tills vi råkas!

XXXVIII.

Murnis.

FÖRSTA BOKEN.

Nuna.

Höga som kommande tider, dystra som de förgångna, stå askarne i den aflägset hvinande skogen. Vill du höra om Nunas död?

Detta är berättelsen om hvad som hände i en af de förflutna tiderna. Huru gråter icke månen i nattglans öfver jorden? Älskar du de gråtandes ord?

En ö är belägen i det haf, som går norr om Lilla Bretagne, men söder om det Stora. Der strider gröngblå bölja med askgrå klippvägg, och vindar dåna från Gaulernes stränder. Älskar du de dånandes ord?

Aurigny heter denna ö. Hon ligger omsluten af vattnet, såsom en gulddroppe stänkt ur paradisfogelns näbb i hafsvågen. Der gå strålarne ifrån solen på ängar. Älskar du de solglades ord?

En gammal och hög man var herre på Aurigny. Han hette Balâor: af folket kallad Galâor; och var af deras stam, som tala breizounec. Han hade många slägtingar i det motliggande landet Armorica.

I Armorica bodde hans broder Reganor, hvilken ock var ganska rik. Och han förestod offret vid Ceridwens heliga kittel i Morbihan.

Reganor var äldre än brodren. Han hade gått åt norden i härfärder, och der tagit en Halogalands sjökonungs dotter, Signy, till hustru. Med henne bodde han på sin gård i Armorica; och hon födde honom söner och döttrar. Men han lärde henne att tala breizounec; och de sjöngo tillsammans Anêurins sånger framför Ceridwens eld.

Under samma tid hade Galâor uppsökt sina fränder på de sydliga kusterna: Florestans barn i Spanien och Lusitanien. Han seglade bort ända genom det stora sundet vid Gades, der Jarcols stoder vinka sjöfararen att icke våga en fråga till nya haf. Men Galaor dristade och for.

Så tågade hans skepp genom sundet från vester åt öster, och han kom ända till Sicilien. Der predikades den nya läran från Judæa nu; och konungens dotter hette Eriane. Hon blef Galaors vän; och konungen gaf henne till hustru åt honom, att hon skulle segla med honom på hans skepp.

Under resan förtäljde Eriane för Galaor de nya orden om Christus, hvilken hade gått i döden. Eriane satt; och hon sjöng vid en fyrsträngad cittra emellan det hon talade. Men han stod vid rodret, och såg huru månen lutade sitt norra horn emot sjustjernan till ett ogunstigt tecken. Ändock vågade han och styrde mot vester.

Så kommo de åter till Jarcols sund, norr om landet der de Atlantiska bergen gå mot himmelens bryn; och de stucko sitt skepp ut i Atlantidernas haf. De gingo om Spaniens udde, styrde förbi kusten der folket talar escaldunac, och seglade sist vester om Armorica igen, upp till Aurigny.

Galaor sade: sjung, Eriane! sjung, ty då älskar jag dig. Men då du talar, det förstår jag icke. Ej heller säga mina slägtingar så.

Då skädade Eriane i sina tankar, och dolde der sin tro för alla.

På Reganors borg i Armorica hände nu, att Signy utgick en afton sent, och kom till en öde skog.

När hon åter var hemma, trädde en tjenare till Reganor och sade: herre! hvad synes dig om vår borgfru? låt sätta trogna sköterskor omkring henne.

Hon är sig icke lik: hon kastar tunga ögon på alla. Svärd samlar hon i sin mörkgröna sal, och

sippor plockar hon om morgonen. Dem lindar hon hela dagen om klingorna! . . Och Reganor steg upp förfärad.

Så var Signy vansinnig i nio månader.

Hon gick blott för sig sjelf i de heligas lund: dock flydde hon ekarne. Men till askträden sade hon: höge män, jag vill rusta eder! Och hon hängde sina rosomlindade svärd på alla askträds grenar. Ty dem igenkände hon ifrån sina fädernelandskap i norden; men ekarne älskade hon ej.

I nionde månaden blef hon ganska dyster och förskräcklig, så att ingen tordes säga henne ett tröstande ord. Hon lades på bädden.

Om natten, sedan hon hade födt sin son, for det såsom en blixt för hennes ögon. Hon såg upp med klarhet och blef åter klok. Men hon ropade: Reganor! Reganor! glöm Ceridwen, du höge druhd! glöm . . och kom blott till mig.

Hör min dröm i denna natt, då jag låg i slummer, och alla omkring mig. Då kom en skepnad till min säng. Det var ett mildt spöke: sådant j här kallen tasmajn. Detta sade skepnaden:

Hel dig, Signy! ditt vett vänder åter: din lek är nu slutad; ty du har födt denne son. Han skall blomstra i verlden som en hjeltes klinga, den du har klädt med rosor. Minnena skola icke förgå om honom, och hans själ skall icke dö i tidens våg.

Han skall komma till ett land, der ingen sol gråter i nedgångens dagg; och ingen måne stiger upp, kall i natten.

Hans rike skall vara en ö: angenäm, blommig, osedd hittills af de ögon, som se.

Men du skall tro på mig, o Reganor! att skepnaden talade så till mig; och att det han sade, blir sanning.

Då brast hjertat i Signys bröst, sedan hon förtäljt detta. Reganor begrof henne; och han tog sin späde son, den han uppfödde och kallade efter sin egen fader, Albûinon: men folket sade Albion.

Han uppväxte som en jernek i styrka, och blef rak som askträdet. Fadren satte på hans hufvud mirmillo-hjelmen, och talevaz-skölden på hans arm. Spjutet matâris lärde han sig föra bland Breizounecs män. Bågens sträng roade sig i hans hand, och sjelf lekte han med pilarne.

Två år derefter hände hos Galaor, att Eriane födde ett barn; men det var en dotter. Henne kallade de Nuna. Och Eriane sade: min Gud har hört min röst i bönens timme; och dit jag går, skall min dotter gå efter mig, om ock ingen annan följer.

Men Galaor sade: vi vilja uppfostra henne på Aurigny, så att hon aldrig skall komma ifrån vår ö. Der upprann Nuna i skönhet, och satt ensam som ilimêakom i lunden: ensam som näktergalarnes ande vid den tysta sjön. Det är denna ande, som stundom om natten tar foglehamn med fjädrar i purpur och grönt; han uppsamlar då döda näktergalars förlorade drillar, och sätter sig att sjunga med dem i almträdet bredvid strömmen, der man slagtar dufvor. Ilimeakom heter denna ande.

Femton år derefter kom den dagen, då Eriane blef död. Men hon hade talat vid sin dotter innan hon lades på sängen. Och Galaor begrof henne vid en strid ström: de slagtade dufvornas ström. Ty han sade: mitt lif rinner bort af denna sorg.

Nu kommer boken om Nuna. Detta är ett mabinôgi. Denna bok är mera än alla andra mabinogion: högre än dem alla.

En mild dröm om Nuna sjunger näktergalarnes ande. Det är ilimeakom, som sjunger i skogen vid den undersamma sjön.

Der kyssas löfven i dunkelgrön famn, och källan hviskar sorlande om trofasta lekar.

Vid almarnes fot ligger källan: under almarnes susande kronor dess spegel. Der ofvanpå gren sitter ilimeakom. Men ett sken går ifrån källans spegel, omsväfvande alla, som lyssna på nattsångerskan.

Hvad menar ditt ord i skogen, ilimeakom du! när du sjunger vid den undersamma sjön?

Hvad menar din röst på ängen, ilimeakom du! när gräs och blomblad kyssas i sin gröna famn?

Hvad menar din tunga på griftkullen, ilimeakom du! när du talar, och de döda ligga inunder i sin svarta hamn?

Ilimeakom svarade:

Detta är sagan om Albuinon och Nouna.

Efter hon var en späd qvinna, älskades hon mycket af sin fader; och han höll henne inne i sin höga, stängda borg. Der gick hon, klädd i en skön saé. Men Galaor kallade nu sin borg Rouantélez, det är: konungarike; och sin dotter kallade han sitt rikes follamhân, det är: högsta prydnad.

Men den unga stod ofta vid fönstret och såg ut på molnen, der solen badade sitt skepp i skyarnes svalka, och gömde sig i dem undan himmelen, när han blef led vid fästet. Och hon sade: han har ju ock en maka?

Men hon öfvergaf dessa tankar, och inneslöt sig hellre i sin moders tro. Hon älskade de nya orden om Christus, dem hon hört af Erianes mun.

Derunder virkade hon och sydde sköna tecken på band af guldtyg. Hon blef nära sexton år.

Så kom en dag, och det anmäldes på Galaors borg, att fremmande gäster anländt ifrån Armorica. Det var Galaors broder och dennes son. Men Nuna befalldes af sin fader, att komma ut i salen och vara i borgfruns ställe, efter hennes moder hade dött bort ifrån detta. Nuna gick ut. Hon hade aldrig sett sina slägtingar förr.

Vid gästabudsbordet om middagen sutto de okände, väldige männen. Storväxte begge; dock var den ene gammal och lutande öfver bröstet. De berättade om många landskap, der de varit och mycket skådat, men ännu mera hört: Reganor och Albuinon, det är Albion, hans son.

Sedan de uppstigit från sängarne vid gästabudsbordet, lät Galaor bära fram Ceridwens dryck i den gyldne bägaren, ritad med follamhan på bräddarne, och med rubiner, satte som en oghamskrift kring foten. Nuna bar bägaren först till sin faders broder, och sedan till Reganors son.

Albuinon ville icke säga ett ord. Men då han tog bägaren ur Nounas hand, blickade han på hennes panna och kind: och under det han drack mjödet, drucko hans ögon af hennes anletes skönhet.

Tyst läste han oghamskriften på bägarens fot; men han gaf henne pokalen tillbaka. Hon neg dervid.

Ifrån den dagen älskade han henne. Och emellan det han följde Galaor och Reganor på jagten, satt han med djup fröjd hemma i solhofvet, inom borgens ringmur. Han lyssnade på borgtärnorna, när de i hvitklädda skaror sjöngo framför offerstaden; och Nuna gick ibland dem.

De sjöngo Taliesins sånger om Aberavons vatten, som går för vinden, och går. De spelade på fyra stränger Amergins höga ljud, sådana som deras klang är i solhofvet, då dufvorna slagtas. Sist läto tärnorna höra Aneurins sång öfver paradisfogeln, för hvilken näktergalarnes ande böjer sin hals af vördnad: ilimeakom böjer sitt hufvud i skogen vid den undersamma sjön.

Albion hörde allt detta med ynnest och glädje: han lärde sig sjelf Aneurins, Amergins, Taliesins ord.

Han var nu aderton år, och han blef af Galaor tagen sin slägting till brudgum. Derefter började Nuna se upp på hans lockar, dem hon förut fruktat. Men han sade till henne: Rouanez! det är: drottning. Ty hon hade blifvit makten, som hans själ lydde; och hans tankar tänkte med henes.

Då gingo de ut qvällar och mornar bittida, talande såsom älskande om det eviga samma; och ganska klokt.

Han berättade för henne derunder om björnarnes strider, om jagten, om månans ansigten och solens gång: men hon omtalade alla slags sköna örter, huru man skulle koka dem, och deraf brygga läskande drycker, samt göra salfvor och medel mot sjukdom.

Då sade hon sist: det är min tanke att Albion skulle göra mig mycken glädje, berättande om alla sina öden, och om de stora länder som utom oss finnas; ty jag vet ingenting om dem. Ack, då finge jag i stället åt dig skänka bort alla mina sömmar och stickade vackra dukar!

Det gjorde nu Albion. Men när han talade om de strida stormar, som med tallarne leka på isfjällen, då förstummades qvinnans löje. Nu uppsteg han, och skogarne fröjdades under det han sjöng:

De lustiga drifvor, så mjuka, så hvita, som ungmöns hand: — der lägger sig kämpen, och sofver så roligt, och bortsmälter snön genom drömmar om blod. — Ur molnena sjunger det mäktiga thordön, då vakna vi kämpar, och följa den visan dit sången går. — Till norden! till norden! i stjernsädda nätter, der dräpte vi ulfvar, och nidingar alla, och vrångsinta häxor, de Gudars hån. — Då kommo de glada, de ljusgråa vindar, i snäckornas segel de klefvo så dugtigt! åt söder, åt söder vi ilade fram öfver dansande böljor; än kysste oss molnen, än jordmoders famn. — Dit kommo vi friskt, der solarna brinna och blämännen bo; der slogo vi drakar, och mysande ormar, och trollqvinnor alla, och storsinte hjeltar, halloh! — De skramlande bålverk, de ramlande murar, de klingade lustigt, halloh! — I aska försjönko de eviga borgar, de prunkande städer, de skyhöga torn! — Dock leddes vi kämpar: ty sydmännens ådror ej frisk blod de dröpo, men sjukdom och hetta; nej uppåt igen! — Allt nordan vi gingo, oss vinkade åter de stjernkalla nätter, de ljusblåa himlar; der hvila nu kämparne, sött efter striden, i glimmande drifvor, så mjuka, så hvita, som ungmöns barm.

Sist berättade han om den jetten, som hans fader i österlanden hade bekämpat. Sagan gick, att det arga vilddjuret visst hade förskapat sig i alla gestalter, så att då Reganor ville afhugga hans hufvud, blef han bakifrån anfallen af en tiger; och när han var tillreds att döda tigern, försvann den, men han sjelf störtade ned i en djup brunn.

Af allt detta blef Nuna så rädd, att hon trängde sig nära till asparne, som de gingo vid; och deras löf darrade af förfäran; men när idrotten var slutad, steg hon upp och ropade i det vänliga månskenet: kom nu upp till mig i vår borg, der skall du få se många sköna ting, som jag lärt att göra af min moder, ja många också, som äro af hennes egen hand. Ack hon är nu saligen bortgången för en tid sedan, mig till mycken skada.

Då vandrade de hem ur den blida lunden; och månen och många blanka stjernor glimmade på bladen, der de gingo.

Väl strödde aftonens dagg perlor i de ungas hår, och perlor för deras fötter; men emedan Nuna mången gäng i den halfljusa skymningen trampade på späda sippor och sofvande solrosor; så menade hon sorgsen, visst är det edra tårar, som dallra på mina fötter, j stackars blommor; hvarföre skulle jag göra Er så ondt?

Genast tog hon dem upp från marken; och sedan de uppkommit i hennes kammare, satte hon dem i en hög urna med vatten, bedjande, att de skulle blifva vid gladt mod.

Nu lade hon olja i den klara lampan, som hennes moder skänkte henne före sin död; ty hela natten, sade hon, skall detta ljus lysa i min kammare.

Och sedan hon dragit fram alla dyrbara arbeten, satte de sig båda vid Nunas bord, der hon

utbredde allt för hans ögon, och beskref hvad det betydde.

Emedan Nunas moder hade kommit ifrån de nye christne, hade hon i hemlighet lärt sin dotter många underbara saker och konstiga sömmar, hvaröfver alla på borgen förvånades; men också hade hon i hennes lynne inplantat flere okända lärdomar, hvaröfver borgherren, djupt begrundande, hade runkat sitt hufvud.

Ingen begrep dock hvad det ville betyda; men Eriane och Nuna arbetade och sydde ganska flitigt: virkade i synnerhet på band och dukar sådane gestalter, som i den ungas håg skulle fästa de läror, som borgfrun sagt henne.

Derföre älskade hon sin dotter så oändligt, att när hon låg på sin yttersta bädd, hade hon bedt alla utgå; men öfver Nunas hufvud lade hon sin hand välsignande med dessa ord: Dig väntar jag ännu, min dotter; ty du skall icke tro, att jag dör, fast jag dör!

Hvad gömde dottren i sin inbillning trognare, än sin kära, vackra moder? så att hon för ingen, ej en gång för sin fader beskref det sista, som hon i verlden talat till henne.

Men nu hade hon den älskade slägtingen hos sig. Är icke han min trolofvade? Så tänkte hon, och omtalade för honom under många tårar alla de ting, som hennes moder lärt henne att virka, samt sade honom hennes sista ord.

Ej litet undrade kämpen; ty det kom visserligen icke alls öfverens med landets sed; och han skakade på hufvudet med tyst åtlöje; dock beundrade han kärligt sin qvinnas konst; ty han tänkte på den tiden: hvad gör det åt saken, huru hon tror?

Och han satte sig till henne så nära, som poppelkronan lutar sig öfver den unga vinbusken.

Men under det hon talade så vackert och ljufligt i brutna ord, lossade han i hemlighet knuten på hennes hår vid hjessan, så att det sjönk för hans blickar i skimrande långa sidenvågor. Nog märkte Nuna hvad Albion gjorde, men hon tänkte för sig: då skall han älska mig dess mera! och lät honom gerna göra så.

Fastän väl månan uppsteg och stjernorna slocknade, lyste dock alabasterlampan i hennes kammare, så att de icke märkte, huru natten derute var svart.

Emellan de beskrifningar, som Nuna gjorde, hade han ock så många ståtliga händelser att berätta ur alla landskap, att begge glömde de tiden derunder, ej vaknande upp ur det angenäma skämtet förr än morgonrodnaden gick in genom fönstret och fördunklade lampans sken.

Då stego de begge upp ifrån det lilla follhambordet, vid hvilket de sutit, och begge sade de: O huru mycket nytt har jag icke i natt fått veta!

Och sedan de derefter helsat hvarandra afsked, gick Albion ut till kämparne hos sin fader i salen; och de foro sedan hem.

Ty emedan Aurigny var deras slägts stamort, så hade Galaor gifvit sin broder och hans son en gård med ett stort jagthus på ön nära skogarne. Der bodde de.

Och sålunda umgingos de gamla och de unga länge i alla arbeten och sysslor som de behöfde, och i alla nöjen. Det varade sex månader, och vigseln blef utsatt.

Detta var om Nuna, ty hennes glädje är nu slutad. O gråten, j bäckar små, kring grottan: dock, gråten i kärlek; ty så slutade hon.

ANDRA BOKEN.

Cossruna.

Albion, den unge, gungade dock emellanåt sitt spjut med fröjd, minnandes på den lustiga jagten. Så steg han en afton till häst, att svärma i de dunkelgröna skogarna, och leka med sina svenner och reta björnar till dans.

Det gjorde han; men just när natten led emot morgonens gryning, såg han sig vara ensam på en tyst hed; och då han blåste i sitt horn, hörde han väl huru denna ton domnade bort i långa vågor mellan träden och hängande sömniga grenar; dock hörde han alls ingen annan ton till svar.

Deremot kom en ung jägare emot honom, i grön drägt och solgula långa lockar. Han kände honom icke; men den unge jägaren sade: Hel dig, skogarnes konung, din röst hörde jag, och frågar nu, månn du vill blifva min herre, så att jag får tjena dig någon tid?

God frid öfver dina år! ropade Albion, hvarvid han hastigt måttade sitt spjut åt jägarens panna, svängande med armen såsom för att skjuta ned honom: dock blinkade icke jägaren häråt med sina ögon det minsta.

Då förstod han, att i det bröstet grodde nog mannamod; hvarföre han genast tog honom i sin tjenst, och de redo sedan vidare i skogen.

Men det förstod icke Albion, som jägaren viste; nemligen, att denne ej var någon man, utan en ung qvinna af landets döttrar.

Märker du nordanilen, hur han dansar med ekarnes kronor? Så hade hon sett den unge riddaren storma öfver klipporna. Ofta stod hon i huset bredvid sin fostermoder, som hade upptagit henne, då hon såg henne ligga öfvergifven på vildmarken, och hade uppfödt henne; och hennes ögon glänste, då hon såg Albion och hans män, men när hon hörde de vilda skarornas rop, sade hon åt sin moder:

Sådane äro män, Albion och hans folk! — De älska vindarne och elgarnes dödssång: men qvinnors sjukliga läten och rösten af den svårmodiga ungmön, det tåla de ej. O vore jag en yngling. Upp Cossruna, hvar är din broders jägarerustning, hans isgrå hingst och den hvinande bågen?

Men knappt hade hon talat detta, förrän hon klädde sig, att från den ropande modren skynda i hjeltarnes spår; och hennes lilla broders klädning passade henne väl, ty han var icke större.

Hjertat hoppade nu i sköldmöns bröst, då hon igenkände rösten af den väldiges horn, då hon blef hans följeslagerska, då han red så nära hennes sida.

Så foro de tillsammans länge, ty de fingo icke ännu se någon väg; men många vildsvin och rådjur stupade för deras pilar.

När det led mot aftonen, beslöto de, att stanna i en mjuk dal öfver natten, hvarföre de lemnade sina hästar att beta; och den unge jägaren tillredde af gräs och myrtengrenar ett angenämt läger åt sin herre. Han tog derunder fram ur sin rensel det som kunde behöfvas till måltid, och sedan lutade de sig begge ned på sina bäddar att sofva.

Visst somnade Albion snart, försvinnande i hulda drömmar om Nuna; men Cossruna kunde ej hvila, ty ännu gick svallgången i hennes bröst, och hon begrundade det svåra värf, hon hade att utföra. Dock lade sig slutligen hennes sinne i stilla sömn.

Men bittida skallade hornet i Albions hand. Då vaknade den unga mön vid klangen, och alla minnen voro glömde.

Hon sprang till hästarne och ledde ganska artigt Albions hingst fram till hans herre; så satte de sig båda upp.

Derpå jagade de åter omkring till middagen på ett muntert sätt; men när de nu satte sig att hvila något, sade Albion: Mig synes du vara en käck man; så berätta nu i vemod om din älskarinna för mig, ty visst kan jag förstå när jag ser, huru högt ditt bröst gungar, att det gungar af den väna kärlekens brand?

Det misstog du ej, svarade hon under löje; ty skogar och strömmar och alla berg på heden glimma för mina ögon i lust och lek. Dock misstog du mycket i ett.

Så säg mig då namnet på din utvalda qvinna, att jag derefter må säga dig namnet på min; ty begge skola vi sedan sjunga tillsammans om vår oro, så björkarne skola sloka sig och le deråt; men alla dufvor i myrtenhäckarne skola kyssa hvarandra!

Rätt sade Albion, att dufvorna skola kyssas, då de se oss och höra vår sång; ty jag är icke en yngling, som du har menat; utan en af skogarnes döttrar har i natt sofvit i ditt grannskap och drömt om de vackraste ting.

Tror du att jag är ängslig, fast jag är en qvinna, eller hvarföre skådar du på mig med så stora blickar? Icke saknar mig någon far eller någon mor; ty ung är jag, men icke vek; så att jag väl kan drifva en ulf i jagten.

Upp Albion! du björnarnes segerherre, sjung! Hvar äro dina svenner? Skalla i hornet, så lönnlöfven dansa, att dine jägare åter samlas.

Sjung! ty en älskarinna väntar dig, sade du. Också jag älskar dig (hören j dufvor!), ty allt vackert i skogen är en lust för mina ögon: men icke hatar jag henne, hvars namn är dig utvaldt.

Ty också jag fröjdas vid alla godes blickar, och jag är ej fängslad vid jorden, såsom sippan, eller den arma liljan på källans brädd.

Men har du sett den fria hinden? I dess ögonhvalf bor det glada himlahvalfvet, då hon uppåt blickar; och nedåt blickar hon aldrig.

Öfver bergen dansar hon bland tusende vänner: och språng är dagen och lek är natten; och ständigt omkring henne slår förändringen granna ringar af nya nöjen. Så är jag!

Häpen red Albion, ty aldrig hade han hört ett så långt tal af en qvinna. Men då han teg, lät hon i stället de frimodiga visorna gå öfver nejden, så att hjelten log, fast i djupa tankar, och hästarne gjorde de gladaste skutt mellan buskar och grenar. De hunno snart till det hus på heden, der ungmön sade, att hennes föräldrar bodde. Nu nickade hon åt honom ett lifligt farväl; och försvann vid dörren, men han red vidare.

Brokiga minnen af denna natten och dessa dagar stodo ständigt för Albions ande. Den unga mön målade de för hans själ evigt; men under det han trafvade öfver lummiga backar hemåt, så djupt försjunken i svåra tankar, att hingsten sjelf fick leda sin gång, så reste han sig hastigt upp ur sadeln och ropade:

Nej! — så herrlig är dock icke Nuna derhemma. Också minnes jag mången besynnerlig sägen, som går i vårt land om hennes tro, och hennes moders: den är icke alls lik vår.

Det var en stolt qvinna, den förvånade, frimodiga, skogarnes gullockiga dotter! Muntrare ljungar ej pilen fram genom himmelsblå luft, än blicken ur denna jägarinnas ljusblå ögon.

Du höga hed, du underbara natt, då jag i okunnighet slumrade en vän så nära? Hitåt skall jagthornet ofta skalla. Ja lyssna åt mitt horn, du min hind! En hind var du ju?

Åter red han genom en lång trakt tigande, trånande i andra de vemodigaste tankar.

Ty det hade händt, att då han stötte i hornet efter sitt folk, trafvade hastigt hingsten förbi en källa, hvilken, dold bakom en tät häck vid foten af en smäktande björk, hastigt genom sin blanka spegel uppväckte honom ur drömmen, så att han nästan menade han såg ett gudaöga sittande i jorden.

Och just när han såg sig om, nog märkte han då sörjande, huru hästens fot hade brutit en svanhvit späd lilja af sin stängel; men hon, dödad i sin skönhets ålder, hade stupat från brädden ned i den klara källan.

Ack, tänkte han, nästan i tårar, du ville ej så len vara, du vildinna! ej en from lilja vid källans bräm, du eldiga hind!

Då är det väl min Nuna, som skall vara den liljan, som fängslad står i blomstergräs? O du min väna blomma, skulle du nu falla och dö i dina vackra år? dock föll du ljufligt, då du stupade i det klara gudaögat, och dina glänsande blad ser jag så friska efter döden, som stode du ännu lutande med blygsam skönhet på din lefvande stängel!

Under det han red, än hög af glädjelust vid den svärmande hjeltinnans minne, än drömmande sig hos Nuna; så viste slutligen hans öga lika litet, hvart han for i skogen, som hans hjertehåg kunde välja emellan dessa tvenne trollting.

Tycktes icke de begge ömsom ingå med hans ande den saligaste förening, än aflägsna sig derifrån i en verld af oändlig skilsmässa?

Ändtligen blef han ganska vred af det bittra tviflet, så att han dref det ifrån sig med makt och ropade: Just så är det! Sådan tillika, en sköldmö borde min Nuna vara tillika.

Qvinna — o för dig hafva Albions ögon brunnit. Men ve, att du så klemig skall vara: så full af rädsla.

Eller månne du icke är så svag, Nuna? Jag är icke rädd, hviskar din ande till mig! Ja, väl hör jag huru dina läppar hviska. Dock, Albion är i blodkamp fostrad: jag älskar ej ord, men verk. Nåväl du lilla, du är icke svag, jollrade du? Ja, det är det enda afgörande — dig skall jag i sanning pröfva! — ja, vid alla gudar, försöka ditt mod!

Nu satte han sig, stark af beslutet: och när han såg sig omkring, märkte han sig vara långt bortkommen ifrån sitt hem; dock kände han åter igen granarne och de bekanta enarnes helsosamma doft. Han följde de spår som han mindes efter fordna jagter; och sedan han utanför en grotta återfunnit en af sina unga jägare, sysselsatt att i kopplet infästa hans trötta hundar, så red han hem med dem alla.

Nyss uppvaknad öppnar blomsterknoppen om morgonen sina blad åt solen kärligt; så öppnade Nuna sina fina armar, då hon såg Albion om den följande morgonen komma till Balaors borg.

Kämpens panna var stämplad af oro. Än ljungade hans tysta blick till djupet af hennes öga: än skydde han hennes gestalt. Men emedan ingen förebråelse bodde på denna qvinnas läppar, blef hon nu emot honom ännu blidare, så att den väna oändligheten, som doftade kring hennes väsende, snart besegrade hans sorg.

Då började de lustigt tala om alla ting, så att hela verlden blef ett skämt för deras ögon. Men såsom denna dag i skönhet syntes en af de angenämaste, och han väl mindes sitt beslut om aftonen, ropade han hastigt till henne: Hör Nuna, på lif och död, är du fruktande till sinnes?

Är det så, blif då hemma hos Balaor, grubblande i stillhet på din moders besynnerliga tankar. Men är du ej rädd, så kom ut med mig; ty jag vill anställa en ganska rolig lek.

Hon svarade: är icke jorden öfverallt sluten i Guds famn, hvar är då någon fara på jorden? Hvar tog Albion den tanken ifrån, att Nuna bäfvar?

Derpå neg hon ödmjukt för sin fader om lof, att få gå till en lek. Och när den gamle hade välsignat henne dertill och tagit afskedet af henne, gick hon ut vid den unge kämpens sida.

Stilla vandrade de framåt till Reganors jagthus. Der öppnade sig en park med leende grönska. Vid parkens slut syntes en åldrig brant grafhög, i hvilken deras förfäder hvilade; och vid högens fot den dunkla källan, som de kallade *Skuggornas bad*.

Så granna sångfoglar qvittrade i alla trädens löfverk; och när de begge kommit fram till planen, nedanför parken, på hvilken Albions hus stodo, sade han till henne: vid begynnelsen af denna lustpark skall Nuna sitta på en kulle, och derifrån se på oss.

Men då hon satte sig, såsom han ville, plockade han rundtomkring de herrligaste rosor, ströende dem öfver qvinnans hår, hennes famn och späda fötter. Du sirar mig så skönt, som ett offerlam i fordna tider! sade Nuna, då hon log åt honom i tacksam glädje.

Hon tog också de lenaste blommor, och under det han gick bort, troende, att hon med dem ville förnöja sin lukt, sade hon för sig sjelf: Af dem skall jag binda en krans, min vän till prydnad omkring de fladdrande håren, och han skall få den på sitt hufvud, bäst han icke väntar det. Kransen kan ju då vara honom till ett minne af mig, på de stunder han icke är hos mig, och icke ser mig?

Ur sitt jagthus tog Albion en stor panther, med spräckliga sidor och guldflammig rygg, hvilken var hemförd fången ifrån de sydliga landen. Den ledde han ensam fram på planen och ingen man var mera tillstädes.

Bäfvade ej Nuna, då hon såg huru hennes älskling lekte med det ilskna vilddjuret? — Men straxt när hon märkte, huru Albion ej med någon fara, men med segerstyrka slog panthern till jorden, då hoppade hennes hjerta af hög fröjd.

Och när Albion såg hennes leende, huru gladdes ej hans bröst öfver att tviflet nu skulle lösas? så att han i stoltaste frimodighet fortsatte sin lek och brottades med panthern.

Mot skyarne klang det vilda rytandet af djuret, ty Albion retade dess vrede på ett förfärligt sätt. Ifrån den ena ändan af slätten till den andra löpte de, kämpande; och just när panthern med klospända ramar ville hämnas sin skymf, då gaf honom hjeltearmen ett slag i hufvudet, att han tumlade i mullen ett hvarf, och fradgan dröp i skummande fransar kring hans grinande ludna käftar.

Visst var det ändå löjligt att påse, huru den unge mannen fattade i håret kring pantherns öron, och lufvade honom så svårmodigt, att rytandet sjönk till ett beklagligt tjut. Då hände det en gång, när Albion störtade honom ned i dammet, så att han knappt ville resa sig ånyo, men lät så illa, som ugglor i burar om natten, att Nuna deråt log öfverljudt, och hennes skratt hördes kring hela slätten.

Upp lyssnade panthern på denna nya fiende, och snabb, såsom stormen från isbergen, rusade han till Nuna. Dit hann icke Albion förr, än panthern hade lyftat hans mö i sin vilda famn, och med henne flydde han från slätten, genom lunden, bort till fädernas graf.

O skynden, skynden, j långsamma ord! ja hastigare låg pilen på Albions båge, än detta nu är tänkt. Och just såg han, huru djuret nu kommit på spetsen af grafhögen: — då träffade pilen, och den vilde sjönk: — men den dyrbara klenoden störtade ur pantherns ramar — och störtade från grafhögens brant, och nedföll vid högens fot i den vidöppna djupa källan, som der var belägen.

Visst drunknade der hennes kropp; dock syntes, då hon upptogs, hennes anlete så friskt och så saligt, att alla menade, ej länge hade hennes skugga badat i denna flod, innan hon vandrade till det lustiga landet.

Men den krans, som hon sist hade flätat, satt ännu i hennes hand; den tog Albion, under så bittra suckar, och sade:

O du min afbrutna lilja! får jag nu aldrig mera känna din lefvande doft; så skall dock denna krans vara mig ett minne af dig, medan mitt mörka lif räcker! Och han satte den på sitt hufvud.

När kransen hade vissnat, doppade han dess blad i dödskällan, dit han gick hvarenda afton: menande enfaldigt, att det klara vattnet skulle lika mycket hålla kransen vid lif, som tårarne skulle aftära hans eget. Så skola vi sluta på en gång! sade han.

Vidare berättar ej sägnen, än att ifrån denna stund var aldrig Albion vänlig eller mjuk; men hans håg blef så bister, som hans mörka öga allt mer sjönk in.

Ingen annan lust hade han, än att fara på härfärder och långa jagter; men så ofta, som han var hemma, gick han till den dunkla källan att gråta, ej utan mycken åtrå seende på fädernegrafven.

Har min unga qvinna här stupat till döds, sade han, så att väl ännu dessa böljor gunga af hennes väsende: o huru ljufligt skall då icke det blifva, att ligga i den jordvall, på hvilken dessa böljor slå? — Då skall dock något af henne råka mina sammansjunkna ben, och en gnista af glädje skall träffa dem.

Sist säges det, att ingenting förföljde han så mycket, som de späda hindarne i skogen. Ingen såg nu mera till Cossruna; och hennes fostermoder sade sjelf: Likasom jag ej vet hvarifrån hon kommit, då jag hittade henne i skogen; så vet jag ej heller hvart hon gått! — Visst flydde hon väl af grämelse, efter hon var orsaken härtill.

Hvar gång Albion såg hindarnes blod, ropade han: det är dock en liten försoning! Men aldrig gaf hans qval honom döden, fastän han sökte den så ofta i stormande strider.

Ty hans kind var så hiskeligt blek, och hans blick ljungade så dunkelt förfärliga gnistor, att hvarje fiende flydde Albion, såsom ett spöke ur forntiden, och segern vek aldrig ifrån hans båge.

Så blef han till sluts högligen gammal, och rik på skatter; dock delade han hvar gång rofvet ut åt sina slägtingar, och behöll icke mer för sig sjelf, än Auriguy, der han styrde efter sin farbroders död; ty alla sin faders länder gaf han åt andre.

Då hände det en afton, att småsvennerna hemburo kämpen efter en långvarig strid, och lade honom till hvila i hans hus, ganska vanmäktig af ålder.

Dock — sedan alla somnat, gick han i månens sken ut till sin ungmös källa, att ännu gråta. Heter icke du Skuggornas bad? sade han åt källan.

In kom han aldrig i verlden mera. Men om morgonen funno de honom död af bekymmer, sittande vid vattnets brädd, hufvudet lutande mot fädernas grafhög.

TREDJE BOKEN.

Myrtenskogen.

Tystnen — tystnen j sorlande bäckar! Lyssnen — lyssnen j gyldene fjärlar! — Hvilka underbara vindars sus? hvarifrån komma de spelande så friska, så ljusa? hviska oss sagta.

Kommande såsom en ny dikt, väfver nu trollkretsen taflor kring verlden af nya strålar. Hör du de spelande guldvingarne omkring oss? Denna friska ånga sväfvar från andarnes land.

Här begynna de himmelska mabinogion.

Ett haf af ljus svärmar kring våra ögon. Såg du der borta i den flytande skyn: ett grannt slott bjuder oss till sig.

Jollren j fåglar — j fåglar små! Huru var detta slottet beskaffadt? — Drilla, du fromma, den

oändliga visans begynnelse. — Huru var det? — Sjungen.

Af silfver? Af silfver och lazursten var det glänsande slottet bygdt; men österut kring slottet sträckte sig en dunkel skog i gröna oändliga taflor.

Och de, som efter döden på jorden vandrade i andelanden omkring, sökande hvar och en efter sin himmel: de leddes af Guds englar så, att de funno den.

De, som sjunkit i grafven, trånande efter sina bortgångna älsklingar, hvad ville de förr eller hellre, än finna dem åter?

Och englarne sade, denna kärlek är himmelens fot. De som lefva i den, upphöja snart sina ansigten och tro på Gud den oändlige, och älska att göra hans vilja.

Andre med annan håg, de gingo på olika vägar till andra orter. Men de, som af fromt hjerta längtade efter förlorade älsklingar, de kommo till detta slott.

Väl voro fönsterna derinne så klara; men ljuset, som inkom, gick i vemodig skymning, ty det kom ifrån myrtenskogen derutanför.

Väl hängde öfver väggarne lustiga hoppfulla taflor: och under dem gungade siden i fylliga veck; dock brann ifrån lamporna ett så dunkelljufligt sken, att den hemliga känslan tycktes vara det enda språk, som fick talas i detta slott.

Der bodde englar, som Gud gifvit det embetet, att herrska i hela landskapet; och deras salighet var, att ledsaga de kommande, som sökte frid.

Hvarföre vinkade du broder? — Jo, se!

Se, på afstånd från slottet uppsteg sakta ett svart moln som skred fram i dofva dimmor. Mellan dimmorna syntes dock små gnistor; lysande såsom de sörjande elfvornas bloss vid sjöstränder.

Men allt som det nalkades, hördes några trånande milda toner derifrån. Snart försvann hela molnet, och det syntes en kommande gestalt.

Och likasom den tynande sommarvinden tjuter vid höstens början, så hördes nu nära slottets port tre späda suckar, och dörren uppgick — och in i den dunkla, skimrande salen kom en qvinlig skepnad.

Ifrån hjessan till foten höljde henne en svart slöja. Hon bugade sig djupt till golfvet, och en ton hviskade liksom dessa ord: Si jag är död, och lefver — månne någon hugsvalar min sorg?

Då förde englarne henne in i de varmaste rummen, och tröstade henne, och togo slöjan bort.

Och de sågo en menniska, så skön som Eden efter Adams flykt; sorgsen, såsom aftonstjernan efter solens bortgång. Si jag är mördad, och i fängelset flyter ännu min blod.

Men englarne gladdes; ty de sade försig: Hon är ganska oskyldig i sin håg, det se vi af hennes mun.

De begynte då upplifva henne med mycken kärlighet och frågade: hvad söker du?

Min brudgum söker jag, åt hvilken jag var förlofvad i mitt fjortonde år; och begge redo vi i täget på min moders begrafning, då röfvare kommo från bergen. Min brudgum sjönk till döds, då han försvarade mig. Mig togo de, och sedan jag i tre år kämpat emot deras lust till mig, stupade mitt lif för en dolk om midnatten. Svårare än döden trycker sorgen. O lefver han ännu?

Månne någon stjerna slocknar på himmelen, fast också nattens töcken understundom höljer henne? — Ja, visst är det, att ingen menniskoande dör. Se upp, du unga, och le. Din brudgum lefver och väntar!

Då togo de henne emellan sig, och bundo rosor kring hennes hals, och förde henne in i en stor sal af guld. Hon menade, detta är visst ett kapell.

Der brunno höga lampor med fin olja, och öfver altaret stod ett kors, såsom af purpur; deromkring voro vinrankor hängande.

Och när den unga framkom dit, signade hon ned af helgedom, och böjde sitt hufvud till ett offer åt korset.

En af englarne sade: menniska, sök först efter Guds rike, och allt godt skall sedan tillfalla dig. Hon svarade: Ja!

Då upptogo de henne och begynte undervisa henne, talande om himmelska ting. Deråt lyssnade hon leende och gömde det allt i sina tankar; och älskade Herren öfver allting.

Så förde de henne ut till ett annat rum, och afklädde henne alla gamla kläder — och föllo ned, tvättande henne öfver hela kroppen — och smörjande hennes hår med välluktt — och inflätade perlor i hennes lockar.

Gåfvo henne sedan silkeskläder, hvita och mörkblå, hvarefter de sade: kom!

Och de ledsagade henne ut i den hemlighetsfulla myrtenskogen till en mjuk gräsplan. Der lade de henne att sofva, och välsignade henne, sägande:

Hoppas på Herren och sof roligt, så skall du i natt än mera förbättras, och få det du trånar efter.

Men hon låg och insomnade snart roligt. Och hennes tankar upprunno i sköna drömmar om Gud och om hennes brudgum. Såsom en klar diamant infästad i en grön mantel, så låg hon på planen.

Vid kärleksslottets portar hördes åter röster, och tvenne män inträdde, hvilka syntes ganska fryntlige i deras ansigten.

Den ene sade: Hel eder, som vistas i detta höga slott! Min konung helsar eder genom mig, sin ringaste tjenare.

Redan för ganska långt tillbaka hade hans väna drottning uppgått ur de jordiska dimmorna till detta morgonrodnadens land. Omsider har äfven

konungen blifvit död; och jag föll i samma strid med honom.

Huru häpnade vi vid vår ankomst hit, och än mer, då vi fingo höra talas om detta slott. Då sade konungen till mig: Jag vill i detta nya land upprätta mig ett rike och ett stort välde. Men du, gå bort till det underfulla slottet efter min drottning, och kalla henne ut, och säg henne, att jag väntar henne vid min nya thron! — Detta är nu mitt ärende.

En dum och kall konung måste den mannen vara, som icke sjelf i lif och död går att söka sin drottning! — Så sade den andre fremlingen, hvilken syntes såsom en späd och täck yngling. Han fortfor:

Jag är ock en man. Min egen hulda suckar jag efter, och söker noggrant.

Likasom de begge tvillingstjernorna simma på himmelen, så seglade vi begge tillsammans på det mörkblå hafvet. På min sång lyssnade hon, och hela hennes väsende försmälte i detta hörande, så att hon hörde intet annat. På hennes skönhet blickade jag, och hela mitt väsende försjönk i denna syn, så att jag såg intet annat.

Men har du sett huru nordanstormen jagar moln öfver himmelen och anfaller de hulda tvillingstjernorna, och öfvertäcker den ena med mörker — men råkar ej ännu den andra?

Så kommo vilda skaror af norrmän och anföllo vår lustiga segelfart, och min stjernsköna mö föll öfver bord i det djupa hafvet.

O lefver hon ännu, såsom de guldfjädrade aningar hviska mig? Hit har jag kommit i dessa ljusliga rum, och de hemliga sidenvecken svara ja! — och lampornas undersken svarar ja! — till mitt hopp.

Då togo englarne dessa tvenne män afsides i andra rum, ooh pröfvade deras håg, och befunno deras innersta ödmjukt för Herren och fromt. De undervisade dem, och de blefvo förändrade i mycket.

Sist gåfvo de dem en dryck, såsom vin från Zion; men drycken doftade ångor af helsa, och var klar såsom flytande diamant.

Då sjönko deras sinnen tillsammans i förvandlingens slummer; fast de sjelfve intet viste deraf. Men englarne buro ut dem och lade dem på särskilda kullar i myrtenlunderne. Sedan de nu välsignat dem, logo englarne sins emellan och sjöngo:

Är icke Herrens menniska såsom ett guldägg, deri fostret till en foinix ligger? — men ägget är sammanlagdt af många tusende skal.

Så faller det ena skalet efter det andra bort och vissnar, men purpurfågeln uppstår ur de gyllne försjunkna höljena och flyger till himla.

Nu ligga dessa älskliga jordbarn, och deras väsenden gäsa under tusende drömmar. Den heliga förvandlingen begynner och gamla band falla af. — Du leder dem, Herre!

Så stodo de ännu i glädje hos de insomnade, då en vinkade dem från slottet, sägande:

Si, jag ser ett svart töcken komma vestanifrån: — och när jag märker deruppå, synes det mig, att en vild man kommer, gruflig till gestalten.

Men såsom då innerst i den svarta jaspisklippan en kärna sitter af guld, så synes mig hans innersta dolda håg vara åt Gud. — Skola vi ock kunna locka honom till ädelt mod? Till att bortbryta jaspisytan?

Albuinons ande kom, reslig, i lutande ställning, — gammal, sörjande, förfärlig, såsom han sist gick på jorden, innan han sjönk. — Sextio unge män voro omkring honom.

Men när han nalkades slottet, ville han icke ingå; utan han kastade sig framför porten på sitt ansigte.

Då gingo två af englarne ut, sägande: Stå upp, man! Kan du älska, så kom i vår glädje.

Upp såg Albion: Barn små, leken ej med den olycksalige! — Si, jag har älskat — och henne, som jag älskade, har jag mördat! — Och han föll åter ned på sitt ansigte.

Då sågo englarne in i hans minnen, och sade: Hafver du din käraste mördat? Till lif har du då mördat henne. — Sålunda har nu Allfader ordnat, att din brud har gått före dig, såsom en ärlig qvinna, att bereda rum för dig, och pryda det till din ankomst. Stå upp, ty i hennes död är du utan skuld.

Då reste sig Albion jättehög, men hans ögon brunno sagta. — Ve eder, barn, om j ljugen! — Fördenskull sägen mig om det kan vara sant, som jag först hörde, när jag vaknade i dessa höga trakter.

Då sade mig några, som liknade er; de voro sköna, som min unga brud Nuna: Hör jordson! hvad synes dig? — Månne du icke lefver, och dock må du veta, att just nu begrafva de dig i dina fäders hög.

Efter du derföre är en menniska, en stjerna i gudamanteln och aldrig dör, så tänk icke mer på det som tillhör jorden, utan tänk på den allrahögste och följ hans bud!

Då begynte jag att tänka på Allfader; men emedan jag intet förstod om honom, så föll i stället min håg på Nuna, menande, då lefver ju också hon? Och jag frågade dem derom. — Ja, svarade de.

O barn — spelen ingen lek med den förkrossade! — är nu allt detta sanning?

Åter tänkte jag hastigt: Sextiofem år trånade jag efter hennes död, min allrakäraste qvinnas. Sedan gjorde jag ej annat än for i kämpalek och slog många till döds: månne alla dessa mina fiender också lefva? Dem ville jag råka.

Och straxt blef jag förd framåt, der jag såg en mängd unge män.

Jag kände dem väl, ty med dem hade jag stridt och slagit dem alla till döds på stränderna af ön Sark ej långt ifrån Aurigny. Då gick jag fram till dem och sade:

Kännen j mig ännu: jag slog ihjäl eder alla? Så hämnens nu! — Dock tycker jag vi gjorde bättre att blifva vänner.

Då tänkte de alle fly, liksom bäfvande; om icke Arginaldo, som var den främste, hade ropat till dem: Hören bröder! vi äro christne och Guds barn — låtom oss icke frukta för hedningen, ej heller hata honom! Ty vi söka ju sjelfve nåd?

Hvad j ären, eller jag (svarade jag), det vete Allfader; men ett vet jag: det är ett fåfängt ting att dräpa hvarandra!

Gerna såge jag derföre, att j nu icke villen hata mig: ty icke heller slog jag eder till döds af hat; men någonting skulle vi väl göra på den der jorden.

Ja — i sanning — var det så meningen, att jag skulle blifva utledsen på min hemjord, och förtvina, förtråna efter henne, Nuna! det har blifvit vunnet.

Då vände de sig alle till mig och begynte blifva mina vänner, och vi höllo hvarann käre i detta underliga land.

Och de sade: du vet kämpe, att då vi träffade dig vid Sark söder om stora Bretaigne, foro vi för att hämnas våra unga hustrur, som män ifrån edra trakter hade mördat i kapellet, der vi nyss blifvit vigde.

Ännu bära vi en lefvande håg att komma till dem, och nyss träffade vi några gode andar eller män, som sade: Hel eder! då ären j på goda vägar, gån endast åt öster, der skolen j finna ett högt slott, såsom af silfver och lazursten till pelare. Der fån j goda underrättelser om edra älskade.

När jag hörde detta, klack mitt hjerta: O — är det dock sanning! — der skall väl ock Nuna vara?

Derföre följdes vi alle åt, och äro nu här: jag och de, hvilkas blod hvilar öfver mig. Dock — förlåten j mig detta blod, j salige? ty deras brödraskap och kärlek har jag förvärfvat mig, hvilka jag förut slagit ihjäl.

Nu steg Arginaldo fram och sade: J Guds helige! skänken oss eder frid. Si på Guds kors förlita vi oss om salighet.

Vi hafva alle varit riddare tillsammans ifrån det landet på jorden, som sköljes af Arnos bölja, och vi hade dragit till det landet, der svarte män bo, att strida för Christi kors och omvända dem.

Men innan vi foro, hade vi blifvit trolofvade åt unga qvinnor, hvilka voro de skönaste rosor i Florentinska landet, — och mig hade Stellamira gifvit sin perlomlindade hand, med lofven om hustruhuldhet.

Så reste vi af: men vår furste hemma var ganska hätsk öfver vår afresa; ty han hade hellre velat låna vår kraft mot sina fiender. Straxt tog han derföre alla våra förlofvade, och kastade en slöja öfver hvar och en, och satte dem i kloster. Der greto de sina händer fulla.

Men efter de fruktade vår hämnd vid återkomsten, gick abbedissan fram i choret, sedan hon hade vigt våra fröknar till nunnor, och doppade sina finger i det heliga vigvattnet, sägande:

Si detta är patronessans, sancta Claras, järtecken, att om någon lägger hand på klostrets jungfrur för att bortröfva dem, öfver honom skall blodshämnd komma, och öfver hvarje nunna, som flyr. Hon skall dö i samma stund.

Sedan vi, okunnige härom, hade kämpat emot korsets fiender i fyra år, kommo vi hem, och — ve oss! våra hjertanskära suto inom bom och galler.

Då sade vi: det må då vara, att sancta Clara så grymt förordnat, som abbedissan sagt; dock voro våra väna fröknar oss förlofvade förr, än de kommo under doket.

Så ingingo vi mangrant i klostret och befriade vår unga glädje. Men straxt redo vi med dem till ett kapell, som låg vid stranden, att vigas: på det att icke något oheligt måtte hända.

Just när vi blifvit vigde till deras män i kyrkan, så kom ett hagel ifrån hafvet. Det var hedniske män, långväga ifrån.

De föllo in och röfvade våra hustrur, men vi försvarade dem och en stor skara föll. Dock mördade de i vreden alla våra lam; och jag såg Stellamiras rosenblod.

Hämnd! ropade jag, och alle stormade vi efter de flyende vildmännen; så foro vi öfver många haf.

Och slutligen kommo vi till Bretonernas dimblåa kuster, och rasande mördade vi alla. Så kommo vi förbi Jersey till Sark, och föllo för Albions svärd. Huru kär var oss döden?

Ty sedan våra sörjande ögon hade slocknat och slumrade iskallt; sågo vi efter en kort tid huru vi åter vaknade efter döden.

Och det tycktes oss, såsom lågo vi på ett doftande guldland, och heliga fåglar förkunnade den nya solens uppgång, och sol var öfver oss, och sol var omkring oss; men himmelen var såsom ett haf af lugna diamantböljor. Med tusende ögon voro alla stränder beklädda. De sågo upp mot morgonrodnaden, och lofvade Gud den allrahögste; och det var såsom hade han nedsänkt en rubinstråle till tröst i hvarje bedjande öga.

Men då vi reste oss upp och mindes tillbaka på våra unga hustrur, kände vi huru friska ångor, såsom ur nyöppnade orangeblommor, doftade. Vi följde denna ångan och kommo hitåt.

Månge träffade vi under vägen; äfven denne åldrige kämpen, vår fiende — och vår vän! ty vi behöfva alle nåd.

Under dessa samtal förde englarne dem alle in i slottet, tjenande dem och helgande deras håg.

När de hade inkommit i vissa rum, begynte de att undersöka dem och sade: Gud är kärleken, frukten intet. Men kunnen j icke älska, så hafven j ingenting här att finna; ty då kunnen j icke heller veta sanningen.

Österut från detta slott går en ganska stor skog, hvilken sträcker sig oändligen i angenäma dunkla lundar. Der omfamnas myrten och cypariser. Dit skolen j gå.

Nu gåfvo englarna dem ädla frukter att äta; men sedan höljde de dem i nya kläder, och ledde dem ut i parken.

Då de straxt begynte glädjas och ropade, att de kände den rosenångan nu mycket starkare än förut, åt den dunklaste sidan af skogen, så logo englarne, sägande: gån nu blott ditåt! eder skola vi ej lägga i förvandlingens sömn; — ty det skall hända eder på annat sätt.

Och ehuru de vandrande kämparne ej sågo annat än slottet, den lummiga skogen och himmelen ofvanföre, såsom ett glashaf: så voro dock lifvets högre trakter uppfyllde af ljusa andar, hvilke sågo deras vandring med fröjd, och lofvade Gud derföre med en sång, såsom purpurtoner. De sade, medan de kysste hvarandra till lyckönskning: Si vi ökas!

FJERDE BOKEN.

Lucinda.

När den unga mördade qvinnan uppvaknade, som på jorden hade hetat Lucinda, såg hon sig ligga i silkesgräs utanför slottet. Och höga cypariser nedböjde omkring henne sin mörka löfslöja.

Då hon uppreste sig och fann huru hon nu blifvit förvandlad, så att hon ifrån hufvud till fot var oklädd såsom stjernan om natten, blef hon förfärad.

Då skyndade hon till träden och ropade: j sköna buskar, som höljen den blyga dalen med skugga, lånen också mig ert beskydd!

Men då hon böjde sina fingrar, att afbryta en gren: si — cyparissen vek undan, och i sin hand kramade hon blott en ambrosiaånga.

Och ehuru hon öfverallt försökte, med begge händerna försökte, så veko dock de doftande grenarne undan öfverallt.

Här satte hon sig slutligen på en bomullsmjuk tufva längst in i en accaciahäck; hon lutade sitt hufvud ned i sin barm.

Af het oro svallade hennes hjerta, såsom ett haf i dånande dystra böljor. Dock småningom lugnades det; ty regn af ljufliga tårar nedslog böljorna till ett sakta vemod: då kommo till henne de leende minnena, med vingar af solstrålar, och spelade kring hennes hår.

O Almon! tänkte hon i vaknande håg; och ihågkom den stunden på jorden, då hon blef bortförd från sin höga moders graf; men han hade stupat i blod, för att försvara henne.

O Almon! lefde också du i dessa underbara land, såsom andinnorna berättat, och viste du huru troget Lucinda har tänkt på dig, under hela det svarta lifvet och i döden.

O Almon! nog skulle du då söka upp mig här, och trösta mig och hålla mig kär och kalla mig din brud.

Men under det hon mindes detta allt, och mycket mera om den trolofvade, i tysthet, uppgick en ljuflig svalka i hela hennes väsende; såsom dalarnes svalka, efter regn.

Mycket oskyldigare och friare kände hon sig; hon blygdes icke mer så djupt, när hon såg sig sjelf.

En from blick kastade hon nu omkring sig öppet, sägande: månne icke Herren Gud har gjort allt detta så?

Och efter jag vet, att det sköna icke är af mig utan af honom; så kan jag i sanning säga, att denna bländande hy och dessa lena lockar äro äfven en så vacker klädning, som det guldtyg vi på jorden utstickade oss till kläder, i Granada fordom.

Såsom i detsamma en liten fågel med guldvingar, såsom en colibri, susade fram emot hennes mun, afbröt hon sitt tal och sade hastigt: kära guldbi, icke äro mina läppar en blomma, att du kan suga honung på dem: hvad vill du?

Hastigt märkte hon dock, att hon misstagit sig, efter det icke var ett bi, utan en täck fågel. Han flög kring hennes hufvud med en klar ton; men just då hon fägnade sig åt hans undersköna vingar, flög han undan.

Och hon reste sig straxt att följa efter: ty hon fann honom så kär. Då flög han i många ringlar bort allt djupare i myrtenskogen, och Lucinda följde honom.

O Almon! — — och hon stannade tvert. Ty lutande vid stammen af ett högt träd stod en ganska herrlig yngling.

Han var icke lik hennes trolofvade på jorden, ty han var i alla drag högre, friskare, ädlare, skönare.

Och — dock voro alla drag Almons på jorden.

Men när den englalike nu såg henne, kom han gående emot henne.

Hu spöke! du har ju legat död tre år i Sanct Jagos klostergraf? hvi går du då igen? Så skrek Lucinda.

Men då hon alltså flydde för honom, gick denna is igenom hennes ådror: Si — också jag är död!

Almon, o — jag är en skugga! Ser du icke, att jag är en sky, fast lik en qvinna? Fruktar du ej den döda?

Ett spöke står framför dig, min vän. Darrar du! Men ack — jag fruktar icke dig? O förbarma dig öfver detta moln, som du ser! — Du svarar icke?

Bäfvar du för vålnaden? Men jag bäfvar icke för dig. Almon — hvarföre förskräcks jag ej för dig såsom jag borde?

Då nalkades han och ville taga hennes hand, den han hade egt på jorden.

Men härvid gick hastigt häpnaden ånyo öfver hela hennes väsende; ty hon såg sig, och hon såg honom: och hon skyndade bort till den dunklaste häck af fromt beskuggande löf och täta grenar.

Lucinda, o Lucinda! förr hände det aldrig, att du flydde för Almon? — Så hördes en röst.

Af salighet ville hon falla, när hon förnam denna stämma; ty det var den älskades. Och hon sade:

Almon, o Almon! förr hände det aldrig, att du gjorde emot Lucindas bön. Så stanna nu, och skona mig. Men ack, om du kan, så hjelp mig; Lucinda eger ingen slöja att hölja sig.

Säg mig, om detta är de fattiges land, der allt är så rikt omkring oss; men vi sjelfva hafva intet — intet — utom oss sjelfva?

Då sade han:

Jag är icke en skugga och du är ej ett moln. Ser du icke, att jag är den jag varit och skall vara? Fruktar du den döde?

En ande står framför dig, min vän. Darrar du? Men ack — jag fruktar icke dig, Lucinda. Är du ett spöke, som du säger: var glad, och omfamna mig i din skönhet. Är du en vålnad: var säll, och älska mig i din frombets doft. Du lefver. Tror du icke, att du lefver?

Men jag säger dig af Gud, att du lefver. Af Christus säger jag dig det. Ty också jag lefver.

Du svarar icke?

Det är som du säger, att detta är de fattiges land: o Lucinda, förbarma dig öfver molnen, som du ser: mig och dig. Jag eger intet omkring mig, om du går: och du eger intet, om du lemnar mig. Men stannar du, då hafva vi begge. Och detta är då de rikes land af Gud, ty vi äro begge då hvarandras kläder, och hafva nog.

När Lucinda hörde detta, sjönk hennes ögonkast ned i glädjens tystnad. Hon blef qvar för att aldrig mera gå.

Och ehuru hon liksom ur ett fjerran mindes, att hon förr skulle hafva trott detta omöjligt; så gick likväl nu omkring henne ett så svalt mod, som då hon för en stund sedan satt i accaciahäcken.

Hon sade: jag älskar dig evigt. Men han sade: evigt älskar jag dig. Och intetdera var svar åt det andra, ty de hviskade det begge på en och samma gång.

Hela skogen var försvunnen; men himmelskt hvilade hon i ett ljusblått moln; och Almon satt vid hennes sida.

Upp blickade nu Lucinda och då märkte hon, likasom till återsken af den rodnad, som ännu glödde på hennes kind, huru en hel rymd af purpurdimmor hängde öfver dem.

Och när hon häraf blef så het, att hon nästan förskräcktes, vände hon sig häftigt till sin brudgum, bedjande, att han skulle hjelpa henne ur detta.

Men då hon åter såg upp och tyckte, att de begge just insimmade i purpurdimmorna, då var ock detta allt försvunnet; och för hennes ögon låg en angenäm trakt i leende svalka. Hon häpnade; — ty der logo lundar, floder, ängar och ljusblå berg emot henne.

Och öfverallt såg hon englar vandla.

Men knappt hade de begge satt foten på det nya landet förrän alla englarne kommo och sväfvade omkring dem; såsom perlor kring den skönas hals; och begynte helsa dem välkomna.

För Lucinda tycktes, i hennes inre håg, att de alle voro hennes välbekante gamla vänner; och alle syntes så unga som barn.

Då sade Almon: hitåt skola vi gå; hvarefter han införde henne uti en stor hydda af höga träd, såsom ekar; och emellan deras grönskande löf växte blommor såsom hortensier, jasminer, och andra af outsägliga namn.

Derifrån utgick en af englarne, och steg fram till dem. Vid hans åsyn föllo Lucinda och hennes väne på knä vid häcken. Men engeln tog ett långt band af klara amethister, och med trenne hvarf kring deras armar band han dem begge tillsammans. Så sade han:

Herren älskar eder. Nu ären j icke två, utan ett; och ingen skall hädanefter kalla eder två.

Vi skola nu föra eder bort till många nya trakter, till edra oändliga göromål och vackra arbeten. Der skolen j få se, hvilket rum som Gud af evighet beredt eder. Lifvet begynner. Kommen!

FEMTE BOKEN.

Theramonte.

Den åldrige trogne tjenaren hade af englarne blifvit lagd långt ifrån slottet, på ett högt och skinande berg, såsom en flytande men hårdnad granathäll; och trollsländor susade omkring honom sitt roliga sömnspel.

När han vaknade, tyckte han, att han måtte hafva sofvit ganska länge; ty han kände icke igen sig, han förekom sig sjelf mycket ansenligare, rakare, större; och hans sinne syntes honom vara ganska ovanligt.

Dock mindes han snart åter sin konung, som han lemnat, och det värf han fått att uträtta; så att han genast utropade:

Theramonte! du vårdslöse och otrogne tjenare, som nu blifvit så glömsk och försumlig. Är icke jag den, som konungen utsändt till detta förtrollade slott, att uppsöka hans längesedan bortgångna gemål?

Azilia, min höga drottning, månne du kan höra på den ropandes röst i denna mörka lund? Nog minnes jag dig ännu på jorden, du stolta, du nådiga drottning; i mina unga, vackra år var jag, när du dog.

Eller är det icke en sanning, som de Guds barnen i lampsalen sade mig? Fasan, du som prunkar med så lysande fjädrar, som svajar mellan de svartgröna grenarne; säg mig, är det en sanning, att Azilia ännu lefver i detta land? — Säg mig! Theramonte är ganska enfaldig: på Herren allena hoppas jag, och vet intet annat.

Så gick han frågande ifrån träd till träd; men fasanerne på de dystra grenarne vände blott undersamma ögon på kärleksvandraren.

Då hörde han ur det oändliga fjerran, likasom ur skogarnes bakgrund, en sakta klingande röst.

Men alltsom tonen steg, hörde han att det var en riktig sång: då stödde han sig af vaknande ren känsla emot en stam och lyssnade.

Och han hörde, allt som det nalkades, huru äfven hans namn ofta ljöd emellan tonerna. Theramonte den ädle, den sköne, den älsklige, så dansade orden.

Så att han nästan hade försjunkit af from glädje till foten af den stam, der han stod; om icke han nu hastigt sett, att det ljusnade vid skogens rand.

En hög, angenäm gestalt nalkades. Öfver hela hennes kropp doftade ett silfverflor i långa veck. Öfver hennes bröst glimmade ett tredubbelt band af strålande stenar, såsom rubiner, och på hjessan en krona af smaragder.

Finne din tjenare nåd för dina ögon, o Azilia! min höga fru, så ropade han, bedårad af fröjd, och föll för henne på knä. Sitt anlete lutade han ända emot marken; dock tänkte han, O att jag finge skåda den höga qvinnans ansigte!

När han derföre smög sig, att med det ena ögat se uppåt, då låg äfven Azilia på knä framför honom, och den kungliga smaragdkronan var borta, och en frisk krans af dunkelgrön myrten omgaf i stället hennes bländande panna.

Välkommen dock ändtligen till andelanden ifrån den tränga jorden, du länge saknade!

Då skälfde Theramonte i sin barm, och med handen för sina ögon ropade han: Skända dock icke din arme tjenare så djupt, att du vill göra spe af honom, liksom han vore fallen för en sådan otro! Var dock icke Theramonte en rättskaffens tjenare? Hvi förtjenade jag detta?

Men ifrån din höge konung och gemål är jag skickad att helsa dig: Si — han väntar nu på Azilia i sin nya thronsal. Ty han ärnar upprätta ett nytt rike i dessa land.

Så sjöng trollqvinnan: Glöm jorden, Theramonte, glömmom! — Der voro vi konungar och tjenare, olika. När vi dogo, voro vi menniskor. När vi uppstodo, frågade englabarnen blott: är du god och klok i din håg?

Gamle Theramonte, sade han till sig sjelf; du åldrige narr! Hvi ligger du ännu stilla och lyssnar på förförerskans ord? Säg mig, frestarinna, du, som antagit den ädlas gestalt, du, som hycklar så mycken ömhet, kan du ock älska ett gråskägg?

Nu lyfte han sin hand till hakan, för att visa henne det långa raggiga skägget; och hans finger halkade mot den slätaste kind.

Men hon upptog en spegel och höll den för hans ögon, och derinne såg han en yngling i tjugu års lifsglans. Hvem är du? ropade han. Och hans aningar hviskade till svar: Dina voro dessa drag i fordna tider, Theramonte! En trollton sjöng:

Älskvärde! hvi flyr du Azilia? Eller blef jag bedragen, när jag efter mitt uppvaknande ifrån jordsömnen, flög omkring i dessa trakter, irrande såsom ett halft väsende.

Och när jag med längtan åstundade det, som skulle fullända mig till ett helt, sade mig en af Guds utskickade:

Sätt det tåliga sinnets tecken på din panna, du fromma älskvärda andinna; ty Herren hafver sett dig. På jorden var du herrskarinna öfver många; och du glömde icke Guds ord, som säger: den som vill vara den främste, den vare allas tjenare! Sålunda var du den yppersta tjenarinnan i det rike, hvars drottning du var; och arbetade för många.

Derföre lät Gud dig få dö i dina unga dagar, att du skulle befrias ifrån plågorna.

Och befrias från din hårdsinte man på jorden, hvilken trodde att den vore konung, ej som tjenade alla, men som af alla tjenades.

Detta är derföre förordnadt för dig, att den trognaste tjenaren i ditt jordiska rike skall blifva den manliga fulländningen åt ditt väsende; och j skolen tillsammans bo såsom en engel inför Herren Gud. Om du älskar den tjenaren? och han älskar dig.

Theramonte, hvi flyr du Azilia? Ty är jag något god, det är af Herran; och är du något god, det är af honom. Vi äro like hvarann.

Upp störtade Theramonte, och ropade så att buskarne darrade: O Gud, du har alltid bistått din tjenare i profvets stund; så hjelp mig nu, att icke denna förföriska röst bedrager mig.

Och under det han ropade så, hviskade åt honom hans innersta: du flyr din i evighet älskade!

Men han skyndade bort genom hela skogen: och emot hvarje stam, som han stötte sin panna, märkte han, att det icke var någon stam, utan en Azilia.

Höljd i ett gungande silfverflor stod alltid den bländande till mötes. Och hennes armar voro utsträckta, såsom blomstergrenar. Hennes blick log, såsom halfmånen ler genom lunden.

Så ofta Theramonte trodde sig stöta mot ett svart berg, mötte hans armar en ny Azilia, och hans hand råkade de finaste, smärsta, mjukaste kinder.

Då ropade han åter så, att skogen svigtade: O du förskräckliga qvinna! Och derunder hviskade åt honom hans innersta: Ditt väsendes brud, huru kan hon vara oblyg inför dig?

Men ynglingen Theramonte, efter han nu af ett sådant bemödande, att slita sig ur trollkretsen, blef ganska varm, föll slutligen på knä, med-anletet mot marken och bad:

Himmelens Gud! jag märker, att mycken yrsel har tagit mig, och mitt sinne försvagas! Så gif mig nu något verkligt arbete för händer, att jag åter måtte få vara en tjenare inför ditt ansigte. Herre, gif att mitt förstånd åter måtte blifva förståndigt.

I samma stund försvann hela skogen omkring honom; men han kände huru han liksom sjönk oändligen ned och kom in i ett hus; dock såg han ingenting omkring sig ännu.

Men han hörde en ganska klar röst, som läste dessa ord: Herren stod upp af nattvarden, och lade af sig kläderna, och tog ett linnekläde, och bandt om sig. Sedan slog han vatten i ett bäcken och begynte tvätta lärjungarnes fötter, och torkade med det linklädet, som han var ombunden med.

Efter någon tystnad, läste åter Rösten ur Ordet: Hafver nu jag, som är eder Herre och Mästare, tvagit edra fötter, så skolen j ock inbördes två hvars annars fötter. Jag hafver gifvit eder efterdöme.

Theramonte hörde dessa ord, utan att se någon som läste dem. Men under det han af hjertat fröjdades åt dem, kände han sig stanna. Då befann han sig i ett skönt rum.

Och derinne voro många nyss ifrån jorden komne menniskor, hvilka sågo ganska svaga och besvärade ut; men en gick och skötte dem, undervisade och hjelpte dem, till det bästa.

Då blef Theramonte i hast mycket glad; samt tog sig äfven före af innersta lust, att falla ned och hjelpa dessa menniskor.

När han derföre nalkades intill henne, som han såg gick och betjenade dem, i tanke att han ville hjelpa henne dervid, vände hon sig emot honom leende skalkaktigt och ganska fromt. Azilia! utbrast han:

O drottning, hvar är din krona? Hvi ser jag dig så ringa; ditt hår uppflätadt såsom en tjenstequinnas hår? Dina kläder äro nu så täta öfver hela din gestalt?

Är jag en tjenarinna åt månge, svarade hon; tackad vare Gud! ty då är jag ju drottning för Guds skull.

Men efter du undrar på, att mitt tunna flor nu är aflagdt; så vet, att i en dystrare, lägre trakt hafva vi nu kommit, för att betjena dessa fremlingar. Det heliga klädes här.

Nu öppnades Theramontes ögon, så att han anade det himmelska. Derföre började han då af innersta håg att älska denna qvinna, liksom han känt sig evigt hafva varit dragen till henne; och han tyckte sig minnas, att han äfven på jorden, utan att veta det, måtte hafva hållit henne kär. Han skötte nu jemte henne de arme vanföre ganska flitigt.

Dessa menniskor blefvo af denna godhet så djupt betagne, att deras väsenden uppmjuknade. De begynte öfvergifva sina egenkära begär och de trånga tankar, som de hade fört med sig från jorden. Slaggen bortrinner från det af elden uppmjuknade, flytande guldet.

Och de föllo ned för Theramonte och Azilia, påstående af verklig uppriktighet, att de icke alls voro värdige deras tjenster; men att de hellre ville tjena dem sjelfve.

En är Herren, och vi alla äro medtjenare; låtom oss derföre alle stå upp, och vara vid ett ganska godt mod inbördes! Så sade Theramonte och Azilia nästan på en gång; ty deras väsenden begynte nu att enas.

I detsamma nedflöt en glänsande stråle uppifrån, och huset och alla försvunno. Men för dem begge blef deras syn öppnad, så att de sågo en ganska behaglig himmelsk trakt.

Dit kommo de genast, emedan de önskade det; och englarne sågo deras lynne och älskade dem; sägande: Vi märka hvartåt deras innersta syftar, fast det ännu är en hemlighet för dem sjelfve.

Så kommo de till en stad, der de funno ett skönt hus, och rum så angenäma som trefnaden.

Men då sades dem: Här ibland oss, edra eviga vänner, skolen j vistas någon tid, tills det fullkomnas, hvarom j ännu ingenting veten. Då skolen j få komma ännu längre fram till en ort, der eder helhet finner sin salighet vara hemma i oändlig frid.

Och de gladdes; ty denna stad behagade dem högligen. De sade: Så länge vi bo här, är det ock vår stad.

När de nu sågo upp, tackande Gud, märkte de, att en stor ring af strålar, i en blandning af ljusblå glans och hvitt sken, omgaf hela deras stad.

Då tänkte de mycket enfaldigt: efter sådana strålar omgifva oss, kan det väl hända, att för dem, som vistas på ett ganska långt håll ifrån oss, ser hela vår stad ut, som en liten stjerna i himmelen. Det gifve Gud; ty vi vilja gerna vara stjernor, lysande våra bröder och systrar om natten.

SJETTE BOKEN.

Ragnhild.

Hvad gör du bakom molnen målare? — Du målare, är icke purpurkällan nog här nere, att fylla din pensel, du oändlige? Eller fruktar du, att ett hörn af din taflas ram skall stöta hål i himlahvalfvet, du ofantlige? — Ack frukta icke, arme, du får nog rum härinne.

Håna ej — håna ej, O filomela! men sjung. Lägg öfver taflans drag ett trollskimmer af dina svärmiska toner! Ack, utan det, hvad blifva de stela dragen, om ej ett benrangel? Ja, din sång skall bo, såsom lifvet, deröfver; dock akta din näbb, att icke ditt skalklynne missleder dig! — håna ej — håna ej!

O målare, målare — si! mina toner förtyna i ett ändelöst fjerran. Ej komma de åter, ej åter i evighet. — Ja skynda dig, sätt dina ramar till begränsning omkring mig. Ack, rädda min säng — du målare, att ej lifvet förgås! Ställ taflor omkring, så att tonerna må studsa i echo från dem tillbaka.

O filomela, dryp också du ur din vackra näbb på dessa palmlöf de sköna färgdroppar, som ej annat äro, än ännu icke utsjungna toner. Med dessa droppar vill jag fylla min pensel, och vill måla oändliga taflor, som skola vara ofödda sånger. Ty färgorna hade icke ännu fått ljud, då de dröpos ur din näbb.

Ts! ts! du målare — ja, vi skola väl sluta förbund. Dock, ser du nu den hemska örnen, flygande ur fjerran? — En ny dikt kommer öfver oss, sväfvande mot lunden med dunkelgrå, skimrande vingar. En ny dikt? — Drömmen, drömmen roligt, j lyssnare!

I den kärleksdunkla myrtenskogen låg icke Hermios länge; ty hvilan kunde icke finna någon ro på hans ögonlock. Han såg ingen omkring sig, hvarken Theramonte, i hvars sällskap han kommit till englaslottet, ej heller någon af dem sjelfve.

Uppåt reste han sig nu ur det ymniga gräset, och sade: Hildur! min Hildur! — O, hade jag dock min harpa åter, såsom på jorden i norden; nog skulle du då lyssna på den söderländske riddarens sång, och komma till mig ännu en gång; och komma till mig, såsom du kom i dalen ofvanför Nidaros i Norveg.

Dock kom ingen Ragnhild åter; men vid Hermios' sida låg en strålande harpa.

Den tog han och började förtjusas, och slog öfver strängarne de lustigaste toner. Myrtenträden såg han dansa omkring sig.

Kom, Ragnhild! kom, Ragnhild, du snöblomma, kom: du ros utur is upprunnen!

Dock kom ingen Ragnhild åter; men omkring sig såg han, huru alla blommor föllo i hvarandras famn, och de dansade i ring kring hans fötter. Ty han sjöng om sin fordna låga.

Då tog han sin harpa, sägande: Ut skall jag gå i alla verldar, och söka min unga mö. Men när hon hör mig, skall hon visst komma.

Då gick han genom så långa skogar, der qvistarne svajade öfver hans ansigte, såsom förmanande honom, att vända tillbaka. Och snart fann han, att han stod på ett högt berg.

Då lade han bort sin harpa af vemod; ty efter han ingenstädes märkte den han sökte, kände han det i sitt bröst så bittert. Han gret öfver mossan på berget.

Men hastigt hörde han ett ofantligt gny, såsom af stridande. Det for genom hela dalen under berget ifrån den ena skogsranden till den andra. Och skränet af de kämpande och fallande var dånande, såsom åskor.

Han blickade upp darrande — och si: en hög qvinna med lans och båge förföljde de flyende: och de bedjande sköt hon ned.

Hennes hår flammade, såsom de förfärliga kometers svansar: men när hon just körde sitt krigståg under berget, då ropade Hermios:

Ve mig — ty dessa ögon äro Ragnhilds ögon! dock är hennes gestalt så hög och förskräcklig: — det är icke Ragnhilds gestalt.

O sköna snöblomma! skulle du dock hafva glömt, att du en blomma är, blott minnandes snön, hvarur du var upprunnen?

Då tog han sin harpa med sörjande fingrar, och slog klingande näktergalstoner: men Ragnhilds namn ropade han så högt, att dalen försvann, och synen af flyendes jemmer försvann, men den raka sköldqvinnan nalkades emot berget, der sångaren satt.

Qvinliga toner förstöra mina lekar; du pysslíng på berget, hvad vill du med Ragnhilds namn?

Dock säg mig, o gosse, hvad heter du sjelf? Ty visst icke är du lik den, som jag menar: likväl märker jag en rörelse på din mun och ditt hufvud, som påminner mig de bortgångna tider, då jag var eländig och svag.

Jag skall snart lemna dig; ty jag vill icke minnas det mera! — Dock kan jag ej lemna dig, innan jag vet ditt namn.

Hermios svarade jemte harpans klang: namnet på den väna kärlekens brand, är det det du vill veta? — Du förskräckliga gestalt af min qvinna, min unga mö: har du så alldeles förglömt våra jordiska tider, att du kan fråga mig detta? — Ja väl — Hermios är mitt namn.

O Hildur — Hildur! lägg bort den hvinande bågen och lansen och svärdet ifrån din jungfrusida.

Men luta din snöbländande panna mot min harpa ännu en gång, och lyssna på den söderländska trösten.

Nej gosse! — ropade Ragnhild. Nej, näktergalssångare! i min hand skall fädernes spjut stråla.

— Vore du dock Angantyrs like, jag kunde då bjuda dig på en lustfärd till Island ännu. Dock barn, du är så menför och liten. Säg mig en gång den nordiska trofasta sanning: är du icke en förklädd tjensteqvinna? däjelig nog.

Svärmande snömö! Du målarinna! se omkring dig, månne Island finnes? — Lägg dina lansar vid harpans fot. Lyft hjelmen bort af dina jungfrulockar — och älska!

Ragnhild blicka nedåt! Din dal och dina krigsdansar äro undan försvunne, men myrtenskogen doftar ensam omkring oss. — Ja väl må du sänka din blick och lyssna på en sång om kärlek.

Ej norden finnes mera: — si, jorden har dött, Ragnhild: — blott kärlek lefver. O svärmande snömö, lägg lansarne ned vid harpans fot. Lyft hjelmen bort af dina jungfrulockar, och älska!

Ser du huru grenarne i hemliga mörkgröna famnar sluta hvarandra? Sina hufvuden luta guldvifvorna tillsammans, och blommorna kyssa blommors bräm: — Ragnhild! — ja väl må du sänka din blick, och lyssna på en säng om kärlek.

Säg oss, om något i verlden är, som ej famnande älskar? Hvi älskar icke Ragnhild äfven? Böj dig ned öfver källans spegel och skåda: månne icke fladdrande lockar kyssa Ragnhilds panna? Och ögonlock omfampa dina himmelsblå ögon i kärlek? — Och dina läppar råkas i purpur, skiljas och råkas åter: såsom älskarinnan och älskaren i förklaringens stund.

Fastän de småsinnige på jorden gråta af otro under ovädrets storm, månne icke det är då, som de höga bergen kyssa molnens mjuka kinder? Och sedan åskleken är förbi, dansa solfaders strålar med jordmoders blommor i vän glädje. — Hvi älskar icke Ragnhild äfven?

Men härunder föllo tårar, allt flere och flere, ifrån den unga qvinnans kinder, och de fastnade på strängarne, såsom morgondaggsperlor på Arachnes väf.

Olycklige, öfvergifne Hermios! fortfor han, blind i sin sång. — Si, Ragnhild känner dig icke mera? — Ej minnes hon den stund på jorden, då hon seglade i hans sällskap ifrån Nidaros' kust mot de sydliga stränderna:

Och Norrmännen skyndade efter det kära rofvet med snabba segel. — Men när de hunno oss, stridde Ragnhild vid min sida, så kär hade hon mig. — Olycklige Hermios! Ragnhild minnes ej denna stund.

Men medan de så kämpade, och Norrmännen blefvo slagne på flykten, kom ett spjut flygande med de nordliga vindarne ifrån ett flyktande skepp:

Det träffade nu Ragnhild under hennes högra bröst, och öfver bord sjönk hon i den mörkblå famnen.

Dig är jag trofast, Hermios! så länge månen skiner öfver nordlanden. — Hämnd! — så ropade min späda mö utur böljornas skum, och hennes hufvud sjönk i döden, såsom den bleka vallmon, ifrån sin stängel bruten. — Och straxt gick ett svart moln öfver månen.

Hermios! du olycklige, dig minnes nu icke Ragnhild mer.

Och jag letade igenom alla vågor och stränder; jag kämpade i alla dalar och länder. — Borta var hon, min qvinna; men döden fann jag!

Under denna sång sjönk den lyssnande Ragnhilds anlete allt djupare i vemod ned öfver harpans klang. Hennes gestalt blef spädare och hennes hy förvandlades, såsom en efter molndans renad himmel. — Men Hermios svärmade inom sig allt vidare, och märkte nu henne icke:

O kärlek, huru bitter är icke du! bitter såsom en konungadröm. Ty trodde jag i natt, att jag satt på en gyldene thron, och allt folket helsade mig lycklig; så vaknar jag om morgonen upp vid min tiggarestaf, och ser trasorna vänta vid min sida. — Så är det, att på jorden hafva varit älskad af en ljuflig qvinna; och efter döden söka henne, och igenfinna henne, och finna henne glömsk och förnekande sin låga. O grufliga Ragnhild!

Härvid tystnade Hermios så häftigt, att harpan sjönk emot marken. Gnistor sprakade ur hans ögon.

När han uppsteg, mindes han, att han ock var en riddare; och förolämpningen grämde honom i djupet. Upp reste han sig, så att hufvudet höjdes oändligt. Skyhög tycktes han.

Men när han skyndade ifrån berget, stod Ragnhild, nu så liten, och utsträckte sina fina armar, och försoningstårar rullade öfver den förkrossades barm. Han ropade:

Halloh! — mina bussar! — J män från Candia och Morea, hören j icke Hermios' stämma? Till strids! till strids!

Då började hans sinne gäsa i digra krigsdrömmar, så att kärleksskogen försvann för honom; men han tyckte sig seglande på ett landlöst haf; och han var så stor, som ekarne på Olympos.

Till strids! mot de vilde barbarer i norr! Kom, skyndom, bröder af Hellas! De dyrka ej Christus — de känna ej Gud! — Till strids! — och finnen j någon nordlandsqvinna, det är en häxa af otro: till döds skall den ormen trampas!

Men under det riddaren kämpade så i sin vilda yra, tog Ragnhild harpan på berget, och hon stödde sin kind deremot.

När hon nu blickade på den höge Hermios, och såg hvilken man han var, då klack hennes bröst af glädje; ty efter hon nu igenkände, att han var en man, så mindes hon ock, huru hon sjelf åter skulle vara en qvinna.

Då gjorde hon så mjuka och oändliga toner på harpans strängar, att hela verlden försmälte. Så sjöng hon:

Har någon i verlden hört, huru Hermios' harpa klingar? — Kom, riddare, du som på hafvet flyger, att höra på Hermios' visa; kom, du der framme!

Han spelar väl ej nu sina strängar sjelf; dock spelar hans utvalda Ragnhild. Kom, att höra på Hermios' skönaste toner; ty genom Ragnhild spelar han nu.

Länge älskade solen sin brud, jorden. Men när bistra moln stormade öfver jorden, så att solen icke såg henne mera, då ropade han: O du otrogna — hvar är du? hvi förnekar du mig?

Så sade ock Hermios om Ragnhild; och vreden steg upp i hans ansigte, så att han öfvergaf henne; dock lemnade han henne sin harpa efter sig.

Den spelar nu Ragnhild sorgsen, sorgsen. — O riddare kom ifrån hafvet, att lyssna en gång på Hermios' harpa. — O skynda — innan strängarne förtyna: — förtyna af sorg!

Då han, som yrade på hafvet, hörde sin egen harpa, lyssnade han hastigt deråt, och sade: Hvad är detta? — Detta?

Och när han derföre kom, såg han Ragnhild åter så from vid harpans strängar. Då gladdes han af fröjd i djupet, och glömde hafvet. Ty nu såg han i henne älskarinnan.

Huru satte han sig icke vid den huldas sida? Och nu kände de riktigt igen, att han var hennes man, och hon hans qvinna, så att myrtenskogen åter syntes omkring dem.

Med hennes ljusa lockar strök han sina kinder, och allt det qvinliga vemodiga var nu icke längre qvar i hans väsende; ty han såg det hos henne.

Hon, äfven, tyckte att han var klädd i ett blankt harnesk, deruti hon speglade sin rodnad. Och allt det manliga, förskräckliga var nu icke längre qvar i hennes väsende; ty hon såg det hos honom i stället.

Nu blef Hermios så blid i sitt anlete, och han lutade sig ned öfver Ragnhilds ansigte; ty han ville kyssa hennes mun. Och hon blundade dervid; ty hon ville känna det, men icke se.

Dock — hastigt gick en kall dimma emellan dem begge, och Ragnhild såg upp; ty hennes läppar kände icke det, som de väntade.

Qvinna! tror du att Christus är Gud? ropade han tillbakadragen. Du är då annars mig olik i ditt innersta: Då är du icke min!

Odin, Hermios, så heter den allrahögste af Gudarne. — Det minnes du nog från jorden ännu?

Och när hon så sade, blef den kalla dimman dem emellan än tjockare, såsom en svart rök, stigande mot det höga.

Men om hans lif knöt hon sina späda armar så häftigt af bäfvan häröfver, ropande: O, Hermios, Hermios! vid alla gudar i Walhall, öfvergif mig icke! — mig icke! — O jag arma försjunkande! — Men Hermios fasade, och mindes på det heliga korset. — Ändra din tro! O ändra dig, min allrakäraste! sade han; men han hörde ej mer någonting ifrån henne.

Och den svarta röken blef allt tjockare, såsom en skiljevägg ifrån afgrunden allt upp till himmelen, stående emellan de begge.

Af gräslig fasa steg Hermios upp, ty han såg ej sin Ragnhild mera. Han viste att hon var på den andra sidan om muren. Men hennes hvita armar, hvarmed hon fattat om hans lif, de syntes derföre ännu qvar på hans sida.

Dem hade han allt hängande, såsom ett skärp om sitt lif. Men ve! de voro kalla och bleka. De voro som armarne ur ett lik.

Af sorg och bäfvan rasade han nu omkring i alla oändliga nejder. Och evigt hängde likfamnen omkring honom. — Ljufliga, fasansfulla armar!

SJUNDE BOKEN.

Stellamira.

Alla de unge männen följde med Albion in i den hemlighetsfulla skumma skogen; och bådo honom leda sig, då de icke mera sågo slottet, eller dem, som fört dem derutur.

Ty efter han ännu alltid bar sin åldriga gestalt, sade de: han är såsom en vår fader. Och de beslöto, att alle skulle hålla sig tillsammans.

Låtom oss uppsöka de nordöstra trakterna af skogen, dit ångan manar oss, sade den åldrige. Och alle lydde hans råd, ty de kände orangedoftet gunga derifrån.

Under det de gingo blefvo de alle varme i sina hjertans håg, så att de innerligen längtade. Då sade en ibland dem: j veten, bröder, att det allenast gifves en, den vi lyda, himmelens och jordens Herre; han är allenast mäktig, att gifva oss det vi åstunda. Så låtom oss fördenskull nedfalla och bedja honom.

Det ansågo de alle för ett godt råd; men under det, att de lågo på knä i en ring af andakt, syntes hastigt en engel stå midt ibland dem.

Hvad j hafven bedt, det har Herren bönhört. Derföre si, här är jag, en af edra medtjenare. Följen mig och j skolen få hvad j åstunden.

Svaren mig fördenskull, att jag måtte inse edra väsendes håg. Hvilken är skillnaden emellan ren och oren kärlek till qvinnan?

Somlige svarade så, andre annorlunda; men Albion såg i sitt inre, och svarade alls ingenting, ty han tänkte för sig sjelf: Jag vet intet.

Då öppnade åter engeln sin mun och sade: Vill du för Guds skull och din skull inunder tillika; så är lifvets förening denna kärleks mål, kroppens lust förherrligas derunder; och du går oändligen uppåt. Detta är rent. — Vill du allenast för din egen skull, så är blott kropparnes förening målet: lifvets förening kommer der icke alls med; äfven kroppar-

parnes förnedrigas derunder, och minskas slutligen till intet; — du går då oändligen nedåt. Detta är orent.

Många af de unge männen, som hörde detta, gladdes i djupet; ty de förnummo, att det första var enfald, men att det andra ledde till ondo. Och emedan de älskade Gud, viljande vara enfaldige, så erkände de denna sanning; och begynte tänka på, att följa den i djupet.

Men flere, när de hörde det, brummade i deras innersta, sägande: dessa klyftigheter angå oss icke. — Kärlek är, att omfamna en qvinna. — Nu söka vi våra unga brudar — och finna vi dem icke? nåväl — månne inga andra finnas? — Sålunda skildes desse ifrån de förre, och gingo för sig åt ett annat håll.

Sedan de öfrige hade följt engeln en stund, kommo de till en sida af skogen, der den angenäma rosångan nu uppgick emot dem i högsta renhet, såsom en helsning ifrån Gud.

Häraf blefvo de saligt vemodige, så att de sjönko med pannan hvar och en emot sin grotta. Och de stannade så.

Nu sade engeln: ett säger jag eder ännu, varen Gud trofaste öfver allting, och låten eder icke förledas till förargelse. Då träffas vi snart. Faren väl!

Och stilla vinkade engeln mot hvars och ens ansigte, så att alla inslumrade, lutande allt roligare och djupare mellan de lummiga träden.

Men då de uppvaknade här, kände de sig i ett nytt tillstånd, och de sågo icke alls till hvarandra. Ty en svalkande sky, som bländande snö så hvit, doftade omkring hvar och en, så att han endast här och der såg en mörk qvist framsticka, men ingenting annat.

Och hastigt syntes i den hvita skyn framför hvar och en hans eget ansigte och gestalt.

Hufvudet gungade mellan skyns alabastervågor, och armarne voro sträckte till omfamning; men öfver bröstet, och sedan ända ned, doldes gestalten af skyn.

Dock syntes ansigtet leende icke såsom i ynglingaålder, utan såsom ur barnaögon; och håret hängde kring hufvudet endast likt barnsliga lockar. Blott på blicken och munnens drag märkte de, att det var deras egna afbilder — och de fasade häpne tillbaka.

Men straxt derefter begynte de att älska dem; ty de tänkte vid sig sjelfve, vi voro just barn då vi voro i vår fromhet. O att vi det ännu vore!

Emedan nu dessa små ansigten logo emot hvar och en så kärligt, älskade de dem allt mer innerligare, och mindes långt tillbaka, och ville så gerna hafva dem hos sig i famnen.

Men när de uppräckte sina armar att omfamna dem; då höjdes de små gestalterna och de nådde dem icke. De sträckte sig derföre allt högre upp efter dem, med hopp på Gud: — och si, alabasterskyn bar dem.

Upp kommo de således allt högre; men aldrig så långt, att de fingo fast de hulda gestalterna. Dock logo barnaögonen emot dem allt djupare — innerligare.

Men mången ibland dem, då han stretande höjde sig upp efter sin egen barnabild i skyn, men icke nådde den; så blef han otålig, sägande: månne icke Gud har bjudit oss att söka oskuld?

När vi nu finna den, och vilja sluta den kärligt i vår famn för att med den införlifvas, så gifves oss icke förmåga dertill, och vi få ej träffa den. Så gör nu Gud mot sig sjelf.

Då desse blefvo allt mera förargade i sitt sinne, märkte de, att deras barnsliga afbilder framför dem blefvo allt dystrare och blekare.

Och slutligen blefvo de så hvita, som sjelfva skyns snödoft, och försvunno derföre i den, så att de icke mera kunde ses. Men de sjelfve sjönko då långt ned, till den trakt hvarifrån de voro komna.

De öfrige, till ett stort antal, tyckte visst i sina tankar det var ganska svårmodigt, att de ej skulle få omfamna sina barnaminnen.

Men när otålighetens ande kom öfver dem, föllo de straxt på sina ansigten i skyn, ropande: O Herre, ske oss blott såsom du vill!

Och när de åter uppblickade, lyste de små gestalterna ännu vackrare emot dem; så att de höjdes ständigt.

Omsider funno de, att desse kära bilder blefvo allt större och fylligare; behöllo väl alltid den barnsliga blicken, men syntes tillika manlige.

Hastigt stannade de unge männen; ty de kände nu, att de stodo på en stadig mark: och den bländande skyn försvann; men för deras ögon stod en ofantlig spegel i stället, i hvilken de ännu allt sågo de hulda bilderna.

O! ropade de: vi sjelfve — just vi är det! — ty de märkte, att de nu blott speglade sig. Hafva vi nu blifvit förvandlade till sådane män? Gud vare derföre lofvad, som allt gör! — Och spegeln med bilderna försvann äfven efter en stund.

Här sågo de, att de stodo vid begynnelsen till en skön dal, och en längtande aning föll öfver dem, så att de ropade: O att vi här funne våra käraste unga qvinnor! — Då begynte hvar och en att minnas tillbaka på de heliga stunderna med sin.

Åter syntes engeln hos dem, och han begynte berätta huru alla deras vänner blifvit bevarade af Gud, särskildt från alla andra hållna i denna dal, och huru de blifvit uppfostrade i ärlighet och renhet, allt mera.

Då gingo de längre fram, der gyldne olivträn växte och vinrankor grönskade i dalen: men inga fikonträn syntes ännu.

Här och der i det sidenlena gräset låg mången slumrande qvinna, kinden hvilande på en blomster-

tufva. Lockarne föllo sedan öfver tufvan sammanflätade med rosorna.

Men af det ljufliga löjet, som dansade kring deras läppar under sömnen, syntes, att Gud hade gifvit dem drömmar att leka med, i stället för deras ungmän.

Ett skimrande svalt flor, sammanväfdt såsom af guld och snö, hvilade öfver dem medan de sofvo. De älskliga armarne och händerna lågo fint omsorgslöst vid deras sida i gräsdunet; och många rosor hade upprunnit ur marken, för att få kyssa deras fingrar.

In i en vinkel af dalen, under skuggan af höga almar, var en glänsande hvit agathäll. På den satt Stellamira slumrande, så att hon låg till hälften; men ett silkeshyende, stoppadt med rökverk, stödde hennes hufvud.

Emedan hon var den oskyldigaste af alla, som sofvo i dalen, så täckte henne det finaste, nästan intet flor: och en ymnig ranka af strålande perlor och safirer gick omkring hennes barm. De lyste, på hvrdera sidan, såsom en ring af stjernor kring månen.

När ynglingarne ingingo i dalen, häpne för så mycken skönhet, sade engeln till dem: Skåden nu tillbaka i edra minnen från jorden, hvilken hvar och en af dessa tillhör, och uppväcken dem sedan till ett evigt lif med eder.

Ty de svage, hvilke äfven ämnade sig åt denna led, men icke uthärdade att följa eder ända hit, deras väntande andinnor hafva redan på englars silfvervingar blifvit burne sofvande härifrån till andra nejder, der andra händelser vänta dem. De räknas icke mer till edert sällskap.

De gingo nu ned i dalen, och ganska snart upptäckte hvar och en sin blomma på hennes leende sömn; ty alla voro väl mycket skönare än fordom, dock var grunddraget evigt detsamma.

Snart satte de sig alla på mjuka smaragdtufvor hvar och en ned hos sin: och deras ögon brunno när de nu mindes allt om dem fordom.

Men Arginaldo, den barnsligaste och starkaste af dem alle, så att blott en ljus mantel sväfvade omkring honom, lutade sig ner öfver Stellamira, den oändligen älskade.

Stellamira vaknade hastigt: och när hon såg den länge saknade, svimmade hon af glad bäfvan, och föll ned på agathällen.

Då lutade han sig ned öfver henne och lyfte henne upp i sin varma famn, och ropade hennes namn: vakna! o vakna ännu en gång!

Och åter var hon när att svimma af blygsel, då hon blickade omkring sig: ty oskuld hade hon väl andats i himmelen; dock var detta allt så nytt. Så blunda då, du förskräckta!

Blunda för Arginaldos ögon? för blicken af en engel, hvilken var såsom bekant och införlifvad med hennes väsende ifrån evighet? Nej.

Gud, dig lofva alle heliga — rena vår håg! — Så sade han och kysste Stellamira.

När han äfven hviskade och talade med henne om alla fordna vackra ting och goda minnen: så glömde hon allt, men ihågkom blott Arginaldo. Hon satte sig derföre stilla till hans bröst; och då begynte de tala om det kommande.

Så skedde det ock med alle de öfrige, hvar och en efter dess lynne: men icke med Albion. Han var väl också kommen till dalens gräns; men hade icke blifvit höjd dit på samma sätt som de öfrige; ty han var annorlunda beskaffad. Och han hittade ej upp i dalen, utan var lemnad af de öfrige vid begynnelsen dertill.

Såsom Eden ligger förborgadt i de forntida sagorna, och ingen kan säga: Här var det beläget; kom, låt oss bese den trakten! — så låg äfven denna dal innesluten i oändliga hvarf af skyar.

Månne icke furstinnan gömmer sina ädlaste smycken inom många lådor och lås, men om högtidsdagen äro de framme lysande för alla? — så var denna dal, den heliga, endast öppen för Guds blick och för dem, som bodde i än högre trakter af lif. — Det högre lifvet är det lägres högtid.

Men småningom sänkte sig ett doftande skimmer öfver Återseendets Dal; ty berättelserna slutade, och ingen såg eller tänkte mera derinne.

Ty alle kände de blott och lefde nu i kärlek till Gud och hvarandra.

ÅTTONDE BOKEN.

Hennes första kyss.

Afsides gick Albion, så ganska mulen, och han gret, så att det föll såsom en dagg öfver gräset. Då kom engeln till honom, sägande: hvad sörjer du?

Skulle icke jag sucka, då jag ej finner min väna här? Och huru skulle jag finna henne, då jag icke alls är värdig?

Ty af min bistra gestalt finner jag tydligt, att intet godt är hos mig; jag vet om Gud intet; jag har icke blifvit förvandlad, såsom de öfrige.

Då förde engeln honom upp i dalen till de andre och gaf honom god förtröstan.

När han kom, var rosendimman borta; men en hvit glans låg nu öfver dalens färger; ty alla suto derinne samtalande om sköna ting, och allas anleten skeno, såsom nyvaknades.

Nu gick han ifrån dem framåt längre, och såg en späd qvinna, stående ensam långt bort på andra sidan om dalen under en hög palm. Hon lutade sitt ansigte ned, och en klar källa låg vid hennes fötter. Begrundande stod hon.

Men det förundrade Albion, att då de andre voro ljufligt sköna af deras kärleks blotta gestalter,

knappt af ett guldflor betäckta; så bar denna en tjock klädning, gående i långa veck, sammandragen högt under kinden.

Han nalkades henne derföre och sade: Hel dig, unga lif! Hvarföre är du så tjockt klädd, så nära till kärlekens varma dal? Och hon blickade upp på honom ganska enfaldigt: Här nere är kallt! — sade hon.

Då såg han hennes underbara anlete, och i ögats flod förnam han, att detta var Nuna. I himlaglansen af den högsta skönhet var det hon. Blott litet var det likt henne på jorden.

Hel Nuna! — O lyft mig! — sade han, och sjönk såsom döende till palmens fot. — Hon sade:

Hvems är denna stämma, som af evighet är så bekant för mitt lyssnande öra? Och denna gestalt, som i skröplighet synes mig ännu äldre? O arme fremling! — viste du dock, att helsa mig ifrån min unge hjelte? månne han ännu är qvar på jorden?

Nej Nuna, han är död! — Si, jag är Albion. — Du rena! lyft mig, att jag måtte blifva såsom du!

Och hon sväfvade tillbaka långt in åt de dunklaste träden, suckande: grymma, o grymma jord! huru hafver du förstört den älsklige, starke?

Så ropade hon åt honom: hör gamle, kan du än älska Gud? så kom och följ mig.

Han reste sig och gick stapplande (ty han begynte nu känna sig matt) efter henne in ibland palmerna; men när han åter såg hennes stora ögon, lifliga liksom flammande dunkelblå solar; då darrade hans knän, och han sjönk till jorden.

O Nuna, lyft mig! — Albion förtvinar! — Huru sjukt och krossadt blir icke hela mitt väsende nu?

Då lyfte hon upp sina händer, stilla gråtande, och bad om hjelp för den sjuke och om läkemedel mot den älskades elände.

Och si — för hennes ögon öppnades himmelen, derifrån hon sjelf var nedgången; och i ymnig prakt glimmade en sky af blomsterrankor — och midt ibland örterna sväfvade en engel; han bar kring sin hjessa en fikonqvist.

Han upplyftade ett finger och pekade på sin mun.

Då tackade Nuna för denna underrättelse och skyndade emellan träden efter örter. Dem pressade hon och dröp deras saft i guldhornet, som hon bar vid sitt skärp.

Så satte hon hornet till den sjukes mun; och han drack.

Allfader! ropade han af stigande sjukdom, månne jag ännu skall dö? Mitt väsende krossas i alla leder förskräckligt. Nuna, du hjelpte mig ej mycket med denna dryck. — Jag förvärras!

Åter höjde Nuna sina hopknäppta händer och bad af sitt innersta.

Och si — för hennes ögon öppnades nu himmelen i en annan trakt, bländande hvit, såsom vågor af silfver; och ädla hästar syntes sväfvande emellan glittret; men på den ståtligaste af hästarne satt en hög engel; han bar kring sin hjessa en vinqvist:

Han upplyftade ett finger och pekade på sin mun.

Nu begrundade hon hvad åter detta skulle betyda; och straxt sedan hon hade förnummit det, gick hon fram till den sjuke och öppnade sin mun.

Hon begynte tala några ord till honom om himmelska ting, om Herren den allsmäktige och om lifvet.

Men den sjuke försjönk häraf till allt mera matthet, så att han sade: O Nuna, nog minnes jag nu de solsälla dar tillbaka, då vi lefde på jorden, och du talade då en gång nästan såsom nu.

Snart sjunker jag tillsammans och mitt hela brister sönder. Nuna, din röst klingar ljufligt! efter du säger det, så tror jag det du säger; men jag förstår ej ett ord.

Så började han åter ropa, och bad henne tystna. Ty hans sjukdom blef allt strängare häraf, sade han.

Då sprang Nuna upp, i sorgset mod. Hon knäföll, och höjde åter sina händer, bedjande till Gud om hjelp.

Och si — för hennes ögon öppnades slutligen himmelen i en ganska hög trakt, glimmande såsom ett haf af guld med oändliga vågor, och midt uti syntes såsom en liten ö sväfvande: der lågo de spädaste lamm i ring; och midt ibland dem en engel, såsom ett barn, han bar kring sin hjessa en olivqvist.

Han upplyfte sitt minsta finger, och pekade på sin mun.

Undrade icke Nuna på detta ständigt samma, och ändå alltid olika? Dock — oändliga strålar ifrån guldhafvet ingingo i hennes tanke, så att hon nu också förnam meningen af detta; och en glans af blyg purpur lade sig öfver hennes kinder.

Så gick hon fram till den sjuke, och böjde sig ned öfver honom, öppnade sin mun,

Och kysste honom.

Då log han emot henne, och straxt slötos hans ögon tillsammans, så att hon och allt annat försvann för honom.

Men en salig frid gick småningom igenom hans väsende, och han började nu slumra i den stora förvandlingens sömn.

Derunder drömde han nya taflor, som begynte sprida helsa i hans lif. Ty alla skal gingo nu sönder, som bundo hans väsende, och de förra ytorna smälte upp.

Men den innersta anden bröt sig fram, och fick en ny gestalt, efter sitt lynne. Han sof ganska länge.

När han vaknade, såg han sig ensam och allt det förra var försvunnet. Han låg vid foten af ett glänsande högt berg. Upp steg han och kände, att han begynte vara ung och frisk, och ny: såsom våren, då jorden vaknar ur isbojan och Guds ande blåser lif i rosorna.

NIONDE BOKEN.

Sommarhuset.

Hela denna verlden omkring vill jag nu gå, att uppsöka henne! så sade han, och reste sig att vandra.

Men då han såg det höga gyldne berget, och det präktiga templet derofvanpå, tänkte han, dit vill jag först gå: säkert bor hon derinne.

Han märkte flere gångstigar uthuggne mellan däjliga lundar, hvilka ledde uppåt; och han gick.

När han nu uppkom till spetsen af berget, fann han sig stå utanför ett rundt sommarhus: der stodo pelare af rubin rundtomkring; men långa rankor af smaragd och diamant hängde emellan pelarne.

En man kom ut emot honom, i en hög engels skepnad. Han var klädd i en vid linneslöja, och tog ynglingen vid handen. Jag läser på din mun, sade han, att du har ett stort begär: tala!

Ja, herre, att jag måtte få veta något om Gud den allrahögste, och om menniskan. Ty jag är nu så ovärdig, att Gud kan jag icke alls se, och om jag någongång åter får se den menniska jag älskar, så faller jag väl ånyo i sjukdom. — Upplys mig!

Då såg engeln in i hans väsende, och fann, att hans innersta var mjukt och hvitt: men att hans goda trånade efter rätt gestalt, och hans varme efter ljus.

Och han sade honom: kan du förnimma något om oändligheten? — Men Albion svarade: jag vet icke hvad du säger, jag har aldrig hört detta ord.

Så följ mig. — Då kommo de in i en ljus sal på högra sidan af huset; och sedan de inträdt, tog engeln en bländande hvit tafla, satte den i hans hand och sade:

Är det nu någonting du älskar högt, så låt din håg falla derpå, och se på denna tafla: straxt skall du finna gestalten af det älskade, målad för dina ögon på taflan.

Det gjorde han och mindes i angenäma tankar på Nuna. Straxt stod hennes väna bild på den fina hvita duken, såsom lefvande.

Vid åsynen häraf blef han än mera glad och älskade henne ännu högre än förut.

Dervid märkte han, att också Nunas gestalt blef allt skönare för hans ögon på taflan; och i samma mån äfven han ännu kärare i hennes ädla gestalt.

Derföre, allt som hans eld ökades, så tilltog gestaltens skönhet deraf; och allt som gestaltens skönhet tilltog, ökades deraf hans eld.

Så stod han en stund, och detta gick således ömsesidigt i en ständigt vexande kraft uppåt, så att hans väsende deraf ville liksom sprängas. En högsinlig känsla grep honom, och han nedföll för engeln, ropande:

Herre! jag är ett trångt väsende, och förmår icke utvidgas så långt, som detta hänför mig: — hjelp mig, att jag må kunna det. — Si, detta går rakt upp, utan gräns i evighet. — Jag ville dock följa det.

Engeln tog taflan ur hans hand och uppreste honom. Minnes du denna lek, sade han; så förnimmer du oändlighet i kärlek, känsla och varme.

Då gingo de vidare och kommo till den venstra sidan af huset. Der var en annan sal, och vid slutet deraf en hög mörk urhålkning som ett altarrum.

Midt på golfvet derinne stod en pelare af alabaster, på hvars spets en hög eldsläga brann, så att det alltsammans liknade ett ansenligt ljus. Men på båda sidorna, till höger och venster derom, suto i väggarne infattade tvenne stora krystallspeglar. Speglarne voro fördenskull midt emot hvarandra och ljuset midt emellan.

Lågans klara bild syntes nu i begge speglarne, såsom tvenne rader af dylika ljus, gående en åt höger och en åt venster.

Engeln sade: skåda in i dessa speglar och räkna huru många ljus finnas i hvardera spegelns rad.

Ynglingen räknade, räknade; men slutligen sade han: si — ännu återstå mig flera ljuspelare inne i speglarne; men jag kan icke se längre i det aflägsna fjerran.

Då tog engeln och gaf honom ett synrör. Detta skall hjelpa dig att se längre, sade han.

Och nu såg han i speglarne, huru ljusraderna utsträckte sig mycket längre, än han förut anade. Dock fann han här vid slutet flera pelare, stående i dunkel.

Då gaf engeln honom ett ännu större synrör, hvaraf han högligen gladdes, ty han såg nu ännu många flera ljus, och han räknade flitigt. Dock hände äfven här, såsom nyss, att några stodo slutligen i skumhet. — Ack, sade han och började bäfva: dessa rader hafva intet slut.

Engeln log: lägg alltså detta på sinnet, så förnimmer du äfven oändlighet i sanning, skådning och ljus.

Men dessa begge oändligheter äro menniskans sätt; icke Guds. — Menniskan går: längre, allt längre, slutlöst; ty hon har en gång begynt. Gud står; ty han har aldrig begynt. Guds oändlighet är icke: mera, mera; ännu mera evigt; utan allt på en gång. Det Hela. Ett.

Gud är derföre oändlighet i enfald; menniskan oändlighet i mångfald.

Mins således nu åter på din tafla och den älskande känsla du då förnam. Men skilj detta Älska ifrån dess slutlösa Växande, hvilket du tyckte var nära att spränga dig. Mins också din skådning; men skilj ljuset sjelf ifrån de begge slutlösa bildraderna. I sjelfva detta Älska och detta Ljus kan du förnimma beskaffenheten af Guds oändlighet.

Nu gingo de ur detta rum in i en sal, hvars väggar lyste af de skönaste föreställningar och många underfulla tecken; genom taket inkom angenäm ljusglans.

Här begynte han vidare undervisa honom om höga ting: och beskref för honom allt det han önskade veta; länge, länge. — Det klarnade i Albions ögon.

Sist förde han honom till alla pelarne utomkring huset, att han skulle läsa, det som stod inskrifvet på dem. Och han förklarade för honom åtskilligt deraf, som han ej ännu förstod. Sedan förde han honom till tecknen och beskref dem. Ibland annat sade han:

Herren Gud, det oändliga sjelfva, är den, som allt ting gör i verlden: han är mannen. — Menniskan (det oändliga i bild — det åt oändlighet allt mer och mer gående ändliga —) gör intet af sig; men allt göres i och genom henne. Henne tillkommer att vilja vända sig åt honom: hon är qvinnan.

Så är Alltet saligt och genomskinande af Gud, som lefver deruti.

Efter allting göres uti det ändliga, menskligheten: så betyder detta också, att Gud uppenbarar sig i densamma: i densamma finnes derföre i hvarje litenhet en afbild af det hela. — Detta kallas ett tecken.

Föreningen emellan den enskilde mannen och qvinnan är en afbild af det oändligas förening. Derföre är mannen icke fullt lefvande, om han ej är omgifven af en älskande qvinnas krets; icke heller hon fulländad, om hon ej är sammanhållen af en kraftig man, såsom medelpunkt för alla de omsväfningar, som utgöra hennes väsende, och hvilka böra bilda kretsen kring honom. — Men så lefva de begge tillsammans i Ett.

Dessa äro tecknens mening hos honom och hos henne, nemligen de förnämsta tecknens:

Hela föreningens tecken är trefalden: Hufvud, Medja och Fot. — Ty det första för föreningen är de begge väsendenas råkning: kyssen. — Det andra är deras sammanbindning: omfamningen. — Det tredje är föreningens fulländning: infamningen.

Nu, om de serskildta tecknen.

Detta är hårets mening. Såsom bokstafvens täckelse sväfvar utomkring andemeningen i den heliga Skriften (som är Christus, som är Gud): — och såsom oräkneliga guldstrålar skjuta ut ifrån solen: så ligger håret öfver mannens hufvud i en oändlig gloria. — Men på qvinnan äro de lena lockarne dessutom detsamma, som de otaliga dunkla blad, dem jorden ifrån sina palmer uppräcker mot solen, sin brudgum.

Ser du detta höga blanka berg, mot hvars alabaster den oändliga kärleken glimmar, och sätter salighetens gloria till en krans deromkring: men innanför bor den fasta diamanthällen, som är vishetens klippa, och kärlekens rubinflod går i klippans ådror, så att de lysa som safirgrenar. Det är pannan.

Detta är ögonens trefaldiga mening. Först och högst äro de speglar åt kärleken, på samma sätt som hafvet, öfver hvilket solen skakar sina gnistor. Kärleken utgår och ingår genom dem, och igenkänner på dem, om han är ömsesidig. — För det andra äro de lifvets ljus, att skåda omkring i hela verlden, och att beundra, förståndigt begrunda de däjliga tingen deruti. — Sist äro de ock sömnens undertysta boning och egentliga hem; när de lena locken sluta sig öfver dem, och aningbevingade drömmar börja sin dans på det dunkla spegelhafvet.

Detta är munnens trefald. Dess högsta mening är att kyssa: dess andra, att tala sanning till undervisning: dess tredje, att äta och dricka, så att det hela deraf frodas till fullständighet och kraft.

O Nuna, sade Albion, nu vet jag, hvarföre det hände oss så sist. — Han log härvid djupt inom sig, och engeln fortfor:

Ett klot är det saliga hela. I denna mening är mannen det ena halfklotet, qvinnan det andra. Men i ändligheten — menskligheten — qvinnan uppenbaras allt i enskild mån, som finnes oändligt i det hela. Nu skall du lära dig hvad Menniskan är.

Du vet, att på jorden ligga många länder, och i länderna bo många folk. Men hvarje folk är olikt det andra i mycket; fast de alla äro lika till kärnan, som är sjelfva det menskliga, innerst hos dem alla. Men intet af allt detta har varit, är, eller skall vara förgäfves.

Förstå, att hvarje enskild känsla och tanke hos Gud, den outsäglige, framstår först på någon af jordarne såsom en särskild menniska.

Guds känslor och tankar i deras eget djup, i Guds dunkla första väsende, kan ingen förnimma. Och han förnimmer dem icke sjelf der. Men han vill upptäcka hvad han har i sitt eget väsendes dunkla grund. Derföre ställer han sina känslor och tankar framför sig; och då utgöra de, alla tillsammans, Verlden. Utan verlden fattade Gud sig icke. Men uti verlden står han uppklarnad framför sig sjelf.

Och när allt, som på en gång finnes tillsammans i det första mörka väsendet, framstår till en verld, så synes det i ändligheten: alltså gående efter hvartannat.

Hvar särskild gudakänsla uppstår på någon jord, och som en man: hvar särskild gudatanke

som en qvinna. Men hvarje stort samhörande helt af sådana känslor och tankar, hvilka bero af hvarandra, de utgöra ett samhörande helt af menniskor, det är: ett folk.

Gud känner; och hvad han känner är genast en ny, uppkommande man. Gud tänker; och hvad han tänker är genast en ny, uppkommande qvinna. Och när så en menniska framstått, kan den sedan aldrig förgå till sitt eviga väsende, emedan Guds känslor och tankar till innehållet, som är deras eviga väsende, aldrig dö, fast ock deras uttryckssätt vexla.

Menniskans eviga väsende är själen; och den kan således icke dö, emedan den utgör en gudakänslas innehåll, om det är en mannasjäl: eller en gudatankes innehåll, om det är en qvinnosjäl. Men dessa själars uttryckssätt äro kroppar af många slag, hvilka kunna vexla. Det kroppsliga kan sålunda dö, att det förgås; men själen antager efter hvarje sådant affallet hölje en annan och ny omgifning, hvilken då blir dess nya uttryckssätt.

Hvarje menniska har här sitt rum, sitt lif och sina göromåls krets, allt efter sitt väsendes lynne; och de komma tillsammans, som likna hvarann till själgrundens beskaffenheter.

Då föll Albion på sitt ansigte och tillbad Gud:

Herre, du ser ned i mitt väsende, huru kär den qvinnan är mig, som du gaf mig på jorden, och hvilken du åter ryckte ifrån mig!

Gif mig nu ett sådant lynne, att jag kan blifva upplyftad till henne, och få bo med henne hos dig. Ty derföre gick hon så långt före mig, på det att hon skulle draga mig efter sig. Gif, att vi må vara lika.

När han hade bedt dessa ord, föll han ned, såsom domnad i slummer: men Gud hörde hans bön och gaf honom nytt lif. — Engeln, som stod i salen, uppreste honom.

Tjenare, din medtjenare kallar dig: vakna till kunskap!

Då uppslog han sina ögon, och hans anlete lyste såsom en stark ynglings med ljufliga blickar: såsom en hjelte, i hvars panna lammets tecken begynte synas, till kraft och saktmodighet.

Men medtjenaren, engeln, sade honom följande ord, pekande på ett heligt tecken i salen, som var korset:

Si — detta är sägnen om den stora föreningen emellan Herren den oändlige sjelfve och hans qvinna, menniskan i stort. Då han antog en jordmenniskas gestalt och lärde menniskorna på jorden och åter uppsteg till sitt oändliga; detta var föreningen, och härigenom är det oändliga vara sammansittande.

Kärleken, den oändlige oskapade, det är sjelfva Gud. Dess gestalt, den oändliga sanningen, det är Guds kropp. — Äro nu icke många delar på denna kropp? — Jo, och den understa delen deraf är den jordiska kropp Gud antog och genom hvilken han ingick i sjelfva ändlighetens yttersta.

Men denna enskilda jordkropp (hans oändliga kropps fot-trakt) i hvilken hans gudomliga, manliga lif nedflöt; det var Jesus Christus på jorden.

Dermed ingick han i ändlighetens, mensklighetens, sin qvinnas lif; och hon blef sålunda med honom förenad till evig salighet, såsom qvinna med man.

Sedermera gick engeln in med Albion i andra salar och talade många ord till hans upplysning; så att hans ansigte klarnade allt mer.

Då föll Albion hastigt in och sade till engeln: tjenare! låt mig säga dig ett ord:

Af det du sagt mig, märker jag huru Gud allting beherrskar: begär och upplysning till ett nytt lif har jag fått; men ett fattas mig högligen.

Det är, att genom gerning och verkställighet få detta nya lif fulländadt och ständigt inom mig. Ty dessförinnan har jag ingen fasthet deruti; och kan då icke hoppas, att evigt få lefva hos Gud och hos Nuna.

Är det mig nu tillåtet, så vill jag åter en tid nedgå på jorden och bistå de menniskor, som lefva der ännu, med hjelp till det goda och upplysning: men framför allt annat arbeta på rena föreningar emellan män och qvinnor; efter Gud häruti har välsignat mig, så att jag älskar detta högst af alla göromål.

Af det du sagt mig, vet jag nog, att jag äfven i dessa länder kunde verka af Gud, och tjena oändligen (det jag ock framdeles hoppas få göra); men emedan jag känner så många arma på jorden, hvilka lida ganska hårdt, så önskade jag nu, att nedgå dit, och vandra der, tills jag af gerningar efter Guds vilja blir så förädlad, att jag kan vara hos Nuna.

Då log engeln och svarade honom: Ädelt har du önskat; och du skall komma att vandra på jorden.

Det skall blifva gifvet i din hand, att bistå flera arme der, och bryta hindren för många föreningar, och uträtta mycket godt.

Gif mig dock ett tecken, sade Albion, att jag derpå må veta, när jag är så fulländad, att jag kan vara hos Nuna!

Visserligen sker detta, svarade han, då du medelst gerningar blifvit så fast i det goda och sanna, att du är jemnhög med henne i renhet, och, utan att förtvina, kan andas i hennes trakt af lif.

Herre, gif mig ett tecken till detta!

Då svarade engeln: Det goda flammar i purpur såsom rubiner; det sanna lyser i ordning och skönhet, såsom en krans af rosor, virad kring Guds Hela. — När du nu har vandrat och arbetat, så att du blifvit allt ädlare, upphöj då dina ögon till himmelen: och när du får se öfver dig en krans, bunden såsom af rubinblommor, då är detta ett tecken, att du blifvit af Guds kraft så höjd, att dina

ögon öppnats till oskuld, och du blifvit i stånd att se den kransen. Räck då upp din hand, och sätt kransen på ditt hufvud, så skall du nå det du önskar. Ty då är du helgad af Herren till Nunas brudgum.

Nu föll Albion ned och tackade Gud; men engeln förde honom ut ur sommarhuset öfver det gyldne berget, och visade honom vägen bortåt.

De stannade vid foten af en hög ask, hvars grenar syntes likasom stegar genom många himlar. Här välsignade engeln den resande, och undervisade honom huru han skulle erhålla makt att komma på jorden, gå ibland menniskorna der, och verka hos dem.

Så försvann Albion härifrån och gick till jorden, till sitt första dunkla fädernesland, der han uträttade många under och herrliga ting, hvilka sagorna beskrifva.

TIONDE BOKEN.

Rubinkransen.

Hvem är det som lyssnar derframme på den kärleksklagande sången i denna tysta, heliga lund? Eller är det kanske dropparne af en försmältande aftonsky, som, i månens dunkelljufva sken, falla på harpans strängar, och väcka så hulda toner ur dem?

Nej — nej — det är inga droppar, ack lyssnare! Det är i sanning den väntande, klagande sångarinnans tårar. O Filomela, hvarför gråter då också du, du saliga?

Skulle icke hon gråta, den oändligen längtande? Dock, j höga askar, j skolen nu få höra den nya dikten. J askar, på hvilkas grenar buden gå mellan himmelen och jorden, j skolen bevittna det inför Gud, att dessa tårar äro icke den bittra sorgens. Ty i hennes heliga, oändliga trånad bor hoppets frid, och det fromma tålamodet.

O källa! o källa under almarnes kronor! stänk tjusande vatten till en trollkrets omkring henne, den sköna; så att dikten skimrande måtte gömma för henne det förgångna, och mana nya tider, hoppbekrönta tider, att stå upp.

Långt bort, långt upp uti en hög trakt satt Nuna lutande under en dunkel susande häck, som öfverskygde hennes hufvud; men emot pannan stödde hon den venstra handen, och i den högra höll hon ett blad af angenäm lotus.

Kom en engel till budskap, och när han blef henne varse sade han: Qvinna — hel dig! hvad gör du?

Du helsar mig, arma! — dock suckar jag icke, ty Herren Gud känner min tid. Hvad gör jag?

Si — jag är ett halft väsende, hvad må jag göra? Detta blad har Herren gifvit mig: när jag inandas dess underbara ånga, så glömmer jag allt det fordna; ty det är bladet af lotus.

Albion! o Albion — min glädje! Det var en tid, då vi gingo tillsammans. Nu fördrager han icke min åsyn; men han blir sjuk deraf och förtynar.

Så har Herren förordnat. Genom mod, att fromt förbida, försäligar mig Gud; och han lyser mig med trofast förtröstan. Ty märker du, här i slutet af bladet sitter en perla, så rund, som det lefvande Hela:

I henne skådar jag — och då ser jag in i oändligheten, hvilken är det kommandes fullbordan. Det är nu min tröst.

Våra väntande dagar ser jag sväfva såsom ljusblåa skyar i denna perlas glas: — månne jag icke blickar ditin?

Der ser jag Albion, en engel, frisk, och min brudgum af Gud! — och mig vid hans mun.

Det är nu mitt svar på hvad jag gör, du menniska: att jag andas ångan af mitt doftande lotusblad och skådar in i perlan.

Svarade engeln: qvinna, ett gladt budskap skickar dig Herren: din brudgum nalkas!

Då såg hon upp. Men engeln sade: si — han arbetar nu i ädla verk, att friskna inför Gud och himmelen och dig.

O gif mig dock, Herre! att jag får gå att bistå Albion. Hans arbete skall blifva hastigare och ljufligare då.

Hör, Nuna, sade budbäraren, du skall icke gå till honom, så att han ser dig; ty han är icke så mogen ännu, att han fördrager denna glans.

Men tag af de röda blommorna på dessa buskar omkring dig, hvilka hänga såsom ädelstenar på qvisten, och fläta deraf en krans.

Gå sedan ned genom lifvets trakter till din älskling, och räck honom din krans. Han skall icke se den, ty han är skum.

Men när han blifvit mogen, skola hans ögon öppnas, och han skall se den strålande kransen. Då skall han fatta uti den, och du skall draga honom upp med dig till din himmel.

Budskapet tystnade och försvann: försvann såsom guldharpans tynande toner, bort i det oändliga. Men Nuna plockade med angenäm lust och band sin krans färdig, på en förhoppning.

Så sväfvade hon nedåt genom ljusblå saliga rymder. Såsom en vind gick hon.

Kring Albion på jorden sväfvade hon dold, ty han såg henne icke. I morgonrodnadens strålar flög hon än: än var hon en lekande ånga från blomstersängar.

Han skall aldrig se mig, att han icke måtte svimma, sade hon; blott min krans skall han se, när Herren gifver tiden, att han mognar i det ädla och rättfärdiga.

Så gick hon omkring honom osedd, och kysste hans lockar; och spelade för honom tjusande visor i

löf och lundar, när hans ögon sjönko, sörjande efter henne. Han viste icke att hon var så nära.

På jorden ledo de ädle då mycken förföljelse, och de, som fruktade Herren, hånades.

Då steg Albion i svanhvit andebild fram, tröstande de gråtande; och han syntes ofta i hof och städer.

Rätt som ingen viste det, stod han i en riddares kammare, midt för hans ögon och vinkade honom med hvita finger.

Och han blickade med höga blida ögon, att riddaren häpnade vid den synen, och glömde alla fula smekord, och mindes på den väna oändliga oskulden tillbaka.

När då riddaren gerna följde den underbara anden, förde han honom bort till sin fordna trolofvade, och de greto tillsammans försoningens tårar, och förenades, och Gud välsignade dem till en ny lefnad.

Det gjorde Albion på många orter; men när han såg de saliga försjunka i hvarandras famn, gick han alltid undan; ty hans ögon förtyngdes dervid.

Han gick då upp på bergen och bad: dock öppnades aldrig hans ögon, så att han kunde se den efterträngde kransen. — Men han tjenade menniskorna i många år och blef sjelf allt renare.

I kämparnes lekar på slagfälten flög han, leende ur sina fordna minnen; och böjde pilarne undan från de stätlige unge männen, och ledde segern åt de fromme hjeltarnes fanor.

När han hörde någon smäktande kämpe efter striden sucka öfver sin hemma lemnade fröken, så lyfte han honom upp på en sky af gulddagg, dröp helsa i hans sår, och flög med honom till den vänas trädgård. Der språkade de tillsammans i salig frid, ty Albion vaktade dem.

Och när någon röfvade den oförsvarade qvinnan ifrån sin mans säng, eller den unga dottren ifrån en värnlös förtviflad moder; så skyndade han i röfvarens spår, och sjöng så underljufliga toner, att skändaren domnade af fasa; — men Albion hemförde den trogna oskadd igen.

Och när barn små suto läsande i Herrans ord, med hopknäppta händer, menande tyst, de skulle nog blifva ganska starke och fromme för Gud med tiden: då steg Albion stilla fram inför dem, och log in i deras ögon så englalustigt, att barnen sträckte dervid ut sina hvita armar emot honom, nickande såsom åt en god vän af evighet.

Och denna vackra syn låg sedan så djupt inne i deras hjertans håg, att de kunde aldrig glömma den; och kunde sedan aldrig blifva lönnmördare, förförare, lögnare eller nidingar; utan de fruktade Gud och höllo sin tro.

Men mången gång om nätterna, hände det att Albion lade sig ned att sofva i månskenslundar, för att få drömma.

Alltid steg då Nuna fram ur blomstervinden och dolde icke sin gestalt; ty hon sade, nu ser han mig icke och det skall icke skada honom.

Så satte hon sig ned vid den sofvandes hufvud, och lade håret i sköna böljor öfver hans panna, och smekte kinderna med silkeslena fingrar.

Och tog då alltid sin vackra krans, satte den på hans hufvud och log åt rubinstrålarnes skimmer, som nedföll öfver hans ögonlock, och smyckade honom till sin brudgum. Han viste intet deraf.

Men hon bad i sina tankar, sägande: Herre, när skall det ske, att hans ögon öppnas, så att han kan se din helgedom?

Då lutade hon sig ned öfver honom och andades helgonvärme öfver hans mun; ty hon sade: är icke denna jorden så kall, att mitt hjertas vän fryser? Eller kanske kan jag uppväcka sköna drömmar i hans håg dermed?

Under det hon andades så, och såg hans mun, menade hon: det vore dock ljufligt, att trycka en kyss på Albions läppar. Men hastigt spratt hon upp ifrån honom, sägande: Nej! — ty då skall han vakna, och förtvinar när han ser mig.

I stället begynte hon sväfva in såsom en himlaånga i alla blad och rosor, och spelade såsom tusen paradisfoglar omkring honom, medan kransen satt på hans hufvud.

Och hans sömn var så salig derunder, och han vände sig omkring med vällust i löfbädden, nästan så oskyldig, som alltet i Guds famn.

Folket i alla länder välsignade honom, tackande Gud för så goda bedrifter; och många sagor gingo om honom.

De som voro lärde framför andre, beskrefvo Albion såsom en skön gosse med blida ögon, och sade: det är de gamles Eros.

J veten ju huru Amor vakade öfver alla älskande i fordna tider och beskärmade dem? Nu sen j, att han åter är ibland oss; — och hans moder, Venus, synes också ofta vid hans sida om nätterna; helst då månen skiner. Så talade de okloke.

Men andre, som ej voro lärde, utan enfaldige, sade: Hvad han heter veta vi icke, ej heller hur gammal han är. Men det veta vi, att Gud beskärmar de sina, och sänder sine gode andar, när han vill, till de nödlidandes bistånd.

Visserligen är också denne någon god ande; det se vi på den strålande rubinsolen kring hans hufvud, när han understundom hvilar i våra parker; och hvilken han just derföre bär, att han skall locka oss till sig med hopp och förtröstan.

O — att vi tordes nalkas honom närmare, så att en stråle ifrån hans bekransade hufvud råkade oss! Då blefve vi snart friske från alla våra sjukdomar, och välsignade med mycket godt.

Långtande länge sväfvade Albion öfver jorden: såsom morgonstjernan, hvilken trånar efter solens uppgång.

ELFTE BOKEN.

Aisbrand.

På den tiden då Albion vandrade omkring, bodde en åldrig konung nära vid hafvet. Han herrskade öfver Friserne, sydost om Nordsjön, och var mycket älskad. Detta är en dikt ifrån jorden om hvad som hände, straxt efter de herrliga vapnens gny.

Han hade nu kommit i krig med de folk, som bodde mera i öster, ibland de vestra Walerne, hvilkas land än kallas Westfalen; deras konung var ung och stark såsom björnen. Han hade lagt under sin lydnad alla länder söder om Östersjön och beherrskade dem, såsom det höga Sulufjället hvilar öfver ådalarne.

Under sin frånvaro här, hade han skickat sin drottning vesterut emot Frisland, med en här af väldige män. Dock var hon högre än de alle, och hennes ljusa hår yfdes i korta hvirflar kring hennes breda panna under hjelmen. Med en svart lans gick hon förut och pekade för härarne vägen. Framåt dånade Hertrudis' stämma öfver berg och ängar. Hon var såsom en Valkyria ibland de vestra Walerna.

I fyra drabbningar hade hon slagit Frisernas gamle konung och lagt landet under sig. Då slogos de åter i den femte, och den äldrige stupade till döds; men hans son togo de fången.

Aisbrand, sonen, var den starkaste och skönaste kämpe. Emot Walernas hela här skyddade han ensam sin fader, som hade fallit på knä af det sista hugget.

Slutligen, när han såg sin fader sjunka i döden, mindes han suckande på de fordna dagar, då denne fader först hade lärt honom spänna båge, och han hade sutit på hans knän. Härvid runno Aisbrands sår ännu varmare, och han föll såsom död till jorden.

Sachsarne, som medföljt Walerne, upplyfte hans kropp; men då de aftogo hjelmen blef Hertrudis bäfvande af underlig förfäran; ty hon hade icke sett en sådan man förr. Hon steg tillbaka tigande.

Drottningen var så vacker och huld i sin uppsyn då hon var blid, som någon Vala kunde vara. Dock bäfvade hon ej att bryta sin tro mot sin konung.

Derföre förde hon ofta krig och gaf sin herre många länder; men åt sig sjelf tog hon i hemlighet alle de män, som hon fann angenäme; och dödade dem, sedan hon egt dem en tid.

Nu befallde hon, att den unge fursten skulle skötas med all omsorg i ett eget tält: och sedan han blifvit fullkomlig igen, såsom den unge fålen om vårtiden, bjöd hon honom att komma in till sig.

Hon hade derföre smyckat sig i sitt tält, antog den ljufliga anblicken, och satte sig på sin mörkgröna säng; angenäm, såsom månen om aftonen gungar öfver de gröna lundarne:

Hör Aisbrand! månne icke du är den ende arfvingen till detta rike, och jag är den, som nu har tagit det till egendom? Också dig eger jag till träl; men hör! jag gör dig fri; ty jag vill icke ega dig tvungen.

Kom alltså nu, och sätt dig hos mig, och gör dig åter i frihet af kärlek till min egendom. Så gifver jag dig i stället ditt rike tillbaka, och vi skola lefva tillsammans der i fröjd.

Aisbrand nalkades den höga praktbädden; och hans ögon brunno, då han sträckte ut sin arm.

O qvinna, är icke du Hertrudis, Hollokins hustru, den sachsiska drottningen i Westfalen? — och du talar så till mig, att Herren Gud må förbarma sig.

Vore icke jag nyligen af Christi bud invigd till barmhertighet emot de svaga; så skulle jag hastigt krossa din skändliga mun med ett slag: blefve det ock mitt lifs förspillning.

Men jag vill icke att du ännu skall dö, så omogen: kanske skall du ännu kunna friskna till ärlighet. Tag blott detta, till åminnelse af Aisbrand.

Då gaf han henne med venstra foten ett slag öfver högra armen så att hon föll ifrån sängen på golfvet; rullande, såsom det maskstungna äpplet ifrån de gyldne grenarne, der det för den friska vinden icke längre kan qvarhålla sig.

I sitt fall uppgaf hon ett högt anskri, så att hela lägret kom i uppror, och de omringade Frisernas furste, då han utgick ur hennes tält.

Men ehuru drottningen rasade och hämnden brann i hennes venstra öga, så lågade dock ännu den unga kärleken i det högra, ty hon hade aldrig träffat en sådan man. Hon ropade åt folket: gripen den flyende! gripen honom med snaror; men fäller någon honom till döds, jag svär, han skall dö! ty denna flygting är mig kärare än mitt eget lif.

Under det att lägret så genljöd af den vredas stämma, gick Aisbrand fram genom hären och ingen vågade fatta honom, ty han höjde sitt hufvud öfver alla; och hastigt grep han en pik ur en höfdings hand; med den röjde han sig bana genom folket.

Ingen dödade han; ty han gick, såsom morgonvinden går genom den nattliga heden, med höghet och ljus. Ingen förmådde gripa honom.

Så kom han slutligen bort till en lummig dal, och ehuru han ständigt ville tänka på att rädda sitt folk och samla de flyendes härar, kunde han det dock icke; ty den underliga, förfärliga qvinnan satt alltid framför hans minne.

Då föll han på knä vid en sval bäck, och sammanknäppte sina händer emot Gud i himmelen:

Herre! ett under har du visat mig: huru skall jag prisa din höghet?

O var det dock möjligt, att i verlden en sådan qvinna kunde finnas? J gode andar, huru skulle jag kunna hafva trott det, efter min moders ord?

Huru blid var icke du, min moder, du saliga? och huru blida trodde jag icke alla qvinnor? fast jag aldrig hittills varit böjd för dem, efter min håg endast log mot de blanka klingorna.

Men nu har mitt sinne snabbt blifvit hitåt vändt. O Gud! ty jag är varm af förfäran öfver den skändliga: jag ville så gerna svalkas vid åsynen af ett rent väsende.

O Herre! jag ropar till dig, gif mig en sådan ung och älsklig qvinna, som jag önskar: klar såsom denna bäck; eller som min klinga, så älskvärd!

Ganska längtande bad han; men när han uppstod hade Gud hört hans bön, och gaf honom, att gå vidare i dalen: — der stod nu en späd qvinna, ensam och upptagen i arbete, fördold som sippan i högt gräs.

Hel dig, af Gud är du hitskickad, unga lif! Förskräcks icke nu för den fremmande riddarens rustning. Jag är icke en af fienderne; men säg, hvem är du?

Vördsamt böjde hon sig i gräset inför honom. Den armaste i hela detta land har då riddaren träffat; ty min far och min mor äro längesedan ifrån mig gångne.

En helig man, eremiten vid S:t Jeronimi kapell, har fostrat min barndom; men jag plockar alla nyttiga växter, som han har lärt mig, och bär dem till folket i byarne, och qvinnorna läka sjukdomar dermed; men oss gifva de mat, husgeråd och kläder. Solviva kalla de mig.

Då log Aisbrand i sitt hjerta af lust, satte sig i gräset vid hennes fötter och begynte älska henne i tysthet. Han omtalade för henne hela sitt öde med drottningen, utan att yppa hvem han var.

Så berättade han, huru han bönfallit vid bäcken, och nu trodde att han blifvit bönhörd. Hvad tror du derom? sade han.

Hon föll ned till hans knän i djup rodnad. Gör med mig allt hvad du vill, herre; ty jag vet, hvilken du är. — Och efter en stunds tvekan sade hon: det är du, som jag dagligen såg framför mig, då jag blundande knäböjde vid Guds kors och bad i min fosterfaders kapell. Det smärtade mig i början mycket; ty jag fann, att din bild förvirrade mig i bönen; men sedan tänkte jag: det är visst ett budskap från Gud.

Nu begynte de begge tillsammans arbeta flitigt: men om aftonen gingo de till den närmaste byn, upp i skogen. — Der tog Aisbrand sitt hemvist, men yppade ej hvem han var: och de älskade hvarann mera, än alla rosor om midsommarn. Dock, emellan deras arbeten, kunskapade Aisbrand om fienden.

En dag kom ett bud till Hollokin i Sachsen: Skynda dig, o konung! si — din drottning, som utdrog mot Friserna, är fallen i raseri, och hennes förstånd har flytt.

Hon betar i skogarne, såsom de vilda getterna; och evigt ropar hon på den fallne konungens son, hennes älskade, hvilken har rymt ur lägret ifrån henne. Nu försvagas ditt folk, ty det har intet öfverhufvud.

Konungen uppstod i hög vrede och stormade till Frisland. Der tog han sin gemål och satte henne inom jerngaller. Men den förtviflade bet i gallret, så att det skummade af fradga. Den andra dagen slickade hon fradgan bort, leende. Och hon dog; ty fradgan var giftig.

Konungen sände ett bud bland Frisernas folk, att om de ville utlemna den slagne konungens son, så skulle han åter skänka dem deras land och frihet; så att de, ifrån den stund den unge furstens blod runnit för hans hämnd, finge styra sig sjelfve.

Alle suckade; ty de älskade honom mera än sig sjelfve. Ej heller viste någon hvar han var.

Men på detta sätt kunde ju friheten återkämpas skyndsammast, och med minsta nöd för alla?

När Aisbrand hörde ryktet om hvad Hollokin förkunnat, rustade han sig i ljusblå, glänsande drägt, blott med en värja i skärpet; och på sin hjelm satte han en hög snöhvit fjäder.

Så kysste han sin ungmö afsides i kapellet, och sade: låtom oss prisa Gud; ty han sänder sitt folk hjelp.

Sedan de begge bedt vid korsets fot, reste sig Aisbrand stilla upp, och lade sin arm om hennes hals: Solaviv! Solaviv! vill du dö för mig?

Hon lade sitt hufvud till hans bröst: o tag mitt lif, när du behöfver det: det har alltid varit ditt! — Så räckte hon ut sin hand till crucifixet, bedjande: ack Gud, låt mig dö för denne min vän!

Aisbrand reste sig i hjeltehöghet. Han upplyfte den ljufliga qvinnan på sin arm, och räckte henne fram mot korset, ropande: Solaviv, det är fåfängt som de säga, att du är en arm qvinna, låg och af ingen härkomst. Jag vill säga dig, att du är en furstinna, jemngod med Frisernas furste, Aisbrand, om hvilken du har hört talas af folket.

Ty — jag känner honom — han går nu snart att dö för sitt folk, sine bröder: såsom du svurit att du ville dö för mig. Derföre är du ock hans like i mod.

Och han tog henne intill sig, och kysste henne oändligt; och tårar glimmade högst upp i hans blick, såsom till afsked. Men hon förstod honom ej det minsta, ty hon viste icke att han menade sig sjelf.

Jag går nu bort ifrån min dejliga Solviva: Gud bistå oss! När solen åter uppgår så, att den aldrig mer nedgår, då skola vi åter träffas; ty denna spådom har jag hört om oss; den är ganska viss.

Genom de dystra ekarnes lundar gick han bort. Men hon gret af bitter lust, fruktande spådomen:

Min Gud! min Gud! ej lär du nånsin låta solen stå för vår skull, att den icke skall nedgå och uppgå till domedag? — Hon dolde sina tårar hos sin fosterfader vid kapellet.

Aisbrand tog tvenne åldrige män af folket med sig, och gick med tillsluten hjelm, så att ingen kände honom; men han sade, att han ville föra dem till en rik skatt.

När han kom till sachsiska lägret, ropade han högljudt konungen ut, sägande, att på honom väntade ett sändebud från hela Frisernas folk. Konungen kom.

Hollokin! Hollokin! dig frågar Frisernas folk, om det är sanning, som ifrån dig har utgått, att du gifver dem deras land fritt ifrån den stund de lemnat dig Aisbrand, konungasonen, och du sett hans blod flyta vid dina fötter? Så svär nu detta inför dina gudars altare, inför ditt folk, och inför dessa tvenne män!

Konungen fröjdades högljudt, och svor inför altaret i menighetens åsyn. Då steg sändebudet fram, och aftog sin hjelm sägande: nu är Aisbrand i ditt våld! Och hela sachsiska lägret skriade; ty de igenkände Aisbrand, den väldige.

Men ur hjelmen ryckte han den hvita fjäderbusken, och sade åt sina tvenne landsmän: hören j min röst! tagen denna fjäder, och när j sen mitt blod flyta, så doppen ned honom deri, och förkunnen sedan allt folket deras frihet; men fjäderbusken skolen j lemna åt min unga brud, Solaviv. Hon bor hos eremiten vid Sanct Jeronimi.

Och sägen henne, att nu har den hvita liljeknoppen utspruckit i röd blomma och lifvets morgon begynner rodna. Det stundar, som jag har sagt henne, att vi skola åter träffas.

Nu gick han och lade sitt hufvud för Hollokins fötter; men Konungen förbannade högt sin äras skändare, och afhögg hans hufvud. Då doppade Friserne hjelmbusken i hans rinnande blod; och gingo hem, att uträtta det han sagt dem.

Konungen drog då bort, efter löftet, med all sin här till gränserna. Der låg han en natt i sitt tält; och han sof ganska sällan.

Han mindes nu furstens sista ord, huru han talat om Solaviv; och en brinnande håg rann in i hans bröst, att han ville ega denna qvinnan.

Hemligt steg han upp om natten och sände bud in i landet, och tog Solaviv fången, då hon satt gråtande vid eremitens säng.

Hör lysande blomma! det lilla du har förlorat, vill jag gifva dig mångdubbelt igen: kom hit, och blif min, du lilla! Men Solviva vred sina händer i konungens tält; och tårar omlindade hennes hals med perlor.

Nej — nej, du gruflige, som ej manlighet älskar, ej gudomen fruktar, ej qvinlighet beskyddar! Gif mig döden, det är det kära jag önskar af din hand: att också mina liljor må utspricka med blodigt bräm, såsom du lönnmördat min herre, min själs vän! — Och hon föll till hans fötter, menande att han skulle gifva henne en dolk i bröstet.

Han reste henne upp med mildhet, och hans ögon mörknade af underbart vemod; ty han hade aldrig sett ett så oskyldigt lif. Och han bad för sig sjelf: ack, att hon ville blifva min!

Han lät föra henne in i det skönaste tält, och höll henne ganska väl; men hon kunde ej uthärda, att se honom. Då begynte listen vakna.

Jag vill väcka hennes lystnad, sade han; och den trånad, som slumrar af sorgen, skall uppstiga, — du barn!

Han inkallade en skicklig mästare, som han tagit fången i de södra landen, och befallte honom att tjena hans vilja.

Han målade flere taflor, och blottade menniskans heliga. — Dem ställde de sedan i hennes tält, medan hon sof, och sade: vi skola reta henne.

Men när hon blickade upp och såg allt detta, gladdes hon i begynnelsen, sägande: månne jag icke nu har kommit ibland menlösa barn, hvilka ej frukta ljuset? Men när hon såg på de målade gestalternas ansigten; huru falskt och skändligt de blickade omkring sig, ryste hon tillbaka häftigt.

Ifrån denna stund började hon ännu djupare längta efter Aisbrand, sin älskling; och tyckte, att hon alltid såg honom framför sig, men med en engels uppsyn. — Det blef hennes enda glädje, att blunda, och se honom så framför sig; ty hon sade: Månne detta ock är orättfärdigt? Nej — Gud har helgat honom, och gifvit honom denna skepnad.

Då Hollokin kom in till henne, syntes han henne mycket grufligare än förut: och han nalkades henne med en hal uppsyn.

Konung! jag vet, hvad du vill min kropp. Du har tagit mig till fånge: Gud har gifvit mig i din makt, så att jag icke kan emotstå dig. Vill du nu bifalla min enda begäran?

Gif mig blott tio dagars tid, att derunder blifva frisk och ledig ifrån min sorg; sedan skall du ega mig, och göra med min kropp allt hvad du åstundar.

Det svor henne konungen med glädje och gick bort, lofvande, att ej inom den tionde dagen komma åter; men han befallte en sträng vakt vid tältets utgång, och skickade de trognaste tärnor till att sköta och tjena henne på det ömmaste.

När natten kom, föll Solaviv på knä inför Gud, och ropade af hjertats innersta grund, att hon måtte få dö inom dessa dagar; äfven Aisbrands namn åkallade den lilla, menande: han skall ock bedja för mig; ty han älskar mig.

Detta bad hon i nio nätter. Men hon blef allt friskare och mera blommig, såsom den angenäma slottsträdgården om våren, näst innan slottsherrens ankomst väntas: och helsan doftade genom hela hennes gestalt. Hvar enda natt sof hon ganska svalt, och tyckte sig se Aisbrand på det oskyldiga sättet, hvilket allt mer upplifvade henne till glädje.

Men den tionde natten bad hon Gud varmare än någonsin, och ropade beständigt: Herre Jesus, hjelp mig, att jag icke måtte vakna i detta tält i morgon!

Så föll hennes hufvud mot barmen i en rolig sömn; tills vid midnattens timme en röst hviskade i hennes öra: Solaviv! Solaviv! si, Herrans utskickade vid din säng.

Bäfvande log hon och reste sig snabb upp ifrån bädden. Albion räckte då sin hand emot henne och sade: Herren kallar dig, kom! men detta lemnar han dig ännu, att du skall få dö på det sätt, som du sjelf önskar.

O — låt mig få dö af Aisbrand! svarade hon; och den höga gestalten försvann. Hon tänkte straxt, huru skall detta gå?

Solviva sjönk då mot bädden, som svandun så blek; men hon log i sin ande af salighet, och slumrande tyckte hon sig gunga i ett ljusgult moln.

Snart skilde sig den mjuka molnbädden åt, och hon såg en skön äng på ömse sidor, lefvande af de kärligaste rosor; och midt igenom ängen flöt en klar flod, uti hvilken hon tyckte sig gunga uppåt, i sin syn.

Under det hon låg i de angenäma vågorna, syntes det henne, att floden allt mer vidgade sig: men ängen uppgick likasom i strålar af grönska, purpur och guld: och omkring sig såg hon nu en oändlig himmel.

Då begynte hon längta: ack, att jag nalkades Aisbrand! och hon tyckte sig alldeles upplösas af den strida strömmens vällust.

Nu såg hon upp, och såg en ganska stor gestalt, som räckte ända ifrån det oändliga uppåt, till det oändliga nedåt. Hans ansigte var blidare än solen. Han liknade Aisbrand.

O Aisbrand, tänkte hon — du är allt! — jag är intet! Och hon tyckte sig vara så oräkneligt liten emot hans storhet.

Då brusto pulsarne sönder i hjertat af hennes kropp, som låg i tältet. Och när konungen inkom om morgonen, fasade han tillbaka; ty nu begrep han, att hon hållit sitt löfte. Men han sade: den hvite Christus må taga sitt lik, och hans tjenare i Frisland få begrafva det; ty jag vill icke komma dervid. Så sände han henne hem till eremiten, hvilken begrof henne vid korset. Konungen flydde bort till sitt land med bäfvan.

Åter vaknade Solvivas ande efter någon tid, och hela jorden var försvunnen. Hon satt nu i en angenäm park; och började lyssna på fågelsång, då Albion nalkades henne på lätta vindar.

Hel dig, andinna! välkommen helsad till dessa länder! vill du följa mig, att bedja?

Ny för dessa trakter uppsteg hon i sin täckhet, såsom den nya Ceres-stjernan för jordens anblick; och Albion förde henne fram till ett rundt tempel, strålande af topaser: der begynte de begge glädjas.

Genom bön och undervisning renades hon, och derefter ledsagade han henne till allt högre trakter, talande med henne om Aisbrand, som redan blifvit hans vän. Hon följde så gerna.

Slutligen kommo de till de angenämaste höjder, der flere andinnor voro samlade; och när de fingo se Solaviv, sväfvade de omkring henne med systerkyssar, begynte tjena henne med nya smycken och band, samt frågade efter hennes önskningar.

Då lemnade Albion henne i deras händer och sade dem ännu mycket, som stod att rena och förbättra i hennes lynne; så att hon skulle blifva i stånd att återträffa Aisbrand. Och han förordnade huru de skulle råkas.

När han tog afsked, ritade han med handen en krans af ljus omkring Solvivas hjessa, att ej någon ifrån de nedre trakterne skulle se henne, och vilja förstöra henne. — Blott detta ögonblick hade Albion varit i andelanden, sedan sin vandrings början, och han öfvergaf dem åter genast.

Derföre kommer nu berättelsen om något, som hände honom, då han vidare gick omkring på jorden.

Efter en tid sväfvade han fram åt de sydliga länder, som de grekiska folken bebo, och han insomnade en afton på en vällustig kulle, under månsken.

I denna bygd lefde en liten gosse, om fem år; och emedan han hörde så många vackra sägner om Albion, sade han för sig sjelf: månne jag icke skall våga mig fram till honom, och klaga min nöd?

I solgången gick han fram och knäföll vid kullens fot; men när Albion såg upp och vaknade, fann han gossen, som knäppte ihop de lena fingrarne, bedjande:

Visst har jag hört berättas af dem, som äro gamle och store, huru Gud alltid sänder sina englar till de smås hjelp, att bära dem på sina armar. Är du en engel, så säg mig beskedligt?

Då tog Albion honom upp i famnen och bad honom vara vid godt mod: men gossen såg djupt in i hans ögon, och gladdes, emedan han igenkände honom för ett Guds båd.

Han sade: ack hvilken sorg trycker icke nu den lille! det vill jag berätta för dig; ty du skall visst hjelpa mig. Folk har lärt mig tala det jag säger.

Jag har ingen fader; icke heller någon moder mera: — jag är såsom ett armt kreatur i detta land.

Hvar dag brukar jag gå till min faders höga graf, som ligger deruppe vid skogen. Der gråter jag och äter de smulor, som folket har skänkt mig; och minnes derunder på min faders saga.

Han var en ganska stor man och en riddare. Men när han hemkom ifrån sitt sista sjötåg, gick han i qvaf vid detta land, och förlorade sitt folk och allt i sjön.

Mig hade han med sig i famnen, då han simmade i land; jag var ett år gammal. — När han kom upp, lades han på sin sotsäng och dog i mycken sjukdom från hafvet, hvarunder han ofta sjöng om sina stora bedrifter. — Men mig tog en arm qvinna, som bor upp i skogen. — Ack, min moder hade jag aldrig sett; och min faders namn känner jag icke!

Men folket såg på hans rustning, att han varit en hjelte; så begrofvo de honom mycket grant. Men ack! de lade en tung grafsten ofvanpå honom; han vet icke nu, att jag tigger.

Andra skura sina sköldar blanka: det skulle ock min fader hafva lärt mig, när jag blifvit stor. — Andra sitta vid vackra bord och en god vän klappar deras händer; jag går då ensam omkring och gråter vid skogens bryn. — Men Gud glömmer icke barnen, säger min fostermoder uppe i skogen.

Si — är du en Guds engel, så hör! ty i dessa tre nätter har en gruflig sorg kommit öfver den lille.

I förrgårs natt satt jag vid min faders graf, och sedan jag omfamnat stenen, lade jag mitt hufvud på ett hörn, och somnade så. — Då for jag förskräckt upp af ett ganska ömkligt tjut, liksom det brukar hvina om hösten. Jag sprang hastigt bort af fasa.

Just detta skedde också i går natt; men det suckade så bedröfligt, som ur en menniskas barm.

Dit kom jag äfven i går aftons, och när jag sutit en stund, hörde jag åter en tung klagan. Men då jag såg mig om, stod der en qvinna, blek som en död.

Hon räckte till mig sina armar: min son! min lilla son, om du kan, så fräls din moder!

Men när jag sjönk för henne på grafstenen ned, så runno min moders tårar öfver mig såsom ljufligt regn. — Moder, min moder, sade jag: herren Christus lefver ju?

Då skälfde hela hennes kropp och jag såg såsom en frost i hennes ögons tårekällor.

Min son! min son! fräls din moder: känner du Christus, så bed honom för mig; ty jag har stor bedröfvelse.

Då begynte jag att gråta högt och bedja. Men jag sade: ack, säg också något om min fader!

Då började åter hennes kropp darra, och en svart dimma gick omkring hennes ansigte.

Min son! fräls din moder och din fader! Si — vi äro båda afgångne från jorden. Vi hafva ock sett hvarandra begge i de dödes land. Men nu skiljer oss en iskall mur; och en askgrå vägg, så hög som himmelen, hindrar oss att råkas.

Då förskräcktes jag och föll ned på stenen, och gret till Gud om barmhertighet. — Och jag hörde rundtomkring ett skälfvande tjut, såsom björninnornas på heden.

Borta var min käraste mor, när jag åter såg upp. Sedan gret jag hela natten; ty jag fick aldrig sofva. Men om morgonen mindes jag dig: kan du hjelpa min moder, du Guds engel?

Kom barn, sade Albion, till din fars graf vilja vi gå, var vid godt mod!

Då gingo de begge åt skogsbrynet; och på afstånd märkte de redan så djupa suckar. Hör du min moders sorg? sade gossen.

När de nalkades, funno de grafstenen hafva blifvit upprest på kant, och öfver liket hördes mycken jemmer.

Men hastigt, när de voro der framme, flydde, liksom vid Albions åsyn, tjutet bort genom skogen såsom en svag åska; men stenen nedföll och krossade den lilla gossen vid grafvens brädd.

TOLFTE BOKEN.

Rosaldnna.

O fader i himmelen! skall nu också min vandring deraf fördröjas, så att jag icke på länge får se min enda, min älskansvärda: det må då så vara.

Men dessa arma måste jag bispringa, om ock derföre en del af mitt lif förspilles! — Så tänkte Albion, då han stod vid grafven hos gossen, och ämnade öfvergifva jorden ånyo.

För alla de jordiska tingen blundade han, och hans åsyn försvann för menniskorna der; men långt undan i lifvets trakter var han åter, i andelanden.

Hvar må jag nu finna den klagande mörka qvinnan och hennes son? Månne Herren skall gifva det i Albions hand att tjena henne? — Och då föll en innerlig stark tanke på hans sinne, så att han i sin tro blef fullt öfvertygad, att han skulle finna henne.

Han upplyfte sitt ansigte och sade: Herre, nu känner jag det: detta är tecknet, att jag skall få tjena den arma, efter du har gifvit mig denna öfvertygelse. Han gladdes och for genom oändliga rymder.

Såsom tonerna ur helgonsången flyga genom lifvets trakter — eller såsom tankarne ur en engels öga — så svann Albion genom andarnes land.

Dock såg han aldrig till den gråtande, som han sökte; ty han hade icke hört sagan om Hermios och Ragnhild, och om deras skilsmessa.

Slutligen kom han till en angenäm småskog af lummiga björkar och ljusgröna lönnar. Låt oss gå in i denna dunkla svalka på en stund!

Der hade han gått några hvarf omkring i de mjuka tufvorna; då han hörde en späd röst, såsom gråt vid sina fötter.

Han såg efter i gräset; och si — en liten ande, såsom ett barn, sväfvade der sörjande omkring i tufvans blad.

Har jag dig nu åter här, min späda klagande gosse? Nog gjorde grafstenen ondt i din kropp? Var derföre nu obekymrad och glad; ty du är icke mera på jorden, fader- och moderlös; utan du är kommen nära himmelriket. Gud är din fader.

Han upplyfte barnet på sina armar och bar det framåt. Men under det han gick, tänkte han för sig sjelf: nu lär jag visst hafva kommit till den trakten, der de små upptagas, och deras andar fostras att uppblomma till gudaliljor. Här lär vara sjelfva trägården för himmelen.

I dessa tankar kom han allt längre genom lunden, och märkte, att på andra sidan deraf låg en lustig äng med doftande convaljer och narcisser: och accaciahäckar gingo deromkring.

Midt ibland häckarne vid ena sidan af ängen, var en dam med silfvervatten, såsom en spegel. Albion gick dit fram.

Der satt en qvinna, till utseendet lik en ung mö af femton år, och hennes gestalt var så underljuflig, såsom en bedjande engels inför Gud, och hennes läppar såsom törnrosbräm.

Hel dig, unga! — på dina dunkelblå ögon ser jag, att du är en hög andinna, måhända en engels väna vif? derföre skall du kunna gifva mig ett godt råd.

Jag ömkar mig öfver detta lilla barn, som ligger qvidande i min famn: redan på jorden kände jag det, huru det lefde utan fader och moder: så gick det igenom den kalla kroppförkrossaren, döden; och är nu ibland oss.

Såsom, ibland de mindre stjernorna på fästet, den lysande Rigel uppflammar, den frågande vandraren till underrättelse om hans väg: så reste sig Rosalduna upp ur blommorna, der hon satt; och nalkades: men gossen tog hon på sina armar.

Hel, frände! — Till barnens allraförsta trakt har du nu anländt. Herren har styrt så. — Men kom nu till oss, skall du få se vårt hem.

Då blickade Albion på henne, och fann, att hon var så ung och så däjlig, att näst Nuna kunde han icke begripa något saligare. Han började derföre med oändligt begär nalkas henne och sade: du måste dock säga mig hvem du är, och hvad du menar?

Ändock gick hon tyst vid hans sida. Men såsom de simmande azurskyarnes gång öfver palmskogarnes toppar; så angenäma och lätta voro hennes steg öfver gräset. Violerna kysste hennes fjät.

Litet framåt märkte de en man kommande, såsom en yngling. När Albion såg på hans panna, syntes det, att den unge mannen var på öfverensstämmande och lika sätt tecknad, som den qvinnan, med hvilken han gick; och han tänkte: de äro visst ett.

Till den unge gick qvinnan fram, men då hon var kommen intill honom, flöto strålar af purpur omkring dem begge; och de syntes tillsammans såsom när tvenne rosenångor råkas och dofta in i hvarandra.

Hon tog gossen, som låg slumrande på hennes högra arm, och lade honom vid den ankomne mannens bröst, sägande: denne hörer dig till.

Albion nalkades, och när engeln blef honom varse, helsade han honom med en broderblick, samt bad honom följa sig. Då såg han huru Rosalduna gick bort ifrån dem vensterut till ett glimmande slott, som låg midt i en trägård.

När de nu följdes åt, gingo de genom en dunkel skog af cedrar, och midt derigenom flöt en ström af hvita försmälta perlor.

Då de stego öfver bron, som gick öfver strömmen, sågo de huru små böljorna derinunder dansade, såsom efter näktergalssång; och när vågkrusorna höjde sig upp, kysste de hvarandra, och sjönko så åter neder. Bron var genomskinlig, af ljusa smaragder. Och en underbarhet af mild lust hvilade öfver hela skogen, ty här var icke ännu dager.

De kommo nu på andra sidan om skogen, och sågo ett berg framför sig, ofvanpå hvilket ett slott åter syntes, alldeles lika i byggnad med det förra, dit qvinnan ingått. — Denna var skillnaden, att hennes slott var af blänkande silfver med guldpelare rundtomkring; men detta var som af glödande guld med silfverpelare. Taken på hennes slott voro flätade af evigt friska blomstervippor; men på detta af diamantklingor och sköldar af stål.

Medan de gingo tillsammans, begynte den unge mannen tala för Albion om så älskliga ting, och om Guds rike, ty han bad honom längtande derom.

Små barn, som genom döden uppvakna från jorden till lifvet, deras späda andar synas då i denna trakt.

Oss har Herren gifvit detta till vällust, att upptaga och fostra dem för himmelen; ty deras innersta är alltid fromt och hvitt, så att de gerna låta leda sig hitåt.

Mitt vif, som du har sett, och jag äfven — vi hafva lefvat på den jord, derifrån du kommit. Men det var för oändliga tider sedan, eller ock i går — huru du vill. Ty här går icke vår sol upp eller ned, och vi veta ej att räkna några år. Ty Herren Gud är vår sol; och olika höjder af lif våra årstider.

Det var nu vår glädje, medan vi ännu lefde på jorden, att för Guds och himmelens skull älska små barn, efter vi läste det som står skrifvet: att sådana höra himmelriket till.

Min mö var ganska ung och lustig såsom maj på jorden, då vi vigdes. Vi lefde i enfald och skötte det Herren gifvit oss, med vishet; ty han gaf oss ett sådant sinne. Vi arbetade i fröjd, och tjenade i mycket.

Vi beslöto då tillsammans, att det skulle vara vår största glädje, vårt högsta göromål, att gifva många barn åt Guds himmel.

Gud gaf in i min oändligen täcka Rosaldunas håg, att hon gerna lämpade sig efter min vilja, och fann aldrig något kärare än att sluta sig till mig, sedan alla sysslor voro ändade. Det var hennes högsta ro.

Och då jag tänkte på vår öfverenskommelse, gaf Gud alltid kraft uti min håg och en oändlig förmåga, såsom oljeträdets. Jag omfamnade så henne hvarje morgon och afton. Och hon log emot mig derunder af sval oskuld, blommande såsom vinrankan emot tempelväggen.

Gud helgade henne till fruktbarhet, och hon var bördig såsom Zions berg på rosor, och såsom Kuf på guld.

Allt annat ansåg hon ringa på jorden mot detta ljufliga embetet, som Gud hade gifvit henne. Hennes bröst flödade af mjölk, såsom det förlofvade landet.

Omsider sjönko vi, uti en hög ålderdom, såsom stubben faller till stoft bland tusende unga skott. Sedan vi blifvit döde, kommo vi till denna verld.

Huru märkte vi icke då, att vi ändock alltid lågo i Guds famn, och att döden var knopputsprickningen för oändligt lif.

Den glädje, som vi lefvat uti på jorden, var ännu alltid vårt lynne. När vi kommo ibland Guds englar i himmelen, sågo de på oss, att vi hade en sådan håg, och gåfvo oss derföre bland de öfrige denna syssla, som vi nu utföra. Det är vår saliga lek. — Månge andre i trakterna längre bort hafva ock samma embete.

Guldslottet, som du ser deruppe, deruti är jag tjenaren. Det står under min styrelse, och de gossar, döde ifrån jorden, som Gud leder till denna trakt, vårdar jag derinne.

Men i silfverslottet på andra sidan om strömmen, der samlas alla qvinnobarn små, som komma hitåt, och Rosalduna är deras tjenarinna. Hon styr hela det slottet.

Så leda vi deras håg och tankar till kärlighet och vishet; på det sätt, som Herren ingifver oss att bäst begripa. Och de tillväxa under våra händer i kraft och skönhet, tills de lemna oss.

Under detta samtal, hade de begge kommit upp på bergets skuggrika branter, och ingingo i borgrummen. Engeln lade den nya gossen, som han bar, på ett täcke af blått siden, hvarunder en hög af glimmande fågeldun var bäddad.

Här skall du ännu en tid sofva, sade han, och tecknade en vallmo i hans panna; men när det börjar dagas i dina ögon, skall du få uppstå och leka med de öfrige de oändliga lekarne.

Derefter tog han Albion afsides och visade honom alla rum och gårdar omkring slottet. Och såsom rubiner lysa öfverallt i konungakronan, så var här allt uppfyldt med präktiga gossar.

Deras armar gungade af svällande senor: deras hår svajade såsom manen på unga hästar.

Engeln visade deras lekar. Först lärde de sig korsets mening om Gud den oändlige, ende mäktige; huru han ock gått såsom menniska på jorden, och huru han kämpat himmelens kamp af ingen vrede, men af kärlek. Huru han sist gifvit sin jordkropp till döden, och huru nu det oändliga saliga vara i sammanhang lefver.

Så lärde de sig menniskans gåta. — Trädet står med stammens punkt på jorden; men åt himmelen sträcker det sig i oändliga håll, offrande grenar och frukter: så skall menniskan från sin ändlighetspunkt, som är veta, rinna upp till oändlighet, till älska, till Gud; evigt allt högre i lif och frukt. — Den som högst älskar, han blir visast.

De lärde huru striden i sig sjelf är sanningen, brottande; men dess ursprung och mål kärlek. Nemligen, på det att lifvet må växa beständigt högre hos alla, och den, som lägre står, lyftas, genom rening, som är strid.

Derföre sattes, till tecken, flammande svärd i gossarnes händer, och de delades under leken i flere slag; hvarefter de öfverföllo hvarandra med lustigt brottande i glänsande kamp. — Sedan den sämre delen blifvit slagen till marken, kastade segrarne bort sina klingor, och föllo öfver de slagne med kärliga famntag, upprättande dem till högre lif: hvilket var meningen.

Ty han undervisade dem, att emedan de voro af Herren gjorde till män, innebar detta, att de voro afbilder af honom; och det skulle derföre vara deras eviga lek, att kämpa i verlden för likars och egen höjning.

Men de, som längre varit der, så att de växt närmare mognaden, inkommo i ljusa salar, och fingo ämnen, hvaröfver de skulle tänka och tala. De som befunnos klokast, fingo kransar och skärp.

Icke till belöning: ty de fingo veta, att deras klokhet var endast af Gud; men emedan alla sköna ting i verlden voro vishetens (och i mindre mån, klokhetens) drägt; skulle de oskiljaktigt vara i följe, der hon sjelf var. — Ju längre de kommo i vishet, ju klarare glänste derföre deras kläder.

Sedan Albion skådat allt, sade han huru mycket han önskade, att äfven få se Rosaldunas slott. Engeln sade: kom! ty du är älsklig.

Medan de gingo, beskref engeln, hvad som utgjorde målet för de små qvinnorna. De lära sig icke veta, eller strida; men de upplifvas att älska den manliga klokheten, sade han.

De ställas framför en tafla, att skåda det gudomliga i Christi gestalt, hvilken är det manliga sjelfva. Och de se hans gestalt, skön af styrka, i samma mån som de sjelfva förädlas.

De få ofta komma till strömmen, som skiljer de begge slottens trakter, sätta sig der på venstra stranden, och skåda upp på gossarnes lekar kring bergen.

När flickorna se deras brottande, börjar deras barm småningom höjas af glädjelust; och de göm-

ma sina ansigten vid klingornas gnistrande allt djupare mot hvarandras bröst, och kyssas, för att gifva hvarandra mod. — Dock blicka de förstulet upp på de unge hjeltarnes kamp.

Detta tillade engeln: att när de hunnit blomningens mognad, så samlas de till föreningar, att blifva fullständiga väsenden.

Då ställas ynglingarne på den högra stranden och de unga qvinnorna på den venstra. De skåda på hvarandra ömsesidigt. De se igenom hvarandras väsenden; ty de äro, såsom himmelen, genomskinliga.

Och när de finna ett väsende framför sig, hvars beskaffenhet de känna af evighet såsom likstämmig med deras: i hvars sätt de med oändlig lust vilja lefva;

Så bjuda de hvarandra handen öfver den gläusande strömspegeln, och hoppa ned tillsammans i den gyldne jullen, som då synes emellan dem gunga på böljorna.

Och sätta sig i bredd under de svajande himmelsblå seglen, och jullen rinner bort utför strömmen, och bort ifrån skogen, och bort ifrån deras barndoms slott.

Men strömmen vidgar sig ut till lifvets flod: der segla de mot oändlighetens himmel, och vågorna stänka safirer i deras hår.

Så svaja de länge, och Guds visdom andas vind i de flygande seglen; och skeppet går fram till den trakt, som är hemmet för deras viljas trefnad.

Då uppgå de i englarnes länder och dalar och städer; och stanna, der deras salighet önskar, och lefva inför Herren i fromhet, i det arbete, som är deras käraste göra.

Detta är sagan om barnens mognad.

Efter allt detta kommo Albion och engeln ned genom cederskogen öfver den angenäma bron, som var begge slottens samband, och gingo sedan vidare till qvinnornas lustgård, till Rosaldunas slott. — Och såsom diamanter blänka öfverallt i konungaspiran, så lyste här allt af väna små flickor,

De ingingo i rummen och sågo alla väggar fulla af sköna målningar och sömmar; och de små suto rundtomkring, lekande, somliga med färgor och penslar; andra med agat och gips, hvaraf de gjorde sig bilder; andra med silke, som de utsydde till taflor. Men de, som voro ädlare, undervisade dem om tecknen, så att allt detta blef himlaläror.

De, som nalkades mognaden, samlades i stora salar, och der gafs det dem olika höjder af godhet, och särskilda slag af känslor att uttrycka. Det gjorde de i saliga sånger, och tonerna klingade såsom genljud af Guds andedrägt. Lifvets lustiga visor.

De, som sjöngo klarast i ljuflighet, af dem bortföllo allt mer de kläder, som de buro: och de sjelfva uppstodo i sina egna gestalters allt skönare glans.

Men de små qvinnor, som komma till denna trakt, tar Rosalduna först afsides och badar i en klar damm, hvarunder många neglikor och tulpaner le mot dem ifrån stränderna.

Sedan hon badat dem, äro de hvita, som sommarskyar under solen; och hon lägger dem då att sofva, bland de lustiga rosorna på stränderna.

Gud gifver dem här att drömma angenäma ting. De tycka sig ligga på knä vid dammens brädd och spegla sig deri: dock tro de, att de ej se sig sjelfva derinne, men små englar, såsom Guds brudar knäböjande. Straxt börja de då önska: ack, att vi äfven vore sådana!

När de då vakna, tar tjenarinnan dem i sin famn, och bär dem till slottet. Här kläder hon dem i perlskrud tills blomningens tid stundar. Då kalla de Rosalduna sin syster, den de förut anropat såsom moder. Hon synes då yngst af dem alla; ty hon är ädlast.

TRETTONDE BOKEN.

Offer och lif.

Emellertid såg Rosalduna in i Albions väsende, och hvad hon blef varse sade hon:

Frände! med dig är Herrens eviga frid. Till ett englaverk har du varit utsänd. Dock — ett märker jag: har du ännu slutat din tjenst?

O qvinna! visst har jag vandrat på jorden, och genom mig har Gud knutit många föreningar. Så länge skulle jag nu tjena tills mina ögon öppnades, och jag kunde se den angenäma rubinkransen. Ack Albion jag! det har ännu icke händt: ty i dunkel för mig ligger den eftertrånade kransen evigt!

Dock brände mig den arme moderlöses sorg på hjertat, så att jag åter gick ifrån jorden; ty jag trodde: visst måtte nu Herren förbarma sig öfver de åtskilde irrande, och genom mig vill han åter förena dem. — Derföre måste Nuna något längre bida på mig; tills jag åter får nedgå till jorden och sluta. Ty han trodde det vara ett vilkor, att han skulle sluta der.

Hör Albion, svarade hon, ett godt båd vill jag förkunna dig. Si, det barnets döda moder har också varit här.

Såsom det tröstlösa rådjuret irrar genom öde skogen, så kom den gråtande qvinnan utanför vår borg. All verlden hade hon sökt igenom med dödblek kind. Hon ropade:

Ett barn har jag haft — en liten son. O min älsklige, min ende son! hade jag dock dig här, du skulle rädda din mor från hennes nöd, och försona din fader med henne, derifrån ett moln, som himmelen så högt, stänger henne!

Men hon gret under dessa ord så bittra tårar, att gräset föll ned, och rosorna förvissnade till aska, der hennes tårar dröpo.

Ack, ropade hon, jag har hört, att i dessa slott samlas alla barn, som dö ifrån jorden: månne också min son är här? Gif honom då ut åt mig, åt mig! Jag skall springa med mitt barn vid mitt bröst! Jag skall råka hans fader! — han skall vara oss begge en hjelte! — han skall nedbryta den kolsvarta muren, som är befästad oss emellan. O skynda: jag förgås!

Din gode son är icke ibland oss ännu, svarade jag. Derföre säger jag dig: trånar du efter, att redan råka honom, så knäböj och bed af höjden, att det tillåtes dig; så skall du åter kunna vandla på den jord, hvarifrån du är gången, och du skall der få se din son!

Då nedföll hon genast vid slottet; men jag ömkade mig öfver hennes sorg, och bad om nåd ifrån höjden, och välsignade hennes hufvud med mina händer.

Straxt reste hon sig, och på pannan lyste hoppets tecken midt igenom hennes ögons jemmer, såsom den ensliga nattstjernan mellan storm och skurar.

Hon skyndade bort ifrån mig, och nickade ännu tacksägelse ur ett oändligt fjerran. Jag begrep då, att hon fått kraft att visa sig på jorden.

Detta är den qvinna, som du söker, Albion. Gå att uträtta Herrans barmhertighet! Och på det att du skall igenfinna dem, vill jag säga dig deras jemmer.

Hon och hennes älskade äro begge olika i deras tro om det gudomliga; de anse hvarandra ömsesidigt vara i det mörka fördömda, der icke Gud är. På detta skall du lätt igenkänna dem, när du träffar dem.

Jag märkte detta på de tecken jag läste kring hennes mun, då hon talade om sitt qval. Men Gud gaf mig då att få skåda in i hennes allrainnersta; och då fann jag huru hon här var ett med sin brudgums allrainnersta lif; fast yttre skal skilde. Deraf vet jag, att de skola aldrig lemna hvarandra ifrån sig; ginge de ock att gråta i tusende år. De skola evigt söka hvarandra: evigt.

Tack, du englavif! för en så god underrättelse. Denna herrliga tjenst har Gud gifvit mig, ej att försumma, men att skynda. Så sade Albion, nickade afsked åt Rosaldunа, och lemnade de älskliga barnen i deras slott.

När han försvunnit långt ifrån dem, vände han dock om sitt hufvud, för att ännu en gång se de käre.

Si — slotten och cederskogen voro då borta för hans ögon, men i stället såg han på deras plats i det fjerran blå ett högt kors.

Och ett snöhvitt lamm låg slumrande vid korsets fot. — Ack, ropade han, detta är visst mina hulda barn! Här slumra de nu i den höga försoningens skugga. Dock skola de snart vakna, och skåda upp emot Herren. Det blir lifvets fest vid himmelens första rand; då de träda dit in.

Han vände sig nu åter framåt på sin väg, att söka vidare; och såg hastigt i den aflägsna rymden, åt motsatta sidan, en stor mängd hästar.

Hästarne syntes drabba tillsammans med mycken strid. De sparkade hvarandra häftigt, och deras hufvuden tycktes sammanstöta. De voro af alla slags färger, och många nedsjönko understundom som döde.

Ditåt nalkades Albion; men när han kom närmare, försvunno alla hästarne för hans ögon, och i stället såg han en man, gående i en mörk dal.

Hans hufvud var sänkt, såsom i många stridiga tankar, men händerna vred han såsom benknotor, och hans blickar sköto såsom på en vansinnig man.

Detta bedröfvade Albion högt, och han räckte honom sin hand. Hel broder! hvad trycker dig så djupt i svårmod: månne Gud icke längre lefver?

Du — broder? — månne du ock är en christen? — Si, jag är döpt och tecknad. — Gå, olycklige! att du ej rör mina brända naglar. — Jag har brutit mitt förbund, och Gud har förbannat mig, tills jag grätit sju dalar fulla.

Och han skrattade emot Albions ögon. Då skrattade oräkneliga genljud från dalens alla klyftor. — Hör du? mina gastar håna dig: — gack!

Men Albion gret och smekte hans panna, på det att han skulle göra hans tankar blidare.

Hvi gråter du, barn? — Ett vet jag att gråta. En mö hade jag så täck, som de saliga rosorna. — Evigt, hvart jag går, sitta ännu hennes armar hängande omkring min hals. — De äro armarne af ett lik; ty hon är död, min allrakäraste qvinna. Nu vandrar jag i en evig likfamn — du barn! — Akta dig, barn! — Hu, så otäcka armar —— förbannade Hermios!

Då omslöt honom Albion med lefvande armar och kysste hans panna. Dig bär jag ett angenämt bådskap från Herren, sade han; ty det han gifver mig att säga dig, säger jag: din väna lefver och älskar dig ännu; hennes famn är en lefvande qvinnas famn.

Hvad talar du, fördömde? — Nej, hon lefver icke, säger jag dig! — O helvete, månne hon ännu lefver? — då är Hermios förlorad, evinnerligen, evinnerligen! — Si — Ragnhild var en hedningadotter; lefver också hon här i himmelen, då måste Christus vara död! — Christus? Christus? o lefver du — så visa dig, min Christus! — Nej, du svarta tunga, jag vet att Ragnhild är evigt död. — Gud ske lof, jag känner ångan af hennes lik omkring mig. Huh!

Han svimmade; men Albion bar honom fram till en mjuk tufva, der han lade honom; och tog sin gyldne pipa, som hängde vid hans hals.

Han spelade nu de ljufliga himlavisor, så att granna trän upprunno i dalen, och raska fölungar

syntes hoppa öfver gräset, men liljor lindade sig kring hofvarne på dem.

Och underbara toner ingingo i Hermios' väsende, så att de dystra bilderna sjönko ned såsom spöken i grifterna, och en varm ånga lossade hans bojor.

Då strömmade oändliga tårar fram ur hans ögon. Ej lyfte han sin hand, att aftorka dem. — O! nu förstår jag, att Ragnhild lefver; ty i dessa tårar bortrinner snart mitt lif — mitt arma lif! — Höga fremling — du underbare! hvad det är angenämt att dö. — Si, jag går hädan evinnerligt — i det oändliga intets flod bortströmmar jag: farväl Hildur! o Hildur, lef i ditt saliga! — ja, Valhall heter himmelen — jag har varit bedragen — arme Christus! — Valhall heter himmelen: lef du hedningadotter: jag går bort i den eviga döden! — Sjung, sjung: — det är så saligt att dö.

Albion böjde sig ned öfver honom: Hermios! Hermios! du kan ju älska? Öfvergif dina skillnader — och hör! Gud är kärleken den sjelfva. Det oändliga ljuset, är hans namn. Så heter himmelen. Res dig till fromhet!

Men Hermios sade:

Tala ej, du förtrollare, men sjung. — Tala ej, ty du vet ej hvad det är att tänka och tvifla! — Sjung — o sjung, du tjusare, att jag dock får dö i rolighet. God natt — god natt små löf! — Strömmen j, mina långa oändliga tårar: strömma bort — o lif!

Albion lutade sig åter ned öfver honom och andades värme in i hans väsende: broder, min broder! det eviga enda, kärleken, det är Gud. Sanningen, det oändliga ljuset, är himmelens namn. Res dig ifrån töcknen till de frommes klarhet.

När sången af dessa ord ingingo i Hermios, sjönk han tynande till marken, och hans gestalt syntes såsom en slocknande menniskas. Det var en slummer till döden.

Dock — i hans innersta kärna framgingo underbara skådespel, såsom fromma drömmar. Der tyckte han sig ännu gå på fädernejorden, ett litet barn, lekande i Candias blomsterlundar.

Öfverallt, dit han sprang, mötte honom lustiga koppel af smekande jagthundar. De föllo ned för gossen och slickade hans händer rena. Ödmjukhet brann i deras ögon, och han klappade dem.

Snart ville han springa längre, men oändliga ringlar af anemoner och tulpaner nästlade in hans fötter. Då föll han i ängens barm, och si — rundtomkring såg han hvita lamm. De lade sig tätt intill hans bröst, och blickade mycket enfaldigt in i hans ansigte. Men när han beskådade dem, såg han kärlighet lågande i deras blida ögon. Och han begynte vilja omfamna och kyssa dem.

Då tyckte han hastigt, att han skådade upp till himmelen, och på en rosensky såg han en menniska simma, såsom en engel. På hans panna stod skrifvet försoning. Ur hans mun gick en sång i dessa ord: sjelfva kärleken, det är Gud. Den oändliga sanningen, som är hans namn, det är Christus den oändlige.

Dessa toner svärmade omkring gossen, så att han ej kunde undandölja sig för dem; ty det sista, som Albion hviskat i hans öra, ljungade genom hans väsende evigt. Och hvart han vände sig, dansade dessa toner på örter och trän. Och ståtliga hästar såg han nu omkring sig gnägga på ängen. De sprungo af glädjelif vid trolltonernas klang.

Nu grep hastigt en mäktig kraft, såsom nedomkring, in igenom Hermios' hela väsende, så att skådespelet försvann, och han vaknade. Han reste sig då häftigt upp emot Albion, sägande:

Nej — tjusare — nej! Gud är icke kärleken, säger jag dig; hör du, att jag säger dig det? O vore han kärleken, den sjelfva, då vore icke Hermios brottslig. Si — jag är den förbannade, som brutit mitt döpelseförbund: — evigt till död trycker brottet! — O jag tog en hedningadotter: en ochristen qvinna tog jag till min brud. — Vid afgudars fot svuro vi hvarandra trohet — hon födde mig en son; och vi flydde. — Hu!

Hu Hermios — du förskräcklige — jag fasar vid din åsyn — du skändlige, som glömde Christi bud för en qvinnas skull! Evigt till död trycker brottet! — Hör du, jag säger dig det, du förtrollare? Tror du mig ej för att jag talar om mig sjelf?

Gud är kärleken, sade du? — O månne det så är? Nej — är detta sanning? — Ragnhild! o Ragnhild! skulle Gud förlåta dig, att du var en hedningadotter? Kunde han glömma detta och försonas?

Försoning stod tecknad på den älskliges panna i skyn, under det jag sist drömde? — O bådskap ifrån Gud, säg mig, om jag kan hoppas försoning? — Ett offer vill jag bjuda himmelen!

Ett offer, så att Christus skall förlåta Ragnhild, och vi skola bo i hans himmel. — De Christna behöfva aldrig offer; ty Christus sjelf är deras slagtade lamm! O — men Hermios har brutit sitt förbund i den stund han älskade Ragnhild. Han behöfver offer — ja, såsom en hedning behöfver han offer! — O hvar skall jag finna ett offer? — ett fromt lamm till försoning?

Olycklige Hermios — till afgrunden är du dömd: der skall du sofva på det förbannade stoftet, och Ragnhild skall vrida ormar i ditt hår. Nej — nej, ingen försoning! — ty hvar skall jag finna ett värdigt offer åt Gud? — Hvar får jag ett lamm? I denna verlden ser jag blott bilder, som försvinna när jag griper efter dem. O fasa — inga verkliga! — Och han vred sina händer himmelshögt.

Så talade Hermios.

Broder, min broder! svarade Albion, Gud är allas försoning sjelf. Men följ nu med mig, så vilja vi uppsöka din qvinna.

Ha — med dig kan icke jag gå, sade Hermios. Olycklige brudgum jag! Månne icke min brud också

flyr för mig, såsom för ett lik? — Sök henne ensam, du Guds förklarade. — Du skall nog finna henne. Men ett vill jag säga dig: ty det anar mig så.

Gå icke i denna engladrägt; ty då skall hon bäfva för dig och fly: — om hon ännu lefver! — Men drag en rustning öfver dig, såsom Nordmännen på jorden; då skall hon nalkas.

Det gjorde Albion, ty han bad Herren i sitt hjertas önskan. Strax lindade sig en brynja om hans bröst. På hjelmen viftade den blågula fjäderbusken, och ett blankt svärd strålade i hans hand.

Hör Hermios, sade han, dröj nu i denna grotta, tills du hör tonen af min pipa. Skynda då efter den tonen; ty det är tecknet, att jag funnit Ragnhild åt dig.

Hermios ingick i grottan. Men hans tänder gnisslade af förtviflan; ty han begrundade för sig sjelf Guds vrede; och huru han skulle finna ett offer, att stilla den.

Emellertid gick Albion bort genom oändliga rymder, och hans svärd glimmade såsom regnbågen genom de moln, der han framgick.

Herren styrde hans steg, så att han omsider kom till ett högt öde berg; och en skog af svarta furor gick deromkring i dimmiga nejder.

På bergets höjd var ett stenrös, såsom till ett altare, och en qvidande qvinna satt vid dess fot. Han såg att det var Ragnhild.

Glade äro budbärarnes fötter på halleberget, de som frid förkunna, och morgonens snara rodnad! Stå upp, du gråtande, arma!

Ifrån din lille son kommer jag, att helsa dig. Si, det som du bad om, qvinna, det har Gud gjort; ty genom din son är det uträttadt, att den svarta muren nedbrytes mellan dig och Hermios. Nu hvilar din son i himlavaggan; och modervälsignelsen hvilar öfver honom till salighet, osynlig.

Mot honom gick Ragnhild. Du vänsälle kämpe! Godt är det som du talar, att min son vunnit lycka af Thor den högste. Kom, att dricka ur mitt horn; det mjöd, som jag bryggt, är ganska godt — du förtjenar en välkomst!

O Ragnhild! Ragnhild! si Hermios väntar: får jag blåsa på min guldpipa, att han kommer till dig?

Ursinnige, hvad säger du? — månne Hermios väntar? O — skynda då Ragnhild — då är muren fallen. Ack salighet — nu vill Hermios komma till Gimles boning!

Nej kämpe, du ljuger! — den svarta oändliga skiljeväggen är visst icke bruten oss emellan. — O det märker jag nog, när jag tänker på honom, min älskling. Jag ser molnen framför mig. — Ve Ragnhild! Ve!

Du kan icke begripa min sorg; ty du känner ej mitt öde. O — fasansfulla öde, som väntar oss! ty Gudarne hafva bestraffat våra brott. Hels boningar öppna sig.

O — är det möjligt, att Hermios väntar mig? Sade du så? Nej — förförare: jag ser ännu molnet emellan oss: det söka mina ögon fåfängt att genomtränga. Om han ock komme, skulle vi ej kunna se hvarandra? — Nej — evigt äro vi skilde, evigt. Ty Frigs vrede är oförsonlig!

Oförsonliga äro gudarne emot den fega lasten. Hör du: den sköna Ragnhild, konungadottren, offrade åt Balder den rene, och i samma stund glömde hon de höga gudar, och gaf sig i nyhetslärarens våld. Var det rätt? Hu!

Du fromme kämpe! är det sanning, att Hermios vill se Ragnhild? — O j store gudar, är denna salighet sanning? — Brottsliga! — hvad säger jag, brottsliga? Vill jag än ropa på gudarne och bryta mot dem i samma stund? — Bort Hermios! — Bort! — Bort!

Arma, evinnerligt förlorade Ragnhild. — Ack, om du såg in i denna barm, du gode fremling, då skulle du gråta blod. Huru oändligen djupt älskar jag icke honom? — Tänker jag, att han skall dragas ifrån mig, är det, som skulle jag slitas ifrån mig sjelf. Och dock får jag aldrig ega honom.

Du har rest i många länder och många qvinnor sett; men ingen olyckligare har du nånsin funnit. Gudarne fordra hämnd! — Lefva utan Hermios, det kan icke Ragnhild: lefva med honom, är att lefva utan gudarne; det kan icke Ragnhild!

Frig skulle försonas? O hade jag ett rikt blot! Vore jag dock ännu hemma i Norveg, der finge jag hundrade tjurar, och deras blod skulle flyta, och gudarnes vrede skulle slockna deraf. — Ve detta lifvet, här eger jag inga tjurar till offer: — ser jag någon understundom, så försvinner han, då jag nalkas, som en sky. Huru fattig är icke Ragnhild, konungadottren? — jag kan icke blota och frälsas!

Ha? — säg kämpe nordisk sanning: vet du något ställe i verlden, der man förintas? — Visa det åt Ragnhild — hon skall — prisa dig: hon skall — gå bort i det eviga intet!

Men under allt detta begynte Albion försjunka i ett underbart vemod, så att hans hjerta ville brista sönder i blod, öfver Hermios hans broder, och öfver Ragnhild. Han gick derföre afsides att bedja för de arma. Länge bad han; och en tanke strålade in genom hans ögon.

Nuna? — o Nuna! (sade han tyst, när han uppreste sig från bönen) — du är ju salig hos Gud? — ja, du har länge varit det: blott en enda gång har jag fått se dig; det var i min sjukdom; — och du syntes mig så salig redan! — Englarne äro dina systrar och bröder; — du behöfver icke Albion, Nuna! — Farväl! Herren vill så.

Finnes här en möjlighet att dö och förintas? — förintas! — Gud, jag vet det icke. Dock vill jag försöka. Dessa arma mina jordsyskon skola ej lida längre, om Albion kan dö. O Herre, jag öf-

verläter dig henne: tag min Nuna — förbarma dig öfver henne! — Evigt farväl!

Ragnhild, sade Albion och reste sig fram emot henne, var vid ett godt mod, och tillsäg din Hermios, att vara vid ett ganska godt mod. Himmelen skall försonas, efter den kräfver offer. Se upp, jag är offret.

Då satte Albion sitt glimmande svärd i Ragnhilds hand, och lade sitt hufvud ned vid stenaltaret.

J gudar! hvilken menniska är du, som jag har träffat, ropade Ragnhild. Vill du dö för mig? Mins, att detta lifvet är ju det sista lifvet? förintas! — O, j höge gudar! — Och hennes bröst begynte häfvas våldsamt af hög förundran.

Hugg till, du klenmodiga: offret väntar. Gud signe Nuna till evig tid.

Så sade Albion sina sista ord; och blåste en klar ton i guldpipan. Men Ragnhild lade den blanka eggen på hans hals, och såg till himmelen med tro, att detta skulle dock verka försoning och saligt lif.

Igenom gick klingan och det behjelmade hufvudet afföll, så att rosenströmmar af väldoftande blod flöto kring altaret i långa ringar.

Men hennes bröst häfdes våldsamt af underbara nya känslor härunder. Ty hon sade: en sådan broderkärlek har jag aldrig skådat. Nu måste i sanning skräckmuren mellan Hermios och mig ramla; ty offret har fallit gudarne till spis.

Den klingande pipans ton, som Albion sjungit vid sina sista ord, den trängde nu fram till Hermios i grottan, och han skyndade sig efter den. — Nu lär dock hjelp vara kommen, sade han, och trodde Gud derom.

När Ragnhild märkte honom på afstånd, skyndade hon fram till hans möte, ropande: Hermios! o Hermios! Nu är gudomen försonad, och den förfärliga muren fallen. — O min son — min son, du har vunnit seger och lif för din moder.

Gråtande föll hon kring Hermios' hals och ropade, kom, kom och se, min efterlängtade! Försoningsoffret har fallit. — Vreden är förgången. Lof — lof i evighet; ty vi äro nu frälste, och jag ser ljuset börja skina omkring oss. Och Hermios darrade af glädje.

När de nu blickade uppåt, si — då voro deras ögon öppnade och de sågo en himmelsk trakt öfver sig, och flere englar gående i svandrägter och lysande kläder.

Och de knäppte sina händer tillsammans, önskande, att få komma ibland dem; ty de menade: Gud har förlåtit oss allt!

Då togo englarne dem upp till sig; och sedan de skådat igenom dem i djupet, funno de allt hvad som nu fattades dem.

Derföre begynte de undervisa dem om ganska mycket; om sanningen, den sjelfva, och huru alla skillnader och namn i henne få rum, samt om Gud, den oändliga kärleken. Dervid sade de ankomne: o j ädle! vi fatta verkligen hvad j sägen, ty vi hafva sett en broder gå i döden för oss af kärlek. Och de voro mycket häpne öfver allt detta nya.

Hastigt frågade derföre Hermios: Ack, är nu Gud kärleken, den sjelfva — huru kan då någon offras inför honom — eller dö i hans verld, der allt är lefvande? Icke kan offret vara för Guds skull? — Svara, icke kan något dö i Guds verld? och förintas?

Englarne svarade: kommen nu hit bortåt med oss, så skola vi upplysa eder om mycket; och j skolen få veta allt detta — och nalkas edert eviga mål. Ty vi kunna se på eder, huru j ären tecknade, och till hvilken lifvets trakt j slutligen kommen.

O, ropade Hermios, för Guds skull sägen oss, sägen oss först, är vår käre vän förintad? — Ve — är han gången till intet?

Häftigt blickade han fördenskull ned till offeraltaret, att se efter; och då var den blodiga kämpens bild försvunnen.

Det var allt blott skedt för deras inbillningar, och för deras botande.

FJORTONDE BOKEN.

Blomkorset.

Då Albion nedlade sitt hufvud vid altaret, då domnade hans hjerta tillsammans i en djup och himmelsk vänlighet för de olycklige skiljde, så att han, af den saligaste känsla, tänkte: Herre, ske din vilje om jag nu skall dö till evig tid!

Men när klingans is gick igenom hans hals, sönderbrusto alla fordna former, och de försvunno, som en affallen slöja och som afskuddadt stoft doftar bort kring jorden.

Såsom ett nyfödt ganska fromt och mjukt lamm för första gången uppvaknar på blombädden, och morgonsolen förgyller kanterna af dess blyga blå ögon: så uppsteg nu det allrainnersta af Albions väsende i lifvets ljusaste rymder, såsom ett ungt nytt barn; och helgedomstecken syntes på hans panna och i hans hand.

Undersam öfver de nya trakter, uti hvilka han fann sig vara, uppreste han sig, och han såg emot himmelen;

Si — då glimmade nära öfver hans ögon rubinkransen; ty hans ögon voro öppnade, att han kunde se den.

Dock märkte han icke, huru Nuna, en sväfvande morgonrodnad, höll denna krans öfver hans hufvud; utan han sade till sig sjelf:

Var icke detta tecknet, som engeln gaf mig tillkänna, att då skulle mitt lif vara fullbordadt till likhet med hennes, min älskades?

Och han uppräckte genast sin högra hand, för att fatta den glimmande kransen och sätta den på sitt hufvud, såsom engeln i Sommarhuset sagt honom.

När han derföre ville neddraga honom till sin lockiga hjessa: si — då gick icke kransen ned, men han sjelf höjdes i stället upp mot kransen.

Dock nådde icke hans hufvud rubinerna; ty det Albion icke viste, det skedde, att ju mer han drog, dess mer upphöjdes kransen af den doftande skyn, derur han glimmade; och Nunas osynliga hand drog honom allt högre upp i de himmelska landen.

Han simmade länge så, och nya verldar af lif uppgingo, försvunno och uppgingo åter omkring honom. Mjellande vingar såsom af strutsdun och diamantfransar grodde vid hans axlar, så att han begynte lyfta sig på dem.

Nu såg han sig hastigt omkring, och si — en tunn safirslöja hängde öfver hans axlar, men sjelf stod han vid den dunmjuka blomsterbrädden af en källa.

På andra sidan om källan, stod en qvinna, helgonskön såsom de saliga serafim vid Guds ark: och en rosenfärgad slöja var öfver hennes axlar: och han såg att det var Nuna: och hans mun tycktes honom förseglad, så att han intet kunde säga — men en svalka gick igenom hans väsende.

Då sänkte sig hans ögons flammor, och han såg ned i källans spegel: och si — der speglade sig hennes fötter, såsom en täck dagg liggande öfver blomstren.

Och en ren eld föll öfver hans håg, i oskuld, så att han sjönk till jorden bönfallande hos Gud.

Men Nuna framgick och knäböjde vid Albuinons sida, och ej ett ord talade hon till honom. Dock, såsom den låga ödmjuka ängen om våren med sina näckrosor nedgår i floden, och floden stiger upp på ängen tillbaka; så sväfvade begge deras väsenden in i hvarandra; och hvarje andedrägt, som simmade emellan dem, var angenäm, som en kyss.

De fällde sina armar om hvarandras lif, och blefvo sammanknutne i likhet med bokstäfverna i den heliga skriften, hvilka stå biedvid hvarandra i sina meningars oändliga omfamningar.

De ljufliga lockarne, som voro flätade öfver Nunas hjessa, dem tog Albion sakta, och uppflätade dem, så att silket svajade ned till källans rand.

Och han band dem kring sin hals sägande: du har höjt mig till himmelen: nu skall du ock fästa mitt hufvud tillsammans med ditt.

Hon lät honom gerna göra dervid allt som han ville; ty hon mindes den stunden ifrån jorden, då de ock suto i hennes frökenkammare tillsammans, och han hade spelat så med hennes hår som nu.

Hennes hvita kinder begynte blomma härunder.

Då öppnade Albion sin mun och sade: o Nuna, min eviga himmel hos Gud, dig frågar jag: vill du låta mig hvila vid ditt bröst? Ty jag har länge rest och vandrat i alla verldar.

Och — slöjan som hängde öfver hennes axlar nedföll smältande, som morgondagg: och hennes barm öppnade sig för första gången — såsom då verlden i urtiden, vid solens första uppgång, visade sin i evighet aldrig förr skådade hvita skönhet.

Dock blundade hon icke, ty det är icke kallt i Guds paradis; ej heller blygs rosen att utspricka framför solens ögon.

Men Albion lutade sin panna emot hennes bröst, och när hans ögon hvilade i hennes, och han hörde hennes hjerta slå: då började vemod uppstiga i hans fasta väsen; ty han mindes huru bittert länge de icke varit tillsammans.

Och hans angenäma tårar begynte falla i hennes barm, likt det första regnet öfver Eden.

Derefter upplyfte hon hans hufvud sakta. Himmelens skyar skickas, att från ängarne åter uppsuga det regn, som var öfverflödigt: så kysste Nuna bort tårarne ur den unge Albions blickar, menande: för ljusets strömmar, ej för tårarnes, har Gud gjort ögon så herrliga.

Derföre så mycket högre och skönare efter skurarne lyste solen ur Albions ansigte nu, så att han drog henne till sig med ett oändligt begär, och han sade: Guds engel, nu är du min för eviga tider!

Då först öppnade hon sin mun till att tala: Albion, vi äro nu förevigade; men kom till Guds kulle.

Att han må ena oss; ty han kan detta! svarade Albion.

De reste sig begge, och då de gingo, märkte de, att de ej gingo, utan sväfvade framåt, såsom ljuset.

De kommo till en gångstig emellan trän. Der svajade frukter öfver deras hår, och vägen var besådd med topaser; och evigt grönskande smaragder voro lagde i tecken på den.

Framför dem flögo colibris; och tvenne underbara, såsom fåglar från Himala sjöngo tillhopa en sammanklingande ton. Men sången lät likt dessa ord: sjunk undan oss, du i ändligheten födda tvåhet med strid! ty blomningstiden är förhanden, och den eviga oändlighetens tvåhet med enhet uppgår.

Under det de sjöngo föllo droppar från deras vingar, såsom platina; ty guld och silfver voro införlifvade till enhet. Men på de löf, der dessa droppar föllo, upprunno perlor, såsom klotrunda speglar; och när man såg i dem, sjönk synen in i oändlighetens beskådning; ty tvekampen var i fredlig omfamning blifven ett klot.

Ett sådant perlband går rundtomkring Guds verld. Derutom skådar ingen. Det är en strålande krans kring det hela.

Men då de begge vandrade tillsammans, begynte nejden höja sig och gunga; och de uppgingo

mot tvenne angenäma runda kullar, liksom alabasterklippor, der safirådror gingo igenom.

Ofvanpå den ena kullen stod ett högt kors af klart guld.

En ranka af rosor hängde nu öfver korset på samma ställe, der Isobals jordkropp fordom.

Salighetens rena vällust var nu tecknad med denna roskrans; derom talas mera i sagorna om Rosaronchis och Glemora, i Aransis och Yusis böcker.

Ofvanpå den andra kullen stod ett underskönt högt träd. Dess skugga var ljuflig, såsom de ädles frid. Det är samma slags tecken, som i Skriften kallas lifvets träd.

De gingo först upp på denna kulle, der lifvets träd stod, och de åto tillsammans af dess frukter; och detta var tecknet, att Gud helgade deras ande till enhet. De blefvo då ganska mjuka till lynnet, och starka.

Deras ömsesidiga syn flöt tillsammans, så att de började tänka begge lika, på en gång.

De gingo omkring under samtal om himmelska ting, medan de åto; och berättade äfven derunder mycket som händt dem: huru de längesedan i andra trakter hade träffat sina föräldrar, nu like bröder och systrar, och månge vänner; samt huru de sett dem upptagne der med andra ting, efter deras olika lynnen. — Sedan sväfvade de åter ned från denna kulle, der lifvets träd stod.

Men när de nalkades till den högra alabasterkullen, då tycktes dem åter, att hela denna nejd gungade liksom af lifspulsar; och kullarne voro mjuka.

När de fördenskull gingo upp till det heliga blomkorset, föllo de båda på knä vid dess fot, och de sågo en hvit dufva flyga kring korsets spets.

De sjönko på sina ansigten, tillbedjande, och sade: Si ingen är så som Herren.

De blickade åter upp — och då var allting försvunnet, som varit omkring dem förut; allenast blomkorset stod framför dem.

Och ett purpurskimmer doftade ned såsom en slöja öfver dem, och en sång klingade genom skimret. Och de började älska hvarandra på ett sätt, som var i gudabild, oändligt.

Nuna begynte mena att hon ville icke sjelf ega det ringaste för sig af det hon egde. Skulle det icke allt vara Albions?

Och alla förhängen föllo vid denna tanken, och hon stod för den älsklige uppenbarad i oändlig qvinnoglans.

Och Albion häpnade; dock höjde han sina ögon upp öfver korset, tyst sägande: ett skönare vet jag likväl — ett enda — Herren.

Han föll till hennes hals, kyssande henne öfver hela ansigtet; och han sade för sig sjelf: si — på stället efter hvar kyss uppstå nya skönheter, namnlösa: månne icke detta går till oändligheten? Men hon sade icke hvad hon kände, ty det tillkom honom att tala.

Ifrån korsets blommor nedgöt Herren Gud välsignelse öfver dem nu. De började blifva till utseendet en engel. Och de voro såsom ett af Gud.

Nu började de le mot hvarandra och skämta: såsom stjernorna på himlaslöjan skalkaktigt titta fram mellan skyarna om aftonen, och åter fördölja sig.

Men Herren tecknade åt dem i deras håg, så att de sjönko ned vid blomkorsets fot.

Men i Albions ögon lyste den meningen: Nuna! evigt eger jag ej något, det jag ej vill skall vara ditt. Och på samma sätt, som Gud älskar hela verlden, så älskar jag dig. Ty du är för mig, det hela verlden är för honom.

Men de voro begge fördolda i rosorna, så att ingen i verlden såg dem. Blott Gud.

FEMTONDE BOKEN.

Murnidernas ö.

Omkring den höga marmorklippan slogo böljorna dansande såsom efter gudaharpor, och skenet af den bländande marmorn kastade en hvit glans öfver hela hafvet. Ty det var om natten mellan den sjette och sjunde dagen, nära solgången; så att ännu många skuggor bodde emellan vågorna på det stora hafvet.

Då kom en simmande Amsajas, däjlig som den gryende morgonen; och hennes hår dansade med de krusiga ljusböljorna, tills hon kom fram till klippan.

Här höjde hon sig upp ur hafvet, så att det stjernsydda bandet strålade, hvilket hon alltid bar kring medjan.

Sörj icke, sörj icke nu, du älskliga andinna, ditt hopp är ej bedraget, din väntan skall ej förlängas!

Så hördes ifrån den hvita klippan en röst; och en hög man, en engel, satt på marmorhällen, ned emot hafvet.

Hör, Amsajas, det glada bådskap jag gifver dig, härifrån, skall du trofast bära till dina bröder och systrar; ty det är ganska svalt och ljufligt, att se sin oändliga väntan fylld.

Fulländningen stundar ganska nära, och Gud har gjort det färdigt åt oss, som vi hoppades med trohet. Jag ser, att det nu så är.

Derpå uppreste han sig ifrån klippan, hvilken låg på utkik i hafvet; och när han gick derifrån, syntes en regnbåge omkring hans hufvud.

Men Amsajaden kysste på marmorhällen spåren efter denna engels, medbrodrens, fötter, och dykte åter ned i det lustiga blå, för att simma hem.

Till ön, till de ljufliga stränderna, der vårvindar susa kring guldvifvor små, och sjöharpor evigt spela.

Der träffade hon sina syskon i mycket arbete; ty de flätade gräset i skönhet härmande kransar öfver tufvorna på stranden, och sägo ganska kloka ut, medan de lekte.

Men hvarenda Amsajas tystnade af glädje vid den nya underrättelsen, de fingo höra från hafsklippan. Sedan började de sjunga: huru stor är den barmhertighet, som Herren bevisar menniskorna, eller när skall den sluta?

Nu skola våra stränder lysa såsom af klart silfver, och när palmerna spegla sig utmed oss i vattnet, skola deras kronor drypa smaragder i vår barm. Ty hela ön skall fröjdas såsom det lustiga landet.

Men så snart engeln kommit ifrån klippan upp på sjelfva ön, bredde han ut sin regnbåge till en däjlig hög skärm. I synnerhet lät han den violblå färgen glimma derinne:

Att alle i landen deraf på långt håll skulle kunna märka, att han hade ganska glada utsagor med sig: Guds trofasta fullbordan af hoppet.

Han ingick på alla ställen och förkunnade dem, som vistades der, att de skulle hålla sig färdige.

Dem, som der bodde, kallade de (efter jordiskt ljud att höra) Murnis, och deras ö var en del af det lustiga landet, angenäm som en evig blomma.

Skön, lik en underbar stjerna i purpurhaf, så glimmade den på långt håll för dem, som lefde i andra trakter.

Alle förvånades öfver stjernan i purpurhaf; dock kom ingen ditåt, som ej var stämd för vifvets höga ton. Men den, som lyssnade deråt och log, dens vingar lyftades åt denna nejden.

Midt öfver ön syntes en lång strimma. Det var en doftande rubinflod, så stilla, så klar: ej syntes en våg krusa sig på dess spegel.

Dock var det ingen flod, när man kom dit fram, ty endast englar bodde der i en lång strimma. Men deras väsende var stämdt i rubinlynne: och midt ibland dem bodde de ädlaste.

Det var ock en sägen, att på midten af denna strimma gick en lång dal; men så långt in, att ingen förmärkte det, som ej var derinne. Och ännu längre in, genom denna dal, gick en angenäm lång väg till andra länder och boningar.

Derföre plägade de kalla denna dal, som låg fördold under rubinfloden på midten af öns strimma, för Guds dal; ty genom denna dal, och sedan igenom den angenäma vägen derinnanför, var det, som Guds lif inflöt till alla, som bodde i dessa nejder, både nära och aflägse.

Men sjelfva ön bestod af tvenne delar, en på hvardera sidan om rubinfloden. De voro hvarandra begge alldeles lika; de sträckte sig såsom tvenne aflånga halfbågar utåt kring floden; eller såsom tvenne bräm på en blomma.

På dem var marken så mjellande hvit, så mjuk och bördig, att de ljufligaste örter upprunno deromkring; och det angenäma hafvet spelade kring Murnidernas ö: dock intet haf på långt håll skådadt — utan, såsom en oändlig strålglans omringar stjernan, så syntes det för dem, som bodde afsides.

Hören j Murnider! eder dag nalkas, den timman är nära då Gud uppfyller er bön; ty eder furste kommer! Månne icke hela ön blommar? och hvarje Murni liten doppar sina hårlockar i floderna? och utanför i böljorna vid stränderna stämma Amsajaderna sina ljusgula strängar till samklang?

Men det veten j, att en furste bland oss, det är ej hvad som kallas furste på jorden; och en konung heter blott här deras tjenare, öfver hvilka han tages och insättes, för att leda dem till det goda, efter Guds ande. Annat mena ej vi med herre, än en, som eger största kraften i sitt väsende, så att alla följa honom: ej derföre att de måste, utan emedan de vilja.

Detta sade engeln i nejderna dit han kom; men slutligen nalkades han till Guds dal.

Der stod en hög port till skillnad från det yttre; men en Murnid bar nyckeln dertill under sitt bröst. Andinnan, som var hans vif, hade den tjensten att upplåta porten, när någon skulle ingå: och hon kallades af alla Cossruna, det är: solblomman vid dörren. Men hon hade länge nu vändt sitt hufvud ned af sorg.

Till henne ropade engeln: tag nyckeln, Cossruna, och upplåt palatset! Hvi sörjer du längre? Torka dina tårar bort!

Sörjer du öfver det ärendet, som Gud gaf dig, att genom dig den ädle skulle föras till att blifva sådan, att han kunde vara vår furste? Såsom ock redan förut af din älskling den förhoppningsfulla aningen gafs åt hans moder till tröst, då hon låg på bädden.

Hvi sörjer då Cossruna, att hon skickades i denna tjenst till jorden?

Vid dessa ord slog Cossruna sina händer tillsammans, och hennes lockar flammade af glädje. Min älskling, räck mig diamantnyckeln! sade hon, och hon uppläste porten.

Men engeln-budbäraren uppspände nu regnbågen öfver sitt hufvud så högt, att det tecknet lyste öfver många verldar: och hans vän förstod tecknet, så att en hög ton genast hördes klinga genom luften.

Och en snäcka af guld, till utseende som en vagga, kom flygande genom luften; ty tvenne unga colibris drogo henne.

Deri satt Albion slumrande; och han syntes likt ett barn i guldsnäckan. Men när vagnen nalkades, syntes han åter reslig: och äfven Nuna skönjdes nu, införlifvad med hans väsende.

När de stannade på ön, förde densamma engeln dem fram till Guds dal, der fursten skulle bo. Men då Cossruna såg Albion, föll hon ned, kyssande blommorna efter hans fötter. Och Albion häpnade.

Si — detta är den skål af svart jaspis, som jag har grätit full med tårar, sedan den tiden, då jag skickades härifrån till jorden, för att åtskilja eder! Huru bitter var den syn jag såg? Och huru skönt förvandlades den? Hel eder! sade Cossruna.

Då tog Albion jaspisskålen. Nuna! sade han, tårar hafva runnit, att vi skulle blifva det vi äro. Tack, Cossruna, för vår natt på heden: då uppsteg sorgernas stjerna öfver ön. — Han utslog tärarne vid porten till dalen. Der upprann genast en trånande solblomma af dem. Ljuflig, ty hon hade nu evigt en sol, att vända sig till.

Och när Albion såg på Cossruna, huru fröjdfull hon nu åter var, igenkände han hennes lynne sedan forntiden på jorden, och fann att hon var alldeles densamma.

Sedan införde engeln Albion i en hög löfsal midt i lunden, nära rubinfloden, och begynte undervisa honom.

Han berättade om deras förre furste, huru han blifvit undankallad till högre trakter, till de ljusa Aransis, att tjena några af deras samhällen med styrelse.

Och huru Murniderne derföre ropat till Gud om en ädling, som i hans ställe skulle blifva deras nye styresman; det Gud bönhört, och åt dem tecknat, huru de skulle erhålla honom.

Och engeln nedföll för Albion, kyssande hans händer hjertligen kärt; ty han sade: du, Guds tjenare, du är nu så länge min herre.

Han begynte derpå underrätta honom om alla de arbeten och sysslor, som hörde till hans ädla embete, och huru han skulle bevaka och leda de älsklige Murniderne.

Huru han skulle utresa i många aflägsna trakter att kämpa för det sanna och segra för det goda; och styra alla dem till rätt väg, som ville komma till denna lycksaliga ö.

Sedan satte de sig ned i den höga angenäma löfsalen, som var styresmannens, Albuinons, palats; och som var flätad af höga askar, palmer och svalkande ljufliga cypparisser.

Derunder talade de mycket om ön, och om den värdiga höga tjensten; och åto af drufvor, som upprunno kring deras fötter, under det de talade.

Men då sade engeln till Albion: ännu ligger en sak öfver mitt sinne, hvilken jag nu skall lemna till dig, att bestyra om; efter du är vår trofaste öfverman, inför Gud.

Här äro fem palatser i åtskilliga landskap af denna täcka Guds ö, hvilka nu stå tomma; ty när vår förre hufvudman kallades ifrån oss, tog han de älsklige med sig, som bodde i dem, och som skötte dessa embeten; emedan de voro honom oskiljaktige i deras håg.

En hög hjelte behöfva vi, som fägnas att uppoffra sig för andra. Hans tjenst är, att vaka öfver oss i ett torn af agat, som ligger vid ena slutet af floden, och vetter åt det oändliga ljushafvet. Vet du, att skaffa oss någon?

En ädel tjenare, förständig i läkedom, önska vi ock. Hans hydda af jasminer ligger här icke långt ifrån ditt palats. Hans embete är, att allraförst emottaga dem som komma hit, och tjena dem så, att de småningom och ganska klokt införas i anedrägten af vårt lif. Ty flera svimma i början, innan deras väsende hinner resa sig till from och trofast skönhet.

Men en ståtlig och ganska skön man längta vi mycket efter. Hans syssla är, att bo i en täck grotta af glänsande musslor, som äfven ligger på hafsstranden vid andra slutet af floden. Han skall anföra och styra flere af våra öfverläggningar, när du är borta, med ärlighet och högsint tal: så att vi lefva rätt inför Herren Gud, då hans lif inflyter ibland oss.

Slutligen önska vi tvenne ädlingar, svärmande och ganska ljuflige. De skola vistas i särskilda nejder af ön. Höga kullar med poppellundar äro deras hemvister; men deras embete är, att, jemte andra månge som redan äro här, underhålla oss med sånger och berättelser om saliga ting, efteråt, då vi samlats till gudstjenst.

Sedan Albion begrundat detta, gingo de ut, för att skåda omkring sig; men Nuna blef då ensam i löfhyddan. Hon menade: detta lär nu vara min eviga boning! Och hon begynte glädjas af sitt innersta begär, så att hennes mun stilla flammade, då hon tyst tackade Gud.

Ty hon tänkte: sällan går jag bort utur denna allrakäraste dal, fast ock Albion reser omkring i alla Guds verldar. Hans vif skall vara hemma och sköta allting emellertid.

Och hon vred en olivqvist tillsammans om sitt hår: ty jag är qvinna åt hela öns styresman; de skola igenkänna hans värdighet också på mitt hufvud, och veta, att äfven jag vill tjena dem trofast; sade hon.

Derefter ordnade hon allt inom hyddan till skönhet; och plockade löf af ananas och lindar, och alla täcka blommor. Dem bäddade hon tillsammans i en säng vid hyddans östra sida, vid foten af en doftande häck, och lade sidendukar derofvanpå, och uppställde visa tecken öfver allt kring väggarne, leende; ty hon tänkte, Gud skall lefva hos oss.

När Albion kom åter, fägnade han sig öfver allt det hon hade gjort; så att de begynte älska hvarandra, stund ifrån stund oändligen mera; ty de voro menniskor, och kunde ej nå någon gräns.

Men under det de voro tillsammans, förnummo de i hvarandras ögon alla sina samtal, och på läpparnes fina löje förstodo de hvarandras vilja, och i pannans rörliga veck läste de berättelser om lifvets höga gåtor, ömsesidigt. Låtom oss ofta tala på detta sätt, sade de; ty orden gå så långsamt. Vi hafva oändliga meningar, att tyda för hvarandra!

Så lefva de nu till evig tid.

Ingenting vidare förmäler denna bok om alla de ting, som Albuinon uträttade i himlarnes trakter, och på jorden, sedan han blifvit styresman för Murnis, hvartill Herren Gud hade korat och renat honom, allt ifrån det han var född i Armoricas land. Det blefve oändliga taflor.

Blott det omtalas ännu här, huru Albion öfverlade att fylla de tjenster, som den andre Murniden nyss nämnt, och som borde skötas ibland dessa hans medenglar; men hvartill ingen var skicklig af dem som redan funnos der, emedan de voro upptagne till andra förrättningar, och hade andra lynnen.

Nu sände Gud en ljus blixt, att flyga genom hans minnen.

Albion reste då ut ifrån den lycksaliga ön, och sade: jag skall kalla hit mina vänner, som jag kände den förra tiden; ty de undergingo mycket. Så steg han upp på ett högt berg.

Och under hans frånvaro satt Nuna ensam. Men hvarje qväll tog hon en fågelhamn på sig, och flög ifrån träd till träd, och sjöng näktergalens visor för alla Murnis, att de skulle fröjdas inom sig. Den tonen klingar äfven ned i alla älskandes bröst på jorden, när qvällen nalkas. Det är ilimeakoms röst.

Då Albion kom upp på bergets spets, blickade han genom många verldar, och såg flere vänner. Han upptog den angenäma sanjâri-pipan ur sitt skärp, och blåste så att de hörde honom.

Då kom en häst med svajande man nordanifrån. På honom red en man i hjelterustning; men när han nalkades, märkte Albion att det var Aisbrand; och då han kom närmare, syntes äfven Solaviv sittande i hans famn, tillsammans såsom enade englar. Hon såg ganska enfaldig och fråglysten ut, lik den, som ingenting i verlden vet. Hon var öfver hela kroppen klädd i späda anemoner.

Säg mig, hvad är din vilja, stolte älsklige man? här står jag inför dig, färdig att strida för eder! Och Aisbrands hjelm glimmade, då han talade detta.

Men Albion förde honom in ibland Murnis, och när Aisbrand kände deras lif omkring sig i en ånga af styrka och mildhet, fägnade det hans innersta; och Solviva undrade på alla vackra ting, som hon såg, begärande veta hvad det var; ty hon sade: jag är ännu klok på intet.

Då förde fursten Aisbrand till ena yttersta ändan af rubinfloden, som gick midt igenom ön; och der stod ett högt torn af agat, blandad med chrysopras.

Detta är ditt hem, hjelte; vill du bo ibland oss? Du skall då på denna sidan vara en väktare af den förlofvade ön. I de höga agatrummen skall du bo, och skåda ut öfver den oändliga ljusrymden, om någon trånar att komma hitåt, och tjena den. Du skall ock ofta resa med mig kring alla verldar på mina stridsfärder. Och Aisbrand fägnades.

Men allt som guldpipans ljud hade klingat kring rymderna, kommo flera vänner. De sågo nu en grann slup af lysande silfver, hvars ljusblå sidensegel svajade fram öfver strålhafvet, under det den nalkades ön.

När de seglande voro framme, försvann båten i en ljus dimma. Arginaldo stod på stranden, och vid sin sida förde han Stellamira, den värdiga, ädla.

Han gick i en lysande mantel och var ganska vältalig, under det han vandrade omkring med sin gemål. Äfven hon var klädd i en ädel drägt med hvitblå fylliga veck, och hon svarade honom med förståndiga, väl sammansatta uttryck. Ty de förundrade sig öfver allt det nya de här sågo, och ett fint högsint löje hvilade öfver deras mun.

Albion helsade dem och förde dem genom alla nejder, så att de kommo till musselgrottan vid andra sidan af flodens slut. Vill du uppfylla detta embete? frågade han den ädle, och beskref det för honom.

Då gladdes Arginaldo, att han med sitt tal skulle vara många menniskor till nytta, och han lofvade Gud, sägande: också Stellamira skall vara många till en föresyn i oskyldiga vackra seder.

Men fursten bjöd, att de skulle följa med honom. Ty han hörde nu en tung rustvagn åka på fjerran afstånd, och sade: visst kommer nu den jag väntar!

Vagnens buller tystnade småningom, och den försvann när de voro framme. Då sågo de en lustig from man komma emot dem; ty det var Theramonte. När han blef varse Albion bugade han sig till marken ödmjukt, och ville kyssa hans fötter, sägande: herre! jag hörde din pipa, och kommer nu ifrån stjernstaden, der jag väntade tills nu.

Omkring hans väsende sågo de Azilia sväfva, såsom det vänliga skalklynnet, hvilket gerna vill tjena med munterhet. Och de voro begge ringa klädde, i dunkla drägter.

Fursten bad dem, att de ville bo i jasminhyddan, som låg nära hans eget hem; och att de med kloka lämpor ville emottaga alla Murnis, som först kommo till ön, och tjena deras svaghet med bistånd i begynnelsen. Men jag vill gifva eder bättre kläder för denna höga tjenst, sade han.

Nej — nej, svarade de; ty vi hafva sjelfve nu aflagt allt sådant: vi vilja gå efter alla; och den, som ringast är, skall icke prunka. Då begynte Albion älska dem af innerlig håg, för dessa ords skull.

Theramonte sade efter en stund, då de voro ensamme: o Azilia, är icke detta sjelfva visdomen? Eller har du sett en sådan kraft med mjukhet förenad? Hans ord äro höga och få, såsom den eviga sanningens. O Albion! Albion! huru oändligen vill jag icke hafva dig till min beherrskare, näst Gud. Ser du, Azilia: han framgår blott klädd i en majestätisk zaïf. Blott ett bälte af arjevan bär han, och hans guldlockar falla för den stilla vinden, till en

krona kring hans hufvud. Så började de begge hålla deras beherrskare ganska kär, och sade: här vilja vi lefva evigt.

Snart hörde de tvenne underbara toner genom luften: den ena kommande ifrån vester, och ifrån öster den andra, såsom röster af tusen flöjter.

Albion log härvid; ty han viste nog hvilka de voro, som nu svarade på hans pipa. Då kom på den ena sidan af ön Hermios med sin väna nordqvinna, och på den andra sidan anlände andre.

Albion gick fram och räckte Hermios en broderlig hand: stryk nu bort den sista tåren ur dina blida ögon, Hermios; och glöm alla qval.

O Albion! Albion! du lefver? så herrlig och hög lefver du, att jag svårligen skulle igenkänna dig, om icke de eviga grunddragen hos dig alltid vore desamme. — Så log Hermios i mycket vemod emot fursten, och såg så ganska vek ut. Han bar doftande umjukransar kring armar och bröst, och var skön som ett höstminne af sommaren.

Stig upp i denna poppellund med din guldharpa under armen och sätt dig på denna kullen: vill du förblifva ibland oss vår eviga vän?

Då rodnade Hermios af glädje: o gifver du mig den saligheten, Albuinon, att evinnerligt få sjunga ibland eder? Då får jag stödja mig mot din arm, du starke!

Men Albion undervisade honom om alla hans sysslor: huru han skulle anföra en del af Murnis vid deras högtider, med lifsälla sagor höja deras håg, och stämma dem till vif.

Strax ropade Hermios otalige Murnider omkring sig, och begynte knäppa på sin harpa för dem; och log emot dem, sorgligt, såsom månen om sommaraftnar, efter regnskurar.

Ragnhild gick dervid fram ibland dem med starka fast lätta steg, så att det ännu understundom syntes, som en brynja skulle vilja glänsa öfver hennes bröst; och hon manade sina systrar ibland Murnis till hög försakelse der försaka behöfdes; och hon förtäljde för dem om svärmiska, förvånande ting, som lågo i hennes håg. — Murniderna i dessa nejder fägnade sig öfver dem alla högt.

Från en annan sida nalkades åter en man och en qvinna, så underbara, som en sorlande källa i den tysta natten. De höjde blyga blickar omkring sig.

Kommen j renhjertade, sade Albuinon, till det rum, som af evighet är eder beredt af Herren! — Almon nalkades då trofast, och Lucinda vågade uppslå sina ögon. Hon syntes i en mjellhvit slöja såsom en klädning ifrån hufvud till fot; och hennes svarta lockar lindade sig tigande kring hennes kinder.

Då visade fursten för Almon den klara källan och lunden der deras boning var, och sade honom hans embete. Och Murniderna i denna nejd samlades uppmärksamme omkring dem.

Lucinda gick in ibland dem stilla, såsom en vän af evighet brukar, och kysste sina systrar till en ljuf helsning; ty hon menade: detta tillhör Almons qvinna att göra. Men hon talade intet.

Alla, som sågo hennes blyga anlete, både ynglingar och unga qvinnor, gladdes; och voro dervid så fromme, i sin tysta håg, att de i renhet inför Gud uppgingo såsom rinnande bäckar, deri sanning flödar.

Såsom vår fäderneflod, den klara Xenil, så skola de vara i sina lynnen, tänkte Almon, och började djupt begrunda det embete han fått: huru han med ren lära skulle föra dem till Herren allt närmare, och huru han ofta skulle samla dem omkring sig i sin lund, att lära dem gudatankar; ty han var en ganska klok man, men icke så mjuk.

Ofta samlades Murniderne, sedan deras arbeten, hvart för sig, voro slutade; och desse nye alle voro icke sämre, än månge af dem, som förut lefvat der. De omtalade då för hvarandra huru Gud alltid ledt dem, och fört dem i hemlighet till målet, der de nu voro, och dit de framdeles allt ännu kunde komma.

Ty de sade: skola vi evigt här förblifva? vi veta det icke; men Gud vet våra vägar. Oss blommar salighet öfverallt.

Äfven buro de icke alla här längre samma namn, som de burit på jorden; utan de blefvo tecknade med nya namn, till fullständigt uttryck af sina innersta lynnen. De klingade i sådana ljud, att de af ingen jordisk mun kunna nämnas.

De, som voro ädlast af Murniderne, samlades oftast på det stället, som kallas Guds dal, och arbetade der tillsammans: fast ock Albion ofta med Aisbrand var borta på långa tåg. Då sågo de kärast Nuna ibland sig, och lyssnade på hennes näktergalssång om aftnarne.

Här ändas nu mabinogion om bromo och yoni; och om Murnidernes ö, som är yoni i denna andarnes verld.

En af Murnis sade till en annan: visst är Nuna den oskyldigaste af oss alla; ty hon är icke alls klädd.

Endast en fin rosenslöja viftar ifrån hennes högra axel såsom ett skärp nedomkring hennes väsen, och en mörkgrön olivqvist har hon virad kring sitt hår, då hon går i dalen.

Dock är hon i sanning den skönaste och blidaste af alla, som synas i vår himmel.

Ja, svarade den andre Murniden, det är som du säger. Men, om jag dock finge höra ett enda ord ifrån hennes mun, huru ännu saligare det skulle göra mig! Ty nu går hon alltid blott såsom en syn midt igenom våra samqväm.

Huru talar du, broder? sade åter den förste. Nej, ett ord vill jag icke höra; ty jag har understundom hört henne tala om några ringa ting, som hon bestyrde. Det är förmodligen det enda hon nyttjar ord till. Och det var obetydligt.

Men när hon gifver mig en af sina blickar! Då synes hon så täck i grunden, som hennes panna är klar, och hennes bröst är som en spegel af ren ömhet. Hela hennes väsende doftar fram såsom sjelfva det lefvande djupa.

Sådana blickar gifver hon oss ofta; ty hon är vår förnämsta. Det är vår glädje af henne. I en enda af dem läser jag flere höga utsagor, än jag kan fatta i tusende skrifter.

Derföre skola vi se och lyssna.

XXXIX.

Silkesharen på Hagalund.

FÖRSTA BOKEN.

I den romantiska trakten strax utanför Stockholm ligger Haga lustslotts förtjusande park. Denna begränsas på vestra sidan af stora landsvägen, löpande från hufvudstaden till Frösunda och Järfva. Slottsparken är inhägnad, men har på ett par ställen grindar. Det tillhör icke historien att vid detta tillfälle tala om det majestätiska grindpar, som först möter, och som ligger gent emot den i stora landsvägen inmynnande bivägen till Solna. Med förbigående deraf, nämna vi allenast att de andra Hagagrindarne befinna sig längre bort, der de göra front mot bivägen till Drottningholm. På denna punkt är det som ett värdshus ligger, benämndt Hagalund: gammalt, berömdt och af vidsträckt inflytelse.

Vid innevarande berättelses epok bestod Hagalund af tvenne små karaktersbyggningar, som lågo midt emot hvarandra, och hade en gård emellan sig. Scenerna här börja i den venstra byggningen, hvarest den egentliga värdshussalen var belägen, och genom hvars två fönster man blickade öfver gården till den andra byggningen. Personerna i värdshussalen äro först tvenne och sedan flere, såsom det visar sig i uppträdena.

Scen I.

Groman. Af alla, som gå in med fötterna, är det ingen som misshagar mig till den grad, som Annette, just Annette.

Grönström. Men . . farbror är för granntyckt.

Groman. Granntyckt, Grönström? Ja, jag är granntyckt. Och måste jag icke vara det i en så vigtig sak, som den jag förehafver?

Grönström. Nå, skulle då Annette också gå in med fötterna, så går hon likväl ut med magen; och det qvittar.

Groman. Qvittar, Grönström? Nej, det hjelper alls icke.

Grönström. Men ett ord, bästa farbror, mellan fyra ögon —

Groman. Fyra ögon? Då jag icke ser på mer än ett öga, skall du icke tala om fyra, när vi äro tillsammans. Ingen otäckhet! Jag tycker ej om sådant. Hvad ville du säga, min vän?

Grönström. Emellan huru många ögon som farbror då behagar, påstår jag, och har alltid påstått, att då man, som farbror Groman, rest ifrån Upsala för att sätta värdshus i närheten af Stockholm, hyra sig lägenhet, och bese uppasserskor —

Groman. Just det, Grönström! Är det icke just då man måste vara granntyckt? granntyckt som sjelfvaste hin håken? Om jag icke är noga nu, tror du ej kunderna skola blifva det sedan? Jo, min bror, de skola mista smak för maten, om de få se ohyggliga flickor komma in med tallrickarne. Jag begriper denna invecklade sak.

Grönström. Ja men, herre min gud —

Groman. Jag har hyrt Ålkistan, bror lilla, och jag skall slå mig ut på Ålkistan, derest jag kan få alla mina saker riktiga. Nu kuskar jag omkring med dig, Grönström, såsom kännare på alla de största ställena: Albano, Stallmästargården, Norrbacka, Hagalund här, Järfva — ja, det må barka utaf ända till Barkarby, om så skall vara — för att taga i sigte hvilka flickor jag bör städja. Jag behöfver knappast stort mer än en enda; men präktig. Jag tror nog, att alla vi här se, blifva lediga åt hösten: de titta så högst förargligt och stingsligt omkring sig, så nog vilja de flytta, det märker jag; och jag hoppas uppriktigt, att jag, mot en billig stegring af lönen, kan bekomma hvilken jag önskar. Det beror för mig alldeles hiskeligt på, att få en ypperlig menniska. Jag skall säga dig en sak, Grönström: jag är förbi, jag är om inte, jag är rakt slut, om det misslyckas för mig

på Ålkistan nu. Derföre ville jag så grufligt gerna att det skulle lyckas.

Grönström. Jag har sagt farbror min tanke, och den går jag icke ifrån. Annette är den bästa. Hon är dubbelt så bra som Lisette.

Groman. Dubbelt? det tror jag. Annette är en gås, en verklig gås. Hon går alldeles som en gås. Men Lisette är en gåshalfva. Hvad är det för konst att vara dubbelt mot henne?

Grönström. Annette är min favorit.

Groman. Men fins då här inga andra att välja på?

Grönström. Jag tror knappt. Det är verkligen visst att jag värderar Annette.

Groman. Ingen mer? Jag kan icke begripa det. Jag anser Hagalund som kronan för alla Stockholms utvärdshus, norrut. Ty, säge hvad man vill om Grafström i verlden, fast han slutade galet och blef kapott, ett snille var han i alla fall, det kan icke hjelpas: och en fader var han för allt hvad utvärdshus heter, norrut. Hvad betydde väl Hagalund före Grafström? Han har fört detta magnifika ställe till sin spets: han har grundlagt Sundbyhof: Albano har han så godt som skapat: af Ålkistan har han gjort otroligt. Han har gått under, det har han. Men det har också jag, Grönström; och det gör hvar och en, som icke står sig. Hvilka onaturliga tider? Se der! se der! springer icke en öfver Hagalundsgården till andra byggningen med en krokan på armen?

Grönström. Få se? Ja, det är Lina.

Groman. Lina? Nå, fins det icke en till då?

Grönström. Hon bär icke en krokan, farbror. Få se? Hon springer öfver till andra byggningen med en kanin på armen. Det är en silkeshare, farbror.

Groman. Hvad betyder det? Är det modet i Stockholm att äta sådana nu?

Grönström. Ah — se nu trippade hon in genom porten derborta och försvann med haren.

Groman. Men — silkesharar — jag begriper icke det. Hvad göra dylika djur på ordentliga och solida värdshus, såsom jag alltid ansett Hagalund?

Grönström. Det måste vara resande i andra byggningen, som Lina passar upp på.

Groman. Men då har Hagalund alldeles förfallit? Ickorrar i burar, markattor, tyskar, hundar och italienare nyttjas blott på sämre restaurationer, der man håller för pöbel, som man måste roa med upptåg och narra att icke se hur dåliga varor man bjuder. Jag fruktar du är närsynt, Grönström?

Grönström. Jag såg honom klippa med sina röda ögon.

Groman. Det kan vara ett lindebarn, som de resande föra med sig. Sådant händer. Jag mins ett år hos Tidlunds, dit jag kom som kypare från Östmarks i Upsala — nå, det var i våra unga dar — då hade jag mina två i behåll — ah —

Grönström. Jag såg precist svans på haren!

Groman. Den tiden egde jag mina begge ögon. Hade jag dem nu, så vore jag icke så enögd som jag är. Men så går det, när man blir oskyldigt öfverfallen i slagsmål man ställt till för kunders räkning. Som jag säger — det var ett af de goda glada åren hos Tidlunds — eller var det hos Lindemans? — och det kom bud in ifrån ett resande herrskap, att de ville hafva välling åt ett litet barn, som de förde med sig. Välling? ropade källarmästaren. Hahaha! det var bara spektakel, du. Det var bankopunsch de ville ha: och lindebarnet, som de fört med sig, det var en tre alnars lång notarie, tjock som sex i ansigtet, och eldröd, du! — och som redan vid fjorton år svurit bort sin själ på att aldrig smaka vatten. Jon du? Hvad säger Grönström? Ack, det var roliga, snälla tider.

Grönström. Ts, farbror. Se öronen! Nu kommer Lina ut med honom på armen igen. Hon går hitåt öfver gården.

Groman. Lina? Det var bra, så får jag bese henne. Låt oss stiga närmare fönstret. Hvad hon för sig? Kavåt! Lagom är bäst, likväl. Bra — alldeles ypperligt! Bra — åja, mycket bra. Så der: just så ja. Hvilken värdshusflicka? Herre Gud om jag kunde ackordera med henne.

Grönström. Se nosen då? Nej, vet farbror, det kan omöjligen vara ett lindebarn.

Groman. Lina nalkas rakt hit öfver till oss i det här huset? Hon kommer in i salen! Det var ståtligt, så får jag tala förnuft med henne.

Grönström. Hon skall otvifvelaktigt mata haren åt de resande.

Lina inträder.

Groman. Ett helvetes superbt väsen på menniska!

Grönström. Godag, Lina lilla. Godag — men var då ej så förbannade snäf —

Lina. Hva' falls?

Groman. Hör, söta flicka: huru pass gammal är du? Du behagar mig — åt hösten —

Lina. Hva' falls?

Groman. Du är en galant menniska. Nej kors, stanna! jag har något att säga dig som är vigtigt.

Lina. Det rör mig icke.

Groman. Hm: men jag vill hafva biffstek; och dessutom måste jag tala med dig om hvad som är för rasande nödigt —

Lina. Det får herrn säga åt Annette. Jag står före i byggningen midt öfver.

Grönström. Goda Lina, var icke — se så för attan! nu sprang hon bort. Ja, så göra de alltid.

Lina går in i ett sidorum med silkesharen på armen. Herr Adrian Westermark, i officersuniform, inträder ifrån gården, och kommer hastigt in i källarsalen, der Groman och Grönström befinna sig.

Scen II.

Officeraren. Aj, här är folk inne? Gör ingenting. De måtte väl veta så mycken hut, som att draga sig in i hörnet. Men — är det visst? Skulle det vara här på Hagalund? Jag måste se efter ännu en gång, hvad tröst min vackra kusin Augusta tillskrifvit mig hemifrån, innan de foro ut. De äro säkert redan anlände hit, det ser jag på vagnen.

Han tar upp en biljett och läser halfhögt:

"Bästa Adrian! Jag skall strax på eftermidda-"gen i sällskap med din far inträffa på Hagalund; "ty han reser bestämdt ut till Drottningholm i dag, "och det bara för att slippa se dig, Adrian, och "undvika allt samtal. Håll dig då på Hagalund i "grannskapet; men, för Guds skull, osedd och för-"klädd: din far är rysligt ond. Jag har utfunde-"rat huru jag skall kunna korrespondera med dig "på stället, för att gifva dig avis — stund efter "stund, ty det är högst vigtigt! — huru det är "fatt med gubben, och om någonting låter vända "sig på humöret. Din fars hare kommer säkert "med; ty det djuret vet du väl han aldrig kan lem-"na hemma, och —"

Fortfar att läsa, men tyst. Derefter säger han för sig:

Haha! Nå än se'n? Godt — bra — jag skall så göra. Jag måste således dröja, för att afvakta den brefvexling hon här tänker anställa med mig. Få se, kusin Augusta lilla. Arflös? Jag, precist arflös? Kuriösa infall. För att den orimliga gubben förvärfvat all sin hiskliga rikedom sjelf, och ingenting haft vett att ärfva, vill han disponera sitt goda efter behag och kommendera mig att blifva det jag icke vill. Det är ohyggligt. Ifrån denna stund är min far en tyrann. Jag har lust att betrakta honom definitivt som despot. Men minsann tycker jag icke om gubben för så mycken karakter. Det är ruter i honom: jag känner igen mig sjelf. Ts! huru skall jag hinna likväl? saken måste nödvändigt vara uppgjord till klockan fem i eftermiddag, då jag skall ut på Ladugårdsgärdet till lägret, träffa chefen, och gifva svar om ackordsumman åt den der andre. Sch! Hvarmed skall jag fördrifva tiden? Hvilken oändlig befängdhet att ingen menniska kan undvika att hafva en far? Låt se: jag måste öfva mig uti att vara förtviflad. (*högt:*) Jungfru! jungfru der!

Annette (störtar in). Jag kommer! jag kommer! Kors i allan dar!

Groman (till Grönström). Se nu bara på den saten, huru hon går in med sina fötter igen?

Grönström. Sch, farbror. Låt oss sitta afsides och märka ord.

Officeraren (för sig). Huru stod det i brefvet? Få se? Jaså, aha. (*högt:*) Gif mig harstek!

Annette. Fins icke. Jag skall gå efter matsedeln, så får herrn välja.

Officeraren. Hvad? Matsedeln? Hon måste icke vara den rätta. Drag åt Blåkulla!

Annette skyndar ut.

Groman. Ser du, lilla Grönström? så tala kunder, när de icke tycka om en uppasserska. Uff — uff, du! han slår knifskaftet i bordet!

Grönström. Har då farbror aldrig hört sådant i Upsala? Var bara icke häpen.

Officeraren. Jungfru! Fan annamm —

Lisette (störtar in). Gubevars! Åh gubbevars då —

Officeraren. Tag hit harstek.

Lisette. Ges ingen hare i dag.

Officeraren. Hvad? Icke heller hon? Drag åt skogs: jag vill ingenting äta.

Lisette går ut.

Groman. Grönström, äfvenså skulle det gå med mig på Ålkistan, om jag vore olycklig nog att nyttja Lisette. Nej, du.

Officeraren. Jungfru! jungfru! jungfru!

Lina (kommer in från sidorummet). Hvad behagas?

Officeraren. Harstek.

Lina (blinkar). Ska' bli! Kommer strax.

Hon går.

Groman. Ja, just så! Hörde du, Grönström? Så låter rätta svaret. En rar, en fördjefla rar tös, den Lina. Jag gör henne en hvit sidenbindmössa öfver lönen, om jag är kapabel att bekomma henne.

Lina återkommer med silkesharen på armen, går fram och nalkas herr Adrian Westermark.

Lina. Var så god, innan tillagningen, och bese haren först. Säg, om han skall kokas, stekas, frikasseras eller — karkassoneras kanske?

Officeraren. Förträffligt. Gif mig, så får jag känna honom i hullet: jag skall strax afgöra.

Lina (för sig). En löjlig herre. Men jag gör som hon bedt mig.

Officeraren. Du vet icke något namn på haren? Ett fruntimmersnamn till exempel?

Lina. Hm, nej. (*hon tecknar hastigt öfver sitt hufvud*). Italiensk halmhatt med gula band, och en liten chair kolorett om halsen.

Officeraren. Bra. Haren är af ett godt och äteligt slag. Ett skönt djur.

Medan Lina vänder honom ryggen och tillika skymmer honom för de andre begge i salen, undersöker herr Adrian silkesharen, och träffar vid halsen under den tjockaste ullen en liten hopvikt biljett, fästad med ett band. Sedan han hastigt genomögnat brefvet, skrifver han svar med en blyertspenna och infäster biljetten åter i ullen. Derpå vänder han sig till Lina:

Se så, min vän! Tag honom igen, och bär honom till — köket. Der — låt se — lemna honom åt — alldeles. Koka haren hel, med hår; och kom derpå tillbaka, får jag bese honom åter, innan

han stekes. Allons! Se här till sås *(ger henne drickspengar).*

Lina. Det skall ske. Men förlåt, om det dröjer litet; ty köket *(blinkar)* är midt öfver gården.

Hon aflägsnar sig, med haren på armen.

Groman. Satans artig flicka. Säg du hur nöjd han var med alla hennes svar? Henne skall jag hafva promt.

Grönström. Tro icke, goda farbror, att alla kunder äro som denne. Han, för sin del, är galen. Att begära harstek, och se på lefvandes hare förut, och vilja hafva honom kokt med hull och hår, och derpå stekt, men bedja åter få in honom före stekningen, och dessutom — nej, vet farbror. Se — se bara, hur han sitter derborta och grubblar för sig sjelf, alldeles som en Storsultan på Godahoppsudden?

Groman. Nå, om det icke varit bruket i vår ungdom, så kan det väl bli. Jag finner intet ondt uti att vilja se på sin stek i förhand.

Grönström. I vår ungdom? Jag, för min del, är ung ännu.

Groman. Mina kunder skola ganska gerna få se på allting hos mig. Vid Ålkistan skola de få betrakta ålarne i sjön, och bestämma hvilka de vilja hafva uppfiskade. Fåglarne i skogen skola de få peka ut. Äfven om mina höns skola de få säga, hvilka de vilja hafva ägg utaf, så skola de få värpa.

Grönström. Farbror är icke dum, tror jag? haha.

Groman. Nånå, jag talar litet poetiskt nu så länge. Men vi hitta väl på råd. Saken är bara att göra alla till viljes, så har man sin utkomst. Galen? Gud gifve alla vore så galna. Han sitter derframme så förnäm, som om han redan vore serverad och endast önskade betala. Jag tycker om detta utseende.

Grönström. Han sitter i tomma tankar. Han ler emellanåt — åt sina blifvande sporrar, förmodligen.

Groman. Gerna för mig. Jag tycker om sådana personer. Hvad?

Grönström. Han slog sig för pannan.

Groman. Han slog ihjäl en mygg, som klef honom i hårfästet. Det gjorde han rätt uti. Härinne är obegripligen med yrfä? De skulle hafva hårduksfönster på Hagalund. Ah — Grafström fins icke mer!

Grönström. Vet farbror, jag blir hemsk för honom —

Groman. På Ålkistan skall jag hafva allting, det säger jag, både hårduksfönster och luckor, åt hösten: såvida det blir mig möjligt att bekomma Lina. Ty på henne hänger, rent ut sagdt, hela mitt ödes framtid.

Grönström. Farbror — han kastar på oss de vildaste ögon, fast ändå rätt klara. Han skulle kunna kallas en satans vacker karl, om icke —

Groman. Nånå, han blir väl äldre och hyggligare. Han får nog mera skägg med tiden.

Grönström. Det är icke det som fattas honom.

Groman. Han ser nästan för ung ut.

Grönström. Det är en valp, en julp, en verklig laps.

Groman. Han är säkert törstig. Jag har sett detta utseende på personer. Vore jag på Ålkistan, så skulle han få befalla in vin af mig.

Grönström. Jag ville helst gå ut: jag blir orolig. Bästa farbror Groman, adressera sig till honom. Han förgås af behof att yttra sig.

Groman. Tror du det, Grönström? Men jag är icke värden sjelf; det passar sig icke för mig att tilltala folk. Hm — min herre!

Officeraren. Hvem talade?

Groman. Jag — — nästan. Förlåt likväl.

Officeraren. Har jag sagt något åt herrn?

Groman. Nej — tror jag. Ursäkta!

Officeraren. Blanda er ej i andras göromål, herre. Gör som jag: ät upp er mat, betala, och drag åt hel — singland.

Grönström. Låt oss gå, farbror.

Groman. Herr löjtnanten skulle vara kapten — kanske major vid Helsingarne?

Grönström. För Guds skull, säger jag, haf tand för tunga.

Officeraren. Mine herrar! Är detta icke ett allmänt rum för ankomna? Får icke hvar och en sköta sig sjelf?

Groman. Förlåt mig. Jag ville blott säga, att jag är — på Ålkistan —

Officeraren. Fan heller. Ni är på Hagalund, och måste hafva vett.

Groman. Jag anhåller bara ödmjukast, att herr öfverstlöjtnanten behagade göra mig den äran på Ålkistan — åt hösten.

Officeraren. Är mannen galen?

Groman. Der skall serveras hare. Haren skall få beses förut. Hel och hållen med ull och öron skall han få kokas, om han vill. Han skall få stekas med svans, såvida herr öfversten befaller, allt efter smak, ehuru jag bekänner att jag icke förr sett sådant omtalas.

Officeraren (för sig). Han är bestämdt galen. Eller också har han märkt ord? *(högt:)* Hvad säger ni? Hare med ull och öron?

Groman. Ja; också ål. Helst ål. Ty derföre heter det Ålkistan.

Officeraren. Herre, jag tål icke malpropra dumheter.

Groman. Och uppasserskorna skola blifva utvalda, det försäkrar jag, allihop.

Officeraren (för sig). Han har märkt någonting, det är klart. Men jag måste inöfva mig uti att vara förtviflad, så att jag har den talang jag behöfver, när jag råkar min far. *(Tar i värjfästet).* Herre! karl! figur! Utvald, säger ni? Nej, var så god och spring icke bort. Utvald uppasserska? Ni är sjelf högst utvald — vänta —

Groman. För Guds skull, låt mig gå, herr löjtnant; jag vill allenast betala min lilla förmiddagsdéjeuner.

Officeraren. Helvetes mesar! svara mig, hvad ni har menat med edra orimliga utlåtelser?

Annette och Lisette inslörta, springa kring bord och stolar, och ropa: stilla! stilla! för Guds skull! — Herrarne Groman och Grönström begifva sig ut, och de begge flickorna efter dem.

Scen III.

Officeraren (ensam). Ett par hundsfottar. Men utan tvifvel några fullkomliga narrar. Haha — Adrian! jag begriper icke ditt lynne i dag. Nånå, min ställning är ogudaktigt svär, jag medger det. Arflös? Och det just i det ögonblick, då jag mera behöfver penningar än allt annat. Ts! hvem kommer?

Lina inträder med silkesharen på armen.

Lina. Var nu så god och känn efter. Jag tror han skall vara anrättad. Aha? de öfriga herrarne äro ute. Godt.

Officeraren. Tag hit, får jag se. *(för sig:)* Den som viste, huru mycket uppasserskan sjelf vet af hemligheten.

Lina. Får jag duka?

Officeraren. Säg mig, flicka —

Lina. Ja, jag vet ingenting. Det skulle hafva varit oförsigtigt gjordt att låta mig veta någonting.

Officeraren. Du ler? Men du skall berätta mig hvilka de här begge junkrarne voro nyss. De sågo mig egna ut: alldeles som ett par herrar, som tänkte något.

Lina. Ah. Visst icke. De utgjorde ett par källarmästare. Den äldre åtminstone.

Officeraren. Icke farligare? Bra. Och du? Du vet icke sjelf — till exempel hur dags på dagen — haren sköts?

Lina. Herrskapet, som hållit med vagnen, och nu är deröfver i byggningen, kom hit för en qvarts timme sedan. Det är allt hvad jag känner.

Officeraren. Ett litet för vackert djur. Se hur han klipper med öronen och ser på oss? Jag hade lust att sjelf vara en silkeshare.

Lina. Skall jag bära bort honom nu? Jag har aldrig sett finare, yfvigare ull både om halsen och ryggen. Ett riktigt älskvärdt litet kräk. Är han nog betraktad?

Officeraren. Nej. Gå först ut efter en knif åt mig.

Lina (för sig). Hvad? Jag förstår — han vill blifva mig qvitt.

Hon går.

Officeraren. Få nu se *(han uppvecklar harullen och träffar en biljett).* Ett svar? Jag lycklige. Nå, min goda Augusta, hvad skrifver du? *(läser:)* "För "Guds skull, Adrian, visa dig icke: kom icke öf-"ver gården till oss. Morbror fortfar att vara upp-"retad; han är misstänksam som en uf. Akta dig "äfven att förråda något åt uppasserskan; man kan "aldrig lita på sådana. Om en liten stund, sedan "hans älskade hare blifvit matad och ansad, vill "han åka vidare och fara till Drottningholm. Då "får du icke se din far på hela dagen, min stac-"kars Adrian. En slump, en lycka, en veritabel "händelse måste komma emellan och hjelpa dig: nå-"gonting, som hindrar gubben att resa. Men träd "bara icke synligen i vårt grannskap förr än jag "låter dig veta. Vi skola —" *(läser för sig sjelf. Derpå högt:)* Hvad? Hvilken plan? Tack, snälla Augusta. Det skall jag minsann belöna dig för, en dag. Sch! hon återkommer.

Lina (inträder). Här är knif.

Officeraren. Tack. Låt se: gaffel också!

Lina. Men, i all verlden, herrn måtte väl icke ämna skära upp och äta det lefvande stackars kräket? Nej — nej — se bara —

Officeraren. Frukta ingenting. Skaffa mig fort en gaffel.

Lina (för sig). Aha! han är ännu mera behof af att blifva mig qvitt.

Hon går; men ser sig om i dörren, innan hon tillsluter den.

Officeraren (efter slutad läsning:) Det här är ganska bra. Nu skall jag skrifva svaret. Men låt mig fundera. Bra, ganska bra. Du har rätt, Augusta; vi skola verkligen göra så: hahaha. Att man kan vara kapabel att ega en sådan far, som jag! Men det är i botten en gudomlig gubbe. Det kallar jag en gammal man med styrka, som är i stånd att hålla efter mig så uddhvasst. Jag beundrar honom mera än han sjelf tror. Det är någonting hos honom som jag älskar. Augusta! *det* skall lyckas; och just på *det* sättet. *(Skrifver svaret under biljetten och inveck lar den åter i harullen).* Sch! sch!

Lina återkommer.

Lina. Här är gaffel, och sked, och hela kuverten. Befalls fransk senap?

Officeraren. Nånå, kors: var icke stucken. Hvad är det för en-stingslighet?

Lina. Jag? O min Gud: det händer mig aldrig. Befalls något vidare, menar jag bara.

Officeraren. Se här, tag haren. Jag har funnit honom oförsvarligt okokt. Bär honom åter till det der köket. Säg mig: du är ju i alla skickelser en förståndig flicka?

Lina. Lita på mig.

Officeraren. I den händelsen skall du också kunna lita på mig. Se här litet till handskar.

Lina. Drickspengar nu igen?

Officeraren. Hvad skadar det?

Lina. Tackar allraödmjukast.

Officeraren. Saken är ganska alfvarsam, skall du veta. Jag har likväl ingenting emot, om du skrattar för dig sjelf, i fall du brukar det. Sådant

händer äfven mig vissa tider på dagen. Men laga bara, att du ser barsk och fatal ut, när du kommer med haren öfver på andra sidan om gården, i det der köket. Det är icke att narras med den der —

Lina. Gamla herrn, nej. Jag kan nog tro det. Hon niger och går.

Officeraren (ensam). En nätt Lina. Hon skall icke bedraga mig. För öfrigt, hon må tänka hvad hon vill, så har hon ingenting sett af skriftvexlingen. Nektarljufva infall af min far, att taga haren med sig! att aldrig kunna lefva utan sitt lilla djur vid sidan! En superb gubbe. Och hvad flickan här beträffar — ånej. Man kan endast spåra få händelser, der man blifvit bedragen af värdshusflickor: snarare kan man säga, att det är de, som blifvit narrade. Men — huru länge skall afgörandet kunna dröja? Man måste sannerligen hafva ett tålamod från Herculanum. Till klockan fem i eftermiddag är det alldeles nödsakadt att vara skedt. Att min far skall kunna hålla ut med én så omätlig förargelse? Det är inkommensurabelt, sade Lars Cronstrand; och gubben är en surd qvantitet, det säger jag med: han är absurd. Det är sant, att jag användt 3000 R:dr på fjorton dagars tid; men är det att förskingra? En dissipatör förstör 6000 R:dr på en afton. Jag är tvertom snål, i vissa delar mer än snål. För öfrigt är det detsamma hvad pappa tänker härom, då jag i alla fall ej viker en hårsmån från mina föresattser. Jag skall primo blifva militär, secundo ega Emilie Liljenstjerna, tertio adlas. Dessa tre grundsattser utgöra mitt lifs axiomer, de må förekomma hur problematiska som helst. Min far går också och dras med ett par axiomer, jag vet det nog; men de skola misslyckas, deri ligger skillnaden. Hans älsklingsplan har alltid varit, att hopa tvenne glupska förmögenheter på en hand genom parti emellan mig — min fars kära son — och kusin Augusta, hans systerdotter, den rika arftagerskan efter hans döda syster, hvilken till man hade en lika förvärflysten herre, som min far sjelf: nu död. Det är icke för intet Augusta bor hemma hos sin gode morbror; och han håller af sin pupill obeskrifligt. Men Augusta och jag äro för kloka att älska hvarann. Hon egnar sina öfversta känslor åt sir Joseph Swifton, den på en gång unga dandyn och store financieren: en af de bästa engelsmän jag vet, och som verkligen hedrat vår Skeppsbro genom att sätta sig ned der. Jag skall understödja både henne och honom. Hvilken materialistisk idé, att samla alla penningar på ett enda hufvud, låt också vara mitt? Jag vill ej göra mig så brottslig mot humaniteten. Augusta och jag hålla så mycket af hvarann, att vi på det trofastaste skola bistå hvarann: hon mig i detta, jag henne i det andra. Jag hoppas allt af hennes fintlighet. Ganska sant! Hon har rätt i sitt förslag! Pappa måste betydligt blidkas emot mitt militärblifvande, om han i hast kan återfå sina förhoppningar om Augustas och min, det vill säga våra begge kapitalers, förening; och vi kunna mycket, mycket ogeneradt tala om det med hvarann, då vi icke alls älska hvarann. Men ett ord till! Om jag skulle ingifva min far, att jag egentligen haft ett reellt företag för mig, då jag kastade ut de 3000 R:dr B:ko, fast det såg underligt ut, såsom saker ofta göra. Om jag skulle vara en solid yngling? en hushållare? en snål, en ordentlig karl, ehuru i annan skepnad än vanligt: en räkenskapsförare i hemlighet, en kontorsklaffsälskare — — sådant har man exempel på. Om jag skulle låta pappa inse, att hela mitt officersengagement döljer någonting förståndigt bakom sig? är en ekonomisk plan? utgör en masque för — min själ, låt mig tänka efter. Men hvad skulle väl krigsyrket i hast kunna vara? det begriper jag icke. Kriget är det mest rättframma tokeri i verlden: det kan knappt göras troligt, att någon hemlig storhet smyger i en paradgängares spår, eller, i fall af krig på allvar, förborgar sig i finessen att skjuta ned sin goda vän, den så kallade fienden, hvilken man vill ingenting, och som intet ondt gjort. I forntiden var det någonting uti att slåss och kriga; man hatade hvarann då; man hade hvad som förtjenade heta verkliga fiender; man var fullkomligt galen. Nu, deremot, ler man sjelf åt detta ursinne, och är klok invärtes, ehuru man fortfar att gå i uniform. Och jag tillstår, att jag tycker sjelf ganska mycket om denna klädsel: den har någonting på en gång smakfullt och öfvernaturligt uti sig. Augusta har rätt, att jag är känslig för denna svaghet — eller rättare denna poesi — ty svaghet är det alldeles icke; och jag vill fortfara dermed. Men skulle jag icke kunna uppfinna någonting bredvid här, af kommers, af börs, af sedel-lapp, af räkenskapsverk, till det stora kommerserådets och grosshandlarens, min fars, förtjusning? Hm. Såsom militär kan man ju stå i diskonten? i banken? Man kan ju vara engagerad der — såsom låntagare? Men det är lappri: i långt reellare förhållanden kan en krigare komma. Låt mig besinna mig: arbetskommenderingar: der har jag det. Broanläggningar genom våra ofantliga skandinaviska sandhedar? vägar öfver alla våra kanaler? slussbyggningar på spetsarne af våra talrika berg? Hahaha — hvilka uselheter! Jag kan icke med mindre än göra narr deraf. Det är icke i min smak. Det är besynnerligt, men likväl visst, att jag hyser ett oöfvervinneligt äckel för penningens ärg- och smutslukt. Jag talar här för mig sjelf och kan säga som det är, nemligen, att jag vill bestämdt icke förvärfva det ringaste. Det hänger sig ett visst skamligt, lågt och nedrigt vid penningförtjensten: det är ett kanaljeri deruti, som jag blygs för: jag skäms för min far sjelf, om jag skall vara uppriktig. Det enda nobla hos honom, är att han har mig till son. Jag vet nog hvad man skall säga deremot; men det är ändå så. Själen faller, och håren resa sig vid anblicken af tolfskillingar.

I dem fins intet adeligt; och merendels äro de lika smutsiga till kroppen, som till själen. Om så skall vara, tycker jag snarare då mera om dukater. Men aldrig ser man sådana vid arbetskommenderingar, vid aflöningar, intägter och broumgälder, vid betalningar för intyg, verktyg och saltyg? Nej. I ett hotell eller på ett spelhus kan man få ögat på guld, i fall det går städadt till; dervidlag finnes något af adel och chevalier du bon goût. Jag tycker vida mer om att vistas i hoteller, än på kontor och alla slags arbetshus, till och med kronans. Men — kunde man icke slå fram att egentligen ämna sig till sjöofficer? Resa på kaff —-koff — kofferdi, ehuru som kapten vid flottan? Kofferdi — ah — känn bara hur det ordet luktar muskot, kanel och peppar? Det måste fägna min far. Man säger sig skola segla på Brasilien, Calcutta, Batavia, Amboina — man kan komma ända till Botany Bay: hvilken lycka! Dock nej — den sakramenskade låga hatten på sjömilitären! Kan man se något smaklösare än marinofficerstrekantshatten? Hvad hjelper det, att hafva långa utstående hörn vid öronen, med litet guld hängande uti? Och dessa stickertar vid sidan, som alls inga klingande släpsablar äro: dem kan jag ej undgå att blygas för, ehuru jag med aktning tillstår, att de äro en hel tum längre än köksknifvar. Nej, farväl, sjövapen! Det skall aldrig berättas efter mig, att jag befunnit mig plågad af sjögång. Jag älskar visst utgifter, men icke ignobla. Emellertid får någonting lof att hittas på, för min goda fars skull, det kan icke undvikas. Det är obegripligt hvad flickan dröjer länge med haren denna gång? Jag måste söka rätt på något att förlusta mig med under perioden af min förtviflan. Hagalund är ett lågt ställe. Det är skam nog att ens vara här. Jag har lust, medan jag väntar på skriftvexlingen, att stiga in i kamrarne innanföre, och se om der fins någon menniska som existerar.

Han går in i ett af smårummen. Herrarne Groman och Grönström titta försigtigt in genom dörren från farstun; hvarefter de inträda i salen.

Scen IV.

Groman. Den hetlefrade kunden är borta. Kom in, du! här är nu tyst och anständigt såsom sig bör i en matsal.

Grönström. Jag försäkrar farbror, att det är kommerserådet Westermark, den stenrika Otto Westermark. Jag kände igen hans kalesch och hans angliserade hästar.

Groman. Och du är så lieradt bekant med honom, genom tredje, fjerde man, säger du, att du tror det skulle kunna vara en möjlighet för mig, att —

Grönström. Få låna penningar af honom? Ja, gudbevars. Det är den hederligaste af alla våra kontemporära grossörer, jag hade så när sagt vid hela Skeppsbron. Det vill jag dock lemna; men att Westermark är en i botten god menniska, det kan jag gå i borgen för. Han gör sitt så i all hemlighet, att ingen menniska vet af dem som han hjelpt. Farbror Groman behöfver allenast prestera säkerhet. Huru stor summa skulle till en början farbror tarfva? Hör, hvilket muntert kattrakande emellan flickorna derinne i smårummen? Men det skall icke störa oss. Summan, lilla farbror Groman?

Groman. Ja, Grönström, jag vet icke sjelf huru förfallen Ålkistan nu som bäst kan vara; men nog erfordras penningar till rödt staket, grönt gungbräde och en gul grind. Sådant lockar äldre kunder, promenörer, som med dåliga bröst taga rörelse utom staden och vilja sitta ned medan de hosta: skola medsamma äta en bit, dricka ett glas, icke alltid vatten, fast vatten kunde vara helsosammast. Jag borde derjemte hafva en målad bänk utmed gungbrädet, det säger jag; ty många, som besöka oss, äro så svaga, att de icke våga gunga. Af sådant skall en källarmästare lefva. Men grindar och spjelsoffor kosta! Kägelbana saknas också nästan totalt. Det är otroligt hvad man suskat ned sig på Ålkistan efter Grafströms frånfälle: han hade minsann haft stort skäl att icke dö så hastigt, men det går så. Sedan måste jag kläda upp min hustru från topp till tå: jag vill icke omtala allt som fattas henne — ack, Grönström! det är otroligt. Och mig sjelf? en värd måste se ut. Ansigtet får icke vara det enda glada på kroppen, om det skall förslå. Rock, vest, och jag hade så när sagt permissioner behöfver en man för att imponera. Folk mister så grufligen lätt aptiten på värdshus; det har jag sett. De hafva orätt att fästa sig vid smått; men man måste rätta sig efter ätares fördomar, och gå grant klädd när man är en fattig djefvul. Vore jag rik, skulle jag gerna gå sluskig, det säger jag: jag har sjelf sett huru i Upsala en Nyman, en Forslund, en Douhan, ja ända upp till de högsta och mäktigaste professorer betydt oerhördt, fast ruskiga och okläddа. Har du ej hört talas om Landerbeck, min vän? Men alldeles tvertom förhåller det sig med källarmästare: de måste vara snyggvulna, om man skall anse dem för propert folk. Hvad taket vidkommer, så regnar det in; och jag skulle ändå icke vilja se vatten falla mina gäster i nacken. Nå, vidare? Kan du neka, att allt måste fångas med redskap? Redskap kosta: Grönström, pengar vill det vara. En stor pudel är jag tvungen att ega, som skäller på resande. Det väcker uppseende hos den, som åker på landsvägen; han tittar åt sidan och frågar åkaren: hvad heter det der vackra stället, min vän? — Ålkistan. — Aha, Ålkistan? der den nya, galanta värden från Upsala arrangerat sig? han, som håller så ståtligt och ser så bra ut? dit går jag in på en handvändning, håll!

Så stannar resanden, och allt går bra. Men — Grönström! hundar, som skälla in folk, kosta. Och uppasserskan? Ja, nu äro vi der. Jag tycker om Lina; jag tycker orimligt om henne: men hon blir dyr, det ser jag på alla hennes vändningar. Fast, henne kommer jag bäst ifrån, om jag ger henne ingen lön alls, utan hon får taga sitt ut i dricks-pengar af gästerna. Tror du icke det? Jo, det är det rätta. Men, àpropos på skorstenen, den måste lagas i grund. Man skall icke under min tid säga om Ålkistan, att röken icke viste sig någon utväg. Vet du, bror, under 700 R:dr hjelper jag mig icke; jag rår icke för det. Tror du, att jag får läna 800 R:dr af kommerserådet? Ty när jag tänker efter, är det klokast att jag handlar mig tvenne kor, att slippa köpa mjölk, som andra lagt vatten uti, hvilket är otäckt; och ett parti höns —

Grönström. Men, käraste farbror! gör inga onödiga omkostnader på ett ställe, som, kom ihåg, blott är ett arrende.

Groman. Låt vara arrende: kan jag hjelpa det? rår jag för det? skall jag vara utan höns för det? sitta med en skorsten, som röker in och skämmer bort all mat innan den blir uppäten?

Grönström. Det säger jag icke; men —

Groman. Nå, vill du då att jag skall köpa mina ägg, i stället för värpa dem hemma? Vara utan ägg, är orimligt: det är just skinka med äggröra som mest efterfrågas vid landsvägarne. Nej, Grönström, jag förstår detta bättre; och under 800 R:dr hjelper jag mig alldeles icke, det får jag säga dig rent ifrån; du må göra hur du vill. Också behöfver jag stöflar och galoscher. Se på mina här! Jag älskar visst att gå i skor, hemma och vid disken: men ack, äfven mina skor kippa.

Grönström. Har icke min goda farbror, för att dra in flickan, tänkt på att nyttja kypare? Sådana äro bättre än jungfrurna: de fuska icke så med portionerna, och äro aldrig partiska mot gästerna.

Groman. Ja, kypare, det är nog något. Men jag känner hvad funder en kypare kan göra sin husbonde. Jag mins sjelf hos Tidlunds, då jag var hans kypare. Nej, vet du.

Grönström. Men flickan ger bort mycket gratis åt den, som förstår ställa sig väl med henne. Det har jag pröfvat. Så att, vet farbror —

Groman. Du har ganska rätt, jag känner det också. Bäst vore visst, om jag lät min hustru bära omkring; hon blefve på sätt och vis, hvarken kypare eller flicka. Men — ingen i verlden skulle vilja taga emot mat på tallrikar från hennes hand, då jag, oaktadt alla mina böner, natt och dag, icke varit i stånd att nånsin få henne till att tvätta sig! Ack — huru skall man bära sig åt i denna verlden? Säg mig, hvart man skall vända sig! Jag hyr Lina; jag tar henne, så vet jag hvad jag har.

Grönström. Men farbror skulle gå och servera sjelf. Någon ärligare kan farbror omöjligt få.

Groman. Åh fy. Det skulle just se trefligt ut för en källarmästare. Alla gäster finge säga: se på den? jag tror han passar upp i egen person? Det var en tarflig fan.

Grönström. Hvad skadade det?

Groman. Jag måste hafva en uppasserska. Minst en. Från denna punkt går jag icke.

Grönström. Har farbror redan vidtalat Lina?

Groman. Nej; jag vet icke hvart hon sprungit in med sina harar. Hon är ofantligen rask och älskvärd. Hon kunde till sluts göra Ålkistan absolut lyckligt för mig. Jag bygger med visshet all min framtid på henne.

Grönström. Nånå, visst.

Groman. Dessutom glömde vi nyss, att jag är enögd. Bästa bror, hur skulle det se ut om jag gick och serverade? Det ropas från höger, det ropas från venster: ål! bräckt lax! ärtskidor med spenat! mera gurkor! salat hit! madera! kräftor! en bäsk! knif! gaffel! soya! anfäkta hvad jag får vänta! och allt sådant som är en ren glädje för värden, när det skrikes från alla kanter som i en batalj. Ingenting är ohyggligare än tystnad i en matsal. Men man måste, för att uträtta allt, ega ögon rundt omkring hufvudet, och det har icke jag. Det var en otrolig olycka, att jag skulle mista syn på ena sidan. Ser du, ögat är helt och hållet krossadt, Grönström? fast jag kan blinka med ögonlocket: det kan jag då.

Grönström. Sörj icke. Det var just det, som först föranledde farbror att blifva sin egen, efter han icke gick an som uppassare längre. Så kommer man sig före, och bör tacka Gud.

Groman. Får jag låna mina 800 R:dr, så går det kanske. Sin egen? Bah, Grönström. Det är vida lyckligare att vara en skicklig, en förståsigpåig kypare hos en enfaldig källarmästare, än tvertom. Hvad gör man för en lycka som värd i våra tider, du? Sin egen — ah? Nykterismen griper omkring sig som en farsot, som en cholera moribus; och äfven der folk ännu har vett nog att ej gå in i så'nt, har man ändock genom en underlighet satt sig i sinnet att ingenting stort dricka. Aldrig frågar man hvarann annat än: är du absolut, bror? är du deklareradt absolut? Och du kan väl tänka, Grönström, hur det skall stå till, när den högsta grad af omåttlighet, hvartill man möjligen kan låta förmå sig, är att vara "måttlig"; ty det utgör sjelfva den mest utsväfvande graden. Åh — det är rakt fördömdt! Man uppreser sig mot allting: mot konung och fäderneslånd; mot gamla, goda seder; mot kyrkan; till och med mot mat och dryck!

Grönström. Ja, jag vet det nog.

Groman. Såsom absolut vågar man icke en gång sticka näsan in på en gata, der en källare ligger. Alltså: när måttlighet är den högsta grad af omåttlighet, hvartill man i vår tid kan stiga, så vill jag fråga, om icke källarmästaren måste stå på den lägsta grad i samhället? Är det rätt, det?

månne han icke också är menniska? Åh — det är en galenskap utan ända. Också har jag hört flera professorer säga, att det är slut med religionen, och inga seder gifvas nuförtiden. Jag tror det nog. Det var minsann bättre förr i verlden, när man drack som en karl på hvardagarne, och gick i kyrkan på den sjunde. Nu gör man ingendera. Ack!

Grönström. Det tar sig nog igen, goda farbror. Vi hafva det förnämsta och högsta presterskapet på vår sida, och äfven flertalet inom det lägre. Det skall slutligen verka till de bättre tidernas återkomst hos folket och hela allmänheten igen. Samhället kan hvarken vara utan statskyrka eller stadskällare. Kyrkan och källaren skulle falla med hvarandra, det är min tanke; och som detta vore ohyggligt, komma de säkert att stå begge två, i och genom hvarandra. Det högsta presterskapet vet säkert, att man tror bäst allt ju mera full man är, och att det nyktraste folk tillika är det farligaste.

Groman. Hvad förslår det högre presterskapet, Grönström lilla? Huru oändligt många ställen gifvas ej i landet, der inga biskopar eller ens domprostar finnas till? Jag begriper icke huru värdshus skola slå sig ut mot den nya sekten, det får jag tillstå.

Grönström. Allt hvad farbror säger, kan vara sant. Det är svårt, att vara restauratör, jag vet det. Snart stiftar man väl också föreningar för att äta litet, och, i sin fullkomlighet, intet.

Groman. Sådana föreningar, bror, äro redan stiftade af nöden; och de följa af de andra. Ty när kunderna icke dricka, så få källarmästarne icke äta. Detta borde man i sin visbet hafva betänkt: men gör man det? Likväl vill kronan hafva sina skatter! Galna förrycktbet.

Grönström. Jag begriper, att det är illa för farbror. Men emellertid är det väl ändå nöjsamt att heta sin egen, så der som farbror nu gör?

Groman. Nöjsamt, ja. Det nöjet måste jag smaka nu, sedan jag har ett öga, och en hustru. Men nog vet jag hvad som var roligare än skällas för sin egen. När jag gick som kypare kunde jag allt då och då sko mig litet. Men som källarmästare — ah! Det är ingen paritet, bror. Ty, oaktadt allt hvad en kypare kan göra sig till godo af källarmästarens, så kan dock källarmästaren ej sko sig det ringaste på sin kypare. Är det likhet i förhållanden, det? Men hvart man vänder sig är allt befängdt och rasande.

Grönström. Det är ingen paritet, det är sant; men det kan väl gå ändå.

Groman. Nå, får jag tjockt med fremmande på Ålkistan, så slär jag mig väl ut. Men på räkning ger jag ingenting, så mycket är visst. Gud gifve bara, att icke gästerna härigenom måtte stötas, gå bort, och annihileras! Känner du, hvad det är att annihileras, Grönström?

Grönström. Åja.

Groman. Men du har icke studerat i Upsala, och kan inga språk, tror jag?

Grönström. Vet farbror, det är ganska farligt, att icke gifva på räkning. Man kör folk ifrån sig bestämdt.

Groman. Men att gifva på räkning, är det riskablaste af allt. Jag känner den saken. Man annihileras sjelf, vet du — hahaha! kan jag ingen latin, jag? Sådant har fastnat på mig allt sedan hos Östmarkens, och jag kan väl mera än annihileras, må du tro. Ack, det var roligt den tiden i Upsala då jag var Kypare, Kyparior, Kyparissimus — min gud! Ja, utan skam, jag var Superlativus bland alla som gaf folk supa i Apollinis stad: och det skulle jag kunnat vara ännu, om icke den saten, som slog mig för ögat, just hittat på att hafva den hvassaste knogen i hela laget. Sådant kallas fatum, du! och är värre än söndriga fat. Fatalt var det. Det var ändå en Nerking från Söderhamn i Vestergylln som slog mig; och jag glömmer honom aldrig. Men det gjorde han vid ett litet krakel, som jag ställt ihop: han gjorde det alltihop af hämnd, efter jag nätterna förut nekat honom kredit längre att ta på räkning. Så riskabelt är det att neka, också, jag medger visst det.

Grönström. Ja; ser farbror. Men allt hjelps derigenom, att man skådar hvad folk man har för sig, och gör en åtskillnad. Komma sådana personer, som till exempel farbror och jag —

Groman. Som vi? Ja, se dem ville jag då icke gifva på räkning för sex styfver.

Grönström. Hvad?

Groman. Åja, pass: jag känner nog slika herrar. De tala väl, se hyggliga ut — a — a — jag känner dem. De bocka sig till jorden och säga: Tjenare, Tjenarissimus! Men i grund äro de Slarfvissimus. Jag vet nog hur det är.

Grönström. Farbror och jag? Det var f—n.

Groman. Åh, kära du, jag är fastande, och då talar man uppriktigt.

Grönström. Men, herre min gud, anser farbror sig icke sjelf för säker karl? Huru skall farbror då få låna 800 R:dr af Otto Westermark?

Groman. Hvad hör det hit? Det är en helt annan sak. Han måtte väl i guds eviga namn icke känna mig? Jag är helt nyss kommen från Upsala.

Grönström. Men — oss emellan — jag vill icke längre säga mellan fyra ögon efter det stöter farbror; men i alla fall: är farbror osäker?

Groman. Kära Grönström!

Grönström. Jag tog farbror — besitta! — för en solid man med olyckor: hvem har icke sådana? men ganska tät, blott affärerna finge sätta sig?

Groman. När skulle jag hafva blifvit tät, Grönström?

Grönström. Det kan jag icke veta. Men jag hoppades det, efter vi, skam sägandes, skulle heta slägtingar. Få nu se huru det kan gå med lånet.

Groman. Hvad i herrans frid? är du tokig? Jag är förlorad, om jag icke får mina 800 R:dr B:ko, minst. Hvad har det att göra med min person?

Grönström. Hm, jag börjar frukta, att farbror är litet klassisk. Hvem vill låna åt en man, som icke är solvent?

Groman. För fan! om någon är dum så är det du. Vore jag en tät karl, så behöfde jag ju icke låna?

Grönström. I Stockholm är man så, att man fordrar säkerhet. Det är icke som i Upsala.

Groman. Nå, det begrips: jag har ingenting emot säkerhet; jag tycker om säkerhet. Men jag tyckte blott du talade om min person, och det stötte mig. Tät, eller icke, vill också jag njuta säkerhet att se mig fredad till min person.

Grönström. Men hvad erbjuder farbror för hypothek åt kommerserådet, i fall jag kan utverka lånet?

Groman. Mitt arrendekontrakt.

Grönström. Hvilket?

Groman. På Ålkistan, för hin i våld. Jag tror du är enfaldig. Har jag arrenderat något annat?

Grönström. Arrendet af Ålkistan fruktar jag kommerserådet ej skall anse som säkerhet för ett lån.

Groman. Då måste han vara ganska dum. Om jag ej betalar min skuld, så eger han ju rätt att inträda i arrendet och taga Ålkistan sjelf.

Grönström. Men om han icke vill hafva Ålkistan?

Groman. Det rör mig icke. Hvad bryr jag mig om det?

Grönström. Det kan synas honom ofördelaktigt att taga ett ställe, som farbror sjelf ej slagit sig ut på.

Groman. Nå så! Det blir ej värre för honom än för mig. Han kan vara god och smaka på det i sin tur. Det är aldrig för fett att gifva 500 R:dr om året för ett så'nt nedruckladt präng.

Grönström. Anar han sådant, vill han visst intet lån gifva. Och aldrig arrendera kommerseråder värdshus. Han är känd för nycker och idéer, Westermark.

Groman. Jag ämnar också ej tala om det på förhand. Och att du ej nämner ett ord, det hoppas jag och förmodar, bror! Betänk, att vi äro landsmän: från samma stad, samma stadshörn: från Rackarnäbben i Upsala, födda bakom Demonstratorns, begge två. Ännu har ingen förrådt sin vän i Fjerdingen! Alla från samma akademi älska hvarann, och måste hålla ihop. Sätt dig, goda Grönström, så spisa vi litet äggröra tillsammans.

Grönström. Hvarför icke. Då en man, som farbror, bjuder, nekar jag ogerna.

Groman. Med litet bräckt metvurst —

Grönström. Kunde icke skada. Jag är icke af dem, som yppa en ömtålig sak: frukta ingenting af mig. Men efter farbror vill, så säger jag uppriktigt ja till sockerärter, rökt lax, vin emellan, och litet spritsbakelse efteråt. Hvad skulle jag också förråda? Jag har samma intresse som farbror sjelf; ty genom farbrors lån hoppas jag se farbror lycklig på Ålkistan. Och då förmodar jag ock, för min del, att när jag då och då kommer dit ut — — — àpropos, hur brukar farbror arrangera sexor?

Groman. Ack, tala ej om allt detta! Jag håller mig vid äggröra. Spritärter den här årstiden kosta oerhördt portionen.

Grönström. Förlåt; jag sade icke spritärter, utan sockerärter. Deremot sade jag spritsbakelse.

Groman. Sockerärter? så mycket värre! De äro hiskliga den här tiden, och jag vet hur man trissar upp folk på värdshus, der man aldrig har samvete, mellan årstiderna. Kommerserådet tar väl icke mer än sex procent, vet jag? Kanske kan man med fasoner få ned honom på fem, eller — på fyra och en half! Hvad tror du? brukar han hugga till?

Grönström. Aldrig. Sedermera ger man alltid litet i diskretion åt lånanskaffaren. Men det blir jag: så att derifrån kommer farbror för — obetydligt.

Groman. Disk — diskr — fan! Jag nöjer mig med lånet solo, utan diskretioner.

Grönström. Diskretionen kan gå till en femtia högst, i fall lånet ej tages på mer än tre månader.

Groman. Tre månader? Är du ursinnig? Jag behöfver det minst på ett år, till en början; och sedan så få vi se.

Grönström. Ytterligare tror jag knappt, att vid sjelfva primitiva begynnelsen af lånets första erhållande stort vidare kan behöfva erläggas, då man icke nyttjar annan mäklare än mig. Att man i glädjen kan äta en risp tillsammans med ett par vänner, och blöta lånet litet utanpå, förstås af sig sjelf; och beror på smak. Men vid omsättningarne, får man göra sina uppoffringar qvartals- eller halfårsvis: det hafva vi nog tid att tänka på. Vi skola passa på, i fall herr kommerserådet gör någon promenad och tar luft medan han dröjer här. Han är sjuklig och kinkig, med ömhet i fötterna —

Groman. Då tör han ock, ömma för andras behofver.

Grönström. Ja. Det gör han ändå mest som frisk. Men jag hoppas kunna taga honom på den svagaste sidan: det är en utmärkt svår gubbe.

Groman. Säger du det? Akta dig, att förgå dig. Jag är förbi, om jag icke får det jag skall hafva. Käraste du, Grönström, tala skickligt och väl! Annette, Lisette, Lina! tag in en portion sockerärter med spritsbakelse!

Grönström. En portion? Tänker då farbror äta intet sjelf?

Groman. Jag suger på mina bekymmer. Jag tuggar och tuggar, och kan ändå ingenting svälja af dem.

Grönström. Fy, farbror skall vara munter. Kommerserådet ingår visst i samtal med farbror sjelf för att utröna farbrors soliditet, och då duger det ej att tala taskigt.

Groman. Hvad bör jag väl säga, för att stärka hans tanke om mig?

Grönström. Tala artigt, men frimodigt. Ryck för all del icke fram med sitt elände, farbror. Då lånar han farbror icke en skilling.

Groman. Besynnerliga menniskor! Jag tycker man helst borde hjelpa den nödställda, och då skall denne väl i synnerhet framställa sin uselhet? Det gör man alltid i Upsala.

Grönström. Farbror kan väl begripa, att man aldrig bistår någon annan än den, som står sig godt, fast han kommit i en liten interimsklämma. Skulle man låna åt en verkligt behöfvande, så fick man aldrig sitt igen, hvilket vore att handla efter evangelium. Farbror kan ju sätta sig sjelf i kommerserådets ställning?

Groman. Ack om jag det finge, Grönström!

Grönström. Nå, hvad hindrar?

Groman. Vore jag i hans ställning, minsann om jag talade ett ögonblick med en så'n en, som du, vet du hvad; och för några Gromänner lyfte jag aldrig på hatten.

Grönström. Nånå, gudbevars.

Groman. Men nu är jag nödställd; och det är just bara det, som gör att jag är i behof.

Grönström. Hör alltså på mig, och tala förnuftigt med kommerserådet, så skall det gå.

Groman. Nåå?

Grönström. Tig med allt uselt. Nöden blir tids nog att anföra, när betalningsterminen inträffar, i fall den då kan röra ett kommersehjerta. Ty, jag pouerar, att farbror icke kan eller tänker betala vid första förfallotiden?

Groman. Jag? Tycker du det? Nej vasserra.

Grönström. Ja. Och med all denna aimabla öppenhet tror farbror Groman sig om att kunna få ett lån? Säg mig, om farbror är ett litet barn?

Groman. O att jag vore i Upsala igen!

Grönström. Se så der ja. Annette — Annette — hör ingen, att här reqvireradas? Annette! Bästa farbror, haf sinnesstyrka och tänk på Ålkistan.

Groman. Gud gifve jag vore kypare. Det förslog bättre, än gå så här och göra lån, och kanske slutligen — till råga på allt hiskeligt — måhända få lof att betala!

Grönström. Det är oanständigt att se så ledsen ut som farbror.

Groman. Grönström?

Grönström. Farbror skall filosofera en smula. Farbror kan ju latin?

Groman. Ah —

Grönström. Jag tillåter ej att farbror annihileras.

Groman. Ah!

Grönström. Då är det långt bättre att kapsoneras, angliseras, ja till och med frikasseras.

Groman. Hvaba? Jag frikasseras?

Grönström. Får jag icke bjuda på ett glas? Hurtigt mod ger friskt courage. Öl der — Brandelii öl! Hin må veta hvart alla flickor flytt i dag?

Groman. Gud gifve jag vore för hin i våld!

Grönström. Se der komma då ändtligen de gladlynta herrskaperna? Det var galant!

Alla tre uppasserskorna anlända.

Annette. Hvad är här för ett fasligt skrikande?

Grönström. Sockerärter med rökt Halmstadslax!

Groman. Halmstadslax? uff! nej, nej, säger jag: det är icke värdt! icke värdt! jag vill intet lån hafva.

Lisette. Hvad befalls?

Grönström. Sprits med hallonsylt. Men godt, flicka. Och fort! Källarmästarn här är en skarp karl: det är en förståsigpåare af prima qvalitet. Likaledes ett par glas likör: har ni marasquin på Hagalund, hva'?

Groman. Nej, nej, nej, säger jag! Jag vill intet ha: jag vill intet lån ha, har jag sagt. Jag går och dränker mig.

Grönström. Men, farbror — litet varm fin toddy?

Groman. O Grönström, hade du ett hjerta för huru det står till i verlden? Hvilken ryslig fördom att tro sig kunna lefva!

Lina. Hvart tog min herr officerare vägen? Icke der? icke här heller? Aha —

Adrian Westermark inträder.

Lina. Var så god och tag. Nu hoppas jag haren skall vara fullt till lags.

Officeraren. Hvad? (*går afsides, öppnar, läser*). Ståtliga Augusta! hon har då ändtligen förmått gubben dröja och göra en promenad, midt öfver landsvägen, in i Haga park. Men det stod hårdt, och hon behöfde en bra tid härtill. Jojo! Jag skall smyga mig efter in i parken. Der skall saken uppgöras, eller — jag skjuter mig för pannan midt för gubbens ögon, så har han det.

Grönström. Hörde farbror, hvad han småtalade derborta? Kommerserådet går in i Haga park.

Groman. Hvad rör det mig?

Grönström. Se nu, var folk!

Groman. Jag hörde rätt väl. Jag hörde ingenting. Det angår mig platt inte. Sedan han skjutit sig för pannan, skall jag gå och bedja honom göra detsamma med mig.

Grönström. Vi skola begifva oss in i parken, vi också. Allt skall aflöpa ypperligt: lån och allt; tro på mig bara. Farbror skall icke förderfva någon sjö med att ditlägga sig; ej heller förstöra en annans krut på sin panna, utan vara munter.

ANDRA BOKEN.

Här föregår allt i Haga park, ett stycke från grindarne vid landsvägen, midt emot Hagalund.

Scen I.

Kommerserådet Otto Westermark och kusin Augusta, hans systerdotter, promenera. Silkesharen, som gubben leder i band, går midt emellan dem.

Westermark. Lilla makalösa, förträffliga djur! Betraktar du för ro skull, min systerdotter, huru nätt han stiger med sina fötter? Ajaj — min gikt! En så fin, mjellhvit silfverull omger icke förgäfves en liten varelse, som ej skulle hafva fått denna ull af naturen, om han icke förtjenat det. Hans inre sinnelag, Augusta, är lika fint, älskvärdt, skyggt och delikat, som hela hans yttre makalösa — ajaj —

Augusta. Han är för söt. Det är både naturligt och rätt, att han måste vara morbrors älskling. Men jag säger ännu en gång —

Westermark. Ja, du har rätt; jag har sjelf märkt det: han haltar litet på venstra framfoten. Jag är dig tack skyldig, min systerdotter, som gjort mig uppmärksam härpå. Han har ett verkligt anlag för gikt. Han behöfde den lilla promenaden i parken här, innan vi åkte vidare.

Augusta. Men äfven för sin egen opasslighet, behöfde min älskade morbror väl stanna litet och njuta luften mellan de gröna, doftande träden.

Westermark. Min gikt? Hvem tänker på det lapprit. En gammal, sextisex års gubbe? Nej, se, se — Augusta! Eller kan det vara högra bakbenet? Han har veritabla känningar — jag känner igen mina egna ryckningar —

Augusta. Huru vackert för han icke sina öron? Nej se, han spetsar dem, liksom varsnade han något?

Westermark. Ja, det är ett märkvärdigt — ajaj — ett älskvärdt djur. Jag anar af allt, vet du Augusta, att han har stor fallenhet för rheumatism: han lägger ofta hufvudet på sned, höjer nosen, axlar sig och håller dumt folk på afstånd genom de blickar han kastar. Jag tror jag sätter mig litet derframme mellan de lummigaste träden; jag är en lumpen gammal gubbe, som orkar ingenting.

Augusta. Kunde vi icke inställa hela denna Drottningholmsresa, goda morbror? Min morbrors helsa fordrade det.

Westermark. Min helsa fordrade lydiga barn. Jag vill till Drottningholm, och har mina orsaker. Den skälmen, min son, skulle utan tvifvel vilja söka mig, för — ajaj! Men jag vill icke lida den grämelsen att se en militäruniform, hvilket i mina ögon är detsamma som en adelsuniform.

Augusta. Adelsuniform? Men, min morbror, hvad vill det säga? Adrian hade velat, för att följa sina naturliga anlag, blifva officer; men visst icke adelsman: det är helt annat.

Westermark. Det är sak samma. Blir han knekt, så är han en slösande odoga, som förr eller sednare adlas. Jag har en afsky för allt — ajajaj.

Augusta. Ja, adelskap, det måste jag tillstå. Nej se hur nätt han sticker fram foten, höjer svansen, fast på sned, och lyss på vinden mellan träden. Det skulle göra mig rysligt ondt om han fick rheumatismer; tror morbror det?

Westermark. Du är en klok och beskedlig flicka, min systerdotter; du har ändå sinne för — ajajaj!

Augusta. Det skär mig midt igenom hjertat, om jag skulle hafva gjort morbror ledsen med det der olyckliga förslaget.

Westermark. Hvad?

Augusta. Att slå upp med Adrian.

Westermark. Tala icke derom. Jag är en utnött stackars gubbe; snart begrafven, snart glömd. Det förstås, att det skulle roat mig en grand att hafva haft en liten glädje här i lifvet. Jag egde icke mer än ett barn, en son: och blott en nära anhörig, en systerdotter, en vacker, en högst älskvärd flicka: begge af reel, ja af konsiderabel fortune. Det kunde hafva blifvit något verkligt — ajaj — utaf. Men min systerdotter föredrar, att älska en helt annan, naturligtvis; och hon är fri, såsom fruntimmerna nu allt mer och mer anse sig böra vara. Hon blyges öfver att rätta sig efter en gammal slägtings vilja, hvilket skulle hafva smak af fordna tiders bruk; och tvånget att få tvenne stora rikedomar samlade i sin hand kunde ej annat än kännas odrägligt.

Augusta. Högt älskade morbror, tala icke derom!

Westermark. Hvad henne beträffar, hon är mig ej så nära att jag kan annat än — ajajajaj! Men min son skall åtminstone ej få mina penningar för att slösa bort på galoner och adelsdiplomer. Jag skall anslå min egendom till Veterinärinrättningen på Ladugårdslandet, till fri kost, läkarevård och husrum för ett visst antal individer bland de små djur, som menniskan i sitt öfvermod mest föraktar, vanvårdar och förtrycker: jag skall tala vid Norling derom i morgon: han är ett snille och skall begripa mig. Du är ändå rätt beskedlig, Augusta, som älskar min lilla silkeshare. Allt sedan min hustru dog, har han varit mitt enda — ajaj —

Augusta. Derframme är en bänk, bästa morbror. Skola vi gå ditåt och sätta oss litet? Rörelsen blir för stark. Morbror plågas mycket?

Westermark. Lappri i mig. Jag vill gå, om möjligt, tills jag faller.

Augusta. Jag kan icke heller fördraga adelskap, det får jag säga. Men det är visst, att morbror är en så högst utmärkt man bland Stockholms borgerskap, att — jag vet mången mindre, som va-

rit angelägen om ordensstjernor, och derefter kastat giriga blickar upp på en adelig sköld.

Westermark. Nämn icke vårt stånds vanäror! Jag vet nog af dem. Hvad är adeln? och hvaraf leder den sitt ursprung? Af det reella, af fortunen. Men detta sitt ursprung föraktar den, och bortkastar det.

Augusta. Ja, det är förvändt. Hm, jag ville bara säga —

Westermark. Nu har en god del adel förslöst sin rikedom, blifvit arma, utpankade, föraktliga varelser. Hvarföre — ajaj — hvarföre? Jo, för att pengarne tagit slut. Hvad är då adel utan pengar? Ett zero: en nolla utan etta framföre. Men en man af egendom, utan adel, är en — ajaj — en oberoende man, som eger allt af det reella, utan att hafva låtit dåra sig af en falsk glans. Och jag måste hafva en sådan son! Jag, som en dag hoppades i honom få se mig sjelf på börsen, och kalla honom din, ja din egen — ajajajaj!

Augusta. Gud, den gikten! Morbror måste sätta sig.

Westermark. Gå du och promenera litet med haren. Men var försigtig, att han ej får springa, så att hans podager och alltför stora finkänsla uppröras. Ack, att detta skall vara en varelse, som — nå, lagen tillåter ej att göra honom till arfvinge direkte; men indirekte skall det dock ske hos Norling, för honom sjelf och hela hans täcka, vackra slägte.

Augusta. Der på bänken bakom de lummiga träden, morbror: der är så lugnt. Jag skall icke aflägsna mig långt med vår lilla vän.

Westermark. Det är bra. Bry dig icke om mig.

Hon för gubben bakom träden, der han sätter sig ned. Strax derefter framkommer Augusta åter med silkesharen och börjar promenera. Adrian Westermark nalkas.

Scen II.

Adrian (sakta). Är pappa Otto i grannskapet?

Augusta (hviskar). Ja. Han hör oss, blott vi gå några steg närmare ditåt. Om vi taga denna lilla väg framom träden, skall han tro sig alldeles obemärkt af dig, och lyssna begärligt. Men häng din civila slängkappa öfver den förargliga uniformen, att den ej retar honom. Så. Jag skulle inför lefvande Gud icke tillåta mig detta narri, om ej för att afleda den hederliga gubben ifrån sitt tokeri mot dig.

Adrian. Likaså jag. Vid Gud, om jag skulle vilja bedraga min goda far, derest det icke vore till min fördel.

Augusta. Vi få endast gå ett par steg: jag har lofvat att ej aflägsna mig för långt med silkesharen.

Adrian (mycket högt). Förtjusande, innerligt älskade Augusta! huru kunde du tro, att jag någonsin ett ögonblick upphörde att älska dig, fast — jag medger —

Westermark (bakom träden: för sig). Hvad? Min Gud — han här! Jag hör Adrians röst: hvad säger han åt min systerdotter?

Augusta. Huru skall jag förstå dina ord, min goda Adrian? Är jag förtjusande? Det måste jag hafva blifvit mycket nyligen.

Adrian. Säg, invänd och påstå allt hvad du behagar: du måste bli min maka!

Westermark (för sig). Men — hvad?

Augusta. Akta silkesharen, min herre.

Adrian. Sköna, intagande lilla kräk, som så mången missförstår. Huru lik är icke du min kärlek? Lika fin, lika hvit, lika —

Westermark (för sig). Hör bara!

Augusta. Jag skulle vilja fråga min vackra herr kusin Adrian något: men helt förtroligt?

Adrian. Och jag vill på alldeles samma sätt svara dig. Hvilken park? Huru intagande är ej allt omkring oss? Och så tyst, så ljuft. Men, för Guds skull: här fins väl ingen som lyssnar? Hvar är min far?

Augusta. Icke så långt bort just *(blinkar)*. Men han hvilar nu, och jag hoppas han slumrar litet för att återställa sig. I alla fall skola vi gå några steg till, hitåt, så är det säkert att han icke hör oss: och du kan ju låta bli att tala i exstas?

Adrian. Om det är mig möjligt.

Augusta (hviskar). Nu är det ganska säkert att han lyss på oss.

Westermark (för sig). Godt, godt. De tro mig ej så nära, och att hafva en så skarp hörsel som jag har.

Augusta (högt). Nånå, bästa Adrian! utan häftigheter — silkesharen är närvarande.

Adrian. Täcka lilla varelse! Lika full af trohet, som af — Han skall icke misstycka, att tvenne menniskor förklara huru högt de älska hvarann.

Augusta. Älska? Men säg, bästa Adrian — ty, det är förlåtligt om det bleka stackars månskenet förvånas öfver att i hast se sig så förvandladt till solsken: kan jag bygga på dessa uttryck? Hvad betydde då en viss herr Adrian Westermarks offer, så vördnadsfullt nedlagdt för en viss fröken Emilie Liljenstjernas fötter?

Adrian. Det betydde hämnd: den mest låganade hämnd!

Augusta. Inga utrop: de kunde höras!

Adrian. O Gud, hvad det är svårt att tala sakta, när man är utomordentlig! Men jag skall bemöda mig att vara kall. Få se ändå till sluts om icke det skall lyckas.

Augusta. För att tala förnuftigt — huru kunde du vilja hämnas? och som redskap välja en utmärkt vacker fröken? Det var ju ett raseri?

Adrian. Ja, bästa Augusta, när man skall falla i raseri, är det alltid bättre att göra det i sällskap med en vacker person.

Augusta. En liten gnista af vördnad och tycke för adelskap skulle jag också tro verkat för valet af en fröken?

Adrian. För adelskap? Augusta, kan du känna mig så illa?

Augusta. Den der höga, gyldne trappan, uppför hvilken borgerliga rikedomar så gerna vandra, för att krönas med ett von — ett af — en crona?

Adrian. Adelskap, denna låga, gyttjiga pöl, der en man af det oberoende borgerskapet genast klifver ner sig, om han bara stiger till brädden.

Westermark (för sig). Men jag begriper icke —

Augusta. Herr Adrian von Westercrona, hvad det skulle låta! Men ack, det var så sant, jag glömde att allt skedde endast af hämnd. Huru skall jag förstå det?

Adrian. Af dystert, melankoliskt hämndbegär, Augusta. Du hade — en dag! — vändt dina ögons fina tycke ifrån mig, och till —

Augusta. Gud, hvad skall jag få höra?

Adrian. Josef Swifton. Jag ville visa dig min styrka, min liknöjdhet. Sådant är alldeles nödigt i dylika fall. "Par depit" vände jag mig alltså till Emilie: jag utsåg fröken Liljenstjerna till medlet för att få hämmas på dig och om möjligt göra dig någon smärta, något ondt, älskade Augusta. Förstår du mig? Du vet hvilken melankolicus jag är i djupet, fast — ack — på ytan simmar skämt i små vågor af leende skum. Jag hade ingen annan utväg.

Augusta. Underbara yta, som en melankoli kan taga sig. Du, Adrian, som är känd för Stockholms utmärktaste —

Adrian. Spefågel — icke sant?

Augusta. Petitmaître — elegant —

Adrian. Slösare? vaurien?

Augusta. Parurens första man —

Adrian. Alla modjurnalers hjelte?

Augusta. Alla fruntimmers afgud —

Adrian. Borgerskapets största ture?

Augusta. Qvickhufvud —

Adrian. Gäck? narr af årets prima skörd?

Augusta. Inconstant —

Adrian. Allt af melankoli, Augusta: af hämnd, af ett alldeles utmärkt raseri.

Augusta. Du skrämmer silkesharen —

Adrian. Kan jag återhålla mig?

Augusta. Men hur kunde du nånsin tro, att jag hade så stort allvar med Josef Swifton?

Adrian. Utlänning och engelsman! Sådana hafva alltid företrädet, tänkte jag. Kärleken är full af — (*sakta*) låt mig se? hvad är han mest full af? — (*högt:*) af fruktan. Ja, Augusta, jag fruktade, att ditt hjerta öfvergifvit mig. Kunde jag väl annat? För din skull kastade jag mig i tusen förströelser. Var det mig möjligt att låta bli det? Sist flögo mitt skakade väsens vingar till denna fröken Emilies fötter — hvad hjelpte det?

Augusta. Och du kunde ej inse, Adrian, att när jag låtsade besvara herr Swiftons artiga språk, skedde det endast af höflighet, af hämnd.

Adrian. Af hämnd du också? Mot mig? Hvilken sympathi oss emellan? Men tillika af höflighet, sade du?

Augusta. Ja, af höflighet mot honom; men af hämnd mot dig; och af krossadt hjerta hos mig sjelf.

Adrian (sakta). Bra sagdt, Augusta. Det skall jag minnas; det är en trilogi af fraser, och du skall få någonting af mig för den. "Höflighet" — "Hämnd" — och begge delarne "krossade!" Vore jag köpman så skulle jag kalla detta krosssocker. Men jag afskyr allt annat än raffinad. (*högt:*) Jag står stum af förundran! Du hämnas? Ett mildt, ett älskvärdt fruntimmer?

Augusta. På dig, Adrian, som jag säger. Du hade vändt dig från den lilla borgerliga planeten Augusta, till den stora adliga fixstjernan Emilie.

Adrian. Hur är det möjligt? Det kan icke vara sant. Jag började mina artigheter mot fröken Emilie Liljenstjerna ej förr än den 1 April i år. Du hade förut vändt dig ifrån mig till herr Swifton. Det var således du som började — medgif det!

Augusta. Alldeles icke. Jag besvarade Josef Swifton först den 12 Maj.

Adrian. Nej, sköna Augusta. Redan den 31 Mars emottog du sir Josefs "Bouton de Rose", skrifven med purpurnoter på chinesiskt tonpapper — jag var sjelf närvarande bredvid harpan, den rysliga stunden — och du begynte genast sjunga och accompagnera dig, så väl som du alltid brukar.

Augusta. Adrian, hvad betydde det? Le bouton de Rose slog ej ut förrän i Maj, som jag sagt: icke förr än den 12.

Adrian. Men emellertid föll jag i förtviflan natten emellan den sista Mars och 1 April, genast efter harpspelningen; och den 15 samma månad först började jag ett litet svagt avancement fram emot det väderstreck af himmelen, der den blixtrande kometen Emilie förde sitt lopp.

Augusta. Förlåt mig: du var intagen i henne den 1 April.

Adrian. Må vara; men jag blef icke ursinnig förrän den 15; det är säkert. Redan den 1, klockan half 5 på natten, hade jag min förtviflan rörande din harpa, såsom jag nämnt; och klockan mot 7 på morgonen var det jag beslöt hämnas och hata dig af all min själ, goda snälla Augusta. Jag mins det mycket väl, ty jag doppade ingen biscuit i mitt chocolad den morgonen.

Augusta. Hvilken upplösning? Josef Swifton var endast det offer jag utsett, för att af depit visa dig min köld.

Adrian. Josef och Emilie således — ett par gentila offer. Men de få gå under, det gör ingen-

ting. Säg — huru skola vi nu inrätta oss, för att återinsätta oss i våra gamla rättigheter?

Augusta. Silkesharen blir otålig af stillaståendet: låt oss gå en smula framåt.

Adrian. Jag skall säga dig: sjelfva mitt beslut att taga kokarden var endast en yttring af —

Augusta. Var det också blott för min skull? Är det möjligt?

Adrian. Jag skall förklara dig allt —

De gå undan.

Westermark (ensam). Hvad har jag hört? Besynnerliga unga menniskor! Pojke är han alltid — stor vaurien — rascal — coxcomb — han vacklar fram och tillbaka — men jag måste efter, så fort gikten tillåter, för att lyssna huru han skall kunna förklara sitt militärengagement. Jag tycker hans ton i ett och annat ej var fullt naturlig. Låt mig observera litet —

Han begifver sig bort och försvinner mellan träden.

Scen III.

Grönström (tittar fram). Dröj der bakom, farbror Groman! Jag skall söka kommerserådet allena först. Lina och Annette sade bestämdt, att han skulle hafva gått att promenera hitåt någonstans. Vänta, der farbror är, så länge. Jag skall gå bättre fram, så träffar jag visst kommerserådet.

Grönström aflägsnar sig.

Scen IV.

Adrian (ensam). Pappa Otto kom efter oss! Men jag smög mig ifrån Augusta, utan att låtsa märka honom, emedan jag icke ännu vet huru jag rätt skall förklara mitt militärskap. Jag vill låta mina redan gjorda förklaringar verka på honom under tiden så godt de kunna. Men det måste ske snart! Huru i alla verldens tider skall jag genast vinna hans bifall, jemte de 4000 R:dr handpenningar jag oundgängligen som rangerad löjtnant behöfver? Något skall utfinnas — det skall påhittas! Store gud, hvad elaka barn måste vara styggt att hafva, det har jag alltid sagt; men svåra föräldrar äro dubbelt värre. Det är någonting olycksaligt — men; låt se — kunde jag blott med militäryrket hitta på att förena något gagneligt i Westermarks mening, något slags förkofreri, om det vore aldrig så litet: det vore värdt ett premium af 10,000 R:dr Hamburger banko. Hvem der? Hvem understår sig att slå lofvar i en så himmelsk park?

Grönström visar sig. Slutligen stiger han fram helt och hållet.

Grönström. Ödmjukaste tjenare! Ursäkta — jag spatserar blott.

Adrian. Skadar icke.

Grönström. Om jag icke misstar mig, så har jag äran —

Adrian (för sig). Jag har sett den mannen någonstans förr i dag. Han ser fyndig ut. En Hagaslok. Bra fysionomi.

Grönström. Skulle det tillåtas mig hysa en förmodan, så ser jag möjligen framför mig —?

Adrian. Min herre skulle vara?

Grönström. Kassör Grönström, Nils Göran. Mycket förbunden, som ihågkommer mig. Det är utom all tvifvel herr Westermark, Junior? Jag ber tusen gånger, att jag icke igenkände herr Westermark förr i dag; men militäruniformen — hvartill jag gratulerar — gjorde bekanta drag af mig oigenkända.

Adrian. Hvem är kassören hos?

Grönström. Lappri om det. Jag intresserade mig en tid för Nettelbladts & Co:s affärer: jag kan icke säga, att jag var engagerad der. Nu gör jag mest på egen hand: litet i karduspapper, litet också i post. Emellertid får jag lyckönska till den lysande förändringen. Så fort en af borgarståndet öfvergår till militär, är det alldeles som när den idoga kålmasken — larven man kallar — förvandlas till fjäril. Det är helt och hållet i naturens ordning, och bör med rätta alltid ske. Får jag den äran säga kapten?

Adrian. Hvad befalls?

Grönström. Med kompani? eller utan? Det sednare är sämre, men verkligen bättre; ty hvarföre skall man hafva besvär med det manskap, hvaraf ett kompani så gerna består? Är det till fots, eller till häst?

Adrian. Hörpå, min herre — herr kassör! — vi känna hvarann något: låtom oss lemna alla komplimenter, och komma till en allvarsam öfverläggning, som faller mig in.

Grönström. Af innersta hjerta. Det skulle smickra mig, om jag kunde vara till tjenst. Jag hade också någonting att bedja få draga under herr kaptenens — — herr esqvadronschefens ompröfvande, i afseende på en liten affär.

Adrian. Lemna alla titlar, herr kassör. Herrn vet, att vi, af högre bourgeoisie, helst älska att kallas rätt och slätt herre: vi finna vår stolthet uti att vara öfver allt annat; och detta tycke följer oss äfven sedan vi blifvit personer af rang. Dock medger jag, att detta icke är fallet med alla, som kommit ur borgarståndet. Alltså: men gif mig armen, så promenera vi: är icke här gudomligt?

Grönström. Förbunden, herr Westermark!

Adrian. Nåväl, herr Grönström: herr Grön — var det icke så?

Grönström. Ödmjuka tjenare, alldeles (*för sig:*) Hvad fan kan han vilja med sina förtroligheter?

Adrian. Haga är ju en paradisisk lustpark? Låt oss slå ett slag. Har herrn nånsin sett bättre trän?

Grönström. Förbannadt söt plats.

Adrian. Herr Grönström skall bistå mig i en sak. Upptänk — fundera — grubbla — grubla ut något åt mig —

Grönström. Hvad!

Adrian. Kan herrn utfundera någonting riktigt reellt i krigsyrket?

Grönström. Hvad behagas?

Adrian. Jag kan icke nu säga mina resoner. Det låter underligt nog, att partout vilja finna något reellt här; men dit är jag bragt. Hjelp mig att tänka efter; ty ett hufvud förslär icke, ehuru jag eljest ej är känd för den dummaste i Stockholm.

Grönström. Tvertom! Den fashionabla verldens första snille.

Adrian. Olyckan vill, att jag nu en stund behöfde snille för det suskiga. Det duger jag icke till.

Grönström. Mycket förbunden, i fall jag kan vara till tjenst. Hvarom skulle frågan vara? Jag är komplett utan snille, det försäkrar jag, men —

Adrian. Säg icke det. Herrn är känd för ett sakramenskadt godt omdöme, allt sedan det der handelshusets konkurs.

Grönström. Prat.

Adrian. Lika godt. Jag är på god väg i militärbanan. Men af nit, af behof, af tycke för det dugliga, för det förkofreliga —

Grönström. Jag förstår icke riktigt?

Adrian. Det är icke heller godt att begripa. Saken är en af de mest invecklade. Låt oss gå tillbaka hit igen litet, att vi ej stöta på stubbar.

Grönström. Herr Westermarks- herr far, tror jag, måste befinna sig i nejden? Tala vi för högt?

Adrian. Hahaha — godt hufvud. Vi förstå hvarann. Nåväl, herr Grönström?

Grönström. Jag kan icke ännu säga, att jag rätt inser affären. Men skulle det blott vara frågan om, att för inskränkt folk göra militäryrkets förtjenster fattliga?

Adrian. Icke just för inskränkt folk, men för gamla personer, som, ehuru snillen af naturen, likväl lefvat så länge, att snillet, hvilket aldrig fördrager att vara annat än ungdomligt, blifvit nödgadt att gifva personerna på bäten, för att ej åldras i deras sällskap.

Grönström. Jag börjar fatta.

Adrian. Det är onekligt, att det militära hyser någonting satans dugligt uti sig också: det är otvifvelaktigt, blott jag kunde utfinna det. Det skulle för mig vara af största nytta, just i dag, att begripa det.

Grönström. Krigslifvet medför ära, eller har jag orätt?

Adrian. Missförstå mig icke. Här är för tillfället ej ringaste fråga om det ärofulla.

Grönström. Det bästa jag vet, är goda inkomster.

Adrian. Nu nalkas vi punkten.

Grönström. Men en man af herr Westermarks förmögenhet ser icke gerna vid antagandet af en militärpost på den lilla lapprislönen; utan, i fall jag begriper något, på glansen af det hela?

Adrian. Nå, det förstås.

Grönström. På uniformen? på ett blifvande adelsdiplom?

Adrian. Men vi gå ifrån den egentliga punkten. Vi voro nyss närmare den. Af ära är militäryrket fullt, och jag för min del, uppriktigt sagdt, öfverlastad. Men, öppet taladt: kan icke någon penningspekulation kombineras med krigsyrket, för att derigenom gifva det en viss vigt i sådana ögon, som endast hafva en blick för guldet?

Grönström. Aha? Det måste vara mycket gamla ögon, icke sant?

Adrian. Sextiosex års ögon, herr Grönström.

Grönström. Ah, bra. Vi skola spekulera. Jag skall säga, det blir icke lätt. Hm — det skall gå.

Adrian. Vi slå ett slag till. Men hitåt, för att icke stöta på hvassa enbärsbuskar.

Grönström. En militär kan, jemte tjensten, tillika — tillika — låt mig tänka efter en smula tillika.

Adrian. Tillika ja: deri ligger det. Är det icke möjligt, att han kan göra någon mycket stor entreprise?

Grönström. Göra i något vanligt kan han icke. Han får icke drifva handel. Åtminstone icke uppenbart, eller så att det förslår.

Adrian. Men, förstå mig: här är endast frågan om invention, icke exekution. Det gäller blott att kunna hitta på en sådan sak, för att tala derom, men ej för att utföra den.

Grönström. Mais comment? Blotta påhittet? Icke utförandet?

Adrian. Det må fan utföra långa trassliga handelsspekulationer. Vinna pengar? Åh fy tusan djeflar! Nej, säger jag än en gång; min mening är icke att sätta sådant i verket, utan allenast att utstudera hvilken dugtig och riktigt ofantlig inkomstkälla, guldgrufva, förkofringsidé — låt

Grönström. Skulle kunna — låt se! — sägas, berättas, nämnas — icke sant? — såsom förenlig med ett militärengagement, för att — för att —

Adrian. Glädja öron af den uppgifna åldern. Satan sjelf, det vill säga något kommerseråd, må utföra så indrägtiga bestyr. Mig är af vigt, för närvarande, att blott förutsätta mig såsom knekt ämna kapra åt mig pengar. Göra det, tänker jag visst icke.

Grönström. Låt oss tänka oss omkring. Befäl vid arbetskommenderingar?

Adrian. Belöper sig blott till dagspenningar.

Grönström. Entreprenad af bro- och väg-anläggningar för kronans räkning?

Adrian. Men gifs det några broar, som kronan vill ha nu vidare?

Grönström. Jag skall icke säga. Det är svårt att hitta på kronans tankar. Jag skulle annars tycka, att en bro mellan Sverige och Norge vore god.

Adrian. Ah lappri!

Grönström. En vindbrygga emellan Sverige och Danmark —

Adrian. Nej herre — bättre entreprise! Fins här inga broar för vägar, som ännu icke alls finnas till?

Grönström. Vägar begriper jag icke i hast hvar de vidare skulle behöfvas. Sverige ligger öfversållad med landsvägar, strätvägar, häradsvägar, sockenvägar, krokvägar, bakvägar, bivägar och smygvägar.

Adrian. Ja, fy. Nej, något annat! Det är icke nödvändigt, att entreprisen just skall bestå i bro- och vägsusk. Och icke heller behöfver saken vara lättgjord. Ju svårutförligare och grannare det låter, ju bättre. Jag är poetisk i det praktiska lifvet, jag rår icke för det; och ju mindre företaget har uti sig af den välsignade nyttan, ju mer tycker jag om det. Så mycket vet jag af den äkttyska philosophien med p, h, och af aesthetiken med a, e, att nytta är något exsekrabelt. Det gagneliga har jag alltid gifvit på båten, af ren instinkt.

Grönström. Men ursäkta mig, herr Westermark. Om jag ej bedrager mig, så har herrn en alltför fin näsa?

Adrian. Jag smickrar mig deraf. Och af fin gom derjemte.

Grönström. Det är så. Men all entreprenad måste, enligt sakens natur, hafva en viss lukt och tillika en bismak, nemligen af gagn. Det kan icke hjelpas. Men det gör, att herr Westermark aldrig skall gilla hvad helst jag föreslår.

Adrian. Lappri. Det begrips, att all förkofran — all den der idogheten, allt idkeri, yrke och makarskap — har en viss sämre odeur omkring sig: man tycker det osar litet af den sköna svett, som den der gräsliga snälla fliten har med sig: ursäkta, jag menade icke herr kassören —

Grönström. Åh var utan fruktan. Säg till mig allt hvad behagas: jag tål allt, när det är frågan om större affärers entamerande.

Adrian. För öfrigt går jag ju in derpå för att amusera min goda far. Och när det dessutom aldrig skall utföras, blott omtalas, så blir det ju icke nyttigt. Det är således ej farligt. I penningsaker är alltid någonting ignobelt, infamt i sig sjelf: det smakar af — söta pappa! Ja, gud hjelp mig — det låter obeskedligt af en son — men det kan jag icke hjelpa; och jag kunde aldrig tillbringa en timme på hans kontor, utan att vid anblicken af hans figur känna en rök, jag hade så när sagt en stank ifrån alla de tusentals negrer, som trampat sockret, pressat indigon, kokat mahognyplankorna, malit drufvorna — åh, hvad säger jag? icke mal man just drufvor — man har väl annat att dagligen mala om.

Grönström. Jag förstår mycket väl.

Adrian. Med ett ord. Jag kan aldrig se någon af min fars jernbeslagna kassakistor öppnas, och de ofantliga penningbuntarne upptagas, utan att en hisklig ånga likasom från millioner svettdränkta, utnötta, förgångna arbetare kommer emot mig.

Grönström. Jag, deremot, vattnas i gommen vid tanken på dessa kassakistor.

Adrian. Och när min far börjar inkalla sina inspektorer, den ena lefvergula herrn efter den andra, då måste jag upptaga min foulard — min kalkuttanäsduk och hålla för ansigtet.

Grönström. Inspektorer bruka eljest kunna se ganska feta och rödbrusiga ut.

Adrian. Ja, på adelsgods, der den rike optimaten sjelf icke håller tummen på ögat på dem, utan låter dem husera för egen räkning. Men så är det icke på min fars egendomar. Han håller efter sina fogdar, så att de blifva både bleka och rangliga. De är något som gör, att en fashionabel man alltid stiger baklänges för dem.

Grönström. Det måste vara en ofantligen rik man, den der kommerserådet Westermark! Han har bruk och egendomar i alla landsorter?

Adrian. Men inspektorer hafva något oangenämt omkring sig, från hvilken landsort som helst, min herre. Jag begriper ej de karlarne, som icke kunna hålla sig eau de cologne? Men min far skulle väl då ej gilla dem; och det veta de. De gifva sig derföre med flit ett utseende af — — — Kom, ett slag hitåt igen, herr kassör! Ja, jag försäkrar herr kassören på heder och tro, att allt hvad till penning hörer är mig så i grund osmakligt och frånstötande, att jag i hela den saken icke fördrar någonting mer, än blott penningen sjelf.

Grönström. Alldeles så. Det kan jag fatta.

Adrian. För att nu återkomma till vår plan —

Grönström. Så är det alls icke frågan om att skaffa penningar —

Adrian. Nej! men att tala om dem. Jag måste hafva namnet på ett utomordentligt skönt företag; det är hela saken.

Grönström. Det måste ej blifva omöjligt. Inrättandet af ett stort Hôtel Garni? Icke något sådant som redan finnes, likväl. Ett slags värdshus af ofantligt omfång? Skulle det ej låta? Det skulle rendera.

Adrian. Rendera?

Grönström. Gudbevars, missförstå mig ej. Jag menar, det skulle kunna sägas rendera.

Adrian. Ts! här kommer någon. Vi få ej öfverraskas, förrän planen är alldeles fullmogen. Vi draga oss undan i skuggan.

Bort.

Scen V.

Ett par af Hagalunds värdshusflickor komma spatserande.

Lisette. Hör Annette, tag mig under armen, så gå vi ett slag i parken.

Annette. Hvarföre så just?

Lisette. Så leka vi herre och fru tillsammans. Annette är min man, en rik öfverste; och jag är nådifrun. Se så, nu gå vi: ett, tu — ett, tu — jemner takt.

Annette. Men är det rätt, att vi så här löpa ifrån hela Hagalund och slå oss lösa innanför Haga grindar?

Lisette. Kantänka Hagalund! Derinne fins nu ingen att passa upp på. Rörelsen tar af i grund, och jag ger mig promt bort i höst. Kom, herr öfverste!

Annette. Lilla nådifru, var så god och gif mig armen. Hahaha, ett stort nöje! Herre och fru?

Lisette. Gif mig en kyss, min bästa man! det var så längesedan.

Annette. Behöfs icke, fru öfverstinna. Nej, Lisette! dig kysser jag icke, det säger jag dig — om det ock vore för all verldens silfvergafflar och knifvarne derjemte.

De gå in åt lundarne.

Scen VI.

Groman framkommer, ensam.

Groman. Jag är förtviflad. Ack, hvarföre dröjer jag att hänga mig? Har jag icke lyssnat på dem alla: huru länge skall jag sitta gömd här i björnmossan? Min Gud! Grönström öfverger mig och har sällat sig till den andra herrn: han tänker icke mer på sin Upsalaväu. Och dessa flickor, som jag nyss såg: grymma uppträde för mig! Ingen enda varelse, att passa upp på inne i rummen? När sådant kan hända på det stora, ryktbara Hagalund, hvad skall då icke kunna ske på lilla Ålkistan? Ingen att servera? Hah! Uppasserskorna hafva tid att taga sig luft och gå som öfverstar! Rysliga framtid? Hvilket öde väntar mig? Hvarföre skulle just jag och icke så gerna en annan födas till verlden?

Lina kommer springandes.

Lina. Hvar äro de begge himmelsbefängda odogerna? Gå bort nu? och vagnar rulla upp på Hagalunds-gärden, den ena efter den andra.

Hon skyndar efter Lisette och Annette.

Groman. Hvilka ord? Gud! Samma ståtliga Lina! Så skall det låta: hejsan, galant! Gården pinfull: det är musik för en värd. Huru i Guds namn skall jag bekomma Lina? Bara hon visar sig, är det något lyckligt. Det är bevändt med den menniskan. Lina! Lina!

Lina (återkommer). Hvem ropar här i gröngräset? Hvad ser jag? hvad vill herrn?

Groman. Jag vill blott säga dig, att du är en utvald, en förträfflig — en oöfverträfflig —

Lina. Hvilket prat. Men hvart hafva mina kamrater tagit vägen?

Hon skyndar åt annat håll.

Groman. Gudomligt! Hörde jag ej hur hon snäste mig? Det gjorde hon endast af nit för sin sak, sitt husbondfolk. Ack, Lina! Att förtvifla, märker jag är icke värdt: gården är full af ankomna. Så kan det komma att låta en gång på Ålkistan också. Ts, här kommer någon? Pass — ur vägen, Groman! Bakom träden igen: här nalkas storfolk.

Han går undan.

Scen VII.

Kommerserådet Westermark och Augusta komma spatserande med silkesharen vid sidan.

Westermark. Och du har verkligen den öfvertygelsen, min systerdotter, att han är bättre nu?

Augusta. Min morbror, tro mig! han är en alldeles förvandlad menniska.

Westermark. Ånej. Jag menade silkesharen. Vi måste snart upp i kaleschen igen: han ömmar icke mer på sin fot.

Augusta. Jaså, lilla älsklingen, den vackra goda ungen. Frisk? nej, bästa morbror, han är långt ifrån att kunna åka ännu. Se hur betänkligt han kröker halsen?

Westermark. Han lägger öronen åt ryggen: kanske vi måste dröja något. Apropos — du såg ju Adrian här, sade du, tyckte jag? Jag har ingen märkt eller hört: jag vill för ingen del råka honom.

Augusta. Det är stor skada, att min morbror ej var vittne till hans eldiga blick, när han talade om adelns låghet, och —

Westermark. Afsvor militäryrket?

Augusta. Dit hann han icke då ännu. Jag tror han fruktade för min morbrors ankomst och drog sig undan. Men så mycket fann jag åtminstone, att han icke glömt mig.

Westermark. Jag förstår alldeles — ajaj. Min gikt låter mig icke glömma sig. Det drar sig till äskregn, Augusta.

Augusta. Vackrare himmel har jag aldrig sett.

Westermark. Godt — ajaj. Lyft upp haren på armen, att jag får stryka och klappa honom litet. Hvilken mun? Han ljuger aldrig.

Augusta. Täcka varelse!

Westermark. Du är en god flicka, Augusta. Och — tillika ganska klok. Jag vill bara säga dig det. Hvilken slok stryker der?

Augusta. Det är en spatsergängare af vördnadsvärdt slag, tror jag?

Westermark. Han ser mig ut att vara en gammal gäck.

Groman framträder.

Groman. Allraödmjukaste tjenare! Jag går här allenast och roar mig litet — uppriktigt taladt — bland buskarne.

Westermark. Godt, min herre; var oförsagd.

Groman. Jag bugar mig här, såsom jag otvifvelaktigt tror, för herr kommerserådet Westermark?

Westermark. Tjenare. Ni känner mig? Är det er afsigt att söka mig?

Groman. Jag vågar knappt säga, att det,är min afsigt. Men nog är det mitt ärende, såvida det kan förlåtas i skogen?

Westermark. Hvem är herrn?

Groman. Jag vill icke säga, att jag är någonting. Men jag har förhoppning om att förhjelpas till —

Grönström kommer andtruten.

Grönström (hastigt infallande). Entreprenör! entreprenör! *(afsides:)* Gud låte nu icke den enfaldiga Groman skämma bort alltsammans!

Groman. Trippenör, herr kommerseråd. Jag hoppas bli förhulpen till det.

Westermark. Entreprenör? En hedrande och god sak, om företaget har god utsigt.

Grönström. Ödmjukaste tjenare! jag vet icke, om jag har den äran att vara igenkänd?

Westermark. Kassör Grönström?

Groman. Han är min utmärkta vän, herr kommerseråd. Han råder mig, han: och det är han, som ingifvit mig förhoppning, att det kanske icke hos herr kommerserådet skulle väcka ett fullkomligt och alldeles afgjordt misshag, om jag vågade nalkas, för att —

Westermark. Jag förstår er icke, mine herrar. Vi äro ju i Haga park? Här tar man frisk luft, men talar icke om affärer.

Grönström. Herr kommerseråd! det gifves icke exempel på, att man i Haga park talar om affärer.

Westermark. Nej. Och derföre?

Grönström. Derföre — till min värde vän, entreprenören Gromans från Upsala ursäkt, tillåt mig förklara herr kommerserådet hur det hänger ihop. Det är alls icke hvad man kallar en affär, utan det är hvad jag ville säga —

Westermark. Tror du ej, Augusta, att silkesharen mister kontenansen?

Augusta. Han spetsar öronen: han roas och distraheras.

Westermark. Tror du han distraheras? Nåväl, jag känner sjelf gikten minskas af detta lilla divertissement. Fortfar, min herre. Det är icke en affär, säger herrn?

Grönström. Nej visst icke. En affär, en vanlig sak, hvad vore det för ett lappri? Det här är ett företag —

Westermark. Har företaget en lysande utsigt, så fägnar det mig för herrarnes räkning.

Groman (för sig). Han talar utomordentligt, den Grönström. Jag har lust att för min del komplett tiga.

Grönström (till Groman). Gå litet afsides, farbror! Farbror kunde säga dumheter. *(högt).* Om utsigterna vore lysande, herr kommerseråd, så skulle jag kunna misstänka företaget. Men de äro icke blott lysande, utan framförallt —— *(nalkas)* tillåt ett ord i förtroende, herr kommerseråd! Denna gamla beskedliga gäck *(pekar på Groman)* är blott ett förkläde.

Westermark. Aha — nåväl?

Grönström. Det är en förträfflig, gammal man.

Westermark. Jag ser det. Litet enfaldig?

Grönström. Men fullkomligt passande. Det förehafves i Stockholm en utomordentligt stor plan; en af tidehvarfvets största spekulationer; jag vet knappt huru jag skall uttrycka mig; men det öfvergår vida Göta kanal i inkomster.

Westermark. Jag hoppas det.

Grönström. Hos en af vår tids största penningsnillen — en ung man, för resten — har en idé uppstått, att anlägga ett slags hotell i högst ovanlig skala. Men tillåt mig, herr kommerseråd, att utveckla de djupa, de på sjelfva vår epoks merkantila grundförhållanden fotade skälen till detta företag.

Westermark. Behöfs icke. Jag förstår nog halfqväden visa. Hôtel, det vill säga Värdshus, rätt och slätt: är herrn der värdshusidkare?

Groman (framsticker hufvudet). Jaa — i sanning, om jag så får säga.

Grönström (sakta). Gå på afstånd, farbror, tills jag ropar. *(högt, till Westermark).* Det är Värdshus, ja: det är Värdshus, om man så vill. Hotell måste det likväl vara, egentligen och i upphöjdaste begrepp. Jag vill säga: det är ett Tivoli eller Casino; men i sublimaste mening: Casinissimo, Tivolissimo. Det är icke blott ett hem för ätning: hvilken inskränkthet, om så vore? Det är för boning, för läsning, för klädsel också: det är för allt. Herr kommerserådet, som korresponderat på England, vet hvad man tänker sig med ett Boarding House i största skala; likasom när man i Italien talar om en Osteria?

Westermark. En Osteria Gigantica förmodligen?

Grönström. Ja visst. Och ett sådant hotells förhållande till verldsrörelsen är följande. Länge har man beklagat den Stockholmska verldshandelns aftagande, och, till en så förfärlig kräftas botande, funnit, att om konsumtionen ökades, så åtginge mera.

Westermark. Sant nog.

Grönström. Men inga utvägar till ökad konsumtion lofva så mycket som hotelleri i storartad

stil. Tänk blott på Astorhouse i New York! Tänk på ett Westermarkhouse i Stockholm!

Westermark. Om det endast vore möjligt, att en värdshushållning af så omfattande slag kunde bära sig i Stockholm. Gud vet om man icke en dag tänkte på något dylikt vid Brunkeberg.

Grönström. Brunkeberg? Betyder alls intet. Ett annat slag af hotelleri är ifrågasatt, och skall utföras.

Westermark. Jag är i sanning nyfiken.

Grönström. Ett Hôtel de Guerre — en Osteria Guerriera —

Westermark. Hvad: ett Krigshôtel midt i freden?

Grönström. Det vill säga för militärer. Alla Stockholms officerskorpser skulle i detta hôtel på yppersta vis fourneras — i anseende till mat, på bästa engelska sätt: till amöblemang, på bästa franska: till uniformer, på bästa ryska: till lektyr, på bästa tyska: till sång och musik, på bästa italienska: till godt umgänge, på bästa svenska sätt.

Westermark. Men hvarföre blott militärer?

Grönström. Ja, minsann. Jag skall rättnu förklara hvarföre tanken har blifvit väckt ät detta håll.

Westermark. Låtom oss sätta oss. Nalkas-hit till bänken, herr entreprenör. Företaget är vidt utseende. Det är åtminstone intressant att tala om, medan silkesharen hvilar sig och jag väntar på vagnen. Jag har alltid varit en älskare af det riksgagneliga, så fort det, det oaktadt, inneburit någonting sant tillika.

Grönström. Det är redan å bane. Ett — som jag redan haft äran nämna — ett af våra största handelssnillen har uttänkt planen.

Westermark. Handelssnillen? Hafva vi då många sådana? Om jag undantar dem, som vid framskridna år ledsnat vid affärerna, och dragit sig tillbaka, så vet jag just icke många för öfrigt.

Grönström. Ett yngre snille, herr kommerseråd.

Westermark. Men herrn derborta ser medelålders ut.

Grönström. Åh, herr kommerseråd, om honom är föga frågan. Han är blott, om det tillåtes mig att yttra, "la machine de la machinerie."

Westermark. Bra sagdt. *(till Groman)* Stig närmare, min herre der! Ni har för afsigt en stor entreprise, som jag hör?

Groman (framträder). Ja, på Ålkistan — ödmjukaste tjenare.

Westermark. Ålkistan?

Grönström. *Alceste:* den arma, goda mannen kan omöjligen lära sig uttala franskan. Alceste, icke Alkest — bästa Groman, kom ihåg sig!

Groman. Ålkist — alldeles — fan begriper hans miner. Jag har lust att tiga rentutaf.

Grönström. Herr kommerseråd! ett af våra största unga snillen har tagit sitt fasta beslut, att, i likhet med sin far, genom egen verksamhet tillkämpa sig en stor förmögenhet.

Westermark. Väl tänkt.

Grönström. Han har uppfunnit en verldsidé.

Westermark. Det gjorde han rätt uti.

Grönström. Men kan herr kommerserådet inse, hvaruti det största hindret skulle ligga för detta militärhôtels utförande, med namnet Alceste?

Westermark. I penningars anskaffande, tror jag.

Grönström. Ack nej! Kan herr kommerserådet föreställa sig, att det ligger i officerskorpsernas egen esprit, som icke har samhällighet nog, att vilja bo, vistas, äta, kläda sig, vara till och öda ut alla sina penningar på blott ett enda ställe?

Westermark. Är det möjligt?

Grönström. Hôtelets stiftare, seende med geniets blick hvar värsta haken satt, beslöt göra en utomordentlig uppoffring af sin egen smak för att derigenom undanrödja stiftelsens största och sista hinder.

Westermark. Romerskt tänkt.

Grönström. Hvad gör han? Sjelf hatare af officersyrket — blott så till vida älskare af korpsen, att han vill hafva den hel och hållen på sitt hôtel — hvad gör han? Han låter göra sig sjelf till officer!

Westermark. Jag studsar. Drag in snöret, Augusta.

Grönström. Derigenom — sjelf en man af korpsen, sjelf en person af fördelaktigaste utseende, finaste umgängeston, qvickaste vett — blandar han sig med de öfriga officerarne, inverkar på deras opinioner, förmår dem att till allmänt bästa förena sig om en gemensam vistelseort, ett Hôtel Grandissimo Officeriorissimo. Han låter en annan — voilà l'homme *(pekar på Groman)* — bära namn af hôtelets värd, för att icke, i sina fördomsfulla kamraters ögon, se ut som en penningman, hvilket, oss emellan, herrar officerare minst af allt kunna fördraga.

Augusta. En mörk tafla, och tillika ganska ensidig: förlåt mig, min herre. Vår tids militärer sätta långt mera värde på penningar, än herrarne tänka.

Westermark. Men, min systerdotter, afbryt icke vår samtalstråd: smek vår lilla vän. Fortfar, herr kassör.

Grönström. Jag har ingenting mer att säga, än att med djupaste vördnad lyckönska herr kommerserådet.

Westermark. Mig? till hvad?

Grönström. Tillåt mig en enda liten fråga. Det måste vara en otrolig tillfredsställelse, att känna sig vara far till ett så obeskrifligt snille?

Westermark. Att vara far — åja — det käns så der. Men hvad hör det hit?

Grönström. Detta stora företags uppfinnare är herr kommerserådets son.

Westermark. Ah — tag upp haren — ajaj — på armen, Augusta! han haltar.

Grönström. Han har med en karaktersstyrka utan like gjort sig till officer blott för att kunna utföra en kommerciell idé af verldsomfång.

Westermark. Han haltar obeskrifligt, Augusta! — ajaj — låt oss gå in.

Grönström. Men, herr kommerseråd —

Westermark. Det är för mycket, min herre. Store Gud, hvem skulle från början hafva trott sådant om dig, Adrian? *(sakta)* en sådan — hm hm. *(högt:)* Dock — hm — det är icke värdt att sörja: om blott icke den gikten — *(ser sig om)* och det är ni, min herre, kom närmare! som skall hålla värdshuset?

Groman (framträder). Ja, jag hoppas det till gud.

Westermark. Och är beredd dertill genast?

Groman. I höst, herr kommerseråd. Men jag behöfver åttahundra r:dr, det kan jag heligt försäkra.

Grönström. Åtta tusen, för allt i verlden!

Westermark. Nå, 8000: det förstås. Med 800 R:dr får man knappt inskriptionen "Alceste", med guldbokstäfver, förmodligen af ett par famnars längd, och vederbörligen uppsatt.

Groman. Jag skulle anse mig högst lycklig, om jag endast kunde få lä —

Grönström (afbryter hastigt). Lof dertill? Det är klart: det får farbror nog *(blinkar:)* den stackars mannen har herr kommerserådets son i hast förskaffat sig; men jag räds han är nästan enfaldigare än som anstår till och med ett förkläde. Begära lof till hvad hvarje svensk af sig sjelf får!

Groman. Nej, förlåt mig: jag ville endast lå —

Grönström. Låtsa! Jag förstår nog det. Men hvad behöfs det? Herr kommerserådet känner nu hela saken, och derom fordras icke att vidare tala. Allt är i ordning, och, efter hvad jag med visshet tror, de 8 à 12,000 R:dr:na befintliga på ort och ställe.

Westermark. Är äfven min son i ordning?

Grönström. Jag har den lyckan att vara antagen till hans kamrer vid hôtelet; likasom den der skulle bli den synliga värdshusvärden eller skafferiföreståndaren, om han duger dertill.

Groman. Duger, Grönström?

Grönström. Nånå, vi få se. Emellertid, såsom jag under en promenad i Haga park fick den oförväntade äran att träffa herr kommerserådet sjelf, kunde jag icke underlåta att betyga min fägnad, och lyckönska herr kommerserådet.

Westermark. Men hvar är då min son?

Grönström. Utan tvifvel i parken. Jag tror äfven att han är kunnig om herr kommerserådets närvaro; men af en för mig obegriplig orsak ville han icke visa sig, tyckte jag.

Westermark. Jag känner orsaken.

Grönström. Också mig gaf han en liten vink derom.

Westermark. Såå?

Grönström. Min far känner icke ännu hela min plan, sade han. Likasom jag sjelf, hatar också han militäryrket: han förundrar sig, att finna mig som knekt.

Westermark. Min förundran har kommit att leda sig åt ett helt annat håll. Hvar är han? hvar —?

Grönström. Herr kommerserådet vill utan tvifvel omfamna honom? hvad jag deltager i dessa känslor!

Adrian Westermark framstörtar och faller på knä för Otto Westermark.

Adrian. O min far!

Westermark. Du stora skälm! du uppfinnare! du officer! du hôtel-fournisseur!

Adrian. Jag faller förtjust i min goda fars förlåtande armar, om jag får?

Westermark. Rättnu. Men fall först till denna flickas förlåtande fötter — det vill säga, om hon ursäktar dig, hvilket jag icke vet. Och först af allt måste vi nu tillbaks till Hagalund, innan omfamning sker. Min lilla silkeshare, kom du! Sköna öron! fina ull! ljufva varelse, när öppnade väl du nånsin din mun till osanningar? försåt? bedrägliga påhitt?

Han drar in bandet och går bort till Haga grindar.

Adrian. Hvad vill detta säga? Hur skall jag förstå denna vändning på — på min far?

Groman. Det öfverstiger mitt fintligaste begrepp.

Grönström. Det öfvergår äfven mitt.

Augusta. Var utan fruktan, Adrian. Jag vet väl icke rätt hvad det betyder, när gubben ser så der ut; men jag hoppas ännu det bästa. Låt oss bara gå in, efter.

TREDJE BOKEN.

I ett af rummen på Hagalunds värdshus, men nu i andra, norra byggningen.

Scen I.

Gamla Westermark sitter ensam och för sig sjelf i kammaren.

Westermark. Kanalje — pojke — vara öfver tjugu år och ljuga så? Gigantiska påfund! Slå blå dunster, emellertid, för en allmänt aktad man, en mäktig, en rik man; och en far, för öfrigt? Men det är dock ibland allt vrakgodset här något som duger, något som intar mig på ett alldeles obegripligt sätt, i den saken. Klart är, att han sammansatt en historia, skickat fram den der narren Grönström till mig, och säger sig vilja utföra den stora finansplanen med sitt hôtelleri; men saken är, på sitt

rätta vis skådad, nemligen, märkvärdigare än han sjelf anar. Det vittnar om ett geni — ett inneburet, att jag så må säga — honom medfödt — ifrån föräldrarne, åtminstone på farssidan.

Han stiger upp och spatserar på golfvet.

Hvad är det nu? Jo, hela Stockholmsverlden känner, att Adrian Westermark är den störste rascal, vaurien, coxcomb — den finaste verldsman, den utsöktaste slösare. Att en sådan herre skulle uttänka en subtil handelsspekulation, tror ingen; och jag finner sjelf det hos mig vara ett stort oförnuft, att vilja i kloka kontorssysselsättningar tvinga in en slingerväxt. Hans tanke att bli officer, emellertid, såsom medel blott, att draga hela skaran af dessa finsmakiga herrar in i spekulationens nät, är långt bättre fattad, än någon, och kanske han sjelf, begriper i botten. Ty till krigare, jag menar till bärare af en uniform, är han personligen ganska lämplig: det har jag sjelf rätt väl insett. Men hvad jag naturligtvis bort hafva deremot, var den fullkomliga gagnlösheten. Nu, åter, om jag betraktar hans knektskap såsom ett slags ryssja, in i hvilken han kan draga — med sina utomordentliga fasoner kan förmå sina smidiga och förträffliga kamrater att ingå — i en förening — icke just i ett Hôtel de Guerre, hahaha, löjliga namn! — utan uti, jaja, vi få väl se. Nog af: en hemlig grund till stora skatters upphemtande ligger fördold härunder. Det är en svensk Californiaplan. Och icke blott en ofantlig vinst för sakens upprättare, utan tillika en otrolig fördel för alla, som begagnade den; hm: det har en smak af universum! och jag begriper icke att någonting hindrar, det jag, just jag sjelf, jag Otto Westermark, sätter mig i spetsen för en ny och alldeles egen affär, under det att officeraren, alla herrars smakfulla modejurnal och alla fruntimmers idole à la grecque, eller hvad det heter, Adrian Westermark, utgör det yttre och synliga, med ett ord, förklädet. Jag bryr mig icke om att resa till Drottningholm i dag — ajaj — visst har jag gikt — aj — åja; men jag har lust att känna Adrian på pulsen, för att erfara huru djupt han sjelf skådar in i sin utkastade verldsidé, eller om det alltsammans varit bara prat för att narra mig. Hvem kommer? Aha, min systerdotter. Hon måste nu litet aflägsnas.

Augusta inträder från sidorummet, med silkesharen.

Augusta. Se, bästa morbror, hvilka vackra, lifliga ögon han nu har? Jag har nyss gifvit honom den der emulsionen.

Westermark. Bra. Har du sett Adrian? Jag tänker nu på en helt annan silkeshare än den der.

Augusta. Den olycklige går ännu i parken, tror jag, förtviflad öfver att icke hafva fått fullkomligen omfamna sin goda far, eller ens erhållit hans tillstånd —

Westermark. Att vara officer: jag vet det. Kalla in honom, Augusta. Jag skall litet tala vid honom om edra så lyckligen återställda förhållanden.

Augusta (för sig). O min Gud! Det var ett olyckligt påhitt!

Westermark. Ja, det är obeskrifligt väl. Verlden har ändock det med sig, att allting merendels slutar förträffligt. Men tålamod och gikt måste man undertiden gå med.

Augusta. Der kommer han öfver gården. *(för sig).* Ack, vi äro förlorade om morbror nu gör parti oss emellan!

Westermark. Vinka in honom!

Adrian Westermark inkommer.

Augusta (sakta, vid utgåendet). Adrian! säg morbror rent ut, att du alldeles icke kan fördra mig — bästa, söta, goda Adrian! Du är ju min redliga vän, och då kan du väl göra mig den tjensten?

Adrian (till henne). Jag skall skildra vårt inbördes hat, blott tillfälle dertill vill yppa sig.

Augusta. Ack, hvad du då är god emot mig!

Hon går.

Scen II.

Begge herrarne Westermark befinna sig tillsammans och ensamne.

Westermark. Min herr son!

Adrian. Vördade far!

Westermark. Du är således officer?

Adrian. Jag är den olyckligaste af menniskor.

Westermark. Ditt ansigte bär stämpeln af mycket lidande och en stor förkrosselse.

Adrian. Ja, min älskade far, det hör till min olycka, att hafva detta utseende, som alla menniskor tycka om. Derföre syns ingenting på mig, och jag går förlorad utan att det märks.

Westermark. Du är dig lik, Adrian.

Adrian. Ja — är icke det åter min största olycka?

Westermark. Emellertid skola vi öfverlägga om din djupt uttänkta finansspekulation.

Adrian (för sig). Ah — här fastnar Adrian.

Westermark. Jag ser tydligen, att du, begåfvad med mycken kärlek för handeln och, med en stor afsmak för det lysande militäryrket, endast derföre tvungit dig att söka uniformen, för att dymedelst — dymedelst — dym —

Adrian. Det är naturligt. Jag har länge umgåtts med den idén att blifva en rik och aktad man. Men medlet dertill fann jag icke bättre än —

Westermark. Eller ännu tydligare taladt: jag ser klart, att du, begåfvad med stor kärlek för uniformen och, med mycken afsmak för handeln, jemte förakt för rikedom och sann aktning, endast derföre tvungit dig att uttänka en djup finansspekulation, för att dymedelst — dymedelst — dym —

Adrian. Min far är sig alltid lik!

Westermark. Ja — är det icke din största lycka, Adrian? Men, läggom all ordtvist åsido. Du skall få de medel du behöfver för att med heder fortfara som officer, men med vilkor, att du öppenhjertigt säger mig dina tankar om ditt tilltänkta Hotelleri — såsom du kanske litet förhastadt kallat din sak. Nog inser jag, att uniformen och hvad dermed hör, varit hufvudmålet för dig. Men det vill dock tillika synas mig, att — måhända mer än du sjelf anar — en viss verldsidé föresväfvat dig?

Adrian. Utan tvifvel en verldsidé. *(för sig)* Anfäkta den Grönström: det var han, som hittade på allt; och nu står jag här, och vet icke sjelf hvad det är.

Westermark. Utveckla dig således närmare för mig.

Adrian. Ja, min bästa far. Uppriktighet har nästan alltid varit min dygd, och jag må derföre gerna tillstå, att jag har tusentals svaga sidor —

Westermark. Derom tala vi icke nu.

Adrian. Att jag har den fördelen vara väl sedd i alla umgängeskretsar, framförallt bland menniskoslägtets vackraste halfdel, det bevisar — tro mig, min far —

Westermark. Det bevisar ingenting.

Adrian. Jo det bevisar just — tro mig — att jag besitter nästan intet värde alls. Hvarföre skulle jag då använda en så frivol karakter, som min, till allvarsamma, aktningsvärda, nyttiga, förträffliga, gagneliga, industriösa, riksbibehållande göromål?

Westermark. Men din finansidé?

Adrian. Ja, dit skulle jag komma. Jag saknar uttryck för den, min far.

Westermark. Jag skall hjelpa dig på stråten. Du vet med dig sjelf, att du är en lättsinnig yngling?

Adrian. Det kommer aldrig i fråga.

Westermark. Men att penningar behöfvas, det vet du också?

Adrian. Ganska sant; men jag försäkrar min far, ehuru det låter otroligt, att jag har tusen gånger bättre reda på mina penningaffärer, än de flesta af mitt slag. Nu, till exempel, vet jag i detta ögonblick bestämdt hur mycket jag behöfver.

Westermark. Hvad redan och ordningen beträffar, så är det just åtminstone något deraf jag i hemlighet alltid hoppats om dig; ty det går ju ändock blod af mitt blod i dina ådror? Oaktadt hela ditt lättsinne, lefver det en spekulativ anda inom dig, hvilken du ej kan förneka dig, är det icke så?

Adrian. Jag har erfarit något åt det hållet, och jag skall gerna tillstå för min far öppenhjertigt allt hvad jag tänker i ekonomien — åtminstone en stund; ty klockan 5 måste jag vara på Ladugårdsgärdet, och jag ville gerna vara punktlig första gången.

Westermark. Alla gånger, min son.

Adrian. Alla? Det vore en misère.

Westermark. Emellertid: kort och godt, min herr son! ty det utgör vilkoret för mitt bifall till ditt steg, jemte thy åtföljande förmåner af klingande art: jag fordrar en allvarsam stund af dig, jemte ett bestämdt svar, om hela det omtalade Hôtel de Guerre blott utgjort ett Château en Espagne, blott varit ett bedrägeri till mitt förnöjande, eller om någon gnista af sundt förnuft legat deri?

Adrian. Min far blir ond? Det var alldeles icke min afsigt. Förlåt mig, jag har ganska betydliga handelsidéer, och jag är färdig att göra reda för dem, just nu, ja gerna på stående fot härute på Hagalund, om min far befaller; ehuru jag tillstår det skulle vara angenämare att få göra det hemma i Stockholm, der jag finge visa min far ritningar, utkast, kalkyler och planer.

Westermark. Du har ritningar? Godt; då kan det icke vara blott och bart ingenting. Du har således utan tvifvel längesedan insett, med den store Say, huru däraktigt och förderfligt det är i ekonomien, när hvar menniska vill göra och sköta allt hvad till det menskliga lifvet hörer; hvaremot det första vilkoret för uppkomst och lycka består i hvad man kallar arbetets fördelning, så fattadt, att en egentligen blott utför eller ombesörjer en sak, ett yrke, ett affärslag, hvartill han eger mesta anlag och snille; en annan, deremot, något annat. Utan att den ena blandar sig uti den andras göra, hjelpa, uppbära och likasom suppleera de hvarann dock härigenom alla i samhället: det hela förkofras, förlyckligas och bär sig: allting verkställes på möjligaste bästa vis och till bästa pris, emedan hvarje sak af hvar och en utföres så förträffligt, själfullt och klokt, han förmår; samt i stort.

Adrian. I stort, ja; det är just min mening.

Westermark. Den omätliga tanken om arbetets fördelning i de ämnen, nemligen der den är bra, har också ganska allmänt blifvit hyllad och antagen, så i England, tankens vagga, som i Frankrike, Tyskland och till en del hos oss. Likväl har man hitintills icke utsträckt denna fruktbärande och djupa idé till stort annat än handtverkerierna.

Adrian. Nej, det är just det. Det är mycket för inskränkt. *(för sig).* O min Gud, klockan nalkas fem!

Westermark. Vi finna lätt, att arbetets fördelning medför och måste medföra de lyckligaste resultater i de saker dit den hör och hvarhelst den då förnuftigt begagnas; således icke blott i de låga, obetydliga handtverksyrkena, utan vida mer och framför allt i de stora ekonomiska förhållanden, som tillhöra en del af samhällets sjelfva märg, knyta dess vigtigaste muskler tillsammans, och bilda —

Adrian. Min far talar förträffligt — bättre än jag sjelf skulle kunna i min sak; jag . . jag hör med förtjusning, att min far alldeles förstått mig. *(för sig:)* Så nära att förgås har jag aldrig känt mig: jag kan icke andas!

Westermark. Jag talar blott som en gammal köpman, men tänker måhända som en ung statsman. Svara mig, är det icke roligt likväl, att umgås med det verldsomfattande?

Adrian. Ack — och med handelns sammanknytande, se'n, af alla våra verldsdelar? säg mig en gång, min far, om icke det är angenämt? Det är just arbetets förfelande — hm — fördelande, som — som —

Westermark. Som gör, att arbetet i allt kan blifva det möjligen bäst gjorda, det billigaste, och tillika det af hvar och en med största omtanke, trefnad och nöje verkställda. För att nu enskildt tillämpa detta på vår Hotelleriplan —

Adrian. Ja, derom ville jag särdeles yttra mig. (*för sig:*) Jag dör!

Westermark. Så se vi följande. Fins väl någonting på en gång mera penningödande, dumt och förvändt, än att *hvar och en* sysslar med det yrket, *att bereda vegetabilier och kött till ätliga ämnen?* Hvarje hushåll sitter nu och håller sitt eget kök. I en större stad gå dessa verkstäder för födoämnens tillverkning till många tusental. I Stockholm, som dock med sina 90,000 menniskor blott är en ringa europeisk stad, stiga köken, stora och små sammanräknade, till minst 9000, efter hvad jag tänker.

Adrian. Låt oss blott antaga 7000 kök, min far, så är det ju redan vederstyggligt?

Westermark. Betänk då, Adrian, den oräkneliga massa af koppar och tenn, gjutgods af jern, förutan alla instrumenter af träd, som i dessa matverkstäder måste finnas?

Adrian. Nä, än alla millioner tallrikar, knifvar och gafflar, min far! förutan servietter och handdukar, på hvilka jag säger att jag alls icke vill förlora ett ord.

Westermark. Håll, min son: förifra dig icke. Tallrik, knif, gaffel och sked, med ett ord *kuverten*, får icke föras hit: den måste alls icke förblandas med födoämnets tillredelseattiralj, det vill säga, med *verktygen för matfabrikationen*, om hvilkas onödiga mångfald och otroliga myckenhet i de otaliga köken jag nu talar. Kuverten tillhör förtäraren, konsumtören, eller populärt taladt: ätaren; och det är någonting helt annat än tillverkaren. Det är om sjelfva fabrikationen och dess ställande på en vida enklare, billigare, ändamålsenligare och ojemförligt klokare fot, vi nu öfverlägga.

Adrian. Jag går in på det. (*för sig:*) Store Gud! den som finge gå ut.

Westermark. Fins då: jag frågar det med skäl: fins något större och ändamålslösare slöseri, än dessa hundratusentals kokredskap, hvilka, om födoämnenas beredning, i stället för att, som nu, utföras i hvarje särskildt hushåll, verkställdes för hela staden på ett par ställen i stort, skulle kunna utomordentligt minskas till antalet, ehuru till formen göras betydligt betydligare, hvilket likväl alldeles icke till materialets kostnad och myckenhet på långt när skulle uppgå mot det förra? Och utom den oberäkneliga förlusten i förlag, i och för så onödigtvis många koksaker, så tänk efter huru illa, huru slarfvigt, huru uselt sjelfva mattillredningen nu tillgår i de flesta kök, och måste det af helt naturliga grunder?

Adrian. Min far har obeskrifligen rätt. Man ler häråt; men saken är i sig sjelf, och när den en gång betraktas från alla sina sidor, ganska allvarsam. Den är af den största inflytelse på det allmänna.

Westermark. Man ler? Må man le. Man ler alltid i början åt en sak, innan man inser dess betydenhet; och jag tror det till en del ligger i sjelfva verldsmeningen, att ett garnitur af narri åtföljer det rätt storartade, intill dess det hinner fatta oss fullkomligt, i synnerhet om ämnet tillhör vissa sferer. Jag har ingenting emot munterheten, så snart allvaret och det sanna djupsinnet går vid dess sida; och jag har till och med funnit glädjen vara ett medel emot gikten — ajaj — ts! — nej, låt oss fortsätta, Adrian — hvar stannade vi? Jo, vid —

Adrian. Vid det eländiga och tillika ändå ganska dyra sätt, hvarpå maten i våra flesta kök tillredes. Jag har alltför ofta erfarit följderna häraf.

Westermark. Och huru naturligt är det ej, att så illa i köken måste tillgå? Ty huru är det rimligt, att alla tusentals menniskor — jag menar fruar, hushållerskor, kökspigor, kokerskor, eller också kockar, när så bär åt — jag menar mattillverkare af alla slag just skola hafva naturliga anlag, lynne och snille för denna i sig sjelf, om den rätt skall skötas, ganska invecklade konst, hvarförutan det föga hjelper om en och annan af dem bekommit undervisning häri, som dock äfven är ganska sällsynt? Det är icke tänkbart; ty de menskliga anlagen äro så mångfaldiga, att icke alltför många individer kunna beräknas just för denna enskilda klass. Deraf icke blott all den illa lagade mat, hvarmed samhället dras, utan tillika hela den förlust, som uppstår genom råämnenas oriktiga behandling, till följe af bristande kemiska kunskaper att ur allting rätt utdraga det nutritiva ämnet, samt deras vårdslösa handhafvande, till följe af att så många mattillverkare icke ega tycke, smak, sinne, kärlek och håg för saken. Sammanräknadt för en stor stad, är denna förlust omätlig: för landet i det hela, utomordentlig. Till en ansenlig del ökas den också just genom kökens sjelfva mångfald, när deremot råämnenas tillgodogörande utsätts för mindre affall och förspillning, om matberedningen sker i stort och på ett ställe, än då den skall verkställas på så oräkneligt många särskilda punkter, med olika småapparater och af andra händer, för hvarje. Kunde man göra sig ett samladt begrepp om huru otroligt mycket matämne kastas bort, kommer åt sidan, och blir till intet i landet, så som det nu tillgår, så skulle man i sanning häpna.

Adrian. Jag har häpnat längesedan, och, sanningen att tala, ville jag helst —

Westermark. Det är ju dagsklart, att de otaliga matberederskorna till största delen måste vara odugliga, slarfviga, liknöjda — hvarföre? Ty de hafva kanske anlag och snille för mycket annat i verlden, som de skulle göra förträffligt, om de finge sköta det, men 9000 kök fordra allraminst 9000 kökspigor (eller hvad du med olika titlar vill kalla dem alla); och hvar skola väl på en befolkning af 90,000 menniskor tagas så många med geni för detta yrke endast? Svara mig, huru är det i andra grenar? På samma befolkning ega vi kanske ej 400, som förstå göra kläder väl, eller hur, Adrian?

Adrian. Fyrahundrade? Vi hafva icke två skräddare, min far, som förtjena heta skräddare.

Westermark. Huru många kunna göra skor? Ett par hundrade, som jag antar. Huru många kunna måla? Huru många snickra? Men icke mindre än 9000 — märk: niotusen! — skola begripa att laga mat och göra det väl. Fins någon gröfre orimlighet? Man säger: icke behöfs geni härtill: det lär sig så lätt: och man pratar dumt i det, som i annat. Hvad vill då detta säga, om ej, att saken läres lätt endast med vilkor att få utföras eländigt, till allas förlust, till allmän dålighet i afseende på tillverkningen, och till oberäknelig förspillning oänödigtvis både af tusendubblad menniskokraft, af penningar och af materialier. Är det då något att tacka för detta "lätt lärda?"

Adrian. Det är för ömkligt!

Westermark. Man säger: matberedning och dermed förknippadt hushålleri är så enkelt. Prat utan like! Saken är af en fullt så konstig och invecklad sammansättning, som många de mest svårskötta funktioner. Den fordrar lika mycket geni i sitt slag, som allt i verlden: den behöfver personer, som kunna den, och som utföra den med själens håg och lust, om den skall lyckas. Och allt hvad jag hittills omtalat, Adrian, rör dock ännu ej annat än blott sjelfva *lagningen* af maten. Tänk efter hela den vidt omfattande omständigheten: *inköpet* af råämnena, på sina bästa tider, för bästa pris, till bästa qvalitet.

Adrian. Ja, jag menar det, minsann.

Westermark. Huru tillgår det nu? Månne icke en, som hölle en matfabrikation i stort, skulle kunna inköpa allt en gros för bästa pris och med ypperligaste urval? Likasom, hemma i sjelfva inrättningen, födoämnena skulle tillredas af ingen annan, åtminstone under ingen annans inseende, än en person — karl eller fruntimmer — som häråt med fullkomlig nit, allvar och grundliga kemiska och techniska kunskaper egnat sig; likaså skulle uppköparen kring gator och torg, eller på handelsresor kring orterna, veta att åt inrättningen hemförskaffa de bästa rudimaterier. Följden blef den möjligast bästa mat, för minsta pris, och med minsta möjliga förstörande af ämnen, arbetskrafter och verktyg. Utan att vara epikuré eller materialist, ty det är jag icke, Adrian, utan allenast med rent sinne för vår herres skapade ting och det gagn på tillåtligt sätt deraf kunde dragas — är det icke att gråta åt huru nu tillgår?

Adrian. Vet min far, dessa nya utsigter äro i sanning sådana, att jag icke vet hvart jag skall vända mig.

Westermark. Jemte andra goda följder skulle härmed äfven förenas den stora fördelen, att hemma i familjerna undvara alla de förtretligheter, svårigheter och ledsamheter, som uppkomma i och för köken och hela matanskaffningen. Qvinnokönet, hvilket nu till en så stor del upptages härmed och som mången tror snart sagdt endast vara skapadt för att uteslutande laga mat, skulle se sig fredadt från denna syssla, så fort icke personens särskilda anlag enkom och fritt förde den dertill. Man skulle komma ifrån den råa och befängda inbillningen, att qvinlighet, behag och sedlighet endast äro fastknutna vid några vissa sysselsättningar, samt försvinna om de borttoges; likasom behaget icke tvertom skulle kunna uppblomstra ännu högre, åtminstone vara till lika mycket, om qvinnan mera finge öfverlåta sig åt själsarbeten, allt efter som hvar och en har snille härför och utvecklar sig deruti.

Adrian (för sig). Evige fader!

Westermark. Hvad suckar du för?

Adrian. Aha — uff — jo! min far, det är klart, att kök, skafferier, källare och matbodar på detta sätt skulle försvinna ur de allraflesta hus, för att endast samlas — (*för sig*) hörde jag verkligen ett klockslag? grufliga pina! — ja samlas, och det i gigantiska former, på några få punkter. Oh, min far! grytor, som man nu träffar öfverallt i samhället, skulle man snart sagdt alldeles undvika. Och diskämbaren! Hvilken nationalvinst? Allvarsamt taladt: fruntimmerna skulle vinna ganska mycket, och karlarne väl förlora, men blott förlora sina bekymmer, jemte fula möten i rum och farstuar.

Westermark. Månne allt detta lönar mödan att tänka på, Adrian? Förtjenar det uppmärksamhet, kanhända, af den, för hvilken menskligheten väl ligger om hjertat? Det synes här blott vara ett fysiskt väl i frågan, och äfven om så vore, egde det rätt till vår eftersinning; men det är icke detta allenast; ett moraliskt väl medföljer af stor betydenhet. Månne då allt detta ej är värdt det grundligaste betraktande? Man talar mycket, man ifrar för menniskors bästa; men aldrig ser man sakerna med rätt synvidd eller på djupet: aldrig vill man gå ett steg närmare roten.

Adrian. Nej, det vill man aldrig; och jag försäkrar, att jag sjelf —

Westermark. Uppfinnaren, utföraren, entreprenören af detta företag, skulle, jemte allmänhetens oberäkneliga gagn, för sin del äfven skörda en ansenlig inkomst. Hvad ondt är häruti? Verldshandelns idkare — de, som i sjelfva verket utgöra verldsdelarnes förenare och menskligheteens samman-

hållare — månne de icke älska och gagna sina likar? och blifva icke äfven desse rika derpå? Det goda och nyttiga i verlden upprätthåller allt öfrigt, och bär till på köpet sig sjelf.

Adrian. Sådan har alltid varit min tanke. Och nu, min far, låt oss gå —

Westermark. Ja, låt oss gå, min son, till det slutliga resultat vi egentligen förehafva, Hotelleriplanen. Jag har ingenting emot din idé att bilda ett slags Boarding House för officerare, hvilka der på yppersta vis skulle fourneras ej blott med utsökta födoämnen, utan med en elegant boning en corps, med umgänge, med lektyr, med konstens utmärktaste alster, med kläder af bästa snitt. Men hvarföre, min son, inskränka sig till militären?

Adrian. Ja, det var en förflugen idé af mig, af alltför inskränkt omfång, jag ser det.

Westermark. Jag grundlägger en sådan inrättning för alla klasser: militären och sjelfva adeln inberäknade.

Adrian. Hvad? min gud? skulle min far sjelf vilja göra det? Åh, jag andas.

Westermark. Det bör glädja dig, att hafva väckt en tanke hos din gamle far. Och att du sjelf icke ämnat utföra den ekonomiska sidan, visar sig bäst af det val du härtill gjort af en annan.

Adrian. Hvem menar min far?

Westermark. Den der dumma herrn. Han blandade Ålkistan med Alceste, och förstod med detta namn intet mindre än Alcide — tror jag — Hercules: hvarföre detta ståtliga namn skulle sättas på hela inrättningen: denna Osteria Guerriera eller Hôtel de Guerre. Hahaha, hvilka barnsligheter? Men jag tycker om, att du sjelf haft uppriktighet att inse din oförmåga i utförandet af det du icke duger till. Du, kära Adrian, blir, som hittills, en vaurien du goût exquis, en sot: en qvick, eldig, angenäm, älskad, omtyckt O —

Adrian. Min far smickrar mig för mycket.

Westermark. Odugling. Jag, deremot, tar den förnuftiga delen af bestyret. Jag grundlägger och utför en inrättning af det slag, hvarom vi talat; dock ej med det besatta namnet, och ej för officerare ensamt, ehuru också för dem. Du skall, såsom en deras omtyckta och angenäma kamrat, draga dem dit: och du skall med dina fasoner förmå personer af många andra slag komma dit. De, som ej allenast ville äta, utan äfven bo der, finge det; men de, hvilka endast önskade finna mat på stället, och för öfrigt bo hemma hos sig, finge det. Härpå skola alla vinna, både rika och fattiga; och vinsten skall icke blott bestå i begagnandet af inrättningen, utan — slutligen, då idén tillkämpat sig allmänt antagande, så att de otaliga köken blifvit utrotade ur samhället, för att lemna rum åt några få koncentrerade och förträffligt skötta matberedningsställen i stort — alla de oräkneliga personers krafter, hvilka nu bortgå i krångel, bråk och slarf, besparas till andra sysselsättningar, som hvar och en i stället skulle göra ypperligt, med mera nöje och till nytt gagn för det allmänna, hvilket nu står i mistning af allt detta.

Adrian. Derigenom skulle en ganska stor del menniskor småningom bli folk; och, vet min far, det anser jag icke skada.

Westermark. Svage tänkare torde finna sig fallne att fråga, hvad alla de otaliga matberederskorna — till exempel de 9000, som jag i öfverslag beräknat för Stockholm — skola göra, sedan de icke mera begagnas i alla de kök, hvilka enligt ideen försvinna? Ömkliga spörsmål! För de nya koncentrerade ställena behöfdes naturligtvis alltid ett antal, ehuru oändligen mindre; och dit komme alla, som egde verklig skicklighet och anlag för saken. Men hela den stora mängden af de öfriga finge företaga annat. Liksom menskliga verksamheten inskränktes derigenom, att man, i stället för att nödgas uträtta det man icke duger till — såsom nu är fallet med våra flesta fruar, hvilka äro tvungna att fuska i matberedningen och hushålleriet; äfvensom de flesta kökstjenarinnorna, hvilka förstå det lika litet — ginge att sysselsätta sig med hvad de kunde göra bättre; ja, förträffligt, då det inföllе med hvars och ens verkliga talang.

Adrian. Tillåt, att jag känner mig fullt öfvertygad af hvad min far säger.

Westermark. Ja, är det icke sant?

Adrian. Min far! jag vet bestämdt hvad alla de der skulle göra.

Westermark. Låt höra din uppfinningsrikhet?

Adrian. De skulle göra ingenting.

Westermark. Ingenting?

Adrian. Ja.

Westermark. Adrian borde icke jemt skämta i allvarsamma ämnen. Likväl ligger äfven i en snillrik faineantise, sådan som din stundom, någonting mera än du kanske sjelf tror; och du skall genom din bekantskap i alla umgängeskretsar, genom din smak och behaglighet blifva ett ganska stort biträde åt mig.

Adrian. Jag återtar då mitt förslag för de niotusende, att göra ingenting; hvilket de väl också, om jag rätt tänker efter, icke skulle kunna göra riktigt. De böra ingå i alla de nya, kloka och gagneliga sysselsättningar, hvilka de säkert skola med nöje lära sig, och hvar och en i sin sort kunna. Men hvad min egen faineantise beträffar, så skämtar jag alldeles icke med den. Jag tar den så på allvar — det försäkrar jag, min far — att om den visar sig gagnelig till någonting det allraminsta, håller jag den icke längre för äkta, utan slår mig då på ett annat slag deraf.

Westermark. Förlåt, jag skämtar icke heller, utan påminner dig din egen plan, att som militär draga officerarne till ditt Hôtel de Guerre. Huru?

Adrian. Ah — min far har rätt! Nåväl, jag blir en nyttig faineant. Men frukterna anhåller jag, att en annan må vara så god och upphemta: till exempel

min far sjelf: jag kan icke bekomma någon bättre härtill. Jag fördelar arbetet så, att jag, för min del — sköter nöjet. Och handhafves det snillrikt, såsom jag skall — så medför det de mest oberäkneliga skatter af nytta. Jag börjar inse det; och jag har alltid haft en aning derom, ehuru ej så klart. Det i sjelfva verket gagneligaste, i synnerhet för själens innersta sferer, är nöjet.

Westermark. Nånå. Då måste likväl faineantisen noga skiljas från nöjet.

Adrian. Jag menar ett flitigt nöje. Åtminstone menar jag en person, som flitigt verkställer nöjen. Min far inser lätt, att det är motsattsen af en faineant, ehuru jag kom att bruka detta ord.

Westermark. Ännu, emellertid, ett allvarsamt ord, Adrian. Hmhm. De der 9000, som skulle blifva sysslolösa genom kökens upphörande, hvarföre skulle de befatta sig med ingenting?

Adrian. Det har jag redan återtagit: det är onödigt att de göra ingenting.

Westermark. Det behöfs också alldeles icke att de göra ingenting. O min son, rik är jordens natur på utmärkta alster; men ännu rikare är menniskosjälen på de herrligaste uppfinningar. Af alla de tusental, som nu på bedröfligaste vis pyssla i skafferihushållning, skulle endast den lilla delen fortfara dermed, som ville och kunde det väl. De öfriga skulle finna nya banor för sig. Menniskoväsendet är en grufva med millioner schakter. Hvar och en skulle vara gagnelig och glad i det han eller hon riktigt och med full själ förstode och ville. Skillnaden blefve ej, att man härmed upphörde vara verksam, utan att man upphörde vara odnglig. Utomordentligt inskränkt är den tanken, att familjelifvet upplöses, om vissa af hittillsvarande sysselsättningar derinom försvinna. Upplösandet af oriktiga eller onödiga knutar innebär alldeles ingen förlust. Finnas kärlek, aktning och innerlighet emellan föräldrarne sjelfve, samt emellan dem och barnen, så existerar familjen i och med detta till hela sitt lif, sådant det bör och behöfves, hvilka göromål den helst utför eller icke utför i verlden; men gifves ej denna sinnesstämning mellan personerna, så är familjen vissnad och fins icke som sådan, huru mycket som helst det än må väsnas i kök, källare, skafferi och alla kamrar.

Adrian. Min far — för att nämna en liten sak, innan jag glömmer bort den — Augusta, den söta, den intagande vackra flickan älskar mig icke; och jag icke heller henne.

Westermark. Hvad? hvad vill det säga? Ni har ju försonat er med hvarann?

Adrian. Vi ämna ej blifva ovänner för det, och ännu mindre overksamma. Jag gifter mig med fröken Emilie Liljenstjerna, och Augusta icke mindre sig med herr Josef Swifton. Det är bäst, att vi fördela arbetet så. Min far kan omöjligen vara emot att dessa saker skötas på det sätt, som är det klokaste.

Westermark. Men har du betänkt, Adrian, att Augustas och din egendom i det fallet alldeles icke förenas?

Adrian. Nej, men fördelas. Enligt Say.

Westermark. Är detta verkligen bäst, så är det alltför väl. Men jag ville veta — min herr son! — hvarifrån det infallet så i en hast har kommit?

Adrian. Min far hörde säkert, att medan vi voro i parken, rullade vagnar hit till Hagalund. Jag vet icke hvad kuskarne fått för besynnerliga infall, men det är troligt, att herrskaperna befallt dem hålla här. Jag gissar de varseblefvo min fars ekipage, och anade att träffa älskade bekanta. Fröken Emilie med sin mor, fru grefvinnan, och sin yngre bror, friherren —

Westermark. Åt pocker med alla dessa grefvinnor och friherrar!

Adrian. Min far har ett förvånande tycke af mig sjelf, som äfven sätter ett så ringa värde på adeln, att jag beslutit gifva den en fläck. Jag gifter mig med fröken Liljenstjerna. Det är också det bästa för min far, att så sker; ty derigenom vinner jag oändligt utgrenade bekantskaper inom adeln, blir snart nog sjelf adlad, och kan då, såsom jag bör, med eftertryck bearbeta opinionen inom denna klass, hvars medlem jag är, till fördel för min fars stora inrättning. Jag ditlockar en otalig skara af frälse, likaväl som af ofrälse; och jag skall förmå adeln att äta, hvilket den annars icke gerna gör.

Westermark. Men jag vill veta hvarifrån en sådan förvandling härleder sig! Derute i parken voro du och Augusta de förtrognaste vänner?

Adrian. Vi äro så än. Vi tänka blott icke gå så långt, som att gifta oss. Det hindrar ej, att jag gifter mig med Emilie, och hon sig med herr Josef.

Westermark. Men jag frågar hvarifrån förändringen kommit så oförmodadt?

Adrian. Min far vet väl huru det går när vagnar komma. Jag återsåg min fröken, och hon sin engelsman.

Westermark. Ack min lilla silkeshare, hvar är du?

Adrian. Om min far blott skulle behaga vexla ett par ord med herr Josef, så skulle det befinnas, att skickligare och bättre man ej gifves, just i och för det stora etablissement vi hafva i sigte.

Westermark. Hvad! Josef Swifton?

Adrian. Hans verksamhet inskränkes alldeles icke till att blott älska Augusta. Han förstår ekonomi i alla lifvets grenar, och det till en grad, att jag —

Westermark. Hm, minsann, du säger något: han är säkert icke engelsman för intet. Men hur kommer det då till, att alla dessa märkvärdiga personager icke ännu låtit se sig af mig här på Hagalund? Vi kunde väl äta en bit till middag, dricka ett glas, och spisa en mandeltorta tillsammans?

Af höflighet åtminstone, om ej af den varmaste vänskap så länge.

Adrian. De hafva förlorat sig i parken, förmodar jag, och lemnat min far här ensam med sin silkeshare. Äfven jag skulle längesen hafva gått tillbaka till parken, om icke — fast, låt se! — ah, jag måste hufvudstupa till Ladugårdsgärdet.

Westermark. Adrian! Adrian! är det allt bara narri hvad du säger mig om Josef Swiftons skicklighet?

Adrian. Min far, jag behöfver ej säga mer, än att han är den, som så sant jag lefver skall hjelpa oss göra upp ritningar och kalkyler till värdshuset och hela vår plan, blott han först hunnit lugna sig genom egandet af Augusta.

Westermark. Men det der ljuger du, Adrian. Till exempel, till hvad förlagssumma beräknade ni företaget?

Adrian. Låt se — åh — vi hade fördelat pengarne på flera sätt — men in summa togo vi 200,000 R:dr banko, såvida det ej kunde fås i riksgälds.

Westermark. Era narrar. Jag har öfverlagt, att det går minst till 500,000 R:dr banko: kanske en million. Vet du, hvad Astorhouse en dag steg till? Och det här blefve ändå helt annat.

Adrian. Det påstod jag alltid. Men Josef är en högst sparsam och noga kalkylerande engelsman.

Westermark. Så mycket bättre, så mycket bättre. Det vore dock minsann något. Den Josef Swifton tar jag till kompanion!

Adrian. Klokare parti kan min far aldrig göra.

Westermark. Topp! han skall få Augusta. Äfven dig, Adrian, förläter jag för alla dina infall, och jag skall bifalla allt, både din officersblifning, giftermål och stundande adelskap, med vilkor — — — jag förstår icke huru jag blifvit så upprymd i eftermiddag här?

Adrian. O min goda, min älskade far, en sådan verkan hafva alltid verldsideer på storsinta menniskor. Men ts! jag ser derute på gården hela samlingen af våra vänner. Jag vill nästan slå vad, att de hört hvad vi samtalat om härinne, emedan kammarfönstret stått uppe, såsom det ofta händer denna årstid. De känna kanske redan allt. Nåväl, hvad gör det? Utan tvifvel, min far, tillåtes det mig då, att bedja dem stiga in och komplimentera min far såsom grundläggare af en stiftelse, hvilken, en gång fullkomligen utvecklad, skall bära frukter genom framtidens alla århundraden? Min far småler af glädje — icke sant?

Westermark. Nånå, Adrian; vi få väl se.

Adrian öppnar dörren för de inträdande.

Scen V.

Augusta, med silkesharen på armen, går främst. Vid hennes ena sida träder Josef Swifton; på den andra Emilie Liljenstjerna. Efter dem, ehuru på vördsamt afstånd, komma herrarne Gronmau och Grönström, samt sist de tre uppasserskorna.

Adrian. Var så god och nalkas, herr Swifton! och var så god, älskade Augusta. Se här, min far: se på dessa begge. Jag har den fasta öfvertygelsen, att bättre makar aldrig skola komma att finnas inom omfånget af det äktenskap, som de gå att knyta med hvarann. Min far, lägg deras händer tillsammans. Och ni, mina vänner, hvad säger ni?

Josef Swifton. Ödmjukaste tjenare, herr kommerseråd!

Westermark. Välkommen, välkommen, herr Swifton!

Adrian. Tillåt mig bedja er icke vara fremmande för hvarann, mina herrar. Augusta, se på min far och på din Swifton! Jag har den fullkomliga tanken, att trognare och bättre kompanioner aldrig komma att ega rum inom kretsen af det bolag, som de gå att uppgöra med hvarann begge, till det husliga lifvets renande i hela vår stad ifrån allt onödigt bråk, medelst upprättande af en universalstiftelse, hvilken samlar allt sådant hos sig på en punkt.

Augusta. Gud välsigne min goda morbror!

Westermark. Ja, min älskade systerdotter, jag lägger din hand i herr Swiftons — efter Gud så behagat.

Adrian. Och se här, min far! fröken Liljenstjerna tar sig det nöjet att niga för den hon alltid vördat, och som hon har i sinnet att vörda ännu mer: ja, det är en sanning, att jag sjelf tar tillfället i akt att med detsamma buga mig för min far vid hennes sida.

Westermark. Min nådiga fröken, ni har varit alltför god emot min son. Men jag hoppas, att alla förhållanden snart en gång skola jemna sig.

Fröken Emilie. Jag räknar för en ära och glädje, att —

Adrian. Min far! likasom jag i många år saknat lyckan att ega en mor, så har äfven Emilie länge varit utan en far. Hennes hjerta bedjer om den trösten, att här få se och älska en ny far.

Westermark. Mina goda barn! Men låtom oss icke blifva alltför upprörda.

Adrian. Nåväl, jag vill lyda denna vink. Om min far således skulle täckas tillåta presentationen fortfara vidare, så ville jag bedja några personer stiga närmare, som nu en stund hållit sig mycket i bakgrunden. Var så god, herr Grönström! kom fram. Sedan min far sjelf fattat definitivt beslut, att anlägga den stora kosmiska stiftelse, det — att jag så må säga — Verldshus, hvarom vi talat; utnämner han er, min herre, till kontorchef för en af sina inre afdelningar. Ni finner lätt, herr Grönström, att detta icke bör blifva svårt likväl; och vi känna en tillfredsställelse af att bete oss tacksamma emot edra i dag oss visade tjenster. Kon-

toren måste nödvändigt blifva många och vidlyftiga i ett så universalt hus. Jag anser expeditionen för tallrikstvätten blifva en af de mest maktpåliggande, enär det af sina orsaker är angeläget, att så litet som möjligt går sönder. Dessutom — stig närmare, herr Groman! — behöfva vi en mängd inventariiförvaltare eller — om ni kanske hellre vill — archivarier för alla de hundratusen knifvarne, gafflarne och skedarne. Till endera af dessa platser hade jag ärnat utse herr Groman. Hvad sägs?

Groman. Oh nej, mina nådige herrar: värdes låta mig blott blifva öfverkypare! Jag skulle känna mig outsägligen lycklig på den platsen. Jag har pröfvat verlden, och verlden har pröfvat mig.

Adrian. Må gjordt. Allting länkar sig omsider i universum så, att hvar och en får det han djupast önskar och vill; fast det ofta går långsamt att komma dit. Var fördenskull ifrån denna stund och för alltid kypare, min herre! och förtvifla hädanefter aldrig på ödet. Dock, var det med en källarmästares rang, heder och värdighet; ty jag tror att vårt hus kräfver sådant; och tillika, om min far tillåter, gå med uniform. Hvarföre icke, min goda far? Min far är ju så glad i dag?

Westermark. Hm, Adrian, du är en smidig karl, och vet att ställa alla menniskor till freds. Hvad slags uniform skulle han bära?

Adrian. Låt se: alla märken äro så upptagna. Jo, jag tänker — en cypressqvist, utstickad på kragen, skulle vara mycket bra. Ty denne man, min far, är icke som andra: han är från Upsala, har insupit latin och grekiska, och kallar sig som kypare Kyparissos, hvilket på grekiska måste vara hvad vi olärdare benämna Cypress.

Westermark. Hahaha. Nå, vidare?

Adrian. Jag kommer nu till en sida, som i min fars universala etablissement blir af oberäkneligaste vigt. Min far ser här en ung flicka: Carolina, hvilken ohöfligt folk tar sig den friheten att kalla bara Lina. Hon är utmärkt på sin plats. Hennes stora värde består uti, att fullkomligen göra ingenting annat än det hon skall och bör. Det är hon, min far! som denna dag tagit så mycken omsorg om min fars lilla älskade hare. Jag säger, att hon skall utnämnas till —

Westermark. Jag känner igen henne, Augusta. Det är hon, som passat upp oss här, icke så? Var oförskräckt, min goda flicka. Rodna icke! Du är säkert ett godt och förnuftigt barn om tjugufem år?

Lina. Tjugusju, herr kommerseråd.

Westermark. Förträffligt! Hvilken karakter? Långt ifrån att minska på sin ålder, såsom folk brukar, ökar hon min egen proposition derom. Ett fruntimmer, som talar sanning i denna punkt, skall vara ärligt i alla. Hvilken syssla begär du för henne, Adrian?

Adrian. Jag ville se Lina som chefinna för alla uppasserskor på min fars hotell. De blifva väl, som jag tror, fem- eller sexhundrade?

Lina. Sexhun — — åh, min Gud! Jag, som knappt har kunnat styra de två på Hagalund?

Groman. Var icke rädd, Lina lilla; jag skall hjelpa dig. Jag är nu kypare, och har rätt dertill. Hvilken lycka jag gjort? Och du, goda Lina, var öfvertygad, att om jag blott blefve ogift —

Adrian. Ts, herr källarmästare; här frias icke; och Lina vill visst icke ha herrn. Vi öfvergå nu till Annette. Hvad säger Grönström om Annette?

Grönström. Detsamma som jag alltid sagt.

Adrian. Och det är?

Grönström. Att hon kan förträffligt användas. Det vet farbror Groman, att jag påstått ifrån sjelfva början.

Groman. Jag har också alltid sagt, att Annettes stora skicklighet går ut på att gå in —

Grönström. Åh ts!

Adrian. Hvad vill du hafva för en tjenst, stackars flicka?

Annette. Om jag får, så skall jag be att få torka spegelglasen ifrån morgon till qväll.

Adrian. Men det hinner du icke. Speglarne i hotellet blifva visst sina åtta- till niohundrade.

Annette. Niohund — — oh du Gud! Då får jag taga Lisette till hjelp. Hon speglar sig också mycket gerna.

Lisette. Åja, det gör jag. Jag får i alla fall ingen annan till man, det vet jag, än den person jag ser framför mig i min spegel.

Adrian. Nånå, Lisette; kläd dig icke i sorgmine för det. Min far går in på att gifva er begge spegelafdamningsexpeditionerna, dock endast såsom öfverstyrerskor; ty säkert behöfver ni många småflickor och kanske underkypare till biträde vid de niohundrade spegelglasen. Se så — i dag skola alla känna sig lyckliga: det är min fars befallning. Men — ts! — ah — aha — hvem kommer?

Grefvinnan Liljenstjerna inträder.

Scen VI.

Adrian. Min nådigaste grefvinna! hvad jag finner mig säll, att i detta ögonblick få kasta mig för edra fötter i ändamål att fatta er hand. Neka mig nu icke längre: var icke hård mot en måg!

Grefvinnan. Hvad säger Emilie?

Fröken Liljenstjerna. Min mor, alla hinder äro besegrade. Min goda Augusta och jag äro de bästa vänner.

Westermark. Fru grefvinna! då fröken Emilie gifvit sitt bifall åt min son, värdigas då också ni tillåta, att min Adrian får betrakta er som sin mor!

Det är många år han saknat denna ljufva lycka. Fru Grefvinnan ler?

Grefvinnan. Herr kommerseråd?

Adrian. O min far — hvilka ord? Min far öfverträffar vida alla mina förhoppningar, och framför allt sig sjelf.

Grefvinnan. Mina herrar, efter ödet och lyckan fört oss tillsammans så här oförmodadt, gören mig det nöjet att åtfölja mig på en liten lustfärd, som jag i alla fall ämnade företaga i eftermiddag till Drottningholm. Tillbringen aftonen hos mig på min lilla Lofö-villa bortom China, så få vi vidare talas vid om alla våra gemensamma angelägenheter.

Westermark. På det högsta förbunden!

Han går litet undan och betraktar sin klädsel.

Adrian (afsides, till grefvinnan) Men, min nådiga svärmor — förlåt, jag säger så redan! — jag skulle nödvändigt klockan fem till Ladugårdsgärdet för att lemna den stipulerade ackordsumman?

Grefvinnan (blinkar). Behöfs icke, Adrian. Min son kommer också i afton till Lofön, så kan du lemna den med honom uppgjorda summan der; såvida nemligen din far är med derom?

Adrian. Var obekymrad: min far har gått in på allt. Han är nu en person med verldsideer. Blott ett vill jag råda; ty ett godt råd är ju i alla fall icke att förakta? Om grefvinnan, min goda mor — jag får ju säga så redan? — om således min goda mor och min far komma i så nära förhållanden till hvarandra, som jag verkligen tror skall kunna låta sig göra, och som ingen skulle önska lifligare än jag —

Grefvinnan. Hm?

Adrian. För min far svarar jag, som jag säger, om blott —

Grefvinnan. Nå?

Adrian. Om allenast min nådiga svärmor och mor sjelf i allt rättar sig fullkomligt efter hvad jag säger. Adlandet skall nog gå för sig så småningom — ett, tu; ett tu — först jag, och sedan — — pappa har en aversion derför, säger han nu; men penningfurstar hafva en stark, om ock omedveten dragning till adelskapet. Var således bara obekymrad och låt mig hållas; framför allt lyd mig i allt. Jag känner mannen: han är en stor man, han är min far. Han skall med säkerhet en dag innan kort blifva dens, som han längesedan bort blifva, om han förstått sin egen ära. Men det går icke an, att vi stå och tala för länge afsides så här. Till en början, min svärmor! yttra ej den ringaste motsägelse emot hans nyss omfattade plan att inrätta en stiftelse, som är så utomordentlig, att jag först i morgon vill tala derom. Jag tycker sjelf om saken, ty jag lofvar mig ett obeskrifligt nöje deraf. Grefvinnan måste således gå in derpå, när grefvinnan blir bekant dermed; eljest sätter jag mig, å min sida, emot . . .! Det vore den största skada för alla framtida generationer, om den der stiftelsen ej ginge i verket. Jag har ett sinne för generationerna; och alltså skall det bestämdt ske. Ett, tu — ett, tu — jemna fötter — ett, tu! — så skola alla lyckliga makar marchera upp till stiftelsen och hem igen; och jag skall med renaste glädje åse huru tillfredsställda de äro, då de genom vår plan komma att undgå det mesta af alla sina onödiga bestyr hemma. Dessutom, oss emellan, fru grefvinna! är min far så rik, att hvad han härpå utlägger, innan han börjar skörda vinsten deraf, betyder ingenting för grefvinnans och hans fullt komfortabla och splendida lefnad tillsammans i alla fall. Också är han en i botten så förträfflig man, att jag ifrån ingen — om ej på sin höjd ifrån mig sjelf — skall tåla någon enda reell motsägelse emot honom.

Grefvinnan. Ts! ts, han nalkas. Hela denna sak måste höra till Stockholmska mysterier. (*högt.*) Nåväl, jag får således hoppas, att kommerserådet gör oss den äran på Lofön? Vår goda Augusta och herr Swifton följa utan tvifvel?

Westermark. Jag tackar på min och de minas räkning, fru grefvinna.

Augusta. O min morbror, se hit! Ack, hvilken olycka? ha — jag anade det hela eftermiddagen!

Westermark. Hvad är det? Hvad — Augusta?

Augusta. Den arma lilla goda silkesharen! Han höjde förut sitt hufvud och sina ögonbryn på en gång så fint och så stolt. Men nu — ack, jag trodde det nog — han hade i dag ej sådana ryckningar för intet.

Westermark. Hvad? hvad! Han aflider, tror jag?

Augusta. Min morbror, skall jag töras utsäga det? Han är redan död. Jag ser det på hans slocknade ögon.

Westermark. Ah, jag har en lång stund sysselsatt mig för mycket med mig sjelf och för litet med honom. Och han skulle verkligen vara död!

Adrian. Min far, min goda far, med hvilken jag i dag haft skäl att vara så nöjd — sörj icke! Se hit ned på mig: jag knäfaller tacksamt för allt det goda jag nu här fått, och jag utlofvar att jag i den dödas ställe skall vara den trognaste, den snällaste silkeshare min far kan se för sina ögon. Unna mig blott lika mycken kärlek, lika mycket undseende, som den aflidne alltid njöt, så skall jag vara lika intagande som han: jag vågar icke säga, att jag skall vara det ännu mer, men nog kan också det hända.

Westermark. Fina räknsnidare, smidiga förslagsmakare: skall du vara min silkeshare? — Adrian, du är dig alltid lik — kom i mina armar!

XL.

Purpurgrefwen.

FÖRSTA BOKEN.

Det stora Westermarkska hotellet är nu färdigt: på det angenämaste, mest beqväma och smakfulla sätt inrättadt, ordnadt och pryddt. I förmaket utanför en af matsalongerna ega berättelsens första uppträden rum. Herr Adrian Westermark befinner sig ensam framför en sex alnars hög trymå; och ser sig för öfrigt också omkring åt alla sidor på taflorna, stuccaturen och de kring väggarne löpande halfpelarne af svart marmor.

Scen I.

Adrian Westermark. Minsann — maken — sannerligen! Aldrig trodde jag min far skulle kunna uppföra sig så klokt. Det är ju ett charmant hotell, ett ordentligt palats för lifvet, som vuxit fram på det halfår jag varit från Stockholm. Att återkomma till hufvudstaden på sådana vilkor är ett nöje; och det är verkligen roligt att ha en far som utvecklar så goda begrepp. Må vara, att hans uppfostran gått bra långsamt och sent mognat, så bär den dock nu sina sköna frukter. Hm — ingen är inne här — kuriöst! men det går väl snart öfver. Jag är ensam — låt se? Jo, jag har lust att en gång tala med mig sjelf, hvilket är det bästa samtal jag kan underhålla. Jag är nu officer utan att hafva blifvit afflös. Det är redan bra. Jag har undgått att få gifta mig med min innerligt omtyckta kusin Augusta, som deremot blifvit förenad med herr Swifton. Förträffligt. Jag sjelf är väl icke ännu gift, men dock förlofvad med adeln, åtminstone med en del af adeln, den intagande Emilie Liljenstjerna: icke formligt förlofvad, det är sant, men dock tillräckligt. Och adlad blir jag, huru som helst ock detta parti slår ut, genom — hahaha — det är ypperligt! Har jag icke alltså fått alla mina önskningar fram? Det viste jag förut. Alltid har jag mina hårdspända scener med kommerserådet Westermark, Otto, Sveriges största plutokrat och min egen far; och alltid segrar jag. När jag tänker hela mitt lif tillbaka, ända till vaggan — jag vill icke gå längre — så har detta varit mitt öde. Men jag undrar hvad som nu skall förestå mig? I Skåne blef jag lika mycket firad som i Stockholm; och det må vara. Men hvad har jag nu för planer? Planer! Jag har aldrig sådana: de äro öfverflödiga: menniskor borde vänja sig ifrån planer. Men önskningar torde jag bekomma? Nå alltför gerna: är det någon rüff i dem, så har jag lust att uppfylla dem —, — sch! ts! här kommer någon —

Leonhard Almsköld (inträder från en annan sida). Ah — se! Men bedrager jag mig?

Adrian. Gref Almsköld? ser jag rätt —

Leonhard. Hvilken glad syn? ja, det är verkligen du, Adrian Westermark. Nå, det var naturligt att jag skulle träffa dig i din egen fars stora, ryktbara, allmänt omtalade Pandeipnion. Jag kommer just nu till Stockholm; och jag har gått hit, jag, som alla menniskor.

Adrian. Äfvenså jag. Och jag kan verkligen säga, att, med lika mycken nyfikenhet som du, betraktar jag detta eleganta rum. Jag har tillbragt ett år — eller ett halft, jag mins icke — i Skåne vid mitt regimente.

Leonhard. Ja, du är ju ryttmästare? Det är enormt vid så unga år!

Adrian. Enormt? nå låt vara. Jag ville blott säga, att när jag först reste härifrån, viste jag väl af min fars plan, men hade knappast trott ett så ypperligt, ungdomsfriskt och tidsenligt utförande ligga inom den sextiosexårige mannens möjlighet. Deraf finner man nyttan för äldre folk att hafva barn med ideer. Men — du ser högst ledsen ut, min vän? Hur är det fatt, gref Almsköld? Skulle du — med all aktning — vara melankolisk?

Leonhard. Skämta icke med mig, Adrian; jag är ej som du lyckans och allmänhetens gunstling.

Adrian. Du har orätt. Jag allmänhetens gunstling? hahaha. Hvad som hjelper mig är att knappt någon fins så litet estimerad som jag; och om du har något emot dig, Almsköld, så är det att du går och bär på ett alltför stort menniskovärde. Sådant är tungt; akta dig. Ingen skall förlåta dig att vara felfri.

Leonhard. Också är jag en förlorad menniska; och det värsta slag.

Adrian. Du? Hvad säger du?

Leonhard. Jag älskar ett fruntimmer; och — olyckligt!

Adrian. Farliga saker måste då hafva händt på de tre månader vi ej sett hvarann.

Leonhard. Tre månader? Det är ett år sedan jag hörde din röst och såg din vackra figur, Adrian Westermark.

Adrian. Hvad? Nå, det är möjligt att vi icke sett hvarann på tre år; jag tror dig på dina ord; jag mins icke småsaker. Men — hvar voro vi? Jo, jag ville bara säga dig att den olycka, hvarom du talar, skall jag afhjelpa.

Leonhard. Du? Huru kan du lofva det, då du ännu icke vet —

Adrian. Att älska olyckligt är ett gammalt bruk, och behöfs icke vidare.

Leonhard. Att vara olyckligt kär kan väl förtjena kallas trivialt, efter det så många tusen gånger återupprepat sig i verlden. Men min händelse är särskild och olik andras.

Adrian. Det förstås. Jag säger endast att hela saken är antik, och icke behöfs mera. Menniskan är icke inrättad för sådant.

Leonhard. Likväl, när den olyckan inträffar, såsom för mig —

Adrian. Så skall jag hjelpa dig.

Leonhard. Du ler och ger mig sköna ögon, Adrian; men ditt skämt är bittert, djupt bittert.

Adrian. Det är för att du icke känner mig. Voro vi ej af ålder barndomsvänner? Kan du då betvifla att jag icke äfven nu skall bistå dig?

Leonhard. Också när vi lekte som barn, var du mången gång rätt sarkastisk emot mig.

Adrian. Var det den gången då jag drog dig upp ur vattnet?

Leonhard. Ur vattnet?

Adrian. Dit du hade fallit under det du sprang efter en fantom.

Leonhard. Ah jag mins: det var en hund jag ville taga fast på; en smidig, täck rappphönshund af qvickaste slag.

Adrian. Förlåt mig: det var skuggan af hunden du lopp efter; och derföre föll du i sjön. Det var morgon — jag mins det ganska väl, ty jag blef utan frukost den dagen: vi voro ute tillsammans och lekte: en hund, bland våra bekanta, sprang framför oss. Dagens skuggor voro något långa på morgonen, och föllo öfver viken utmed vägen der hunden sprang. Du ville taga fast honom. I häftigheten tog du vilse — mins jag orätt? — du for som en pil efter hundens skugga, fantomen, som lopp på vattnet: du låg och plaskade i sjön innan du viste ordet af. Har jag orätt?

Leonhard. Goda Adrian, du räddade mig den gången!

Adrian. Var det satiriskt gjordt? Begick jag en sarkasm då jag tog dig i håret och drog dig i land?

Leonhard. Ursäkta mig, bästa vän; ingen var en redligare lekbroder mot mig än du. Men du torde dock minnas, att du stundom ej sparade på speord emot mig: i synnerhet ett visst —

Adrian. Hahaha — jag kommer ihåg: du brukade den tiden blifva röd som en tupp i ansigtet när du vardt ond, och det skedde i hvarannan handvändning.

Leonhard. Och då kallade du mig purpurgrefve, slog af min ondska med ett skratt, och gick din väg. Jag fick ofta bära detta öknamn af andra, för din skull, som uppfunnit det; och det fortfor ända till mitt fjortonde år.

Adrian. Ej längre? det var skada. Purpurgrefve är i alla fall ett ganska vackert namn, och jag hade lust att kalla dig så än, ty jag märker att bloden purprar dina kinder ganska starkt vid minsta rörelse.

Leonhard. Jag är så svag vid allt skämt. Jag tål intet sådant.

Adrian. Blott vid skämt? Än vid förtretligheter af annat slag?

Leonhard. Ah —

Adrian. Än vid glada händelser: blir du icke äfven då blodröd? Till exempel, när du oförmodadt får se en vän, såsom mig i dag? Eller då du infinner dig vid ett möte, hvars utgång du icke känner, men hvarvid alla dina nerver spännas af bäfvan eller otålig väntan? Åtminstone var du förr karmosinartad vid sådant.

Leonhard. Oh —

Adrian. Men jag skall bota dig. Jag skulle verkligen hafva lust att ännu en gång och på allvar göra dig till purpurgrefve, men nu notabene i helt annan, nemligen i vacker och god mening.

Leonhard. Adrian, vi komma från ämnet!

Adrian. Vi komma dit. Du, gref Álmsköld, är en utmärkt vacker karl. Tror du emellertid icke att man äfven i lycklig kärlek kan rodna — jag menar: hafva blomstrande färg; likasom man kan det af vrede eller förbluffelse? Nåväl: efter jag i barndomen en gång begick det felet att gifva dig, min bästa vän, det der binamnet enligt den sednare, dåliga bemärkelsen; skall jag nu godtgöra det genom att förskaffa dig det i den förra, den bättre. Du skall än en gång blifva purpurgrefve, Leonhard! men på angenämt sätt.

Leonhard. Jag vill tro dig om allt, redlige Westermark; men att hjelpa mig i det, som nu gör mig förlorad —

Adrian. Hvartill skulle det tjena att hjelpa dig i något annat?

Leonhard. Du dömer allt så lätt, emedan verlden står för dig på en blomsterparterr. Såsom du skref mig till, lefver du och hela din slägt på lyckans höjder. Din far millionär: din fars älskvärda

systerdotter redan gift med mister Swifton, känd som den ypperligaste financier och nu din fars kompanion i det stora företaget.

Adrian. Ja, och säkert den, som så skickligt hjelpt gubben med hela arrangementet. Innan jag for till Skåne, styrkte jag härtill; och jag ser med nöje, att min far haft hufvud nog att följa mitt råd och taga Josef Swifton till secundarius. Man är icke engelsman för att vara dum.

Leonhard. Och du sjelf, bästa Westermark: äfven du skrifver dig vara förlofvad?

Adrian. Det är sant; det har jag varit nu snart ett halft eller helt år, med —

Leonhard. Ja, med hvem? Du har i brefvet glömt utsätta namnet på henne som du älskar.

Adrian. Hvem kan icke försumma sådant? Låt oss icke tala derom. Men med hvilken är det som du, goda gref Almsköld, har den äran att vara olycklig?

Leonhard. Ha!

Adrian. Nå ja?

Leonhard. Det är öfver ett halft år, som jag icke hört det ringaste ifrån henne! Nyss återkommen från min resa, vet jag icke en gång ännu hvar hon och hennes familj för närvarande vistas här i Stockholm. Hon skrifver mig aldrig mera till! Jag tänkte få någon underrättelse på hotellet möjligen —

Adrian. Och hon heter?

Leonhard. Emilie. Hon är en fröken Liljenstjerna.

Adrian (för sig). Hvad? Emilie Liljenstjerna? Hon, som jag sjelf — förträffligt. *(högt.)* Emilie Liljenstjerna säger du? Jag känner henne. Var utan allt bekymmer.

Leonhard. Min gud, du känner henne? Ack — nå? hvad säger du?

Adrian. En mycket bra flicka.

Leonhard. Det är temligen litet sagdt.

Adrian. Jag vill tillägga: fördomsfri — som sin mor.

Leonhard. Fördomsfri som sin mor? Grefvinnan Liljenstjerna? enkegrefvinnan? hvad vill det säga?

Adrian. Jo, min vän: grefvinnan Liljenstjerna har haft den fördomsfriheten att ämna ingå nytt gifte med en person, som ej är grefve, ej baron, ej en gång simpel adelsman.

Leonhard. Adelns tänkesätt äro ej hvad de varit. Men hvad hör jag? Med hvem har hon tänkt gifta sig?

Adrian. Med en gammal man, en beskedlig gubbe utan alla partier.

Leonhard. I herrans namn — hvem då?

Adrian. Min far.

Leonhard. Din far, store gud! Nå, då förstår jag ganska väl att du kan känna hennes dotter, fröken Emilie.

Adrian. Åja, det är visst ett skäl. Men här finnas flere.

Leonhard. Så säg mig då uppriktigt, Adrian —

Adrian. Emilie är en superb flicka.

Leonhard. Ett hjerta — eldigt — kallt — allt efter nyck och händelse!

Adrian. Allt efter föremålet, skulle jag tro. Och det tycker jag är ganska rätt. En utmärkt vacker flicka.

Leonhard. Ögon! händer!

Adrian. Hals — hårbucklor —

Leonhard. Kinder! Korall-läppar!

Adrian. Än hvilka tänder?

Leonhard. Och de täckaste fötter? allt, allt, min gud!

Adrian. Du älskar henne då innerligt?

Leonhard. En besynnerlig fråga.

Adrian. Du skall hafva henne. Känner du Adrian Westermark? se här min hand.

Leonhard. Men jag begriper dig icke. Du skall veta: hon afskyr mig.

Adrian. Hon afskyr dig? Hvilket dumt prat: på det sättet blir du purpurgrefve i din gamla mening; låt bli det.

Leonhard. Jag försäkrar, att hon är ond på mig: djupt ond.

Adrian. Det var märkvärdigt. Saknar du så fullkomligt all älskvärdhet?

Leonhard. Ja, i hennes ögon.

Adrian. Derom har jag lust att fråga henne sjelf innan jag tror dig.

Leonhard. Min gud, hvad tänker du på?

Adrian. På ditt väl.

Leonhard. Du måste vara en allsmäktig menniska. Ditt rykte är då sanning: hela verlden säger med en mun, att Adrian Westermark är den fullkomligaste, den utsöktaste, den mest afgjorda —

Adrian. Lappriskarl! om du viste hvad det låter qvabbligt att höra sådant der ifrån en gammal, uppriktig väns läppar. Sant är emellertid hvad man säger; och du skall hafva Emilie Liljenstjerna. Ts! hvilket buller? hvem kommer här?

Scen II.

Adrian. Hvad ser jag — herr Grönström?

Grönström. Mjuka tjenare.

Adrian. Hur får jag nu titulera?

Grönström. Öfverintendent vid Westermarkska Generalhotellet.

Adrian. Åh bra. Då kan jag få de pålitligaste upplysningar om min fars etablissement. Här komma folk?

Grönström. Ofantligt. Tilloppet är utomordentligt, och kan ej annat vara. *(nytt buller.)* Herr ryttmästaren skall här blifva vittne till en —

Groman (inträder). Ödmjukaste tjenare!

Adrian. En art gammal bekant, tror jag? Vi måste hafva sett hvarann förr, min herre, eller hur?

Groman. Jag har den nåden vara, så till sägandes, Öfverkypare eller Underintendent vid foten af herr Öfverintendenten Grönströms fötter — hvilken lycka för mig? — och jag har, som jag tror, den äran att se framför mig sjelfva kommerserådets son, herr ryttmästaren von Westermarck?

Adrian. Man kallar mig så; och har ej orätt. Likväl, låtom oss ej tala derom. Första äran af denna storartade inrättning är verkligen herrarnes; och här ser man ett nytt exempel på hur en liten gnista i ett litet kol slutligen kan göra en antändning, som värmer en hel verld.

Groman. Utan beröm, kan jag väl kalla mig ett kol; men, herr ryttmästare, Grönström var gnistan.

Adrian. Jag vet det, jag mins det, hahaha! Så går det. Men hvilket förnyadt buller? i sjelfva trapporna, tror jag?

Groman. Det är middagstid, med herr ryttmästarens tillåtelse.

Adrian. Jag förstår. Befinna vi oss då här i en matsalong, eller i dess grannskap?

Grönström. Ursäkta! vi befinna oss i en af middagsvåningarne. Så många tusen personer, män, fruar, barn — ätlustige gossar och matförbidande döttrar — skulle ej kunna få rum i blott en matsalong, vore den ock, såsom denna här bredvid, i vidd flere gånger ansenligare än Stockholms stora börssal. Nej! hela denna sida af det i fyrkant gående hotellet är anordnad för middagsmåltiden. Vi stå här i första våningen deraf. Snart uppslås den höga jacaranda-dubbelporten, som herr ryttmästaren ögnar framför sig i fonden: tåget anländer: det är det som redan höres i trapporna. Andra och tredje våningarna hafva enahanda middagsändamål. Fjerde våningen, öfvergående de andra i smak och amöblemangets finess, är egnad åt deserterna. Inrymd, såsom den är, åt det efter middagen kommande kaffeföretaget, likör-problemet, vindruf-entreprisen, bigarågöromålet, fruktförbrukningen, russin- och mandelsaken, samt hela konfektismen i allmänhet, måste den fängsla hvar och en i sina fåtöljer, emmor, dubbelschäser, schäslonger och utefter väggarne löpande kanapeer af med silfver inkrusterad ceder, med dynor och ryggar klädda i sidensarge.

Adrian. Lyxen här är väl tilltagen.

Grönström. Det öfverdrifvet goda priset på anrättningarne gör att det bär sig.

Leonhard. Vanliga kalkulationssättet står då här på hufvudet?

Grönström. Det är klart — men jag vet icke med hvem jag skulle ha den äran att tala?

Adrian. Likagodt, kära Grönström; det är gref Almsköld. Men förklara er.

Grönström. Det är klart, att då den skicklige kemist, åt hvilken herr Swifton ombetrott att göra de primitiva extrakterna ur råämnena, eger sättet att utdraga matämne ur en otrolig myckenhet vegetabilier och djur, dem man förut öfversett, såsom att ur de förr begagnade taga dubbelt, ja tredubbelt så mycket komestibelt som förr; blir följden, att födomateriellet står oss ganska ringa. Instrumentalierna för sjelfva matberedningen — jag menar: spisar och kökskäril — kostade visserligen vid första uppsättningen. Men detta reducerar sig till snartsagdt intet mot kostnaden af hela denna apparelj, då den, såsom eljest, ses spridd i tusentals kök öfverallt, vidt och bredt i staden; hvarföre ock, jemförelsevis, procenten, som för denna kostnads ersättning här drabbar hvarje individuell matportion, blir högligen liten, mot hvad den måste stiga till i andra vanliga kök, der allting sker utan beräkning.

Adrian. Och maten, som tillredes af alla dessa primitiva extrakter, blir god?

Grönström. Ypperlig. Huru kan den ock annat blifva? Vi hafva en af de kunnigaste kockar till chef härför: han är artist i sin sak: anlag, studier, arbete och erfarenhet i förening hafva gjort honom till det han är.

Adrian. Icke så rasande.

Grönström. När genom allt detta matens prisbillighet är ansenlig, följer såsom en klar och lättfattlig konseqvens, att folk strömma till hotellet. Tillåt mig fråga, om herr grefve Almcrona, Almcrentz —

Adrian. Almsköld, min vän.

Grönström. Så tillåt mig då blott fråga, om och huruvida herr grefve Almsköld redan varit på kansliet och anmält sig som abonnent; eller om detta utgör en tillfällig påhelsning för dagen blott, i mening att njuta hvad vi kalla en exceptionell middagsmåltid?

Adrian. Hahaha, Leonhard? Herr öfverintendenten ser att grefven, såsom nyligen anländ, icke ännu hunnit bestämma sig. Han är för närvarande gäst här; och jag har bjudit honom. Men jag sjelf är icke heller ännu abonnent, ehuru jag såsom verldens son väl måste blifva det. Bestå mig derföre för i dag två exceptionella middagar — en för mig och en för min vän. Befinna vi oss väl deraf, så skall grefven, liksom jag, nog gå in för vecka, månad, år eller sekel, allt som vi finna bäst; i synnerhet om också fruntimmer äta här, som jag hör.

Grönström. Fruntimmer? Bevars ja.

Adrian (afsides). Leonhard, darra och rodna ej!

Grönström. Vi måste stiga litet åt sidan att gifva rum för processionerna.

Adrian. Se der inträda de: minsann charmant! Låtom oss observera dem. Herr Grönström känner väl alla? Plägar grefvinnan Liljenstjerna mangera här?

Grönström. Hon som — med herr kommerserådet? Och som icke blef utaf?

Adrian. Alldeles.

Grönström. Hon och hennes familj äta här; ja säkert. Men jag märker dem ej i dag ännu. De komma väl.

Adrian. Ser man, huru alla tåga parvis och efter musik. Men hvar sitter musiken; jag ser ej till den? En magnifik orkester: jag har knappt hört bättre. Osynlig: hur kommer det till?

Grönström. Orkestern är arrangerad inne i väggen, för att ej misspryda eller taga bort rum i rummet. De spelande befinna sig innanför panelningen: genom den tunna, fina boiseringen uttränga harmonierna, och låta desto mer intagande, mystiska och serafiska, som de icke synas. En musik, utträngande genom jacaranda, är bättre än all annan i verlden.

Adrian. En superb marche: tempo maëstoso. Parum, parum: herre och dam: allt man och hustru, man och hustru, kan jag tänka?

Grönström. Ogifta äta också.

Adrian. Verkligen? Sjelfva ungfolket, sjelfva barnen inträda parvis, ser jag. Men hvarföre gå ej sex, åtta till tio i ledet, så hann processionen förr in i salongen?

Grönström. Det kunde ske så; men då uppstode lättare oreda vid stolintagningen, när mangeurerne och mangeuserna skola ordna sig vid bordet.

Adrian. Man sitter således här till bords? Man brukade eljest förr vid sexor, supéer och dinéer taga maten på stående fot.

Grönström. Sådant har medfört stor oordning, herr Westermark. Framförstående hafva ideligen hindrat bakomstående. De längre hafva skymt de kortare: de dristigare tagit bort rätter för de säfligare. Konversationen gjordes hardt omöjlig, då nästan alla blott visade ryggen åt hvarann, och hade ansigten endast för maten. Ej utan stor svårighet kunde en serverande betjening nå borden, för att deruppå sätta eller derifrån taga vederbörande fat, tallrikar och skålar: ändå härvid oberäknad all den till ogörlighet gränsande svårigheten, att uppmärksamt och rätt kunna betjena sjelfva ätarne och ätarinnorna, när dessa stodo packade i täta, hungriga, ifriga massor, som alla ville till bords, men ej kunde; alla ville råka en domestik, men sällan fann någon; alla, när de slutligen fingo sig något, dock allenast på obeqvämaste sätt kunde maniera tallrik, knif och gaffel, knuffade och stötte, såsom de voro, från alla håll. Vann man aptit på detta osmakliga sätt? Nej! Eller kunde man lämpligen, utan bekymmer och ögonblicklig fara, tillfredsställa den? Visst icke. Huru, under dylika vilkor, sönderskära sin stek? Enligt all theori för skärning, måste tvenne händer dervid begagnas; med hvad hade man då att hålla sjelfva tallriken uppe? Vetenskapen har således längesen utdömt stående middagar, likasom bildningen aldrig nånsin hade bort tillåta deras uppkomst, så fort nemligen de ätandes antal är stort.

Adrian. Jag inser det mer och mer. Är sällskapet icke stort, kan mangeringen väl försiggå stående: hvar och en kan då lätt nog smyga sig till en plats borta i ett fönster, på ett litet sidobord, en kommod, skänk eller kakelugnsnisch, när något måste skäras. Men i alla fall — äfven i små sällskaper — huru otrefligt, fult, obeqvämt är icke allt detta? Och huru oartigt, nästan inhumant, åtminstone inkonversationabelt! Ty icke kan en god, ordnad och sammanhängande konversation ega rum inom ett sällskap, hvars medlemmar stå i vråarne, hvar för sig, med brådska rafsande i sig hvad de kunna och så fort som möjligt, att ej förlora tillfället för tilltänkta angrepp på något nytt. Mången, som står med sin tallrik på en så liten plats, att halfva tallriken befinner sig utom, med fara att hvar sekund plötsligt störta i golfvet, kastar härvid, under djup tystnad, giriga och arga blickar omkring sig, för att ej oroas och skadas af någon kommande. Hvilka samtal uppstå vid sådana omständigheter? Detta är ett satans ätsätt.

Grönström. Jag försäkrar herr ryttmästaren på min heder, att jag skulle kunna uppräkna namnen på ett stort antal personer, hvilka vid stående dinéer aldrig vågat taga sig stek eller annat som måste skäras, emedan de på förhand kände omöjligheten — kanhända rättare, den ohyggliga obeqvämheten — att få den sönder åt sig. Skall jag nämna allt? Jag har vid gud sett gamla värdige embetsmän på dessa måltider stå med köttstycket helt i munnen, försökande att med tänderna få bitar deraf, hållande tallriken inunder till olyckas förekommande på golfvet; och ganska illa grimacerande vid förrättandet af denna ledsamma akt. Gode gud! är det vackert att så behandla aktningsvärda menniskor?

Adrian. Och detta i ett bildadt, upplyst tidehvarf! Hvad säger du, Almsköld?

Leonhard. Jag har icke yttrat ett ord, så mycket jag hört.

Adrian. Godt: bra. Nej — se nu anländer en ny procession; allt parum, parum. Musiken tar till! I hvilken god takt gå de icke: ett, tu — ett, tu — jemna fötter — ett, tu.

Leonhard. Himmel, huru många lyckliga menniskopar? Hvilka anleten!

Grönström. Och likväl äro alla dessa med hustrur och barn nu hungriga. Tänk, när de komma tillbaka — vore herrarne då här —

Adrian. Detta blir mig utomordentligt — ett, tu — tick, tack — jemna fötter — ett, tu — bra musik!

Grönström. Förgäfves letar man här efter de ignobla grimacer, de fatala sura miner, de ilskna ögonkast, de tomma glämiga blickar man förr så ofta såg i ansigtsfysionomier.

Adrian. Tick, tack — det kommer af brist på hembråk och husgräl, åtminstone hvad maten och köksaffärerna vidkommer. Och det är alltid något, ehuru mycket dumt ännu återstår, som är lika onödigt — tick, tack; tick, tack. Hvem är chef för orkestern? den karlen känner sin sak.

Grönström. Jag, för min del, anser honom öfvergå Schnötzinger, Gungl, Langl, Dengl och Wingl

Adrian. Präktigt: ståtligt. Men huru komma spelmännen in i väggen?

Grönström. På fina spiraltrappor af mahagony, äfven löpande inne i murarne.

Adrian. Huru se musikanterne derinne?

Grönström. De sitta oupphörligt vid spermacetiljus.

Adrian. Jag märker, att det ena är icke sämre än det andra; och jag förstår, att om elden blir lös derinne hos dem i den eldfängda boiseringen, så sitta de väl, hvar och en, med sitt runda käril vid sidan, och vatten i för att slå på, medan de pausera. Och så går alltihop ypperligt.

Grönström. Behaga icke äfven herrarne göra en tur in till det serverade bordet?

Leonhard. I hvad par skulle jag väl gå?

Adrian. Tala ej så ängsligt. Du skall hafva mig — tick, tack; ett, tu — vid sidan.

Grönström. Gör ingenting. Här äta otaliga ungkarlar.

Leonhard. Skall jag våga en tallrik körsbärssoppa med biscuit?

Adrian. Courage, bästa Almsköld! Låt oss stiga in.

Leonhard. Men säg mig uppriktigt, goda Adrian Westermark, hvad skall allt detta betyda?

Adrian. Åh det betyder någonting ganska galant i botten, ehuru nu — till en början — något öfverdrifvet och karikeradt, så att det af den orsaken preterar sig till en smula löjlighet, om du vill. Att köksinrättningarne och matberedningsanstalterna koncentreras, i stället för att vara spridda på tusentals lokaler, i alla hus och hem, är utan tvifvel förträffligt. Att koka och steka på millioner ställen är uppenbar nonsens. Men icke behöfva dessa inrättningar totalt samlas på blott en endaste punkt för hela staden; utan det kan gerna vara, som jag tror, en anstalt för hvart qvarter, eller en för hvarje stadsdel. Derigenom blir saken ej så gigantisk som här; och behöfver icke heller vara så grann, som min rika far roat sig att göra den.

De träda in i röda matsalongen.

Scen III.

Grönström. Se här, farbror Groman, en rulle om fyra eller fem alnars längd, hopklistrade regalark. Det är en lista på nyss anmälde abonnenter, som ej ännu kunnat få plats. Hur sa' — jag tror öfverintendenten har göra?

Groman. Än underintendenten? Jag har i dag fått ej mindre än sexton nya domestiker att inöfva de första handgreppen hos: jag förde dem upp på Säskansliet, der jag under fyra timmars tid lät dem bära omkring skålar af alla slag, utan att få slå sönder den minsta kristall eller spilla ut ens en droppa soya. Men, Grönström! aldrig få vi nog sockerbitar: jag behöfver minst tjugu sockerhuggare till.

Grönström. Jag skall bedja herr Swifton uppfinna en machin, som knackar socker i stort; likasom vi nyligen fått den gigantiska hundrabladige limpskäraren. Hvilken rörande grann mekanik! Tårarne stå mig ögonen af glädje och beundran öfver det menskliga geniet, när jag ser en million limpor framför denna machins rakknifsfina glänsande blad inom en minut förvandlas till skifvor af subtilaste slag, jemntjocka med parallela ytor, förträffliga. Inom några dar få vi hem en ostskifsskärare, konstruerad efter samma principer.

Groman. Jag kallar detta ett lif, Grönström, fast jag tror jag dör af göromål innan jag aflider i mig sjelf.

Grönström. Detta torde vara liksom litet gladare än att sitta på Ålkistan; hvasa'?

Groman. Tala aldrig om'et. Sjelfva Hagalund står nu för mig i en dunkel skugga, Östmarken i Upsala är långe glömd, Tidlund kommer jag icke ihåg hvad han hette, och på Schylander mins jag ej mera namnet. Säg mig, du, kan jag icke få utföra Korkuppdragningsexercisen med de trettio nya kyparpojkarne härinne?

Grönström. Här i församlongen? Är farbror rasande?

Groman. Än se'n?

Grönström. Begriper icke farbror, att hundratals champagnekorkar kunde flyga genomtågande gäster i ansigtet? Dessutom vore det snaskigt.

Groman. Du har rätt. Jag skall taga gossarne upp i vindsvåningarne. Flyga der en mängd korkar ut genom vindsgluggar, takspringor eller skorstenspipor, så gör det ingenting: det ser till och med charmant ut för grannar och förbigående. Men hvarest skall jag gifva uppasserskorna sina första begrepp? Jag har tänkt på skrubbarne vid norra kolonnaden?

Grönström. Skrubbar i detta hus? Får kommerserådet eller herr Josef höra ett sådant ord från farbrors mun, så är farbror afsatt.

Groman. Men, herre min gud, jag är dock menniska och måste fråga mig till råds!

Grönström. Låt Lisette inöfva de nya servanterna. Hon är väl icke för ingenting antagen till chefinna på Tallriksafsköljningskontoret.

Groman. Men det roar mig att sjelf meddela första handlagen åt de nya flickorna. Detta har varit mitt nöje allt sedan min yngsta kypartid. Haha: du kan icke tro, Grönström, hur tafatt och löjligt de bära sig åt i början; och jag vill så gerna skratta mig till döds ett par gånger om dagen.

Grönström. Farbror Groman är barnslig. Låt då Annette taga dem om händer, om farbror ej fyllest tror på Lisette. Annette är chefissa för Silfvertvätten; men är så flink, att hon eger många stunder för mellangöra.

Groman. Jag vet att Grönström tycker särskildt om Annette, och jag vördar din smak. Men ändå vågar jag som gammal vän säga hvad jag säger, att hvarken Annette eller Lisette duga stort. De äro ankor begge, och kunna aldrig stiga högre än till gäss; det har jag yttrat och står dervid. Göra chefskor af slika! De hafva fått för höga platser, det är min mening.

Grönström. Ahh. Hvilken granntyckthet nu igen.

Groman. Kanske kunna de fördelaktigare brukas på Théskedstorkningskontoret eller i Servietvikningsmagasinet, om de nödvändigt skola sättas i spetsen för någonting. Ty der sitter tjenstgöringspersonalen vid arbetet. Men anordnas Annette att lära flickor gå omkring och bjuda, så sannerligen risqueras icke kommerserådets kredit.

Grönström. Hur så?

Groman. Jo, man finge innan kort se dem alla klifva som paddor.

Grönström. Hvad behagas?

Groman. Gå in med fötterna är fult, Grönström: och när ett helt kompani gör det, är det mycket fult. Annette skulle ej gifva sig förrän alla ginge som hon sjelf.

Grönström. I dag är farbror förbannad, det hör jag.

Groman. Herre min gud, tag henne då till din fru, så kan hon gå in både med fötterna och allting, utan att det skadar kommerserådet.

Grönström. Åh skäms. Jag undrar just hur fru Groman gick i verlden?

Groman. Hon gick icke illa, Grönström. Det var det bästa hon gjorde: och när hon gick härifrån —

Grönström. Farbror talar hyggligt om henne nu, för att hon blifvit död. Men jag undrar storligen hvilket embete hon skolat få här på hotellet, om hon lefvat?

Groman. Du skall ej vara gemen för att du är min vän. Gumman Groman är nyligen död; och — de benis non nisi mortile —

Grönström. Hahaha! det vill säga att man skall stöta ben i mortlar, och det är just hvad jag gör i farbrors sällskap. Men låt oss ej taga bort tiden med vår vänskap. Jag vet nog att farbror har ett godt öga till Lina; men det blir ingenting utaf, ty Lina Bärgren vill icke ha farbror det ringaste.

Groman. Lin —

Grönström. Ja; blif icke en kalkon för det.

Groman. Låt oss tala om affärer, Grönström.

Grönström. Det är hvad jag alltid velat; jag rår ej för att farbror kom med sina insinuationer om ankor och gäss. Var det höfligt det?

Groman. Hvad tror du det var för en fremmande herre, som stod här i sällskap med unga Westermarken? Jag tyckte bestämdt att jag förr sett honom någonstans.

Grönström. Ja, men nu såg farbror honom i ansigtet. !

Groman. Han blef blodröd i synen flere gånger, såg du det?

Grönström. Grefve Almsköld? jag tror väl. Flere än farbror kunna hafva fallenhet för kalkonitet.

Groman. Var icke nedrig, utan låt oss komma öfverens. Vet du någonting om denna grefve?

Grönström. Hur så?

Groman. Jag har sett en skymt af honom — för några år sedan, tror jag. Vet du, han är icke rik.

Grönström. Såå. Han är icke rik? Hvaraf tror farbror Groman det?

Groman. Jag säger icke att han är fattig.

Grönström. Nenej. Nå än se'n? Jag ville verkligen också känna denna nya abonnent, som synes vara så nära vän med ryttmästarn.

Groman. Grefven har bestämdt skulder; tillminstone har han haft.

Grönström. Det är då troligt att han har dem ännu.

Groman. Jag vet tillminstone, att jag känner kommissarien Antonsson.

Grönström. Aha du Groman. Och Antonsson har talat om grefve Almsköld, som om en gammal bekant?

Groman. Något åt det hållet.

Grönström. Jag måste höra litet efter det der.

Groman. Då finner du ju, att grefven under sina samtal kan hafva blifvit som en purpur af den orsaken, utan att man i hvar handvändning behöfver tänka på fruntimmer?

Grönström. Men det kan vara af det skälet också. Hm, låt mig tänka efter —

Groman. För all del gör det, Grönström.

Grönström. Låt se: ryttmästaren och grefven talade om grefvinnan: hörde icke farbror?

Groman. Jo, jag mins bestämdt att jag kommer ihåg det.

Grönström. Här spelas intriger, det skall farbror få se.

Groman. Det har jag intet emot. Här kan icke ätas jemt.

Grönström. Hörpå — grefvinnan Liljenstjerna —

Groman. Ja, ä'ke det kuriöst? Man sade ju att kommerserådet —

Grönström. Gamla Westermark, ja.

Groman. Han och enkegrefvinnan Liljenstjerna skulle bli ett par. Hvarföre blefvo de ej ett par?

Grönström. För att de begge voro ett par ganska sluga personer.

Groman. Sluga? Det var besynnerligt.

Grönström. De hade begge sina uträkningar på hvarann, tror jag: hon på hans rikedomar, han på hennes adliga, baronliga och grefliga bekantskaper, som skulle befordra hans planer.

Groman. Alltför gerna.

Grönström. Slutligen gingo de, efter hvad jag hört, så långt i klokhet, att de under något extra-förtroligt samtal bibringade hvarann sjelfva dessa sina uträkningar och planer med hvarann.

Groman. Är det möjligt? Det var ju att stöta hvarann för hufvudet?

Grönström. Nej. Långt ifrån att blifva rasande på hvarann, funno de helt öppenhjertigt och vänligt, att de kunde ömsesidigt göra hvarann de behöfliga tjensterna, utan att gifta sig med hvarann.

Groman. Åh? Hvilka goda och beskedliga menniskor!

Grönström. Han bistod henne med penningar; hon honom med aristokratiska handtag. Var icke det slugt?

Groman. Förbannade klokt. Och således gifte de sig icke nu vidare. Men man sade ju att kommerserådet ville adlas?

Grönström. Det ville han ett ögonblick kanske, för hotellets skull, att göra det ännu förnämare. Men det måste han hafva slagit ur hågen, efter det verkligen icke alls behöfdes; och han har nu den fördelen att bibehålla sin konseqvens.

Groman. I hvad då?

Grönström. Han utgjorde alltid en af dem vid Skeppsbron, hvilka talade som mest illa om "adelen."

Groman. Då måste kommerserådet hafva varit en i botten elak menniska, Grönström. Jag skulle kunna nämna oräknelige af adeln, som i Upsala voro inne som allratalrikast på Östmarkens, Lindemans, Tidlunds och sjelfva Schy —

Grönström. Hvad bevisar det?

Groman. Skall man då tala illa om menniskor som hafva ett godt uppförande? Tror du att någon af adeln lät källarmästarne i Upsala svälta? Jag har sett mycket bra folk bland baroner och äfven grefvar. Efter min tanka voro de i Upsala ofta de beskedligaste: jag vet en mängd bataljer — som på källare ej kunna undvikas, Grönström — men i dem var det mest alltid baronerna och grefvarne som togo stryk, när de voro med. Var icke det godt och hederligt af dem? ty derigenom bilades tvisterna fortast. Var icke det fredligt och väl tänkt? Min mening är, att adeln är den klokaste i landet.

Grönström. De togo stryk? Verkligen! Adeln är numera icke blott dålig i penningväg, utan äfven mesaktig.

Groman. Fy, Grönström. Är man en mes för att man låter slå sig af några groflemmade plumphuggare bland oadeln, som äro starkare än en sjelf? Jag kan aldrig tro, att baronerna rå för att de nu för tiden äro spensligare än förr. Jag tillstår att jag står på deras sida, och jag har alltid gjort det.

Grönström. Ja, jag vet nog att farbror, äfven under sin suskigaste tid, varit aristokrat i själ och hjerta.

Groman. Hvem tror du det var som slog ut mitt öga i Upsala? Jo, en vestgöte, du; en, som aldrig varit, aldrig är, och aldrig blir adelsman, tillminstone så länge han lefver. Han slog ut mitt ena öga med sin knytnäfve; var det rätt? Men för hvems räkning tror du det var jag ställde till hela det der lilla grälet, hvari saken hände? Jo, för en ganska rar liten baron bland studenterna, som bedt mig derom, och betalade mig så galant, att han gaf mig pengar både förut och efteråt, att låta bota mig hos doktorerna på nosokomet. Var det icke hederligt? Och sådana skall man baktala! Ah, det är hundsfottsaktigt.

Grönström. Hvad hade den der baronen för skäl att bedja farbror ställa till krakelet?

Groman. Han ville under grälet, som blef ute i källarsalen, passa på att inne i smårummen kurtisera Lovise, som den der vestgötakaribeln tyckte om.

Grönström. Så.

Groman. Ja, min mening i politiken är, har alltid varit, och blir till döddar, att utan riddarhus, kyrka och källare kan intet samhälle existera. Det får Grönström förlåta.

Grönström. Af allt hvad jag kan finna, skall således farbror Groman nog också då bistå mig, i fall händelsen så skulle foga, att vi tillsammans behöfva göra den här nu hitkomna grefven någon sorts handtag, eller hur?

Groman. Handtag? Hvad menar du, Grönström? Bör äfven här på hotellet bli slagsmål?

Grönström. Jag vet icke. Det kan gifvas många slags handtag.

Groman. Tror du han kommer i ovänskap med unga ryttmästaren?

Grönström. Gud vet.

Groman. Men af hvad anledning? De syntes vara de bästa vänner?

Grönström. Just det.

Groman. Vänner och fränder äro värst, som man säger.

Grönström. Såg farbror icke, att gref Almsköld emellanåt blef som en konsjonell på kinderna under sitt samtal med kommerserådets son?

Groman. Icke går det an, att vi vid något tillfälle taga den fremmandes parti mot ryttmästaren, om tvist skulle uppstå mellan dem? Vi måste hålla med hotellets familj.

Grönström. Det är alldeles icke sagdt, att det blir något. Men jag säger bara, att farbror bör taga sig utaf grefve Almsköld och räcka honom på ett eller annat sätt hjelpsam hand, om det behöfves.

Groman. Än ryttmästarn?

Grönström. Jag ställer mig, om det så bär åt, på ryttmästar Westermarks sida.

Groman. På hans sida? Då skulle ju du och jag blifva fiender?

Grönström. Hvad gör det under momangen af en liten katabalik, i fall nemligen det skulle erfordras — ty annars behöfs det alls icke — till husets bästa.

Groman. Till husets bästa? Det är en annan sak. Men jag begriper icke —

Grönström. Icke jag heller. Men jag säger bara.

Groman. Jag skall tänka derpå; och du kan räkna på mig, om hotellets väl en dag fordrar att jag piskar upp dig.

Grönström. Här kommer betjentraden; första rätterna äro således afätna. Låt oss då icke spräkas vid längre, utan gå in i intendentsrummen, att också förtära vår lilla risp, medan de derinne servera mellanrätterna. Jag bjuder farbror på en butelj malaga: jag vill ej taga någon annan eller bättre sort än farbror begriper. Hvad sägs om höns med risbuding? Vi hafva sådant i dag. Kom in, lilla farbror Groman! Efteråt läppja vi på en smula mandeltorta till likören. Posito anisette?

Groman. Haha, din tok: alltid skall du tota till något på Annette. Ja, låt oss stiga in!

ANDRA BOKEN.

Bibliotheks-salongen i Westermarkska hotellet. Herr Adrian Westermark inträder med snabba steg, och tätt efter honom följer hans kusin Augusta, numera fru Swifton.

Scen I.

Adrian. Augusta Swifton!

Fru Swifton. Kusin Adrian, hvad står på?

Adrian. Stora hvälfningar; intet värre. Men du måste åter biträda mig. Bästa Augusta, säg mig, är du icke lycklig sedan du blifvit fru Swifton?

Fru Swifton. Jag var äfven lycklig förut.

Adrian. Men — i denna förträffliga engelsmans, denna ypperlige entreprenörs armar? Jag bekänner öppet, att jag aldrig sett bättre, starkare och smakfullare stolsöfverdrag, än dem han arrangerat öfverallt här i huset: jag kan göra mig ett begrepp om huru obeskrifligt det måtte vara, att vara hans fru.

Fru Swifton. Hvad betyder din fråga?

Adrian. Jo, jag vill veta, om du icke högt uppskattar den lyckan, att hafva undsluppit blifva min hustru?

Fru Swifton. Nå ja, gudskelof. Hahaha! men —

Adrian. Nu, goda Augusta — ty hafva vi icke alltid varit de bästa vänner? — du har hjelpt mig förr, och måste ännu en gång bistå mig i en konspiration.

Fru Swifton. Skall silkesharen äfven nu vara med?

Adrian. Vi få se. Men ack, var allvarsam!

Fru Swifton. Det blir icke lätt, tror jag.

Adrian. Det gäller två goda menniskors lycka.

Fru Swifton. Min gud, hvarom är då frågan?

Adrian. Du känner Emilie Liljenstjerna: hon dinerar här på hotellet, med sin mor och bror: en förträfflig flicka!

Fru Swifton. Din fästmö? Visst känner jag henne. Men hvarföre börjar du med att berömma henne så? Det bådar intet godt.

Adrian. Jag vill hennes väl. Stackars flicka, hon har råkat mycket illa ut; hon har blifvit på sätt och vis fästad vid en dålig karl.

Fru Swifton. Hvad säger du? Hon tillhör ju dig?

Adrian. Jag tar intet tillbaka. Hon har förut med själ och hjerta tillhört en reel karl, en bra, en förnuftig man, som afgudar henne. Jag tycker synd om dem begge två.

Fru Swifton. Hvad roll spelar du sjelf i hela denna sak?

Adrian. Jag? Ahh. Nu är saken bara den, att den hederliga mannen, som afgudar henne, råkar vara purpurgrefve.

Fru Swifton. Hvad? hvad för slag?

Adrian. En purpurgrefve.

Fru Swifton. Hvad är det för folk?

Adrian. Till nationen svenskar, men till karakteren — hur skall jag yttra mig? — mer än svenskar.

Fru Swifton. Minsann! haha —

Adrian. Den jag talar om, är — jag måste säga det rent ut, ty omständigheterna fordra mer än höflighet —

Fru Swifton. Hvem är då din purpurgrefve, Adrian?

Adrian. Kortligen: han är en mes, som vågar ingenting till sin och sin älskades gemensamma bästa, utan står och rodnar ända upp i pannan vid minsta företag. Jag måste hjelpa dem att åter förstå hvarann; och du måste hjelpa mig.

Fru Swifton. Om hvilken hederlig karl talar du då? Vi hafva så många.

Adrian. Grefve Almsköld, min barndomsvän Leonhard.

Fru Swifton. Hvad, Adrian! Honom känner jag visst något. Och han skulle vara purpurgrefve?

Adrian. Ända öfver öronen.

Fru Swifton. Och han älskar Emilie?

Adrian. Obeskrifligt.

Fru Swifton. Och hon älskar honom?

Adrian. Jag skulle knappt tro annat. Hon har alltid burit honom i hjertat; men jag förstår, att han vid något tillfälle burit sig tafatt åt, såsom det händer personer. Och då kom en annan emellan —

Fru Swifton. Som hette?

Adrian. Nog, Augusta. Att fröken Liljenstjerna blef kär i mig, det kan jag ändå förlåta henne. Men säkert bor min ungdomsvän qvar i hennes själ, det slår icke felt; och det tycker jag ännu mer om henne för. Hjelp mig nu, goda älskade fru Swifton, att konspirera mot Adrian Westermark hos

Emilie Liljenstjerna till förmån för Leonhard Almsköld.

Fru Swifton. Det blir svårt, att sticka ut en sådan karl som dig.

Adrian. Men gå till dig sjelf, söta Augusta. Voro icke vi de bästa vänner; och du ville dock för ingen del ha mig till man, liksom jag icke dig. Jag håller oändligt af dig härför. Kan det icke vara med Emilie på samma sätt? Jag tror det icke blifva omöjligt.

Fru Swifton. Men du är i fruntimmernas ögon så intagande älskvärd.

Adrian. Var jag det i dina?

Fru Swifton. Hm — i mina — det var en annan — en temligen annan sak —

Adrian. Nå, ser du. Goda snälla Augusta, du har hjelpt mig som barn i alla mina pojkstreck, och som större i alla —

Fru Swifton. Intriger? Nej, Adrian, gör dig icke sämre än du är.

Adrian. Ack, prat. Nu är hufvudfrågan, att ingifva Leonhard mod. Jag är säker, att om Emilie får återse honom, och han uppför sig raskt, nobelt, frimodigt i hennes sällskap, så skall snart hennes kärlek till honom upplifvas.

Fru Swifton. Men du sjelf, min bästa Adrian, tillåt mig fråga, huru har du i hast blifvit så begifven på att släppa henne ifrån dig?

Adrian. Emilie? Släppa henne ifrån mig? Visst icke. Lika litet som dig, Augusta.

Fru Swifton. Mig? Hm — det var återigen något annat.

Adrian. Skall jag då icke kunna tjena en så innerligt god vän, som Leonhard Almsköld?

Fru Swifton. Men hvilket parti skall du sjelf utföra i denna trio?

Adrian. Qvartett kunde du så gerna säga, Augusta. Ty dig räknar jag med.

Fru Swifton. Mig? Hvarföre alltid tala om mig? Det hör icke hit, har jag sagt. Likagodt för öfrigt: du må kalla det hvad du vill, så tycker jag du måste spela en ganska bedröflig figur, om det skulle lyckas dig, som du nu vill bearbeta.

Adrian. Frukta ej för mig; jag reder mig nog.

Fru Swifton. Om så är, tycker jag saken måste bli ganska enkel och lätt att åter bringa Emilie i Leonhards armar. Dertill bidrar främst af allt, att du sjelf i hennes ögon gör dig högst fatal: så stygg, att hon för dig får en ordentlig afsmak.

Adrian. Men hur är det möjligt? Hur helst jag bär mig åt, det vet du väl Augusta, är jag olyckligtvis alltid angenäm, behaglig — jag har lidit mycket för det. Den idén är overkställbar, Augusta.

Fru Swifton. Då återstår blott det andra, att göra gref Almsköld intagande.

Adrian. Just så. Men tillställa vi, att han nu genast får ett möte med Emilie, så är jag öfvertygad att han strax bär sig så illa åt, så vensterhändt, så — med ett ord, att hon kanske på sin höjd blir litet öfverraskad, men mister all lust att se honom vidare.

Fru Swifton. Men hvad i herrans namn är han då för en menniska?

Adrian. Det faller mig in — han måste öfva sig.

Fru Swifton. På hvad?

Adrian. Han älskar Emilie Liljenstjerna djupt; och det är godt. Men han är tillika så hiskeligt försagd, försynt, försoffad, förstämd, ja allting på för, att han icke vågar se upp, ej ned, och aldrig åt sidorna.

Fru Swifton. Detta fenomen önskade jag minsann bli varse.

Adrian. Jag är viss på att det skulle roa dig. Och du skulle medsamma göra en mycket god gerning.

Fru Swifton, Jag? jag nu igen?

Adrian. Just du. Hör mig än en gång: kommer Leonhard genast i sällskap med Emilie, så skämmer han alldeles bort sin ställning; han har en oändlig talang för det. Men skulle han blott få en liten uppmuntran, så tar han courage till sig, och blir en briljant karl.

Fru Swifton. Kan hon då icke förmås att uppmuntra honom?

Adrian. Hon vill absolut icke uppmuntra honom.

Fru Swifton. Hur kan du veta det?

Adrian. Jag har redan på afstånd sonderat henne om Leonhard; hon undvek sonden, men jag begrep ganska väl hur det är. Hon älskar honom så varmt, så fint, så etheriskt, att hon räds med minsta ord komma det gemensamma, ömtåliga, graciösa ämnet för när. Jag fruktar Emilie Liljenstjerna skulle bli lika förstämd i hans sällskap, som han i hennes.

Fru Swifton. Det är icke så afgjordt.

Adrian. På mina allmänna och högst obetydliga reflexioner om grefve Almsköld, gaf hon genast så afviga och korta svar, att jag fann huru innerligt hon älskar honom. Hon behöfver mod, hon också. Vi måste komma begge till hjelp.

Fru Swifton. Jag kan ingenting uträtta i den saken.

Adrian. Jo, du kan låta Leonhard Almsköld öfva sig.

Fru Swifton. Icke hindrar jag honom att öfva sig.

Adrian. Men du måste tillåta honom exercera sig med dig.

Fru Swifton. Med mig?

Adrian. Han måste tala med dig; uttrycka sig för dig; med ett ord — säga dig allt hvad han bör säga Emilie.

Fru Swifton. Hvartill skulle det tjena?

Adrian. I början säger han säkert dumheter, och det betyder ingenting när orden äro ställda till

dig, goda Augusta. Men i ditt sällskap måste han efterhand rätta sig och slutligen bli så präktig, att han utan fara kan tala med Emilie sjelf.

Fru Swifton. Mycket smickrad, hahaha! Men det är omöjligt; kom i håg att jag är Swiftons hustru.

Adrian. Till och med gemål. Skulle det hindra dig att begå en god gerning? Tro icke, Augusta, att jag vill nedsätta din förträffliga man; långt derifrån — men af allt detta skall intet ondt hända.

Fru Swifton. Hur kan du inbilla dig att grefve Almsköld skulle vilja säga mig saker, som han egentligen borde framföra till fröken Liljenstjerna, och säkert också endast vill säga henne? Den exercisen är omöjlig och kan ingen frukt bära.

Adrian. Låt det bli min sak.

Fru Swifton. Hur skall jag då göra?

Adrian. Ts! Jag skall meddela dig sättet strax. Ts!

Fru Swifton. Det kommer någon: för guds skull, Adrian, ej ett ord! Tänk om någon skulle få höra detta farliga samspråk! Jag aflägsnar mig.

Adrian. Gå, gå: vi råkas, och då skall jag säga dig sättet. Ah? hvem vrider så gravitetiskt i nyckelhålet och kan ej få upp dörren?

Fru Swifton. Var bara försigtig, Adrian!

Hon skyndar in i ett sidorum.

Adrian. Ah, ser jag rätt? Min egen älskade far!

Scen II.

Otto Westermark (inträder). Min son! Är du i Stockholm, Adrian!

Adrian. Ja, förlåt mig, min far.

Westermark. Nåå?

Adrian. Ja, min bästa far, det är till dumhetens heder och till sjelfva hederns skam jag måste erkänna, att jag redan inom officersgraderna hunnit till ryttmästare, samt att jag, i följd af usla maniemanger — dem min far aldrig bör göra sig den grämelsen att lära känna — troligen, jag menar säkerligen, blir adlad i höst. Derföre är jag också nu uppe i Stockholm för att arrangera om diplomet och rådslå med någon sann heraldicus om vapenskölden. Man har rådt mig sätta ett runstycke i hjertvapnet, men jag tycker —

Westermark. Åh fy.

Adrian. En annan sak, som också bekymrat mig och upptagit mina tankar, är att jag bör åsamka mig någon merit, hvilken en gång kan nämnas i riddarhusmatriklarne såsom skäl till mitt adlande. Jag har läst i v. Stjernman, eller rättare, låtit en vän titta deri för min räkning. Der står hvarjehanda om de adlades förtjenster, och deras missmeriter döljas icke. En afled i en räfgrop, till följe af sin karakters snedsprånglighet. En annan — men jag mins icke allt. För min del kunde jag visst anbringa lika goda meriter, och till och med bättre. Jag skulle kunna historiskt anföra aftnar, då jag uppoffrat flere tusen riksdaler, väl icke på kronan, men på raffel, som till hufvudresultatet blir detsamma. Jag kan citera morgnar, då jag icke stigit upp förrän middagstiden, och derigenom gagnat det allmänna, jag menar en del af det allmänna, nemligen mina underkläder, som icke sletos stort den förmiddagen. Detta kan visst sättas i paritet med . . . . , som äfven adlades för att han gagnat en del af det allmänna. Likväl har jag slutligen ändå tänkt på en större merit; och den tror jag jag väljer. Min far påminner sig kanske, att det ansetts berömligt att skickligt och väl uppfostra sina barn; några lära ock verkligen hafva blifvit nobiliterade för förtjenster i pedagogiken. Jag har tänkt gå längre: jag tar till grund för mitt adlande att hafva uppfostrat mina föräldrar, hvilket i sjelfva verket är långt svårare.

Westermark. Hvaba? dina föräldrar?

Adrian. Föräldrar var icke rätt sagdt, ty min goda mor är död. Jag menade blott min far.

Westermark. Och du har uppfostrat mig? hahaha — nå bra!

Adrian. Blif ond på mig, om min far så nödvändigt vill; men neka kan min far icke, att detta hotell är förträffligt inrättadt.

Westermark. Jag skulle tro det.

Adrian. Och vittnar om en ojemförlig grundtanke.

Westermark. Hvilken utgått från dig, kan jag förstå: alltför bra.

Adrian. Nåväl; men nog har min far genom umgänget med mig i alla fall blifvit klokare, än den tiden min far gick sörjande vid sidan af sin qvidande silkeshare.

Westermark. Om jag ock skulle erkänna, kära du — ty jag är vid godt humör i dag — att du till en del uppfostrat mig, så får du väl ock å din sida tillstå, att jag, som jag tror, temligen skickligt satt din hotell-idé i verket, hvaba?

Adrian. Min far har ett förträffligt hufvud, det har jag påstått alltifrån min barndom.

Westermark. Oss emellan — jag är icke missnöjd, hvarken med att du blifvit officer, eller i höst gör dig till adelsman. Den gamla, kända antipathien mellan mig och rikets odugligheter har derigenom lämpligen öfverskylts, och Westermarkska hotellet hvimlar icke blott af klokt folk, utan äfven af andre, hvilkas penningar jag värderar i trots af egarne.

Adrian. Min far måste förtjena groft?

Westermark. Det har jag alltid gjort, Adrian. Det ligger i mitt öde.

Adrian. Jag vet det; och ingen kan undgå sitt. Min far! jag skulle vilja hafva 5 à 6000 r:dr om en liten stund.

Westermark. Hvad? 5 à 6 . . . . Och du behöfver pengar, Adrian? Du, som . . . Dig, som jag månatligen ger — låt se —

Adrian. En misère. Dessutom är det icke för egen räkning, min far: när behöfde jag pengar? men jag har en vän, en ungdomsvän.

Westermark. Dumma bekantskaper!

Adrian. Han hör till dem, som äro dumma nog att älska mig, och för min skull ämna besöka min fars hotell. Ty det är en sanning, att detta hotell icke skulle vara hälften så beryktadt, vore icke jag den, som — med respekt sagdt — är min fars son.

Westermark. Så minsann.

Adrian. Hela verlden är enfaldig nog att hålla af Adrian Westermark, och då tänker mången: fadren Otto måste icke vara så rasande heller, låt oss gå och äta hos Otto Westermark. Så förhåller det sig, min far; och jag önskar 6 à 7000 r:dr banko i papper.

Westermark. Sådant der lär jag få höra upprepas under hela mitt lif?

Adrian. Icke vidare för i dag.

Westermark. Och det är för en barndomsbekant?

Adrian. En stackars förträfflig officer, som satt sig i sinnet att bo i Stockholm och frequentera min far.

Westermark. Han frequenterar mig något underligt.

Adrian. Men icke ovanligt. Bör han icke betala sina skulder — jag medger att de äro små — men bör han icke i alla fall betala dem? Det är en genomhederlig karl.

Westermark. Det lär vara med min pung han är så hederlig.

Adrian. Nå, men det kan väl göra hans fordringsegare alldeles detsamma?

Westermark. 4 à 5000 sade du?

Adrian. 6 à 7000 måste jag hafva sagt. Ja, min far kan gerna lemna mig 8000 r:dr, det kommer på ett ut; eller, för rundhetens skull, 10,000.

Westermark. Du är — det får jag säga —

Adrian. Betänk, att min far får igen alla de der pengarne med visshet, matematiskt, ja på matvägen; och mycket mer till. Min bekantskap drar i följe med sig ett dussin andra ätare af hungrigaste slag och deplorablaste lynne. De, liksom han, hafva sinne för Antonsson och Slottskansliet. Huru mycket skola ej de behöfva requirera för att trösta sig!

Westermark. De skola väl ock af mig vilja hafva sina tusen riksdaler på man, kan jag tro?

Adrian. Ånej, dem bryr jag mig icke om. Men ts, min far! låt oss gå dit in, så ger min far mig mina 10,000 r:dr. Här kommer någon — hvad? Nå, minsann är det icke just han, som önskar göra min far den äran.

Westermark. Den der? Godt; han ser mig reell ut.

Adrian. Ja, min far; han är en af våra sorgligaste fysionomier.

Herrarne Westermark aflägsna sig. Det har under tiden mörknat något, så att salongen är halfskum. Grefve Almsköld inträder.

Scen III.

Leonhard (ensam). Lyckliga minut! Men hur törs jag kalla den lycklig? Kanske skall just nu mitt öde afgöras; och jag, som hittills dock lefvat af en liten gnista hopp, skall krossas, förkastas, störtas utan hjelp — o himmel! Ännu har jag icke vexlat ett ord, ej en blick med Emilie. Men hon är här på hotellet. Adrian har sagt mig, att hon vid denna tid på dagen måste passera detta rum, och bär grön sidensargeklädning. Då gäller det att hafva sinnesstyrka nu! Tillbedda stjerna!

Augusta Swifton inträder i grön sidensarge, och med voile, lätt kastad öfver hatten, så att ansigtet beslöjas.

Augusta (för sig). Jag måste låtsa rhume, tala lågt och försöka läspa en smula. Men — aj, vänta — alla läspningar äro sig icke lika: Emilies är af utsöktaste slag. Hmh — jag skall försöka likna — men för r får jag akta mig: Emilies r är oefterhärmligt.

Leonhard (vänder sig om). Hvad ser jag? Store gud!

Augusta. En bekant röst! Ah — Leonhard Almsköld?

Leonhard. Himmel — jag vågar icke nalkas — hvilken ljuf stämma? Hon nämner mitt namn: det är Emilie Liljenstjerna!

Augusta (halfhögt). Olyckliga dag! jag måste skynda ut: han kunde blifva vittne till min svaghet.

Leonhard. Svaghet? För guds skull, Emilie, gå icke, gå icke! Ack, jag har tusen saker att säga dig.

Augusta. Mig, Leonhard?

Leonhard (bortvänd). Hon nämner ännu en gång mitt namn! Får jag andas? får jag draga samma luft som hon!

Augusta. En stol: jag är obeskrifligt matt.

Leonhard. Ljufva stämma! se här — se här — intag din plats! Du ser mig för dina fötter, Emilie: det är tre år sedan! vill du icke lyfta din voile?

Augusta. Ja! tre grymma år. Förlåt mig, jag är litet enrhumerad, och dagern gör så ondt i mina ögon.

Leonhard. Grymma år! Du sade verkligen grymma? Änglalika ord! Du har då funnit dessa år grymma?

Augusta. Stig upp, älskade Leonhard.

Leonhard. Hvilka uttryck? Då vill jag springa upp! Vågar också jag säga älskade Emilie åt dig en gång?

Augusta. Hur kunde du nånsin tänka så illa om mig, Leonhard, att jag skulle hafva öfvergifvit — eller glömt — ack!

Leonhard. Gode gud, hur har jag då icke bedragit mig? Men du lät mig ju sjelf förstå, att jag hade intet hopp — intet — ej det minsta — och att du till och med ämnade — jag ryser och kan icke uttala ordet —

Augusta. Förlofva mig. Det är sant. Jag är också redan förlofvad med —

Leonhard. Ha!

Augusta. Med ryttmästar Westermark.

Leonhard. Evige gud, hvad hör jag!

Augusta. O, skynda icke ut! kom åter! kom åter! Det har ingenting att betyda.

Leonhard. Min egen ungdomsvän, Adrian? den förrädaren!

Augusta. Misskän honom ej, liksom icke mig. Älskade Leonhard, var lugn: kom närmare: jag skall säga dig allt.

Leonhard. Emilie, du säger älskade åt mig, och du skulle vara förlofvad med Adrian Westermark?

Augusta. Adrian och jag hafva samtalat om dig, och begge funnit att vi mycket älska dig.

Leonhard. Så? jag kan tro det. Skymf utan like! Och det kunde Westermark göra? Men ha — min värja skall —

Augusta. Hör dock med lugn och vänskap hvad Adrian Westermark gjort. Han har aflägsnat mig ifrån sig, genom att tydligt bevisa mig, att jag djupt och innerligt älskade en helt annan —

Leonhard. Gud — ännu en! en tredje!

Augusta. Är du så utan all tillförsigt om dig sjelf, att du ej kan gissa hvem jag menar? Mod! mod!

Leonhard. Mod ropar du till mig, sedan du förkrossat mig? Och du — huru kunde du då förlofva dig med denne Westermark, till hvilken jag snart med värjan i hand skall ställa samma fråga?

Augusta. Det har från min sida kommit att ske af den renaste sorg, Leonhard; då jag såg hur kall, hur frånstötande, hur aflägsen du var.

Leonhard. Kall — jag? O Emilie Liljenstjerna, om jag syntes aflägsna mig från dig, så var det blott af den skyggaste, den renaste känsla, att ej såra dig genom min närvaro, hvaraf jag såg dig lida. Den djupaste värme hos mig har fått detta utseende af köld. Hur kunde du missförstå mig så? Min innerlighet, min försynthet, min rädsla, tog då i dina ögon skenet af frånstötande — var det möjligt?

Augusta. Så hys dock nu förtröstan! Adrian afsäger sig anspråken på min hand.

Leonhard. Han afsäger sig — och du? Hvilken lycka — himmel, jag dör!

Augusta (för sig). Han är förfärlig! Så utan all hardiesse? Han kommer ju ej ett enda steg närmare.

Leonhard (för sig). Hon hviskar? hon talar till sig sjelf — hon vill föra mig bakom ljuset!

Augusta (högt). Jag är grufligen matt. Jag skulle vilja gå ur salen: mina anhöriga dröja: jag vet icke — jag har ej en gång styrka att resa mig —

Leonhard (för sig). Gud! skulle jag kunna våga att bjuda henne min arm — eller åtminstone min hand? Håll, Leonhard: det vore för närgånget, det går icke an!

Augusta (för sig). Nej: han är ohjelplig, hisklig.

Leonhard (högt). Emilie!

Augusta (högt). Goda Leonhard!

Leonhard. Ack! ack! — har du varit sjuk länge?

Augusta (för sig). Sjuk? dumma fråga! Jag lät ju honom förstå, att han skulle hjelpa mig stiga upp från stolen — en sådan menniska!

Leonhard. Evige gud, jag ser verkligen att du är mycket svag!

Augusta (reser sig). Åh, min herre, så svag är jag ändå icke, att jag ej kan gå, ehuru ingen vill bistå mig.

Leonhard. Jesus — jag har sårat henne! Hvarföre bjöd jag henne icke min arm? Emilie! för guds skull — Emilie, ett ord innan vi skiljas!

Augusta. Omöjligt, min herre. Jag står icke ut längre. Adrian måste förlåta mig, jag kan icke hjelpa det; hvilken purpurgrefve, hahaha!

Hon går hastigt ut, och lemnar grefve Almsköld ensam efter sig.

Scen IV.

Leonhard. Hvad? hon hånler? hon skyndar sin väg under gapskratt? Allt var ett skämt! Emilie har gjort gäck af mig! Det är Adrian, som tillställt allt! — Hämnd! revanche! På värja eller pistol, likagodt! På kappa skola vi slåss: på icke öfver nio tums afstånd —

Han störtar på dörren; men träffas af Groman, hvars breda gestalt hindrar honom gå ut.

Groman. Hvilken faslig kund möter jag här —

Leonhard. Undan herre!

Groman. Behagas champagne med seltzervatten att släcka törsten? Förlåt mig: skulle min herre — jag ber om exkys — vara ursinnig?

Leonhard. Hvar är porten? Visa mig dörren till stora trappan!

Grönström (inträder). Hvilket buller på hotellet?

Leonhard. Drag för tusan dj—r!

Grönström. Det är hvad jag aldrig skall göra. Underintendent Groman! hvad vill den herrn?

Groman. Han vill ut, och hittar icke.

Leonhard. Himmelska himlar! bemöta mig så? Låtsa så mycken ljufhet, och slutligen hånskratta åt mig!

Grönström. Förlåt mig: här begås, som jag hör, stora misstag. Ljuft har här nog varit; men ingen af oss har gapskrattat ännu.

Leonhard. Drag åt Blåkulla, har jag sagt; hörde ni icke det?

Grönström. Farbror Groman, har den herrn ätit här i dag? Kanske fick han för mycket af champignonerna? Men han ser förnäm ut.

Leonhard. På pistol eller värja! Hvar träffar jag Adrian Westermark, den erkeskurken?

Groman. Menar hans nåd unga hans nåd, husets son?

Grönström. Ett ord, herr grefve; jag märker hvartåt det lutar, och att den strid börjar, som jag förutsett. Jag skall i denna hustvist ställa mig på ena sidan, det lofvar jag bestämdt: låt mig bara veta saken litet närmare. Följ in med mig i ebenholzkabinettet, herr grefve; der är skumt, der skola vi samspråka, och ingen skall höra oss.

Leonhard. Tig usling! låt mig tala. Adrian! Adrian! Adrian! förrädare, hvar är du? Adrian! Adrian — mitt hjertas första, varmaste vän — kom hit! hit! Jag har ett ord med dig!

Herrarne Westermark, den gamla och den unga, skynda uppför trapporna och instörta.

Scen V.

Westermark. Jag gillar ej så mycket buller: det gör dåligt uppseende.

Adrian. Var ej så orolig, bästa Almsköld. Jag har på fickan det du önskar och behöfver: 6 à 7000 —

Leonhard. För sju och sjutton tusan! äro då alla menniskor här sammansvurne till mitt förhånande och beskrattande? Adrian, du har uppfört dig mot mig som en stor skurk!

Adrian. Jag får den äran, bäste vän, för dig presentera min far, kommerserådet Westermark. — För min far har jag här den äran presentera grefve Almsköld, min bepröfvade, hederlige, min hjertligt älskade ungdomsvän.

Westermark. Fägnar mig, att göra herr grefvens bekantskap.

Leonhard. Och det kunde du, Adrian? En varm vän, och begå ett så grymt streck! Ha — välj pistol, om du behagar! eller välj värja!

Groman. Han har icke ännu druckit sitt kaffe på maten, deraf kommer det.

Grönström. Ts, farbror, här afhandlas större affärer. Låt oss gå litet afsides: vi skola nog veta att i sinom tid taga vårt parti, såsom vi vidtalats.

Adrian. Gå undan, min far, om det behagar er: jag har något otaladt med denna herre. *(för sig.)* Jag märker, att Augusta gjort sin sak rätt bra, och förskaffat honom ett högsint raseri, som klär honom och skall återförskaffa honom Emilie. Få se, om jag kan fullborda — hm —

Leonhard. Du tiger: du svarar ingenting på min fråga: du blygs, tror jag?

Adrian. Jag öfverlägger mellan pistol och värja. På allvar, Almsköld, det fägnar mig att hos dig upptäcka så mycket mod.

Leonhard. Mod? Du fege lönnmördare af hjertats skönaste mysterier, du vågar tala om mod? Eländige vekling, välj vapnen och följ ut på platsen! Eller härinne, likagodt: jag ser, att, liksom jag bär min adelsuniform med värja, har också du militäruniformen på. Det behöfs icke mer!

Adrian. Säg först hvad har skett? Du börjar se mig ut som en hel karl?

Leonhard. Vet — hon har varit här!

Adrian. Det känner jag.

Leonhard. Sååå. Du vet det? Alldeles riktigt. Emilie och du hafva uppgjort denna komplott att nedrigt begabba mig. Säkert har hon gjort det på din inrådan; men, vid Gud den allsmäktige, det skall stå dig dyrt!

Westermark. Min son, du för underliga grefvar till mitt hotell. Och denne skulle draga ett dussin dylika efter sig, lofvade du?

Adrian. Var utan fruktan, min far; sådana äta som mest. De hafva utomordentliga magar: de smälta intet af hvad de höra, men allt af hvad de förtära. Han har svält fem rätter, och är ännu hungrig. Sedan han rasat ut, skall han i afton till soupé sluka en hel diner.

Leonhard. Höjd af skam och fasa! Hvilket kallt hån! Och du skulle en dag hafva varit min trognaste barndomskamrat?

Adrian. Jag skall snart — — hm, hm. Gå ännu längre åt sidan, min far, och nalkas icke på en stund. Dragen er undan, intendenter! Se så — se så! hvar finner jag min man? Holah! holah! Leonhard Almsköld!

Leonhard. Hvarför ropar du? Står jag icke här? Drag, som jag!

Adrian. Drag till Fjäderholmarne, mes! fantast! rädda imbecille! hvad vill du för slag?

Leonhard. Försvara dig!

Grefve Almsköld gör ett utfall; ryttmästar Westermark drar hastigt sin värja, parerar, och slår den andres ur handen, så att den flyger mot väggen.

Adrian. Kujon! nu har du mod. Gud gifve att du haft tiondedelen deraf i sällskap med fröken Liljenstjerna, din Emilie.

Leonhard. Min? — du menar din Emilie, afskyvärde!

Adrian. Just din. Tag upp värjan igen: parera, parera, eljest sticker jag ner dig i ögnablicket! Undan, Otto Westermark! kom ej hit; nalkas ej för att skilja oss åt.

Leonhard. Min Emilie, säger du? och förlofvad med dig?

Adrian. Ja, din! Försvara dig, eller jag går ej i borgen för ditt lif. Dig älskar hon, det har hon sagt mig: försvara dig!

Leonhard. Fripon! det har hon icke sagt dig, och du skall ej bedraga mig.

Adrian. Parera —! Du blöder redan i fingret.

Westermark. Halt, mine herrar: nu är det nog af det nobla.

Adrian. Undan, kommerseråd! Jag har pengar att vexla med denna herre.

Leonhard. Är du från vettet, Adrian?

Adrian. Jag fordrar upprättelse för Emilie Liljenstjerna, som du beljugit, då du påstått att hon begabbat dig. Det der är mycket för litet blod. Ett, tu — du skall strax hafva terzen i bröstet!

Leonhard. Men jag begriper icke —

Adrian. Så hör. Emilie har yttrat, icke en, utan elfvahundratusen gånger, att du var den modlösaste stackare. Hvilken skam för mig, då hon likväl älskar dig: innerligt: oaflåtligt: långt mer än mig: och således sätter mig i rang under en stackare. Förbannelse! Vore du en älskare med stolthet och courage, då behöfde jag ej skämmas för att ställas efter dig. Men nu! Derföre kräfver jag också upprättelse för egen räkning. Blif en karl, eller jag sticker ner dig! Blif en karl, så att jag har heder af att räknas sämre än du. Tror du då, att kärleken, för att vara riktig, ärlig, djup och varm, nödvändigt fordrar att man skall vara en tafatt, försagd, venstervriden glop? Parera, eller du är dödens man!

Leonhard. Hm, vid Gud —

Adrian. Ja, jag fordrar slutligen och för det tredje revanche af dig på sjelfva kärlekens vägnar — ett, tu, avancera! — ty du har skaffat kärleken vanrykte genom ditt klenmod i fruntimmerssällskap, ditt meseri. Kan man icke hafva hjerta i bröstet fast man älskar en flicka? — ett, tu; ett, tu — stick ner mig, menniska, säger jag! eller jag ger dig en qvart, som du genast skall glömma, emedan du ej skall kunna tänka ett enda ögonblick mer.

Leonhard. Ursinnige, jag tål inga stickord: jag skulle hafva skaffat kärleken vanrykte?

Adrian. Revanche! jag vill se mera blod —

Groman. Gud i himlen, här blir värre än som behöfs. Grönström, nu är det tid för oss att hasta fram.

Grönström. Stilla Groman: det är ännu för bittida.

Leonhard. Slaf! baktalare! falska vän! Det var just ett skönt löfte du gaf mig i förmiddags, att du skulle skaffa mig Emilie åter. Så uppfyller du det!

Fäktningen tilltar med allt större hetta. De närvarande skrika och ropa; Augusta Swifton skyndar in ifrån sidorummet, dit hon dragit sig tillbaka. Hon lyfter dock icke slöjan.

Scen VI.

Fru Swifton. Min gud! min gud!

Adrian. Se der hon, för hvars skull vi döda hvarann.

Leonhard. Emilie! trolösa — välj emellan oss!

Fru Swifton. Lägg först ned vapnen!

Grefve Almsköld och ryttmästar Westermark kasta värjorna ifrån sig, och knäböja derefter begge, på hvar sin sida om Augusta.

Adrian. Dyraste!

Leonhard. Oändligt älskade!

Fru Swifton (vänder sig till grefve Almsköld). Jag väljer —

Adrian (springer upp). Nå ser du nu, Leonhard, var det icke det jag påstått?

Westermark. Riddersmän, ären j då toppbefängde: viljen j begge gifta er med fru Swifton, som icke ännu har förmån vara enka?

Han afkastar henne slöjan. Grefve Almsköld störtar upp.

Leonhard. Ah — rysliga bedrägeri! Det är icke Emilie Liljenstjerna! Det var icke hon! Skandal! För hvilket gäckeri har jag icke varit mål! — Min herre, ert hotell skall blifva bekant för hvilka tillställningar här föregå. Frisk luft! Ut, ut! jag skall till konungen: jag skall till den verkliga fröken Liljenstjerna: allt skall blifva verldskunnigt, lita på mig!

Westermark. Till konungen? Nej, håll herre. Skulle jag på detta sätt göras till en förlorad man? Alla skynda ut efter grefve Almsköld.

TREDJE BOKEN.

Det till Westermarkska hotellet hörande Lusthuset, nere på gården, omgifvet af en skön trägård. Man är i Festivitetssalongen, hvars ena vägg prydes af espalierer, innanför hvilka stå blomvaser med nerium, camelier och törnrosor af alla färger.

Scen I.

Grönström. Kom hit, Annette, och skynda dig, Lisette: vi skola sätta upp guirlander här och festoner der. Ni skall veta, salongen är engagerad för bröllop i afton.

Annette. Hvem blir bruden, herr öfverintendent?

Grönström. Unga herr Westermark har beställt festiviteten, och han får göra upp betalningen med sin herr far. Bär dynorna ditfram, Lisette, der presten skall stå och vigseln förrättas: tag den här shawlen, Annette, och häng öfver karmen på fåtöljen;

den skall brukas till pell. Jag vet minsann icke rätt hvem bruden blir.

Lisette. Jag skulle helst vilja veta namnet på brudgummen.

Annette. Åh, den kan man väl begripa, när ryttmästaren upptingat salongen. Du är alltid litet dum du Lisette.

Lisette. Du är väl qvick du, kan jag tro? Men så mycket är säkert, att hade du icke en viss som höll dig ryggen fri, så —

Annette. Kantänka!

Lisette. Ja, du kan vara rasande viss, att i dina fotspår går jag aldrig, om jag också fick tusen plåtar och en liten häst.

Grönström. Ts flickor! här nalkas allvarsamt folk.

Underintendenten Groman och mademoiselle Carolina Bärgren inträda, jemte ett antal hotellarbetare.

Groman. Lina!

Lina. Herr Groman!

Groman. Låt folket avancera dit fram till venstra väggen, och varsamt nedsätta de stora sammetsstolarne.

Annette. Ah se på en så blå sammetsthron!

Lisette. Och en röd thron!

Grönström. På dem skall brudparet sitta efter vigseln, då det tar emot gratulationerna och skall se på dansen.

Groman. Godt, Grönström. Hvar har du ställningen, jag menar underlaget, upphöjningen, som thronerna skola stå på med sina fyra förgyllda fötter? Postamentet, eller hvad du kallar det —

Grönström. Podium.

Groman. Fotamentet: så säger jag. Hvar har du det?

Grönström. De der thronerna äro så höga i sig sjelfva, att intet podium behöfs.

Groman. Tror du det, Grönström?

Grönström. Kom, Annette, skola vi försöka dessa throner. Tag mig under armen! Ursäkta, farbror Groman: allting i ett hotell måste proberas först innan det uthyres till bruk och begagnande.

Annette. Det smakar skönt att sitta brud så här.

Grönström. Man sitter präktigt på blåa thronen, märker jag.

Groman. Sådana djerfva satar. Stig ner nu Grönström med din utkorade, så vill jag försöka, om det håller mig, som är tyngre. Kom, Carolina Bärgren!

Lina. Herr intendent?

Groman. Nalkas en smula, Lina lilla; vi måste tillsammans probera någonting (*tar henne under armen: de sätta sig*). Käns det icke galant att sitta brud?

Lina. Det är bra resårer i dynorna. Nej — akta fransarne, herr Groman! Vi måste skynda upp nu, eljest trycka vi ner sittserna innan de riktiga komma.

Groman. Förnuft och eftertanke i allt! hvilken menniska?

Lisette. Söta herrar intendenter, låt också mig få gå i brudstol en smula: bara ett ögonblick, så skall jag sedan aldrig göra't mer.

Groman. Stackars flicka. Men icke kan man sitta allen i tockeder. Du har ingen som sätter sig vid din sida på den andra thronen, och då bli dynorna olika nedtyngda.

Lisette. Åjo, om jag ber herr underintendenten, så sätter han sig nog på en minut hos mig? Söta lilla vackra herr Groman —

Groman. Jag sitta brudgum i lag med dig, näbbgädda?

Lisette. Ja, det kan väl herr intendenten göra; ty nog begriper han, att aldrig Lina vill ha honom.

Groman. Hvaba? Skäms du icke?

Lisette. Åh, det behöfs ej att vara ohöflig mot mig.

Groman. Hon är en gås, min vän; och jag skulle låta göra mig till en gåskarl, om jag blef hennes brudgum. Tycker hon det!

Lisette. Det tycker jag visst. Lilla herr Groman är ju en gåskarl redan; hvad gör det då? Se så, kom bara, och var beskedlig mot mig också.

Groman. Lisette! du är verkligen bra —

Lisette. Ja, jag är bra. Skynda sig nu, söta goda herr Groman, han som bär sina år så bra. Kom, säger jag; ty så skall det slutas i alla fall.

Groman. Hvad? hvad säger du?

Lisette. Jo, jag säger, att då herr öfverintendenten är så snäll emot Annette, så skall herr underintendenten vara snäll mot mig. Jag är ju då i alla fall inunder, som jag alltid varit, och det är väl icke för mycket. Lina bara föraktar herrn, det skall jag säga; så det är platt inte värdt.

Groman. Hur kan du komma med sådana utlåtelser?

Lisette. Jo, för den rara flickan har långt förnämare tankar, fast herr intendenten är så god och söt att han icke märker oråd, utan blundar med ena ögat. Lina Bärgren skall stå för kommerserådet Westermarks eget hus och hem, sedan hans systerdotter gift sig. Det vet icke herr Groman.

Groman. Ah — det är förbannadt att höra sådant —

Grönström. Hahaha!

Lisette. Blif derföre min, ty så skall det slutas i alla fall.

Grönström. Ts, ts, bort från thronerna med er! Kommerserådets son kommer: han kunde inbilla sig att vi leka brudfolk här, utan att göra gagn. Han har sällskap: låt oss gå ut allihop och sätta i ordning trägården, sedan anstalten härinne nu är som han skall.

De aflägsna sig. Ryttmästar Westermark och fru Swifton inträda.

Scen II.

Adrian. Det var ett hårdt napptag, Augusta.

Fru Swifton. Jag är högst nyfiken att höra hur affären slutades.

Adrian. Då Leonhard stormade ut, full af raseri, och jag efter, full af skratt, viste jag i början icke om han ämnade sig till konungen, eller till den rätta fröken Liljenstjerna för att söka upprättelse. Emellertid fröjdade det mig, att vårt lilla äfventyr uppväckt courage och eld hos min stackars vän. Han såg mig alldeles ut som en noble Chévalier de Cygne, som en stolt Riddare af den dubbla Valknuten; och jag önskade blott att Emilie sett honom i denna stund: ingenting kunde mer rekommendera honom hos henne. Då jag kom ned på gatan, märkte jag en tom hyrvagn, ropade åt kusken och befallde honom stanna. Min Orlando Furioso blödde; jag hastade derföre till honom och sade: bästa Almsköld! slå gerna ihjäl mig efteråt, men sätt dig nu först upp i vagnen här; din blod kunde på gatan väcka folks misstanke att du varit i gement slagsmål. En grym blick till återsvar gaf mig ungefär tillkänna, att han ansåg sig just så hafva varit. Jaja, min vän, fortfor jag: hur däligt än sällskapet varit, begriper du väl, att din egen heder kan sättas på spel, om du anses hafva blandat dig deri. Kom derföre och åk här, så få vi träta vidare i ro derinne i vagnen. Tigande och bister lät han föra sig dit. Jag tillsade kusken att köra. Kan du gissa hvart, Augusta? Jo, precist till grefvinnan Liljenstjernas, till fröken Emilie. Jag hoppades Leonhards hjerta nu skulle vara i den stolta och starka vallning, att han dristade tala med henne och våga förklara sig: jag hoppades äfven det bästa af hennes egen hemliga kärlek till honom.

Fru Swifton. Det var ett oerhördt steg, Adrian! Blodig?

Adrian. Det torkade vi af inne i vagnen. Jag putsade min fiende så godt jag kunde; jag fuktade min hand med hvad jag hade mellan mina läppar, och tvättade honom passabelt snygg. Dessutom klär det en friare, att ej se fullt riktig ut. Han satt som en fångad björn, luden, tyst: skummande af ondska emot mig, och tillika full af tacksamhet och vänskap för det han såg mig göra: fallen för utfall i hvar sekund, och tillika för omfamningar af hjertligaste slag. Jag förklarade honom varmt huru väl allt skulle aflöpa. Såsom jag var Emilies förlofvade, sade jag, skulle jag hafva rätt både att med oss begge komma in i huset, och att med fröken Liljenstjerna få ett enskildt samtal för oss båda. Jag skulle ordentligt afsäga mig hennes hand. Sedan öfvertygade jag honom med de mest talande bevis huru mycket Emilie höll af honom, fast det gått litet rasande.

Fru Swifton. Men jag förstår ej hvarifrån du tog de bevisen. Mig förekommer det högst ovisst; och gud skall veta, att om jag —

Adrian. Du ser med dina ögon, Augusta. Jag har mina underrättelser, mina märken; och det är nog. Den innerliga kärleken slocknar icke; den kan göra folk tafatta då och då, modlösa till en tid; den bildar oss stundom till purpurgrefvar för en epok; men så reser sig själen dess högre, blir stark, och allt går bra.

Fru Swifton. Du hoppas således, att Almsköld nu skall upphöra som purpurgrefve? Hahaha, den som det tror.

Adrian. I den dåliga meningen, ja. Ren, hög, stark, frisk och god purpur skall han alltid få hafva qvar i hjertat.

Fru Swifton. Minsann, Adrian, börjar du icke tala så, att jag kan få lust att hålla af dig mer än förr.

Adrian. Hör nu på vår resa. Vi anlände till Lilla Trägårdsgatan, till Liljenstjernans, stego ur och gingo uppför trappan. Jag, som ännu hade i minnet Leonhards uppförande emot dig, Augusta, upprepade för honom att han skulle bemanna sig, och — icke falla till sin älskarinnas fötter, som numera är ett rent lappri, utan fatta hennes hand, ja falla om hennes hals, om hon gaf det minsta mimiska lof dertill. Du skulle hafva sett de hotfulla och förskräckliga ögonkast han slungade på mig, under dessa mina vänskapsfulla uppmaningar att behandla min förlofvade som han borde; och jag önskade ingenting högre, än att han ville bibehålla samma uppsyn i Emilies närvaro.

Fru Swifton. Jag är högst nyfiken att höra utgången; jag, som en stund sjelf utgjorde hans älskade. Med undantag af utrop, var han mot mig ganska torftig.

Adrian. Utgången? Bästa Augusta, den kom ej att bestå i annat än att vi fingo gå ut. Herrskapet var icke hemma.

Fru Swifton. Åh? Och jag som trodde, att allt blifvit uppgjordt. Hur har du då kunnat vidtala morbror om bröllopsfest, och låta arrangera denna salong för i afton?

Adrian. Var icke otålig. Att Emilie Liljenstjerna på något sätt skall stå brud på min fars hotell, är säkert; ehuru jag kanske ej ännu kan säga fullt visst hvem eller hvad som blir brudgummen.

Fru Swifton. Det är bra. Jag gissar då, att herrarne ännu en gång komma att sticka ihjäl hvarandra, så att hon stackars liten får sitta ensam här på brudthronen.

Adrian. Frukta ingenting. Emellertid får jag tillstå, att du Augusta ånyo måste bistå oss. Likväl nu blott på en handvändning; nemligen om den person icke genast kommer, som jag väntar inom ett ögonblick.

Fru Swifton, Jag? Nu återigen?

Adrian. Hör först huru det slöts derborta, så skall du förstå allt. När vi, som jag säger, kommo

fram, och ej funno fröken Liljenstjerna hemma, öfvertalade jag dock gref Almsköld att stiga in i hennes rum och tillskrifva henne ett långt, modigt, öppenhjertigt bref. Husfolket hade ej skäl att hindra oss, då de kände mig som gammal bekant på stället. Vi inträdde och slöto dörren. Under det han sjelf promenerade omkring i Emilies kammare och med extase besåg hennes speglar, stolar, toilette — kände jag mitt öga nära att fuktas af rörelse öfver ett så varmt hjerta. Jag bad honom slutligen sätta sig, så skulle jag diktera; ty sjelf kunde han ej ha några koncepter. Jag förmådde honom skrifva efter min föreställning. Han målade i sin biljett — eller rättare jag i hans — hvilka dumma, underliga och onödiga missförstånd skilt honom ifrån fröken Liljenstjerna: att han nu vore återkommen, och bad om hennes fordna kärlek igen, jemte uppsägande af giftermålet med en viss person, som vi illa tilltygade i biljetten. Vi lemnade efter oss brefvet och afreste. Jag glömmer nämna, att äfven jag bilade en liten särskild biljett till Emilie från mig sjelf, i några rader. Med uppräknande af mina verldsbekanta fel, bad jag henne deri allvarsamt öfvergifva tanken på en så tvetydig persons hand, som min. Hvad tror du, Augusta; något måste väl blifva häraf? Jag är öfvertygad, att hon bestämmer sig för Leonhard Almsköld. I hvilket fall som helst, måste här bli en fest i afton, hvarföre det är ganska rätt att lusthussalongen ordnas. När jag säger i afton, så menar jag i natt naturligtvis också; ty en så betydlig högtidlighet måste väl räcka till ljusan dag. Men tycker du icke, att musiken, som skall spela till dans, bör taga sin musik ur den Stumma från Portici; då sjelfva vår hjeltinna hittills i hela vår lilla komedi sagt aldrig ett ord? Och blir hon sådan alltigenom, måste hon åtminstone till sluts begagna en ganska stark mimik, om här skall blifva någonting utaf. Sannerligen ville jag icke kalla henne den "Stumma från Kungsträgården."

Fru Swifton. Men hvad är det jag skall göra vid allt detta?

Adrian. Ack, det var sant: jag glömde berätta dig en sak ur mitt bref till Emilie, ehuru det just var det vigtigaste — men ah, jag ser någon komma hit till Lusthuset: det var för rasande! Kors, att Emilie Liljenstjerna icke redan är här! Jag tillskref henne, att hon ändtligen skulle gifva Leonhard ja, men första gången blott tillhviska honom detta ljufva ord, eller laga att han fick det utan att se henne, på det att min stackars vän icke dervid genast skulle förlora fattningen, innan han ännu hunnit vänja sig vid sin lycka. Hon skulle derföre till en början gifva honom jaet bakom denna espalier, skymd af skuggan och löfverket; men sedan, och då han lärt sig andas, repetera det helt öppet under både sol och måne. Ah? ts? nej det var icke hon; men hon måste väl ändå i alla fall snart vara här. Fort, söta Augusta! gör oss den tjensten och gå bakom espalieren: när Emilie kommer, så går hon dit in, och du behöfver icke längre företräda hennes ställe derinne. Men nu så länge — skynda! skynda! Jag ser Leonhard komma.

Fru Swifton. Men hvad i guds namn skall jag göra derinne?

Adrian. Du behöfver icke mer än ropa eller rättare hviska ordet ja, så snart du hör mig stampa med foten härutanför. Kom ihåg det. Hastigt in! in!

Fru Swifton går bakom espalieren. Grefve Almsköld träder in i Lusthussalongen.

Scen III.

Adrian. Nå gudskelof, välkommen Leonhard. Du ser alldeles förstörd ut?

Leonhard. Kan jag annat? se här!

Adrian. Ett bref ifrån — jag gissar, jag känner igen sigillet; det är från fröken Liljenstjerna.

Leonhard. Men läs utanskriften!

Adrian. "S. H. Tit. Herrarne L. Almsköld och A. Westermark." Hahaha, till oss begge på en gång! Hvem lemnade dig brefvet?

Leonhard. Du ler, men jag skrattar icke. Till oss begge, ja! Detta är redan ganska förkrossande: o, hvarföre upphör jag ej att lefva?

Adrian. Bryt upp brefvet.

Leonhard. Nej jag tackar: det skall hennes förlofvade, såsom det egnar och anstår, göra.

Adrian. Var bara icke pikant, det skämmer bort allting. Bryt brefvet, säger jag: är du så rädd för innehållet?

Leonhard. Rädd kan du vara sjelf. Jag bryter icke sönder hennes vapen.

Adrian. På lacket, din mes? Förlåt mig annars. Kyss då åtminstone hennes sigill, så skall jag bryta det sedan.

Leonhard (kysser lacket). Hvilken himmel!

Adrian (öppnar). Hvad är det här för ett bref?

Leonhard. Skrifvet med blod, kan jag tro!

Adrian. Ånej; med så vattlagdt bläck, att bokstäfverna knappt kunna läsas. Jag känner igen detta infama fruntimmersbläck och denna dåliga frökenstil. Hjelp mig att läsa.

Leonhard. Och så kan du tala? Älskvärda stil! sköna bläck, hvari den penna doppats, som hennes hand har hållit och fört, och —

Adrian. Brefvet är verkligen till oss båda två.

Leonhard. Hon ger oss afslag begge, är det icke så?

Adrian. Hon torde vilja ega oss begge. Låt se — den som bara kunde läsa — hvad står här?

Leonhard. Gud — läs sakta: jag vågar ej höra hennes dom!

Adrian. Besinna likväl, att hon öfverallt sätter ditt namn framför mitt: så på utanskriften, så inuti,

ja öfverallt. Se sjelf! Det betyder, att du har företrädet.

Leonhard. Det betyder, att hon förkastar mig först, och dig på sin höjd kanske sedermera.

Adrian. Du är faslig; och jag får säga dig, att jag icke vill ha en sådan rival. Hvad är det för slag? Du måste anse dig sjelf ypperlig, såsom du också är, blott du tänker efter; mig, åter, skall du hålla för högst olycklig och alldeles förlorad; eljest duger du icke till medtäflare.

Leonhard. Anse dig förlorad? Jag är väl icke galen. Det är tvertom jag som ligger fyra famnar under jord.

Adrian. Du bedrar dig; du blir positivt hennes man, det ser jag på stilen.

Leonhard. Huru? det vore konstigt —

Adrian. Ja se här sjelf: öfverallt der ditt namn står, är det skrifvet med stor omsorg; mitt deremot på det slarfvigaste och knappt läsbart.

Leonhard. Kan det vara möjligt?

Adrian. Ja, betrakta. Men vi prata alldeles bort tiden; vi måste iakttaga det hon skrifver om. Hon kallar oss begge att vara närvarande i hotellets Lusthus.

Leonhard. Men här äro vi ju redan?

Adrian. Här vill hon gifva oss svar, såsom du ser af brefvet: läs sjelf! klockan — ja, hon måste redan vara här.

Leonhard. Store gud! Men jag märker henne icke: här äro då flere rum?

Adrian. Läs; der på raden står, att hon af vissa orsaker vill hålla sig dold i en espalier. (*för sig*). Jag vet skälet: hon vill, såsom jag i min biljett bedt henne, ej för hastigt skrämma sin tillbedjare genom sjelfva sin aubliek. (*högt.*) Har du studerat nog nu?

Leonhard. Men, Adrian, hvarföre vill hon icke visa sig för oss? Det står icke i brefvet.

Adrian. Nej, jag ser det. Men jag vet skälet, och kan under tysthetslöfte säga dig det. Fruntimmer, äfven de bästa, de änglalikaste, hafva en liten förlåtlig behagsjuka. Fröken Liljenstjerna har i dessa dar fått ett par högst små finnar vid ena tinningen.

Leonhard. Hvilket lappri! icke anser jag henne mindre älskvärd för det.

Adrian. Lika litet jag. Hafva icke finnarne ökat sig sedan jag såg henne, så äro de blott två; kunde vi då icke komma öfverens om att hos henne ursäkta en liten finne hvardera, så blifva de så godt som inga. Men hvem kan utgrunda alla ett fruntimmers infall?

Leonhard. Hon skrifver således, att hon icke låter oss se sig?

Adrian. Men att hon ändå vill tala vid oss. Sedan allt är afgjordt, stiger hon nog ut för en dager.

Leonhard. Sch! sch, Adrian! Kanske är hon redan här och hör oss? jag tyckte mig märka ett prassel der innanför, bakom espalieren. Kan man komma in dit, utan att gå genom salongen här?

Adrian. Jo, det fins en ingång till, från ett sidorum, som gränsar till löfsalen och blomsterhäckarne der bakom.

Leonhard. Hör! Sch!

Adrian. Verkligen ett fint, ett graciöst prassel! (*för sig*). Det lät som om någon kom, eller gick. Nu är jag minsann sjelf i en rolig ställning; ty jag vet för egen del alldeles icke, om det är Augusta som är derinne, och ensam; eller om Emilie anländt. (*högt.*) Det är bra, det är bra, Leonhard: låt oss nu afvakta hennes ord.

Leonhard. Jag går! jag flyr! Jag känner hur jag förlorar all fattning! Hvad skall jag säga? hvarmed skall jag begynna?

Adrian. Begynn med att vara karl, för tusan pocker.

Leonhard. Men hvad skall jag yttra?

Adrian. Haf åtminsone sinnesstyrka att säga efter som jag säger förut.

Leonhard. Lefvande himmel, hvilken ångest! tänk om hon nu, just nu, står derinne, och ser i hvilken förtviflan jag vrider händerna! och föraktar mig dubbelt, bara för det!

Adrian. Vrid derföre icke händerna alls, åtminstone ej mer än den ena. Vänd dig modigt och hoppfullt till espalieren, och säg efter: "älskade Emilie!"

Leonhard. Högt älskade Emilie!

Adrian. Förlåt: lägg ingenting till, och tag ingenting ifrån; ty då framstammar du dumheter, är jag rädd. Jag har aldrig sett en friare i ofriare och bedröfligare ställning. Gud förbarme sig! säg efter noggrant, beslutsamt och med stadig ton: "Emilie Liljenstjerna!"

Leonhard. Emilie Liljenstjerna!

Adrian. "Älskar du mig?"

Leonhard. Älskar du mig? (*Adrian stampar.*)

Rösten. Ja.

Adrian. Hörde du? Så var nu glad och lugn. (*för sig*). Jag vet minsjäl icke sjelf hvilkendera här svarat, Emilie eller Augusta. Nå lika godt: vi få väl se. (*högt.*) För mera säkerhet skall du fria om igen en gång till. Säg efter; men ännu högre, stadigare, utan allt tremulerande, darrning och vibration: "Ljufva, tillbedda, tillbedjansvärda Emilie, hör du mig?"

Leonhard. Ljufva, tillbedda, tillbedjansvärda Emilie, hör du mig?

Rösten. Ja.

Adrian. "Trösta mig och säg: älskar du mig?"

Leonhard. Trösta mig och säg: älskar du mig?

Rösten. Ja.

Leonhard. Jag olycklige! öfver allt begrepp olycklige!

Adrian. Hvad i alla fantasters namn kommer åt dig? Är du alldeles befängd? Hvarföre springer du kring golfvet och slår handen för pannan?

Du förderfvar ditt vackra hår och har ner kudevangen på dig.

Leonhard. Hörde du icke, att hon sade ja?

Adrian. Visst. Kan du önska ett bättre svar på din fråga?

Leonhard. På min fråga? evige gud! Det var ju lika mycket din fråga som min? Hvem — ja, hvilken af oss två var det hon med sitt ja besvarade?

Adrian. Hm — hvem, ja hvilken af alla lefvande kan då hjelpa, att du sjelf står der alldeles utan mål för egen räkning i din eljest så vackra mun? Spörj ensam, får du höra.

Leonhard. Omöjligt! Jag är slagen med stumhet.

Adrian. Jag tycker du talar eljest raskt nog.

Leonhard. Ja — till dig, som jag icke älskar.

Adrian. Tackar ödmjukast.

Leonhard. Men till henne: omöjligt! Jag känner ett något, som hindrar mig oemotståndligt. Hvad du är lycklig, Adrian, som förmår vara så fri!

Adrian. Men du är ju friare?

Leonhard. Ack — jag skulle vara det!

Adrian. Och du skall bli det.

Leonhard. Hör ett godt förslag: hviska blott till mig orden helt sakta, så skall jag söka uttala dem högt. Allenast jag då icke blir förskräckt för mina egna ord, när jag hör dem så högt från min mun, utan att hafva hört dem lika högt nyss förut från dig. Gud, jag känner mig sjelf, gunås, alltför väl!

Adrian. Du blir klenmodigare just för att du sjelf anser dig så klenmodig. Men emellertid skola vi försöka ditt nya förslag. (*hviskar*). Så, tala nu ut det der klart, högt och galant.

Leonhard. Jag — hm — hm — hmm —

Adrian. Ah, det stockar sig i din organ! Du är perdu; låt bli att tala. Vi måste använda andra medel. (*vänder sig mot espalieren.*) Älskade Emilie! du, som hitkommit att afgöra två olycksaliga rivalers öde: den bättre af oss kan icke uttrycka sina känslor för dig. Värdes derföre genom espalieren sträcka ut din hand — din tillbedjansvärda venstra hand — och värdes peka på den af oss, som du föredrar.

En liten fin hvit hand kommer ut mellan blomsterrankorna vid espalierens stänger, och pekar på grefve Almsköld. I detsamma utkommer strax bredvid en dylik hand till, hvilken pekar på Adrian.

Leonhard. Höga himmel, hon pekar på oss begge två!

Adrian. Jag ser. (*för sig*). Hon sjelf är här, det märker jag; men den skalken Augusta är också qvar derinne och roar sig med att peka. Nog märker jag hvilkendera handen är Emilies; men huru få denna gode vän att med lugn betrakta fingrarne och igenkänna den rätta handen! Den f — Augusta! hur skall jag förmå henne att dra in — ts! ts! (*högt.*) Sansa dig, Leonhard; kom närmare; låt oss kyssa händerna, som så ynnestfullt vinka oss.

Leonhard. Kunna vi drista det?

Adrian. Låt oss försöka. (*för sig*). Jag skall gå till Augustas hand och nypa den, så måste hon väl dra in honom, till denna purpurgrefves tröst. (*högt*). Friskt mod! låtom oss nalkas.

Leonhard. Gå och kyss först du!

Adrian Westermark stiger fram till den hand, som pekat på honom, nyper den, och får sig i ögonblicket ett nätt slag på kindbenet, hvarefter handen drar sig in.

Leonhard. Hvad, Adrian?

Adrian. Jag fick mig en liten naiv kindpust.

Leonhard. En varning för mig! Ginge jag till min hand, och finge detsamma! Det slaget skulle störta mig till marken.

Adrian. Hvad betyder det för dig att bli slagen till marken, då du redan ligger fyra famnar under jord? Väga, på mina ord; gå och kyss den der sköna handen, som förgäfves redan väntat en lång stund på dina läppar.

Leonhard. Kärlekens gud, bistå mig!

Han närmar sig darrande till espalieren, knäböjer framför handen, nalkas den två gånger med sin mun; men drar sig hastigt tillbaka och ser sig om. Slutligen, vid en vred blick från Adrian, dristar han en hastig och lätt kyss på de liljehvita fingerspetsarne. I detsamma ljuder en fanfare af blåsinstrumenter från hotellets i salongen anländande festmusikanter. Handen drar sig sakta in mellan espalierens stänger.

Adrian. Du fick intet slag, tror jag?

Leonhard. Nej!

Adrian. Ja spring upp, det gör du rätt uti, du lycklige. Var nu säll och glad!

Leonhard. Gud, Adrian —

Adrian. Du hör att musiken nalkas —

Leonhard. Men — hvad betyda då dessa smattrande trumpeter, dessa sköna, djupt klingande valdthorn.

Adrian. Åh, jag urskiljer äfven oboer, kenthorn och —

Leonhard. Men hvarföre?

Adrian. För hvad annat än bröllop?

Leonhard. I guds namn — bröllop? På Westermarkska hotellet? Och för hvem?

Adrian. Hvem annars än fröken Liljenstjerna?

Leonhard. Emilie! Och med hvilken?

Adrian. Med dig. Hon lät ju dig kyssa sin hand, utan att gifva dig den minsta (*tecknar med flata handen mot sin kind*) — hvilket deremot blef min enskilda lott. Alltså måste det, om icke för dina, dock för alla menniskors ögon vara klart, att du är brudgummen. Och tro mig en sak, bästa Leonhard — utan skämt, men på hjertligaste allvar — att du nu har blifvit den vackraste karl, allt sedan den lyckade kyssen nyss: blodet har lemnat

din panna och dina kinder, icke så att du blifvit blek, men så att du blifvit lagom.

Leonhard. Gode Adrian! Och jag — jag skulle stå brudgum i afton?

Adrian. Ja, det tänker jag.

Leonhard. Men — — och dessutom är jag ju icke klädd!

Adrian. Klädd? åh, du är minsann förträfflig. Fortfar att vara rask bara. Mins att jag lemnat dig de 8000 r:dna, så att du har både åt herr Antonsson, kommissarien, och åt herr Antonsson skräddaren. Deraf kan bli tillräckligt för ekipering på hemkomölet; men för i afton är du ståtlig.

Leonhard. Adrian, du är den ädlaste vän man kan finna. Vore du likadan som älskare; eller, hvem vet, du är det kanske?

Adrian. Prata icke, Leonhard, utan hör på musiken. Märker du att det är — (*gnolar*) — känner du igen modulationerna ur den Stumma? Föreställ dig att du hör din egen Stummas melodier — den Stumma från Kungsträgåden — men som nog någon gång skall bringas att tala.

Emellertid hafva allt flere högtidsklädda grupper inkommit i salongen, och ett festligt, långsamt tåg begynner, under marche, fram emot vigselthronerna. Midt i processionen går fröken Liljenstjerna. Hon är ännu i fonden.

Leonhard. Adrian! Adrian! jag ser hennes himmelska gestalt.

Adrian. Märker du, att hon nickar vänligt hitåt.

Leonhard. Efter så lång tids skilsmessa, o Emilie!

Adrian. Hon nickar åt dig: skynda att fatta hennes hand; gå vid hennes sida i tåget upp till thronerna.

Leonhard. Ah — vi stå tillsammans, goda Adrian: rätt så gerna kan jag säga att det är åt dig hon nickar.

Adrian. Tvifvelaktige, jag befaller dig, gå! gå! Gå, säger jag, och fatta hennes hand!

Scen IV.

Tåget nalkas de begge kavaljererne. Fröken Liljenstjerna ger dem en glad och innerlig blick. I detsamma hon kommer midt för dem, och Adrian vill tvinga Leonhard att stiga fram, öppnas dubbeldörrarne och kommerserådet stiger in. Han går med hastiga steg fram genom rummet, och ger tecken åt tåget att stanna.

Westermark. Min son! Adrian, hvar är du?

Adrian. Här stå vi, min far.

Westermark. Du har sagt till på kansliet om en bröllopsfest: jag har gifvit alla nödiga ordres: är du nöjd?

Adrian. Öfver all beskrifning, min far.

Westermark. Godt. Men hvar äro de begge enkannerlige?

Adrian. Här, min far: grefve Almsköld och fröken Liljenstjerna.

Westermark. Hvad? hvad! Din —

Adrian. Ts, min goda far: rif nu icke upp det såret. Lita på mig en gång: tro mig, att det är alldeles som det är.

Westermark. Nå, jag vill icke disputera med dig i närvaro af så mycket folk och musik. Men en förfärlig blunder har du gjort. Dessa begge personer kunna icke vigas i afton.

Adrian. Hvad, min far? Vill ingen prest ankomma?

Westermark. Åh, ingen fara. Men är det utlyst för dem?

Adrian. Ah det var sant: det är icke lyst alls. Hvem kunde också tänka på det och minnas dylikt? Det är förargligt för i afton, men hvad gör det på det hela? Här kan väl bli bal paré: och dervid kan ju fröken Liljenstjerna, eller till det minsta hennes mor, presidera på en af de vackra thronerne?

Westermark. Utan tvifvel kan här bli bal i afton, och vigsel längre fram, sedan det lysts. Låt se: jag märker många gäster, förmodligen familjevänner och kanske af dig ämnade till bröllopsfolk. Nu kunna de dansa i stället, såvida de behaga. Men för att vara på bal paré, måste likväl du och din vän kostymera er en liten smula bättre.

Adrian. Vi äro icke utstyrda, nej det är nog sant! Vi skola aflägsna oss, min far; men, under tiden, haf den godheten och låt hotellets härolder offentligt tillkännagifva för sällskapet, att af förekomna anledningar inställes bröllopet, samt att något equivalent och ännu bättre skall gifvas dem i stället. Jag åtar mig att sjelf underrätta de begge olycklige om händelsen. Gref Almsköld, hör hit på ett ögonblick, min vän!

Leonhard. Du har ropat mig?

Adrian. För att säga dig, att du icke får gifta dig i afton, emedan —

Leonhard. Jag förstår allt!

Adrian. Du missförstår allt: det är ingenting vidare, än att —

Leonhard. Att jag är förlorad; jag begriper det nog.

Adrian. Det är icke lyst för dig.

Leonhard. Icke lyst! nej; och hur var det också möjligt?

Adrian. Icke utlyst, med ett ord; och du är kanske icke upplyst nog för att veta att det behöfs?

Leonhard. Jo, jag vet det; och jag är ganska glad åt detta uppskof, så får jag tid att hemta mig.

Adrian. Förträffligt. Du är således ej emot att intet bröllop blir i qväll. Men dansa kan du väl på en bal paré.

Leonhard. Dansa? Jag förstår dig icke, Adrian?

Adrian. Förstå ingenting vidare, än att på en stund aflägsna dig med mig härifrån, för att anlägga bättre baldrägter. Vik dit bort åt fonden så länge. Jag kommer strax efter.

Grefve Almsköld går; Adrian gör en liten rund i salongen, och när han varseblir Emilie Liljenstjerna, stannar han.

Adrian. Ett ord, min nådiga fröken! Af oförutsedda hinder kan bröllopsfesten ej ske i afton. Det är kanske mitt fel — förkrossa mig derföre —

Emilie. Jag har ett ord — blott ett, men vigtigt — till dig, Adrian. Kom in i boudoiren till venster om salongen, sedan balen stått en stund och ingen märker ditt aflägsnande.

Adrian. Ett ord? Hvad, Emilie? Det måste vara svaret på min biljett. Jag skall komma; men balen måste först vara rätt i gång. Behagar du utsätta en timme?

Emilie. Precist klockan 1 i natt.

Adrian. När klockan slår ett i hotellets tornur, skall jag infinna mig i boudoiren.

FJERDE BOKEN.

Scen I.

Natt. Det lilla fruntimmersrummet, boudoiren, innanför festivitetssalongen i Lusthuset. Fröken Liljenstjerna, ensam, sitter på en soffa. Klockan slår ett. I detsamma öppnas dörren.

Emilie. Huru ordhållig? Det viste jag att Adrian Westermark skulle vara.

Adrian. Jag kommer på dina ordres —

Emilie. Efter min önskan, skulle du säga.

Adrian. Emilie är vred på mig?

Emilie. Vred, min gud? Tvertom.

Adrian. Icke? Då äro vi glada begge. Men öppenhjertigt sagdt —

Emilie. Du trodde att jag skulle vredgas öfver den biljett, som du skref hemma hos oss, då vi voro borta? Men långt derifrån, har jag endast bedt dig om ett ögonblicks samtal, härinne och för oss sjelfve, goda Adrian, för att fullgöra hvad jag anser vara hufvudmeningen med sjelfva din skrifvelse. Se här ringen: tag den, Adrian Westermark.

Adrian. Förlofningsringen, Emilie? Jag förstår: det är ganska rätt. Jag kom icke att tänka på den, eljest skulle jag äfven hafva nämnt ett ord om denna lilla vackra emaljerade bijou, när jag tillät mig skrifva till dig, älskade Emilie, om vår uppslagning.

Emilie. Hvad skulle du då hafva skrifvit om denna emalj?

Adrian. Det var blott ett infall. Men det är verkligen sant: jag skulle hafva bedt dig gifva den åt Leonhard Almsköld. Jag vet ganska väl, att du kan disponera öfver många andra ringar och således skall tillställa honom en af dem, utan att taga den jag lemnade dig en dag. Men jag säger: det skulle hafva fägnat mig, om han fått alldeles samma ring —

Emilie. Det skulle hafva fägnat dig?

Adrian. Ja; ty jag håller mycket af Leonhard. Får jag vara rätt uppriktig?

Emilie. Ditt öga glänser, Adrian, till och med mer än vanligt. Det liknar en tår deri: kan det vara möjligt att du håller så mycket af Leonhard Almsköld?

Adrian. Hm, min fröken. Jag älskar dig, Emilie Liljenstjerna, obeskrifligt. Men jag bekänner, att jag tycker mycket om min ungdomsvän, Leonhard.

Emilie. Nåväl: och derföre ville du att han skulle hafva den ringen?

Adrian. Äfven dina djupt, innerligt, obeskrifligt intagande ögon glänsa i denna stund, till och med mer än vanligt, Emilie!

Emilie. Få de icke så i Adrians sällskap?

Adrian. Hvad jag tycker om dig för dessa ord!

Emilie. Och se här: tag din ring tillbaka.

Adrian. Är det då icke möjligt, att du kan gifva honom åt Leonhard?

Emilie. Hvarken denna eller någon annan.

Adrian. Hvad? Du gifver honom ingen ring alls?

Emilie. Nej.

Adrian. Men — hör mig, Emilie Liljenstjerna! — var god, ädel och öppen, såsom jag vet att du är — åtminstone kan vara, mer än något fruntimmer.

Emilie. Hvad begär du då, Adrian?

Adrian. Du älskar Leonhard Almsköld: du skall icke neka för det.

Emilie. Hm; hvarför icke?

Adrian. Han är varm, innerlig, ädel — och det af samma art, samma särskilda tycke i botten, som du sjelf, Emilie. Neka det icke — åtminstone ej för mig! Om ocksä Leonhard i vissa yttre fall skulle vara — — vid sina tillfällen är han verkligen en smula — nå, hvad gör då det — du ler sjelf, Emilie Liljenstjerna?

Emilie. Har icke jag sagt dig, Adrian Westermark, att jag älskar honom: hvad vill du mer?

Adrian. Och du gifver honom din hand, bara det hinner lysas?

Emilie. Nej.

Adrian. Du ger honom icke din hand?

Emilie. Är Adrian Westermark så föga uppfinningsrik i natt, att han tvingar mig upprepa blott detsamma och detsamma? Så hör, älskade Adrian — efter du begär det, säger jag det ännu en gång — jag gifter mig icke med Leonhard Almsköld.

Adrian. Och ännu mindre med mig, då du just bitkallat mig för att återlemna —

Emilie. Du har ju velat af mig en uppriktig och öppen handling?

Adrian. Förtjuserska! Rena, goda, himmelska hjerta —

Emilie. Hvarföre vid mina fötter, Adrian?

Adrian. Till ditt bröst får jag då falla, Emilie? Hvad jag älskar dig!

Emilie. Får jag hviska dig något, Adrian? Men, för Guds skull, tala icke om det för dig sjelf en gång.

Adrian. Oh — hvad har du att hviska mig? Så. Jag står nu här och jag lyssnar som på en seraf: uttala dina ord, så sakta som om du blott andades öfver ett tyst spegelglas — — ja, du behöfver ej se dig skyggt omkring, här fins ingen inne som hör —

Emilie. Jag ser det, Adrian.

Adrian. Gud, hvad skall jag höra?

Emilie. Jag älskar dig!

Adrian. Emilie! Och —

Emilie. Och ständigt, ständigt älskar jag dig.

Adrian. Och du tillåter en kyss blifva vittne till hvad du hviskat?

Emilie. Vet du något som jag kan neka dig?

Adrian. Jag vet icke.

Emilie. Det största bevis på att jag ej kunnat neka dig något, var ju, att j g till följd af ditt bref återlemnat dig denna bijou?

Adrian. Som du icke mera behöfver!

Emilie. Och icke heller du!

Adrian. Ty — ack — vi älska hvarann ändå. Tillåt mig nu ett ögonblick aflägsna mig.

Emilie. Hvart går du?

Adrian. Till Leonhard.

Emilie. Hvad? hvad ämnar du säga honom?

Adrian. Jag kan icke säga: intet annat likväl, än det Emilie Liljenstjerna tillåter.

Emilie. Hvad ville du då säga honom?

Adrian. Jag tänkte bedja honom — kanske —

Emilie. Nå?

Adrian. Du ler — har jag orätt?

Emilie. Adrian har aldrig orätt.

Adrian. Ditt öga skjuter glimmande blixtar, fulla af ande och hjertlighet.

Emilie. Hvad hör det hit —?

Adrian. Jag ville, att äfven Leonhard skulle se dina sköna ögon: fast, han har nog sett dem!

Emilie. Om du har ingenting emot att han kommer, så bed honom komma.

Adrian. Men förkrossa honom icke. Du kunde det — men du kan också låta bli det.

Emilie. Jag skall låta bli det.

Adrian. Du sade för en kort stund sedan, att du älskar Leonhard, Emilie?

Emilie. Och hvad säger Adrian härvid?

Adrian. Jag skulle vilja hviska dig någonting. Men, Emilie, tala icke om det för dig sjelf en gång!

Emilie. Ah — jag lyssnar: hviska nu, men så sakta, att jag icke hör det! Låtsa, som om du blott andades öfver en skär kristall.

Adrian. Du älskar Leonhard? Du nickar leende ett ömt, hjertligt, himmelskt bifall? Godt! Jag ber dig, att få falla till dina fötter, eller — än bättre — trycka dig till mitt bröst härför!

Emilie. O, om Leonhard vore här i detta ögonblick, han skulle älska dig för detta, lika högt som han älskar mig.

Adrian. Jag går till honom med ett så vackert budskap.

Emilie. Men dröj icke länge borta!

Adrian Westermark aflägsnar sig. Fröken Liljenstjerna sätter sig stillatigande i boudoirens divan.

Scen II.

En half timme efter. Den intill festivitetssalongen, vid ena hörnet, samt boudoiren, vid det andra, angränsande stora Riddarsalen eller så kallade Fäktarbanan i hotellet. Väggarne ses prydda med herrliga chevalereska ornamenter: sköldar, kaskar, spjut, hjelmar, plymager, bågar, pilar: allt i guld och på svart grund. Grefve Almsköld och ryttmästar Westermark inträda hastigt.

Adrian. Det är för att du dansat för mycket, Leonhard.

Leonhard. Jag dansat? oh! Jag har visst också gjort några tourer cotillon; men ack, det är icke derföre.

Adrian. Förlåt mig: men till den grad purpurgrefve har jag aldrig sett dig.

Leonhard. Reta mig ej med ett ord till, eller jag rycker ned en af lansarne från dessa väggar!

Adrian. Du kommer ju nu från fröken Liljenstjerna?

Leonhard. I sanning, jag kommer från henne.

Adrian. Och du vill taga ned ett af spjuten här för att genomborra mig?

Leonhard. Dig? Jag borde kanske det; men jag vet en bättre —

Adrian. Du måtte väl ej vilja såra fröken Emilie?

Leonhard. Stinga genom mig sjelf, det är det rätta — det enda rätta.

Adrian. Det rättaste vore, att du i ett par lugna ord sade mig hvad hon yttrat. Vill hon icke gifva dig sin hand, Leonhard?

Leonhard. Nej.

Adrian. Jag finner att hon älskar dig, Leonhard; hon gör det i hög grad. Jag viste det väl, men trodde ändå knappt att hon älskade dig ända till denna grad. Vill du följa mitt råd, så drick ett glas seltzervatten, med eller utan champagne. Med, vore bäst; ty så brukade Gustaf III. Men också utan, i fall du fruktar för stark moussering i hufvudet.

Han ringer häftigt på en vid väggen hängande klocksträng. Öfver- och underintendenterna instörta.

Grönström. Ursäkta, att jag kommer sjelf i en domestiks ställe; men klockryckningarne voro så starka, att jag anade en stor fara.

Groman. Äfven mig hafva hvad man kallar svarta aningar jagat hit.

Adrian. Kalla på en betjent, herr Grönström, och låt honom bära hit cremor tartari i vatten.

Leonhard. Grymma, förhatliga — cremor tartari!

Adrian. Det skall svalka.

Leonhard. Nedriga köld hos en som jag ansett för min vän! Gud, jag förmår icke, jag kan icke, jag uthärdar icke längre, Adrian Westermark. Oh, min panna brinner — mitt hufvud — jag faller till jorden!

Adrian. Hvad i alla himlars namn har Emilie då sagt dig?

Leonhard. Hah! på min fråga har hon svarat, att hon älskade mig. Men ändå vill hon icke gifva mig sin hand. Haha: jag skall dö! hon skall dö! och du, Adrian Westermark, förbannade — du skall också dö, ty det är du som —

Grefve Almsköld stormar vildt omkring i salongen. Intendenterna skynda efter, omfatta honom slutligen, och hindra honom från att nedstörta till marmorgolfvet.

Groman (sakta). Nu är det tid för oss, Grönström, att göra det vi öfverenskommit, eljest massakrera de hvarann så sant jag lefver.

Grönström (högt). Värdes höra mig, herr grefve Almsköld! Öppna ögat, jag anhåller derom.

Leonhard. Hvad är det, menniska?

Grönström. Herr grefve, här är en kanapé, klädd med tigerhudar: ni måste sätta er, eller låta nedsätta er der. Jag bönfaller hos er! ja, jag fordrar det; ty det tillhör min tjenst att ansvara för gästernas lif och välfärd så länge de vistas inom hotellets ringmurar.

Leonhard. Ursinnige, hvad talar ni om? Hotellets ringmurar? Är detta då en riddarborg?

Grönström. Vi kalla ytterväggarne ringmurar, såvida herr grefven ej har något särskildt deremot.

Leonhard. Usla prat. Tig och gå er väg.

Grönström. Jag ber herr grefven någorlunda afhöra hvad jag har att nämna. Det hör till Westermarkska hotellets instruktion att på förträffligt sätt betjena alla freqventerande. Vi hafva förutsatt, vi hafva tänkt oss möjligheten och fallet, att strider kunde yppa sig emellan kunderna; och denna sal är byggd för blodiga ändamål, såsom herr grefven täcks se på ornamenterna. Men allting är ämnadt för gästernas beqvämlighet: de behöfva således aldrig slåss eller fäkta i egna personer, utan hotellets män göra det i de vredgades ställe, efter reqvisition och på ordres. Ersättningen för besväret, jag menar douceuren, blir ingen, eller liten, eller rättare sagdt så stor som de vredgade efter stridens slut sjelfva behaga tilldela slagskämparne.

Adrian. Haha, bra. Väl inventeradt: detta viste jag icke.

Leonhard. Hvilka befängda glosor. Kan ni icke tiga och gå. Hvad menar ni, herre?

Grönström. Ingenting är enklare. Herr grefven vill strida med herr ryttmästaren: han har en tvist, ett gräl, en oafgjord sak med honom. Herrarne äro balklädda och utan vapen. De här i salen befintlige värjorna äro väggfasta. Men folk kan boxas med armarne. Nåväl, herr grefve! sitt nu i lugn; och, jag anhåller hos herr ryttmästaren, kom hit och sitt äfven i lugn. Jag skall låta servera herrarne med likör à la Rinaldo Rinaldini, medan ett par män under tiden för herrarnes ögon utkämpa deras egen tvist. Detta är hvad vi på hotellet anse beqvämast för kunderna.

Grönström ringer. En domestik kommer med förfriskningar. Öfverintendenten pekar på grefve Almsköld och ryttmästar Westermark, som befinna sig tillsammans i kanapeen. Betjenten bjuder dem, under djup vördnadsbetygelse.

Adrian. Godt, herr Grönström. Men hvilka skola slåss i vårt ställe, det begriper jag ej?

Underintendenten går till en af sidoväggarne, tar derifrån en sats, omhvirflar armarne, och springer på boxar-manér mot Grönström, i hvars sidor han drifver sina båda knytnäfvar.

Groman. Holah skurk, bof, stora skälm! Ändtligen träffade dig min arm, kände du?

Grönström. Vilda best! vänta, så skall jag gifva dig svar i veka lifvet.

Groman. Kom ihåg, att när jag slår dig till marken, så är det herr grefve Almsköld som krossar dig, föraktliga kreatur!

Grönström. Mins, att när jag klämmer dig först på högra sidan och sedan på den venstra, så är det herr ryttmästaren von Westermarck som gör det, du fula djur!

Adrian. Minsann! vi hafva ett par förtviflade rivaler framför oss. Se på, Leonhard, så der ser det ut. Vi ega ett par vikarier, som vid Gud nyttja starkare och större händer än vi sjelfve.

Groman och Grönström boxas. De fara öfver fäktarbanans marmorrutor under utsöktaste skrik, rop och anfäktelser.

Leonhard. Himmelska makter! Och så kan man skämta?

Adrian. Är det skämt det der?

Leonhard. De slåss alldeles ursinnigt; men — om jag förstått dem — alldeles icke för egen del eller af vrede mot hvarann, utan för vår räkning? De göra narr af oss; åtminstone mig! det är nedrigt!

Adrian. Skulle ej deras strid vara allvarsam för att de slåss för vår skull? Då hafva ock så godt som alla armeer, hvilkas grymma bataljer historien vet att omtala, icke varit sammansatta af allvarsamt folk? Soldater skulle vara skämtare, rackare,

satirici, kanaljer, som göra narr af sina regenter, när de kämpa för dem och slå ihjäl hvarann? Är det så du menar, Leonhard? Ty sällan slåss de väl för att de hata hvarann, utan det är för att på reqvisition och efter ordres — såsom intendenten ganska bra uttryckte sig nyss — utfäkta sina herrskares strider, hvilka emellertid sitta i ro liksom vi, under det militärerne hiskeligt väsnas och blöda.

Groman. Jag skall piska dig, jag skall klå dig, jag skall knostra dig: känner du kyparjösse, du?

Grönström. Jag skall krossa dig helt tvert, så är det slut, du din helvetes skräfla!

Leonhard. Oerhörda narrspel! De mena ju ingenting med allt hvad de säga och göra?

Adrian. Jag tror du har rätt i det.

Leonhard. Huru förhatligt drifves ej i detta hotell gäck med det heligaste!

Adrian. Hvad kallar du då heligt, Leonhard?

Leonhard. Ack, det är nedrigt, försåtligt, hemskt! Hvarföre boxas de der männen?

Adrian. För att du sjelf skall slippa slå ihjäl mig, bästa du. Föreställ dig ett ögonblick, att vi äro tvenne furstar, så gerna som grefvar, eller något ditåt; vore väl vi eller vår sak sämre för det?

Leonhard. Om vi vore furstar, säger du? Ha — hvilken liknelse? I den ligger infami mot mig!

Adrian. Furstar, konungar eller kejsare, lika godt: skulle vi icke då sitta vänskapsfullt i våra mjuka divaner, alldeles som nu; och skulle ej våra kaptener, riddare, fotfolk och ryttare i vår sak gå på alldeles som intendenterna här?

Groman. Puff! Buruff! Suff kum sof pasuck!

Grönström. Nu ligger du på ett knä, ömkliga barbar! Vill du tigga ditt lif? Tigg! säger jag, eller det skall strax slå lock för dina öron.

Leonhard. Se hvilka åtbörder? hvilka grimaser! Jag skulle le, jag skulle skratta mig till döds åt dem der på golfvet, om icke —

Adrian. Om icke —?

Leonhard. Om icke — ja, Adrian! om jag icke hellre ville dö på ett sätt, som icke skändade det vördnadsvärda i verlden.

Adrian. Således skända också krigsfolk det vördnadsvärda, när de gå emot hvarann utan allt annat skäl eller allvar, än att utföra sina beherrskares ordres? Jag vet icke huru du tänker dig den saken; men erkänna får du, att min fars hotell är den fullkomligaste inrättning man kan tänka, då gästerne här kunna hafva det lika beqvämt som nånsin regenterne, ute i verlden, hvilka liksom vi i maklighet, med cigarren eller hummerpastejen i munnen, kunna åse —

Leonhard. Hahaha! Nej ser du den der äldre intendenten? Han fick ett slag, så att han drog upp läpparne till ögonvrårna — hahaha —

Adrian. Ja, man måste beundra dem. Hör dock ett ord: Grönström! Grönström!

Grönström. Hvad befalls, herr ryttmästare?

Adrian. Gör vapenhvila ett ögonblick, och svara mig på en fråga. Jag kan ej annat än loforda er för den omtanken, att fournera era gäster med slagsmål, när de behöfva sådant. Men har ni icke simplare folk härtill? Icke måtte sjelfva intendenterna skola draga blodig skjorta för alla kunders trätor och bistra infall, som här kunna vanka?

Grönström. Visst icke, herr Westermark. Men Groman och jag hade öfverenskommit — jag vill säga: heligt svurit — att påtaga oss sådana mäns strider, som herr grefvens och herr ryttmästarens, hvilka stå hotellets sjelfva principal så nära. Vi ville ej anförtro denna dyrbara tvist åt betjeningen.

Adrian. Trogna menniskor, det får man tillstå! kan du begära större loyauté, Leonhard? och hörde du, att de hade "heligt svurit" på sin sak. Kan man gå längre? Hvad är det som brister?

Grönström. Skulle icke mina nådiga herrar vilja förtära en alexandertorta och dricka en butelj tokayer, medan vi vidare fortsätta att med ordning och skick pelsa på hvarann?

Adrian. Alltför gerna, herr intendent.

Grönström ringer. En betjent kommer, får befallning, och skyndar ut efter det ifrågasatta.

Grönström. Kom nu, Groman! jag skall ånyo göra dig ett par hufvuden kortare.

Groman. Eländiga grönsiska! huru kan du ännu sjunga med din näbb? Jag slog ju nyss sönder munnen på dig, Grönström, och kastade alla tänderna ut öfver golfvet.

Leonhard. Hvad? Jag ser ingenting.

Adrian. Ts! förstår du icke att det hör till kurialspråket?

Leonhard. Oh —

Groman. Du går, tror jag? Usla riddar Grönskägg, krossade jag ej nyss alla dina ben? hur drister du då gå? Understår du dig att klifva ett steg, ett fjät!

Grönström. Kujon! Sönderspråttade mask! bekänn med ånger och förtviflan, att jag skurit dig midt i tu, och strax skall göra det om igen!

Leonhard. Himmel — hahaha — Gud! Äfven detta — oh Adrian, låt oss skynda ut, eljest brister jag sjelf i skratt —

Adrian. Hvad skulle det skada? Blif qvar, min vän.

Leonhard. Ah —! finner du då icke, att alla deras ord utgöra ett rysligt begabberi af —

Adrian. Åter det heliga? Jag skulle hellre tro, derest du tillåter, att om de begabba något, så är det det oheliga.

Leonhard. Nej: nej: just det heliga.

Adrian. Det var en högst purpurgreflig tanke. Rangerar du befängda strider, sådana som vår i dag och så många andra i verlden, andliga eller lekamliga till det heliga? Hvad blir då öfver för det oheliga,

Leonhard. Jag vet hvad jag säger.

Adrian. Nå godt.

Leonhard. De hafva ju ej den ringaste mening med sina fanfaronader? Det är bara tomma uttryck, Adrian!

Adrian. Skall det då icke så, för att vara riktigt? Nej, men det här blir besatt! Se hur den gravitetiska underintendenten tumlar ofvanpå, och rullar kring golfvet med öfverintendenten, alldeles som när man valsar vaxljus.

Leonhard. Hahaha! hahaha!

Adrian. Men hvaba? här kommer något, som ännu mer kan öka glädjen.

Betjenten träder in och går fram till kanapeen med sin bricka. Han bjuder på det förbindligaste.

Leonhard. Verkligen? nu tokayer ofvanpå! Fred måste då stiftas —

Adrian. Herrar intendenter, fred vare emellan eder! Kommen hit, rättskaffens stridsmän, j, som utkämpat en så god kamp om ingenting. Tillåter du icke, Leonhard, att vi anse våra intressen nog bevakade, och att dessa hedersmän nu kunna få hvila sig?

Leonhard. Ja, för Guds skull, bed dem sätta sig.

Adrian. Skulle vi icke kunna nedlåta oss så långt — ehuru de slagits för oss och visat sig som bra rätt, simpelt, fördomsfullt och dåligt folk — att vi låta dem smaka en bit alexandertorta med oss?

Leonhard. Hahaha! —

Adrian. Nalkens då, gode herrar! äten denna torta för vår skull, och dricken ett glas, sedan j förut så välvilligt tömt all vår egen galla in uti eder sjelfve, och befriat oss ifrån jag vill icke säga hvad.

Grönström och Groman dricka, under ljufliga miner på hvarann.

Adrian. Redlige! tillstån om j hafven några blånader?

Groman. Åh lappri, herr ryttmästare. Jag, för min del, har från barndomen vetat huru man skall bära sig åt i krakel.

Grönström. Jag torde ej kunna berömma mig af egentliga blånader; men vid ena handlofven har jag bestämdt en skråma, som är historisk. Det har jag till tacka för att aldrig Groman, oaktadt §. 97 i reglementet, skär sina naglar i tid.

Adrian. Mine herrar, vi ämne vara betänkte på belöningar åt eder för den bravur j inlagt i vår tjenst. Hvad säger du, Leonhard, om vi utnämde dem till Riddare af Liljestjernan med medelmåttiga korset?

Leonhard. Hvarföre yttrade du detta namn, Adrian? Du väckte ett farligt minne!

Adrian. Jag ser att du kan le nu; det är då icke så farligt.

Leonhard. Hör du, Adrian: jag ville förtro dig en sak, om jag tordes.

Adrian. Tala utan betänkande: jag är din bästa vän, näst Emilie sjelf, som älskar dig ännu mer.

Leonhard. Adrian —! der äro vi just, Adrian. Vet du, jag känner en vallning i mitt bröst, som jag har de der begge slagskämparne att tacka för.

Adrian. Hvad då?

Leonhard. Jag skulle nu kunna hafva mod att säga Emilie, att —

Adrian. Att?

Leonhard. Att jag älskar henne ändå.

Adrian. Ändå?

Leonhard. Ja, det vill säga —

Adrian. Säga?

Leonhard. Fast hon nekat mig sin hand!

Adrian. Huru tror du hon skulle taga det, Leonhard?

Leonhard. Ts! ts! jag hör ett anskri! Det kom från boudoiren: det lilla rummet der jag nyss såg Emilie, och vexlade det sista samtalet med henne. Ah —

Adrian. Nej, det är icke ett anskri. Jag urskiljer Augustas röst. Det är skratt, Leonhard.

Grönström. Med herrarnes tillåtelse, så urskiljer jag orden. Dessa ädla fruntimmer göra sig glada på vår bekostnad, och skratta åt vår kamp som den tortbärande domestiken redan torde hafva omtalat för mer än en.

Groman. Minsann skall icke en sådan tortbärare få betaldt! Hvad har han för rättighet att göra sina förmäns och intendenters företag till mål för jag hade så när sagt —

Grönström. Åh farbror. Herr grefve! tillåt mig — herr ryttmästare! tillåt mig —

Han bugar och aflägsnar sig. Groman följer honom.

Adrian. Ett par mycket skickliga män, eller hvad säger du? Skola vi sjelfva dröja qvar längre på rännarbanan nu? Nej. Vet du, Leonhard, hvad jag råder: vi gå ut till balen och göra en mazurka igen. Du bjuder upp Emilie: du skall få se, att hon med innerligt nöje dansar vid din sida. Jag bjuder upp Augusta, som jag håller så mycket af.

Leonhard. Du håller af Augusta?

Adrian. Om jag håller af min goda Augusta? Visst gör jag det.

Leonhard. Och du älskar Emilie Liljenstjerna. Det var märkvärdigt. Låtom oss försöka en mazurka, eller två, Adrian.

Scen III.

Samma lilla boudoir som i första scenen. Fröken Liljenstjerna och grefve Almsköld inträda från balsalongen.

Emilie. Nu icke längre, grefve Almsköld!

Leonhard. Jag har en ursäkt att utbedja mig af min nådiga fröken.

Emilie. Min nådiga fröken! min nådiga fröken! Tänk om jag skulle börja säga: min nådiga grefve?

Leonhard. Goda Emilie, vill du förlåta mig en sak, en handling —

Emilie. En sak! en handling! Det låter en smula fasligt —

Leonhard. Jag har uppfört mig oförlåtligt —

Emilie. Nå, då kan det icke förlåtas.

Leonhard. Javäl, haha: det är sant nog. Men, jag skulle säga någonting, och jag mins icke hvad —

Emilie. Sitt då ner medan du påminner dig, Leonhard. De spelade en ganska lång mazurka den gången.

Leonhard. Bästa Emilie! när jag sista gången — för en timme eller tre qvart sedan — var i detta rum, i samma rum som nu, då också du var här —

Emilie. Så gick Leonhard Almsköld sin väg.

Leonhard. Det är för detta jag har att bedja om ursäkt.

Emilie. Hvarföre det?

Leonhard. Jo, jag tillät mig — skall jag våga säga allt?

Emilie. Utan fruktan.

Leonhard. Ack så hör: jag gick bort i vrede.

Emilie. Det såg jag nog, Leonhard.

Leonhard. Kan du förlåta mig?

Emilie. Du älskade mig, oaktadt du missförstod mig och var ond. Och jag — hvarföre skall jag upprepa det?

Leonhard. O gud, säg hvad du menar!

Emilie. När man älskar hvarann, har man ju ingenting att förlåta hvarann. Hvarföre ber du mig då om ursäkt nu?

Leonhard. Himmelska hjerta!

Emilie. Ytttra således ingenting derom, Leonhard; och tala aldrig om min hand.

Leonhard. Men — jag får kasta mig för dina fötter?

Emilie. Ack Leonhard, om du viste. Börja icke åter missförstå mig!

Leonhard. Får jag icke en gång omfamna dina knän? Och du älskar mig?

Emilie. Stig upp! stig upp, jag ber dig!

Leonhard. Emilie Liljenstjerna, du vill icke se mig vid dina fötter? du vill icke se mig i din närvaro?

Emilie. Hm —

Leonhard. Ditt sköna öga glimmar gåtlikt: din blick tyder änglalika tankar.

Emilie. Om så är, tål jag dig icke då i min närvaro?

Leonhard. Emilie, fråga ej efter hvad jag säger, och ännu mindre hvad jag sagt. Af allt är blott ett enda sant: jag älskar dig!

Emilie. Tillåter du, att jag svarar dig?

Leonhard. Förkrossa mig blott icke!

Emilie. Nu åter dina gamla spöken?

Leonhard. Förlåt mig! det skall aldrig mer hända mig att vara rädd för någonting i Emilies sällskap.

Emilie. Mins du den stund, då du stod utanför en viss espalier, och talade till en person som du icke såg?

Leonhard. Ja.

Emilie. Och du stafvade efter hvad en annan sade?

Leonhard. Ja —

Emilie. Får jag göra detsamma nu?

Leonhard. Ack ja!

Emilie. Hvad sade du nyss till mig?

Leonhard. Jag sade hvad jag tänkte: jag älskar dig!

Emilie. Och jag? Jag stafvar efter.

Leonhard. Hvilket leende kring din sköna mun!

Emilie. Du kan hindra det, ganska lätt. Ts! ts! får jag hviska dig något —

Han trycker henne hastigt till sitt bröst, under det hon hviskar honom två namn. Han ser sig om. Adrian och Augusta stå i dörren till boudoiren.

Adrian. Sköna stund! Leonhard och Emilie hafva vexlat försoningens kyssar. Augusta och jag hafva varit vittnen dertill.

Leonhard. Gud!

Adrian. Fortfar sådan du nu är, och du skall aldrig behöfva frukta någonting mer.

Leonhard. Adrian?

Adrian. Du är nu — men jag vill icke längre påminna dig om det der namnet, som du sjelf funnit förhatligt. Jag vill blott säga dig, Leonhard, att du nu är det i den bättre meningen. Fortfar så! Vi äro nu fyra vänner.

Emilie. Vi älska hvarann alla här.

Adrian. Och detta är på en gång det ädlaste, rättaste och nyttigaste.

Fru Swifton. Det är roligt, att höra Adrian tala väl om det nyttiga!

Adrian. Haha, du har rätt nog; men kom ihåg, Augusta, att om jag polemiserat litet mot nyttan, eller drifvit en smula med det gagneliga, så menade jag endast de lägsta sfererna deraf.

Fru Swifton. Du älskar således hög och ädel nytta?

Adrian. Utan tvifvel. Det är mitt högsta nöje.

Fru Swifton. För det älskar jag dig, Adrian. Det var eljest hvad som stod oss emellan. Men äfven den stackars yttre, lägre, ringare nyttan får man tycka om, hoppas jag, så fort den ej strider mot det tillåtliga? Så säger alltid Swifton, och det tycker jag är mycket rätt.

Adrian. Det går jag gerna in på; och nu kysser jag din hand. Jag har till och med beslutit att icke vidare blifva adelsman i höst; ty det vore nu till ingenting. Håller icke Augusta än mera af mig för det?

Fru Swifton. Du blir ingen adelsman? Skönt! Tack för det.

Leonhard. Och — tillåt äfven mig säga dig, Adrian: tack för allt hvad du gjort mig i dag!

Noter.

Då detta stycke var förbi, utbrast hofmarskalken: vet du, Richard! jag måste le åt dig och ditt dåliga minne. Kommer du icke ihåg, att när du för en tid sedan omtalade för oss, att du hade en historia vid namn *Purpurgrefven*, sade du det vara ett epos, från svenska Medeltiden, och romantiskt. Det här, deremot, har gått för sig, tycker jag, helt dramatiskt, och är för öfrigt så modernt, att det till och med, om jag ej bedrar mig, snarast rör framtiden, hvad slutideerna vidkommer?

Det är visserligen sant, svarade skalden, att denna Purpurgrefve icke är ett epos, ej heller har han skett i medeltiden, och icke är det romantiskt, åtminstone ej i den gamla bemärkelsen. Så till vida har min herre fullkomligen rätt, men —

Jag har alltså, som jag finner, rätt i alltsammans. Och du?

Jag, herr hofmarskalk? Jag har en annan Purpurgrefve, hvilken sannerligen är episk, och som tilldragit sig i den romantiska Medeltiden här i Sverige.

Hvad säger du? ropade herr Hugo Löwenstjerna. Du har också en annan, en helt annan Purpurgrefve —

Utan tvifvel. Och det var om honom jag talade den der gången, för någon tid sedan, inom kretsen af detta sköna sällskap.

Store Gud, alltid blir jag duperad. Hvilken glädje! Du har en till —

Men som jag icke kan berätta i afton.

Han är icke kort således?

Ånej; han är anständigt lång.

Det är rätt, alldeles rätt för en episk framställning. Herre min Gud ändå, hvad episka saker roa mig! Och dramatiska sedan! Och lyriska!

Efter herr Hugo — herr hofmarskalken har ju fortfarande den godheten att tillåta mig, nu som förr, helt kort och enkelt säga herr Hugo? — Alltså: efter min herre nyss kom att nämna framtiden, hvilken väl kan vara romantisk på sitt vis, utan att just behöfva vara det i medeltidens smak, så skall jag, nästa gång vi råkas, omnämna ett mycket litet, men nytt stycke, hvilket jag påminner mig.

Framtidiskt och romantiskt på en gång? utbrast den liflige värden, och alla de öfrige åhörande i Jagtslottssalongen sågo hastigt upp. Snabbt fortfor derpå herr Hugo: är det episkt, min vän? eller är det dramatiskt? eller kanske lyriskt? Du vet, Richard, att endera måste det vara.

Mitt lilla stycke, svarade han, har alls icke anspråk på att vara någonting sorteradt. Det heter endast rätt och slätt *Fyra Vänner*.

Fyra vänner? Det är då alldeles som i slutet af ditt sista skämt här?

Ja, men de vänner jag nu skall tala om, äro icke Adrian, Leonhard, Emilie och Augusta, utan fyra andra.

Aha, Richard. Men glöm bara icke bort dina andra löften. Kom ihåg, att jag vill hafva något från Medeltiden, och det snart; och från Forntiden — påminn dig hvad vi ordat om! Hm; för att vara uppriktig likväl, är det obegripligt med Westermarkska hotellet: hvad der förekommit är visst hvarken antikt, romantiskt eller något annat; men ändå — det är för besatt med detta generalhotell, som jag ej kan glömma, och hvarom jag endast önskade att det fans till. Jag skulle minsann, jemte de mina, vara en af de första att gå dit upp, och se efter om — — ja, jag skulle ej allenast med grefve Almsköld kalla det ett Pandeipnion, utan ett Pantobromion; och kommerserådet Otto Westermark anser jag verkligen för en deipnosofist i högre skala än sjelfva Athenaios. Dock, mina vänner! nogaf för i afton nu. Ämnena hopa sig: mina statsråder hafva låtit mig förstå, att de med första önska infinna sig med sina Föreläsningar: djupa och vigtiga afhandlingar om de märkvärdigaste ting. Och "Europeiska Missnöjets" två sista delar, hvaruti förhållandena med kyrkan och staten regleras, emotse vi ock med snaraste såsom den högsta angelägenhet; vi kunna icke undvara dem. Sviavigamals sagor, om Odens och hans vänners alla vidare öden här i norden, ligga framför mig. O mina anhörige! låtom oss oförtöfvadt skiljas nu för att tillbringa en god och fridfull natt; eljest får fantasien så makt med oss, att vi alldeles icke kunna lemna hvarann.

